

६. “कतमं च, गहपति, अनवज्जसुखं ? इध, गहपति, अरिय-
सावको अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन
समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । सो
अनवज्जेनमिह कायकम्मेन समन्नागतो, अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्ना-
गतो, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो ति अधिगच्छति सुखं, अधि-
गच्छति सोमनस्सं । इदं वुच्चति, गहपति, अनवज्जसुखं । इमानि
खो, गहपति, चत्तारि मुखानि अधिगमनीयानि गिहिता कामभोगिना
कालेन कालं समयेन समयं उपादाया ति ।

“आनण्यसुखं जत्वानं”, अथो अत्थिसुखं परं^१ ।

भुज्जं भोगसुखं मच्चो, ततो^२ पज्जा विपस्सति ।

“विपस्समानो जानाति, उभो भोगे सुमेधसो ।

अनवज्जसुखस्सेतं, कलं नाग्घति” सोळ्ळसि” ति ॥

३. ब्रह्मसुत्तं

१. “सब्रह्मकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं माता-
पित्तरो अज्झागारे पूजिता होन्ति । सपुब्बाचरियकानि, भिक्खवे, तानि
कुलानि, येसं पुत्तानं मातापित्तरो अज्झागारे पूजिता होन्ति । सपुब्ब-
देवतानि^३, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं मातापित्तरो अज्झागारे
पूजिता होन्ति । साहुनेय्यकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं
मातापित्तरो अज्झागारे पूजिता होन्ति ।

२. “ब्रह्मा ति, भिक्खवे, मातापित्तूनं^४ एतं अधिवचनं ।
पुब्बाचरिया ति, भिक्खवे, मातापित्तूनं एतं अधिवचनं । पुब्बदेवता^५
ति, भिक्खवे, मातापित्तूनं एतं अधिवचनं । आहुनेय्या ति, भिक्खवे,
मातापित्तूनं एतं अधिवचनं । तं किस्स हेतु ? बहुकारा, भिक्खवे,
मातापित्तरो, पुत्तानं आपादका पोसका इमस्स लोकस्स दस्सेत्तारो ति ।

“ब्रह्मा ति मातापित्तरो, पुब्बाचरिया ति वुच्चरे ।

आहुनेय्या च पुत्तानं, पजाय अनुकम्पका ॥

१. भोगिना - रो० । २. कत्वान - रो० । ३. सरे - रो० । ४. ततो - रो० ।

५. नाग्घति - रो० । ६. सपुब्बदेवानि - स्या० । ७. मातापित्तु - सो०, रो० । ८. पुब्ब-
देवा - सो०, स्या० ।

“तस्मा हि ने^१ नमस्सेय्य, सक्करेय्य^२ च^३ पण्डितो ।
 अग्नेन अथ^४ पानेन, वत्थेन सयनेन च ।
 उच्छादनेन न्हापनेन, पादानं धोवनेन च ॥
 “ताय नं पारिचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।
 इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

5

४. निरयसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपातो होति, अदिन्नादायी
 होति, कामेसुमिच्छाचारी^१ होति, मुसावादी होति — इमेहि खो, भिक्खवे,
 चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ति ।

R. 71

“पाणातिपातो अदिन्नादानं, मुसावादो च वुच्चति ।
 परदारगमनं चा पि, नप्पससन्ति पण्डिता” ति ॥

10

५. रूपसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि ।
 कतमे चत्तारो ? रूपप्पमाणो रूपप्पसन्नो, घोसप्पमाणो घोसप्पसन्नो,
 लूखप्पमाणो लूखप्पसन्नो, धम्मप्पमाणो धम्मप्पसन्नो — इमे खो, भिक्खवे,
 चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि ति ।

B. 383

15

“ये च रूपे^१ पमाणिसु^२, ये च घोसेन अन्वगू ।
 छन्दरागवसूपेता, नाभिजानन्ति^३ ते जना^४ ॥
 “अज्झत्तं च न जानाति, वहिद्धा च न पस्सति ।
 समन्तावरणो वालो, स वे घोसेन वुहति ॥
 “अज्झत्तं च न जानाति, वहिद्धा च विपस्सति ।
 वहिद्धा फलदस्सावी, सो पि घोसेन वुहति ॥
 “अज्झत्तं च पजानाति, वहिद्धा च विपस्सति ।
 विनीवरणदस्सावी, न सो घोसेन वुहती” ति ॥

20

१. ते — रो० । २-२. सक्करेय्याय — रो० । ३. अथो — रो० । ४. चमोदती —
 रो० । ५. कामेसुमिच्छाचारी — रो० । ६-६. रूपेण पामिसु — सी०, त्या०, रो० । ७-७. न
 ते जानन्ति त जन — सी०, त्या०, रो० ।

R. 70

६. "कतमं च, गृहपति, अनवज्जसुखं ? इध, गृहपति, अरिय-
सावको अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन
समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । सो
अनवज्जेनहि कायकम्मेन समन्नागतो, अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्ना-
5 गतो, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो ति अधिगच्छति सुखं, अधि-
गच्छति सोमनस्सं । इदं वुच्चति, गृहपति, अनवज्जसुखं । इमानि
खो, गृहपति, चत्तारि सुखानि अधिगमनीयानि गिहिना कामभोगिना'
कालेन कालं समयेन समर्थं उपादाया ति ।

10

"आनण्यसुखं जत्वान", अयो अत्थिसुखं परं^१ ।

भुज्जं भोगसुखं मच्चो, ततो^२ पब्बा विपस्सति ।

"विपस्समानो जानाति, उभो भोगे सुमेधसो ।

अनवज्जसुखस्सेतं, कलं नाग्घति^३ सोल्लसि^४" ति ॥

३. ब्रह्मसुत्तं

B. 382

१. "सब्रह्मकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं माता-
पितरो अज्झागारे पूजिता होन्ति । सपुब्बाचरियकानि, भिक्खवे, तानि
15 कुलानि, येसं पुत्तानं मातापितरो अज्झागारे पूजिता होन्ति । सपुब्ब-
देवतानि^५, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं मातापितरो अज्झागारे
पूजिता होन्ति । साहुनेय्यकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तानं
मातापितरो अज्झागारे पूजिता होन्ति ।

२. "ब्रह्मा ति, भिक्खवे, मातापितूनं^६ एतं अधिवचनं ।
20 पुब्बाचरिया ति, भिक्खवे, मातापितूनं एतं अधिवचनं । पुब्बदेवता^७
ति, भिक्खवे, मातापितूनं एतं अधिवचनं । साहुनेय्या ति, भिक्खवे,
मातापितूनं एतं अधिवचनं । तं किस्स हेतु ? बहुकारा, भिक्खवे,
मातापितरो, पुत्तानं आपादका पोसका इमस्स लोकस्स दस्सेतारो ति ।

"ब्रह्मा ति मातापितरो, पुब्बाचरिया ति वुच्चरे ।

25 साहुनेय्या च पुत्तानं, पजाय अनुकम्पका ॥

१. भोगिना - रो० । २. कल्लन - रो० । ३. हरे - रो० । ४. तयो - रो० ।

५. नग्घति - रो० । ६. सपुब्बदेवानि - स्वा० । ७. मातापितुय - सी०, रो० । ८. पुब्ब-
देवा - सी०, स्वा० ।

“तस्मा हि ने^१ नमस्सेय्य, सक्करेय्य^२ च^३ पण्डितो ।
 अन्नेन अथ^४ पानेन, वत्थेन सयनेन च ।
 उच्छादनेन न्हापनेन, पादानं धोवनेन च ॥
 “ताय नं पारिचरियाय, मातापितृषु पण्डिता ।
 इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती”^५ ति ॥

5

४. निरयसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निविस्सत्तो
 एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी
 होति, कामेसुमिच्छाचारी^१ होति, मुसावादी होति — इमेहि खो, भिक्खवे,
 चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निविस्सत्तो एवं निरये ति ।

R. 71

“पाणातिपातो अदिन्नादानं, मुसावादो च वुच्चति ।
 परदारगमनं चा पि, नप्पसंसन्ति पण्डिता”^२ ति ॥

10

५. रूपमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
 कतमे चत्तारो ? रूपप्पमाणो रूपप्पसन्नो, घोसप्पमाणो घोसप्पसन्नो,
 लूखप्पमाणो लूखप्पसन्नो, धम्मप्पमाणो धम्मप्पसन्नो — इमे खो, भिक्खवे,
 चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ति ।

B. 383

15

“ये च रूपे^३ पमाणिसु^४, ये च घोसेन अन्वगू ।
 छन्दरागवसूपेता, नाभिजानन्ति^५ ते जना^६ ॥

“अज्झत्तं च न जानाति, वहिद्धा च न पस्सति ।
 समन्तावरणो बालो, स वे घोसेन वुद्दति ॥

“अज्झत्तं च न जानाति, वहिद्धा च विपस्सति ।
 वहिद्धा फलदस्सावी, सो पि घोसेन वुद्दति ॥

20

“अज्झत्तं च पजानाति, वहिद्धा च विपस्सति ।
 विनीवरणदस्सावी, न सो घोसेन वुद्दती”^७ ति ॥

१. ते — रो० । २-२. सक्करेय्याय — रो० । ३. धयो — रो० । ४. च पमोदती —
 रो० । ५. कामेसु मिच्छाचारी — रो० । ६-६. रूपेण पामिसु — सी०, स्या०, रो० । ७-७. न
 वे जानन्ति तं जन — सी०, स्या०, रो० ।

६. सरागसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिंम ।
कतमे चत्तारो ? सरागो, सदोसो, समोहो, समानो — इमे खो, भिक्खवे,
चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिंम ति ।

R. 72
5 “सारत्ता रजनीयेमु, पियरूपाभित्तिन्दिनो ।
मोहेन आवुत्ता^१ सत्ता, वद्धा वड्ढेन्ति वन्धनं ॥
“रागजं^२ दोसजं चा पि^३, मोहजं चापविद्दुस्सु^४ ।
करोन्ताकुसलं, कम्मं, सविघातं दुखुद्वयं^५ ॥
“अविज्जानिवुत्ता पोत्ता, अन्धभूता अचक्खुका ।
यथा धम्मा तथा सन्ता, न तस्सेवं^६ ति^७ मञ्जरे^८” ति ॥

७. अहिराजसुत्तं

10 १. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सावत्थियं अञ्जतरो भिक्खु
अहिना दट्ठो कालङ्कतो^१ होति । अय खो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा
तेनुपसङ्गमिसु^२; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसी-
दिंसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं — “इध,
15 भन्ते, सावत्थियं अञ्जतरो भिक्खु अहिना दट्ठो कालङ्कतो” ति ।

२. “न हि^३ नून सो, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारि अहिराजकुलानि
मेत्तेन चित्तेन फरि । सचे हि सो, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारि अहिराज-
कुलानि मेत्तेन चित्तेन फरेय्य, न हि सो, भिक्खवे, भिक्खु अहिना दट्ठो
कालङ्करेय्य । कतमानि चत्तारि ? विरूपकं अहिराजकुलं, एरापथं
20 अहिराजकुलं, छव्यापुत्तं अहिराजकुलं, कण्हागेतमकं अहिराजकुलं ।
न हि नून सो भिक्खवे, भिक्खु इमानि चत्तारि अहिराजकुलानि मेत्तेन^४
चित्तेन फरि । सचे हि सो, भिक्खवे, भिक्खु इमानि चत्तारि अहिराज-
कुलानि मेत्तेन चित्तेन फरेय्य, न हि सो, भिक्खवे, भिक्खु अहिना दट्ठो
कालङ्करेय्य ।

१. अपम — सी०, स्वा०, रो० । २-२. रागजं च दोसजं च — रो० । ३. पापि
अविद्दुस्सु — स्वा०; चापि० — रो० । ४. दुक्खद्वयं — स्वा०, रो० । ५-५. नस्सेवन्ति — सी० ।
६. कानकतो — स्वा०, रो० । ७. तेनुपसङ्गमि — रो० । ८. ह — सी०, स्वा०, रो० ।
९. मेत्तं — रो० ।

३. “अनुजानामि, भिक्खवे, इमानि चेत्तारि अहिराजकुलानि
मेत्तेन चित्तेन फरितुं अतगुत्तिया अत्तरवखाय अत्तपरित्ताया ति ।

“विरूपवखेहि मे मेत्तं, मेत्तं एरापथेहि मे ।
छव्यापुत्तेहि मे मेत्तं, मेत्तं^१ कण्हागोतमकेहि च ॥

“अपादकेहि मे मेत्तं, मेत्तं द्विपादकेहि^२ मे ।
चतुप्पदेहि मे मेत्तं, मेत्तं बहुप्पदेहि मे ॥

“मा मं अपादको हिसि, मा मं हिसि द्विपादको^३ ।
मा मं चतुप्पदो हिसि, मा मं हिसि बहुप्पदो ॥

“सव्वे सत्ता सव्वे पाणा, सव्वे भूता च केवला ।
सव्वे भद्रानि पस्सन्तु, मा कच्चि^४ पापमागमा ॥

“अप्पमाणो बुद्धो, अप्पमाणो धम्मो, अप्पमाणो सङ्घो,
पमाणवन्तानि सिरिसपानि^५ अहिविच्छिका सतपदी उण्णनाभी सरवू
मूसिका ।

“कता मे रक्खा, कता मे परिता । पटिक्कमन्तु भूतानि ।
सोहं नमो भगवतो, नमो सत्तन्नं सम्मासम्बुद्धानं” ति ।

८. देवदत्तसुतं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पव्वते
अचिरपक्कन्ते देवदत्ते । तत्र खो भगवा देवदत्तं आरब्ध भिक्खू आम-
न्तेसि — “अत्तवधाय, भिक्खवे, देवदत्तस्स लाभसवकारसिलोको उद-
पादि । पराभवाय, भिक्खवे, देवदत्तस्स लाभसवकारसिलोको उदपादि ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, कदली अत्तवधाय फलं देति, परा-
भवाय फलं देति; एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभ-
सवकारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसवकारसिलोको
उदपादि ।

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, वेळु अत्तवधाय फलं देति, पराभवाय
फलं देति; एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभसवकार-
सिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसवकारसिलोको उदपादि ।

१. सो० पोथके नत्थि । २. द्विपादकेहि — जी०, स्था०, रो० । ३. दिगदको —
सी०, स्था०, रो० । ४. हिज्जि — स्था० । ५. सरोवराणि — म० ।

४. "सेय्यथापि, भिक्खवे, नेळो अत्तवधाय फलं देति, परा-
भवाय फलं देति; एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभ-
सक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको
उदपादि ।

५. सेय्यथापि, भिक्खवे, अस्सतरी अत्तवधाय गब्भं गण्हाति,
पराभवाय गब्भं गण्हाति; एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स
लाभसक्कारसिलोको, उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कार-
सिलोको उदपादी ति ।

"फलं वे कदालिं हन्ति, फलं वेळुं फलं नळं ।

सक्कारो कापुरिसं हन्ति, गब्भो अस्सतरिं यथा" ति ॥

६. पधानसुत्तं

R. 74

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, पधानानि । कतमानि चत्तारि ?
संवरप्पधानं, पहानप्पधानं, भावनाप्पधानं, अनुरक्खणाप्पधानं । कतमं
च, भिक्खवे, संवरप्पधानं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, संवरप्पधानं ।

B. 386

२. "कतमं च, भिक्खवे, पहानप्पधानं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
पहानप्पधानं ।

३. "कतमं च, भिक्खवे, भावनाप्पधानं ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
भावनाप्पधानं ।

४. "कतमं च, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधानं ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय
वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधानं ।
इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि पधानानी ति ।

“संवरो च पहानं च, भायना अनुरवणणा ।

एते पधाना चत्तारो, देसितादिच्चवन्धुना ।

यो' हि भियसु इधातापी, खयं दुवल्लस्त पापुणे” ति' ॥

१०. अधम्मिकमुत्तं

१. “यस्मिं, भियल्लवे, समये राजानो अधम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता' पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु अधम्मिकेसु ५
ब्राह्मणगहपतिका पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपति-
केसु अधम्मिकेसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति ।
नेगमजानपदेसु अधम्मिकेसु विसमं चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । विसमं R. 73
चन्दिमसुरियेसु परिवत्तन्तेसु विसमं नवल्लत्तानि तारकरूपानि परि-
वत्तन्ति । विसमं नवल्लत्तेसु तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु विसमं रत्तिन्दिवा 10
परिवत्तन्ति । विसमं रत्तिन्दिवेसु परिवत्तन्तेसु विसमं मासद्धमासा
परिवत्तन्ति । विसमं मासद्धमासेसु परिवत्तन्तेसु विसमं उत्तुसंवच्छरा
परिवत्तन्ति । विसमं उत्तुसंवच्छरेसु परिवत्तन्तेसु विसमं वाता वायन्ति
विसमा' अपञ्जसा । विसमं वातेसु वायन्तेसु विसमेसु अपञ्जसेसु B. 337
देवता परिकुपिता भवन्ति । देवतासु परिकुपितासु देवो न सम्मा धारं 15
अनुप्पवेच्छति । देवे न सम्मा धारं अनुप्पवेच्छन्ते विसमपाकानि'
सत्तानि भवन्ति । विसमपाकानि, भियल्लवे, सत्तानि मनुस्सा परि-
भुञ्जन्ता अप्पायुका होन्ति दुव्वण्णा च' वन्हावाधा च ।

२. “यस्मिं, भियल्लवे, समये राजानो धम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु धम्मिकेसु ब्राह्मण- 20
गहपतिका पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपतिकेसु धम्मि-
केसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । नेगमजानपदेसु
धम्मिकेसु समं चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । समं चन्दिमसुरियेसु परि-
वत्तन्तेसु समं नवल्लत्तानि तारकरूपानि परिवत्तन्ति । समं नवल्लत्तेसु
तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु समं रत्तिन्दिवा परिवत्तन्ति । समं रत्ति- 23
न्दिवेसु परिवत्तन्तेसु समं मासद्धमासा परिवत्तन्ति । समं मासद्धमासेसु

१. ये - स्था०, रो० । २-२. पापुणानि - रो० । ३. तारकरूपा - स्था०, नयतुणः -
रो० । ४. विगन् - स्था०, रो० । ५. विसमत्तानि - मी०, स्था०, रो० । ६. च दुव्वत्ता
य - स्था०, रो० ।

परिवत्तन्तेसु समं उत्तुसंवच्छरा परिवत्तन्ति । समं उत्तुसंवच्छरेसु परिवत्तन्तेसु समं वाता वायन्ति समा^१ पञ्जसा । समं वातेसु वायन्तेसु समेसु पञ्जसेसु देवता अपरिकुपिता भवन्ति । देवतासु अपरिकुपितासु देवो सम्मा धारं अनुप्पवेच्छति । देवे सम्मा धारं अनुप्पवेच्छन्ते सम-
 5 पाकानि सस्सानि भवन्ति । समपाकानि, भिक्खवे, सस्सानि मनुस्सा परिभुञ्जन्ता दीघायुका च होन्ति वण्णवन्तो च बलवन्तो च अप्पावाधा चा ति ।

“गुहं चे तरमानानं, जिम्हं गच्छति पुङ्गवो ।
 सव्वा ता जिम्हं गच्छन्ति, नेत्ते जिम्हं गते सति ॥

10

“एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो ।
 सो चे अधम्मं चरति, पगेव इतरा पजा ।
 सव्वं रट्ठं दुक्खं सेति, राजा चे होति अधम्मिको ॥

R. 76

“गुहं चे तरमानानं, उजुं गच्छति पुङ्गवो ।
 सव्वा ता उजुं गच्छन्ति, नेत्ते उजुं गते सति ॥

D. 388 15

“एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्ठसम्मतो ।
 सो सचे^२ धम्मं चरति, पगेव इतरा पजा ।
 सव्वं रट्ठं सुखं सेति, राजा चे होति धम्मिको” ति ॥

पत्तकम्मवग्गो सत्तमो ।

तत्सुद्धानं

पत्तकम्मं आनण्यको^३, सव्वहानिरया^४ रूपेन^५ पञ्चम ।
 सरागअहिराजा^६ देवदत्तो, पधानं अधम्मिकेन चा ति ॥

८. अपण्णकवग्गो

१. पधानसुत्तं

20

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अपण्ण-
 कप्पट्पिदं^१ पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाय ।

१. सम - स्या०, रो० । २-३. सो धेव - सी०, रो०; सो धे - स्या० । ३. धनणको - सी०, रो०, धनना - स्या० । ४-४. सव्वहानारी निरय० - रो० । ५. नरायनहिना - स्या०; संयमप्रहिद - रो० । ६. अपण्णकपटिपद - स्या०; अपण्णकत्तं पटिपदं - रो० ।

कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, पञ्चवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अपण्णकप्पटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाया” ति ।

२. सम्मादिट्ठिसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अपण्णक- 5
प्पटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाय ।
कतमेहि चतूहि ? नेक्खम्मवितक्केन, अव्यापादवितक्केन, अविहिंसा-
वितक्केन, सम्मादिट्ठिया — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्ना-
गतो भिक्खु अपण्णकप्पटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा 11. 77
होति आसवानं खयाया” ति । 10

३. सप्पुरिससुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो असप्पुरिसो वेदि- B. 389
तव्वो । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति परस्स
अवण्णो तं अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो खो
पन पञ्हाभिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूरं वित्त्यारेण परस्स
अवण्णं भासिता होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, असप्पुरिसो अयं 15
भवं ति ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति परस्स वण्णो
तं पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूरं अवित्त्यारेण परस्स वण्णं
भासिता होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, असप्पुरिसो अयं भवं ति । 20

३. “पुन च परं, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति अत्तनो अवण्णो
तं पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूरं अवित्त्यारेण अत्तनो अवण्णं
भासिता होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, असप्पुरिसो अयं भवं ति ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति अत्तनो वण्णो तं अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन पञ्हा-
भिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूरं वित्थारेन अत्तनो वण्णं भासिता
होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, असप्पुरिसो अयं भवं ति । इमेहि खो,
5 भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो असप्पुरिसो वेदितव्वो ।

५. "चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सप्पुरिसो वेदितव्वो ।
कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति परस्स अवण्णो
तं पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूरं अवित्थारेन परस्स अवण्णं
10 भासिता होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, सप्पुरिसो अयं भवं ति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति परस्स वण्णो
तं अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन पञ्हा-
भिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूरं वित्थारेन परस्स वण्णं भासिता
होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, सप्पुरिसो अयं भवं ति ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति अत्तनो अवण्णो
तं अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन पञ्हा-
भिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूरं वित्थारेन अत्तनो अवण्णं भासिता
होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, सप्पुरिसो अयं भवं ति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति अत्तनो वण्णो
तं पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूरं अवित्थारेन अत्तनो वण्णं
भासिता होति । वेदितव्वमेतं, भिक्खवे, सप्पुरिसो अयं भवं ति ।
इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो सप्पुरिसो वेदितव्वो ।

९. "सेय्ययापि, भिक्खवे, वधुका यञ्जदेव रत्ति या दिवं' वा
मानीता होति, तावदेवस्सा तिच्चं हिरोत्तणं पच्चुपट्ठितं होति सस्सुया पि
समुरे पि सामिके पि अन्तमसो दासकम्मकारपोरिस्सेसु । सा अपरेन समयेन
संवागमन्वाय विस्साममन्वाय सस्सुं पि समुरं पि सामिकं पि एवमाह -
'अपेय, किं पन तुम्हे जानाथा' ति ! एवमेव गो, भिक्खवे, इधेकच्चो
भिक्खु यञ्जदेव रत्ति या दिवं वा अणारस्सा अनगारियं पच्चजितो

होति, तावदेवस्स तिव्वं हिरोत्तप्पं पच्चुपट्ठितं होति भिक्खूसु भिक्खुनीसु
उपासकेसु उपासिकासु अन्तमसो आरामिकसमणुद्देसेसु । सो अपरेन
समयेन संवासमन्वाय विस्सासमन्वाय आचरियं पि उपज्झायं पि एव-
माह — ‘अपेथ, किं पन तुम्हे जानाथा’ ति ! तस्मातिह, भिक्खवे, एवं
सिक्खितव्वं — ‘अधुनागतवधुकासमेन चेतसा विहरिस्सामा’ ति । 5
एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितव्वं” ति ।

४. पठमअगगसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अगगानि” । कतमानि चत्तारि ?
सीलगं, समाधिगं^१, पञ्चागं, विमुत्तगं — इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि अगगानी” ति ।

R. 79

५. दुतियअगगसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अगगानि । कतमानि चत्तारि ?
रूपगं, वेदनागं, सञ्जागं, भवगं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि
अगगानी” ति ।

10 B. 391

६. कुसिनारसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरति उपवत्तने मल्लानं
सालवने अन्तरेन^३ यमकसालानं परिनिव्वानसमये । तत्र खो भगवा
भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो 15
पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “सिया खो पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्स पि कह्वा वा विमति
वा बुद्धे वा धम्मो वा सङ्खे वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे,
मा पच्छा विप्पटिसारिणो अहुवत्थ — ‘सम्मुखीभूतो नो सत्या अहोसि,
नासक्खिम्ह भगवन्तं सम्मुखा पटिपुच्छितुं” ति । एवं वुत्ते ते भिक्खू 20
तुप्पही अहेसुं । दुतियं पि खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “सिया खो
पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्स पि कह्वा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मो वा
सङ्खे वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे, मा पच्छा विप्पटि-

१. अङ्गानि — रो० । २. समाधिगं — सी०, स्था०; गमाधगं — रो० । ३. अन्तरे —
स्था० ।

सारिनो अद्भुतस्य -- 'सम्मुखीभूतो नो सत्या अहोसि, नासक्खिम्ह भगवन्तं सम्मुखा पटिपुच्छित्तुं' ति । दुतियं पि खो ते भिक्खू तुण्ही अहेसुं । ततियं पि खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -- "सिया खो पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्स पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मो वा सङ्खे 5 वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे, मा पच्छा विप्पटिसारिनो अद्भुतस्य -- 'सम्मुखीभूतो नो सत्या अहोसि, नासक्खिम्ह भगवन्तं सम्मुखा पटिपुच्छित्तुं' ति । ततियं पि खो ते भिक्खू तुण्ही अहेसुं ।

३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -- "सिया खो पन, भिक्खवे, सत्थुगारवेन पि न पुच्छेय्याथ, सहायको पि, भिक्खवे, R. 80 10 सहायकस्स आरोचेतू" ति । एवं वुत्ते ते भिक्खू तुण्ही अहेसुं । अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -- "अच्छरियं, भन्ते, अब्भुतं, भन्ते ! एवं पसन्तो अहं, भन्ते ! नत्थि इमस्मिं भिक्खुसङ्खे एकभिक्खुस्स पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मो वा सङ्खे वा मग्गे वा पटिपदाय वा" ति ।

४. "पसादा खो त्वं, आनन्द, वदेसि । आणमेव हेत्थ, आनन्द, तथागतस्स -- 'नत्थि इमस्मिं भिक्खुसङ्खे एकभिक्खुस्स पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मो वा सङ्खे वा मग्गे वा पटिपदाय वा' । D. 392 15 इमेसं हि, आनन्द, पञ्चत्वं भिक्खुसतानं यो पच्छिमको भिक्खु सो सोता-पन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" ति ।

७. अचिन्तेय्यसुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, अचिन्तेय्यानि, न चिन्तेतब्बानि; 20 यानि चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । कत्तमानि चत्तारि ? वुद्धानं, भिक्खवे, वुद्धविसयो अचिन्तेय्यो, न चिन्तेतब्बो; यं चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । ज्ञायिस्स, भिक्खवे, ज्ञानविसयो अचिन्तेय्यो, न चिन्तेतब्बो; यं चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी 25 अस्स । कम्मविपाको, भिक्खवे, अचिन्तेय्यो, न चिन्तेतब्बो; यं चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । लोकचिन्ता, भिक्खवे, अचिन्तेय्या, न चिन्तेतब्बा; यं चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । इमानि

खो, भिक्खवे, चत्तारि अचिन्तेय्यानि, न चिन्तेतव्वानि; यानि चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्सा" ति ।

८. दक्खिणसुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, दक्खिणा विसुद्धियो । कतमा चतस्सो ? अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो; अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो 5 दायकतो; अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो; अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चेव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च ।

२. "कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति सीलवा कल्याणघम्मो; 10 पटिग्गाहका' होन्ति दुस्सीला पापघम्मा' । एवं खो, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ।

३. "कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो दायकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति दुस्सीलो पापघम्मो; पटि- 15 ग्गाहका होन्ति सीलवन्तो कल्याणघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो दायकतो ।

४. "कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति दुस्सीलो पापघम्मो; 20 पटिग्गाहका पि होन्ति दुस्सीला पापघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ।

५. "कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चेव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च ? इध, भिक्खवे, दायको होति सीलवा कल्याणघम्मो; 25 पटिग्गाहका पि होन्ति सीलवन्तो' कल्याणघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चेव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो दक्खिणा विसुद्धियो" ति ।

६. वणिज्जसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच — “को नु खो, भन्ते,
 हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी
 5 होति ? को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व
 वणिज्जा पयुत्ता न यथाधिप्पाया’ होति ? को नु खो, भन्ते, हेतु को
 पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता यथाधिप्पाया
 होति ? को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व
 वणिज्जा पयुत्ता पराधिप्पाया होती” ति ?

10 २. “इध, सारिपुत्त, एकच्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्कमित्वा
 पवारेलि — ‘वदतु, भन्ते, पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि तं न
 देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्तं आगच्छति, सो यञ्जदेव वणिज्जं
 पयोजेलि, सास्स होति छेदगामिनी ।

R. 82
 D. 394
 15 ३. “इध पन, सारिपुत्त, एकच्चो समणं वा ब्राह्मणं वा
 उपसङ्कमित्वा पवारेलि — ‘वदतु, भन्ते, पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि
 तं यथाधिप्पायं न देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्तं आगच्छति, सो
 यञ्जदेव वणिज्जं पयोजेलि, सास्स न होति यथाधिप्पाया ।

४. “इध पन, सारिपुत्त, एकच्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्क-
 मित्वा पवारेलि — ‘वदतु, भन्ते, पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि तं
 20 यथाधिप्पायं देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्तं आगच्छति, सो यञ्जदेव
 वणिज्जं पयोजेलि, सास्स होति यथाधिप्पाया ।

५. “इध, सारिपुत्त, एकच्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्क-
 मित्वा पवारेलि — ‘वदतु, भन्ते, पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि तं
 पराधिप्पायं देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्तं आगच्छति, सो यञ्जदेव
 25 वणिज्जं पयोजेलि, सास्स होति पराधिप्पाया ।

६. “अयं खो, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स
 तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी होति । अयं पन, सारिपुत्त,
 हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता न यथा-

धिप्पाया होति । अयं खो पन, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधे-
कच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता यथाधिप्पाया होति । अयं पन,
सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा
पयुत्ता पराधिप्पाया होती" ति ।

१०. कम्बोजसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । अथ 5
खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो
भगवन्तं एतदवोच —

२. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मातुगामो नेव
सभायं^१ निसीदति, न कम्मन्तं पयोजेति, न कम्बोजं^२ गच्छती" ति ? 10

"कोधनो, आनन्द, मातुगामो; इस्सुकी, आनन्द, मातुगामो;
मच्छरी, आनन्द, मातुगामो; दुप्पञ्जो, आनन्द, मातुगामो — अयं
खो, आनन्द, हेतु अयं पच्चयो, येन मातुगामो नेव सभायं निसीदति,
न कम्मन्तं पयोजेति, न कम्बोजं गच्छती" ति ।

R. 83

B. 395

अपण्णकवग्गो अट्ठमो ।

तत्सुद्धानं

पघानं^१ दिट्ठिसप्पुरिसवधुका, द्वे च^२ होन्ति अग्गानि । 15
कुसिनारअचिन्तेय्या^३, दक्खिणा^४ च^५ वणिज्जा कम्बोजं^६ ति ॥

६. मचलवग्गो

१. पाणातिपातसुत्तं

१. "चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निव्वित्तो
एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी
होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति — इमेहि खो, भिक्खवे,
चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निव्वित्तो एवं निरये ।

20

१. सभाय — रो० । २. कम्बोज — स्या०, रो० । ३-३. पघानदिट्ठिसप्पुरिस-
वधुकच्चेव — रो० । ४. कुसिनाराय अचिन्तित — स्या०; कुसिनार अचिन्तित — रो० ।
५-५. दक्खिणाय — स्या०, रो० । ६. कम्मोजेन वग्गो — स्या०; कम्मोजेन च वग्गो — रो० ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. मुसावादसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

R. 84 10

B. 396

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. अवण्णारहसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्महेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स वण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति

अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं उपदेसेति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

४. कोधगरुसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? कोधगरु होति न सद्वम्मगरु, भवखगरु होति न सद्वम्मगरु, लाभगरु होति न सद्वम्मगरु, सक्कारगरु होति न सद्वम्मगरु — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? सद्वम्मगरु होति न कोधगरु, सद्वम्मगरु होति न भवखगरु, सद्वम्मगरु होति न लाभगरु, सद्वम्मगरु होति न सक्कारगरु — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

५. तमोतमसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? तमो तमपरायणो, तमो जोतिपरायणो, जोति तमपरायणो, जोति जोतिपरायणो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो तमो होति तमपरायणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नीचे कुले पच्चाजातो होति — चण्डालकुले वा वेनकुले वा नेसादकुले वा रथकारकुले वा पुक्कुसकुले वा दल्लिहे अप्पन्नपानभोजने कसिरवुत्तिके, यत्थ कसिरेन घासच्छादो लब्धति । सो च होति दुच्चण्णो दुट्ठसिको ओकोटिमको बन्हावाधो काणो वा कुणी वा खञ्जो वा पक्खहतो वा, न लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं

चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उप-
पज्जति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो तमो होति तमपरायणो ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पुगलो तमो होति जोतिपरायणो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो नीचे कुले पञ्चाजातो होति — चण्डाल-
कुले वा वेनकुले वा नेसादकुले वा रथकारकुले वा पुक्कुसकुले वा दलित्ते
अप्पन्नपानभोजने कसिरवुत्तिके, यत्थ कसिरेन घासच्छादो लब्धति;
सो च होति दुब्बण्णो दुद्दसिको ओकोटिमको बव्हावाधो काणो वा
कुणी वा खञ्जो वा पक्खहतो वा न लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स
यानस्स मालागन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन सुचरितं
चरति, वाचाय सुचरितं चरति, मनसा सुचरितं चरति । सो कायेन
सुचरितं चरित्वा, वाचाय सुचरितं चरित्वा, मनसा सुचरितं चरित्वा
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । एवं खो,
भिक्खवे, पुगलो तमो होति जोतिपरायणो ।

B. 398

R. 85

४. "कथं च, भिक्खवे, पुगलो जोति होति तमपरायणो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो उच्चे कुले पञ्चाजातो होति — खत्ति-
महासालकुले वा ब्राह्मणमहासालकुले वा गृहपतिमहासालकुले वा
अट्ठे महद्धने महाभोगे पट्टतजातरूपरजते पट्टतवित्तूपकरणे पट्टतधन-
धञ्जे; सो च होति अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्ण-
पोक्खरताय समन्नागतो, लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स माला-
गन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरितं चरति,
वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति । सो कायेन दुच्चरितं
चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स
भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । एवं खो,
भिक्खवे, पुगलो जोति होति तमपरायणो ।

५. "कथं च, भिक्खवे, पुगलो जोति होति जोतिपरायणो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो उच्चे कुले पञ्चाजातो होति — खत्ति-
महासालकुले वा ब्राह्मणमहासालकुले वा गृहपतिमहासालकुले वा अट्ठे
महद्धने महाभोगे पट्टतजातरूपरजते पट्टतवित्तूपकरणे पट्टतधनधञ्जे;
सो च होति अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय
समन्नागतो, लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागन्धविलेपनस्स

39

सम्पादकीय

इस भाग में अरुणसूक्तनिकाय के चतुष्क निपात तथा पञ्चक निपात प्रकाशित किये जा रहे हैं। क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनके विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा।

यह संस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधार पर तैयार किया गया है:—वर्मी-संस्करण, छटु-सङ्ग्रामन प्रकाशन (१९५५); स्यामी-संस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६); सिंहली-संस्करण, सिरि देवमिन्न महानायक घेर द्वारा सम्पादित (१९१५); रोमन-संस्करण, चतुष्क निपात—श्री रिचार्ड मोरिस द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी, १८८५), पञ्चक निपात—प्रो० इ० हार्डी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी, १८९६)।

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री बीरबल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार कर मुद्रण का कार्य सम्पन्न किया।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काश्यप

सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन सुचरितं चरति, वाचाय सुचरितं चरति, मनसा सुचरितं चरति । सो कायेन सुचरितं चरित्वा, वाचाय सुचरितं चरित्वा, मनसा सुचरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो जोति होति जोतिपरायणो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना 5 लोकस्मिं' ति ।

६. ओणतोणतमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । कतमे चत्तारो ? ओणतोणतो, ओणतुण्णतो, उण्णतोणतो, उण्णतुण्णतो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं' ति ।

७. पुत्तमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । 10 D. 399 कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपदुमो, समणेषु समणसुखुमालो ।

२. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सेखो होति पाटिपदो^१; अनुत्तरं योगवस्सेमं पत्ययमानो विहरति । सेय्यथापि, भिक्खवे, रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स 15 R. 87 जेट्ठो पुत्तो आभिसेको^२ अनभिसित्तो मचलप्पत्तो; एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु सेखो होति पाटिपदो, अनुत्तरं योगवस्सेमं पत्ययमानो विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति 20 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, नो च खो अट्ठ विमोक्खे^३ कायेन फुसित्वा^४ विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति 25

१. पटिपदो - स्वा०, रो० । २. अभिसेको - स्वा०, रो० । ३. विमोक्खे - रो० ।

४. फुसित्वा - सी०, रो० ।

दिद्वेव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, अट्ठ
च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
समणपदुमो होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेसु समणसुखुमालो होति ?

- ५ इध, भिक्खवे, भिक्खु याचितो व बहुलं चीवरं परिभुञ्जति, अप्पं अया-
चितो; याचितो व बहुलं पिण्डपातं परिभुञ्जति, अप्पं अयाचितो;
याचितो व बहुलं सेनासनं परिभुञ्जति, अप्पं अयाचितो; याचितो व
बहुलं गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जति, अप्पं अयाचितो ।
येहि खो पन सत्तहाचारीहि सद्धिं विहरति, त्यस्स^१ मनापेनेव बहुलं काय-
१० कम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापेनेव बहुलं वचीकम्मेन
समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापेनेव बहुलं मनोकम्मेन समुदा-
चरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापयेव बहुलं उपहारं उपहरन्ति, अप्पं
अमनापं । यानि खो पन तानि वेदयितानि पित्तसमुट्ठानानि वा सेम्ह-
समुट्ठानानि वा वातसमुट्ठानानि वा सन्निपातिकानि वा उत्तुपरिणामजानि
१५ वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि वा कम्मविपाकजानि वा,
तानि^२ पनस्स^३ न बहुदेव उपज्जन्ति । अप्पावाधो होति । चतुधं ज्ञानानं
आभिञ्चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहरानं निकामलाभी होति अकिच्छ-
लामी अकसिरलाभी, आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जा-
विमुत्तिं दिद्वेव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति ।
२० एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणेसु समणसुखुमालो होति ।

६. "यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु समण-
सुखुमालो ति, ममेव तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु समण-
सुखुमालो ति । अहं हि, भिक्खवे, याचितो व बहुलं चीवरं परिभुञ्जामि,
अप्पं अयाचितो; याचितो व बहुलं पिण्डपातं परिभुञ्जामि, अप्पं अया-
२५ चितो; याचितो व बहुलं सेनासनं परिभुञ्जामि, अप्पं अयाचितो; याचितो
व बहुलं गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जामि, अप्पं अया-
चितो । येहि खो पन भिक्खूहि सद्धिं विहरामि ते मे^४ मनापेनेव बहुलं
कायकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापेनेव बहुलं वचीकम्मेन
समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापेनेव बहुलं मनोकम्मेन समुदाचरन्ति,

अप्यं अमनापेन; मनापंयेव बहुलं^१ उपहारं उपहरन्ति, अप्यं अमनापं ।
 यानि खो पन तानि वेदयितानि पित्तसमुद्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि
 वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपातिकानि वा उत्तुपरिणामजानि वा विसम-
 परिहारजानि वा ओपवकमिकानि वा कम्मविपाकजानि वा, तानि मे
 न बहुदेव उप्पज्जन्ति । अप्पावाघोहमस्मि । चतुन्नं खो पनस्मि ज्ञानानं^५
 अभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी
 अकसिरलाभी, आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति
 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरामि ।

७. “यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु समण-
 सुखुमालो ति, ममेव तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु^{१०} D. 401
 समणसुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्ज-
 माना लोक्स्मि” ति ।

८. संयोजनसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविजमाना लोक्स्मि ।
 कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपदुमो, समणेसु
 समणसुखुमालो ।

15

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु तिण्णं संयोजनानं परिवखया सोतापन्नो होति अवि-
 निपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
 समणमचलो होति ।

R. 89

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध^{२०}
 भिक्खवे, भिक्खु तिण्णं संयोजनानं परिवखया, रागदोसमोहानं तनुत्ता
 सकदागामी होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुवखस्सन्तं करोति ।
 एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिवखया ओप-^{२५}
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । एवं
 खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेषु समणसुखुमालो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्ञा-विमुत्तिं दिट्ठेव धम्मं सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणेषु समणसुखुमालो होति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि” ति ।

६. सम्मादिट्ठिसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि । कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपदुमो, समणेषु समणसुखुमालो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति^१ होति, सम्मासमाधि^२ होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति^३ होति, नो च खो अट्ठ विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सम्मादिट्ठिको होति ... पे०... सम्माविमुत्ति होति, अट्ठ च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेषु समणसुखुमालो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु याचितो व बहुलं चीवरं परिभुञ्जति, अप्पं अया-चितो ... पे०... यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेण समण-सुखुमालो ति, ममेव तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेण समण-

सुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि' ति ।

१०. खन्धसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपदुमो, समणेषु समणसुखुमालो ।

5

२. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सेत्थो होति अप्पत्तमानसो, अनुत्तरं योगक्खेमं पत्थयमानो विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ?

B. 403

इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चसु उपादानवखन्धेषु उदयव्वयानुपस्सी विहरति — 'इति रूपं, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो; इति वेदना ... पे०... इति सञ्जा ... पे०... इति सङ्खारा ... पे०... इति विञ्जाणं, इति विञ्जाणस्स समुदयो, इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो' ति; नो च खो अट्ठ विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

15

४. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चसु उपादानवखन्धेषु उदयव्वयानुपस्सी विहरति — 'इति रूपं, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो; इति वेदना ... पे०... इति सञ्जा ... पे०... इति सङ्खारा ... पे०... इति विञ्जाणं, इति विञ्जाणस्स समुदयो, इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो' ति, अट्ठ च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ।

20 R. 91

५. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेषु समणसुखुमालो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु याचितो व बहुलं चीवरं परिभुञ्जति, अप्पं अयाचितो ... पे०... ममेव तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेषु समणसुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि' ति ।

25

मचलवग्गो नवमो ।

२. पठमसमाधिसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिं ।

कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स, न लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो होति अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, न लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न चैव लाभो होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स न च लाभो अधिपज्जाधम्म-विपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो चैव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिं" ति ।

३. द्वुतियसमाधिसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना 10 B. 405

लोक्खिं । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स, न लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो होति अधिपज्जाधम्म-विपस्सनाय, न लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न चैव लाभो होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स न च लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभो चैव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय ।

२. "तत्र, भिक्खवे, ख्वायं पुग्गलो लाभो होति अज्झत्तं चेतो-समथस्स न लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुग्गलेन अज्झत्तं चेतोसमथे पत्तिट्ठाय अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभो चैव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय ।

R. 93

३. "तत्र, भिक्खवे, ख्वायं पुग्गलो लाभो अधिपज्जाधम्म-विपस्सनाय न लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स, तेन, भिक्खवे, पुग्गलेन अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय पत्तिट्ठाय अज्झत्तं चेतोसमथे योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभो चैव होति अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय लाभो च अज्झत्तं चेतोसमथस्स ।

४. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो न चेव लाभो अज्झत्तं चेतो-
समथस्स न च लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुगलेन
तेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च
उत्साहो च उत्सोन्ही च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्झं च करणीयं ।
5 सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वां तस्सेव' चेलस्स
वा सीसस्स वा निव्वापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उत्साहं च उत्सो-
न्ही च अप्पटिवानि च सति च सम्पज्झं च करेय्य; एवमेव खो,
भिक्खवे, तेन पुगलेन तेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो
छन्दो च वायामो च उत्साहो च उत्सोन्ही च अप्पटिवानी च सति'
10 च सम्पज्झं च करणीयं । सो अपरेन समयेन लाभो चेव होति अज्झत्तं
चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय ।

५. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो लाभो चेव होति' अज्झत्तं
चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे,
पुगलेन तेसुयेव कुसलेसु धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि' आसवानं खयाय योगो
15 करणीयो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना
लोकस्मि' ति ।

४. तत्तियसमाधिसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो लाभो होति अज्झत्तं
चेतोसमथस्स, न लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन,
20 भिक्खवे, एकच्चो पुगलो लाभो होति अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, न
लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो न
चेव' लाभो होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स न च लाभो अधिपज्जाधम्म-
विपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो लाभो चेव होति
अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय ।

- 25 २. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स
न लाभो अधिपज्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुगलेन व्यायं

१. तस्स मत्तेन - सी०, स्या० । २. उत्ति - रो० । ३. स्या०, रो० पाठ्यकेसु नस्ति ।

४. उत्तरि - सी०, स्या०, रा० । ५-४. चेव - स्या० ।

पुगलो लाभो अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय सो उपसङ्कमित्र्वा एवमस्स वचनीयो - 'कथं नु खो, आवुसो, सङ्खारा दट्ठव्वा ? कथं सङ्खारा सम्मसितव्वा ? कथं सङ्खारा विपस्सितव्वा' ति ? तस्स सो यथादिट्ठं यथाविदितं व्याकरोति - 'एवं खो, आवुसो, सङ्खारा दट्ठव्वा, एवं सङ्खारा सम्मसितव्वा, एवं सङ्खारा विपस्सितव्वा' ति । सो अपरेण समयेन 5 लाभो चेव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपञ्जाधम्म-विपस्सनाय ।

३. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो लाभो अधिपञ्जाधम्म-विपस्सनाय न लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स, तेन, भिक्खवे, पुगलेन व्यायं पुगलो लाभो अज्झत्तं चेतोसमथस्स सो उपसङ्कमित्र्वा एवमस्स 10 वचनीयो - 'कथं नु खो, आवुसो, चित्तं सण्ठपेतव्वं ? कथं चित्तं सन्निसादेतव्वं ? कथं चित्तं एकोदि कातव्वं ? कथं चित्तं समादहा-तव्वं' ति ? तस्स सो यथादिट्ठं यथाविदितं व्याकरोति - 'एवं खो, आवुसो, चित्तं सण्ठपेतव्वं, एवं चित्तं सन्निसादेतव्वं, एवं चित्तं एकोदि कातव्वं', एवं चित्तं समादहातव्वं' ति । सो अपरेण समयेन लाभो चेव 15 होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय लाभो च अज्झत्तं चेतोसमथस्स ।

४. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो न चेव लाभो अज्झत्तं चेतो-समथस्स न च लाभो अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुगलेन व्यायं पुगलो लाभो चेव अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपञ्जा-धम्मविपस्सनाय सो उपसङ्कमित्र्वा एवमस्स वचनीयो - 'कथं नु खो, 20 आवुसो, चित्तं सण्ठपेतव्वं ? कथं चित्तं सन्निसादेतव्वं ? कथं चित्तं एकोदि कातव्वं ? कथं चित्तं समादहातव्वं ? कथं सङ्खारा दट्ठव्वा ? कथं सङ्खारा सम्मसितव्वा ? कथं सङ्खारा विपस्सितव्वा' ति ? तस्स सो यथादिट्ठं यथाविदितं व्याकरोति - 'एवं खो, आवुसो, चित्तं सण्ठ-पेतव्वं, एवं चित्तं सन्निसादेतव्वं, एवं चित्तं एकोदि कातव्वं, एवं चित्तं 25 समादहातव्वं, एवं सङ्खारा दट्ठव्वा, एवं सङ्खारा सम्मसितव्वा, एवं सङ्खारा विपस्सितव्वा' ति । सो अपरेण समयेन लाभो चेव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । R. 95

५. "तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो लाभो चेव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभो च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, 30

पुगलेन तेसु चैव कुसलेसु धम्मेसु पटिद्वाय उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं' ति ।

५. छवालातसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं ।
 ५ कतमे चत्तारो ? नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-
 पन्नो नो अत्तहिताय, अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय
 चैव' पटिपन्नो परहिताय च ।

२. "सेय्यथापि, भिक्खवे, छवालातं उभतो पदित्तं, मज्झे
 गूयगतं, नेव गामे कट्ठत्थं फरति न अरञ्जे; तथूपमाहं, भिक्खवे,
 १० इमं पुगलं वदामि य्वायं पुगलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय ।

३. "तत्र, भिक्खवे, य्वायं पुगलो परहिताय पटिपन्नो नो
 अत्तहिताय, अयं इमेसं द्विधं पुगलानं अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च ।
 तत्र, भिक्खवे, य्वायं पुगलो अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अयं
 इमेसं तिण्णं पुगलानं अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तत्र, भिक्खवे,
 १५ य्वायं पुगलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय च, अयं इमेसं चतुधं
 पुगलानं अग्गो च सेट्ठो च पामोक्खो' च उत्तमो च पवरो च ।

४. "सेय्यथापि, भिक्खवे, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
 नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो' तत्थ अगमवखायति;
 एवमेव खो, भिक्खवे, य्वायं पुगलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय
 २० च, अयं इमेसं चतुधं पुगलानं अग्गो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
 पवरो च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना
 लोकस्मिं' ति ।

६. रागविनयसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं ।
 कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-

१. च - सी०, स्या०, रो० । २. मोक्खो - रो० । ३. सप्पिमण्डो सप्पिमण्डो -
 सी०, स्या० ।

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	अं aṁ

पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय
चेव पटिपन्नो परहिताय च ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति नो
परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना रागविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं रागविनयाय समादपेति; अत्तना दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं दोसविनयाय समादपेति; अत्तना मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं मोहविनयाय समादपेति । एवं खो, भिक्खवे,
पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

B. 409

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति,
नो अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना न रागविनयाय
पटिपन्नो होति, परं रागविनयाय समादपेति; अत्तना न दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, परं दोसविनयाय समादपेति; अत्तना न मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, परं मोहविनयाय समादपेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
परहिताय पटिपन्नो होति, नो अत्तहिताय ।

10

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना न रागविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं रागविनयाय समादपेति; अत्तना न दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं दोसविनयाय समादपेति; अत्तना न मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं मोहविनयाय समादपेति । एवं खो, भिक्खवे,
पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

20

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो
होति परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना च राग-
विनयाय पटिपन्नो होति, परं च रागविनयाय समादपेति; अत्तना च
दोसविनयाय पटिपन्नो होति, परं च दोसविनयाय समादपेति; अत्तना
च मोहविनयाय पटिपन्नो होति, परं च मोहविनयाय समादपेति ।
एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय
च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना
लोकस्मिं’ ति ।

25 R. 97

७. खिप्पनिसन्तिसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिंम ।
कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो^१ नो परहिताय, परहिताय पटि-
पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय
चेव पटिपन्नो परहिताय च ।

४१० ५ २. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो खिप्पनिसन्ती च होति
कुसलेसु धम्मेषु, सुतानं च धम्मानं धारकजातिको होति, धातानं^२ च
धम्मानं अत्यूपपरिक्खी होति अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय, धम्मानु-
धम्मप्पटिपन्नो होति; नो च कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो
१० पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जा-
पनिया, नो^३ च^४ सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको
सब्रह्मचारीनं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति, नो
१५ अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो खिप्पनिसन्ती
होति कुसलेसु धम्मेषु, नो च सुतानं धम्मानं धारकजातिको होति, नो
च धातानं धम्मानं अत्यूपपरिक्खी होति, नो च अत्यमञ्जाय धम्म-
मञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति; कल्याणवाचो च होति कल्याण-
वाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स
२० विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको
सब्रह्मचारीनं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति,
नो अत्तहिताय ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो खिप्पनि-
२५ सन्ती होति कुसलेसु धम्मेषु, नो च सुतानं धम्मानं धारकजातिको होति,
नो च धातानं धम्मानं अत्यूपपरिक्खी होति, नो च अत्यमञ्जाय धम्म-
मञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति; नो च कल्याणवाचो होति
कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय

अत्यस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीनं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चेव पटिपन्नो होति परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो खिप्पनिसन्ती च होति कुसलेसु धम्मेषु, सुतानं च धम्मनं धारकजातिको होति, धातानं च धम्मनं अत्यूपपरिक्खी होति अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय, धम्मानु-धम्मपटिपन्नो होति; कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सब्रह्मचारीनं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चेव पटिपन्नो होति परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिम्” ति ।

८. अत्तहितमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिम् । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चेव पटिपन्नो परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिम्” ति ।

९. सिक्खापदसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिम् । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चेव पटिपन्नो परहिताय च ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता पटिविरतो होति, नो परं पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना अदिन्नादाना पटिविरतो होति, नो परं अदिन्नादाना वेरमणिया समाद-

B. 412

पेति; अत्तना कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति; नो परं कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति; अत्तना मुसावादा पटिविरतो
होति, नो परं मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना सुरामेरय-
मज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति, नो परं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना
5 वेरमणिया समादपेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो
होति, नो परहिताय ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति, नो
अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता
अप्पटिविरतो होति, परं पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना
10 अदिन्नादाना अप्पटिविरतो होति, परं अदिन्नादाना वेरमणिया समाद-
पेति; अत्तना कामेसुमिच्छाचारा अप्पटिविरतो होति, परं कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति; अत्तना मुसावादा अप्पटिविरतो
होति, परं मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना सुरामेरयमज्ज-
पमादट्टाना अप्पटिविरतो होति, परं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेर-
15 मणिया समादपेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो
होति, नो अत्तहिताय ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता
अप्पटिविरतो होति, नो परं पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति... पे०...
20 अत्तना सुरामेरयमज्जपमादट्टाना अप्पटिविरतो होति, नो परं सुरा-
मेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणिया समादपेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव^१ पटिपन्नो होति
परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना च पाणातिपाता
35 पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति ... पे०...
अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति, परं च सुरामेरय-
मज्जपमादट्टाना वेरमणिया समादपेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
पुग्गाना सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

१०. पोतलियसुत्तं

१. अथ खो पोतलियो परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो पोतलियं
परिव्वाजकं भगवा एतदवोच -

B. 413,
R. 100

२. “चत्तारोमे, पोतलिय, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना 5
लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो अवण्णा-
रहस्स अवण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, नो च खो वण्णारहस्स
वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन । इध पन, पोतलिय, एकच्चो
पुग्गलो वण्णारहस्स वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, नो च खो
अवण्णारहस्स अवण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन । इध पन, 10
पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो नेव अवण्णारहस्स अवण्णं भासिता होति
भूतं तच्छं कालेन, नो च वण्णारहस्स वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं
कालेन । इध पन, पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्णं
भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, वण्णारहस्स च वण्णं भासिता होति
भूतं तच्छं कालेन । इमे खो, पोतलिय, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्ज- 15
माना लोकिस्मि । इमेसं खो, पोतलिय, चतुन्नं पुग्गलानं कतमो ते
पुग्गलो खमति अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति ?

३. “चत्तारोमे, भो गोतम, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना
लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भो गोतम, एकच्चो पुग्गलो अवण्णा-
रहस्स अवण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, नो च खो वण्णारहस्स 20
वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन ... इध पन, भो गोतम, एकच्चो
पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, वण्णा-
रहस्स च वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन । इमे खो, भो गोतम,
चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि । इमेसं, भो गोतम,
चतुन्नं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो नेव अवण्णारहस्स अवण्णं भासिता होति 25
भूतं तच्छं कालेन, नो च वण्णारहस्स वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं
कालेन; अयं मे पुग्गलो खमति इमेसं चतुन्नं पुग्गलानं अभिक्कन्ततरो
च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, भो गोतम,
यदिदं उपेक्खा” ति ।

B. 414

R. 101

30

४. "चत्तारोमे, पोतलिय, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ... पे०... इमे खो, पोतलिय, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं खो, पोतलिय, चतुन्नं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन, 5 वण्णारहस्स च वण्णं भासिता होति भूतं तच्छं कालेन; अयं इमेसं चतुन्नं पुग्गलानं अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, पोतलिय, यदिदं तत्थ' तत्थ' कालञ्जुता" ति ।

५. "चत्तारोमे, भो गोतम, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ... पे०... इमे खो, भो गोतम, चत्तारो पुग्गला 10 सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, भो गोतम, चतुन्नं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्णं भासिता भूतं तच्छं कालेन, वण्णारहस्स च वण्णं भासिता भूतं तच्छं कालेन; अयं मे पुग्गलो खमति इमेसं चतुन्नं पुग्गलानं अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, भो गोतम, यदिदं तत्थ तत्थ कालञ्जुता ।

६. "अभिक्कन्तं, भो गोतम, अभिक्कन्तं, भो गोतम ! सेय्य- 15 थापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूब्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य -- चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती ति, एवमेवं भोता गोतमेन अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च 20 भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

असुरवग्गो दत्तमो ।

तस्सुद्धानं

असुरो तयो समाधी, छयालातेन^१ पञ्चमं ।
रागो^२ निसन्ति अत्तहितं^३, सिक्खा पोतलियेन^४ चा ति^५ ॥

दुत्तियो वण्णासको समत्तो ।

१-१. तत्र तत्र - स्या० । २. छयावातेन - स्या० । ३-३. रागाग सन्ति अत्त-
हिलाय - स्या०; सन्ति अत्तहिला - रो० । ४-४. पोतलियेन से दसा ति - रो० ।

११. वलाहकवग्गो

१. पठमवलाहकमुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

B. 416,
R. 102

२. “चत्तारोमे, भिक्खवे, वलाहका । कतमे चत्तारो ? ५
गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता,
गज्जिता च वस्सिता च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहका । एव-
मेव खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना
लोक्खिंस्मि । कतमे चत्तारो ? गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो
गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता, गज्जिता च वस्सिता च । 10

३. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गज्जिता होति नो वस्सिता ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो भासिता होति, नो कत्ता । एवं खो,
भिक्खवे, पुगलो गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
वलाहको गज्जिता, नो वस्सिता ; तयूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो वस्सिता होति, नो गज्जिता ? 15
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो कत्ता होति, नो भासिता । एवं खो,
भिक्खवे, पुगलो वस्सिता होति, नो गज्जिता । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
वलाहको वस्सिता, नो गज्जिता ; तयूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो नेव गज्जिता होति, नो वस्सिता ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो नेव भासिता होति, नो कत्ता । एवं 20
खो, भिक्खवे, पुगलो नेव गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि
सो, भिक्खवे, वलाहको नेव गज्जिता, नो वस्सिता ; तयूपमाहं, भिक्खवे,
इमं पुगलं वदामि ।

B. 417

६. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गज्जिता च होति वस्सिता
च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो भासिता च होति कत्ता च । 25
एवं खो, भिक्खवे, पुगलो गज्जिता च होति वस्सिता च । सेय्यथापि
सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता च वस्सिता च ; तयूपमाहं, भिक्खवे,

इमं पुगलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

२. दुतियवलाहकसुत्तं

R. 103

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, वलाहका । कतमे चत्तारो ? गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता
5 गज्जिता च वस्सिता च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहका । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता, गज्जिता च वस्सिता च ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गज्जिता होति, नो वस्सिता ? इध,
10 भिक्खवे, एकच्चो पुगलो धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अद्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति, ‘अयं दुक्खसमुदयो’ ति यथाभूतं नप्पजानाति, ‘अयं दुक्खनिरोधो’ ति यथाभूतं नप्पजानाति, ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो
15 गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता, नो वस्सिता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो वस्सिता होति, नो गज्जिता ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो धम्मं न परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अद्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं
D. 418 20 दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं सो, भिक्खवे, पुगलो वस्सिता होति, नो गज्जिता । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, वलाहको वस्सिता, नो गज्जिता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो नेव गज्जिता होति, नो वस्सिता ?
25 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो नेव धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अद्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं सो, भिक्खवे, पुगलो नेव

गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, वलाहको नेव गज्जिता, नो वस्सिता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अम्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता च । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता च वस्सिता च; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि” ति ।

R. 104

10

३. कुम्भसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, कुम्भा । कतमे चत्तारो ? तुच्छो पिहितो, पूरो विवटो, तुच्छो विवटो, पूरो पिहितो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो कुम्भा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो कुम्भूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि । कतमे चत्तारो ? तुच्छो पिहितो, पूरो विवटो, तुच्छो विवटो, पूरो पिहितो ।

15

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो तुच्छो होति पिहितो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो तुच्छो होति पिहितो । सेय्ययापि सो, भिक्खवे, कुम्भो तुच्छो पिहितो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

B. 419

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो पूरो होति विवटो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो पूरो होति

25

विवदो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो विवदो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो तुच्छो होति विवदो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिकन्तं
5 आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-
गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो तुच्छो होति विवदो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो तुच्छो विवदो;
तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

10 ५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो पूरो होति पिहितो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिकन्तं
आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-
गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो
15 पूरो होति पिहितो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो पिहितो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो कुम्भूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

४. उदकरहृदसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, उदकरहृदा । कतमे चत्तारो ?
उत्तानो गम्भीरोभासो, गम्भीरो उत्तानोभासो, उत्तानो उत्तानोभासो,
20 गम्भीरो गम्भीरोभासो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो उदकरहृदा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो उदकरहृदूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? उत्तानो गम्भीरोभासो, गम्भीरो
B. 420 उत्तानोभासो, उत्तानो उत्तानोभासो, गम्भीरो गम्भीरोभासो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो उत्तानो होति गम्भीरोभासो ?
25 इध भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिकन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-
गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khi खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT--CONSONANTS

क kka	ञ्ज ण्जा	द dva	म्ब mba
ख kkha	ञ्ज ण्खा	ध dhya	म्भ mbha
ग gya	ञ्ज ण्जा	ध्व dhva	म्म mma
क्र kri	ञ्ज, ञ्ज ण्जहा	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट, दट त्ता	न्तव ntva	म्ह mha
क्व kva	ट, दट त्था	न्व nthva	म्य yya
ख्य khya	ड, दड द्दा	न्द nda	म्ह yha
ख्व khva	ड, दड द्धहा	न्द ndra	ल्ल lla
ग gga	ण ण्ता	न्ध ndha	ल्य lya
ग्य gggha	ण ण्था	न्ध, न्ना nna	ल्ल lha
ग्य gya	ण ण्दा	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण ण्गा	न्ह nha	स्त sta
ङ्क nka	ण्ण ण्हा	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख nkha	त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङग n̄ga	थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्ख, ङख n̄gha	तव tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tyā	बब bba	स्म sma
च्च ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द, दद द्दा	भ्य bya	ह्य hma
ज्ज, ञ्ज jjha	द द्धहा	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ज ण्जा	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह lha
ञ्ह ण्हा	द्र dra	म्फ mpha	

r=ā; i=i; ī=ī; u=u; ū=ū; e=e; o=o

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ ०
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

उत्तानो होतिं गम्भीरोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो
उत्तानो गम्भीरोभासो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गम्भीरो होति उत्तानोभासो ?

R. 106

इध भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटि-
क्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवर- 5
धारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्ख-
निरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे,
पुगलो गम्भीरो होति उत्तानोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदक-
रहृदो गम्भीरो उत्तानोभासो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो उत्तानो होति उत्तानोभासो ? 10

इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं
पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्त-
चीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो,
भिक्खवे, पुगलो उत्तानो होति उत्तानोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, 15
उदकरहृदो उत्तानो उत्तानोभासो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं
वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गम्भीरो होति गम्भीरोभासो ?

इध भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं
आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । 20
सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी
पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो गम्भीरो
होति गम्भीरोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो गम्भीरो
गम्भीरोभासो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि । इमे
खो, भिक्खवे, चत्तारो उदकरहृदूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना 25
‘लोकस्मि’ ति ।

B. 421

५. अम्बसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अम्बानि । कतमानि चत्तारि ?

आमं पक्कवणिणं^१, पक्कं आमवणिणं^२, आमं आमवणिणं, पक्कं पक्क-

वणिं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अम्बानि । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो^१ अम्बूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? आमो पक्कवण्णी, पक्को आमवण्णी, आमो आमवण्णी, पक्को पक्कवण्णी ।

- 5 २. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो आमो होति पक्कवण्णी ?
R. 107 इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटि-
क्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवर-
धारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्ख-
निरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे,
10 पुगलो आमो होति पक्कवण्णी । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, अम्बं आमं
पक्कवणिं; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो पक्को होति आमवण्णी ?
इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं
पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्त-
15 चीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे,
पुगलो पक्को होति आमवण्णी । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, अम्बं पक्कं
आमवणिं; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो आमो होति आमवण्णी ?
20 इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटि-
क्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवर-
धारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्ख-
निरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे,
B. 122 पुगलो आमो होति आमवण्णी । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, अम्बं आमं
25 आमवणिं; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो पक्को होति पक्कवण्णी ?
इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं
आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं ।
सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी

पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो पक्को होति पक्कवण्णी । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, अम्वं पक्कं पक्कवण्णि; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अम्बूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि" ति ।

६. दुतियअम्बसुत्तं

७. मूसिकसुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, मूसिका । कतमा चतस्सो ? 5
गाधं कत्ता नो वसिता, वसिता नो गाधं कत्ता, नेव गाधं कत्ता नो वसिता,
गाधं कत्ता च वसिता च — इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो मूसिका ।
एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो मूसिकूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना
लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? गाधं कत्ता नो वसिता, वसिता नो गाधं
कत्ता, नेव गाधं कत्ता नो वसिता, गाधं कत्ता च वसिता च । 10

२. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गाधं कत्ता होति नो वसिता ? R 108
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्या-
करणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो
'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी
पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो गाधं 15
कत्ता होति, नो वसिता । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका गाधं कत्ता,
नो वसिता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वसिता होति, नो गाधं कत्ता ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्मं न परियापुणाति — सुत्तं, गेय्यं,
वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । 20 B. 423
सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी
'पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो वसिता
होति, नो गाधं कत्ता^१ । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका वसिता
होति^२, नो गाधं कत्ता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं, पुग्गलं वदामि ।

१. छंदु उदानत्थमेवा ति. मट्टकयायं दस्सित, पालिपोत्यकेषु पन कत्थवि न दित्थति ।

२. कत्ता — रो० । ३. त्या० पोत्यके नत्थि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो नेव गाधं कत्ता होति नो वसिता ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो धम्मं न परियापुणाति - सुत्तं, गेयं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-
 5 गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो नेव गाधं कत्ता होति, नो वसिता । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका नेव गाधं कत्ता होति, नो वसिता; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो गाधं कत्ता च होति वसिता च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेयं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो गाधं कत्ता च होति वसिता च । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका गाधं कत्ता च
 15 होति वसिता च; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो मूसिकूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

८. वलीवद्दसुत्तं

R. 109

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, वलीवद्दा । कतमे चत्तारो ? सगव-
 चण्डो^१ नो परगवचण्डो, परगवचण्डो नो सगवचण्डो, सगवचण्डो च
 20 परगवचण्डो च, नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलीवद्दा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो वलीवद्दूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? सगवचण्डो नो परगवचण्डो, परगवचण्डो नो सगवचण्डो, सगवचण्डो च परगवचण्डो च, नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो ।

B. 124

२. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो सगवचण्डो होति, नो परगव-
 25 चण्डो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो सकपरिसं उब्बजेता होति, नो परपरिसं । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो सगवचण्डो होति, नो परगव-
 चण्डो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवद्दो सगवचण्डो, नो परगवचण्डो;
 तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परगवचण्डो होति, नो सगव-
चण्डो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो परपरिसं उव्वेजेता होति,
नो सकपरिसं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो परगवचण्डो होति, नो
सगवचण्डो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवद्दो परगवचण्डो, नो
सगवचण्डो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सगवचण्डो च होति परगवचण्डो
च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सकपरिसं उव्वेजेता होति पर-
परिसं च । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो सगवचण्डो च होति परगवचण्डो
च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवद्दो सगवचण्डो च परगवचण्डो च;
तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेव सगवचण्डो होति नो परगव-
चण्डो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नेव सकपरिसं उव्वेजेता होति,
नो परपरिसं च । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेव सगवचण्डो होति,
ना परगवचण्डो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवद्दो नेव सगवचण्डो,
नो परगवचण्डो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे
खो, भिक्खवे, चत्तारो वलीवद्दूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना
लोक्स्मि” ति ।

६. स्वस्वसुतं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, स्वस्वा । कतमे चत्तारो ? फेग्गु
फेग्गुपरिवारो, फेग्गु सारपरिवारो, सारो फेग्गुपरिवारो, सारो सार-
परिवारो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो स्वस्वा । एवमेव खो, भिक्खवे,
चत्तारो स्वस्वूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि । कतमे
चत्तारो ? फेग्गु फेग्गुपरिवारो, फेग्गु सारपरिवारो, सारो फेग्गुपरिवारो,
सारो सारपरिवारो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति फेग्गुपरिवारो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो; परिसा पिस्स
होति दुस्सीला पापघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति फेग्गु-
परिवारो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, स्वस्वो फेग्गु फेग्गुपरिवारो; तथू-
पमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति सारपरिवारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो; परिसा च ख्वस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति सारपरिवारो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, ख्वखो फेग्गु सार-
5 परिवारो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सारो होति फेग्गुपरिवारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मो; परिसा च ख्वस्स होति दुस्सीला पापघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो सारो होति फेग्गुपरिवारो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, ख्वखो सारो फेग्गुपरि-
10 वारो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सारो होति सारपरिवारो ? इध भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मो; परिसा पिस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो सारो होति सारपरिवारो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, ख्वखो सारो सारपरि-
15 वारो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो ख्वखूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

१०. आसीविसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, आसीविसा । कतमे चत्तारो ? आगतविसो न धोरविसो, धोरविसो न आगतविसो, आगतविसो च धोरविसो च, नेवागतविसो न धोरविसो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
R. 111 20 आसीविसा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो आसीविसूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? आगतविसो, न धोरविसो, धोरविसो न आगतविसो, आगतविसो च धोरविसो च, नेवागतविसो न धोरविसो ।

B. 426

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो होति, न धोर-
25 विसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अग्निहं कुञ्जति । सो च ख्वस्स कोधो न दीघरत्तं अनुसेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो होति, न धोरविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो आगतविसो, न धोरविसो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो घोरविसो होति, न आगत-
विसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुज्झति ।
सो च ख्वस्स कोधो दीघरत्तं अनुसेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
घोरविसो होति, न आगतविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
घोरविसो, न आगतविसो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । ■

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च होति घोरविसो
च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अभिण्हं कुज्झति । सो च ख्वस्स
कोधो दीघरत्तं अनुसेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च
होति घोरविसो च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो आगतविसो
च घोरविसो च; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । 10

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवागतविसो होति न घोर-
विसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुज्झति ।
सो च ख्वस्स कोधो न दीघरत्तं अनुसेति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो
नेवागतविसो होति, न घोरविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
नेवागतविसो न घोरविसो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । 15
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो आसीविसूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना
‘लोकस्मि’ ति ।

वसाहकवग्गो एकादसमो ।

तत्सुद्धानं

द्वे वलाहा^१ कुम्भउदकरहदा^२, द्वे होन्ति अम्बानि ।
मूसिका वलीवद्वा रुक्खा, आसीविसेन ते दसा ति ॥

—०—

१२. केसिवग्गो

१. केसिसुत्तं

१. अथ खो केसि^१ अस्सदम्मसारथि येन भगवा तेनुपसङ्गमि; 20 B. 427,
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं^२ निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो केसि अस्सदम्मसारथि भगवा एतदवोच — R. 112

१. वलाहककुम्भा उदकरहदा — स्या०, रो० । २. केसी — स्या०, रो० ।

२. “त्वं खोसि^१, केसि, पञ्जातो^२ अस्सदम्मसारथी ति^३ । कथं पन त्वं, केसि, अस्सदम्मं विनेसी” ति ?

“अहं खो, भन्ते, अस्सदम्मं सण्हेन पि विनेमि, फरुसेन पि विनेमि, सण्हफरुसेन पि विनेमी” ति ।

५ “सचे ते, केसि, अस्सदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनयं न उपेति, सण्हफरुसेन^३ विनयं न उपेति, किन्ति नं करोसी” ति ?

“सचे मे, भन्ते, अस्सदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनयं न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति; हुनामि नं, भन्ते । तं किस्स हेतु ? मा मे आचरियकुलस्स अवण्णो अहोसी ति ।

१० ३. “भगवा पन, भन्ते, अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि । कथं पन, भन्ते, भगवा पुरिसदम्मं विनेती” ति ?

“अहं खो, केसि, पुरिसदम्मं सण्हेन पि विनेमि, फरुसेन पि विनेमि, सण्हफरुसेन पि विनेमि । तन्निदं, केसि, सण्हस्मि — इति काय-सुचरितं इति कायसुचरितस्स विपाको, इति वचीसुचरितं इति वची-
१५ सुचरितस्स विपाको, इति मनोसुचरितं इति मनोसुचरितस्स विपाको, इति देवा, इति मनुस्सा ति । तन्निदं, केसि, फरुसस्मि^४ — इति काय-दुच्चरितं इति कायदुच्चरितस्स विपाको, इति वचीदुच्चरितं इति वचीदुच्चरितस्स विपाको, इति मनोदुच्चरितं इति मनोदुच्चरितस्स विपाको, इति निरयो, इति तिरच्छानयोनि, इति पेत्तिविसयो ति ।

२० “तन्निदं, केसि, सण्हफरुसस्मि — इति कायसुचरितं इति काय-सुचरितस्स विपाको, इति कायदुच्चरितं इति कायदुच्चरितस्स विपाको, इति वचीसुचरितं इति वचीसुचरितस्स विपाको, इति वचीदुच्चरितं इति वचीदुच्चरितस्स विपाको, इति मनोसुचरितं इति मनोसुचरितस्स विपाको, इति मनोदुच्चरितं इति मनोदुच्चरितस्स विपाको, इति देवा,
२५ इति मनुस्सा, इति निरयो, इति तिरच्छानयोनि, इति पेत्तिविसयो” ति ।

४. “सचे ते, भन्ते, पुरिसदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनयं न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति, किन्ति नं भगवा करोती” ति ?

१. च स्वासि — त्या०, रो० । २-२. सञ्जातो अस्सदम्मसारथि — वी०, त्या०, रो० । ३. ० पि — रो० । ४. फरुस्मि — त्या०, रो० ।

“सचे मे, केसि, पुरिसदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनयं न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति, हनामि नं, केसी” ति ।

५. “न^१ खो^२, भन्ते, भगवतो पाणातिपातो कप्पति । अथ च पन भगवा एवमाह — ‘हनामि, नं केसी’” ति !

“सच्चं, केसि ! न तथागतस्स पाणातिपातो कप्पति । अपि च यो पुरिसदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनयं न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति, न तं तथागतो वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । वधो हेसो, केसि, अरियस्स विनये — यं न तथागतो वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ती” ति ।

६. “सो हि नून, भन्ते^३, सुहृतो^४ होति — यं न तथागतो वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ती ति । अभिवकन्तं, भन्ते, अभिवकन्तं, भन्ते ... पे०... उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

२. जवमुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्सा-जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अज्जं तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन^५, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अज्जेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति, राजभोग्गो, रञ्जो अज्जं तेव सङ्गं गच्छति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जावखेत्तं लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जावखेत्तं लोकस्सा” ति ।

१-१. नो — स्या०, रो० । २. यो भन्ते — रो० । ३. सुवधो — स्या०; सुगतहृत्तो — रो० । ४. आज्जवेन — स्या० । ५. भद्रो — रो० ।

३. पतोदसुत्तं

B. 429

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, भद्रो^१ अस्साजानीया^२ सन्तो संविज्ज-
माना लोकस्मिं । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भद्रो
अस्साजानीयो पतोदच्छायं दिस्वा संविज्जति संवेगं आपज्जति - ‘किं^३
नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटि-
५ करोमी’ ति ! एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो
होति । अयं, भिक्खवे, पटमो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो संविज्जमानो
लोकस्मिं ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छायं दिस्वा संविज्जति^३ संवेगं आपज्जति, अपि च खो
१० लोमवेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति - ‘किं नु खो मं अज्ज अस्स-
दम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटिकरोमी’ ति ! एवरूपो
पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अयं, भिक्खवे,
दुतियो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो न
१५ हेव खो पतोदच्छायं दिस्वा संविज्जति संवेगं आपज्जति ना पि लोम-
वेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति, अपि च खो चम्मवेधविद्धो^४
संविज्जति संवेगं आपज्जति - ‘किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि
कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटिकरोमी’ ति ! एवरूपो पि, भिक्खवे,
इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, ततियो भद्रो
२० अस्साजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छायं दिस्वा संविज्जति संवेगं आपज्जति ना पि लोम-
वेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति नापि चम्मवेधविद्धो संविज्जति
संवेगं आपज्जति, अपि च खो अट्ठिवेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति -
R. 115 २५ ‘किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं
पटिकरोमी’ ति ! एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो
होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो संविज्ज-

B. 430

१-१. भद्रो अस्साजानीयो - रो० । २. कथं - रो० । ३. संविज्जति - स्या० ।

४. चम्मवेधविद्धो - रो० ।

मानो लोकस्मि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो भद्रा अस्साजानीया सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

५. “एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारोमे भद्रा पुरिसाजानीया सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति । सो तेन संविज्जति, संवेगं आपज्जति । संविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्चं सच्चिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो पतोदच्छायं दिस्वा संविज्जति संवेगं आपज्जति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो^१ होति । अयं, भिक्खवे, पठमो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मि ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव खो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, अपि च खो सामं पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा दुक्खितं वा कालङ्कतं वा । सो तेन संविज्जति, संवेगं आपज्जति । संविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्चं सच्चिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो लोमवेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, दुतियो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मि ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव खो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, ना पि सामं पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा दुक्खितं वा कालङ्कतं वा, अपि च ख्वस्स जाति वा सालोहितो वा दुक्खितो वा होति कालङ्कतो वा । सो तेन संविज्जति, संवेगं आपज्जति । संविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्चं सच्चिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो चम्मवेधविद्धो संविज्जति संवेगं आप-

B. 431,
R. 116

१. कालङ्कतो — सी०, स्वा०, रो० । २. पुगलो — रो० ।

ज्जति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, ततियो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकास्मि ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव खो सुणाति — 'अमुकास्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कितो वा' ति, ना पि सामं पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा दुक्खितं वा कालङ्कितं वा, ना पिस्स भाति वा सालोहितो वा दुक्खितो वा होति कालङ्कितो वा, अपि च खो सामञ्जेव फुट्ठो होति सारीरकाहि वेदनाहि दुक्खाहि तिप्पाहि^१ खराहि कटुकाहि^२ असाताहि अमनापाहि पाणहराहि । सो तेन संविज्जति, संवेगं आपज्जति । संविग्गो योनिसो पदहति । पहिततो कायेन चैव परमसच्चं सच्छिक्करोति, पञ्जाय च अतिविज्झ पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो अट्ठिवेधविद्धो संविज्जति संवेगं आपज्जति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो संविज्जमानो लोकास्मि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो भद्रा पुरिसाजानीया सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि" ति ।

४. नागसुत्तं

१. "चतूहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रज्जो नागो राजा-
रहो होति राजभोग्गो, रज्जो अज्जं तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि
२० चतूहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सोता च होति, हन्ता च, खन्ता च, गन्ता च ।

२. "कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो सोता होति ? इध,
भिक्खवे, रज्जो नागो यमेनं हत्थिदम्मसारथि कारणं कारेति — यदि
वा कतपुव्वं यदि वा अकतपुव्वं — तं अट्ठि^३ कत्वा^३ मनसि कत्वा सव्व-
२५ चेतसा^४ समन्नाहरित्वा ओहितसोतो सुणाति । एवं खो, भिक्खवे,
रज्जो नागो सोता होति ।

१. तिप्पाहि — सी०, रो० । २. कटुकाहि — स्या० । ३-३. अट्ठि कत्वा — सी०
स्या०, रो० । ४. सव्वं चेतसा — स्या०; सव्वचेतसा — रो० ।

३. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थि पि हनति^१, हत्थारूहं पि हनति, अस्सं पि हनति । अस्सारूहं पि हनति, रथं पि हनति, रथिकं पि हनति, पत्तिकं पि हनति । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ।

R. 117

5

४. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो खमो होति सत्तिप्पहारानं असि-प्पहारानं उसुप्पहारानं फरसुप्पहारानं^२ भेरिपणवसङ्घतिणवनिन्नाद-सदानं । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति ? इध, 10 भिक्खवे, रञ्जो नागो यमेनं हत्थिदम्मसारथि दिसं पेसेति — यदि वा गतपुट्वं यदि वा अगतपुट्वं — तं^३ खिप्पमेव गन्ता होति । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि^४ समन्नागतो रञ्जो नागो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो अङ्गं तेव^५ सङ्गं गच्छति ।

15

६. “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जावखेत्तं लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोता च होति, हन्ता च, खन्ता च, गन्ता च ।

७. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ? इध, भिक्खवे, 20 भिक्खु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने अट्ठि कत्वा मनसि कत्वा सब्वचेतसा समन्नाहरित्वा ओहितसोतो धम्मं सुणाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ।

८. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति हनति^१ 23 व्यन्तीकरोति^२ अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... पे०... उप्पन्नं विहिंसावितक्कं ... पे०... उप्पन्नप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति

१. हन्ति — रो० । २. स्या० पोत्यके नत्थि । ३. रो० पोत्यके नत्थि ।

४. धम्मेहि — रो० । ५. त्वेव — स्या० । ६. गी०, स्या०, रो० पोत्यकेषु नत्थि ।

७. व्यन्तिकरोति — रो० ।

३. “तत्र, भिक्खवे, यमिदं ठानं अमनापं कातुं; तं च कयिरमानं
अत्थाय संवत्तति — इमस्मि, भिक्खवे, ठाने वालो च पण्डितो च वेदितव्वो
पुरिसत्थामे पुरिसविरिये पुरिसपरवक्कमे । न, भिक्खवे, वालो इति पटि-
सञ्चिक्खति — ‘किञ्चा पि खो इदं ठानं अमनापं कातुं; अथ चरहिदं
ठानं कयिरमानं अत्थाय संवत्तती’ ति । सो तं ठानं न करोति । तस्स 5
तं ठानं अकयिरमानं अनत्थाय संवत्तति । पण्डितो च खो, भिक्खवे,
इति पटिसञ्चिक्खति — ‘किञ्चा पि खो इदं ठानं अमनापं कातुं; अथ
चरहिदं ठानं कयिरमानं अत्थाय संवत्तती’ ति । सो तं ठानं करोति ।
तस्स तं ठानं कयिरमानं अत्थाय संवत्तति ।

B. 431

R. 119

४. “तत्र, भिक्खवे, यमिदं ठानं मनापं कातुं; तं च कयिरमानं 10
अनत्थाय संवत्तति — इमस्मि पि, भिक्खवे, ठाने बालो च पण्डितो च
वेदितव्वो पुरिसत्थामे पुरिसविरिये पुरिसपरवक्कमे । न, भिक्खवे, बालो
इति पटिसञ्चिक्खति — ‘किञ्चा पि खो इदं ठानं मनापं कातुं; अथ
चरहिदं ठानं कयिरमानं अनत्थाय संवत्तती’ ति । सो तं ठानं करोति ।
तस्स तं ठानं कयिरमानं अनत्थाय संवत्तति । पण्डितो च खो, भिक्खवे, 15
इति पटिसञ्चिक्खति — ‘किञ्चा पि खो इदं ठानं मनापं कातुं; अथ
चरहिदं ठानं कयिरमानं अनत्थाय संवत्तती’ ति । सो तं ठानं न करोति ।
तस्स तं ठानं अकयिरमानं अत्थाय संवत्तति ।

५. “तत्र, भिक्खवे, यमिदं ठानं मनापं कातुं, तं च कयिरमानं
अत्थाय संवत्तति — इदं, भिक्खवे, ठानं उभयेनेव कत्तव्वं मञ्जति । 20
यम्पिदं ठानं मनापं कातुं, इमिना पि नं कत्तव्वं मञ्जति; यम्पिदं ठानं
कयिरमानं अत्थाय संवत्तति, इमिना पि नं कत्तव्वं मञ्जति । इदं,
भिक्खवे, ठानं उभयेनेव कत्तव्वं मञ्जति । इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि ठानानी” ति ।

६. अप्पमादसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, ठानेहि अप्पमादो करणीयो । कत्तमेहि 25
चतूहि ? कायदुच्चरितं, भिक्खवे, पजहथ, कायसुचरितं भावेय; तत्थ
च मा पमादत्थ । वचीदुच्चरितं, भिक्खवे, पजहथ, वचीसुचरितं भावेय;
तत्थ च मा पमादत्थ । मनोदुच्चरितं, भिक्खवे, पजहथ, मनोसुचरितं

भावेथ; तत्थ च मा पमादत्थ । मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, पजह्थ, सम्मा-
दिट्ठि भावेथ; तत्थ च मा पमादत्थ ।

२. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो कायदुच्चरितं पहीनं होति
कायसुचरितं भावितं, वचीदुच्चरितं पहीनं होति वचीसुचरितं भावितं,
५ मनोदुच्चरितं पहीनं होति मनोसुचरितं भावितं, मिच्छादिट्ठि पहीना
होति सम्मादिट्ठि भाविता, सो न भायति सम्परायिकस्स मरणस्सा”ति ।

७. आरक्खसुत्तं

१. “चतूसु, भिक्खवे, ठानेसु अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो
आरक्खो करणीयो । कतमेसु चतूसु ? ‘मा मे रजनीयेसु धम्मेसु चित्तं
रज्जी’ ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो करणीयो; ‘मा
१० मे दोसनीयेसु धम्मेसु चित्तं दुस्सी’ ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो
आरक्खो करणीयो; ‘मा मे मोहनीयेसु धम्मेसु चित्तं मुह्ही’ ति अत्त-
रूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो करणीयो; ‘मा मे मदनीयेसु
धम्मेसु चित्तं मज्जी’ ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो
करणीयो ।

२. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो रजनीयेसु धम्मेसु चित्तं
१५ न रज्जति वीतरागत्ता, दोसनीयेसु धम्मेसु चित्तं न दुस्सति वीतदोसत्ता,
मोहनीयेसु धम्मेसु चित्तं न मुह्ति वीतमोहत्ता, मदनीयेसु धम्मेसु चित्तं
न मज्जति वीतमदत्ता, सो न द्यम्भति न कम्पति न वेधति न सत्तासं
आपज्जति, न च पन समणवचनहेतु पि गच्छती” ति ।

८. संवेजनीयसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि
२० संवेजनीयानि ठानानि । कतमानि चत्तारि ? ‘इथ तयागतो जातो’
ति, भिक्खवे, सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं । ‘इथ
तयागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो’ ति, भिक्खवे, सद्धस्स
कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं । ‘इथ तयागतो अनुत्तरं धम्म-
२५ चक्रं पवत्तेनी’ ति, भिक्खवे, सद्धस्स कुलपुत्तरस दस्सनीयं संवेजनीयं
ठानं । ‘इथ तयागतो अनुपादिसोसाय निव्वानपातुया परिनिव्वतो’

ति, भिक्खवे, सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि संवेजनीयानि ठानानी” ति ।

६. पठमभयसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कत्तमानि चत्तारि ? जातिभयं, जराभयं, व्याधिभयं, मरणभयं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी” ति ।

१०. दुत्तियभयसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कत्तमानि चत्तारि ? अग्निभयं, उदकभयं, राजभयं, चोरभयं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी” ति ।

केसिवग्गो द्वादसमो ।

तस्सुद्धानं

केसि जवो पतोदो च, नागो^१ ठानेन^२ पञ्चमं ।
अप्पमादो^३ च आरक्खो, संवेजनीयं^४ च द्वे भया ति ॥

10

१३. भयवग्गो

१. अत्तानुवादसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कत्तमानि चत्तारि ? अत्तानुवादभयं, परानुवादभयं, दण्डभयं, दुग्गतिभयं ।

२. “कत्तमं च, भिक्खवे, अत्तानुवादभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘अहं चेव खो पन कायेन दुच्चरितं^५ चरेय्यं, वाचाय दुच्चरितं चरेय्यं, मनसा दुच्चरितं चरेय्यं, किञ्च तं^६ यं मं^७ अत्ता सीलतो न उपवदेय्या’ ति ! सो अत्तानुवादभयस्स भीतो

१. व्याधिभयं — रो० । २. भयानानी — रो० । ३-३. नागठानेन — रो० ।

४. अप्पमादो — रो० । ५. वेजनीय — रो० । ६-६. तं मं — सी०; म — स्या०; त कम्म — रो० ।

सम्परायं, वचीदुच्चरितस्स पापको विपाको अभिसम्परायं, मनोदुच्चरितस्स पापको विपाको अभिसम्परायं । अहं चेव खो पन कायेन दुच्चरितं चरेय्यं, वाचाय दुच्चरितं चरेय्यं, मनसा दुच्चरितं चरेय्यं, किञ्च तं याहं न कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्यं” ति ! सो दुग्गतिभयस्स भीतो कायदुच्चरितं 5
पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं अत्तानं परिहरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, दुग्गतिभयं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी” ति ।

२. ऊमिभयसुतं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि उदकोरोहन्तस्स पाटि- 10
कङ्खितव्वानि । कतमानि चत्तारि ? ऊमिभयं, कुम्भीलभयं, आवट्ट-
भयं, सुसुकाभयं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि उदकोरोहन्तस्स
पाटिकङ्खितव्वानि । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारि^१ भयानि^२ इधेकच्चस्स^३
कुलपुत्तस्स^४ इमस्मि धम्मविनये अगारस्मा^५ अनगारियं पव्वजितस्स^६
पाटिकङ्खितव्वानि । कतमानि चत्तारि ? ऊमिभयं, कुम्भीलभयं, 15
आवट्टभयं, सुसुकाभयं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, ऊमिभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
कुलपुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो होति — ‘ओतिण्णोमिह
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपाया-
सेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो; अप्पेव नाम इमस्स कैवलस्स दुक्ख- 20 B. 439
क्खन्धस्स अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति ! तमेनं तथा पव्वजितं समानं
सब्रह्मचारिनो^१ ओवदन्ति अनुसासन्ति — ‘एवं ते अभिक्कमितव्वं, एवं
ते पटिक्कमितव्वं, एवं ते आलोकेतव्वं, एवं ते विलोकेतव्वं, एवं
ते सम्मिञ्जितव्वं, एवं ते पसारितव्वं, एवं ते सङ्घाटिपत्तचीवरं
धारेतव्वं’ ति । तस्स एवं होति — ‘मयं खो पुब्बे अगारियभूता समाना 25
अञ्जे ओवदाम पि अनुसासाम पि । इमे पनम्हाकं पुत्तमत्ता मञ्जे

१. उपपज्जेय्य — रो० । २-२. रो० पोत्यके नत्ति । ३-३. इधेकच्चे कुलपुत्ते —
रो० । ४. सद्धा अगारस्मा — सी०, म्या० । ५. पव्वजितो — मी०; पव्वजिते — रो० ।

६. सब्रह्मचारी — रो० ।

नत्तमत्ता मञ्जे ओवदितव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ती' ति । सो
 कुपितो अनत्तमनो सिक्खं पच्चवखाय हीनायावत्तति । अयं वुच्चति,
 भिक्खवे, भिक्खु ऊमिभयस्स भीतो सिक्खं पच्चवखाय हीनायावत्तो ।
 ऊमिभयं ति खो, भिक्खवे, कोधूपायासस्सेतं अधिवचनं । इदं वुच्चति,
 5 भिक्खवे, ऊमिभयं ।

३. "कतमं च, भिक्खवे, कुम्भीलभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
 कुलपुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो होति - 'ओतिण्णोमिह
 जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपाया-
 सेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो; अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्ख-
 10 व्वन्धस्स अन्तकिरिया पञ्जायेथा' ति ! तमेनं तथा पव्वजितं समानं
 सन्नह्यचारिनो ओवदन्ति अनुसासन्ति - 'इदं ते खादितव्वं, इदं ते न
 खादितव्वं, इदं ते भुञ्जितव्वं, इदं ते न भुञ्जितव्वं, इदं ते सायितव्वं,
 इदं ते न सायितव्वं, इदं ते पातव्वं, इदं ते न पातव्वं, कप्पियं ते खादितव्वं,
 15 अकप्पियं ते न खादितव्वं, कप्पियं ते भुञ्जितव्वं, अकप्पियं ते न भुञ्जि-
 तव्वं, कप्पियं ते सायितव्वं, अकप्पियं ते न सायितव्वं, कप्पियं ते पातव्वं,
 अकप्पियं ते न पातव्वं, काले ते खादितव्वं, विकाले ते न खादितव्वं,
 काले ते भुञ्जितव्वं, विकाले ते न भुञ्जितव्वं, काले ते सायितव्वं,
 विकाले ते न सायितव्वं, काले ते पातव्वं, विकाले ते न पातव्वं' ति ।
 तस्स एवं होति - 'मयं खो पुव्वे अगारियभूता समाना यं इच्छाम तं
 20 खादाम, यं न इच्छाम न तं खादाम; यं इच्छाम तं भुञ्जाम, यं न इच्छाम
 न तं भुञ्जाम; यं इच्छाम तं सायाम, यं न इच्छाम न तं सायाम; यं
 इच्छाम तं पिवाम', यं न इच्छाम न तं पिवाम; कप्पियं पि खादाम
 अकप्पियं पि खादाम कप्पियं पि भुञ्जाम अकप्पियं पि भुञ्जाम कप्पियं
 पि सायाम अकप्पियं पि सायाम कप्पियं पि पिवाम अकप्पियं पि पिवाम,
 25 काले पि खादाम विकाले पि खादाम काले पि भुञ्जाम विकाले पि
 भुञ्जाम काले पि सायाम विकाले पि सायाम काले पि पिवाम विकाले पि
 पिवाम; यं पि नो सद्धा गृहपतिका दिवा विकाले पणीतं खादनीयं वा
 भोजनीयं वा देन्ति, तत्र पिमे मुखावरणं मञ्जे करोन्ती' ति । सो
 कुपितो अनत्तमनो सिक्खं पच्चवखाय हीनायावत्तति । अयं वुच्चति,
 30 भिक्खवे, भिक्खु कुम्भीलभयस्स भीतो सिक्खं पच्चवखाय हीनायावत्तो ।

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(चतुक्क-पञ्चकनिपाता)

सूची

४. चतुक्कनिपातो

पिठङ्का	
१. भण्डगामवग्गो	३
१. अनुबुद्धसुत्तं	३
२. पपतितसुत्तं	४
३. पठमखतसुत्तं	४
४. दुतियखतसुत्तं	५
५. अनुसोतसुत्तं	७
६. अप्पस्सुतसुत्तं	८
७. सोभनसुत्तं	९
८. वेसारज्जसुत्तं	१०
९. तण्हुप्पादसुत्तं	११
१०. योगसुत्तं	१२
तस्सुद्धानं	१४
२. चरवग्गो	१४
१. चरसुत्तं	१४
२. सीलसुत्तं	१६
३. पधानसुत्तं	१७
४. संवरसुत्तं	१८
५. पञ्जत्तिसुत्तं	१९
६. सोखुम्मसुत्तं	२०
७. पठमअगत्तिसुत्तं	२०
८. दुतियअगत्तिसुत्तं	२१
९. तर्तियअगत्तिसुत्तं	२१

पिठङ्का	
१०. भत्तुद्देसकसुत्तं	२१
तस्सुद्धानं	२२
३. उरुवेलवग्गो	२२
१. पठमउरुवेलसुत्तं	२२
२. दुतियउरुवेलसुत्तं	२४
३. लोकसुत्तं	२६
४. कालकारामसुत्तं	२७
५. ब्रह्मचरियसुत्तं	२८
६. कुहसुत्तं	२९
७. सन्नुद्विसुत्तं	२९
८. अरियवंससुत्तं	३०
९. धम्मपदसुत्तं	३२
१०. परिव्वाजकसुत्तं	३२
तस्सुद्धानं	३५
४. चक्कवग्गो	३५
१. चक्कसुत्तं	३५
२. सङ्गहसुत्तं	३५
३. सीहनादसुत्तं	३६
४. पसादसुत्तं	३७
५. वस्सकारसुत्तं	३८
६. दोणसुत्तं	४०
७. अपरिहानियमुत्तं	४१
८. पतिलीनसुत्तं	४३

कुम्भीलभयं ति खो, भिक्खवे, ओदरिक्तस्सेतं अधिवचनं । इदं वुच्चति,
भिक्खवे, कुम्भीलभयं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, आवट्टभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
कुलपुत्तो^१ सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो होति — ‘ओतिण्णोमिह
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि, दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपाया- 5
सेहि दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो; अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स
अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति ! सो एवं पव्वजितो समानो पुव्वण्हसमयं
निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति
अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनु-
पट्ठिताय सतिया असंवुत्तेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति गहपति वा 10
गहपतिपुत्तं वा पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितं समङ्गीभूतं परिचारय-
मानं । तस्स एवं होति — ‘मयं खो पुव्वे अगारियभूता समाना पञ्चहि
कामगुणेहि समप्पिता समङ्गीभूता परिचारिम्हा^२; सविज्जन्ति^३ खो
पन मे कुले भोगा । सक्का भोगे च भुञ्जितुं पुञ्जानि च कातुं ।
यधूनाहं सिक्खं पच्चवक्खाय हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जेय्यं 15
पुञ्जानि च करेय्यं’ ति ! सो सिक्खं पच्चवक्खाय हीनायावत्तति ।
अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु आवट्टभयस्स भीतो सिक्खं पच्चवक्खाय
हीनायावत्तो । आवट्टभयं ति खो, भिक्खवे, पञ्चक्षेतं कामगुणानं
अधिवचनं । इदं वुच्चति, भिक्खवे, आवट्टभयं ।

५. “कतमं च, भिक्खवे, सुसुकाभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो 20
कुलपुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो होति — ‘ओतिण्णोमिह
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि
उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो; अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स
दुक्खवक्खन्धस्स अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति ! सो एवं पव्वजितो समानो
पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय गामं वा निगमं वा पिण्डाय 25
पविसति अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन
अनुपट्ठिताय सतिया असंवुत्तेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगामं
दुन्निवत्थं वा दुप्पास्तं वा । तस्स मातुगामं दिस्वा दुन्निवत्थं वा दुप्पास्तं
वा रागो चित्तं अनुद्वंसेति । सो रागानुद्वंसितेन चित्तेन सिक्खं पच्च-
वक्खाय हीनायावत्तति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु सुसुकाभयस्स 30

B. 441,
R. 126

भीतो सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावतो । सुसुकामयं ति खो, भिक्खवे,
मातुगामस्सेतं अघिवचनं । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सुसुकामयं । इमानि
खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि इधेकच्चस्स कुलपुत्तस्स इमस्मिं धम्म-
विनये अगारस्सा अनगारियं पब्बजितस्स पाटिकङ्खितव्वानी' ति ।

३. पठमनानाकरणमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो विविच्चेव कामेहि
विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन
च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरि-
हीनो कालं कुरुमानो ब्रह्मकायिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति' ।
ब्रह्मकायिकानं, भिक्खवे, देवानं कप्पो आयुप्पमाणं । तत्थ पुथुज्जनो
यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं
पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं^१ पि गच्छति ।
भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयु-
प्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिव्वायति । अयं खो,
भिक्खवे, विसेसो अयं अघिप्पयासो^२ इदं नानाकरणं सुतवतो अरिय-
सावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया^३ सति ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगलो वितक्कविचारानं
वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं" चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं
समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति,
तं निकामेति, तेन च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुल-
विहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो आभस्सरानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जति । आभस्सरानं, भिक्खवे, देवानं द्वे कप्पा आयुप्पमाणं ।
तत्थ पुथुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं
सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं
तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिव्वायति ।

१. उपपज्जति - रो० । २. पित्तविसय - रो० । ३. अघिप्पयासो - रो० ।

४. उपपत्तिया - रो० । ५. मग्गमादो - रो० ।

अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगगलो पीतिया च विरागा
उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति यं
तं अरिया आचिक्खन्ति — ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति ततियं ५
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च
वित्तिं आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरिहीनो,
कालं कुरुमानो सुभकिण्हानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सुभकिण्हानं,
भिक्खवे, देवानं चत्तारो कप्पा आयुप्पमाणं । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुक्
ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति १०
तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन
सावको तत्थ यावतायुक् ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं
खेपेत्वा तस्मिमेव भवे परिनिव्वायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो
अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता
पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति । १५

४. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगगलो सुखस्स च पहाना
दुक्खस्स च पहाना पुव्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुवखमसुखं
उपेक्खासतिपरिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सा-
देति, तं निकामेति, तेन च वित्तिं आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो R. 128
तव्वहुलविहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो वेहप्फलानं देवानं सहव्यतं 20
उपपज्जति । वेहप्फलानं, भिक्खवे, देवानं पञ्च कप्पसत्तानि आयुप्प-
माणं । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुक् ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं
तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्ति- D. 413
विसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक् ठत्वा यावतकं
तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिमेव भवे परिनिव्वायति । 25
अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति

भीतो सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तो । सुसुकाभयं ति खो, भिक्खवे,
मातुगामस्सेतं अधिवचनं । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सुसुकाभयं । इमानि
खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि इधेक्कच्चस्स कुलपुत्तस्स इमस्मिं धम्म-
विनये अगारस्मा अनगारियं पव्वजितस्स पाटिकद्धितव्वानी” ति ।

३. पठमनानाकरणसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो विविच्चवे कामेहि
विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन
च विप्पि आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरि-
हीनो कालं कुरुमानो ब्रह्मकायिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति^१ ।
ब्रह्मकायिकानं, भिक्खवे, देवानं कप्पो आयुप्पमाणं । तत्थ पुथुज्जनो
यावतायुक्कं ठत्वा यावतक्कं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सव्वं खेपेत्वा निरयं
पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं^२ पि गच्छति ।
भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक्कं ठत्वा यावतक्कं तेसं देवानं आयु-
प्पमाणं तं सव्वं खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिव्वायति । अयं खो,
भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो^३ इदं नानाकरणं सुतवतो अरिय-
सावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया^४ सति ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो वितक्कविचारानं
वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं” चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं
समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति,
तं निकामेति, तेन च विप्पि आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुल-
विहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो आभस्सरानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जति । आभस्सरानं, भिक्खवे, देवानं द्वे कप्पा आयुप्पमाणं ।
तत्थ पुथुज्जनो यावतायुक्कं ठत्वा यावतक्कं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं
सव्वं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक्कं ठत्वा यावतक्कं
तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सव्वं खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिव्वायति ।

१. उपज्जति - रो० । २. पित्तिविसय - रो० । ३. अधिप्पयासो - रो० ।
४. उपत्तिया - रो० । ५. मय्यमादो - रो० ।

अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो पीतिया च विरागा
उपेक्खको च विहरति सत्तो च सम्पज्जानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति यं
तं अरिया आचिक्खन्ति — ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति तत्तियं 5
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च
वित्तिं आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो,
कालं कुरुमानो सुभकिण्हानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सुभकिण्हानं,
भिक्खवे, देवानं चत्तारो कप्पा आयुप्पमाणं । तत्थ पुथुज्जानो यावतायुकं
ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति 10
तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन
सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं
खेपेत्वा तस्मिमेव भवे परिनिव्वायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो
अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता
पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति । 15

४. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सुखस्स च पहाना
दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं
उपेक्खासत्तिपरिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सा-
देति, तं निकामेति, तेन च वित्तिं आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो R. 128
तब्बहुलविहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो वेहप्फलानं देवानं सहव्यतं 20
उपपज्जति । वेहप्फलानं, भिक्खवे, देवानं पञ्च कप्पसतानि आयुप्प-
माणं । तत्थ पुथुज्जानो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं
तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्ति- D. 443
विसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं
तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिमेव भवे परिनिव्वायति । 25
अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति

४. दुत्तियनानाकरणमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
 कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो विविच्चेव कामेहि
 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मे
 5 अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो
 परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुप्ससति । सो कायस्स भेदा
 परं मरणा सुद्धावासानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । अयं, भिक्खवे,
 उपपत्ति^१ असाधारणा पुथुज्जनेहि ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगलो वितवकविचारानं
 10 वूपसमा ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... पे०... तत्तियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं
 ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं
 सञ्जागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो
 गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो
 समनुप्ससति । सो कायस्स भेदा परं मरणा सुद्धावासानं देवानं सहव्यतं
 15 उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति असाधारणा पुथुज्जनेहि । इमे
 खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

५. पठममेत्तामुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
 कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो मेत्तासहगतेन चेतसा
 129 एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुत्तियं तथा तत्तियं तथा चतुत्थं ।
 44 20 इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन
 चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यावज्जेन फरित्वा
 विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च वित्ति आपज्जति ।
 तत्थ टितो तदधिमुत्तो तच्चद्दलचिहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो ब्रह्म-
 कायिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । ब्रह्मनायिकानं, भिनरत्थे, देवानं
 25 कण्ठो प्रायुष्माणं । तत्थ पुथुज्जनो याप्तायुकं दत्त्वा यावत्तकं तेणं
 देवानं प्रायुष्माणं तं सव्वं रोपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरस्सद्धानयोनिं पि

गच्छति पेत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं
ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे
परिनिब्बायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं
नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया
उपपत्तिया सति ।

5

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चे पुगलो करुणासहगतेन
चेतसा ... पे०... मुदितासहगतेन चेतसा ... पे०... उपेक्खासहगतेन
चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं ।
इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खा-
सहगतेन चेतसा विपुलेन भहगतेन अप्पमाणेन अवेरेन अव्यावज्जेन 10
फरित्वा विहरति । सो तदस्सावेति, तं निकामेति, तेन च वित्ति आप-
ज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरिहीनो कालं
कुरुमानो आभस्सरानं^१ देवानं सहव्यतं उपपज्जति । आभस्सरानं,
भिक्खवे, देवानं द्वे कप्पा आयुप्पमाणं । ... पे०... सुभकिण्हानं देवानं
सहव्यतं उपपज्जति । सुभकिण्हानं, भिक्खवे, देवानं चत्तारो कप्पा 15
आयुप्पमाणं । ... पे०... वेहप्फलानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । वेह-
प्फलानं, भिक्खवे, देवानं पञ्च कप्पसत्तानि आयुप्पमाणं । तत्थ
पुथुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं
सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं 20
देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे परिनिब्बायति ।
अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

B. 445

६. दुतियभेत्तासुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना 25 R. 130
लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो भेत्तासह-
गतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा

१. स्या० पोत्वके पन करुणादयो तयो विहारा आभस्सरउदीहि वीहि विसुं विसुं
योजेत्वा परिपुण्णमेव वस्सिता ।

चतुर्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्वधि सब्वत्तताय सब्वावन्तं लोकं
मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अब्बावज्जेण
फरित्वा विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं
सङ्खारगतं विञ्जाणगतं ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो
५ सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनु-
पस्सति । सो कायस्स भेदा परं मरणा सुद्धावासानं देवानं सहब्बतं
उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति असाधारणा पुथुज्जेहि ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो करुणा ... पे०...
मुदिता ... पे०... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति,
१० तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुर्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्वधि
सब्वत्तताय सब्वावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन
अप्पमाणेन अव्वेरेण अब्बावज्जेण फरित्वा विहरति । सो यदेव तत्थ
होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं ते धम्मे
अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो
१५ पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो कायस्स भेदा परं
मरणा सुद्धावासानं देवानं सहब्बतं उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति
असाधारणा पुथुज्जेहि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो
संविज्जमाना लोकिस्मि” ति ।

७. पठमतथागतअच्छरियसुत्तं

१. “तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
२० चत्तारो अच्छरिया अभुता^१ धम्मा^२ पातुभवन्ति । कतमे चत्तारो ?
यदा, भिक्खवे, बोधिसत्तो तुसिता काया चवित्वा सतो सम्पजानो मातु-
कुच्छि ओक्कमति, अथ सदेवके लोके समारके सब्बह्मके सस्समण-
ब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति
अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । या पि ता लोकन्तरिका अघा असंवृता
२५ अन्धकारा अन्धकारतिमिसा यत्थपिमेषं^३ चन्दिमसुरियानं एवंमहि-
द्धिकानं एवंमहानुभावानं आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो
ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । ये पि तत्थ सत्ता

१. अथ खो - स्या०, रो० । २-२. धम्मवत्तधम्मा - स्या० । ३. यत्थपिमेषं - सी०,

उपपन्ना' ते पि तेनोभासेन अञ्जामञ्जं सञ्जानन्ति — 'अञ्जे पि किर, भो, सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावा अयं पठमो अच्छरियो अब्भुतो^१ धम्मो^२ पातुभवति ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, यदा बोधिसत्तो सतो सम्पजानो मातु-कुच्छिम्हा^३ निक्खमति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समण-
ब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति
अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । या पि ता लोकन्तरिका अघा असंवुत्ता
अन्धकारा अन्धकारतिमिसा यत्थपिमेसं चन्दिमसुरियानं एवं महिद्धिकानं
एवंमहानुभावानं आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो
पातुभवति अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । ये पि तत्थ सत्ता उपपन्ना
ते पि तेनोभासेन अञ्जामञ्जं सञ्जानन्ति — 'अञ्जे पि किर, भो,
सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-
सम्बुद्धस्स पातुभावा अयं दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, यदा तथागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं
अभिसम्बुज्झति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अति-
क्कम्मेव देवानं देवानुभावं । या पि ता लोकन्तरिका अघा असंवुत्ता
अन्धकारा अन्धकारतिमिसा यत्थपिमेसं चन्दिमसुरियानं एवंमहिद्धिकानं
एवंमहानुभावानं आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो
पातुभवति अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । ये पि तत्थ सत्ता उपपन्ना
ते पि तेनोभासेन अञ्जामञ्जं सञ्जानन्ति — 'अञ्जे पि किर, भो,
सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-
सम्बुद्धस्स पातुभावा अयं ततियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, यदा तथागतो अनुत्तरं धम्मचक्रं
पवत्तेति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अति-
क्कम्मेव देवानं देवानुभावं । या पि ता लोकन्तरिका अघा असंवुत्ता
अन्धकारा अन्धकारतिसिसा यत्थपिमेसं चन्दिमसुरियानं एवंमहिद्धिकानं
एवंमहानुभावानं आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो

१. उपपन्ना — रो० । २-२. अब्भुतधम्मो — स्या० । ३. मातुकुच्छिम्हा — स्या०,
रो० । ४. यत्थपिमेसं — स्या० ।

पातुभवति अतिक्कम्मेव देवानं देवानुभावं । ये पि तत्थ सत्ता उपपत्ता
 ते पि तेनोभासेन अञ्जमञ्जं सञ्जानन्ति — 'अञ्जे पि किर, भो,
 सन्ति सत्ता इधूपपत्ता' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-
 सम्बुद्धस्स पातुभावा अयं चतुत्थो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।
 ५ तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा इमे चत्तारो
 अच्छरिया अब्भुता धम्मा पातुभवन्ती' ति ।

८. दुतियतथागतअच्छरियमुत्तं

१. "तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
 चत्तारो अच्छरिया अब्भुता धम्मा पातुभवन्ति । कतमे चत्तारो ?
 आलयारामा', भिक्खवे, पजा आलयरता आलयसम्मुदिता; सा तथा-
 १० गतेन अनालये धम्मे देसियमाने सुस्ससति सोतं ओदहति अञ्जा चित्तं
 उपट्ठपेति^१ । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
 अयं पठमो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

२. "मानारामा, भिक्खवे, पजा मानरता मानसम्मुदिता ।
 सा तथागतेन मानविनये धम्मे देसियमाने सुस्ससति^२ सोतं ओदहति
 १५ अञ्जा चित्तं उपट्ठपेति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स
 पातुभावा अयं दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

३. "अनुपसमारामा, भिक्खवे, पजा अनुपसमरता अनुपसम-
 सम्मुदिता^३ । सा तथागतेन ओपसमिके धम्मे देसियमाने सुस्ससति
 सोतं ओदहति अञ्जा चित्तं उपट्ठपेति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो
 २० सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा अयं ततियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो
 पातुभवति ।

४. "अविग्जागता, भिक्खवे, पजा अण्डभूता^४ परियोज्जा ।
 सा तथागतेन^५ अविग्जाविनये धम्मे देसियमाने भुस्ससति सोतं ओदहति
 अञ्जा चित्तं उपट्ठपेति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो धम्माम्बुद्धस्स
 २५ पातुभावा अयं चतुत्थो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति । तथा-

१. धाववगमा - २०० । २. उद्गोति - २०० । ३. दुग्गति - २००; दुग्गति - २०० । ४. अनुपसमसुदिता - २०० । ५. अण्डभूता - २००, २०० । ६. उपपत्ता - २००, २०० । ७. उपपत्ता - २००, २०० ।

विद्वद्वा

विद्वद्वा

६. उज्जयसुत्तं	४४	२. आनण्यसुत्तं	७३
१०. उदायीसुत्तं	४५	३. ब्रह्मसुत्तं	७४
तत्सुद्धानं	४६	४. निरयसुत्तं	७४
५. रोहितस्सवग्गो	४६	५. रूपसुत्तं	७५
१. समाधिभावनासुत्तं	४६	६. सरागसुत्तं	७६
२. पञ्चव्याकरणसुत्तं	४८	७. अहिराजसुत्तं	७६
३. पठमकोधगरुसुत्तं	४८	८. देवदत्तसुत्तं	७७
४. दुतियकोधगरुसुत्तं	४९	९. पधानसुत्तं	७८
५. रोहितस्ससुत्तं	४९	१०. अधम्मिकसुत्तं	७९
६. दुतियरोहितस्ससुत्तं	५१	तत्सुद्धानं	८०
७. सुविद्वरसुत्तं	५३	८. अपण्णकवग्गो	८०
८. विसाखसुत्तं	५३	१. पधानसुत्तं	८०
९. विपल्लाससुत्तं	५४	२. सम्मादिट्ठिसुत्तं	८१
१०. उपक्किलेससुत्तं	५५	३. सप्पुरिससुत्तं	८१
तत्सुद्धानं	५७	४. पठमअग्गसुत्तं	८३
६. पुञ्जाभिसन्दवग्गो	५७	५. दुतियअग्गसुत्तं	८३
१. पठमपुञ्जाभिसन्दसुत्तं	५७	६. कुसिनारसुत्तं	८३
२. दुतियपुञ्जाभिसन्दसुत्तं	५९	७. अचिन्तेय्यसुत्तं	८४
३. पठमसंवाससुत्तं	६०	८. दक्खिणसुत्तं	८५
४. दुतियसंवाससुत्तं	६३	९. वणिज्जसुत्तं	८६
५. पठमसमजीवीसुत्तं	६५	१०. कम्बोजसुत्तं	८७
६. दुतियसमजीवीसुत्तं	६६	तत्सुद्धानं	८७
७. सुप्पवासासुत्तं	६६	९. मचलवग्गो	८७
८. सुदत्तसुत्तं	६७	१. पाणातिपातसुत्तं	८७
९. भोजनसुत्तं	६८	२. मुसावादसुत्तं	८८
१०. गिहिसाभीचिसुत्तं	६८	३. अवण्णारहसुत्तं	८८
तत्सुद्धानं	६९	४. कोधगरुसुत्तं	८९
७. पत्तकम्मवग्गो	६९	५. तमोतमसुत्तं	८९
१. पत्तकम्मसुत्तं	६९	६. ओणतोणतसुत्तं	९१
		७. पुत्तसुत्तं	९१

गतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा इमे चत्तारो
अच्छरिया अब्भुता धम्मा पातुभवन्ती" ति ।

६. आनन्दअच्छरियमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे ।
कतमे चत्तारो ? सचे, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा आनन्दं दस्सनाय उपसङ्क-
मति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्मं भासति, 5
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा
होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति ।

२. "सचे, भिक्खवे, भिक्खुनिपरिसा आनन्दं दस्सनाय उपसङ्क-
मति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्थ चे आनन्दा धम्मं भासति,
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, भिक्खुनिपरिसा 10
होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति ।

३. "सचे, भिक्खवे, उपासकपरिसा आनन्दं दस्सनाय उप-
सङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दा धम्मं
भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता, व भिक्खवे,
उपासकपरिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति । 15

४. "सचे, भिक्खवे, उपासिकापरिसा आनन्दं दस्सनाय उप-
सङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्मं भासति,
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, उपासिका-
परिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे" ति । 20

१०. चक्रवर्तिग्रन्थरियमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, अच्छरिया अब्भुता धम्मा रज्जे
चक्रवर्तिमिह । कतमे चत्तारो ? सचे, भिक्खवे, खत्तियपरिसा राजानं
चक्रवर्तिं दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र
चे राजा चक्रवर्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता
व, भिक्खवे, खत्तियपरिसा होति, अथ राजा चक्रवर्ती तुण्ही भवति । 25

२. "सचे, भिक्खवे, ब्राह्मणपरिसा राजानं चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, ब्राह्मणपरिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति ।

३. "सचे, भिक्खवे, गृहपतिपरिसा राजानं चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, गृहपतिपरिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति ।

४. "सचे, भिक्खवे, समणपरिसा राजानं चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, समणपरिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अच्छरिया अब्भुता धम्मा रब्भे चक्कवत्तिम्हि ।

५. "एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे । कतमे चत्तारो ? सचे, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा आनन्दं दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्मं भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति ।

६. "सचे, भिक्खवे, भिक्खुनिपरिसा ... पे०... सचे, भिक्खवे, उपासकपरिसा ... पे०... सचे, भिक्खवे, उपासिकापरिसा आनन्दं दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्मं भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, उपासिकापरिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे" ति ।

मयवणो तेरसमो ।

तत्सुद्धानं

25

अत्तानुवादकमि^३ च, द्वे च नाना द्वे च होन्ति ।

भेत्ता द्वे च अच्छरिया, अपरा^३ च तथा दुवे^१ ति ॥

— ० —

१४. पुग्गलवग्गो

१. संयोजनसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम्म ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि
संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि^१ संयोजनानि
अप्पहीनानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति ।

२. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि 5 R. 134
संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्प-
हीनानि^२ होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति ।

३. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि D. 451
संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि
पहीनानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति । 10

४. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि
संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पही-
नानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति ।

५. "कतमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि
अप्पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटि- 15
लाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ? सकदागामिस्स । इमस्स खो,
भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, उपपत्ति-
पटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि
अप्पहीनानि ।

६. "कतमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोज- 20
नानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भव-
पटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ? उद्धंसोतस्स अकनिट्ठगामिनो ।
इमस्स खो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि,
उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि
संयोजनानि अप्पहीनानि ।

७. "कतमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि
पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभि-

यानि संयोजनानि अप्पहीनानि ? अन्तरापरिनिव्वायिस्स । इमस्स खो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ।

- 5 द. "कतमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि.संयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि ? अरहूतो^१ । इमस्स खो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि ।
- 111 इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

२. पटिभानसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? युत्तप्पटिभानो, नो^२ मुत्तप्पटिभानो; मुत्तप्पटिभानो, नो युत्तप्पटिभानो; युत्तप्पटिभानो च मुत्तप्पटिभानो च; नेव युत्तप्पटिभानो न मुत्तप्पटिभानो - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

३. उग्घटितञ्जूसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? उग्घटितञ्जू, विपच्चितञ्जू^३, नेय्यो^४, पदपरमो - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

४. उट्टानफलसुत्तं

- 20 १. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? उट्टानफलपूजवी न कम्मफलपूजवी, कम्मफलपूजवी न उट्टानफलपूजवी, उट्टानफलपूजवी चैव कम्मफलपूजवी च,

१. अरहूतो सीणारवस्स - स्या० । २. न - स्या०, रो० । ३. विपचितञ्जू - स्या०, रो० । ४. नेय्यो - रो० ।

नेव उट्ठानफलूपजीवी न कम्मफलूपजीवी — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि” ति ।

५. सावज्जसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि ।
कतमे चत्तारो ? सावज्जो, वज्जवहुलो, अप्पवज्जो, अनवज्जो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति ? इध, भिक्खवे, ५
एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन
वचीकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति ।
एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वज्जवहुलो होति ? इध, R. 136
भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन बहुलं कायकम्मेन समन्नागतो 10
होति, अप्पं अनवज्जेन; सावज्जेन बहुलं वचीकम्मेन समन्नागतो होति,
अप्पं अनवज्जेन; सावज्जेन बहुलं मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं
अनवज्जेन । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो वज्जवहुलो होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति ? इध, D. 453
भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन बहुलं कायकम्मेन समन्नागतो होति, 15
अप्पं सावज्जेन; अनवज्जेन बहुलं वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं
सावज्जेन; अनवज्जेन बहुलं मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं
सावज्जेन । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, 20
अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्ना-
गतो होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति । इमे खो,
भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि” ति ।

६. पठमसौलसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्स्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु न परिपूरकारी 25
होति, समाधिस्मि न परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

२. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि न परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

३. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

४. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी, पञ्जाय परिपूरकारी । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

७. दुत्तिपसीलसुत्तं

R. 137

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न सीलगरु होति न सीलाधिपतेय्यो, न समाधिगरु होति न समाधाधिपतेय्यो, न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

B. 154

२. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो, न समाधिगरु होति न समाधाधिपतेय्यो, न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

15

३. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो, समाधिगरु होति समाधाधिपतेय्यो, न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

20

४. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो, समाधिगरु होति समाधाधिपतेय्यो, पञ्जागरु होति पञ्जाधिपतेय्यो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

८. निकट्टसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? निकट्टकायो अनिकट्टचित्तो, अनिकट्टकायो निकट्टचित्तो, अनिकट्टकायो च अनिकट्टचित्तो च, निकट्टकायो च निकट्टचित्तो च ।

25

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टकायो होति अनिकट्ट-
चित्तो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अरञ्जवनपत्थानि^१ पन्तानि
सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ कामवितक्कं पि वितक्केति व्यापाद-
वितक्कं पि वितक्केति विहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एवं खो,
भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टकायो होति अनिकट्टचित्तो ।

5

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टकायो होति निकट्टचित्तो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि
सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति अब्या-
पादवितक्कं पि वितक्केति अविहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एवं खो,
भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टकायो होति निकट्टचित्तो ।

10

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टकायो च होति अनिकट्ट-
चित्तो च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अरञ्जवन-
पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ कामवितक्कं पि
वितक्केति व्यापादवितक्कं पि वितक्केति विहिंसावितक्कं पि वित-
क्केति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टकायो च होति अनिकट्ट-
चित्तो च ।

B. 455,
R. 138

15

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो^२ निकट्टकायो च होति निकट्ट-
चित्तो च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि
सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति
अव्यापादवितक्कं पि वितक्केति अविहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एवं
खो, भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टकायो च होति निकट्टचित्तो च । इमे खो,
भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

20

६. धम्मकथिकसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मकथिका । कतमे चत्तारो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको अप्पं च भासति असहितं च; परिसा
चस्स^१ न कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको
एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सङ्गं गच्छति ।

25

१. अरञ्जे वनपत्थानि - सी०, रो० । २. पुग्गला - रो० । ३. च - सी०,
स्या०, रो० ।

२. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको अप्पं च भासति सहितं च; परिसा चस्स कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सत्त्वं गच्छति ।

५ ३. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको बह्वं च भासति असहितं च; परिसा चस्स न कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सत्त्वं गच्छति ।

१० ४. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको बह्वं च भासति सहितं च; परिसा चस्स कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सत्त्वं गच्छति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मकथिका” ति ।

१०. वादीसुत्तं

२ R. 139 १. “चत्तारोमे, भिक्खवे, वादी । कतमे चत्तारो ? अत्थि, भिक्खवे, वादी अत्यतो परियादानं गच्छति, नो व्यञ्जनतो; अत्थि, B 136 15 भिक्खवे, वादी व्यञ्जनतो परियादानं गच्छति, नो अत्यतो; अत्थि, भिक्खवे, वादी अत्यतो च व्यञ्जनतो च परियादानं गच्छति; अत्थि, भिक्खवे, वादी नेवत्यतो नो व्यञ्जनतो परियादानं गच्छति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वादी । अद्वानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं चतूहि पटिगम्भिदाहि समन्नागतो अत्यतो वा व्यञ्जनतो वा परिया- 20 दानं गच्छेय्या” ति ।

पुष्पगवणो पुरमणो ।

तत्सुदानं

मंयोजनं पटिगणो, उप्पटित्तञ्च उद्वानं ।

मावज्जो द्वे च गोलाजि, निगट्ट धम्म वादी पा ति ॥

१५. आभावगो

१. आभासुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, आभा । कतमा चतस्सो ?
चन्दाभा, सुरियाभा, अग्गाभा, पञ्जाभा — इमा खो, भिक्खवे,
चतस्सो आभा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं चतस्सघ्नं^१ आभानं यदिदं
पञ्जाभा" ति ।

२. पभासुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पभा । कतमा चतस्सो ? ५
चन्दप्पभा, सुरियप्पभा, अग्निप्पभा, पञ्जापभा — इमा खो, भिक्खवे,
चतस्सो पभा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं चतस्सघ्नं पभानं यदिदं पञ्जा-
पभा" ति ।

३. आलोकसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, आलोका । कतमे चत्तारो ?
चन्दालोको, सुरियालोको, अग्गालोको, पञ्जालोको — इमे खो, भिक्खवे, 10
चत्तारो आलोका । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं चतुधं आलोकानं यदिदं
पञ्जालोको" ति ।

४. ओभाससुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, ओभासा । कतमे चत्तारो ?
चन्दोभासो, सुरियोभासो, अग्गोभासो, पञ्जोभासो — इमे खो, भिक्खवे,
चत्तारो ओभासा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं चतुधं ओभासानं यदिदं 15
पञ्जोभासो" ति ।

B. 457,
R. 140

५. पञ्जोतसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पञ्जोता । कतमे चत्तारो ? चन्द-
पञ्जोतो, सुरियपञ्जोतो, अग्निपञ्जोतो, पञ्जापञ्जोतो — इमे खो,

भिक्षवे, चत्तारो पज्जोता । एतदग्गं, भिक्षवे, इमेसं चतुन्नं पज्जोतानं यदिदं पज्जापज्जोतो' ति ।

६. पठमकालसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्षवे, काला । कत्तमे चत्तारो ? कालेन धम्मस्सवनं, कालेन धम्मसाकच्छा, कालेन' सम्मसना', कालेन विपस्सना - इमे खो, भिक्षवे, चत्तारो काला" ति ।

७. दुत्तियकालसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्षवे, काला सम्मा भावियमाना सम्मा अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवानं खयं पापेन्ति । कत्तमे चत्तारो ? कालेन धम्मस्सवनं, कालेन धम्मसाकच्छा, कालेन सम्मसना, कालेन विपस्सना - इमे खो, भिक्षवे, चत्तारो काला सम्मा भावियमाना सम्मा अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवानं खयं पापेन्ति ।

२. "सेय्यथापि, भिक्षवे, उपरिपव्वते शुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति; पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे^१ परिपूरेन्ति; कुसोब्भा परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति; महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति; कुन्नदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति; महानदियो परिपूरा समुद्दं^२ परिपूरेन्ति । एवमेव खो, भिक्षवे, इमे चत्तारो काला सम्मा भावियमाना सम्मा अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवानं खयं पापेन्ती" ति ।

८. दुच्चरितसुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्षवे, वचीदुच्चरितानि । कत्तमानि चत्तारि ? मुसावादो, पिसुणा वाचा, फस्सा वाचा, सम्फप्पलापो - इमानि खो, भिक्षवे, चत्तारि वचीदुच्चरितानी" ति ।

१-१. कालेन समयो - सी०, रो०; काले समयो - त्या० । २. कुसुब्भे - रो० ।

३. समुद्दं सागरं - सी०, रो०; समुद्दसागरं - त्या० ।

८. संयोजनमुत्तं	६३
९. सम्मादिद्विमुत्तं	६४
१०. खन्धमुत्तं	६५
तस्सुद्धानं	६६
१०. असुरवग्गो	६६
१. असुरसुत्तं	६६
२. पठमसमाधिसुत्तं	६७
३. दुतियसमाधिसुत्तं	६७
४. ततियसमाधिसुत्तं	६८
५. छवालातसुत्तं	१००
६. रागविनयसुत्तं	१००
७. खिप्पनिसन्तिसुत्तं	१०२
८. अत्तहितसुत्तं	१०३
९. सिक्खापदसुत्तं	१०३
१०. पोतलियसुत्तं	१०५
तस्सुद्धानं	१०६
११. वलाहकवग्गो	१०७
१. पठमवलाहकसुत्तं	१०७
२. दुतियवलाहकसुत्तं	१०८
३. कुम्भसुत्तं	१०९
४. उदकरहदसुत्तं	११०
५. अम्बसुत्तं	१११
६. दुतियअम्बसुत्तं	११३
७. मूसिकसुत्तं	११३
८. वलीवहसुत्तं	११४
९. रुक्खसुत्तं	११५
१०. आसीविससुत्तं	११६
तस्सुद्धानं	११७
१२. केसिवग्गो	११७
१. केसिसुत्तं	११७

२. जवसुत्तं	११९
३. पतोदसुत्तं	१२०
४. नागसुत्तं	१२२
५. ठानसुत्तं	१२४
६. अप्पमादसुत्तं	१२५
७. आरक्खसुत्तं	१२६
८. संवेजनीयसुत्तं	१२६
९. पठमभयसुत्तं	१२७
१०. दुतियभयसुत्तं	१२७
तस्सुद्धानं	१२७
१३. मयवग्गो	१२७
१. अत्तानुवादसुत्तं	१२७
२. ऊमिभयसुत्तं	१२९
३. पठमनानाकरणसुत्तं	१३२
४. दुतियनानाकरणसुत्तं	१३४
५. पठममेत्तासुत्तं	१३४
६. दुतियमेत्तासुत्तं	१३५
७. पठमतथागतअच्छरिय-	
सुत्तं	१३६
८. दुतियतथागतअच्छरिय-	
सुत्तं	१३८
९. आनन्दअच्छरियसुत्तं	१३८
१०. चक्कवत्तिअच्छरियसुत्तं	१३९
तस्सुद्धानं	१४१
१४. पुगलवग्गो	१४१
१. संयोजनसुत्तं	१४१
२. पटिभानसुत्तं	१४२
३. उग्घटितञ्जूसुत्तं	१४२
४. उद्धानफलसुत्तं	१४२
५. सावज्जसुत्तं	१४३
६. पठमसीलसुत्तं	१४३

६. सुचरितमुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, वचीसुचरितानि । कतमानि चत्तारि ? सच्चवाचा, अपिसुणा^१ वाचा^२, सण्हा वाचा, मन्तभासा^३ — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वचीसुचरितानी” ति ।

१०. सारमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, सारा । कतमे चत्तारो ? सील-सारो, समाधिसारो, पञ्जासारो, विमुत्तिसारो — इमे खो, भिक्खवे, ३ चत्तारो सारा” ति ।

आभावगो पण्णरसमो

तत्सुद्धानं

आभा पभा च आलोका, ओभासा^१ चैव पज्जोता^२ ।
द्वे काला चरिता^३ द्वे च^४, होन्ति^५ सारेण ते दसा ति^६ ॥

सत्तियो पण्णासको समत्तो ।

१६. इन्द्रियवग्गो

१. इन्द्रियमुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, इन्द्रियानि । कतमानि चत्तारि ? सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं — इमानि खो, १० भिक्खवे, चत्तारि इन्द्रियानी” ति ।

B. 459

२. सद्भावलमुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ? सद्भावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानी” ति ।

१-१. अपिसुणवाचा — स्या० । २. मन्ताभासा — स्या०, रो० । ३. ओभास पज्जोता — रो० । ४-४. द्वे चरिता च सीलागा — रो० । ५-५. होन्ति ते दस वग्गे चाति — रो० ।

३. पञ्जावलमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ? पञ्जावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गहवलं^१ - इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानी" ति ।

४. सतिवलमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ? सातवलं, समाधिवलं, अनवज्जवलं, सङ्गहवलं - इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानी" ति ।

५. पटिसङ्ख्यानवलमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ? पटिसङ्ख्यानवलं, भावनावलं, अनवज्जवलं, सङ्गहवलं - इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानी" ति ।

६. कप्पमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, कप्पस्स असङ्खेय्यानि । कतमानि चत्तारि ? यदा, भिक्खवे, कप्पो संवट्ठति^१, तं न सुकरं सङ्गातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा, एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तसहस्सानी ति वा ।

२. "यदा, भिक्खवे, कप्पो संवट्ठो^२ तिट्ठति, तं न सुकरं सङ्गातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा, एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तसहस्सानी ति वा ।

३. "यदा, भिक्खवे, कप्पो विवट्ठति^३, तं न सुकरं सङ्गातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा, एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तसहस्सानी ति वा ।

४. "यदा, भिक्खवे, कप्पो विवट्ठो तिट्ठति, तं न सुकरं सङ्गातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा, एत्तकानि

१. यमानि - रो० । २. सङ्गाहवलं - सी०, रो०; सङ्गाहावनं - स्वा० । ३. संवट्ठो तिट्ठति - स्वा० । ४. संवट्ठो तिट्ठति - रो०; विवट्ठो तिट्ठति - स्वा० ।

वस्ससहस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कप्पस्स असह्वेय्यानी” ति ।

७. रोगमुत्तं

१. “द्वेमे, भिक्खवे, रोगा । कतमे द्वे ? कायिको च रोगो
चेतसिको च रोगो । दिस्सन्ति, भिक्खवे, सत्ता कायिकेन रोगेन एकं
पि वस्सं आरोग्यं^१ पटिजानमाना, द्वे पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, 5
तीणि पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, चत्तारि पि वस्सानि आरोग्यं
पटिजानमाना, पञ्च पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, दस पि वस्सानि
आरोग्यं पटिजानमाना, वीसति^२ पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना,
तिसं पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, चत्तारीसं पि वस्सानि आरोग्यं
पटिजानमाना, पञ्चासं पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, वस्ससतं 10
पि, भिय्यो पि आरोग्यं पटिजानमाना । ते, भिक्खवे, सत्ता सुदुत्तभा^३
लोकस्मिं ये चेतसिकेन रोगेन मुहुत्तं पि आरोग्यं पटिजानन्ति, अञ्जाय
खीणासवेहि ।

२. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पव्वजितस्स रोगा । कतमे
चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु महिच्छो होति विघातवा असन्तुट्ठो 15
इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । सो
महिच्छो समानो विघातवा असन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन पापिकं इच्छं पणिदहति अनवञ्ज-
प्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय । सो उट्ठहति घटति 20
वायमति अनवञ्जप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय । सो
सह्वाय कुलानि उपसङ्गमति, सह्वाय निसीदति, सह्वाय धम्मं भासति,
सह्वाय उच्चारपस्सावं सन्वारति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
पव्वजितस्स रोगा ।

३. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘न महिच्छा
भविस्साम विघातवन्तो’ असन्तुट्ठा इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासन- 25
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, न पापिकं इच्छं पणिदहिस्सामा अन-

१. अरोगं — स्या० । २. वीसं — स्या०; वीसति — रो० । ३. दुत्तभा — सो०, स्या०,
रो० । ४. विघातचित्ता — स्या० ।

वञ्जप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय, न उट्ठहिस्साम न
 घटेस्साम' न वायमिस्साम अनवञ्जप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोक-
 प्पटिलाभाय, खमा भविस्साम सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय
 डंसमकसवातातपसिरिंसपसम्फस्सानं दुरुत्तानं दुरागतानं वचनपथानं,
 5 उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिव्वानं खरानं कटुकानं
 असात्तानं अमत्तापानं पाणहरानं अधिवासकजातिका भविस्सामा' ति ।
 'एवं हि वो, भिक्खवे, सिबिखतव्वं' ति ।

८. परिहानिसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो
 भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
 10 पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा चत्तारो
 धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं - 'परिहायामि कुसलेहि
 धम्मेहि' । परिहानमेतं वुत्तं भगवता । कतमे चत्तारो ? रागवेपुल्लत्तं,
 दोसवेपुल्लत्तं, मोहवेपुल्लत्तं, गम्भीरेसु खो पनस्स ठानाठानेसु पञ्जा-
 15 चक्खु^१ न कमति । यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा इमे
 चत्तारो धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं - 'परिहायामि
 कुसलेहि धम्मेहि' । परिहानमेतं वुत्तं भगवता ।

३. "यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा चत्तारो
 धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं - 'न परिहायामि
 20 कुसलेहि धम्मेहि' । अपरिहानमेतं वुत्तं भगवता । कतमे चत्तारो ?
 रागतनुत्तं, दोसतनुत्तं, मोहतनुत्तं, गम्भीरेसु खो पनस्स ठानाठानेसु
 पञ्जा चक्खु कमति । यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी
 वा इमे चत्तारो धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं - 'न
 परिहायामि कुसलेहि धम्मेहि' । अपरिहानमेतं वुत्तं भगवता" ति ।

१. पटयिस्साम - स्था०; पटिस्साम - रो० । २. रागवेपुल्लत्तं - मी०, रजा०, रो० ।

३. पञ्जाचक्खु - स्था०, रो० ।

६. भिक्षुनीसुतं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । अथ खो अञ्जतरा भिक्षुनी अञ्जतरं पुरिसं आमन्तेसि - “एहि त्वं, अम्भो पुरिस, येन्यो आनन्दो तेनुपसङ्कम; उपसङ्कमित्वा मम वचनेन अय्यस्स आनन्दस्स पादे सिरसा वन्द - ‘इत्यन्नामा, भन्ते, भिक्षुनी आवाधिकिनी दुक्खिता वाब्हगिलाना । 5 सा अय्यस्स आनन्दस्स पादे सिरसा वन्दती’ ति । एवं च वदेहि - ‘साधु किर, भन्ते, अय्यो आनन्दो येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा भिक्षुनी तेनुपसङ्कमतु अनुकम्पं उपादाया” ति । “एवं, अय्ये” ति खो सो पुरिसो तस्सा भिक्षुनिया पटिस्सुत्वा येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं 10 निसिन्नो खो सो पुरिसो आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -

R. 145

२. “इत्यन्नामा, भन्ते, भिक्षुनी आवाधिकिनी दुक्खिता वाब्हगिलाना । सा आयस्मतो आनन्दस्स पादे सिरसा वन्दति, एवं च वदेति - ‘साधु किर, भन्ते, आयस्मा आनन्दो येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा भिक्षुनी तेनुपसङ्कमतु अनुकम्पं उपादाया” ति । अधिवासेसि खो 15 आयस्मा आनन्दो तुण्हीभावेन ।

३. अथ खो आयस्मा आनन्दो निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा भिक्षुनी तेनुपसङ्कमि । अहसा खो सा भिक्षुनी आयस्मन्तं आनन्दं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वा ससीसं पारुपित्वा मञ्चके निपज्जि । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन सा भिक्षुनी 20 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो आयस्मा आनन्दो तं भिक्षुनि एतदवोच -

B. 463

४. “आहारसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो आहारं निस्साय । आहारो पहातब्बो । तण्हासम्भूतो अयं, भगिनि, कायो तण्हं निस्साय । तण्हा पहातब्बा । मानसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो मानं निस्साय । 25 मानो पहातब्बो । मेयुनसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो । मेयुने च सेतुघातो चुत्तो भगवता ।

५. "आहारसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो आहारं निस्साय ।
आहारो पहातब्बो' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
इध, भगिनि, भिक्खु पटिसङ्गा योनिसो आहारं आहारेति - 'नेव दवाय
न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया
५ यापनाय विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरियानुग्गहाय । इति पुराणं च वेदनं
पटिहङ्गामि, नवं च वेदनं न उप्पादेस्सामि । यात्रा च मे भविस्सति
अनवज्जता च फासुविहारो चा' ति । सो अपरेन समयेन आहारं निस्साय
आहारं पजहति । 'आहारसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो आहारं निस्साय ।
आहारो पहातब्बो' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१० ६. "तण्हासम्भूतो अयं, भगिनि, कायो तण्हं निस्साय । तण्हा
पहातब्बो' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भगिनि,
R. 146 भिक्खु सुणाति - 'इत्थन्नामो किर भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज
विहरती' ति । तस्स एवं होति - 'कुदास्सु' नाम अहं पि आसवानं खया
11 अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छि-
क्त्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सामी' ति ! सो अपरेन समयेन तण्हं निस्साय
तण्हं पजहति । 'तण्हासम्भूतो अयं, भगिनि, कायो तण्हं निस्साय ।
तण्हा पहातब्बो' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 464 ७. "मानसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो मानं निस्साय । मानो
२० पहातब्बो' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भगिनि,
भिक्खु सुणाति - 'इत्थन्नामो किर भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उप-
सम्पज्ज विहरती' ति । तस्स एवं होति - 'सो हि नाम आयस्मा आसवानं
खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा
25 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सति; किमङ्गं पनाहं' ति ! सो अपरेन
समयेन मानं निस्साय मानं पजहति । 'मानसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो
मानं निस्साय । मानो पहातब्बो' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

८. "मेयुनसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो । मेयुने च सेतुपातो
युत्तो भगवता" ति ।

६. अथ खो सा भिक्खुनी मञ्चका बुद्धित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा आयस्मतो आनन्दस्स पादेसु सिरसा निपतित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच - “अच्चयो मं, भन्ते, अच्चगमा, यथावालं यथामूब्धं यथाअकुसलं, याहं” एवमकासिं । तस्सा मे, भन्ते, अय्यो आनन्दो अच्चयं अच्चयतो पटिगण्हातु, आरयति संवराया” ति । 5

“तग्घ तं”, भगिनि, अच्चयो अच्चगमा, यथावालं यथामूब्धं यथाअकुसलं, या त्वं एवमकासि । यतो च खो त्वं, भगिनि, अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोसि, तं ते मयं पटिगण्हाम । बुद्धि हेसा, भगिनि, अरियस्स विनये यो^१ अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति आरयति संवरं आपज्जती” ति । 10

१०. सुगतविनयसुत्तं

१. “सुगतो वा, भिक्खवे, लोके तिट्ठमानो सुगतविनयो वा तदस्स बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । R. 147

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुगतो ? इध, भिक्खवे, तथागतो लोके उपज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू 15 अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा । अयं, भिक्खवे, सुगतो । B. 465

३. “कतमो च, भिक्खवे, सुगतविनयो ? सो धम्मं देसेति आदि-कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरि-पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । अयं, भिक्खवे, सुगतविनयो । एवं 20 सुगतो वा, भिक्खवे, लोके तिट्ठमानो सुगतविनयो वा तदस्स बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं ति ।

४. “चत्तारोमे, भिक्खवे, घम्मा सद्वम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-धानाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खू दुग्गहितं सुत्तन्तं परियापुणन्ति दुग्घिक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । दुग्घिक्खित्तस्स, भिक्खवे, 25 पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि दुग्घयो होति । अयं, भिक्खवे, पठमो घम्मो सद्वम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू दुव्वचा होन्ति दोववस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता अक्खमा अप्पदक्खिणगाहिनो अनुसासन्ति ।
अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
५ धम्मधरा विनयधरा भातिकाधरा, ते न सक्कच्चं सुत्तन्तं परं वाचेन्ति ।
तेसं अच्चयेन छिन्नमूलको सुत्तन्तो होति अप्पटिसरणो । अयं, भिक्खवे,
ततियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, थेरा भिक्खू बाहुलिका^१ होन्ति
साथलिका, ओक्कमने पुव्वङ्गमा, पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरियं
१० आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स
सच्छिक्किरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । सा पि
होति बाहुलिका साथलिका, ओक्कमने पुव्वङ्गमा, पविवेके निक्खित्तधुरा,
न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छि-
क्तस्स सच्छिक्किरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुथो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मो-
१५ साय अन्तरधानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा सद्धम्मस्स
सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ती ति ।

८. “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मो-
साय अनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खू
सुगहितं सुत्तन्तं परियापुणन्ति सुनिक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । सुनि-
२० क्खित्तस्स, भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि सुनयो होति । अयं,
भिक्खवे, षष्ठो धम्मो^२ सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
संवत्तति ।

९. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू सुवचा^३ होन्ति सोववस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता समा पदक्खिणगाहिनो अनुसासन्ति । अयं,
२५ भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
संवत्तति ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
धम्मधरा विनयधरा भातिकाधरा, ते सक्कच्चं सुत्तन्तं परं वाचेन्ति ।

तेसं अच्चयेन नच्छिन्नमूलको' सुत्तन्तो होति सप्पटिसरणो । अयं, भिक्खवे, ततियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, थेरा भिक्खू न बाहुलिका होन्ति न साथलिका, ओक्कमने निविखत्तधुरा, पविवेके पुव्वङ्गमा, विरियं 5 आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । सा पि होति न बाहुलिका न साथलिका, ओक्कमने निविखत्तधुरा, पविवेके पुव्वङ्गमा, विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स 10 ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तन्ती" ति ।

R. 149

इन्द्रियवग्गो सोळसमो ।

तत्सुद्धानं

इन्द्रियाणि सद्धा' पज्जा, सति' सङ्खानपञ्चमं' ।
कप्पो रोगो परिह्वानि, भिक्खुनी सुगतेन' चा' ति ॥

15

१७. पटिपदावग्गो

१. सङ्घितसुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिज्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिज्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिज्जा — इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा" ति ।

B. 467

१. अच्छिन्नमूलको — स्या०; न च छिन्नमूलको — रो० । २. तिवत्तानि — रो० ।
३-३. सतिसङ्खानं पञ्चमं — रो० ४-४. सुगतविनयेन ते दसा — रो० ।

२. कित्यारसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
दुक्खा पटिपदा दन्धाभिज्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा, सुखा
पटिपदा दन्धाभिज्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिज्जा ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिज्जा ? इध,
५ भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि तिव्वरागजातिको होति, अभिक्खणं
रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि तिव्वदोसजातिको
होति, अभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि
तिव्वमोहजातिको होति, अभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।
तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियाणि मुदूनि पातुभवन्ति – सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं,
१० सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चघ्नं इन्द्रियानं
मुदुत्ता दन्धं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति,
भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिज्जा ।

३. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि तिव्वरागजातिको होति, अभिक्खणं
१५ रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि तिव्वदोसजातिको
होति, अभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि
तिव्वमोहजातिको होति, अभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।
तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियाणि अधिमत्तानि पातुभवन्ति – सट्ठिन्द्रियं,
२० विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चघ्नं
इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता सिप्यं आनन्तरियं पापुणाति आमयानं खयाय ।
अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा ।

४. “कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा दन्धाभिज्जा ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि न तिव्वरागजातिको होति, नाभिक्खणं
२५ रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वदोसजातिको
होति, नाभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न
तिव्वमोहजातिको होति, नाभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटि-
संवेदेति । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियाणि मुदूनि पातुभवन्ति – सट्ठिन्द्रियं
... पे... पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चघ्नं इन्द्रियानं मुदुत्ता दन्धं
आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे,
३० सुखा पटिपदा दन्धाभिज्जा ।

५. “कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्ञा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि न तिव्वरागजातिको होति, नाभिक्खणं रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वदोसजातिको होति, नाभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वमोहजातिको होति, नाभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । 5 तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियाणि अधिमत्तानि पातुभवन्ति — सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चसं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता खिप्पं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्ञा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

10

३. असुभसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्ञा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्ञा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्ञा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्ञा ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्ञा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, 15 सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्गारेसु अनिच्चानुपस्सी; मरण-सञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति — सद्धावलं, हिरिवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियाणि मुदूनि पातुभवन्ति — सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चसं 20 इन्द्रियानं मुदुत्ता दन्धं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्ञा ।

R. 151

३. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्ञा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्गारेसु अनिच्चानुपस्सी; मरण- 25 सञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि

B. 469

१. पटिकूलसञ्जी — सी०, स्या०, रो० । २. अनभिरतिसञ्जी — सी०, स्या०, रो० । ३. सेखवलानि — स्या० ।

२. वित्थारसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा
पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ? इध,
■ भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि तिव्वरागजातिको होति, अभिक्खणं
रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि तिव्वदोसजातिको
होति, अभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि
तिव्वमोहजातिको होति, अभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।
तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदूनि पातुभवन्ति – सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं,
10 सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं
मुदुत्ता दन्धं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति,
भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ।

३. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि तिव्वरागजातिको होति, अभिक्खणं
15 रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि तिव्वदोसजातिको
होति, अभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि
तिव्वमोहजातिको होति, अभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।
R. 150 तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति – सद्धिन्द्रियं,
विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं
20 इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता खिप्पं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय ।
अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

४. “कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि न तिव्वरागजातिको होति, नाभिक्खणं
B. 468 रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वदोसजातिको
25 होति, नाभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न
तिव्वमोहजातिको होति, नाभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटि-
संवेदेति । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदूनि पातुभवन्ति – सद्धिन्द्रियं
.... पे०... पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं मुदुत्ता दन्धं
आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे,
30 सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ।

५. “कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि न तिव्वरागजातिको होति, नाभिक्खणं रागजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वदोसजातिको होति, नाभिक्खणं दोसजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पकतिया पि न तिव्वमोहजातिको होति, नाभिक्खणं मोहजं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । 5 तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति — सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता खिप्पं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

10

३. असुभसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, 15 सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्गारेसु अनिच्चानुपस्सी; मरण-सञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि^१ उपनिस्साय विहरति — सद्धावलं, हिरिवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदूनि पातुभवन्ति — सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं 20 इन्द्रियानं मुदुत्ता दन्धं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ।

R. 151

20

३. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्गारेसु अनिच्चानुपस्सी; मरण- 25 सञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि

B. 469

25

१. पटिकूलसञ्जी — सी०, स्या०, रो० । २. अनभिरतिसञ्जी — सी०, स्या०, रो० ।

३. सेखवलानि — स्या० ।

उपनिस्साय विहरति - सद्भावलं ... पे०... पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रियं ... पे०... पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता खिप्पं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

४. "कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ? इध भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्कं विचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं
10 अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पज्जानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति यं तं अरिया आचिक्खन्ति 'उपेक्खको सतिमा सुखविहारी' ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा' अदुक्खमसुखं उपेक्खा-
15 सतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति - सद्भावलं ... पे०... पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदूनि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रियं ... पे०... पञ्चिन्द्रियं ।
सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं मुदुत्ता दन्धं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ।

५. "कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति -
25 सद्भावलं, हिरिवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता खिप्पं आनन्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो
30 पटिपदा" ति ।

४. पठमखमसुत्तं

II. 470

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? अक्खमा पटिपदा, खमा पटिपदा, दमा पटिपदा, समा पटिपदा । कतमा च, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो' अक्कोसन्तं पच्चक्कोसति, रोसन्तं पटिरोसति, भण्डन्तं पटिभण्डति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ।

5

२. "कतमा च, भिक्खवे, खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अक्कोसन्तं न पच्चक्कोसति, रोसन्तं न पटिरोसति, भण्डन्तं न पटिभण्डति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, खमा पटिपदा ।

३. "कतमा च, भिक्खवे, दमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधि- 10
करणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति ; रक्खति चक्खु-
न्द्रियं ; चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सहं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोट्टव्वं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधि- 15
करणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति ; रक्खति मनिन्द्रियं ;
मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दमा पटिपदा ।

R. 153

४. "कतमा च, भिक्खवे, समा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति 20
अनभावं गमेति ; उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... पे०... उप्पन्नं विहिंसा-
वितक्कं ... उप्पन्नप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति' अनभावं गमेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, समा पटिपदा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा" ति ।

५. दुतियखमसुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? 25
अक्खमा पटिपदा, खमा पटिपदा, दमा पटिपदा, समा पटिपदा ।

B. 471

२. "कतमा च, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अक्खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय, ङंसमकस-
वातातपरिस्सपसम्फस्सानं दुस्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं
सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं खरानं कटुकानं असातानं
अमनापानं पाणहरानं अनधिवासकजातिको होति । अयं वुच्चति,
भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ।

३. "कतमा च, भिक्खवे, खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय, ङंसमकसवातातप-
सिस्सपसम्फस्सानं दुस्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं सारीरिकानं
वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं खरानं कटुकानं असातानं अमनापानं पाणहरानं
अधिवासकजातिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, खमा पटिपदा ।

४. "कतमा च, भिक्खवे, दमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु^३ चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति ... पे०... सोतेन
सद्दं सुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा ... जिब्हाय रसं सायित्वा ... कायेन
फोट्ठुवं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति
नानुव्यञ्जनग्गाही; यत्वाधिकरणमेतं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरत्तं
अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं; मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । अयं
वुच्चति, भिक्खवे, दमा पटिपदा ।

५. "कतमा च, भिक्खवे, समा पटिपदा ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति समेति
व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... पे०... उप्पन्नं
विहिंसावितक्कं ... उप्पद्युप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति
विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे,
समा पटिपदा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा" ति ।

६. उभयसुत्तं

R. 154

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
दुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा
पटिपदा दग्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

२. "तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा दुक्खा दन्धाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव हीना अक्खायति । यम्पायं पटिपदा दुक्खा, इमिनापायं हीना अक्खायति; यम्पायं पटिपदा दन्धा, इमिनापायं हीना अक्खायति । अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव हीना अक्खायति ।

३. "तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा दुक्खा खिप्पाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा दुक्खत्ता हीना अक्खायति ।

४. "तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा सुक्खा दन्धाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा दन्धत्ता हीना अक्खायति ।

५. "तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा सुक्खा खिप्पाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव पणीता अक्खायति । यम्पायं पटिपदा सुक्खा, इमिनापायं पणीता अक्खायति; यम्पायं पटिपदा खिप्पा, इमिनापायं पणीता अक्खायति । अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव पणीता अक्खायति । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा" ति ।

७. महामोगल्लानसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येनायस्मा महामोगल्लानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता महामोगल्लानेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं महामोगल्लानं एतदवोच —

२. "चतस्सो इमा, आवुसो मोगल्लान, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमासं, आवुसो, चतस्सन्नं पटिपदानं कतमं ते पटिपदं आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं" ति ?

३. "चतस्सो इमा, आवुसो सारिपुत्त, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमासं, आवुसो, चतस्सन्नं पटिपदानं यायं

पटिपदा दुक्खा खिप्पाभिञ्जा, इमं मे पटिपदं आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं" ति ।

८. सारिपुत्तमुत्तं

१. अथ खो आयस्मा महामोगल्लानो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मत्ता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि ।
 ५ सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा महामोगल्लानो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच -

२. "चतस्सो इमा, आवुसो सारिपुत्त, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो,
 १० आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमासं, आवुसो, चतस्सन्नं पटिपदानं कतमं ते पटिपदं आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं" ति ?

३. "चतस्सो इमा, आवुसो मोगल्लान, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो,
 १५ आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमासं, आवुसो, चतस्सन्नं पटिपदानं यायं पटिपदा सुखा खिप्पाभिञ्जा, इमं मे पटिपदं आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं" ति ।

९. ससङ्खारमुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो दिट्ठेव धम्मे ससङ्खार-
 २० परिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो कायस्स भेदा ससङ्खारपरिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो दिट्ठेव धम्मे असङ्खारपरिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो कायस्स भेदा असङ्खारपरिनिव्वायी होति ।

२. "कथं च, भिक्खवे, पुगलो दिट्ठेव धम्मे ससङ्खारपरि-
 २५ निव्वायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति,

आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्खारेणु
अनिच्चानुपस्सी । मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति ।
सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति — सद्दावलं, हिरिवलं,
ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधि-
मत्तानि पातुभवन्ति — सद्धिन्द्रियं, विरियन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, 5
पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता दिट्ठेव धम्मे
ससङ्खारपरिनिव्वायी होति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो दिट्ठेव धम्मे
ससङ्खारपरिनिव्वायी होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो कायस्स भेदा ससङ्खारपरि-
निव्वायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, 10
आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्खारेणु
अनिच्चानुपस्सी । मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति ।
सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति — सद्दावलं, हिरिवलं,
ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुहूनि
पातुभवन्ति — सद्धिन्द्रियं, विरियन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चि- 15
न्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं मुहुत्ता कायस्स भेदा ससङ्खार-
परिनिव्वायी होति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो कायस्स भेदा ससङ्खार-
परिनिव्वायी होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो दिट्ठेव धम्मे ससङ्खारपरि-
निव्वायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... 20
पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुर्थं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय
विहरति — सद्दावलं ... पे०... पञ्जावलं । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि
अधिमत्तानि पातुभवन्ति — सद्धिन्द्रियं ... पे०... पञ्चिन्द्रियं । सो
इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता दिट्ठेव धम्मे असङ्खारपरिनिव्वायी 25
होति । एवं खो, भिक्खवे, पुगलो दिट्ठेव धम्मे असङ्खारपरिनिव्वायी
होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, पुगलो कायस्स भेदा असङ्खारपरि-
निव्वायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०...

पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुर्थं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय
विहरति - सद्धावलं, हिरिवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं ।
तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि ... पे०... पञ्चिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं
5 इन्द्रियानं मुदुत्ता कायस्स भेदा असङ्खारपरिनिव्वायी होति । एवं खो,
भिक्खवे, पुग्गलो कायस्स भेदा असङ्खारपरिनिव्वायी होति । इमे खो,
भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

१०. युगनद्धसुत्तं

B. 475

१. एवं मे सुतं । एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं
विहरति घोसितारामे । तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि -
10 "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो
आनन्दस्स पञ्चस्सोसुं । आयस्मा आनन्दो एतदवोच -

R. 157

२. "यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा मम
सन्तिके अरहत्तप्पत्तिं व्याकरोति, सव्वो' सो' चतूहि मग्गेहि', एतेसं वा
अञ्जातरेन ।

15 ३. "कतमेहि चतूहि ? इध, आवुसो, भिक्खु समथपुब्बङ्गमं
विपस्सनं भावेति । तस्स समथपुब्बङ्गमं विपस्सनं भावयतो मग्गे
सञ्जायति । सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं
मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया
व्यन्तीहोन्ति ।

20 ४. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु विपस्सनापुब्बङ्गमं समथं
भावेति । तस्स विपस्सनापुब्बङ्गमं समथं भावयतो मग्गे सञ्जायति ।
सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो
भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

25 ५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु समथविपस्सनं युगनद्धं भावेति ।
तस्स समथविपस्सनं युगनद्धं भावयतो मग्गे सञ्जायति । सो तं मग्गं
आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भावयतो
बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायपालि
(चतुष्क-पञ्चकनिपाता)

पद्यानसंसोधको
भिक्षु जगदीसकस्सपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
पकासिता

८. उपकसुत्तं	१६३
९. सन्धिकरणीयसुत्तं	१६४
१०. उपोसथसुत्तं	१६५
तस्सुद्धानं.	१६७
२०. महावग्गो	१६७
१. सोतानुगतसुत्तं	१६७
२. ठानसुत्तं	२००
३. भदियसुत्तं	२०३
४. सामुगियसुत्तं	२०८
५. वप्पसुत्तं	२१०
६. सान्हसुत्तं	२१३
७. मल्लिकादेवीसुत्तं	२१६
८. अत्तन्तपसुत्तं	२१६
९. तण्हसुत्तं	२२५
१०. पेमसुत्तं	२२६
तस्सुद्धानं	२३०
२१. सप्पुरिसवग्गो	२३१
१. सिक्खापदसुत्तं	२३१
२. अस्सद्धसुत्तं	२३२
३. सत्तकम्मसुत्तं	२३३
४. दसकम्मसुत्तं	२३४
५. अट्ठङ्गिकसुत्तं	२३५
६. दसमग्गसुत्तं	२३६
७. पठमपापघम्मसुत्तं	२३६
८. दुतियपापघम्मसुत्तं	२३७
९. ततियपापघम्मसुत्तं	२३८
१०. चतुत्थपापघम्मसुत्तं	२३८
तस्सुद्धानं	२३९
२२. परिसावग्गो	२३९
१. परिसासुत्तं	२३९

२. दिट्ठिसुत्तं	२४०
३. अकतञ्जुतासुत्तं	२४०
४. पाणातिपातीसुत्तं	२४१
५. पठममग्गसुत्तं	२४१
६. दुतियमग्गसुत्तं	२४१
७. पठमवोहारपथसुत्तं	२४१
८. दुतियवोहारपथसुत्तं	२४१
९. अहिरिकसुत्तं	२४१
१०. दुस्सीलसुत्तं	२४२
तस्सुद्धानं	२४२
२३. दुच्चरितवग्गो	२४२
१. दुच्चरितसुत्तं	२४२
२. दिट्ठिसुत्तं	२४२
३. अकतञ्जुतासुत्तं	२४३
४. पाणातिपातीसुत्तं	२४३
५. पठममग्गसुत्तं	२४३
६. दुतियमग्गसुत्तं	२४४
७. पठमवोहारपथसुत्तं	२४४
८. दुतियवोहारपथसुत्तं	२४४
९. अहिरिकसुत्तं	२४४
१०. दुप्पञ्जसुत्तं	२४४
११. कविसुत्तं	२४५
तस्सुद्धानं	२४५
२४. कम्मावग्गो	२४५
१. सद्धित्तसुत्तं	२४५
२. वित्थारसुत्तं	२४५
३. सोणकायनसुत्तं	२४७
४. पठमसिक्खापदसुत्तं	२४९
५. दुतियसिक्खापदसुत्तं	२५०
६. अरियमग्गसुत्तं	२५१
७. वोञ्जसुत्तं	२५१

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खुनो धम्मद्वच्चविग्गहितं^१ मानसं^२ होति । सो, आवुसो, समयो यं तं चित्तं अज्झत्तमेव सन्तिट्ठति सन्नि-
सीदति एकोदि होति समाधियति । तस्स मग्गो सज्जायति । सो तं
मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भाव-
यतो बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति । 5

B. 476

७. “यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा मम
सन्तिके अरहत्तप्पत्तिं व्याकरोति, सब्बो सो इमेहि चतूहि मग्गेहि, एतेसं
वा अज्जातरेना” ति ।

पटिपदावग्गो सत्तरसमो ।

तत्सुद्धानं

सङ्खित्तं वित्थारासुभं^३, द्वे खमा उभयेन^४ च ।

मोग्गल्लानो सारिपुत्तो, ससङ्खारं युगनद्धेनं^५ चा ति ॥ 10

— ० —

१८. सञ्चेतनियवग्गो

१. चेतनामुत्तं

१. “काये वा, भिक्खवे, सति कायसञ्चेतनाहेतु उप्पज्जति
अज्झत्तं सुखदुक्खं । वाचाय वा, भिक्खवे, सति वचीसञ्चेतनाहेतु
उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं । मने वा, भिक्खवे, सति मनोसञ्चेतना-
हेतु उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं अविज्जापच्चया व^६ ।

R. 158

२. “सामं वा तं^१, भिक्खवे, कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपच्च- 15
यास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं । परे वास्स तं, भिक्खवे, काय-
सङ्खारं अभिसङ्खरोन्ति, यंपच्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं ।
सम्पजानो वा तं, भिक्खवे, कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपच्चयास्स
तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं । असम्पजानो वा तं, भिक्खवे, काय-
सङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपच्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं । 20

३. “सामं वा तं, भिक्खवे, वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यं-
पच्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं; परे वास्स तं, भिक्खवे,

१-१. धम्मद्वच्चविग्गहीतमना - रो० । २. वित्थत्तं असुभ - रो० । ३. दुत्तिपेन -
रो० । ४. युगनद्धेनं - रो० । ५. वा - स्या०, रो० । ६. रो० पोत्पके नत्थि ।

B. 477

वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोन्ति; यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं
सुखदुक्खं; सम्पजानो वा तं, भिक्खवे, वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति,
यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं; असम्पजानो वा तं,
भिक्खवे, वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं
सुखदुक्खं ।

४. "सामं वा तं, भिक्खवे, मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यं-
पञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं; परे वास्स तं, भिक्खवे,
मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोन्ति, यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं
सुखदुक्खं; सम्पजानो वा तं, भिक्खवे, मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति,
10 यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्खं; असम्पजानो वा तं,
भिक्खवे, मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति
अज्झत्तं सुखदुक्खं ।

R. 159

५. "इमेसु, भिक्खवे, धम्मेषु अविज्जा अनुपत्तिता, अविज्जाय
त्वेव असेसविरागनिरोधा सो कायो न होति यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति
15 अज्झत्तं सुखदुक्खं, सा वाचा न होति यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं
सुखदुक्खं, सो मनो न होति यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुख-
दुक्खं, खेत्तं तं न होति ... पे०... वत्थु' तं न होति ... पे०... आयतनं
तं न होति ... पे०... अधिकरणं तं न होति यंपञ्चयास्स तं उप्पज्जति
अज्झत्तं सुखदुक्खं ति ।

20 ६. "चत्तारोमे, भिक्खवे, अत्तभावपटिलाभा । कतमे चत्तारो ?
अत्थि, भिक्खवे, अत्तभावपटिलाभो, यस्मिं अत्तभावपटिलाभे
अत्तसञ्चेतना कमति, नो परसञ्चेतना । अत्थि, भिक्खवे,
अत्तभावपटिलाभो, यस्मिं अत्तभावपटिलाभे परसञ्चेतना कमति,
नो अत्तसञ्चेतना । अत्थि, भिक्खवे, अत्तभावपटिलाभो, यस्मिं अत्त-
25 भावपटिलाभे अत्तसञ्चेतना च कमति परसञ्चेतना च । अत्थि,
भिक्खवे, अत्तभावपटिलाभो, यस्मिं अत्तभावपटिलाभे नेवत्तसञ्चेतना
कमति, नो परसञ्चेतना । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अत्तभाव-
पटिलाभा' ति ।

७. एवं वुत्ते आर्यस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - "इमस्स ग्गो
30 अहं, भन्ते, भगवता सद्वित्तो न भासितस्स एवं कित्थारेण अत्थं आजानामि

— 'तत्र, भन्ते, यायं' अत्तभावपटिलाभो यस्मिं अत्तभावपटिलाभे अत्त-
सञ्चेतना कमति नो परसञ्चेतना, अत्तसञ्चेतनाहेतु तेसं सत्तानं
तम्हा काया चुति होति । तत्र, भन्ते, यायं अत्तभावपटिलाभो यस्मिं
अत्तभावपटिलाभे परसञ्चेतना कमति नो अत्तसञ्चेतना, परसञ्चेतना-
हेतु तेसं सत्तानं तम्हा काया चुति होति । तत्र, भन्ते, यायं अत्तभाव-
पटिलाभो यस्मिं अत्तभावपटिलाभे अत्तसञ्चेतना च कमति पर-
सञ्चेतना च, अत्तसञ्चेतना च परसञ्चेतना च हेतु तेसं सत्तानं तम्हा
काया चुति होति । तत्र, भन्ते, यायं अत्तभावपटिलाभो यस्मिं अत्तभाव-
पटिलाभे नेव अत्तसञ्चेतना कमति नो परसञ्चेतना, कतमे तेन देवा
ददुब्बा" ति ?

"नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगा, सारिपुत्त, देवा तेन ददुब्बा" ति ।

८. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता
तम्हा काया चुता आगामिनो होन्ति आगन्तारो इत्यत्तं ? को पन,
भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता तम्हा काया चुता अना-
गामिनो होन्ति अनागन्तारो इत्यत्तं" ति ?

"इध, सारिपुत्त, एकच्चस्स पुगलस्स ओरम्भागियानि संयोज-
नानि अप्पहीनानि होन्ति, सो दिट्ठेव धम्मे नेवसञ्जानासञ्जायतनं
उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च वित्ति
आपज्जति; तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरिहीनो कालं
कुरुमानो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति ।
सो ततो चुतो आगामी होति आगन्ता इत्यत्तं ।

९. "इध पन, सारिपुत्त, एकच्चस्स पुगलस्स ओरम्भागियानि
संयोजनानि पहीनानि होन्ति, सो दिट्ठेव धम्मे नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च
वित्ति आपज्जति; तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरिहीनो
कालं कुरुमानो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगानं देवानं सहव्यतं उप-
पज्जति" । सो ततो चुतो अनागामी होति अनागन्ता इत्यत्तं ।

१०. "अयं खो, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चे
सत्ता तम्हा काया चुता आगामिनो होन्ति आगन्तारो" इत्यत्तं । अयं

पन, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता तम्हा काया चुता
अनागामिनो होन्ति अनागन्तारो इत्यत्तं” ति ।

२. विभत्तिसुत्तं

B. 479

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो
भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
5 पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

२. “अद्धमासूपसम्पन्नेन मे, आवुसो, अत्थपटिसम्भदा सच्छि-
कता ओधिसो व्यञ्जनसो । तमहं अनेकपरियायेन आचिक्खामि देसेमि
पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स खो
पनस्स कङ्खा वा विमति वा, सो मं पञ्हेन । अहं वेय्याकरणेन सम्मुखी-
10 भूतो नो सत्था यो नो धम्मानं सुकुसलो ।

३. “अद्धमासूपसम्पन्नेन मे, आवुसो, धम्मपटिसम्भदा सच्छि-
कता ओधिसो व्यञ्जनसो । तमहं अनेकपरियायेन आचिक्खामि देसेमि
पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स खो
पनस्स कङ्खा वा विमति वा, सो मं पञ्हेन । अहं वेय्याकरणेन सम्मुखी-
15 भूतो नो सत्था यो नो धम्मानं सुकुसलो ।

४. “अद्धमासूपसम्पन्नेन^१ मे, आवुसो, निरुत्तिपटिसम्भदा
सच्छिक्कता ओधिसो व्यञ्जनसो । तमहं अनेकपरियायेन आचिक्खामि
देसेमि पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स
खो पनस्स कङ्खा वा विमति वा, सो मं पञ्हेन । अहं वेय्याकरणेन
20 सम्मुखीभूतो नो सत्था यो नो धम्मानं सुकुसलो ।

५. “अद्धमासूपसम्पन्नेन मे, आवुसो, पटिभानपटिसम्भदा
सच्छिक्कता ओधिसो व्यञ्जनसो । तमहं अनेकपरियायेन आचिक्खामि
देसेमि पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स
खो पनस्स कङ्खा वा विमति वा, सो मं पञ्हेन । अहं वेय्याकरणेन
25 सम्मुखीभूतो नो सत्था यो नो धम्मानं सुकुसलो” ति ।

१. भिक्खवो — स्था०, रो० । २. देसेमि पासेमि — रो० । ३. अद्धमासूपसम्पन्नेन —
स्था० ।

३. महाकोट्टिकसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा महाकोट्टिको' येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा महाकोट्टिको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

R. 161

D. 480

5

२. "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यञ्जं किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नत्यञ्जं किञ्ची" ति ?

10

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यि च नत्यि च अञ्जं किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्यि नो नत्यञ्जं किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

३. "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यञ्जं किञ्ची" ति, इति पुट्ठो समानो 'मा हेवं, आवुसो' ति वदेसि । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नत्यञ्जं किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो — 'मा हेवं, आवुसो' ति वेदसि । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यि च नत्यि च अञ्जं किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो — 'मा हेवं, आवुसो' ति वदेसि । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्यि नो नत्यञ्जं किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो — 'मा हेवं, आवुसो' ति वदेसि । यथा कथं पन, आवुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठव्वो" ति ?

25

४. "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यञ्जं किञ्ची" ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं

असेसविरागनिरोधा नत्यञ्जं किञ्ची' ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्जं किञ्ची' ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । 'छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्यञ्जं किञ्ची' ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । यावता, आवुसो, छन्नं फस्सायतनानं गति तावता पपञ्चस्स गति; यावता पपञ्चस्स गति तावता छन्नं फस्सायतनानं गति । छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा पपञ्चनिरोधो पपञ्चवूपसमो' ति ।

R. 162

४. आनन्दसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा महाकोट्टिको' तेनु-
B. 481 10 पत्तङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता महाकोट्टिकेन सद्धिं सम्मोदि ।
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं^२ वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं महाकोट्टिकं
एतदवोच -

२. "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्यञ्जं
15 किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नत्यञ्जं
किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

20 "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थि
च नत्थि च अञ्जं किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो
नत्यञ्जं किञ्ची" ति ?

25 "मा हेवं, आवुसो" ।

३. "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा
अत्यञ्जं किञ्ची' ति, इति पुट्ठो गमानो - 'मा हेवं, आवुसो' ति

१. महाकोट्टिको - म्हा०, को० । २. सारणीयं - स्या०, रो० ।

वदेसि । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नत्थञ्जं किञ्ची’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘मा हेवं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्जं किञ्ची’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘मा हेवं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्जं किञ्ची’ 5 ति, इति पुट्ठो समानो — ‘मा हेवं, आवुसो’ ति वदेसि । यथा कथं पनावुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठव्वो” ति ?

४. “छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थञ्जं किञ्ची’ ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नत्थञ्जं किञ्ची’ ति, इति वदं 10 अप्पपञ्चं पपञ्चेति । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्जं किञ्ची’ ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । ‘छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्जं किञ्ची’ ति, इति वदं अप्पपञ्चं पपञ्चेति । यावता, आवुसो, छन्नं फस्सायतनानं गति तावता पपञ्चस्स गति । यावता 15 पपञ्चस्स गति तावता छन्नं फस्सायतनानं गति । छन्नं, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा पपञ्चनिरोधो पपञ्चवूपसमो” ति ।

R. 163

५. उपवाणसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपवाणो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुप-
सङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोद-
नीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो 20
खो आयस्मा उपवाणो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “किं नु खो,
आवुसो सारिपुत्तं, विज्जायन्तकरो होती” ति ?

B. 482

“नो हिदं, आवुसो” ।

“किं पनावुसो सारिपुत्त, चरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

25

“किं पनावुसो सारिपुत्त, विज्जाचरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

“किं पनावुसो सारिपुत्त, अञ्जत्र विज्जाचरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

२. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, विज्जायन्तकरो होती”
 5 ति, इति पुट्ठो समानो — ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो
 सारिपुत्त, चरणेनन्तकरो होती’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘नो हिदं,
 आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो’ सारिपुत्त, विज्जाचरणेनन्तकरो
 होती’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं
 10 पनावुसो सारिपुत्त, अञ्जत्र विज्जाचरणेनन्तकरो होती’ ति, इति
 पुट्ठो समानो — ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । यथा कथं पनावुसो,
 अन्तकरो होती” ति ?

३. “विज्जाय चे, आवुसो, अन्तकरो अभविस्स, सउपादानो व
 समानो अन्तकरो अभविस्स । चरणेन चे, आवुसो, अन्तकरो अभविस्स,
 सउपादानो व समानो अन्तकरो अभविस्स । विज्जाचरणेन चे, आवुसो,
 15 अन्तकरो अभविस्स, सउपादानो व समानो अन्तकरो अभविस्स । अञ्जत्र
 विज्जाचरणेन चे, आवुसो, अन्तकरो अभविस्स, पुथुज्जनो अन्तकरो
 अभविस्स । पुथुज्जनो हि, आवुसो, अञ्जत्र विज्जाचरणेन । चरण-
 विपन्नो खो, आवुसो, यथाभूतं न जानाति न पस्सति । चरणसम्पन्नो
 यथाभूतं जानाति पस्सति । यथाभूतं जानं पस्सं अन्तकरो होती” ति ।

R. 164

६. आयाचनसुत्तं

१. “सद्धो, भिक्खवे, भिक्खु एवं सम्मा आयाचमानो आया-
 20 चैय्य — ‘तादिसो होमि यादिसा सारिपुत्तमोग्गल्लाना’ ति । एसा,
 भिक्खवे, तुला एतं पमाणं मम सावकानं भिक्खून्, यदिदं सारिपुत्त-
 मोग्गल्लाना ।

B. 483

२. “सद्धा, भिक्खवे, भिक्खुनी एवं सम्मा आयाचमाना आया-
 25 चैय्य — ‘तादिसा होमि यादिसा खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा चा’ ति ।
 एसा, भिक्खवे, तुला एतं पमाणं मम साविकानं भिक्खुनीन्, यदिदं खेमा
 च भिक्खुनी उप्पलवण्णा च ।

सम्पञ्ज्याय दिस्वा वायोधातुया निव्विन्दति, वायोधातुया चित्तं विराजेति ।

६. “यतो खो, राहुल, भिक्खु इमासु चतूसु धातूसु नेवत्तानं न अत्तनियं समनुपस्सति, अयं वुच्चति, राहुल, भिक्खु अच्छेच्छि तण्हं, विवत्तयि संयोजनं, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा” ति ।

८. जम्बालीसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोक्खिं । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोधं मनसि करोति । तस्स सक्कायनिरोधं मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्तं न पक्खन्दति नप्प-
सीदति न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो
न सक्कायनिरोधो पाटिकह्वो । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो लेपगतेन^१
हत्थेन साखं गण्हेय्य, तस्स सो हत्थो सज्जेय्य^२ पि गण्हेय्य पि^३ वज्जेय्य^४
पि; एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उप-
सम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोधं मनसि करोति । तस्स सक्काय-
निरोधं मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न
सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो न सक्काय-
निरोधो पाटिकह्वो ।

२. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोधं मनसि करोति । तस्स सक्कायनिरोधं मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति अधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो सक्काय-
निरोधो पाटिकह्वो । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो सुद्धेन हत्थेन साखं गण्हेय्य, तस्स सो हत्थो नेव सज्जेय्य न गण्हेय्य न वज्जेय्य; एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति ।
सो सक्कायनिरोधं मनसि करोति । तस्स सक्कायनिरोधं मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति अधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो सक्कायनिरोधो पाटिकह्वो ।

१. एवं - सी०, स्या०, रो० । २. सप्तगतेन - सी०, रो०; तपगतेन - स्या० ।

३-४. सज्जेय्यापि गण्हेय्यापि - रो० । ५. सज्जेय्या - सी० ।

	पिठङ्का		पिठङ्का
८. सावज्जसुत्तं	२५२	२७. कम्मपथवगो	२६८
९. अव्यावज्जसुत्तं	२५२	१. पाणातिपातीसुत्तं	२६८
१०. समणसुत्तं	२५३	२. अदिन्नादायीसुत्तं	२६८
११. सप्पुरिसानिसंससुत्तं	२५४	३. मिच्छाचारीसुत्तं	२६८
तत्सुद्धानं	२५४	४. मसावादीसुत्तं	२६९
५. आपत्तिभयवगो	२५४	५. पिसुणवाचासुत्तं	२६९
१. सङ्गभेदकसुत्तं	२५४	६. फस्सवाचासुत्तं	२६९
२. आपत्तिभयसुत्तं	२५५	७. सम्फप्पलापसुत्तं	२७०
३. सिक्खानिसंससुत्तं	२५८	८. अभिज्झालसुत्तं	२७०
४. सेय्यासुत्तं	२५९	९. व्यापन्नचित्तसुत्तं	२७०
५. थूपारहसुत्तं	२६०	१०. मिच्छादिद्विसुत्तं	२७०
६. पञ्चावुद्धिसुत्तं	२६०	२८. रागपेय्यालं	२७१
७. बहुकारसुत्तं	२६०	१. सतिपट्टानसुत्तं	२७१
८. पठमवोहारसुत्तं	२६०	२. सम्मप्पधानसुत्तं	२७१
९. दुतियवोहारसुत्तं	२६०	३. इद्विपादसुत्तं	२७१
१०. ततियवोहारसुत्तं	२६१	४-३०. परिञ्जादिसुत्तानि	२७२
११. चतुत्यवोहारसुत्तं	२६१	३१-५१०. दोसअभिञ्जादि-	
तत्सुद्धानं	२६१	सुत्तानि	२७२
२६. अग्निञ्जावगो	२६१	५. पञ्चकनिपातो	
१. अभिञ्जासुत्तं	२६१	१. सेखबलवगो	२७३
२. परिसेसनासुत्तं	२६२	१. सङ्घित्तसुत्तं	२७३
३. सङ्गहवत्युसुत्तं	२६२	२. वित्थतसुत्तं	२७३
४. मालुयपुत्तसुत्तं	२६३	३. दुक्खसुत्तं	२७३
५. कुलसुत्तं	२६४	४. यथाभतसुत्तं	२७३
६. पठमआजानीयसुत्तं	२६४	५. सिक्खासुत्तं	२७३
७. दुतियआजानीयसुत्तं	२६५	६. समापत्तिसुत्तं	२७३
८. वससुत्तं	२६६	७. कामसुत्तं	२७३
९. अरञ्जसुत्तं	२६६	८. चवनसुत्तं	२७३
१०. कम्मसुत्तं	२६७	९. पठमअगारवसुत्तं	२७३
तत्सुद्धानं	२६७		

३. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उप-
सम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेदं^१ मनसि करोति । तस्स अविज्जा-
प्पभेदं मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति
न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो न
अविज्जाप्पभेदो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेक- 5
वस्सगणिका । तस्सा पुरिसो यानि चेव आयमुखानि तानि पिदहेय्य,
यानि च अपायमुखानि तानि विवरेय्य, देवो च न सम्मा धारं अनुप्प-
वेच्छेय्य । एवं हि तस्सा, भिक्खवे, जम्बालिया न आळिप्पभेदो^२ पाटि-
कङ्खो । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु^३ अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति
उपसम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स 10
अविज्जाप्पभेदं मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे,
भिक्खुनो न अविज्जाप्पभेदो पाटिकङ्खो ।

४. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति
उपसम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स 15
अविज्जाप्पभेदं मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति अधिमुच्चति^४ । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जा-
प्पभेदो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेकवस्सगणिका ।
तस्सा पुरिसो यानि चेव आयमुखानि तानि विवरेय्य, यानि च अपाय-
मुखानि तानि पिदहेय्य, देवो च सम्मा धारं अनुप्पवेच्छेय्य । एवं हि 20
तस्सा, भिक्खवे, जम्बालिया आळिप्पभेदो पाटिकङ्खो । एवमेव खो,
भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति ।
सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स अविज्जाप्पभेदं मनसि
करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति अधि-
मुच्चति । तस्स खो एवं, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जाप्पभेदो पाटि- 25
कङ्खो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो संविज्जमाना
लोकिस्मि” ति ।

B. 486

R. 167

१. अविज्जाप्पभेदं - रो० । २. आलिप्पभेदो - त्या०, रो० । ३. भिक्खुनो - रो० ।
४. विमुच्चति - रो० ।

६. निब्बानसुत्तं

१. अयं खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं
कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो खो
आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “को नु खो, आवुसो
५ सारिपुत्त, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मो न परि-
निब्बायन्ती” ति ?

२. “इधावुसो आनन्द, सत्ता इमा हानभागिया सञ्जा ति
यथाभूतं नप्पजानन्ति, इमा ठित्तिभागिया सञ्जा ति यथाभूतं नप्प-
जानन्ति, इमा विसेसभागिया सञ्जा ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, इमा
१० निब्बेधभागिया सञ्जा ति यथाभूतं नप्पजानन्ति । अयं खो, आवुसो
आनन्द, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मो न परि-
निब्बायन्ती” ति ।

३. “को पनावुसो सारिपुत्त, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे
सत्ता दिट्ठेव धम्मो परिनिब्बायन्ती” ति ?

१५ “इधावुसो आनन्द, सत्ता इमा हानभागिया सञ्जा ति यथाभूतं
पजानन्ति, इमा ठित्तिभागिया सञ्जा ति यथाभूतं पजानन्ति, इमा
विसेसभागिया सञ्जा ति यथाभूतं पजानन्ति, इमा निब्बेधभागिया
सञ्जा ति यथाभूतं पजानन्ति । अयं खो, आवुसो आनन्द, हेतु अयं
पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मो परिनिब्बायन्ती” ति ।

१०. महापदेससुत्तं

२० १. एकं समयं भगवा भोगनगरे विहरति आनन्दचेतिये ।
तत्र खो भगवा भिक्खू आभन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति
ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच — “चत्तारोमे,
भिक्खवे, महापदेसे देसेस्सामि, तं सुणाय, साधुकं मनसि करोय;
भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं ।
२५ भगवा एतदवोच —

२. “कतमे, भिक्खवे, चत्तारो महापदेसा ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु एवं वदेय्य — ‘सम्भुत्ता भेतं, आवुसो, भगवतो सुतं सम्भुत्ता

पटिग्गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं—'अद्दा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; इमस्स च भिक्खुनो दुग्गहितं' ति । इति हेतं, भिक्खवे, छद्देय्याथ ।

३. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'सम्मुखा मेतं, आवुसो, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्दा, इदं तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; इमस्स च भिक्खुनो सुग्गहितं' ति । इदं, भिक्खवे, पठमं महापदेसं धारेय्याथ ।

४. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'अनुकर्स्मि' नाम आवासे सङ्घो विहरति सयेरो सपामोक्खो । तस्स मे सङ्घस्स सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्दा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; तस्स च सङ्घस्स दुग्गहितं' ति । इति हेतं, भिक्खवे, छद्देय्याथ ।

५. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'अनुकर्स्मि' नाम आवासे सङ्घो विहरति सयेरो सपामोक्खो । तस्स मे सङ्घस्स सम्मुखा

सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे
 5 सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्वा, इदं तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; तस्स च सङ्खस्स सुग्गहितं' ति । इदं, भिक्खवे, दुत्तियं महापदेसं धारेय्याथ ।

६. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'असुकस्मि नाम
 10 आवासे सम्बहुला थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा धम्म-
 धरा विनयधरा मात्तिकाधरा । तेसं मे थेरानं सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटि-
 ग्गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स, भिक्खवे,
 भिक्खुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभि-
 नन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते
 15 ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारिय-
 मानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये
 सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्वा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं
 अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; तेसं च थेरानं दुग्गहितं' ति । इति हेतं,
 भिक्खवे, छट्ठेय्याथ ।

७. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'असुकस्मि नाम
 20 आवासे सम्बहुला थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा
 विनयधरा मात्तिकाधरा । तेसं मे थेरानं सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं —
 अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासनं' ति । तस्स भिक्खवे, भिक्खुनो
 भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिक्कोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा अप्पटि-
 25 क्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतव्वानि,
 विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्द-
 स्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ
 गन्तव्वं — 'अद्वा, इदं तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स; तेसं
 च थेरानं सुग्गहितं' ति । इदं, भिक्खवे, तत्तियं महापदेसं धारेय्याथ ।
 30 ८. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य — 'असुकस्मि नाम
 आवासे एको थेरो भिक्खु विहरति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो

विनयधरो मातिकाधरो । तस्स मे थेरस्स सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटि-
गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्युसासनं' ति । तस्स, भिवसवे,
भिवसुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिकोसितव्वं । अनभिनन्दित्वा
अप्पटिकोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारे-
तव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि ५
विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दस्सन्ति,
निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्धा, इदं न' चेव' तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मा-
सम्बुद्धस्स; तस्स च थेरस्स दुग्गहितं' ति । इति हेतं, भिवसवे, द्दुहेय्याथ ।

६. "इथ पन, भिवसवे, भिवसु एवं वदेय्य — 'असुकस्मि नाम
आचारो एको धेरो भिवसु विहरति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो १०
विनयधरो मातिकाधरो । तस्स मे थेरस्स सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटि-
गहितं — अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्युसासनं' ति । तस्स, भिवसवे,
भिवसुनो भासितं नेव अभिनन्दितव्वं नप्पटिकोसितव्वं । अनभि-
नन्दित्वा अप्पटिकोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुकं उग्गहेत्वा
सुत्ते ओतारेतव्वानि, विनये सन्दस्सेतव्वानि । तानि चे सुत्ते ओतारिय- १५
मानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दि-
स्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्वं — 'अद्धा, इदं तस्स भगवतो वचनं अरहतो
सम्मासम्बुद्धस्स; तस्स च थेरस्स सुग्गहितं' ति । इदं, भिवसवे, चतुत्थं
महापदेसं धारेय्याथ । इमे सो, भिवसवे, चत्तारो महापदेसा" ति ।
सञ्चेतनियवग्गो अट्ठारगमो ।

तस्सुदानं

चेतना विभत्ति कोट्टिको^१, आनन्दो^२ उपवाणपञ्चमं ।

आनाचनराहुलजम्वाली, निव्वानं महापदेसेना^३ ति ॥

२० D. ४००

१६. वासणवग्गो

१. योषाजीवमुत्तं

१. "चतूहि, भिवसवे, अज्जेहि समन्नागतो योषाजीवो^१ गजा-
रहो होति राजनोग्गो, रज्जो अज्जं तेव नल्लं गच्छति । कतमेहि

१-१. सो० पीत्यके नल्लि । २. कोट्टिक - सो० । ३. आनन्द - सो० । ४. नल्ल-
परेनेन यग्गो - सो० । ५. जोज्जोयो - सो० ।

चतूहि ? इध, भिक्खवे, योधाजीवो ठानकुसलो च होति, दूरेपाती च, अक्खणवेधी च, महतो च कायस्स पदालेता । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो योधाजीवो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलि-
 5 करणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ठानकुसलो च होति, दूरेपाती च, अक्खणवेधी च, महतो च कायस्स पदालेता ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ठानकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु ।
 10 एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ठानकुसलो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु दूरेपाती होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा वहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, सर्वं रूपं
 15 ‘नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना ... या काचि सञ्ज्ञा ... ये केचि सङ्खारा ... यं किञ्चि विञ्ज्ञाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा वहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, सर्वं विञ्ज्ञाणं ‘नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं यथाभूतं
 20 सम्मप्पञ्जाय पस्सति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु दूरेपाती होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खणवेधी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खणवेधी होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु महत्तं अविज्जाक्खन्धं पदालेता । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स” ति ।

२. पाटिभोगमुत्तं

R. 172

१. “चतुन्नं, भिक्खवे, धम्मानं नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि ।

२. “कतमेसं चतुन्नं ? ‘जराधम्मं मा जीरी’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि; ‘व्याधिधम्मं’ मा व्याधियो’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि; ‘मरणधम्मं मा’ मीयी’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि; ‘यानि खो पन तानि पुब्बे’ अत्तना कतानि^१ पापकानि कम्मनि सङ्किलेसिकानि पोणोव्भविकानि सदरानि दुक्खविपाकानि आरयति जातिजरामरणिकानि, तेसं विपाको मा निव्वत्ती’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, चतुन्नं धम्मानं नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि” ति ।

15

३. सुतमुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-निवापे । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवता सट्ठि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्तं एतदवोच –

B. 492

20

२. “अहं^२ हि, भो गोतम, एवंवादी एवंदिट्ठि^३ – ‘यो कोचि दिट्ठं भासति – एवं मे दिट्ठं ति, नत्थि ततो दोसो; यो कोचि सुतं भासति – एवं मे सुतं ति, नत्थि ततो दोसो; यो कोचि मुतं भासति – एवं मे मुतं ति, नत्थि ततो दोसो; यो कोचि विज्जातं भासति – एवं मे विज्जातं ति, नत्थि ततो दोसो” ति ।

25

१. जिरी – स्या०; जीवी – रो० । २. व्याधिधम्म – रो० । ३-३. वा मिम्मी – स्या०; मा मिम्मी – रो० । ४-४. स्या०, रो० पोत्वन्मु नत्थि । ५. मर – स्या० । ६. एवंदिट्ठो – सी०, स्या०, रो० ।

R. 173

३. “नाहं ब्राह्मण, सत्त्वं दिदृक्षुं भासितत्वं” ति वदामि; न पनाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं दिदृक्षुं न भासितत्वं” ति वदामि; नाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं सुतं भासितत्वं” ति वदामि; न पनाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं सुतं न भासितत्वं” ति वदामि; नाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं सुतं भासितत्वं” ति वदामि; न पनाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं सुतं न भासितत्वं” ति वदामि; नाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं विज्ज्ञातं भासितत्वं” ति वदामि; न पनाहं, ब्राह्मण, सत्त्वं विज्ज्ञातं न भासितत्वं” ति वदामि ।

४. “यं हि, ब्राह्मण, दिदृक्षुं भासतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं दिदृक्षुं न भासितत्वं” ति वदामि ।
 १० यं च ख्वस्स, ब्राह्मण, दिदृक्षुं अभासतो कुसला धम्मा परिहायन्ति, अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं दिदृक्षुं भासितत्वं” ति वदामि ।

५. “यं हि, ब्राह्मण, सुतं भासतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं सुतं न भासितत्वं” ति वदामि । यं च ख्वस्स, ब्राह्मण, सुतं अभासतो कुसला धम्मा परिहायन्ति, अकुसला
 १५ धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं सुतं भासितत्वं” ति वदामि ।

६. “यं हि, ब्राह्मण, सुतं भासतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं सुतं न भासितत्वं” ति वदामि । यं च ख्वस्स, ब्राह्मण, सुतं अभासतो कुसला धम्मा परिहायन्ति, अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं सुतं भासितत्वं” ति वदामि ।

D. 493 20

७. “यं हि, ब्राह्मण, विज्ज्ञातं भासतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं विज्ज्ञातं न भासितत्वं” ति वदामि । यं च ख्वस्स, ब्राह्मण, विज्ज्ञातं अभासतो कुसला धम्मा परिहायन्ति, अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं विज्ज्ञातं भासितत्वं” ति वदामी” ति ।

२५ अयं सो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामतो भगवतो भासितं यन्निरन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना पवधमो ति ।

४. अभयमुत्तं

१. अयं सो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपगच्छामि; उपगच्छामित्वा भगवता सज्जि नम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं शारपीयं

वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्सोणि
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच —

२. “अहं^१ हि, भो गोतम, एवंवादी एवंदिट्ठि — ‘नत्थि यो^२
मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्सा”^३ ति ।

“अत्थि, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपज्जति^४
मरणस्स; अत्थि पन, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं
आपज्जति मरणस्स ।

३. “कतमो च, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं
आपज्जति मरणस्स ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो कामेसु अवीतरागो होति
अविगतच्छन्दो^५ अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगत-
तण्हो । तमेनं अञ्जतरो गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन
गाब्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स एवं होति — ‘पिया वत मं कामा जहिस्सन्ति,
पिये चाहं^६ कामे जहिस्सामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति,
‘उरत्ताळि^७ कन्दति, सम्मोहं आपज्जति । अयं खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो
समानो भायति, सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

10 R. 174

15

४. “पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो काये अवीतरागो होति अविगत-
च्छन्दो अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो ।
तमेनं अञ्जतरो गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन गाब्हेन
रोगातङ्केन फुट्ठस्स एवं होति — ‘पियो वत मं कायो जहिस्सति, पियं चाहं^८
कायं जहिस्सामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति,
सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति,
‘सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

B. 494

20

५. “पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो अकतकल्याणो होति अकत-
कुसलो अकतभीरुत्ताणो कतपापो कतलुहो कतकिव्विसो । तमेनं अञ्जतरो
गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन गाब्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स
एवं होति — ‘अकतं वत मे कल्याणं, अकतं कुसलं, अकतं भीरुत्ताणं; कतं
पापं, कतं लुहं, कतं किव्विसं । यावता, भो, अकतकल्याणानं अकत-
कुसलानं अकतभीरुत्ताणानं कतपापानं कतलुहानं कतकिव्विसानं गति
तं गति पेच्च गच्छामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि

25

१. मयं - स्या० । २. खो - स्या०, रो० । ३. अविगतच्छन्दो - रो० । ४. वाह -
रो० । ५. उत्थल - रो० ।

कन्दति, सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

६. “पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो कल्ली होति विचिकिच्छी अनिट्ठङ्गतो सद्धम्मे । तमेनं अज्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स
5 अज्जतरेन गान्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स एवं होति — ‘कल्ली वतम्हि विचिकिच्छी अनिट्ठङ्गतो सद्धम्मे’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपज्जति मरणस्स । इमे खो, ब्राह्मण, चत्तारो मरणधम्मा समाना भायन्ति, सन्तासं आपज्जन्ति मरणस्स ।

R. 175 10

७. “कतमो च, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगतपरिच्छाहो विगततण्हो । तमेनं अज्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अज्जतरेन गान्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स न एवं होति — ‘पिया वत मं कामा जहिस्सन्ति, पिये
15 चाहं कामे जहिस्सामी’ ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स’ ।

D. 495

८. “पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो काये वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगतपरिच्छाहो विगततण्हो । तमेनं अज्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अज्जतरेन गान्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स न एवं होति — ‘पियो वत मं कायो जहिस्सन्ति, पियं
20 चाहं कायं जहिस्सामी’ ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

25

९. “पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो अकत्तपापो होति अकत्तनुदो अकत्तकिच्चिसो कत्तकल्याणो कत्तकुसलो कत्तभीरुत्ताणो । तमेनं अज्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अज्जतरेन गान्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स एवं होति — ‘अकत्तं वत्त मे पापं, अकत्तं लुट्ठं, अकत्तं किच्चित्तं; वत्तं नत्त्यानं, कत्तं कुसलं, कत्तं भीरुत्ताणं । गायता, भो, अकत्तपापानं अकत्तनुदानं अकत्त-

	पिठुद्धा		पिठुद्धा
१०. दुतियअगारवसुत्तं तस्सुद्धानं	२७६ २८०	४. सीहसेनापतिसुत्तं	३०४
२. बलवगो	२८०	५. दानानिसंसमुत्तं	३०६
१. अननुस्सुतमुत्तं	२८०	६. कालदानमुत्तं	३०७
२. कूटमुत्तं	२८०	७. भोजनमुत्तं	३०७
३. सङ्घित्तमुत्तं	२८१	८. सद्धमुत्तं	३०८
४. वित्तयत्तमुत्तं	२८१	९. पुत्तमुत्तं	३०८
५. दद्वव्वसुत्तं	२८२	१०. महासालपुत्तमुत्तं तस्सुद्धानं	३०९ ३१०
६. पुनकूटमुत्तं	२८३	५. मुण्डराजवगो	३१०
७. पठमहितसुत्तं	२८३	१. आदियसुत्तं	३१०
८. दुतियहितसुत्तं	२८३	२. सप्पुरिससुत्तं	३१२
९. ततियहितसुत्तं	२८४	३. इट्ठसुत्तं	३१२
१०. चतुत्थहितसुत्तं तस्सुद्धानं	२८४ २८४	४. मनापदायीसुत्तं	३१४
३. पञ्चङ्गिकवगो	२८४	५. पुञ्ञाभिसन्दसुत्तं	३१६
१. पठमअगारवसुत्तं	२८४	६. सम्पदासुत्तं	३१८
२. दुतियअगारवसुत्तं	२८५	७. धनसुत्तं	३१८
३. उपविकलैससुत्तं	२८६	८. ठानसुत्तं	३१९
४. दुस्सीलसुत्तं	२८८	९. कोसलसुत्तं	३२१
५. अनुगाहितसुत्तं	२८९	१०. नारदसुत्तं तस्सुद्धानं	३२२ ३२७
६. विमुत्तायतनसुत्तं	२९०	६. नीवरणवगो	३२७
७. समाधिसुत्तं	२९२	१. आवरणसुत्तं	३२७
८. पञ्चङ्गिकसुत्तं	२९२	२. अकुसलरासिसुत्तं	३२९
९. चङ्कमसुत्तं	२९६	३. पधानियङ्गसुत्तं	३२९
१०. नागितसुत्तं तस्सुद्धानं	२९७ २९९	४. समयसुत्तं	३२९
४. सुमनवगो	२९९	५. मातापुत्तसुत्तं	३३१
१. सुमनसुत्तं	२९९	६. उपज्जायसुत्तं	३३२
२. चुन्दीसुत्तं	३०१	७. ठानसुत्तं	३३४
३. जग्गहसुत्तं	३०३	८. लिच्छविकुमारकसुत्तं	३३८
		९. पठमवुड्डपव्वजितसुत्तं	३४१

किञ्चिसानं कतकल्याणानं कतकुसलानं कतभोरुत्ताणानं गतिं तं गतिं पेच्च गच्छामी' ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

१०. "पुन च परं, ब्राह्मण, इधेकच्चो अकह्वी होति अविचि- 5
किच्छी निट्ठङ्गतो सद्धम्मे । तमेनं अञ्जातरो गाब्हो रोगातद्धो फुसति ।
तस्स अञ्जातरेन गाब्हेन रोगातद्धेन फुट्ठस्स एवं होति — 'अकह्वी वत्तग्हि
अविचिकिच्छी निट्ठङ्गतो सद्धम्मे' ति । सो न सोचति न किलमति न
परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं पि खो,
ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स । 10
इमे खो, ब्राह्मण, चत्तारो मरणधम्मा समाना न भायन्ति, न सन्तासं
आपज्जन्ति' मरणस्सा" ति ।

R. 176

११. "अभिवकन्तं, भो गोतम, अभिवकन्तं, भो गोतम
... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं
गतं" ति ।

15

५. समणसच्चसुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूदे पव्वते ।
तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिव्वाजका
सिप्पिनिकातीरे^१ परिव्वाजकारामे पटिवसन्ति, सेय्यथीदं^२ अन्नभारो^३
वरधरो^४ सकुलुदायि च परिव्वाजको अञ्जे च अभिञ्जाता अभि-
ञ्जाता परिव्वाजका । अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना 20
वुट्ठितो येन सिप्पिनिकातीरे परिव्वाजकारामो तेनुपसङ्कमि ।

D. 496

२. तेन खो पन समयेन तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं
सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं अयमन्तरा कथा उदपादि — "इति पि ब्राह्मण-
सच्चानि, इति पि ब्राह्मणसच्चानी" ति । अथ खो भगवा येन ते
परिव्वाजका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । 25
निसज्ज खो भगवा ते परिव्वाजके एतदवोच —

१. आपज्जति — रो० । २. सिप्पिनिकातीरे — स्या०, रो० । ३. सेय्यथीदं — म० ।

४. अन्नभारो — रो० । ५. वरधरो — स्या० ।

३. “काय नुत्थ, परिव्वाजका, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना,
का च पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति ?

“इध, भो गोतम, अम्हाकं सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं
अयमन्तराकथा उदपादि — ‘इति पि ब्राह्मणसच्चानि, इति पि
5 ब्राह्मणसच्चानी’” ति ।

४. “चत्तारिमानि, परिव्वाजका, ब्राह्मणसच्चानि मया सयं
अभिज्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? इध, परि-
व्वाजका, ब्राह्मणो एवमाह — ‘सब्बे पाणा अवज्झा’ ति । इति वदं
ब्राह्मणो सच्चं आह, नो मुसा । सो तेन न समणो ति मज्जति, न
10 ब्राह्मणो ति मज्जति, न सेय्योहमस्मी ति मज्जति, न सदिसोहमस्मी
ति मज्जति, न हीनोहमस्मी ति मज्जति । अपि च यदेव
तत्थ सच्चं तदभिज्जाय पाणानंयेव अनुद्दाय^१ अनुकम्पाय पटिपन्नो
होति ।

R. 177 ५. “पुन च परं, परिव्वाजका, ब्राह्मणो एवमाह — ‘सब्बे कामा
15 अनिच्चा दुक्खा विपरिणामधम्मा’ ति । इति वदं ब्राह्मणो सच्चमाह,
नो मुसा । सो तेन न समणो ति मज्जति, न ब्राह्मणो ति मज्जति,
न सेय्योहमस्मी ति मज्जति, न सदिसोहमस्मी ति मज्जति, न हीनो-
हमस्मी ति मज्जति । अपि च यदेव तत्थ सच्चं तदभिज्जाय कामानंयेव
निब्बिदाय विरागाय निरोधाय पटिपन्नो होति ।

B. 497 20 ६. “पुन च परं, परिव्वाजका, ब्राह्मणो एवमाह — सब्बे
भवा अनिच्चा ... पे०... तदभिज्जाय भवानंयेव निब्बिदाय विरागाय
निरोधाय पटिपन्नो होति ।

७. “पुन च परं, परिव्वाजका, ब्राह्मणो एवमाह — ‘नाहं क्वचनि’
कस्सचि किञ्चनतस्मि न च मम क्वचनि कत्थचि किञ्चनतत्थी’ ति ।
25 इति वदं ब्राह्मणो सच्चं आह, नो मुसा । सो तेन न समणो ति मज्जति,
न ब्राह्मणो ति मज्जति, न सेय्योहमस्मी ति मज्जति, न सदिसोहमस्मी
ति मज्जति, न हीनोहमस्मी ति मज्जति । अपि च यदेव तत्थ सच्चं
तदभिज्जाय आकिञ्चञ्जयेव पटिपदं पटिपन्नो होति । इमानि त्थो,

१. ० सन्नपतिता — रो० । २. अविज्जा — रो० । ३. अनुद्दाय — रत्ना० ।

४. क्वचन — सी०, रत्ना० ।

परिव्वाजका, चत्तारि ब्राह्मणसच्चानि मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
पवेदितानी” ति ।

६. उम्मगसुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — “केन नु खो, भन्ते, लोको 5
नीयति, केन लोको परिकस्सति”, कस्स च उप्पन्नस्स वसं गच्छती” ति ?

२. “साधु साधु, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु, उम्मगो,
भद्दकं पटिभानं, कल्याणी परिपुच्छा । एवं हि त्वं, भिक्खु, पुच्छसि —
‘केन नु खो, भन्ते, लोको नीयति, केन लोको परिकस्सति, कस्स च
उप्पन्नस्स वसं गच्छती” ति ? 10

“एवं, भन्ते” ।

“चित्तेन खो, भिक्खु, लोको नीयति, चित्तेन परिकस्सति,
चित्तस्स उप्पन्नस्स वसं गच्छती” ति ।

३. “साधु, भन्ते” ति खो सो भिक्खु भगवतो भासितं अभि- R 178
नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्तं उत्तरि^३ पञ्चं अपुच्छि — “बहुस्सुतो 15
धम्मधरो, बहुस्सुतो धम्मधरो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु
खो, भन्ते, बहुस्सुतो धम्मधरो होती” ति ?

४. “साधु साधु, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु उम्मगो,
भद्दकं पटिभानं, कल्याणी परिपुच्छा । एवं हि त्वं, भिक्खु, पुच्छसि —
‘बहुस्सुतो धम्मधरो, बहुस्सुतो धम्मधरो ति, भन्ते, वुच्चति । कित्ता- 20
वता नु खो, भन्ते, बहुस्सुतो धम्मधरो होती” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“बहू खो, भिक्खु, मया धम्मा देसिता—सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं,
गाथा, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । चतुप्पदाय^४ चे
पि, भिक्खु, गाथाय अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटि- 25
पन्नो होति बहुस्सुतो धम्मरो ति अलं वचनाया” ति ।

१. परिकस्सति — रो० । २. उम्मङ्गो — स्या० । ३. उत्तरि — स्या०, रो० ।

४. चतुप्पाशय — रो० ।

५. “साधु, भन्ते” ति खो सो भिक्खु भगवतो भासितं अभि-
नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्तं उत्तरि पञ्चं अपुच्छि — “सुतवा निव्वे-
धिकपञ्जो, सुतवा निव्वेधिकपञ्जो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता
नु खो, भन्ते, सुतवा निव्वेधिकपञ्जो होती” ति ?

- 5 ६. “साधु साधु, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु, उम्मगो,
भद्दकं पटिभानं, कल्याणी परिपुच्छा । एवं हि त्वं, भिक्खु, पुच्छसि —
‘सुतवा निव्वेधिकपञ्जो, सुतवा निव्वेधिकपञ्जो ति, भन्ते, वुच्चति ।
कित्तावता नु खो, भन्ते, सुतवा निव्वेधिकपञ्जो होती” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

- 10 “इध, भिक्खु, भिक्खुनो ‘इदं दुक्खं’ ति सुतं होति, पञ्जाय
चस्स अत्थं अतिविज्झ पस्सति; ‘अयं दुक्खसमुदयो’ ति सुतं होति,
पञ्जाय चस्स अत्थं अतिविज्झ पस्सति; ‘अयं दुक्खनिरोधो’ ति सुतं
होति, पञ्जाय चस्स अत्थं अतिविज्झ पस्सति; ‘अयं दुक्खनिरोध-
गामिनी पटिपदा’ ति सुतं होति, पञ्जाय चस्स अत्थं अतिविज्झ पस्सति ।

- 15 एवं खो, भिक्खु, सुतवा निव्वेधिकपञ्जो होती” ति ।

७. “साधु, भन्ते” ति खो सो भिक्खु भगवतो भासितं अभि-
नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्तं उत्तरि पञ्चं अपुच्छि — “पण्डितो महा-
पञ्जो, पण्डितो महापञ्जो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु
खो, भन्ते, पण्डितो महापञ्जो होती” ति ?

- R. 179 20 ८. “साधु साधु खो, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु, उम्मगो,
भद्दकं पटिभानं, कल्याणी परिपुच्छा । एवं हि त्वं भिक्खु पुच्छसि —
‘पण्डितो महापञ्जो, पण्डितो महापञ्जो ति, भन्ते, वुच्चति ।
कित्तावता नु खो, भन्ते, पण्डितो महापञ्जो होती” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

- 25 “इध, भिक्खु, पण्डितो महापञ्जो नेवत्तव्यावाधाय चेतंति
B. 479 न परव्यावाधाय चेतंति न उभयव्यावाधाय चेतंति अत्तहितपरहित-
उभयहितसब्बलोकहितमेव चिन्तयमानो चिन्तेति । एवं गो, भिक्खु,
पण्डितो महापञ्जो होती” ति ।

७. वस्सकारसुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे ।
अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
धीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो वरसकारो
ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्तं एतदवोच -

5

२. "जानेय्य नु खो, भो गोतम, असप्पुरिसो असप्पुरिसं -
'असप्पुरिसो अयं भवं'" ति ?

"अट्ठानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं असप्पुरिसो असप्पुरिसं
जानेय्य - 'असप्पुरिसो अयं भवं'" ति ।

"जानेय्य पन, भो गोतम, असप्पुरिसो सप्पुरिसं - 'सप्पुरिसो
अयं भवं'" ति ?

10

"एतं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं अनवकासो यं असप्पुरिसो सप्पुरिसं
जानेय्य - 'सप्पुरिसो अयं भवं'" ति ।

"जानेय्य नु खो, भो गोतम, सप्पुरिसो सप्पुरिसं - 'सप्पुरिसो
अयं भवं'" ति ?

15

"ठानं खो एतं, ब्राह्मण, विज्जति यं सप्पुरिसो सप्पुरिसं
जानेय्य - 'सप्पुरिसो अयं भवं'" ति ।

"जानेय्य पन, भो गोतम, सप्पुरिसो असप्पुरिसं - 'असप्पुरिसो
अयं भवं'" ति ?

"एतं पि खो, ब्राह्मण, ठानं विज्जति यं सप्पुरिसो असप्पुरिसं
जानेय्य - 'असप्पुरिसो अयं भवं'" ति ।

20

"अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! याव सुभा-
सितं चिदं, भोता गोतमेन - 'अट्ठानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं
असप्पुरिसो असप्पुरिसं जानेय्य - असप्पुरिसो अयं भवं ति । एतं पि
खो, ब्राह्मण, अट्ठानं अनवकासो यं असप्पुरिसो सप्पुरिसं जानेय्य -
सप्पुरिसो अयं भवं ति । ठानं खो एतं, ब्राह्मण, विज्जति यं सप्पुरिसो
सप्पुरिसं जानेय्य - सप्पुरिसो अयं भवं ति । एतं पि खो, ब्राह्मण, ठानं
विज्जति यं सप्पुरिसो असप्पुरिसं जानेय्य - असप्पुरिसो अयं भवं ति ।

25

३. "एकमिदं, भो गोतम, समयं तोदेय्यस्स ब्राह्मणस्स परिसति

परमनिपच्चकारं करोन्ति, यदिदं अभिवादनं पञ्चुट्टानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं' ति ।

४. "अच्छरियं, भो, गोतम, अन्भुतं, भो गोतम ! याव सुभा-
सितं चिदं भोता गोतमेन - 'अट्टानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं
असप्पुरिसो असप्पुरिसं जानेय्य - असप्पुरिसो अयं भवं ति । एतं 5 B. 501
पि खो, ब्राह्मण, अट्टानं अनवकासो यं असप्पुरिसो सप्पुरिसं जानेय्य -
सप्पुरिसो अयं भवं ति । ठानं खो एतं, ब्राह्मण, विज्जति यं सप्पुरिसो
सप्पुरिसं जानेय्य - सप्पुरिसो अयं भवं ति । एतं पि खो, ब्राह्मण, ठानं
विज्जति यं सप्पुरिसो असप्पुरिसं जानेय्य - असप्पुरिसो अयं भवं'
ति । हन्द च दानि मयं, भो गोतम, गच्छाम । बहुकिच्चा मयं बहु- 10
करणीया' ति ।

"यस्सदानि त्वं, ब्राह्मण, कालं मञ्जसी" ति ।

५. अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवतो भासितं
अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामी ति ।

८. उपकसुतं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पव्वते । 15
अथ खो उपको मण्डिकापुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो उपको
मण्डिकापुत्तो भगवन्तं एतदवोच -

२. "अहं हि, भन्ते, एवंवादी एवंदिट्ठि - 'यो कोचि परूपारम्भं
वत्तेति, परूपारम्भं वत्तेन्तो सब्बो' सो' न उपपादेति' । अनुपपादेन्तो 20
गारय्हो होति उपवज्जो" ति ।

"परूपारम्भं चे, उपक, वत्तेति^१ परूपारम्भं^२ वत्तेन्तो न
उपपादेति, अनुपपादेन्तो गारय्हो होति उपवज्जो । त्वं खो, उपक,
परूपारम्भं वत्तेसि, परूपारम्भं वत्तेन्तो न उपपादेसि, अनुपपादेन्तो
गारय्हो^३ होसि^४ उपवज्जो" ति ।

R. 182

25

१-१. सब्बसो - सी०, रो० । २. उपादेति - स्या०, रो० । ३. अनुपपादेन्तो -
स्या०, रो० । ४-४. रो० पश्यके नल्लि । ५. गारय्होसि - स्या० ।

“सेय्यथापि, भन्ते, उम्मुज्जमानकंयेव महता पासेन बन्धेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते, उम्मुज्जमानकोयेव भगवता महता वादपासेन बद्धो” ति ।

३. “इदं अकुसलं ति खो, उपक, मया पञ्जत्तं । तत्थ अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्म-
देसना — इति पिदं अकुसलं ति । तं खो पनिदं अकुसलं पहातब्बं ति खो, उपक, मया पञ्जत्तं । तत्थ अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मदेसना — इति पिदं अकुसलं पहातब्बं ति ।

E. 502

४. “इदं कुसलं ति खो, उपक, मया पञ्जत्तं, तत्थ अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मदेसना — इति पिदं कुसलं ति । तं खो पनिदं कुसलं भावेतब्बं ति खो, उपक, मया पञ्जत्तं । तत्थ अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मदेसना — इति पिदं कुसलं भावेतब्बं” ति ।

५. अथ खो उपको मण्डिकापुत्तो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा येन राजा मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा यावतको अहोसि भगवता सद्धि कथासल्लापो तं सब्बं रञ्जो मागधस्स अजातसत्तुस्स वेदेहिपुत्तस्स आरोचेसि ।

६. एवं वुत्ते राजा मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो कुपितो अनत्त-
मनो उपकं मण्डिकापुत्तं एतदवोच — “याव धंसी वतायं लोणकारदारको याव मुखरो याव पगब्बो यत्र हि नाम तं भगवन्तं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं आसादेतब्बं” मञ्जिस्सति; अपेहि त्वं, उपक, विनस्स, मा तं अद्दसं” ति ।

६. सच्छिकरणीयसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, सच्छिकरणीया धम्मा । कतमे चत्तारो ? अत्थि, भिक्खवे, धम्मा कायेन सच्छिकरणीया; अत्थि, भिक्खवे, धम्मा सतिया सच्छिकरणीया; अत्थि, भिक्खवे, धम्मा चवखुना सच्छिकरणीया; अत्थि, भिक्खवे, धम्मा पञ्जाय सच्छिकरणीया ।

विहरन्ति; सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मिं भिक्खुसङ्घे आनेञ्जप्पत्ता विहरन्ति; सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मिं भिक्खुसङ्घे अरियप्पत्ता विहरन्ति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु देवप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु देवप्पत्तो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ब्रह्मप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु भेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं भेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अव्व्यावज्जेण फरित्वा विहरति । करुणा ... मुदिता ... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अव्व्यावज्जेण फरित्वा विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ब्रह्मप्पत्तो होति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आनेञ्जप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु आनेञ्जप्पत्तो होति ।

७. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अरियप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अरियप्पत्तो होती” ति ।

ब्राह्मणवग्गो’ एकूनवीसत्तिमो ।

	पिठङ्का		पिठङ्का
१०. दुतियवुड्डपव्वजितसुत्तं	३४१	४. अस्सद्वसुत्तं	३७०
तस्सुदानं	३४१	५. अक्खमसुत्तं	३७१
७. सञ्जावगो	३४१	६. पटिसम्भिदाप्पत्तसुत्तं	३७१
१. पठमसञ्जासुत्तं	३४१	७. सीलवन्तसुत्तं	३७२
२. दुतियसञ्जासुत्तं	३४२	८. थेरसुत्तं	३७२
३. पठमवड्डिसुत्तं	३४२	९. पठमसेखसुत्तं	३७४
४. दुतियवड्डिसुत्तं	३४२	१०. दुतियसेखसुत्तं	३७४
५. साकच्छसुत्तं	३४३	तस्सुदानं	३७६
६. साजीवसुत्तं	३४३	१०. ककुधवगो	३७६
७. पठमइद्धिपादसुत्तं	३४३	१. पठमसम्पदासुत्तं	३७६
८. दुतियइद्धिपादसुत्तं	३४४	२. दुतियसम्पदासुत्तं	३७६
९. निव्विदासुत्तं	३४४	३. व्याकरणसुत्तं	३७६
१०. आसवक्खयसुत्तं	३४५	४. फासुविहारसुत्तं	३७७
तस्सुदानं	३४५	५. अकुप्पसुत्तं	३७७
८. योधाजीववगो	३४५	६. सुतधरसुत्तं	३७७
१. पठमचेतोविमुत्तिफलसुत्तं	३४५	७. कथासुत्तं	३७८
२. दुतियचेतोविमुत्तिफलसुत्तं	३४६	८. आरञ्जकसुत्तं	३७८
३. पठमधम्मविहारीसुत्तं	३४८	९. सीहसुत्तं	३७८
४. दुतियधम्मविहारीसुत्तं	३४९	१०. ककुधथेरसुत्तं	३७९
५. पठमयोधाजीवसुत्तं	३५०	तस्सुदानं	३८३
६. दुतिययोधाजीवसुत्तं	३५४	११. फासुविहारवगो	३८३
७. पठमअनागतभयसुत्तं	३६०	१. सारज्जसुत्तं	३८३
८. दुतियअनागतभयसुत्तं	३६२	२. उस्सङ्कितसुत्तं	३८४
९. ततियअनागतभयसुत्तं	३६५	३. महाचोरसुत्तं	३८४
१०. चतुत्थअनागतभयसुत्तं	३६७	४. समणमुखमालसुत्तं	३८६
तस्सुदानं	३६९	५. फासुविहारसुत्तं	३८८
९. थेरवगो	३६९	६. आनन्दसुत्तं	३८८
१. रजनीयसुत्तं	३६९	७. सीलसुत्तं	३९०
२. योतरागसुत्तं	३६९	८. असेखसुत्तं	३९०
३. कुहकसुत्तं	३७०	९. चातुदिससुत्तं	३९०

तस्सुद्धानं

योधा पाटिभोगसुत्तं, अभयं समणसच्चेन पञ्चमं ।
उम्मग्गवस्सकारो, उपको सच्छिक्किरिया च उपोसथो ति ॥

R. 185

२०. महावग्गो

१. सोतानुगतसुत्तं

१. “सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितानं,
मनसानुपेक्खितानं, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं चत्तारो आनिसंसा पाटिकङ्खा ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, 5 B. 505
गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं ।
तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता,
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अब्भुततरं देव-
निकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति^१ । दन्धो,
भिक्खवे, सत्तुप्पादो; अथ सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । 10
सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितानं, मनसानुपेक्खितानं,
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं अयं पठमो आनिसंसो पाटिकङ्खो ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति — सुत्तं,
गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं ।
तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, 15
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अब्भुततरं देव-
निकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति;
अपि च खो भिक्खु इट्ठिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसायं^३ धम्मं देसेति ।
तस्स एवं होति — ‘अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाहं पुब्बे ब्रह्मचरियं
अचरि’ ति । दन्धो, भिक्खवे, सत्तुप्पादो; अथ सो सत्तो खिप्पमेव 20
विसेसगामी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो कुसलो भेरिसइस्स ।
सो अद्धानमग्गप्पटिपत्तो भेरिसइं सुण्य्य । तस्स न हेव खो अस्स कङ्खा
वा विमति वा — ‘भेरिसइो नु खो, न नु खो भेरिसइो’ ति ! अथ खो
भेरिसइो त्वेव निट्ठं गच्छेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं

R. 186

- परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देवनिकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति; अपि च खो भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति । तस्स एवं होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाहं पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो; अथ सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितानं, मनसानुपेक्खितानं, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं ।
- 10 अयं दुतियो आनिसंसो पाटिकल्लो ।

B. 506

३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देवनिकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति; अपि च खो देवपुत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति । तस्स एवं होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाहं पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो; अथ सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो कुसलो सल्लसद्दस्स । सो अद्धानमग्गप्पटिपन्नो सल्लसद्दं सुणेय्य । तस्स न हेव खो अस्स कल्ल्हा वा विमति वा - 'सल्लसद्दो नु खो, न नु खो सल्लसद्दो' ति ! अथ खो सल्लसद्दो त्वेव निट्ठं गच्छेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देवनिकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति; अपि च खो देवपुत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति । तस्स एवं होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाहं पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो; अथ सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं,

सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, क्वचसा परिचितानं, 'मनसानुपेक्खितानं दिट्ठिया सुप्पटिविद्वानं इमे चत्तारो आनिसंसा पाटिकङ्का' ति ।

२. ठानसुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, ठानानि चतूहि ठानेहि वेदितव्वानि । कतमानि चत्तारि ? संवासेन, भिक्खवे, सीलं वेदितव्वं, तं च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । संवोहारेन, भिक्खवे, सोचेय्यं वेदितव्वं, तं च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । आपदासु, भिक्खवे, धामो वेदितव्वो, सो च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । साकच्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वेदितव्वा, सा च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना ति ।

२. "संवासेन, भिक्खवे, सीलं वेदितव्वं, तं च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं संवसमानो एवं जानाति — 'दीघरत्तं खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्दकारी सवलकारी कम्मासकारी, न सन्ततकारी' न सन्ततवुत्ति^१; सीलेसु दुस्सीलो अयमायस्मा, नायमायस्मा सीलवा' ति ।

३. "इव पन, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं संवसमानो एवं जानाति — 'दीघरत्तं खो अयमायस्मा अखण्डकारी अछिद्दकारी असवलकारी अकम्मासकारी सन्ततकारी सन्ततवुत्ति; सीलेसु सीलवा अयमायस्मा, नायमायस्मा दुस्सीलो' ति । 'संवासेन, भिक्खवे, सीलं वेदितव्वं, तं च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

३. "संवोहारेन, भिक्खवे, सोचेय्यं वेदितव्वं, तं च खो दीधेन अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता,

नो दुष्पञ्चेना' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 इध, भिक्खवे, पुगलो पुगलेन सद्धिं संवोहरमानो' एवं जानाति —
 'अञ्जया खो अयमायस्मा एकेन एको वोहरति, अञ्जया द्वीहि, अञ्जया
 तीहि, अञ्जया सम्बहुलेहि; वोक्कमति अयमायस्मा पुरिमवोहारा
 पच्छिमवोहारं'; अपरिसुद्धवोहारो अयमायस्मा, नायमायस्मा परि- 5
 सुद्धवोहारो' ति ।

“इध पन, भिक्खवे, पुगलो पुगलेन सद्धिं संवोहरमानो एवं
 जानाति — ‘यथेव खो अयमायस्मा एकेन एको वोहरति, तथा द्वीहि,
 तथा तीहि, तथा सम्बहुलेहि । नायमायस्मा वोक्कमति पुरिमवोहारा
 पच्छिमवोहारं; परिसुद्धवोहारो अयमायस्मा, नायमायस्मा अपरिसुद्ध- 10 B. 509
 वोहारो' ति । ‘संवोहारेन, भिक्खवे, सोचेय्यं वेदितव्वं, तं च खो दीघेन
 अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्चवता, नो
 दुष्पञ्चेना' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

४. “आपदासु, भिक्खवे, थामो वेदितव्वो, सो च खो दीघेन
 अद्दुना, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्चवता, नो 15
 दुष्पञ्चेना' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो आतिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो, भोगव्यसनेन
 वा फुट्ठो समानो, रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो न इति पटिसञ्चिक्खति —
 ‘तथाभूतो खो अयं लोकसन्निवासो तथाभूतो अयं’ अत्तभावपटिलाभो
 यथाभूते लोकसन्निवासे यथाभूते अत्तभावपटिलाभे अद्दु लोकधम्मा 20
 लोकं अनुपरिवत्तन्ति लोको च अद्दु लोकधम्मे अनुपरिवत्तति — लाभो
 च, अलाभो च, यसो च, अयसो च, निन्दा च, पसंसा च, सुखं च, दुक्खं
 चा' ति । सो आतिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो भोगव्यसनेन वा फुट्ठो
 समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो सोचति किलमति परिदेवति,
 उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं आपज्जति । 25

“इध पन, भिक्खवे, एकच्चो आतिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो
 भोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो इति
 पटिसञ्चिक्खति — ‘तथाभूतो खो अयं लोकसन्निवासो तथाभूतो अयं
 अत्तभावपटिलाभो यथाभूते लोकसन्निवासे यथाभूते अत्तभावपटिलाभे

अट्ट लोकधम्मा लोकं अनुपरिवत्तन्ति लोको च अट्ट लोकधम्मे अनुपरिवत्तति - लाभो च, अलाभो च, यसो च, अयसो च, निन्दा च, पसंसा च, सुखं च, दुक्खं चा' ति । सो आतिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो भोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरस्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति ।
 ५ 'आपदासु, भिक्खवे, थामो वेदितव्वो, सो च खो दीघेन अद्भुता, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

५. "साकच्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वेदितव्वा, सा च खो दीघेन अद्भुता, न इत्तरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 B. 510 इध, भिक्खवे, पुगलो पुगलेन सद्धिं साकच्छायमानो एवं जानाति - 'यथा खो इमस्स आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो', दुप्पञ्जो अयमायस्मा, नायमायस्मा पञ्जवा । तं
 १५ किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा न चेव गम्भीरं अत्यपदं उदाहरति सन्तं पणीतं अतक्कावचरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । यं च अयमायस्मा धम्मं भासति तस्स च नप्पटिवलो सङ्घितेन वा वित्त्यारेन वा अत्थं आचिक्खितुं देसेतुं पञ्जापेतुं पट्टपेतुं विवरितुं विभजितुं उत्तानीकातुं । दुप्पञ्जो अयमायस्मा, नायमायस्मा पञ्जवा' ति ।

२० "सेय्यथापि, भिक्खवे, चवखुमा पुरिसो उदकरहदस्स तीरे ठितो पस्सेय्य परितं मच्छं उम्मज्जमानं । तस्स एवमस्स - 'यथा खो इमस्स मच्छस्स उम्मग्गो यथा च ऊमिघातो यथा च वेगायितत्तं, परित्तो अयं मच्छो, नायं मच्छो महन्तो' ति । एवमेव खो, भिक्खवे, पुगलो पुगलेन सद्धिं साकच्छायमानो एवं जानाति - 'यथा खो इमस्स
 २५ आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो, दुप्पञ्जो अयमायस्मा, नायमायस्मा पञ्जवा । तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा न चेव गम्भीरं अत्यपदं उदाहरति सन्तं पणीतं अतक्कावचरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । यं च अयमायस्मा धम्मं भासति, तस्स च न पटिवलो सङ्घितेन वा वित्त्यारेन वा अत्थं आचिक्खितुं देसेतुं पञ्जापेतुं

पट्टपेतुं विवरितुं विभजितुं उत्तानीकातुं । दुष्पञ्जो अयमायस्मा,
नायमायस्मा पञ्जवा' ति ।

“इध पन, भिक्खवे, पुगलो पुगलेन सद्धिं साकच्छायमानो
एवं जानाति — ‘यथा खो इमस्स आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो
यथा च पञ्हासमुदाहारो, पञ्जवा अयमायस्मा, नायमायस्मा दुष्पञ्जो । 5
तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा गम्भीरं चेव अत्थपदं उदाहरति
सन्तं पणीतं अतक्कावचरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । यं च अयमायस्मा
धम्मं भासति, तस्स च पटिवलो सद्धित्तेन वा वित्थारेन वा अत्थं आचि-
क्खितुं देसेतुं पञ्जापेतुं पट्टपेतुं विवरितुं विभजितुं उत्तानीकातुं ।
पञ्जवा अयमायस्मा, नायमायस्मा दुष्पञ्जो’ ति । 10

“सैय्यथापि, भिक्खवे, चवखुमा पुरिसो उदकरहदस्स तीरे
ठितो पस्सेय्य महन्तं मच्छं उम्मज्जमानं । तस्स एवमस्स — ‘यथा
खो इमस्स मच्छस्स उम्मग्गो यथा च ऊमिघातो यथा च वेगायितत्तं,
महन्तो अयं मच्छो, नायं मच्छो परित्तो’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे,
पुगलो पुगलेन सद्धिं साकच्छायमानो एवं जानाति — ‘यथा खो इमस्स 15
आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो,
पञ्जवा अयमायस्मा, नायमायस्मा दुष्पञ्जो । तं किस्स हेतु ?
तथा हि अयमायस्मा गम्भीरं चेव अत्थपदं उदाहरति सन्तं पणीतं
अतक्कावचरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । यं च अयमायस्मा धम्मं भासति,
तस्स च पटिवलो सद्धित्तेन वा वित्थारेन वा अत्थं आचिक्खितुं देसेतुं 20
पञ्जापेतुं पट्टपेतुं विवरितुं विभजितुं उत्तानीकातुं । पञ्जवा अय-
मायस्मा, नायमायस्मा दुष्पञ्जो’ ति ।

६. “साकच्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वेदितव्वा, सा च खो
दीघेन अद्दुना, न इतरं; मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता,
नो दुष्पञ्जेना’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं । इमानि खो, 25
भिक्खवे, चत्तारि ठानानि इमेहि चतूहि ठानेहि वेदितव्वानी’ ति ।

३. भट्टिपुस्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अयं खो भट्टियो लिच्छवि येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-

B. 511

R. 190

15

20

25

गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति यं स होति दीघरत्तं
अहिताय दुक्खाया” ति ।

“एवं, भन्ते” ।

६. “तं किं मज्झय, भद्विय, इमे धम्मा कुसला वा अकुसला
वा” ति ?

5

“अकुसला, भन्ते” ।

“सावज्जा वा अनवज्जा वा” ति ?

“सावज्जा, भन्ते” ।

“विज्जुगरहिता वा विज्जुप्पसत्था वा” ति ?

“विज्जुगरहिता, भन्ते” ।

10

“समत्ता समादिन्ना अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति, नो वा ?
कथं वा एत्थ होती” ति ?

“समत्ता, भन्ते, समादिन्ना अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति । एवं
नो एत्थ होती” ति ।

७. “इति खो, भद्विय, यं तं ते’ अवोचुम्हा’ — ‘एथ तुम्हे, भद्विय,
मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन,
मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिट्ठिनिज्ज्ञान-
क्खन्तिया, मा भव्वरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, भद्विय,
अत्तना व जानेय्याथ — इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे
धम्मा विज्जुगरहिता, इमे धम्मा समत्ता समादिन्ना अहिताय दुक्खाय
संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, भद्विय, पजहेय्याथा’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं
पटिच्च वुत्तं ।

R. 192

B. 513

20

८. “एथ तुम्हे, भद्विय, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा
इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकार-
परिवितक्केन, मा दिट्ठिनिज्ज्ञानक्खन्तिया, मा भव्वरूपताय, मा ‘समणो
नो गरू’ ति । यदा तुम्हे, भद्विय, अत्तना व जानेय्याथ — ‘इमे धम्मा
कुसला, इमे धम्मा अनवज्जा, इमे धम्मा विज्जुप्पसत्था, इमे धम्मा
समत्ता समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ती’ ति, अथ तुम्हे, भद्विय,
उपसम्पज्ज विहरेय्याथा ति ।

25

६. “तं किं मञ्जय, भद्दिय, अलोभो पुरिसस्स अज्झत्तं उप्पज्जमानो उप्पज्जति हिताय वा अहिताय वा” ति ?

“हिताय, भन्ते” ।

“अलुद्धो पनायं, भद्दिय, पुरिसपुग्गलो लोभेन अनभिभूतो
5 अपरियादिन्नचित्तो नेव पाणं हनति, न अदिन्नं आदियति, न परदारं
गच्छति, न मुसा भणति, परं पि तथत्ताय न समादपेति यं स होति दीघरत्तं
हिताय सुखाया” ति ।

“एवं, भन्ते” ।

१०. “तं किं मञ्जय, भद्दिय, अदोसो पुरिसस्स ... पे०...
10 अमाहो पुरिसस्स ... पे०... असारम्भो पुरिसस्स अज्झत्तं उप्पज्जमानो
उप्पज्जति हिताय वा अहिताय वा” ति ?

“हिताय, भन्ते” ।

“असारद्धो पनायं, भद्दिय, पुरिसपुग्गलो सारम्भेन अनभिभूतो
अपरियादिन्नचित्तो नेव पाणं हनति, न अदिन्नं आदियति, न परदारं
15 गच्छति, न मुसा भणति, परं पि तथत्ताय न समादपेति यं स होति
दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति ।

“एवं, भन्ते” ।

११. “तं किं मञ्जय, भद्दिय, इमे धम्मा कुसला वा अकुसला
वा” ति ?

20 “कुसला, भन्ते” ।

“सावज्जा वा अनवज्जा वा” ति ?

“अनवज्जा, भन्ते” ।

“विज्जुगरहिता वा विज्जुप्पसत्या वा” ति ?

“विज्जुप्पसत्या, भन्ते” ।

R. 193 25 “समत्ता समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति नो वा ? कथं
वा एत्थ होती” ति ?

“समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति । एवं
नो एत्थ होती” ति ।

B. 314

१२. “इति सो, भद्दिय, यं तं ते अवोचुम्हा — ‘एथ तुम्हे,
■ भद्दिय, मा अनुत्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्प-

	पिठङ्गा		पिठङ्गा
१०. अरञ्जसुत्तं	३६१	४. यस्संदिससुत्तं	४०५
तस्सुद्धानं	३६१	५. पठमपत्थनासुत्तं	४०६
१२. अन्धकविन्दवग्गो	३६१	६. दुतियपत्थनासुत्तं	४०७
१. कुलूपकसुत्तं	३६१	७. अप्पंसुपतिसुत्तं	४०८
२. पच्छासमणसुत्तं	३६२	८. भत्तादकसुत्तं	४०९
३. सम्मासमाधिसुत्तं	३६२	९. अवल्लमसुत्तं	४१०
४. अन्धकविन्दसुत्तं	३६३	१०. सोत्तसुत्तं	४१४
५. मच्छरिनीसुत्तं	३६४	तस्सुद्धानं	४१६
६. वण्णनासुत्तं	३६४	१५. तिकण्डकीवग्गो	४१६
७. इस्सुकिनीसुत्तं	३६५	१. अवजानातिसुत्तं	४१६
८. मिच्छादिट्ठिकसुत्तं	३६५	२. आरभतिसुत्तं	४१७
९. मिच्छायाचासुत्तं	३६६	३. सारन्ददसुत्तं	४१८
१०. मिच्छावायामसुत्तं	३६६	४. तिकण्डकीसुत्तं	४२०
तस्सुद्धानं	३६७	५. निरयसुत्तं	४२२
१३. गिलानवग्गो	३६७	६. मित्तसुत्तं	४२२
१. गिलानसुत्तं	३६७	७. असप्पुरिसदानसुत्तं	४२३
२. सतिसूपट्ठित्सुत्तं	३६७	८. सप्पुरिसदानसुत्तं	४२३
३. पठमउपट्ठाकसुत्तं	३६८	९. पठमसमयविमुत्तसुत्तं	४२४
४. दुतियउपट्ठाकसुत्तं	३६८	१०. दुतियसमयविमुत्तसुत्तं	४२४
५. पठमअनायुस्सासुत्तं	३६९	तस्सुद्धानं	४२५
६. दुतियअनायुस्सासुत्तं	३६९	१६. सद्धम्मवग्गो	४२५
७. वपकाससुत्तं	४००	१. पठमसद्धम्मत्तनियामसुत्तं	४२५
८. समणसुखसुत्तं	४००	२. दुतियसद्धम्मत्तनियामसुत्तं	४२५
९. परिकुप्पसुत्तं	४०१	३. ततियसद्धम्मत्तनियामसुत्तं	४२६
१०. व्यसनसुत्तं	४०१	४. पठमसद्धम्मसम्मोससुत्तं	४२६
तस्सुद्धानं	४०१	५. दुतियसद्धम्मसम्मोससुत्तं	४२७
१४. राजवग्गो	४०२	६. ततियसद्धम्मसम्मोससुत्तं	४२८
१. पठमचक्कानुवत्तनसुत्तं	४०२	७. दुक्कथासुत्तं	४३०
२. दुतियचक्कानुवत्तनसुत्तं	४०२	८. सारज्जसुत्तं	४३३
३. धम्मराजासुत्तं	४०३	९. उदायीसुत्तं	४३३
		१०. दुप्पटिविनोदयसुत्तं	४३४
		तस्सुद्धानं	४३४

दानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिट्ठि-
निज्झानक्खन्तिया, मा भव्वरूपत्ताय^१, मा 'समणो नो गरु' ति । यदा
तुम्हे, भट्टिय, अत्तना व जानेय्याय — इमे धम्मा कुसला, इमे धम्मा अन-
वज्जा, इमे धम्मा विज्जुप्पसत्ता, इमे धम्मा समत्ता समादिग्धा
हिताय सुखाय संबत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, भट्टिय, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा^२ ।
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. "ये खो ते, भट्टिय, लोके सन्तो सप्पुरिसा ते सायकं एवं
समादपेन्ति^३ — 'एहि त्वं, अम्भो पुरिस, लोभं विनेय्य' विहराहि । लोभं
विनेय्य विहरन्तो न लोभजं कम्मं करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा ।
दोसं विनेय्य विहराहि । दोसं विनेय्य विहरन्तो न दोसजं कम्मं करि- 10
स्ससि कायेन वाचाय मनसा । मोहं विनेय्य विहराहि । मोहं विनेय्य
विहरन्तो न मोहजं कम्मं करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा । सारम्भं
विनेय्य विहराहि । सारम्भं विनेय्य विहरन्तो न सारम्भजं कम्मं
करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा" ति ।

१४. एवं वुत्ते भट्टियो लिच्छवि भगवन्तं एतदवोच — "अभि- 15
क्कन्तं, भन्ते ... पे०... उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणु-
पेतं सरणं गतं" ति ।

१५. "अपि नु ताहं, भट्टिय, एवं अवचं — 'एहि मे त्वं, भट्टिय,
सावको होहि; अहं^४ सत्था भविस्सामी" ति ?

"नो हेतं, भन्ते" ।

20

"एवंवादि खो मं, भट्टिय, एवमवस्त्रायि एके समणब्राह्मणा
असता तुच्छा मुसा अभूतेन अग्भाचिक्खन्ति — 'मायावी समणो गोतमो
आवट्ठनि मायं जानाति याय अज्जतिथियानं सावके आवट्ठेती" ति ।

"भट्टिका, भन्ते, आवट्ठनी माया । कल्याणी, भन्ते, आवट्ठनी
माया । पिया मे, भन्ते, आतिसालोहिता इमाय आवट्ठनिया आवट्ठेय्युं, 25
पियानं पि मे अस्स आतिसालोहितानं दीघरत्तं हिताय सुखाय ।
सव्वे चे पि, भन्ते, खत्तिया इमाय आवट्ठनिया आवट्ठेय्युं, सव्वेसं पिस्स
खत्तियानं दीघरत्तं हिताय सुखाय । सव्वे चे पि, भन्ते, ब्राह्मणा ... वेस्सा

R. 124

B. 515

१. भव्वरूपत्ताय — रो० । २. समादपेति — रो० । ३. विनेय्य विनेय्य — मी०,
स्या० । ४. अहं ते — स्या० ।

... सुद्धा इमाय आवट्टनिया आवट्टेय्युं, सब्वेसं पिस्स सुद्धानं दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति ।

१६. “एवमेतं, भद्दिय, एवमेतं, भद्दिय ! सब्वे चे पि, भद्दिय, खत्तिया इमाय आवट्टनिया आवट्टेय्युं अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूप-
 5 सम्पदाय, सब्वेसं पिस्स खत्तियानं दीघरत्तं हिताय सुखाय । सब्वे चे पि, भद्दिय, ब्राह्मणा ... वेस्सा ... सुद्धा आवट्टेय्युं अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, सब्वेसं पिस्स सुद्धानं दीघरत्तं हिताय सुखाय ।
 सदेवको चे पि, भद्दिय, लोको समारको सब्बह्मको सस्समणब्राह्मणी पजा सदेवमनुस्सा इमाय आवट्टनिया आवट्टेय्युं अकुसलधम्मप्पहानाय
 10 कुसलधम्मूपसम्पदाय, सदेवकस्स पिस्स लोकस्स समारकस्स सब्बह्मकस्स सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दीघरत्तं हिताय सुखाय । इमे चे पि, भद्दिय, महासाला इमाय आवट्टनिया आवट्टेय्युं अकुसलधम्म-
 प्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, इमेसं पिस्स महासालानं दीघरत्तं हिताय सुखाय । को’ पन वादो मनुस्सभूतस्सा” ति !

४. सामुगियसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोळियेसु^१ विहरति सामुगं^२ नाम कोळियानं निगमो । अथ खो सम्बहुता सामुगियां कोळियपुत्ता येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमिनु^३; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिमु । एकमन्तं निसिन्ने खो ते सामुगिये कोळियपुत्ते^४ आयस्मा आनन्दो एतदवोच —

२. “चत्तारिमानि, व्यग्घपज्जा, पारिसुद्धिपधानियङ्गानि तेन भगवता जानता पस्तता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्खतानि सत्तानं विगुद्धिया सोकपरिदेवानं^५ समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय^६ आयस्स अघिगमाय निव्व्यानस्स सच्चिक्किरियाय । कतमानि चत्तारि ? मीलपारिसुद्धिपधानियङ्गं, चित्तपारिसुद्धिपधानियङ्गं, दिट्ठि-
 25 पारिसुद्धिपधानियङ्गं, विमुत्तिपारिसुद्धिपधानियङ्गं ।

B. 516

३. “कनमं न, व्यग्घपज्जा, मीलपारिसुद्धिपधानियङ्गं ? एध,

१. मये येस्सु को — मी०, प्त्ता०, रो० । २. कोळियेसु — रो० । ३. गगुलं — मी०, रो०; गगुलं — प्त्ता० । ४. कोळियपुत्ते — रो० । ५. मोक्खसिद्धयानं — मी० । ६. अत्यङ्गमाय — रो० ।

च उस्सोब्ही च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्जं च, इदं वुच्चति,
व्यग्घपज्जा, विमुत्तिपारिसुद्धिपधानियङ्गं ।

B. 517

७. “इमानि खो, व्यग्घपज्जा, चत्तारि पारिसुद्धिपधानियङ्गानि
तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्खातानि
5 सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्थङ्ग-
माय आयस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्चिकिरियाया” ति ।

५. वप्पसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निग्घोधा-
रामे । अथ खो वप्पो सक्को निगण्ठसावको येनायस्मा महामोग्ग-
ल्लानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं अभि-
10 वादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चं खो वप्पं सक्कं निगण्ठसावकं
आयस्मा महामोग्गल्लानो एतदवोच —

२. “इधस्स, वप्प, कायेन संवुतो वाचाय संवुतो मनसा संवुतो
अविज्जाविरागा विज्जुप्पादा । पस्ससि नो त्वं, वप्प, तं ठानं यतो-
निदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं” ति ?

15 “पस्सामहं, भन्ते, तं ठानं । इधस्स, भन्ते, पुब्बे पापकम्मं
कतं अविपक्कविपाकं । ततोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्स-
वेय्युं अभिसम्परायं” ति ।

अयं चेव खो पन आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स वप्पेन सक्केन
निगण्ठसावकेन सिद्धि अन्तराकथा विप्पकता होति; अथ खो भगवा
R. 197 20 सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं
महामोग्गल्लानं एतदवोच —

३. “काय नुत्थ, मोग्गल्लान, एतरहि कयाय सच्चिसिन्ना;
का च पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति ?

25 “इधाहं, भन्ते, वप्पं सक्कं निगण्ठसावकं एतदवोचं — ‘इधस्स,
वप्प, कायेन संवुतो वाचाय संवुतो मनसा संवुतो अविज्जाविरागा
विज्जुप्पादा । पस्ससि नो त्वं, वप्प, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्ख-

वेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं' ति ? एवं वुत्ते, भन्ते, वप्पो सक्को निगण्ठसावको मं एतदवोच - 'पस्सामहं, भन्ते, तं ठानं । इधस्स, भन्ते, पुब्बे पापकम्मं कतं अविपक्कविपाकं । ततोनिदानं पुरिसं दुक्ख- वेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं' ति । अयं खो नो, भन्ते, वप्पेन सक्केन निगण्ठसावकेन सद्धि अन्तराकया विप्पकता; अथ भगवा 5 अनुप्पत्तो" ति ।

४. अथ खो भगवा वप्पं सक्कं निगण्ठसावकं एतदवोच - "सच्चे मे त्वं, वप्प, अनुज्जेय्यं चेव अनुजानेय्यासि, पटिक्कोसितब्बं च पटिक्कोसेय्यासि, यस्स च मे भासितस्स अत्थं न जानेय्यासि ममेवेत्थ उत्तरि' पटिपुच्छेय्यासि - 'इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो' ति, सिया नो 10 एत्थ कथासत्तापो" ति ।

"अनुज्जेय्यं चेवाहं, भन्ते, भगवतो अनुजानिस्सामि, पटिक्कोसितब्बं च पटिक्कोसिस्सामि, यस्स चाहं भगवतो भासितस्स अत्थं न जानिस्सामि भगवन्तंयेवेत्थ उत्तरि पटिपुच्छिस्सामि - 'इदं भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो' ति ? होतु नो एत्थ कथासत्तापो" ति । 15

५. "तं किं मज्झसि, वप्प, ये कायसमारम्भपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, कायसमारम्भा पटिविरतस्स एवंस ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स फुस्म व्यन्तीकरोति, सन्दिट्ठिका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका ओपनेय्यिका पच्चत्तं वेदित्वा विज्झूहि' । 20 पस्ससि नो त्वं, वप्प, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं" ति ?

"नो हेतं, भन्ते" ।

६. "तं किं मज्झसि, वप्प, ये वचीसमारम्भपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, वचीसमारम्भा पटिविरतस्स एवंस 25 ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्ठिका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका ओपनेय्यिका पच्चत्तं वेदित्वा विज्झूहि । पस्ससि नो त्वं, वप्प, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं" ति ? 30

“नो हेतं, भन्ते” ।

७. “तं किं मञ्जसि, वप्प, ये मनोसमारम्भपच्चया उप्प-
ज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, मनोसमारम्भा पटिविरतस्स एवंस ते
आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं
5 च कम्मं फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिका निज्जरा अकालिका
एहिपस्सिका ओपनेय्यिका पच्चत्तं वेदित्वा विञ्जूहि । पस्ससि
नो त्वं, वप्प, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं
अभिसम्परायं” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” ।

10 ८. “तं किं मञ्जसि, वप्प, ये अविज्जापच्चया उप्पज्जन्ति
आसवा विघातपरिळाहा, अविज्जाविरागा विज्जुप्पादा एवंस ते आसवा
विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं
फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका
ओपनेय्यिका पच्चत्तं वेदित्वा विञ्जूहि । पस्ससि नो त्वं, वप्प,
15 तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभि-
सम्परायं” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” ।

९. “एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स खो, वप्प, भिक्खुनो छ सतत-
विहारा अधिगता होन्ति । सो चक्खुना रूपं दिस्वा नेव सुमनो होति
20 न दुम्मनो; उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सहं सुत्वा
... पे०... घानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०...
कायेन फोट्ठवं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय नेव सुमनो
होति न दुम्मनो; उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सो कायपरि-
यन्तिकं वेदनं वेदियमानो ‘कायपरियन्तिकं वेदनं वेदियामी’ ति पजा-
25 नाति; जीवितपरियन्तिकं वेदनं वेदियमानो ‘जीवितपरियन्तिकं वेदनं
वेदियामी’ ति पजानाति; ‘कायस्स भेदा उद्धं जीवितपरियादाना इधेव
सव्ववेदयितानि अनभिनन्दितानि सीती भविस्सन्ती’ ति पजानाति ।

१०. “सेय्यथापि, वप्प, थूणं पटिच्च छाया पञ्जायति ।

R. 199

अथ पुरिसो आगच्छेय्य कुदालपिटकं आदाय । सो तं थूणं मूले छिन्देय्य;
30 मूले छिन्दित्वा पलिखणेय्य; पलिखणित्वा मूलानि उद्धरेय्य, अन्तमसो

उसीरनाळिमत्तानि^१ पि । सो तं थूणं खण्डाखण्डिकं छिन्देय्य । खण्डा-
खण्डिकं छेत्वा फालेय्य । फालेत्वा सकलिकं सकलिकं करेय्य । सक-
लिकं सकलिकं कत्वा^२ वातातपे विसोसेय्य । वातातपे विसोसेत्वा अग्निना
डहेय्य । अग्निना डहेत्वा^३ मसि करेय्य । मसि करित्वा^४ महावाते वा
ओफुणेय्य नदिया वा सीधसोताय पवाहेय्य । एवं हिस्स, वप्प, या 5 B. 520
थूणं पटिच्च छाया सा उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयति
अनुप्पादधम्मा ।

“एवमेव खो, वप्प, एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो छ सत्त-
विहारा अधिगता होन्ति । सो चक्खुना रूपं दिस्वा नेव सुमनो होति
न दुम्मनो; उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सो तेन सद्दं सुत्वा 10
... पे०... घानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०...
कायेन फोट्ठवं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय नेव सुमनो
होति न दुम्मनो; उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सो कायपरि-
यन्तिकं वेदनं वेदियमानो ‘कायपरियन्तिकं वेदनं वेदियामी’ ति पजा-
नाति; जीवितपरियन्तिकं वेदनं वेदियमानो ‘जीवितपरियन्तिकं वेदनं 15
वेदियामी’ ति पजानाति; ‘कायस्स भेदा उद्धं जावितपरियादाना इधेव
सव्ववेदयितानि अनभिनन्दिनानि सीती भविस्सन्ती’ ति पजानाति” ।

११. एवं वुत्ते वप्पो सक्को निगण्ठसावको भगवन्तं एतदवोच —
“सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो उदयत्थिको अस्सपणियं पोसेय्य । सो उदयं
चेव नाधिगच्छेय्य, उत्तरि च किलमथस्स विघातस्स भागी अस्स । 20
एवमेव खो अहं, भन्ते, उदयत्थिको बाले निगण्ठे पयिरुपासि । स्वाहं^५
उदयं चेव नाधिगच्छि, उत्तरि च किलमथस्स विघातस्स भागी अहोसि ।
एसाहं, भन्ते, अज्जतग्गे यो मे बालेसु निगण्ठेसु पसादो^६ तं महावाते वा
ओफुणामि नदिया वा सीधसोताय पवाहेमि । अभिक्कन्तं, भन्ते ... पे०...
उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति । 25 R. 200

६. सांख्यसुतं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो सांख्यो च लिच्छवि अभयो च लिच्छवि येन भगवा

१. उसीरनालमत्तानि — सी० । २. करित्वा — स्था०, रो० । ३. डहित्वा — स्था०,
रो० । ४. सोहं — स्था० । ५. सम्पसादो — रो० ।

तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
एकमन्तं निसिन्नो खो साब्हो लिच्छवि भगवन्तं एतदवोच -

२. “सन्ति, भन्ते, एके समणब्राह्मणा द्वयेन ओघस्स नित्यरणं
पञ्जपेन्ति - सीलविसुद्धिहेतु च तपोजिगुच्छाहेतु च । इध, भन्ते,
५ भगवा किमाहा” ति ?

B. 521

३. “सीलविसुद्धिं खो अहं, साब्ह, अञ्जतरं सामञ्जङ्गं ति
वदामि । ये ते, साब्ह, समणब्राह्मणा तपोजिगुच्छावादा^१ तपोजिगुच्छा-
सारा तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, अभव्वा ते ओघस्स नित्यर-
णाय । ये पि ते, साब्ह, समणब्राह्मणा अपरिसुद्धकायसमाचारा अपरि-
१० सुद्धवचीसमाचारा अपरिसुद्धमनोसमाचारा अपरिसुद्धाजीवा, अभव्वा ते
ज्जाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

४. “सैय्यथापि, साब्ह, पुरिसो नदि तरितुकामो तिण्हं कुठारि^२
आदाय वनं पविसेय्य । सो तत्थ पस्सेय्य महति साललट्ठि उज्जुं नवं
अकुक्कुच्चकजातं । तमेनं मूले छिन्देय्य; मूले छेत्वा अगो छिन्देय्य;
१५ अगो छेत्वा साखापलासं सुविसोधितं विसोधेय्य; साखापलासं सुवि-
सोधितं विसोधेत्वा कुठारीहि तच्छेय्य; कुठारीहि तच्छेत्वा वासीहि
तच्छेय्य; वासीहि तच्छेत्वा लेखणिया लिखेय्य; लेखणिया लिखित्वा
पासाणगुळेन धोवेय्य^३; पासाणगुळेन धोवेत्वा नदि पतारेय्य । तं किं
मञ्जसि, साब्ह, भव्वो नु खो सो पुरिसो नदि तरितुं” ति ?

20

“नो हेतं, भन्ते” ।

“तं किस्स हेतु” ?

R. 201

“अमुं^४ हि, भन्ते, साललट्ठि वहिद्धा सुपरिकम्मकता अन्तो
अविसुद्धा । तस्सेतं पाटिकह्वं^५ - साललट्ठि^६ संसीदिस्सति, पुरिसो अनय-
व्यसनं आपज्जिस्सती” ति ।

25

“एवमेव खो, साब्ह, ये ते समणब्राह्मणा तपोजिगुच्छावादा
तपोजिगुच्छासारा तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, अभव्वा ते ओघस्स
नित्यरणाय । ये पि ते, साब्ह, समणब्राह्मणा अपरिसुद्धकायसमाचारा
अपरिसुद्धवचीसमाचारा अपरिसुद्धमनोसमाचारा अपरिसुद्धाजीवा,
अभव्वा ते ज्जाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

१. तपोजिगुच्छावादा - रया०; तपोजिगुच्छाहेतुवादा - रो० । २. कुठारि - रो० ।
३. धोवेय्य - री०, रया०, रो० । ४. अमुं - रया० । ५. पासाणट्ठी - रो० ।

“ये च खो ते, साङ्ख्य, समणब्राह्मणा न तपोजिगुच्छावादा न तपोजिगुच्छासारा न तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, भव्वा ते ओघस्स नित्यरणाय । ये पि ते, साङ्ख्य, समणब्राह्मणा परिसुद्धकायसमाचारा परिसुद्धवचीसमाचारा परिसुद्धमनोसमाचारा परिसुद्धाजीवा, भव्वा ते ज्ञाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

5

५. “सेय्यथापि, साङ्ख्य, पुरिसो नदिं तरितुकामो तिण्हं कुठारि आदाय वनं पविसेय्य । सो तत्थ पस्सेय्य म्हरति साललट्ठि उजुं नवं अकुक्कुच्चकजातं । तमेनं मूले छिन्देय्य; मूले छिन्दित्वा^१ अग्गे छिन्देय्य; अग्गे छिन्दित्वा साखापलासं सुविसोधितं विसोधेय्य; साखापलासं सुविसोधितं विसोधेत्वा कुठारीहि तच्छेय्य; कुठारीहि तच्छेत्वा वासीहि तच्छेय्य; वासीहि तच्छेत्वा निखादनं आदाय अन्तो सुविसोधितं विसोधेय्य; अन्तो सुविसोधितं विसोधेत्वा लेखणिया लिखेय्य; लेखणिया लिखित्वा पासाणगुल्लेन धोवेय्य; पासाणगुल्लेन धोवेत्वा नावं करेय्य; नावं कत्वा फियारित्तं^२ वधेय्य; फियारित्तं बन्धित्वा नदिं पतारेय्य । तं किं मज्झसि, साङ्ख्य, भव्वो नु खो सो पुरिसो नदिं तरितुं” ति ?

B. 522

“एवं, भन्ते” ।

“तं किस्स हेतु” ?

“असु हि, भन्ते, साललट्ठि बहिद्धा सुपरिकम्मकता, अन्तो सुविसुद्धा नावा कत्ता फियारित्तवद्धा । तस्सेतं पाटिकल्लं^३ - ‘नावा न संसीदिस्सति, पुरिसो सोत्थिना पारं गमिस्सती’” ति ।

20

“एवमेव खो, साङ्ख्य, ये ते समणब्राह्मणा न तपोजिगुच्छावादा न तपोजिगुच्छासारा न तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, भव्वा ते ओघस्स नित्यरणाय । ये पि ते, साङ्ख्य, समणब्राह्मणा परिसुद्धकाय-समाचारा परिसुद्धवचीसमाचारा परिसुद्धमनोसमाचारा परिसुद्धाजीवा, भव्वा ते ज्ञाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय । सेय्यथापि, साङ्ख्य, योधाजीवो बहूनि चे पि कण्डचित्रकानि^१ जानाति; अथ खो सो तीहि ठानेहि राजारहो होति राजभोग्गो, रज्ज्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि तीहि ? दूरेपाती च, अक्खणवेधो च, महतो च कायस्स पदालेता ।

R. 202

25

१. छेत्वा - स्या०, रो० । २. पियारित्तं - सी०, रो०; जियारित्तं - स्या० ।

३. कण्डचित्तकानि - स्या०, रो० ।

६. “सेय्यथापि, साब्हु, योधाजीवो दूरेपाती; एवमेव खो, साब्हु, अरियसावको सम्मासमाधि होति । सम्मासमाधि, साब्हु, अरियसावको यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा वहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा सर्वं रूपं ‘नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं यथाभूतं सम्म-
 5 प्पञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना ... या काचि सञ्जा ... ये केचि सङ्गारा ... यं किञ्चि विञ्जाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा वहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, सर्वं विञ्जाणं ‘नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं
 10 यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति ।

७. “सेय्यथापि, साब्हु, योधाजीवो अक्खणवेधी; एवमेव खो, साब्हु, अरियसावको सम्मादिट्ठि होति । सम्मादिट्ठि, साब्हु, अरिय-सावको ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति ।

८. “सेय्यथापि, साब्हु, योधाजीवो महतो कायस्स पदालेता; एवमेव खो, साब्हु, अरियसावको सम्माविमुत्ति होति । सम्माविमुत्ति, साब्हु, अरियसावको महत्तं अविज्जाक्खन्वं पदालेती’ ति ।

७. मल्लिकादेवीसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-पिण्डकस्स आरामे । अथ खो मल्लिका देवी येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
 20 उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो मल्लिका देवी भगवन्तं एतदवोच -

R. 203

२. “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चो मातुगामो दुव्वण्णा’ च होति दुरूपा सुपापिका’ दस्सनाय; दत्तिद्वा’ च होति अणस्सका अणभोगा अण्णसक्खा’ च ? को पन, भन्ते, हेतु को
 25 पच्चयो, येन मिघेकच्चो मातुगामो दुव्वण्णा’ च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय; अद्वा’ च होति महद्धना महाभोगा महसक्खा’ च ? को नु खो,

१-१. दुव्वण्णो च होति दुव्वण्णो सुपापिको - स्या०, रो० । २-२. दत्तिद्वा च होति अणभोगो अणभोगो - स्या०, रो० । ३. दुव्वण्णो - स्या०, रो० । ४-४. अद्वा च होति महद्धना महाभोगो महसक्खा - स्या०, रो० ।

	पिठङ्का		पिठङ्का
१७. आघातवग्गो	४३४	४. सोसानिकसुत्तं	४६४
१. पठमआघातपटिविनय-		५. अब्भोकासिकसुत्तं	४६४
सुत्तं	४३४	६. नेसज्जिकसुत्तं	४६५
२. दुतियआघातपटिविनय-		७. यथासन्थतिकसुत्तं	४६५
सुत्तं	४३५	८. एकासनिकसुत्तं	४६५
३. साकच्छसुत्तं	४३८	९. खलुपच्छाभत्तिकसुत्तं	४६५
४. साजीवसुत्तं	४३९	१०. पत्तपिण्डिकसुत्तं	४६५
५. पञ्हुपुच्छासुत्तं	४३९	तस्सुदानं	४६६
६. निरोधसुत्तं	४४०	२०. ब्राह्मणवग्गो	४६६
७. चोदनासुत्तं	४४३	१. सोणसुत्तं	४६६
८. सीलसुत्तं	४४६	२. दोणब्राह्मणसुत्तं	४६७
९. खिप्पनिसन्तिसुत्तं	४४७	३. सङ्गारवसुत्तं	४७३
१०. भद्दजिसुत्तं	४४८	४. कारणपालीसुत्तं	४७७
तस्सुदानं	४४९	५. पिङ्गियानीसुत्तं	४७९
१८. उपासकवग्गो	४४९	६. महासुपिनसुत्तं	४८०
१. सारज्जसुत्तं	४४९	७. वस्ससुत्तं	४८२
२. विसारदसुत्तं	४५०	८. वाचासुत्तं	४८३
३. निरयसुत्तं	४५०	९. कुलसुत्तं	४८३
४. वेरसुत्तं	४५०	१०. निस्सारणीयसुत्तं	४८४
५. चण्डालसुत्तं	४५२	तस्सुदानं	४८६
६. पीतिसुत्तं	४५२	२१. किमिलवग्गो	४८६
७. वणिज्जासुत्तं	४५४	१. किमिलसुत्तं	४८६
८. राजागुत्तं	४५४	२. धम्मस्सवनसुत्तं	४८७
९. गिहिसुत्तं	४५७	३. अस्साजानीयसुत्तं	४८७
१०. गवेसीसुत्तं	४५९	४. वलसुत्तं	४८७
तस्सुदानं	४६३	५. चेतोखिलसुत्तं	४८८
१९. अरज्जवग्गो	४६३	६. विनिबन्धसुत्तं	४८८
१. आरज्जिकसुत्तं	४६३	७. यागुसुत्तं	४८९
२. चीवरसुत्तं	४६४	८. दन्तकट्टसुत्तं	४८९
३. खरामूलिकसुत्तं	४६४	९. गीतस्सरसुत्तं	४८९

भन्ते, हेतु को पञ्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च ? को पन, भन्ते, हेतु को पञ्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता, अद्दा च होति महद्धना ३
महाभोगा महेसक्खा चा" ति ?

D. 524

३. "इध, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो कांधना होति उपा-
यासवहुला । अप्पं पि वुत्ता समाना अभिसज्जति कुप्पति व्यापज्जति
पतित्थीयति, कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सा' न दाता
होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं १०
सेय्यावसथपदीपेय्यं । इस्सामनिका' खो पन होति; परलाभसक्कार-
गरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सति उपदुस्सति इस्सं वन्धति । सा
चे ततो चुता' इत्यत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पञ्चाजायति दुब्बण्णा
च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्प-
भोगा अप्पेसक्खा च । १५

४. "इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो कोधना होति
उपायासवहुला । अप्पं पि वुत्ता समाना अभिसज्जति कुप्पति व्यापज्जति
पतित्थीयति, कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सा दाता होति
समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं
सेय्यावसथपदीपेय्यं । अनिस्सामनिका खो पन होति; परलाभसक्कार- २०
गरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सति न उपदुस्सति न इस्सं वन्धति ।
सा चे ततो चुता इत्यत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पञ्चाजायति
दुब्बण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय; अद्दा च होति महद्धना
महाभोगा महेसक्खा च । R. 204

५. "इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो अक्कोयना होति २५
अनुपायासवहुला । वहुं पि वुत्ता समाना नाभिसज्जति न कुप्पति न
व्यापज्जति न पतित्थीयति, न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति ।
सा न दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं माला-
गन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं । इस्सामनिका खो पन होति; पर-

१. सो - स्या० । २. माल गन्ध विलेपन - रो० । ३. इस्सामनको - स्या०; इस्स-
मानिका - रो० । ४. चुतो - स्या० ।

लाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सति उपदुस्सति इस्सं वन्धति । सा चे ततो चुता इत्थत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पच्चाजायति अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च ।

- ५ ६. “इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो अक्कोधना होति अनुपायासवहुला । वहुं पि वुत्ता समाना नाभिसज्जति न कुप्पति न व्यापज्जति न पतित्थीयति, न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सा दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं । अनिस्सामनिका खो पन होति;
- १० परलाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सति न उपदुस्सति न इस्सं वन्धति । सा चे ततो चुता इत्थत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पच्चाजायति अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता; अद्वा च होति महद्धना महाभोगा महेसक्खा च ।

- १५ ७. “अयं खो, मल्लिके, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो दुव्वण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च । अयं पन, मल्लिके, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो दुव्वण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय; अद्वा च होति महद्धना महाभोगा महेसक्खा च ।
- २० अयं खो, मल्लिके, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च । अयं पन, मल्लिके, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता;
- २५ अद्वा च होति महद्धना महाभोगा महेसक्खा चा’ ति ।

८. एवं वुत्ते मल्लिका देवी भगवन्तं एतदवोच — “या’ नूनाहं भन्ते, अज्जं’ जाति’ कोधना अहोसि उपायासवहुला, अप्पं पि वुत्ता समाना अभिसज्जि कुप्पि व्यापज्जि’ पतित्थीयि कोपं च दोसं च च अप्पच्चयं च पात्वाकासि, साहं, भन्ते, एतरहि दुव्वण्णा दुरूपा

४. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तन्तपो च होति अत्तपरि-
 तापनानुयोगमनुयुत्तो परन्तपो च परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ? इध,
 भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो राजा वा होति खत्तियो मुद्धावसित्तो, ब्राह्मणो
 वा होति महासालो । सो पुरत्थिमेन नगरस्स नवं सन्थागारं कारापेत्वा
 केसमस्सुं ओहारेत्वा खराजिनं निवासेत्वा सप्पितेलेन कायं अब्भञ्जित्वा
 मगविसाणेन^१ पिट्ठि कण्डुवमानो नवं सन्थागारं पविसति, सद्धि महेसिया
 ब्राह्मणेन च पुरोहितेन । सो तत्थ अनन्तरहिताय भूमिया हरितु-
 पलित्ताय सेय्यं कप्पेति । एकस्साय^२ गाविया सरूपवच्छाय यं एकस्मि
 थने खीरं होति तेन राजा यापेति; यं दुतियस्मि थने खीरं होति तेन
 महेसी यापेति; यं ततियस्मि थने खीरं होति तेन ब्राह्मणो पुरोहितो
 यापेति; यं चतुर्थस्मि थने खीरं होति तेन अग्गि जुहति^३; अबसेसेन
 वच्छको यापेति । सो एवमाह — 'एत्तका उसभा हञ्जान्तु यञ्जत्थाय,
 एत्तका वच्छतरा हञ्जान्तु यञ्जत्थाय, एत्तका^४ वच्छतरियो हञ्जान्तु
 यञ्जत्थाय, एत्तका अजा हञ्जान्तु यञ्जत्थाय, एत्तका उरब्भा हञ्जान्तु
 यञ्जत्थाय, एत्तका अस्सा हञ्जान्तु यञ्जत्थाय', एत्तका रुक्खा
 छिज्जन्तु यूपत्थाय, एत्तका दब्बा^५ लूयन्तु वरिहिसत्थाय' ति । ये पिस्स
 ते होन्ति दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा ते पि दण्डतज्जिता
 भयतज्जिता अस्सुमुखा रुदमाना परिकम्मानि करोन्ति । एवं खो,
 भिक्खवे, पुग्गलो अत्तन्तपो च होति अत्तपरितापनानुयोगमनुयुत्तो
 परन्तपो च परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ।

R. 208

20

५. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तन्तपो होति नात्तपरि-
 तापनानुयोगमनुयुत्तो न परन्तपो न परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ? सो
 अतत्तन्तपो अपरन्तपो दिट्ठेव धम्मे निच्छातो निव्वुतो सीतीभूतो सुख-
 प्पटिसंवेदी ब्रह्मभूतेन अत्तना विहरति । इध, भिक्खवे, तथागतो लोके
 उप्पज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू
 अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सां वुद्धो भगवा । सो इमं
 लोकं सदेवकं समारकं सन्नहकं सस्समणब्राह्मणं पजं सदेवमनुस्सं सयं
 अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जे-
 कल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं

B. 529

25

१. मगविसाणेन — रो० । २. एकस्सा — रो० । ३. जुहति — सी०, रो० ।

४. एत्तिका — रो० । ५. सी०, स्या० पोत्यकेसु नत्थि । ६. दब्बा — रो० ।

ब्रह्मचरियं पकासेति । तं धम्मं सुणाति गृहपति वा गृहपतिपुत्तो वा
 अञ्जतरस्मि वा कुले पञ्चाजातो । सो तं धम्मं सुत्वा तथागते सद्धं
 पटिलभति । सो तेन सद्धापटिलाभेन समन्नागतो इति पटिसञ्चिक्खति -
 'सम्वाधो घरावासो रजापथो, अब्भोकासो पव्वज्जा; नयिदं सुकरं
 5 अगारं अञ्जावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्गल्लिखितं ब्रह्म-
 चरियं चरित्तुं; यच्चूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छा-
 देत्वा अगारस्मा अनगारियं पव्वजेय्यं' ति । सो अपरेण समयेन अप्पं
 वा भोगक्खन्धं पहाय, महन्तं वा भोगक्खन्धं पहाय, अप्पं वा जाति-
 परिवट्ठं पहाय, महन्तं वा जातिपरिवट्ठं पहाय, केसमस्सुं ओहारेत्वा
 10 कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पव्वजति ।

६. "सो एवं पव्वजितो समानो भिक्खून् सिक्खासाजीवसमा-
 पन्नो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो-
 निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सव्वपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।
 R. 209 अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति दिन्नादायी दिन्न-
 15 पाटिकह्वी, अयेनेन सुचिभूतेन अत्तना विहरति । अब्रह्मचरियं पहाय
 ब्रह्मचारी होति आराचारी विरतो असद्धम्मा^१ गामधम्मा । मुसावादं
 पहाय मुसावादा पटिविरतो होति सच्चवादी सच्चसन्धो धेतो पच्चयिको
 अविस्वादको लोकस्स । पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटि-
 विरतो होति, न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, न अमुत्र वा
 B. 530 20 सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय; इति भिन्नानं वा सन्धाता, सहितानं
 वा अनुप्पदाता, समगारामो समग्गरतो समगनन्दी समगकरणिं वाचं
 भासिता होति । फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति;
 या सा वाचा नेला^२ कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता
 बहुजनमनापा तथारूपि वाचं भासिता होति । सम्फप्पलापं पहाय
 25 सम्फप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्तवादी धम्मवादी
 विनयवादी; निघानवर्ति वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्त-
 रति अत्वसंहितं ।

७. "सो बीजगामभूतनामसमारम्भा पटिविरतो होति । एक-
 भक्तिको हंति रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना । नच्चगीतवादित-
 30 विनूकदस्सना पटिविरतो होति । मालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसन-

द्रुता पटिविस्तो होति । उच्चासयनमहासयना पटिविस्तो होति ।
 जातरुपरजतपटिगहणा पटिविस्तो होति । आमकयञ्जपटिगहणा
 पटिविस्तो होति । आमकमंसपटिगहणा पटिविस्तो होति । इत्थि
 कुमारिकपटिगहणा पटिविस्तो होति । दासिदासपटिगहणा पटि-
 विस्तो होति । अजेष्ठकपटिगहणा पटिविस्तो होति । कुक्कुटमूकर- ५
 पटिगहणा पटिविस्तो होति । हृत्विगवास्सवळवपटिगहणा पटिविस्तो
 होति । सेतवत्युपटिगहणा पटिविस्तो होति । द्वेत्यपहिनगमना-
 नुयोगा पटिविस्तो होति । कयविककया पटिविस्तो होति । तुलाकूट-
 कंसकूटमानकूटा पटिविस्तो होति । उक्कोटनवञ्चननिकतिसानियोगा
 पटिविस्तो होति । छेदनवधवन्धनविपरामोसप्रासोपसहगाकारा पटि- १०
 विस्तो होति ।

८. "सो सन्तुटो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपारि-
 हारिकेन पिण्डपातेन । सो येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति ।
 सेय्यथापि नाम पक्कमि सक्कुणो येन येनेव डेति, सपत्तभारो य डेति;
 एवमेव भिक्षु सन्तुटो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपारि- १५
 हारिकेन पिण्डपातेन । सो येन येनेव पक्कमति, समादायेव पक्कमति ।
 सो इमिना अरियेन सीलसन्धेन समप्रागतो अज्झत्तं अनवज्जगुरुं
 पटिसंवेदेति ।

R. 210

९. "सो चक्खुना रूपं दिट्ठा न निमित्तंगाही होति नानु-
 व्यञ्जनंगाही । यत्थाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा- २०
 दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्यास्सवेय्यं, तस्स संवराय पटि-
 पज्जति; रत्तति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । मोतेन २५
 सहं सुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा ... जिह्वाय नं सायित्वा ... कायेन
 फोदुब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तंगाही होति नानु-
 व्यञ्जनंगाही । यत्थाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा- २५
 दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्यास्सवेय्यं, तस्स संवराय
 पटिपज्जति; रत्तति मनिन्द्रियं; मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । नो
 इमिना अरियेन इन्द्रियसंवरेण नमप्रागतो अज्झत्तं अव्यासेकगुरुं
 पटिसंवेदेति ।

R. 331

१०. "सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पज्जानकारी होति, आलो- ३०
 किते विलोकिते सम्पज्जानकारी होति, मन्मिज्जिते पत्तारिते सम्प-

जानकारी होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, अस्ति ते खायिते सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सम्प-
जानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे
सम्पजानकारी होति ।

- ५ ११. "सो इमिना च अरियेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो, इमाय'
च अरियाय सन्तुट्ठिया समन्नागतो', इमिना च अरियेन इन्द्रियसंवरं
समन्नागतो, इमिना च अरियेन सतिसम्पजञ्जेन समन्नागतो विवित्तं
सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्खमूलं पव्वतं कन्दरं गिरिगुहं' सुसानं वन-
प्पत्यं अब्भोकासं पलालपुञ्जं । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो
10 निसीदति पल्लच्छं आभुजित्वा उज्जुं कायं पणिघाय परिमुखं सति
उपट्टपेत्वा । सो अभिज्झं लोके पहाय विगताभिज्झेन चेतसा विहरति,
अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति । व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो
विहरति सव्यपाणभूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति ।
R. 211 यीनमिदं पहाय विगतयीनमिदो विहरति आलोकसञ्जी सतो
15 सम्पजानो, यीनमिदं चित्तं परिसोधेति । उद्वच्चकुक्कुच्चं पहाय
अनुद्वतो विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्वच्चकुक्कुच्चा चित्तं परि-
सोधेति । विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकयङ्कथी
कुसलेसु धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति । सो इमे पञ्च
नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्जाय दुव्वलीकरणे विविच्चेय
20 कामेहि ... पे०... चतुत्थं ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति ।

D. 532

१२. "सो एवं समाहिने चित्ते परिनुद्वे परियोदात्ते अनङ्गणे
पिगत्तूपविकलनेये मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते पुव्वेनिपासा-
नुरुगतित्याणाय ... पे०... सत्तानं चुत्तूपपातयाणाय ... पे०... आसवान
गययाणाय चित्तं अभिनिशामेति । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजा-
25 नाति, 'अयं दुग्गममुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधो'
ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुग्गानिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं
पजानाति । 'इमे आगता' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं आगगममुदयो'
ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं आगानिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति,
'अयं आगानिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति ।

एवं भविस्सं ति होति, अञ्जथा भविस्सं ति होति । इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय ।

४. “कतमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि वाहिरस्स उपादाय ? इमिनास्मी ति, भिक्खवे, सति इमिना इत्थस्मी ति होति, इमिना 5 एवंस्मी ति होति, इमिना अञ्जथास्मी ति होति, इमिना असस्मी ति होति, इमिना सत्तस्मी ति होति, इमिना सं ति होति, इमिना इत्थं सं ति होति, इमिना एवं सं ति होति, इमिना अञ्जथा सं ति होति, इमिना अपिहं सं ति होति, इमिना अपिहं इत्थं सं ति होति, इमिना अपिहं एवं सं ति होति, इमिना अपिहं अञ्जथा सं ति होति, इमिना भविस्सं ति 10 होति, इमिना इत्थं भविस्सं ति होति, इमिना एवं भविस्सं ति होति, इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति । इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि वाहिरस्स उपादाय ।

५. “इति अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय, अट्टारस तण्हाविचरितानि वाहिरस्स उपादाय । इमानि वुच्चन्ति, 15 भिक्खवे, छत्तिंस तण्हाविचरितानि । इति एवरूपानि अतीतानि छत्तिंस तण्हाविचरितानि, अनागतानि छत्तिंस तण्हाविचरितानि, पच्चुप्पन्नानि छत्तिंस तण्हाविचरितानि । एवं अट्ठसत्तं तण्हाविचरितं होन्ति ।

R. 213

B. 534

६. “अयं खो सा, भिक्खवे, तण्हा जालिनी^१ सरिता विसटा विसत्तिका, याय अयं लोको उद्धस्तो परियोनद्धो तन्ताकुलकजातो 20 गुणागुणिकजातो मुञ्जपट्टवजभूतो अपायं दुग्गतिं विनिपातं संसारं नातिवत्तती” ति ।

१०. पेमसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, पेमानि^१ जायन्ति । कतमानि चत्तारि ? पेमा पेमं जायति, पेमा दोसो जायति, दोसा पेमं जायति, दोसा दोसो जायति ।

२. “कयं च, भिक्खवे, पेमा पेमं जायति ? द्रघ, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलम्मा इट्ठो होनि कन्तो मणापो । तं परे इट्ठेन कन्तेन

१. एवमी - ग्या०, रो० । २-२. अट्टारस तण्हाविचरितानि मायं हानि - रो० ।

३. जालिनी - ग्या० । ४. मो०, ग्या०, रो० पंचपट्टेमु भविष्य ।

	पिठुङ्गा		पिठुङ्गा
१०. मुद्रुस्तिसुत्तं	४६०	५. अनुकम्पसुत्तं	५०१
तत्सुद्धानं	४६०	६. पठमश्रवणारहसुत्तं	५०१
२. अयकोसकवंगो	४६०	७. दुतियश्रवणारहसुत्तं	५०२
१. अयकोसकसुत्तं	४६०	८. ततियश्रवणारहसुत्तं	५०२
२. भण्डनकारकसुत्तं	४६१	९. पठममच्छरियसुत्तं	५०३
३. सीलसुत्तं	४६१	१०. दुतियमच्छरियसुत्तं	५०३
४. बहुभाणिसुत्तं	४६२	तत्सुद्धानं	५०४
५. पठमअवखन्तिसुत्तं	४६३	२५. दुच्चरितवंगो	५०४
६. दुतियअवखन्तिसुत्तं	४६३	१. पठमदुच्चरितसुत्तं	५०४
७. पठमअपासादिकसुत्तं	४६३	२. पठमकायदुच्चरितसुत्तं	५०४
८. दुतियअपासादिकसुत्तं	४६४	३. पठमवचीदुच्चरितसुत्तं	५०४
९. अगिसुत्तं	४६४	४. पठममनोदुच्चरितसुत्तं	५०५
१०. मधुरासुत्तं	४६४	५. दुतियदुच्चरितसुत्तं	५०५
तत्सुद्धानं	४६५	६. दुतियकायदुच्चरितसुत्तं	५०५
२३. दीघचारिकवंगो	४६५	७. दुतियवचीदुच्चरितसुत्तं	५०५
१. पठमदीघचारिकसुत्तं	४६५	८. दुतियमनोदुच्चरितसुत्तं	५०५
२. दुतियदीघचारिकसुत्तं	४६५	९. सिवधिकसुत्तं	५०५
३. अतिनिवाससुत्तं	४६६	१०. पुगलप्पवादसुत्तं	५०७
४. मच्छरीसुत्तं	४६६	तत्सुद्धानं	५०८
५. पठमकुलूपकसुत्तं	४६६	२६. उपसम्पदावंगो	५०८
६. दुतियकुलूपकसुत्तं	४६७	१. उपसम्पादेतव्वसुत्तं	५०८
७. भोगसुत्तं	४६७	२. निस्सयसुत्तं	५०८
८. उस्सूरभत्तसुत्तं	४६७	३. सामणेरसुत्तं	५०८
९. पठमकण्हसप्पसुत्तं	४६८	४. पञ्चमच्छरियभुत्तं	५०९
१०. दुतियकण्हसप्पसुत्तं	४६८	५. मच्छरियप्पहानसुत्तं	५०९
तत्सुद्धानं	४६९	६. पठमज्ञानसुत्तं	५०९
२४. आवासिकवंगो	४६९	७-१३. दुतियज्ञाननुत्तादि-	
१. आवासिकसुत्तं	४६९	सत्तकं	५१०
२. पियसुत्तं	४६९	१४. अपरपठमज्ञानसुत्तं	५१०
३. मोभनसत्तं	५००	१५. अपरत्तियचान-	

मनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एवं होति — 'यो खो म्यायं पुगलो इट्ठो कन्तो मनापो, तं परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु पेमं जनेति । एवं खो, भिक्खवे, पेमा पेमं जायति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पेमा दोसो जायति ? इध, भिक्खवे, पुगलो पुगलस्स इट्ठो होति कन्तो मनापो । तं परे अनिट्ठेन अकन्तेन 5 अमनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एवं होति — 'यो खो म्यायं पुगलो इट्ठो कन्तो मनापो, तं परे अनिट्ठेन अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु दोसं जनेति । एवं खो, भिक्खवे, पेमा दोसो जायति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, दोसा पेमं जायति ? इध, भिक्खवे, पुगलो पुगलस्स अनिट्ठो होति अकन्तो अमनापो । तं परे अनिट्ठेन 10 अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एवं होति — 'यो खो म्यायं पुगलो अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, तं परे अनिट्ठेन अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु पेमं जनेति । एवं खो, भिक्खवे, दोसा पेमं जायति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, दोसा दोसो जायति ? इध, भिक्खवे, 15 पुगलो पुगलस्स अनिट्ठो होति अकन्तो अमनापो । तं परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एवं होति — 'यो खो म्यायं पुगलो अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, तं परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदा- 20 चरन्ती' ति । सो तेसु दोसं जनेति । एवं खो, भिक्खवे, दोसा दोसो जायति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि पेमानि जायन्ति ।

६. "यस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खु विविच्चवे कामेहि ... पे०... 25 पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, यं पिस्स पेमा पेमं जायति तं पिस्स तस्मि समये न होति, यो पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स तस्मि समये न होति, यं पिस्स दोसा पेमं जायति तं पिस्स तस्मि समये न होति, यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स तस्मि समये न होति ।

७. "यस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा 30 ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप- सम्पज्ज विहरति, यं पिस्स पेमा पेमं जायति तं पिस्स तस्मि समये न होति, यो पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स तस्मि समये न होति, यं पिस्स दोसा पेमं जायति तं पिस्स तस्मि समये न होति, यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स तस्मि समये न होति ।

८. "यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, यं पिस्स पेमा पेमं जायति तं पिस्स पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युक्तं अनभावङ्कृतं आर्याति अनुप्पादधम्मं, यो पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युक्तो अनभावङ्कृतो आर्याति अनुप्पादधम्मो, यं पिस्स दोसा पेमं जायति तं पिस्स पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युक्तं अनभावङ्कृतं आर्याति अनुप्पादधम्मं; यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युक्तो अनभावङ्कृतो आर्याति अनुप्पादधम्मो ।
- 10 अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु नेव^१ उस्सेनेति न पटिस्सेनेति^२ न धूपायति न पज्जलति न सम्पज्जायति^३ ।

९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु उस्सेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपं अत्ततो समनुपस्सति, रूपवन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा रूपं, रूपस्मिं वा अत्तानं; वेदनं अत्ततो समनुपस्सति, वेदनावन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा वेदनं, वेदनाय वा अत्तानं; सञ्जं अत्ततो समनुपस्सति, सञ्जावन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा सञ्जं, सञ्जाय वा अत्तानं; सङ्खारे अत्ततो समनुपस्सति, सङ्खारवन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा सङ्खारे, सङ्खारेसु वा अत्तानं; विञ्जाणं अत्ततो समनुपस्सति, विञ्जाणवन्तं वा अत्तानं, अत्तनि वा विञ्जाणं, विञ्जाणस्मिं वा अत्तानं । एवं खो,
- 20 भिक्खवे, भिक्खु उस्सेनेति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न उस्सेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न रूपं अत्ततो समनुपस्सति, न रूपवन्तं वा अत्तानं, न अत्तनि वा रूपं, न रूपस्मिं वा अत्तानं; न वेदनं अत्ततो समनुपस्सति, न वेदनावन्तं वा अत्तानं, न अत्तनि वा वेदनं, न वेदनाय वा अत्तानं; न सञ्जं अत्ततो समनुपस्सति, न सञ्जावन्तं वा अत्तानं, न अत्तनि वा सञ्जं, न सञ्जाय वा अत्तानं; न सङ्खारे अत्ततो समनुपस्सति, न सङ्खारवन्तं वा अत्तानं, न अत्तनि वा सङ्खारे, न सङ्खारेसु वा अत्तानं; न विञ्जाणं अत्ततो समनुपस्सति, न विञ्जाणवन्तं वा अत्तानं, न अत्तनि वा विञ्जाणं, न विञ्जाणस्मिं वा अत्तानं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न उस्सेनेति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पटिसेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसन्तं पच्चक्कोसति, रोसन्तं पटिरोसति, भण्डन्तं पटि-
भण्डति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पटिसेनेति ।

१२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसन्तं न पच्चक्कोसति, रोसन्तं न पटिरोसति, भण्डन्तं 5
न पटिभण्डति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसेनेति ।

१३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु धूपायति ? अस्मी ति, भिक्खवे, सति इत्यस्मी ति होति, एवंस्मी ति होति, अञ्जयास्मी ति होति, असस्मी ति होति, सतस्मी ति होति, सं ति होति, इत्थं सं ति होति, एवं सं ति होति, अञ्जया सं ति होति, अपिहं सं ति होति, 10
अपिहं इत्थं सं ति होति, अपिहं एवं सं ति होति, अपिहं अञ्जया सं ति होति, भविस्सं ति होति, इत्थं भविस्सं ति होति, एवं भविस्सं ति होति, अञ्जया भविस्सं ति होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु धूपायति ।

१४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न धूपायति ? अस्मी ति, 15 B. 537
भिक्खवे, असति इत्यस्मी ति न होति, एवंस्मी ति न होति, अञ्जयास्मी ति न होति, असस्मी ति न होति, सतस्मी ति न होति, सं ति न होति, इत्थं सं ति न होति, एवं सं ति न होति, अञ्जया सं ति न होति, अपिहं सं ति न होति, अपिहं इत्थं सं ति न होति, अपिहं एवं सं ति न होति, अपिहं अञ्जया सं ति न होति, भविस्सं ति न होति, इत्थं 20
भविस्सं ति न होति, एवं भविस्सं ति न होति, अञ्जया भविस्सं ति न होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न धूपायति ।

१५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पज्जलति ? इमिना अस्मी ति, भिक्खवे, सति इमिना इत्यस्मी ति होति, इमिना एवंस्मी ति होति, इमिना अञ्जयास्मी ति होति, इमिना असस्मी ति होति, इमिना 25
सतस्मी ति होति, इमिना सं ति होति, इमिना इत्थं सं ति होति, इमिना एवं सं ति होति, इमिना अञ्जया सं ति होति, इमिना अपिहं सं ति होति, इमिना अपिहं इत्थं सं ति होति, इमिना अपिहं एवं सं ति होति, इमिना अपिहं अञ्जया सं ति होति, इमिना भविस्सं ति होति, इमिना

इत्थं भविस्सं ति होति, इमिना एवं भविस्सं ति होति, इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पज्जलति ।

१६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पज्जलति ? इमिना अस्मी ति, भिक्खवे, असति इमिना इत्यस्मी ति न होति, इमिना एवंस्मी ति न होति, इमिना अञ्जथास्मी ति न होति, इमिना असस्मी ति न होति, इमिना सतस्मी ति न होति, इमिना सं ति न होति, इमिना इत्थं सं ति न होति, इमिना एवं सं ति न होति, इमिना अञ्जथा सं ति न होति, इमिना अपिहं सं ति न होति, इमिना अपिहं इत्थं सं ति न होति, इमिना अपिहं एवं सं ति न होति, इमिना अपिहं अञ्जथा सं ति न होति, इमिना भविस्सं ति न होति, इमिना इत्थं भविस्सं ति न होति, इमिना एवं भविस्सं ति न होति, इमिना अञ्जथा भविस्सं ति न होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न पज्जलति ।

D. 538

१७. “कथं* च, भिक्खवे, भिक्खु सम्पज्झायति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो न होति उच्छिन्नमूलो ताला-
वत्युकतो अनभावङ्गतो आर्यति अनुप्पादधम्मो । एवं खो, भिक्खवे,
भिक्खु सम्पज्झायति* ।

“कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न सम्पज्झायति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अन-
भावङ्गतो आर्यति अनुप्पादधम्मो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न
सम्पज्झायती” ति ।

महावग्गो धीसत्तिमो ।

तत्सुद्धानं

सोतानुगतं ठानं, भद्दिय सामुगियं वप्प सान्हा* च ।

मल्लिक अत्तन्तापो, तण्हा पेमेन च दसा ते ति ॥

चतुत्थो महापण्णासाको समत्तो ।

— ० —

*-० श्री० पौण्डरे मणि । १. सम्पज्झायति - श्री०; पज्झायति - क्या०, रो० ।
२. अनभावङ्गो - रो० । ३. साधुनी च - रो० । ४. साधो - रो० । ५. सम्पज्झायती - रो० ।

२१. सप्पुरिसवग्गो

१. शिवखापदसुतं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

B. 539,
R. 217

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति; अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति, परं च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाने समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति, परं च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति ।

B. 540

25

२. अस्सद्वसुत्तं

R. 218

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसत्तरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसत्तरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसिकरोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच -

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
5 अस्सद्वो होति, अहिरिको होति, अनोत्तपी^१ होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, दुप्पञ्जो होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसत्तरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च अस्सद्वो होति, परं च अस्सद्विये^२ समाद-
10 पेति; अत्तना च अहिरिको होति, परं च अहिरिकतायं समादपेति; अत्तना च अनोत्तपी होति, परं च अनोत्तप्पे समादपेति; अत्तना च अप्पस्सुतो होति, परं च अप्पस्सुते समादपेति; अत्तना च कुसीतो होति, परं च कोसज्जे समादपेति; अत्तना च मुट्ठस्सति होति, परं च मुट्ठस्सच्चे^३ समादपेति; अत्तना च दुप्पञ्जो होति, परं च दुप्पञ्जातायं समाद-
15 पेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसत्तरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सद्वो होति, हिरिमा होति, ओत्तपी होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, सतिमा होति, पञ्जवा होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसत्तरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सद्धासम्पन्नो होति, परं च सद्धासम्पदाय
20 समादपेति; अत्तना च हिरिमा होति, परं च हिरिमतायं^४ समादपेति; अत्तना च ओत्तपी होति, परं च ओत्तप्पे समादपेति; अत्तना च बहुस्सुतो होति, परं च बाहुसच्चे समादपेति; अत्तना च आरद्धविरियो होति, परं च त्रिरियारम्भे समादपेति; अत्तना च उपट्ठितस्सति होति, परं च
25 गतिउपट्ठाने^५ समादपेति; अत्तना च पञ्ज्यामम्पन्नो होति, परं च पञ्ज्यामम्पदाय समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसत्तरो” ति ।

D. 541

१. अनीलपती - सी० । २. अप्पसाय - सी० । ३. मुट्ठस्सच्चे - सी०, एता०, रो० ।
४. हिरिमताय - एता०; हिरिमा - सी० । ५. गतिउपट्ठाने - सी०, एता०, रो० ।

३. सत्तकम्मसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच —

R. 219

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, ५ मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समाद- १० पेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति; अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति; अत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति । अयं वुच्चति, १५ भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसु- मिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो, होति, सम्फ- २० प्पलापा पटिविरतो होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति; अत्तना च कामेसु- २५ मिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना च फरुसाय

B. 542

वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति ।

४. दसकम्मसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; आसिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच —

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इधं, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति ... पे०... अत्तना च अभिज्जालु होति, परं च अभिज्जायं समादपेति; अत्तना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... अनभिज्जालु होति, अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति ... पे०... अत्तना च अनभिज्जालु होति, परं च अनभिज्जाय समादपेति; अत्तना च अव्यापन्नचित्तो होति, परं च अव्यापादे समादपेति; अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति । ::::

५. अद्वैतकसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच -

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छावाचो होति, मिच्छा- ५ कम्मन्तो होति, मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

R. 221

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति; अत्तना च मिच्छासङ्कप्पो होति, परं च मिच्छासङ्कप्पे समा- १० दपेति; अत्तना च मिच्छावाचो होति, परं च मिच्छावाचाय समादपेति; अत्तना च मिच्छाकम्मन्तो होति, परं च मिच्छाकम्मन्ते समादपेति; अत्तना च मिच्छाआजीवो होति, परं च मिच्छाआजीवे समादपेति; अत्तना च मिच्छावायामो होति, परं च मिच्छावायामे समादपेति; अत्तना च मिच्छासति होति, परं च मिच्छासतिया समादपेति; अत्तना च मिच्छा- १५ समाधि होति, परं च मिच्छासमाधिम्हि समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्मा- २० कम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति; अत्तना च सम्मासङ्कप्पो होति, परं च सम्मासङ्कप्पे समा- २५ दपेति; अत्तना च सम्मावाचो होति, परं च सम्मावाचाय समादपेति; अत्तना च सम्माकम्मन्तो होति, परं च सम्माकम्मन्ते समादपेति; अत्तना च सम्माआजीवो होति, परं च सम्माआजीवे समादपेति; अत्तना च सम्मावायामो होति, परं च सम्मावायामे समादपेति; अत्तना च सम्मासति होति, परं च सम्मासतिया समादपेति; अत्तना च सम्मासमाधि

B. 544

होति, परं च सम्मासमाधिम्हि समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति ।

६. दसमगणसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरं च; सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । तं सुणाथ, साधुकं मनसिकरोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच -

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति ... पे०... मिच्छाज्जाणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छाज्जाणी होति, परं च मिच्छाज्जाणे समादपेति; अत्तना च मिच्छाविमुत्ति होति, परं च मिच्छाविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति ... पे०... सम्माज्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च सम्माज्जाणी होति, परं च सम्माज्जाणे समादपेति; अत्तना च सम्माविमुत्ति होति, परं च सम्माविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति ।

७. पठमपापघम्मसुत्तं

१. “पापं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापेन पापतरं च; कल्याणं च, कल्याणेन कल्याणतरं च । तं सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच -

२. “कतमो च, भिक्खवे, पापो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, पापेन पापतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापेन पापतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणो ।

B. 223

५. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति ... पे०... अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो” ति ।

८. द्वितीयपापधम्मसुत्तं

१. “पापं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापेन पापतरं च; कल्याणं च, कल्याणेन कल्याणतरं च । तं सुणाय, साधुकं मनसिकरोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०... एतदवोच —

15

२. “कतमो च, भिक्खवे, पापो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति ... पे०... मिच्छाज्जाणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, पापेन पापतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छाज्जाणी होति, परं च मिच्छाज्जाणे समादपेति; अत्तना च मिच्छाविमुत्ति होति, परं च मिच्छाविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापेन पापतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति ... पे०... सम्माज्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणो ।

B. 546

५. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया

समादपेति ... पे०... अत्तना च सम्माज्जाणी होति, परं च सम्माज्जाणे
समादपेति; अत्तना च सम्माविमुत्ति होति, परं च सम्माविमुत्तिया
समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो” ति ।

६. ततियपापधम्मसुत्तं

R. 224

१. “पापधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापधम्मेन पाप-
५ धम्मतरं च; कल्याणधम्मं च, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरं च । तं
सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०...
एतदवोच —

२. “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
पाणातिपाती होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति,
१० भिक्खवे, पापधम्मो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मेन पापधम्मतरो ? इध
भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते
समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया
समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापधम्मेन पापधम्मतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ? इध, भिक्खवे,
१५ एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति ।
अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं
२० च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति ... पे०... अत्तना च सम्मादिट्ठिको
होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे,
कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरो” ति ।

१०. चतुत्यपापधम्मसुत्तं

१. “पापधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापधम्मेन पाप-
धम्मतरं च; कल्याणधम्मं च, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरं च ।
२५ तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । एवं ... पे०...
एतदवोच —

२. “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति ... पे०... मिच्छाज्जाणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापधम्मो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मेन पापधम्मतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छाज्जाणी होति, परं च मिच्छाज्जाणे समादपेति; अत्तना च मिच्छाविमुत्ति होति, परं च मिच्छाविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापधम्मेन पापधम्मतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति ... पे०... सम्माज्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च सम्माज्जाणी होति, परं च सम्माज्जाणे समादपेति; अत्तना च सम्माविमुत्ति होति, परं च सम्माविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरो” ति ।

सप्पुरिसवग्गो एकवीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

सिक्खापदं च अस्सट्ठं, सत्तकम्मं अथो च दसकम्मं ।

अट्ठङ्गिकं च दसमग्गं, द्वे पापधम्मा अपरे द्वे ति ॥

२२. परिसावग्गो

१. परिसामुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, परिसदूत्तना^१ । कतमे चत्तारो ? भिक्खु^२, भिक्खवे^३, दुस्सीलो पापधम्मो परिसदूत्तनो; भिक्खुनी, भिक्खवे,

१. सत्तनायो - रो० । २. दसमग्ग - रो० । ३. परिसदूत्तना - रो० । ४-५. इय भिक्खवे भिक्खु - रो० ।

B. 548

दुस्सीला पापधम्मा परिसद्वसना; उपासको, भिक्खवे, दुस्सीलो पापधम्मो परिसद्वसनो; उपासिका, भिक्खवे, दुस्सीला पापधम्मा परिसद्वसना । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो परिसद्वसना ।

२. “चत्तारोमे, भिक्खवे, परिससोभना । कतमे चत्तारो ?

R. 226 5 भिक्खु, भिक्खवे, सीलवा कल्याणधम्मो परिससोभनो; भिक्खुनी, भिक्खवे, सीलवती कल्याणधम्मा परिससोभना; उपासको, भिक्खवे सीलवा कल्याणधम्मो परिससोभनो; उपासिका, भिक्खवे, सीलवती कल्याणधम्मा परिससोभना । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो परिससोभना” ति ।

२. विद्विसुत्तं

10 १. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन, वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, मिच्छादिद्विया — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
15 एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? कायसुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन, सम्मादिद्विया — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. अकतञ्जुतासुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन, वचीदुच्चरितेन,
20 मनोदुच्चरितेन, अकतञ्जुताअकतवेदिता^१ — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? कायसुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन, अकतञ्जुताअकतवेदिता^१ — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि
25 समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

४. पाणातिपातीसुतं

१. ... पे०... पाणातिपाती होति, अदिघ्रादायी होति, कामेगु-
मिच्छाचारी होति, मुसावादी होति ... पे०... पाणातिपाता णटिविस्तो
होति, अदिघ्रादाना णटिविस्तो होति, कामेगुमिच्छाचारा णटिविस्तो
होति, मुसावादा णटिविस्तो होति ... ।

D. 31

५. पठममग्गसुतं

१. ... पे०... मिच्छादिद्विको होति, मिच्छासङ्कपो होति, 5 R. 2
मिच्छावाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति ... पे०... सम्मादिद्विको होति,
सम्मासङ्कपो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति ... ।

६. दुत्तियमग्गसुतं

१. ... पे०... मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति,
मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति ... पे०... सम्माआजीवो होति,
सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति ... । 10

७. पठमवोहारपयसुतं

१. ... पे०... अदिद्वे दिट्ठवादी होति, अमुते सुतवादी होति,
अमुते सुतवादी होति, अविज्जाते विज्जातवादी होति ... पे०... अदिद्वे
अदिट्ठवादी होति, अमुते अनुतवादी होति, अमुते अनुतवादी होति,
अविज्जाते अविज्जातवादी होति ... ।

८. दुत्तियवोहारपयसुतं

१. ... पे०... दिद्वे अदिट्ठवादी होति, मुते असुतवादी होति, 15
मुते अनुतवादी होति, विज्जाते अविज्जातवादी होति ... पे०... दिद्वे
दिट्ठवादी होति, सुते सुतवादी होति, मुते सुतवादी होति, विज्जाते
विज्जातवादी होति ... ।

९. अहिरिकसुतं

१. ... पे०... अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, अहिरिको होति,
अनोत्तप्पी होति ... पे०... सद्धो होति, सीलवा होति, हिरिमा होति, 20
ओत्तप्पी होति ... ।

१०. दुस्सीलसुत्तं

B. 550

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

5

R. 228

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? सद्धो होति, सीलवा होति, आरद्ध-विरियो होति, पञ्जवा होति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

परिसावग्गो^१ वावीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

10

परिसा दिट्ठिअकतञ्जुता, पाणातिपाता पि द्वे मग्गा ।

द्वे वोहारपथा वुत्ता, अहिरिकं^२ दुप्पञ्जेन चा^३ ति ॥

— ० —

२३. दुच्चरितवग्गो

१. दुच्चरितसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, वचीदुच्चरितानि । कतमानि चत्तारि ? मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वचीदुच्चरितानि । चत्तारिमानि, भिक्खवे, वचीमुचरितानि । कतमानि चत्तारि ? सच्चवाचा, अपिसुणा
15 वाचा, सण्हा^१ वाचा, मन्तावाचा^२ — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वची-
मुचरितानी” ति ।

२. दिट्ठिसुत्तं

B. 551

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो^४ असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानु-
वज्जो च विञ्चूनं; वहुं च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ?

१. सोमणवग्गो — सी०, रो०; सोमनवग्गो — स्या० । २. हिरिकं — रो० ।
३-३. सण्हावाचा मन्तावाचा — सी०, स्या०, रो० । ४. अव्यत्तो — रो० ।

कायदुच्चरितेन, वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, मिच्छादिद्विधा - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विञ्चूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति ।

२. "चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो ५ सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो विञ्चूनं, वहुं च पुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ? कायसुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन, सम्मादिद्विधा - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो विञ्चूनं; १० वहुं च पुञ्जं पसवती" ति ।

३. अकतञ्जुतासुत्तं

१. चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विञ्चूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन, वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, अकतञ्जुताअकतवेदिता - इमेहि १५ ... पे०... कायसुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन कतञ्जुता-कतवेदिता ... पे०... ।

R. 229

४. पाणातिपातीसुत्तं

१. ...पे... पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति ... पे०... पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो २० होति, मुसावादा पटिविरतो होति ... पे०... ।

५. पठममगसुत्तं

१. ...पे... मिच्छादिद्विको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छावाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति ... पे०... सम्मादिद्विको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति ... पे०... ।

६. दुत्तियमगसुत्तं

१. ... पे०... मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति ... पे०... सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति ... पे०.... ।

७. पठमवोहारपथसुत्तं

१. ... पे०... अदिट्ठे दिट्ठवादी होति, असुते सुतवादी होति, 5 अमुते मुतवादी होति, अविञ्जाते विञ्जातवादी होति ... पे०... अदिट्ठे अदिट्ठवादी होति, असुते असुतवादी होति, अमुते अमुतवादी होति, अविञ्जाते अविञ्जातवादी होति ... पे०... ।

८. दुत्तियवोहारपथसुत्तं

१. ... पे०... दिट्ठे अदिट्ठवादी होति, सुते असुतवादी होति, मुते अमुतवादी होति, विञ्जाते अविञ्जातवादी होति ... पे०... दिट्ठे 10 दिट्ठवादी होति, सुते सुतवादी होति, मुते मुतवादी होति, विञ्जाते विञ्जातवादी होति ... पे०... ।

९. अहिरिकसुत्तं

१. ... पे०... अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी^१ होति ... पे०... सद्धो होति, सीलवा होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति ... पे०... ।

१०. दुप्पञ्जसुत्तं

R. 230 15

१. ... पे०... अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति ... पे०... सद्धो होति, सीलवा होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति—इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो^२ सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरत्ति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो विञ्जूनं, बह्वं च पुञ्जं पसवती” ति ।

११. कविसुत्तं

D. 553

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, कवी । कतमे चत्तारो ? चिन्ता-
कवि, सुतकवि, ग्रन्थकवि, पटिभानकवि - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
कवी" ति ।

दुच्चरितवग्गो तेवोसतिमो ।

तस्सुद्धानं

दुच्चरितं दिट्ठि अकतञ्जू च, पाणातिपाता पि द्वे मग्गा ।
द्वे वोहारपथा वुत्ता, अहिरिकं दुप्पञ्जकविना चा ति ॥ ५

२४. कम्मवग्गो

१. सत्तित्तमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि मया सयं अभिञ्जा
सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं
कण्हं कण्हविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं; अत्थि,
भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं
अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मवखयाय संवत्तति । इमानि 10
खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानि मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदि-
तानी" ति ।

२. वित्यारमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि मया सयं अभिञ्जा
सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं
कण्हं कण्हविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं; अत्थि, 13
भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं
अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मवखयाय संवत्तति ।

R. 231

२. "कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सव्या-

B. 554

- वज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति । सो सव्यावज्ज्ञं कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा सव्यावज्ज्ञं लोकं उपपज्जति^१ । तमेनं सव्यावज्ज्ञं लोकं उपपन्नं समानं
- 5 सव्यावज्ज्ञा फस्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञेहि फस्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञं वेदनं वेदयति^२ एकन्तदुक्खं, सेय्यथापि सत्ता नेरयिका । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अव्यावज्ज्ञं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, अव्यावज्ज्ञं
- 10 वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, अव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति । सो अव्यावज्ज्ञं कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, अव्यावज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, अव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा अव्यावज्ज्ञं लोकं उपपज्जति । तमेनं अव्यावज्ज्ञं लोकं उपपन्नं समानं अव्यावज्ज्ञा फस्सा फुसन्ति । सो अव्यावज्ज्ञेहि फस्सेहि फुट्ठो समानो अव्यावज्ज्ञं
- 15 वेदनं वेदयति एकन्तसुखं, सेय्यथापि देवा सुभकिण्हा । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति,
- 20 सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति । सो सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि लोकं उपपज्जति । तमेनं सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि लोकं उपपन्नं समानं
- 25 सव्यावज्ज्ञा पि अव्यावज्ज्ञा पि फस्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञेहि पि फस्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वेदनं वेदयति वोकिणसुखदुक्खं^३, सेय्यथापि मनुस्सा एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपातिका । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

R. 232

१. उपपज्जति - रो० । २. वेदयति - सी०, स्या०, रो० । ३. वोकिणं सङ्किण्णं सुखदुक्खं - रो० ।

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(चतुक्क-पञ्चकनिपाता)

५. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्क-
विपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? तत्र, भिक्खवे, यमिदं कम्मं कण्हं
कण्हविपाकं तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं
तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं तस्स
पहानाय या चेतना — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं ■ B. 555
अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति ।

३. सोणकायनसुत्तं

१. अथ खो सिखामोग्गल्लानो^१ ब्राह्मणो येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं
सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो 10
सिखामोग्गल्लानो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच —

२. “पुरिमानि, भो गोतम, दिवसानि पुरिमतरानि सोणकायनो
माणवो येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं एतदवोच — ‘समणो
गोतमो सब्बकम्मनं अकिरियं पञ्जापेति, सब्बकम्मनं खो पन अकिरियं
पञ्जापेत्तो उच्छेदं आहं लोकस्स — कम्मसच्चायं, भो^३, लोको कम्म- 15
समारम्भट्ठायी” ति ।

३. “दस्सनं पि खो अहं, ब्राह्मण, सोणकायनस्स^४ माणवस्स
नाभिजानामि; कुतो पनेवरूपो कथासल्लापो ! चत्तारिमानि, ब्राह्मण,
कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि
चत्तारि ? अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं; अत्थि, ब्राह्मण, 20
कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं; अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं कण्हसुक्कं^५ कण्हसुक्क-
विपाकं; अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं
कम्मक्खयाय^६ संवत्तति । R. 233

४. “कतमं च, ब्राह्मण, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध, ब्राह्मण,
एकच्चो सब्बावज्झं^७ कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सब्बावज्झं वचीसङ्खारं 25
अभिसङ्खरोति, सब्बावज्झं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति । सो सब्बावज्झं

१. यमिदं — सी०, स्या०, रो० । २. सिन्नो मोग्गल्लानो — रो० । ३. खो — रो० ।
४. सोणकायनस्स — रो० । ५. कण्हं सुक्कं — स्या० । ६. कम्मं कम्मक्खयाय — रो० ।
७. सब्बावज्झं — सी०, स्या०; सब्बापज्झं — रो० ।

कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा सव्यावज्ज्ञं लोकं उपपज्जति । तमेनं सव्यावज्ज्ञं लोकं उपपन्नं समानं सव्यावज्ज्ञा फस्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञेहि फस्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञं वेदनं वेदयति ।
 5 एकन्तदुक्खं, सेय्यथापि सत्ता नेरयिका । इदं वुच्चति, ब्राह्मण, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

B. 556

५. “कतमं च, ब्राह्मण, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो अव्यावज्ज्ञं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, अव्यावज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, अव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति ।
 10 सो अव्यावज्ज्ञं कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, अव्यावज्ज्ञं वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, अव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा अव्यावज्ज्ञं लोकं उपपज्जति । तमेनं अव्यावज्ज्ञं लोकं उपपन्नं समानं अव्यावज्ज्ञा फस्सा फुसन्ति । सो अव्यावज्ज्ञेहि फस्सेहि फुट्ठो समानो अव्यावज्ज्ञं वेदनं वेदयति’ एकन्तसुखं, सेय्यथापि देवा सुभकिण्हा । इदं वुच्चति,
 15 ब्राह्मण, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

६. “कतमं च, ब्राह्मण, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोति । सो सव्या-
 20 वज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा, सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि लोकं उपपज्जति । तमेनं सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि लोकं उपपन्नं समानं सव्यावज्ज्ञा पि अव्यावज्ज्ञा पि फस्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञेहि पि
 25 अव्यावज्ज्ञेहि पि फस्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञं पि अव्यावज्ज्ञं पि वेदनं वेदयति वोकिण्णसुखदुक्खं, सेय्यथापि मनुस्सा एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपातिका । इदं वुच्चति, ब्राह्मण, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

७. “कतमं च, ब्राह्मण, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्क-
 30 विपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? तत्र, ब्राह्मण, यमिदं कम्मं कण्हं

कण्हविपाकं तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं तस्स पहानाय या चेतना — इदं वुच्चति, ब्राह्मण, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्ह-असुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, ब्राह्मण, चत्तारि कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदितानी” ति ।

४. पठमसिक्खापदसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

R. 234

B. 557

10

२. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

15

३. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्जं पि अव्यावज्जं पि कायसङ्खारं अभि-सङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

20

४. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? तत्र, भिक्खवे, यमिदं कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदितानी” ति ।

25

५. दुत्तियसिखलापदमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मनि मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ।

२. "कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो^१ मातां जीविता वोरपिता होति, पिता जीविता वोरपितो^२ होति, अरहं जीविता वोरपितो होति, तंयागतस्स दुट्ठेन^३ चित्तेन लोहितं उप्पादितं^४ होति, सङ्खो भिन्नो होति । इदं वुच्चति

१० भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

३. "कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरसाय वाचाय पटिविरतो

१५ होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठि^५ होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

४. "कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं पि अव्यावज्झं पि कायसङ्खारं अभि-

२० सङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

५. "कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? तत्र, भिक्खवे, यमिदं कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्ह-

२५ असुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मनि मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी" ति ।

१. एकच्चो - रो० । २. वोरपिता - रो० । ३. पेडुट्ठेन - रो० । ४. उप्पादितं - रो० । ५. सम्मादिट्ठिको - सी०, स्या०, रो० ।

६. अरियमग्गसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि भया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । 5

२. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अव्यावज्झं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... इदं 10 वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

B. 559,
R. 236

४. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं पि अव्यावज्झं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं । 15

५. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानि भया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति । 20

७. बोज्झङ्गसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि ... पे०... कण्हं कण्हविपाकं ... पे०... इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अव्यावज्झं कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... 25 इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झं पि अव्यावज्झं पि कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति ... पे०... इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

- 5 ४. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्ह-असुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्म-विचयसम्बोज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्वि-सम्बोज्झङ्गो, समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय
10 संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति ।

८. सावज्जसुत्तं

- B. 560 १. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन, सावज्जाय दिट्ठिया — इमेहि खो,
15 भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो^१ एवं निरये ।
२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सगगे । कतमेहि चतूहि ? अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन, अनवज्जाय दिट्ठिया — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सगगे” ति ।

९. अव्यावज्झसुत्तं

- 20 १. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? सव्यावज्झेन कायकम्मेन, सव्यावज्जेन वचीकम्मेन, सव्यावज्जेन मनोकम्मेन, सव्यावज्जाय दिट्ठिया — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।
- R. 233 २. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
25 एवं सगगे । कतमेहि चतूहि ? अव्यावज्जेन कायकम्मेन, अव्यावज्जेन

वचीकम्मेन, अव्यावज्जेन मनोकम्मेन, अव्यावज्जाय दिट्ठिया - इमेहि
खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं
सग्गे" ति ।

१०. समणसुत्तं

१. "इधेव, भिक्खवे, पठमो^१ समणो, इध दुतियो समणो,
इध ततियो समणो, इध चतुत्थो समणो; सुञ्जा परप्पवादा समणेहि 5
अञ्जेही" ति^२ - एवमेतं, भिक्खवे, सम्मा सीहनादं नदथ ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, पठमो समणो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु तिण्णं संयोजनानं परिक्खया सोतापन्नो होति अविनिपात-
धम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो^३ । अयं, भिक्खवे, पठमो समणो ।

३. "कतमो च, भिक्खवे, दुतियो समणो ? इध, भिक्खवे, 10 B. 561
भिक्खु तिण्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी
होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, भिक्खवे,
दुतियो समणो ।

४. "कतमो च, भिक्खवे, ततियो समणो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको 15
होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं, भिक्खवे,
ततियो समणो ।

५. "कतमो च, भिक्खवे, चतुत्थो समणो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव
धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिदकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । अयं, भिक्खवे, 20
चतुत्थो समणो ।

६. "इधेव, भिक्खवे, पठमो समणो, इध दुतियो समणो,
इध ततियो समणो, इध चतुत्थो समणो; सुञ्जा परप्पवादा समणेहि
अञ्जेही" ति - एवमेतं, भिक्खवे, सम्मा सीहनादं नदथा^४ ति ।

१. स्या०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । २-२. अञ्जेति - सी०, रो०; अञ्जेहि -
स्या० । ३. ० परायणो - स्या०, रो० । ४. नदती - रो० ।

R. 239

११. सप्पुरिसानिसंसुत्तं

१. “सप्पुरिसं, भिक्खवे, निस्साय चत्तारो आनिसंसा पाटि-
कह्वा । कतमे चत्तारो ? अरियेन सालेन वड्ढति, अरियेन समाधिना
वड्ढति, अरियाय पञ्जाय वड्ढति, अरियाय विमुत्तिया वड्ढति – सप्पुरिसं,
भिक्खवे, निस्साय इमे चत्तारो आनिसंसा पाटिकह्वा” ति ।

कम्मवणो चतुवीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

सङ्खित्त वित्थार सोनकायन, सिक्खापदं अरियमग्गो वोज्झङ्गं ।
सावज्जं चैव अव्यावज्झं, समणो च सप्पुरिसानिसंसो ति ॥

— ० —

२५. आपत्तिभयवग्गो

१. सङ्घभेदकसुत्तं

B. 562

१. एकं समयं भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे ।
अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिघ्नं खो
१० आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच – “अपि नु तं, आनन्द, अधिकरणं
वूपसन्तं” ति ?

“कुतो तं, भन्ते, अधिकरणं वूपसमिस्सति ! आयस्मतो, भन्ते,
अनुरुद्धस्स बाहियो नाम सद्धिविहारिको केवलकप्पं सङ्घभेदाय ठितो ।
तत्रायस्मा अनुरुद्धो न एकवाचिकं पिं भणितव्वं मञ्जती” ति ।

१५ २. “कदा पनानन्द, अनुरुद्धो सङ्घमज्झे अधिकरणेषु वीयु-
ज्जति ! ननु, आनन्द, यानि कानिचि अधिकरणानि उप्पज्जन्ति,
सव्वानि तानि तुम्हे चैव वूपसमेथ सारिपुत्तमोगल्लाना च ।

३. “चत्तारोमे, आनन्द, अत्थवसे सम्पस्समानो पापभिक्खु
सङ्घभेदेन नन्दति । कतमे चत्तारो ? इधानन्द, पापभिक्खु दुस्सीलो
२० होति पापघम्मो असुचि सङ्कत्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो अस्समणो
समणपटिञ्जो अब्रह्मचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो अन्तोपूति अवस्सुतो
कसम्बुजातो । तस्स एवं होति – ‘सचे खो मं भिक्खू जानिस्सन्ति –

R. 240

दुस्सीलो पापधम्मो असुचि सङ्कस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो अस्स-
मणो समणपटिञ्जो अवहचारो ब्रह्मचारिपटिञ्जो अन्तोपूति
अवस्सुतो कसम्बुजातो ति, समग्गा मं सन्ता नासेस्सन्ति; वग्गा पनं मं
न नासेस्सन्ती' ति । इदं, आनन्द, पठमं अत्यवसं सम्पस्समानो पाप-
भिक्षु सङ्घभेदेन नन्दति ।

5

४. "पुन च परं, आनन्द, पापभिक्षु मिच्छादिट्ठिको होति,
अन्तग्गाहिकाय दिट्ठिया समघागतो । तस्स एवं होति — 'सचे खो
मं भिक्षू जानिस्सन्ति — मिच्छादिट्ठिको अन्तग्गाहिकाय दिट्ठिया
समघागतो ति, समग्गा मं सन्ता नासेस्सन्ति; वग्गा पनं मं न नासेस्सन्ती'
ति । इदं, आनन्द, दुतियं अत्यवसं सम्पस्समानो पापभिक्षु सङ्घभेदेन 10
नन्दति ।

५. "पुन च परं, आनन्द, पापभिक्षु मिच्छाआजीवो होति,
मिच्छाआजीवेन जीविकं कप्पेति । तस्स एवं होति — 'सचे खो मं
भिक्षू जानिस्सन्ति — मिच्छाआजीवो मिच्छाआजीवेन जीविकं कप्पेती
ति, समग्गा मं सन्ता नासेस्सन्ति; वग्गा पनं मं न नासेस्सन्ती' ति । 15
इदं, आनन्द, ततियं अत्यवसं सम्पस्समानो पापभिक्षु सङ्घभेदेन नन्दति ।

D. 563

६. "पुन च परं, आनन्द, पापभिक्षु लाभकामो होति सक्कार-
कामो अनवञ्जत्तिकामो । तस्स एवं होति — 'सचे खो मं भिक्षू
जानिस्सन्ति — लाभकामो सक्कारकामो अनवञ्जत्तिकामो ति, समग्गा
मं सन्ता^१ न सक्करिस्सन्ति न गहं^२ करिस्सन्ति न मानेस्सन्ति न पूजे- 20
स्सन्ति; वग्गा पनं मं सक्करिस्सन्ति गहं करिस्सन्ति मानेस्सन्ति पूजे-
स्सन्ती' ति । इदं, आनन्द, चतुत्थं अत्यवसं सम्पस्समानो पापभिक्षु
सङ्घभेदेन नन्दति । इमे खो, आनन्द, चत्तारो अत्यवसे सम्पस्समानो
पापभिक्षु सङ्घभेदेन नन्दती' ति ।

२. आपत्तिभयसुप्तं

१. "चत्तारिमांनि, भिक्षवे, आपत्तिभयानि । कतमानि 25
चत्तारि? सेय्यथापि, भिक्षवे, चोरं आगुचारि गहेत्वा रञ्जो दस्सेय्युं —
'अयं ते, देव, चोरो आगुचारी । इमस्स देवो दण्डं पणेतू' ति । तमेनं

१. जीवितं — स्या०, रो० । २. स्या० पोत्यके नस्यि । ३. गह — स्या०, रो० ।

R. 241

- राजा एवं वदेय्य — 'गच्छय, भो, इमं पुरिसं दब्बाय रज्जुया पच्छा-
 वाहं गाब्धवन्धनं वन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय
 रथिकं^१ सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन निक्खामेत्वा
 दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्दथा' ति । तमेनं रज्जो पुरिसा दब्बाय
 5 रज्जुया पच्छावाहं गाब्धवन्धनं वन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन
 पणवेन रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन
 द्वारेन निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्देय्युं । तत्रञ्जतरस्स
 थलट्ठस्स पुरिसस्स एवमस्स — 'पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासि
 गारय्हं सीसच्छेज्जं । यत्र हि नाम रज्जो पुरिसा दब्बाय रज्जुया
 10 पच्छावाहं गाब्धवन्धनं वन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन पणवेन
 रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन
 निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्दिस्सन्ति ! सो वत्तस्साहं^२
 एवरूपं पापकम्मं^३ न करेय्यं^४ गारय्हं सीसच्छेज्जं' ति । एवमेव खो,
 भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा एवं तिव्वा भय-
 15 सञ्जा पच्चुपट्ठिता होति पाराजिकेसु धम्मेसु । तस्सेतं पाटिकङ्कं —
 अनापन्नो वा पाराजिकं धम्मं न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाराजिकं
 धम्मं यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

B. 564

२. "सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो काळवत्थं^५ परिधाय केसे
 पकिरित्वा मुसलं खन्वे आरोपेत्वा महाजनकायं उपसङ्कमित्वा एवं
 20 वदेय्य — 'अहं, भन्ते, पापकम्मं अकासि गारय्हं मोसल्लं, येन मे आयस्मन्तो
 अत्तमना होन्ति तं करोमी' ति । तत्रञ्जतरस्स थलट्ठस्स पुरिसस्स
 एवमस्स — 'पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासि गारय्हं मोसल्लं ।
 यत्र हि नाम काळवत्थं परिधाय केसे पकिरित्वा मुसलं खन्वे आरोपेत्वा
 महाजनकायं उपसङ्कमित्वा एवं वक्खति — 'अहं, भन्ते, पापकम्मं
 25 अकासि गारय्हं मोसल्लं, येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी
 ति । सो वत्तस्साहं एवरूपं पापकम्मं न करेय्यं गारय्हं मोसल्लं' ति ।
 एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा एवं
 तिव्वा भयसञ्जा पच्चुपट्ठिता होति सञ्जादिसेसेसु धम्मेसु, तस्सेतं

R. 242

१-१. रथियाय रथियं — रो०; रथिया रथिय — स्या० । २. वत्तस्सायं — सी०,
 स्या० । ३. पाप कम्मं — सी०, रो० । ४. करेय्यं — सी०, स्या० । ५. काळक वत्थं — सी०,
 स्या०, रो० ।

पाटिकह्वं - अनापन्नो वा सङ्घादिसेसं धम्मं न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा सङ्घादिसेसं धम्मं यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो काळवत्थं परिधाय केसे पकिरित्वा भस्मपुटं^१ खन्धे आरोपेत्वा महाजनकायं उपसङ्कुमित्वा एवं वदेय्य - ‘अहं, भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारय्हं भस्मपुटं । येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी’ ति । तत्रञ्जतरस्स थलट्ठस्स पुरिसस्स एवमस्स - ‘पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासिं गारय्हं भस्मपुटं । यत्र हि नाम काळवत्थं परिधाय केसे पकिरित्वा भस्मपुटं खन्धे आरोपेत्वा महाजनकायं उपसङ्कुमित्वा एवं वदस्सति - अहं, भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारय्हं भस्मपुटं; येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी ति । सो वत्तस्साहं’ एवरूपं पापकम्मं न करेय्यं गारय्हं भस्मपुटं’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुरस्स वा भिक्खुनिया वा एवं तिब्बा भयसञ्जा पच्चुपट्ठिता होति पाचित्तियेसु धम्मेसु, तस्सेतं पाटिकह्वं - अनापन्नो वा पाचित्तियं धम्मं न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाचित्तियं धम्मं यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

D. 563

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो काळवत्थं परिधाय केसे पकिरित्वा महाजनकायं उपसङ्कुमित्वा एवं वदेय्य - ‘अहं, भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारय्हं उपवज्जं । येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी’ ति । तत्रञ्जतरस्स थलट्ठस्स पुरिसस्स एवमस्स - ‘पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासिं गारय्हं उपवज्जं । यत्र हि नाम काळवत्थं परिधाय केसे पकिरित्वा महाजनकायं उपसङ्कुमित्वा एवं वदस्सति - अहं, भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारय्हं उपवज्जं; येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी ति । सो वत्तस्साहं एवरूपं पापकम्मं न करेय्यं गारय्हं उपवज्जं’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा एवं तिब्बा भयसञ्जा पच्चुपट्ठिता होति पाटिदेसनीयेसु^२ धम्मेसु, तस्सेतं पाटिकह्वं - अनापन्नो वा पाटिदेसनीयं धम्मं न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाटिदेसनीयं धम्मं यथाधम्मं पटिकरिस्सति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि आपत्तिभयानी” ति ।

R. 243

१. मत्तपुट - स्वा०, रो० । २. वत्तस्साय - स्वा० । ३. पाटिदेसनीयकेनु - रो० ।

३. सिक्खानिसंसमुत्तं

१. "सिक्खानिसंसमिदं, भिक्खवे, ब्रह्मचरियं वुस्सं विमुत्तिसारं सत्ताधिपतेय्यं । कथं च, भिक्खवे, सिक्खानि इध, भिक्खवे, मया सावकानं अभिसमाचारिका सिक्खे अप्सन्नानं पसादाय पसन्नानं भिय्योभावाय । यथा यथ 5 मया सावकानं अभिसमाचारिका सिक्खा पञ्जत्ता अप्सन्न पसन्नानं भिय्योभावाय तथा तथा सो तस्सा सिक्खाय अखण्डा अच्चिद्दकारी असवलकारी अकम्मासकारी, समादाय सिक्ख पदेसु ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, मया सावकानं आदिब्रह्म 10 सिक्खा पञ्जत्ता सब्बसो सम्मा दुक्खक्खयाय । यथा यथ मया सावकानं आदिब्रह्मचरियिका सिक्खा पञ्जत्ता सब्ब दुक्खक्खयाय तथा तथा सो तस्सा सिक्खाय अखण्डकारी होति कारी असवलकारी अकम्मकारी, समादाय सिक्खति सि एवं खो, भिक्खवे, सिक्खानिसंसं होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पञ्जुत्तरं होति ? इध, 15 मया सावकानं धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खक्खयाय यथा, भिक्खवे, मया सावकानं धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्ख तथा तथास्स ते धम्मा पञ्जाय समवेक्खिता होन्ति । भिक्खवे, पञ्जुत्तरं होति ।

R. 244 20 ४. "कथं च, भिक्खवे, विमुत्तिसारं होति ? इध, मया सावकानं धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खक्खयाय यथा, भिक्खवे, मया सावकानं धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्ख तथा तथास्स ते धम्मा विमुत्तिया फुसिता होन्ति । एवं खो, विमुत्तिसारं होति ।

25 ५. "कथं च, भिक्खवे, सत्ताधिपतेय्यं होति ? 'इति वा अभिसमाचारिकं सिक्खं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा अभिसम सिक्खं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुगहेस्सामी' ति — अञ्जत्तये सूपट्ठिता होति । 'इति अपरिपूरं वा आदिब्रह्मचरियिकं सिक्खं

स्सामि, परिपूरं वा आदिव्रह्मचरियिकं सिक्खं तत्थ तत्थ पञ्ञाय अनु-
गहेस्सामी' ति - अञ्ञत्तयेव सति सूपट्ठिता होति । 'इति असमवेविखतं
वा धम्मं पञ्ञाय समवेविक्खस्सामि, समवेविखतं वा धम्मं तत्थ तत्थ
पञ्ञाय अनुगहेस्सामी' ति - अञ्ञत्तयेव सति सूपट्ठिता होति ।
'इति अफुसितं' वा धम्मं विमुत्तिया फुसिस्सामि, फुसितं वा धम्मं तत्थ
तत्थ पञ्ञाय अनुगहेस्सामी' ति - अञ्ञत्तयेव सति सूपट्ठिता होति ।
एवं खो, भिक्खवे, सत्ताधिपतेय्यं होति । 'सिक्खानिसंसमिदं, भिक्खवे,
ब्रह्मचरियं वुस्सति' पञ्ञुत्तरं विमुत्तिसारं सत्ताधिपतेय्यं' ति, इति यं
तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

४. सेय्यासुतं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, सेय्या । कतमा चतस्सो ? 10
पेतसेय्या, कामभोगिसेय्या, सीहसेय्या, तथागतसेय्या । कतमा च,
भिक्खवे, पेतसेय्या ? येभुय्येन, भिक्खवे, पेता उत्ताना सेन्ति; अयं
वुच्चति, भिक्खवे, पेतसेय्या ।

B. 567

२. "कतमा च, भिक्खवे, कामभोगिसेय्या ? येभुय्येन,
भिक्खवे, कामभोगी वामेन पस्सेन सेन्ति; अयं वुच्चति, भिक्खवे, 15
कामभोगिसेय्या ।

३. "कतमा च, भिक्खवे, सीहसेय्या ? सीहो, भिक्खवे,
मिगराजा दक्खिणेन पस्सेन सेय्यं कप्पेति, पादे' पादं अच्चाधाय, अन्तर-
सत्थिम्हि' नञ्जुं अनुपक्खित्वा । सो पटिवुज्झित्वा पुरिमं कायं
अभुन्नामेत्वा पच्छिमं कायं अनुविलोकेति । सचे, भिक्खवे, सीहो 20
मिगराजा किञ्चि पस्सति कायस्स विक्खित्तं वा विसटं वा, तेन, भिक्खवे,
सीहो मिगराजा' अनत्तमनो होति । सचे पन, भिक्खवे, सीहो मिग-
राजा न किञ्चि पस्सति कायस्स विक्खित्तं वा विसटं वा, तेन, भिक्खवे,
सीहो मिगराजा अत्तमनो होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सीहसेय्या ।

R. 245

४. "कतमा च, भिक्खवे, तथागतसेय्या ? इध, भिक्खवे, 25
तथागतो' विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।

१. अफुसित - रो० । २. वुच्चति - स्या० । ३. पादेन - स्या० । ४. अन्तरा-
सत्थिम्हि - स्या०; अन्तरासत्थियं - रो० । ५. महाराजा - रो० । ६. भिक्खु - स्या०,
रो० ।

अयं वुच्चति, भिक्खवे, तथागतसेय्या-। इमा खो, भिक्खवे, चत्तस्सो सेय्या' ति ।

५. थूपावसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, थूपावहा । कतमे चत्तारो ? तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो थूपावहो, पञ्चेकवुद्धो थूपावहो, तथागतसावको थूपावहो, राजा चक्कवत्ती थूपावहो - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो थूपावहा" ति ।

६. पञ्जावुद्धिसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा पञ्जावुद्धिया संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? सप्पुरिससंसेवो, सद्धम्मसवनं, योनिसो मनसिकारो, धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा पञ्जावुद्धिया संवत्तन्ती" ति ।

७. बहुकारसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा मनुस्सभूतस्स बहुकारा' होन्ति । कतमे चत्तारो ? सप्पुरिससंसेवो, सद्धम्मसवनं, योनिसो मनसिकारो, धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा मनुस्सभूतस्स बहुकारा होन्ती" ति ।

८. पठमवोहारसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, अनरियवोहारा । कतमे चत्तारो ? अदिट्ठे दिट्ठवादिता, असुते सुतवादिता, अमुते मुतवादिता, अविज्जाते विज्जातवादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अनरियवोहारा" ति ।

९. दुतियवोहारसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, अरियवोहारा । कतमे चत्तारो ? अदिट्ठे अदिट्ठवादिता, असुते असुतवादिता, अमुते अमुतवादिता,

१. बहुकारे - से० ।

अविज्ञाते अविज्ञातवादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अरिय-
‘वोहारा’ ति ।

१०. तत्तियवोहारसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, अनरियवोहारा । कतमे चत्तारो ?
दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते अमुत्तवादिता, मुते अमुत्तवादिता, विज्ञाते
अविज्ञातवादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अनरियवोहारा” ति । 5

११. चतुत्यवोहारसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, अरियवोहारा । कतमे चत्तारो ?
दिट्ठे दिट्ठवादिता, सुते सुत्तवादिता, मुते मुत्तवादिता, विज्ञाते विज्ञात-
वादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अरियवोहारा” ति ।

आपत्तिभयवग्गो पञ्चवीसत्तिमो ।

तत्सुद्धानं

भेदआपत्ति’ सिक्खा च’, सेय्या थूपारहेन च ।

B. 569

पञ्जावुद्धि बहुकारा, वोहारा’ चतुरो ठिता’ ति ॥

10

पञ्चमो पण्णासको समत्तो ।

२६. अभिज्ञावग्गो

१. अभिज्ञासुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे चत्तारो ? अत्थि,
भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा परिञ्जेय्या; अत्थि, भिक्खवे, धम्मा
अभिज्ञा पहातव्वा; अत्थि, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा भावेतव्वा;
अत्थि, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा सच्छिकातव्वा ।

B. 570

R. 247

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा परिञ्जेय्या ? 15
पञ्चुपादानकखन्वा - इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा
परिञ्जेय्या ।

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा पहातव्वा ?
अविज्जा च भवतण्हा च — इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा
पहातव्वा ।

४. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा भावेतव्वा ? समथो
५ च विपस्सना च — इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा भावेतव्वा ।

५. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा सच्छिकातव्वा ?
विज्जा च विमुत्ति च — इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा अभिञ्जा
सच्छिकातव्वा । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा” ति ।

२. परियेसनासुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, अनरियपरियेसना । कतमा
॥ चतस्सो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना जराधम्मो समानो जरा-
धम्मंयेव परियेसति; अत्तना व्याधिधम्मो समानो व्याधिधम्मंयेव
परियेसति; अत्तना मरणधम्मो समानो मरणधम्मंयेव परियेसति;
अत्तना सङ्खिलेसधम्मो समानो सङ्खिलेसधम्मंयेव परियेसति । इमा
खो, भिक्खवे, चतस्सो अनरियपरियेसना ।

२. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, अरियपरियेसना । कतमा
चतस्सो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना जराधम्मो समानो जरा-
धम्मे आदीनवं विदित्वा अजरं अनुत्तरं योगवक्खेमं निव्वानं परियेसति;
अत्तना व्याधिधम्मो समानो व्याधिधम्मे आदीनवं विदित्वा अव्याधिं
अनुत्तरं योगवक्खेमं निव्वानं परियेसति; अत्तना मरणधम्मो समानो
२० मरणधम्मे आदीनवं विदित्वा अमृतं अनुत्तरं योगवक्खेमं निव्वानं परिये-
सति; अत्तना सङ्खिलेसधम्मो समानो सङ्खिलेसधम्मे आदीनवं विदित्वा
असङ्खित्तिट्ठं अनुत्तरं योगवक्खेमं निव्वानं परियेसति । इमा खो, भिक्खवे,
चतस्सो अरियपरियेसना” ति ।

३. सङ्गहवत्पुमुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सङ्गहवत्पूनि । कतमानि
२५ चत्तारि ? दानं, पेयवज्जं, अत्यचरिया, समानत्तता — इमानि सो,
भिक्खवे, चत्तारि सङ्गहवत्पूनी” ति ।

४. मालुक्यपुत्तसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो भगवन्तं एतदवोच -

२. “साधु मे, भन्ते, भगवा सङ्खित्तेन धम्मं देसेतु, यमहं भगवतो
धम्मं सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरेय्य” ति । ५

“एत्थ इदानि”, मालुक्यपुत्त, किं दहरे भिक्खू ववखाम;
यत्र हि नाम त्वं जिण्णो वुट्ठो महल्लको तथागतस्स सङ्खित्तेन ओवादे
याचसी” ति !

“देसेतु मे, भन्ते, भगवा सङ्खित्तेन धम्मं; देसेतु भुगतो सङ्खित्तेन
धम्मं । अप्पेव नामाहं भगवतो भासितस्स अत्थं आजानेय्यं; अप्पेव 10
नामाहं भगवतो भासितस्स दायादो अस्स” ति ।

“चत्तारोमे, मालुक्यपुत्त, तण्हप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति । कतमे चत्तारो ? चीवरहेतु वा, मालुक्य-
पुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । पिण्डपातहेतु वा,
मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । सेनासनहेतु 15
वा, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । इतिभवा-
भवहेतु वा, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति ।
इमे खो, मालुक्यपुत्त, चत्तारो तण्हप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति । यतो खो, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा पहीना
होति उच्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता^१ आयति अनुप्पादधम्मा, 20
अयं वुच्चति, मालुक्यपुत्त, “भिक्खु अच्चेच्छि तण्हं, विवत्तयि संयोजनं,
सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा” ति ।

३. अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो भगवता इमिना ओवादेन
ओवदितो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।
अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहित्तो 25
विहरन्तो नचिरस्सेव - यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं
पव्वजन्ति, तदनुत्तरं - ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मं सयं अभिज्जा
सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खोणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं,

B. 572,
R. 249

१. मालुक्यपुत्तो - सी०, स्या० । २. दानि - स्या०, रो० । ३. यत्थ - रो० ।
४. अनभावकता - रो० ।

कृतं करणीयं, नापरं इत्युक्ताया” ति अन्वञ्जासि । अञ्जतरो च पनायस्मा मालुक्यपुत्तो अरहत् अहोसी ति ।

५. कुलसुतं

१. “यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्तं पत्तानि न चिरद्वितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि चतूहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेन । कतमेहि चतूहि ? नट्ठं न गवेसन्ति, जिण्णं न पटि-
सङ्खरोन्ति, अपरिमितपानभोजना होन्ति, दुस्सीलं इत्थि वा पुरिसं वा आधिपच्चे ठपेन्ति । यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्तं पत्तानि न चिरद्वितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि इमेहि चतूहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेन ।

२. “यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्तं पत्तानि चिरद्वितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि चतूहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेन । कतमेहि चतूहि ? नट्ठं गवेसन्ति, जिण्णं पटिसङ्खरोन्ति, परिमितपानभोजना होन्ति, सीलवन्तं इत्थि वा पुरिसं वा आधिपच्चे ठपेन्ति । यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्तं पत्तानि चिरद्वितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि इमेहि चतूहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेना” ति ।

६. पठमआजानीयसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो भद्रो अस्सा-
जानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च आरोह-
परिणाहसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं लोकस्स । कतमेहि

१. महत्त - रो० । २. सब्बानि हि - रो० । ३. परिमितपानभोजना च - रो० ।

४. त्वेव - स्या० ।

चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो च होति वलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ।

5

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, यामया दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु वलसम्पन्नो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, 10 भिक्खु ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोध-गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाहसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लामो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय- 15 भेसज्जपरिक्खारानं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाह-सम्पन्नो होति ।

R. 251

७. “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्ञक्खेतं लोकस्सा” ति ।

७. वृत्तियप्राजानीयसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो भद्रो अस्सा- 20 जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो भद्रो अस्साजानीयो वण्ण-सम्पन्नो च होति, वलसम्पन्नो च, जवसम्पन्नो च, आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं तेव सङ्गं गच्छति । 25

B. 574

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्ञक्खेतं लोकस्स । कतमेहि

चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो च होति, वलसम्पन्नो च, जवसम्पन्नो च, आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा-
5 पदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु वलसम्पन्नो होति ।

10 ५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवानं खया ... पे० ... सच्छिद्धकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ।

R. 252 15 ६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाहसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय- भेसज्जपरिक्खारानं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाह- सम्पन्नो होति ।

७. “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे० ... अनुत्तरं पुञ्ञाक्खेत्तं लोकस्सा” ति ।

८. वलसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ?
20 विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं, पञ्ञावलं – इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानी” ति ।

९. अरञ्ञसुत्तं

B. 575

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नालं अरञ्ञवनप्पत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । कतमेहि चतूहि ? कामवित्तक्केन, व्यापादवित्तक्केन, विहिंसावित्तक्केन, दुप्पञ्ञो होति

१. अरञ्ञे वनप्पत्यानि – स्या०, रो० ।

वितरक

मोतीलाल बनारसीदास,

नेपाली छापा,
पोस्ट बाक्स नं० ७५,
वाराणसी,
(भारत)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

४. चतुक्कनिपातो

१. भण्डगामवग्गो

१. अनुबुद्धसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा वज्जीसु विहरति भण्डगामे ।
तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवे” ति । “भदन्ते” ति ते
भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

B.vol.I,307,
R.vol.II, 1

२. “चतुल्लं, भिक्खवे, घम्मानं अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं
दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च । कतमेसं चतुल्लं ?
अरियस्स, भिक्खवे, सीलस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं
सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च । अरियस्स, भिक्खवे, समाधिस्स
अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं
चेव तुम्हाकं च । अरियाय, भिक्खवे, पञ्जाय अननुबोधा अप्पटिवेधा
एवमिदं दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च । अरियाय,
भिक्खवे, विमुत्तिया अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं सन्धा-
वितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च । तयिदं, भिक्खवे, अरियं सीलं
अनुबुद्धं पटिविद्धं, अरियो समाधि अनुबुद्धो पटिविद्धो, अरिया पञ्जा
अनुबुद्धा पटिविद्धा, अरिया विमुत्ति अनुबुद्धा पटिविद्धा, उच्छिद्धान्ना
भवतण्हा, खीणा भवनेत्ति, नत्थि दानि पुनब्भवो” ति ।

15

३. इदमवोच भगवा । इदं वत्वान' सुगतो अथापरं एतदवोच
सत्था —

B. 308

“सीलं सनाधि पञ्जा च, विमुत्ति च अनुत्तरा ।
अनुबुद्धा इमे घम्मा, गोतमेन यसस्सिना ॥

R. 2

जळो एळमूगो - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
नालं अरञ्जावनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं अरञ्ज-
वनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । कतमेहि चतूहि ? नेक्खम्म-
वितक्केन, अब्बापादवितक्केन, अविहिंसावितक्केन, पञ्जावा होति ५
अजळो अनेळमूगो - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्खु अलं अरञ्जवनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

१०. कम्मसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो
असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो
विञ्जूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ? सावज्जेन १०
कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन, सावज्जाय
दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो
असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो
विञ्जूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति ।

R. 253

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो १५
सप्पुरिसो अक्खत्तं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति
अननुवज्जो विञ्जूनं, वहुं च पुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ?
अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन,
अनवज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो
पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खत्तं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो २०
च होति अननुवज्जो विञ्जूनं, वहुं च पुञ्जं पसवती” ति ।

अभिञ्जावगो द्धञ्जीसत्तिमो ।

तस्सुद्धानं

अभिञ्जा परियेसना, सङ्गहं^१ मालुक्कपुत्तो ।

कुलं^२ द्वे च आजानीया^३, वलं अरञ्जकम्मुना ति ॥

B. 576

२७. कम्मपथवग्गो

१. पाणातिपातीसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्जो होति, पाणातिपातस्स च वण्णं भासति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेरमणिया च समनुञ्जो होति, पाणातिपाता वेरमणिया च वण्णं भासति — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. अदिन्नादायीसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चतूहि ? अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने च समनुञ्जो होति, अदिन्नादानस्स च वण्णं भासति — इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

R. 254

२. “अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया च समनुञ्जो होति, अदिन्नादाना वेरमणिया च वण्णं भासति — इमेहि खो, भिक्खवे, ... पे०... एवं सग्गे” ति ।

३. मिच्छाचारोसुत्तं

B. 577 20

१. “अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्जो होति, कामेसुमिच्छाचारस्स च वण्णं भासति — इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

२. “अत्तना च कामेसु मिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, कामेसुमिच्छाचारा वेर-

मणिया च समनुज्जो होति, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

४. मुसावादीसुत्तं

१. "अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुज्जो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

5

२. "अत्तना च मुसावादा पटिविस्तो होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया च समनुज्जो होति, मुसावादा वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

५. पिसुणवाचासुत्तं

१. "अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुज्जो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति - इमेहि ... पे०... एवं निरये ।

10

२. "अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

15

६. फरसवाचासुत्तं

१. "अत्तना च फरसवाचो होति, परं च फरसाय वाचाय समादपेति, फरसाय वाचाय च समनुज्जो होति, फरसाय वाचाय च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

२. "अत्तना च फरसाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरसाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति, फरसाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

B. 578

20 R. 255

७. सम्फप्पलापसुत्तं

१. "अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समा-
दपेति, सम्फप्पलापे च समनुज्जो होति, सम्फप्पलापस्स च वण्णं भासति -
इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

२. "अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च सम्फप्प-
लापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुज्जो
होति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो, भिक्खवे,
... पे०... एवं सग्गे" ति ।

८. अभिज्झालुसुत्तं

१. "अत्तना च अभिज्झालु होति, परं च अभिज्झाय समादपेति,
अभिज्झाय च समनुज्जो होति, अभिज्झाय च वण्णं भासति - इमेहि
खो ... पे०... एवं निरये ।

२. "अत्तना च अनभिज्झालु होति, परं च अनभिज्झाय समा-
दपेति, अनभिज्झाय च समनुज्जो होति, अनभिज्झाय च वण्णं भासति -
इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

९. व्यापन्नचित्तसुत्तं

१. "अत्तना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति,
व्यापादे च समनुज्जो होति, व्यापादस्स च वण्णं भासति - इमेहि
खो ... पे०... एवं निरये ।

२. "अत्तना च अव्यापन्नचित्तो होति, परं च अव्यापादे समा-
दपेति, अव्यापादे च समनुज्जो होति, अव्यापादस्स च वण्णं भासति -
इमेहि खो ... पे०... एवं सग्गे" ति ।

१०. मिच्छादिद्विसुत्तं

१. "अत्तना च मिच्छादिद्विको होति, परं च मिच्छादिद्विया
समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुज्जो होति, मिच्छादिद्विया च
वण्णं भासति - इमेहि खो ... पे०... एवं निरये ।

२. “अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति, सम्मादिट्ठिया च समनुञ्जो होति, सम्मादिट्ठिया च वण्णं भासति — इमेहि^१ खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

B. 579

R. 256

कम्मपथवग्गो सत्तवीसतिमो ।

२८. रागपेय्यालं

१. सत्तिपट्ठानसुत्तं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा । 5
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सत्तिमा विनेय्य लोके अभिञ्जादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... पे०... धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्प-
जानो सत्तिमा विनेय्य लोके अभिञ्जादोमनस्सं । रागस्स, भिक्खवे,
अभिञ्जाय इमे चत्तारो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

10

२. सम्मप्पधानसुत्तं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं
धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं
पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
... पे०... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे०... उप्पन्नानं 15
कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भित्थोभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति
पदहति । रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे चत्तारो धम्मा
भावेतब्बा” ति ।

३. इन्द्रिपादसुत्तं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा । 20
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्ना-

गतं इद्धिपादं भावेति; विरियंसमाधि ... पे०... चित्तसमाधि ... पे०...
वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति । रागस्स,
भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे चत्तारो धम्मा भावेतब्बा' ति ।

४-३०. परिञ्जादिसुत्तानि

१. रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... पे०... परिक्खयाय ...
R. 257 ५ पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय चत्तारो' धम्मा भावेतब्बा ... पे०... ।

३१-५१०. दोसअभिञ्जादिसुत्तानि

१. 'दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उपनाहस्स ...
मक्खस्स ... पलासस्स' ... इत्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... साठे-
य्यस्स ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ... मदस्स
10 ... पमादस्स अभिञ्जाय ... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ... पहानाय
... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ... पटि-
निस्सग्गाय इमे चत्तारो धम्मा भावेतब्बा' ति ।

रागपेव्यालं निद्धितं ।

चतुष्कनिपातो' निद्धितो' ।

—:०:—

५. पञ्चकनिपातो

१. सेखवलवग्गो

१. सङ्खित्तमुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनायपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि —
“भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

B. vol. II.1,
R. vol. III.1

२. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सेखवलानि । कतमानि पञ्च ? 5
सद्धावलं, हिरीवलं^१, ओत्तप्पवलं, विरियवलं^२, पञ्जावलं — इमानि
खो, भिक्खवे, पञ्च सेखवलानि ।

३. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘सद्धावलेन
समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, हिरीवलेन समन्नागता भविस्साम
सेखवलेन, ओत्तप्पवलेन समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, विरियवलेन 10
समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, पञ्जावलेन समन्नागता भविस्साम
सेखवलेना’ ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितव्वं” ति ।

४. इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं
अभिनन्दुं ति ।

२. वित्थितमुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सेखवलानि । कतमानि पञ्च ? 15 B. 2.
सद्धावलं, हिरीवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं । कतमं च,
भिक्खवे, सद्धावलं ? इध, भिक्खवे, अरियसावको सद्धो होति, सद्दहति
तयागतस्स वोधिं — ‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जा-
चरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देव-
मनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सद्धावलं । 20

R. II

२. “कतमं च, भिक्खवे, हिरीवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको हिरीभा होति, हिरीयति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनो-

१. हिरीवल — सी०, रो० । २. विरियवल — म० ।

दुच्चरितेन, हिरीयति पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे, हिरीवलं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, ओत्तप्पवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको ओत्तप्पी होति, ओत्तप्पति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन
५ मनोदुच्चरितेन, ओत्तप्पति पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया ।
इदं वुच्चति, भिक्खवे, ओत्तप्पवलं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, विरियवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं
धम्मानं उपसम्पदाय, यामवा दब्धपरक्कमो अनिविखत्तधुरो कुसलेसु
१० धम्मेसु । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियवलं ।

५. “कतमं च, भिक्खवे, पञ्जावलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको पञ्जावा होति उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरि-
याय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
पञ्जावलं । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सेखवलानि ।

६. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘सद्भावलेन
१५ समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, हिरीवलेन ... ओत्तप्पवलेन ... विरिय-
वलेन ... पञ्जावलेन समन्नागता भविस्साम सेखवलेना’ ति । एवं
हि खो, भिक्खवे, सिक्खितव्वं” ति ।

३. दुक्खसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव
२० धम्मे दुक्खं विहरति सविधातं सज्जायासं सपरिच्छाहं, कायस्स
॥ ३ च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकद्धा । कतमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी
होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मे दुक्खं विहरति
२५ सविधातं सज्जायासं सपरिच्छाहं, कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति
पाटिकद्धा ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव
धम्मे मुरुं विहरति अविधातं अनुपायासं अपरिच्छाहं, कायस्स च भेदा

परं मरणा सुगति पाटिकह्वा । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं, कायस्स च भेदा परं मरणा सुगति पाटिकह्वा” ति ।

5

४. यथाभतमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

10

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

R. 4

15

५. सिक्खानुत्तं

१. “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव^१ धम्मे पञ्च सहधम्मिका वादानुपाता गारह्वा^२ ठाना^३ आगच्छन्ति । कतमे पञ्च ? सद्धा पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, ओत्तप्पं पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, विरियं^४ पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, पञ्जा पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव धम्मे इमे पञ्च सहधम्मिका वादानुपाता गारह्वा ठाना आगच्छन्ति ।

20 D. 4

१. आरद्धविरियो - म० । २. दिट्ठे चैव - सी० । ३-३. गारह्वा ठानं - स्या० ।

४. विरियं - म० ।

दुच्चरितेन, हिरीयति पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे, हिरीवलं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, ओत्तप्पवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको ओत्तप्पी होति, ओत्तप्पति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन
५ मनोदुच्चरितेन, ओत्तप्पति पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया ।
इदं वुच्चति, भिक्खवे, ओत्तप्पवलं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, विरियवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं
धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिविखत्तधुरो कुसलेसु
१० धम्मेसु । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियवलं ।

५. “कतमं च, भिक्खवे, पञ्जावलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको पञ्जवा होति उदयत्थगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरि-
याय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
पञ्जावलं । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सेखवलानि ।

६. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं — ‘सद्भावलेन
१५ समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, हिरीवलेन ... ओत्तप्पवलेन ... विरिय-
वलेन ... पञ्जावलेन समन्नागता भविस्साम सेखवलेना’ ति । एवं
हि खो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं” ति ।

३. दुक्खसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव
२० धम्मे दुक्खं विहरति सविघातं सज्जायासं सपरिच्छाहं, कायस्स
३.३ च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकद्धा । कतमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी
होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मे दुक्खं विहरति
२५ सविघातं सज्जायासं सपरिच्छाहं, कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति
पाटिकद्धा ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव
धम्मे सुत्तं विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं, कायस्स च भेदा

“इति बुद्धो अभिञ्जाय, धम्ममवखासि भिक्खुनं ।
दुक्खस्सन्तकरो सत्था, चक्खुमा परिनिव्वुतो” ति ॥

२. पपत्तिसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि असमन्नागतो ‘इमस्मा धम्म-
विनया पपत्तितो’ ति वुच्चति । कतमेहि चतूहि ? अरियेन, भिक्खवे,
5 सीलेन असमन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया पपत्तितो’ ति वुच्चति ।
अरियेन, भिक्खवे, समाधिना असमन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया पपत्तितो’
ति वुच्चति । अरियाय, भिक्खवे, पञ्जाय असमन्नागतो ‘इमस्मा
धम्मविनया पपत्तितो’ ति वुच्चति । अरियाय, भिक्खवे, विमुत्तिया
असमन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया पपत्तितो’ ति वुच्चति । इमेहि
10 खो, भिक्खवे चतूहि धम्मेहि असमन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया पपत्तितो’
ति वुच्चति ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया
अप्पपत्तितो’ ति वुच्चति । कतमेहि चतूहि ? अरियेन, भिक्खवे,
सीलेन समन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया अप्पपत्तितो’ ति वुच्चति ।
15 अरियेन, भिक्खवे, समाधिना समन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया अप्प-
पत्तितो’ ति वुच्चति । अरियाय, भिक्खवे, पञ्जाय समन्नागतो ‘इमस्मा
धम्मविनया अप्पपत्तितो’ ति वुच्चति । अरियाय, भिक्खवे, विमुत्तिया
समन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया अप्पपत्तितो’ ति वुच्चति । इमेहि
खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो ‘इमस्मा धम्मविनया अप्प-
20 पत्तितो’ ति वुच्चती ति ।

“चुता पतन्ति पतिता, गिद्धा च पुनरागता ।
कतं किच्चं रतं रम्मं, सुखेनान्वागतं सुखं” ति ॥

३. पठमखत्तसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो अव्यत्तो
असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानु-
25 वज्जो च विञ्चूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ?

परं मरणा सुगति पाटिकह्वा । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति,
 पञ्जावा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 भिक्खु दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं,
 कायस्स च भेदा परं मरणा सुगति पाटिकह्वा" ति ।

5

४. यथाभतसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं
 निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो
 होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्चो
 होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं
 निक्खित्तो एवं निरये ।

10

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं
 निक्खित्तो एवं सग्रे । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जावा
 होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथा-
 भतं निक्खित्तो एवं सग्रे" ति ।

R. 4

15

५. सिक्खासुत्तं

१. "यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्खं
 पच्चक्खाय हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव^१ धम्मे पञ्च सहधम्मिका वादा-
 नुपाता गारय्हा^२ ठाना^३ आगच्छन्ति । कतमे पञ्च ? सद्धा पि नाम
 ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु,
 ओत्तप्पं पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, विरियं^४ पि नाम ते
 नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, पञ्जा पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु ।
 यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्खं पच्चक्खाय
 हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव धम्मे इमे पञ्च सहधम्मिका वादानुपाता
 गारय्हा ठाना आगच्छन्ति ।

20 R. 4

१. आरद्धवीरियो - म० । २. दिट्ठे वेव - सी० । ३-३. गारय्हा ठानं - स्या०

४. वीरियं - म० ।

२. “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुखो रुदमानो परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति, तस्स दिट्ठेव धम्मो पञ्च सहधम्मिका पासंसा ठाना आगच्छन्ति । कतमे पञ्च ? सद्धा पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, ओत्तप्यं पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, विरियं पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, पञ्जा पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुखो रुदमानो परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति, तस्स दिट्ठेव धम्मो इमे पञ्च सहधम्मिका पासंसा ठाना आगच्छन्ती” ति ।

६. समापत्तिसुत्तं

१. “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव सद्धा पच्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, सद्धा अन्तरहिता होति, असद्वियं परियुट्ठाय तिष्ठति; अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

२. “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव हिरीपच्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, हिरी अन्तरहिता होति, अहिरिकं परियुट्ठाय तिष्ठति; अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

३. “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव ओत्तप्यं पच्चुपट्ठितं होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, ओत्तप्यं अन्तरहितं होति, अनोत्तप्यं परियुट्ठाय तिष्ठति; अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

४. “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव विरियं पच्चुपट्ठितं होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, विरियं अन्तरहितं होति, कोसज्जं परियुट्ठाय तिष्ठति; अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

१. अस्सुमुखो पि - स्वा०, रो० । २-२. पासंसा ठानं - सी० । ३. असद्वियं परियुट्ठाय - स्वा० ।

५. “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्तिं होति याव पञ्ञा पञ्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, पञ्ञा अन्तरहिता होति, दुप्पञ्ञा परियुट्ठाया तिट्ठति; अथ अकुसलस्स समापत्तिं होती” ति ।

७. कामसुतं

१. “येभ्युयेन, भिक्खवे, सत्ता कामेषु लळिता^१ । असित- 5
व्याभिङ्गि, भिक्खवे, कुलपुत्तो ओहाय अगारस्सा अनगारियं पव्वजितो होति, ‘सद्धापव्वजितो’ कुलपुत्तो’ ति अलं वचनाय । तं किस्स हेतु ? लब्भा^२, भिक्खवे, योव्वनेन कामा ते च खो यादिसा वा तादिसा वा । ये च, भिक्खवे, हीना कामा ये च मज्झिमा कामा ये च पणीत्ता कामा, सब्बे कामा कामा त्वेव सद्धं गच्छन्ति । सेय्ययापि, भिक्खवे, दहरो 10 R. 6
कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको धातिया पमादमन्वाय कट्ठं वा कठलं वा मुखे प्राहरेय्य । तमेनं धाति सीघं^३ सीघं^४ मनसि करेय्य; सीघं सीघं मनसि करित्वा सीघं सीघं प्राहरेय्य । नो चे सक्कुणेय्य सीघं मीघं प्राहरितुं, वामेन हत्येन सीसं^५ परिग्गहेत्वा दक्खिणेन हत्येन वद्धङ्गुलं^६ करित्वा सलोहितं पि प्राहरेय्य । तं किस्स हेतु ? ‘अत्थेसा, भिक्खवे, कुमारस्स 15
विहेसा; नेसा नत्थी’ ति वदामि । करणीयं च खो एतं^७, भिक्खवे, धातिया अत्थकामाय हितेसिनिया अनुकम्पिकाय, अनुकम्पं उपादाय । यतो च खो, भिक्खवे, सो कुमारो बुद्धो^८ होति अलम्पञ्ञो, अनपेक्खा दानि^९, भिक्खवे, धाति तस्मिं कुमारे^{१०} होति — ‘अत्तगुत्तो दानि कुमारो नालं पमादाया’ ति । 20

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, यावकीवञ्च भिक्खुनो सद्धाय अकतं होति कुसलेसु धम्मेषु, हिरिया अकतं होति कुसलेसु धम्मेषु, ओत्तप्पेन अकतं होति कुसलेसु धम्मेषु, विरियेन अकतं होति कुसलेसु धम्मेषु, 25
पञ्ञाय अकतं होति कुसलेसु धम्मेषु, अनुरक्खितव्वो ताव मे सो, भिक्खवे, भिक्खु होति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खुनो^{११} सद्धाय कतं होति कुसलेसु धम्मेषु, हिरिया कतं होति कुसलेसु धम्मेषु, ओत्तप्पेन

१. पत्ताळिता — सी०, रो० । २. सद्धो पव्वजितो — स्या०, रो० । ३. लब्भा हि — स्या० । ४-४. सीघसीघं — सी० । ५. सीघं — स्या० । ६. वद्धङ्गुलं — स्या०, रो० । ७. एवं — स्या०, रो० । ८. बुद्धो — स्या० । ९. न — सी०, स्या० । १०. कुमारस्मि — स्या० । ११. भिक्खु — स्या० ।

कतं होति कुसलेसु धम्मेषु, विरियेन कतं होति कुसलेसु धम्मेषु, पञ्जाय कतं होति कुसलेसु धम्मेषु, अनपेक्खो दानाहं^१, भिक्खवे, तस्मिं भिक्खुस्मिं^२ होमि - 'अत्तगुत्तो दानि भिक्खु^३ नालं पमादाया'^४ ति ।

८. चवनसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु चवति,
 ५ नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । कतमेहि पञ्चहि ? असद्धो, भिक्खवे, भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । अहिरिको, भिक्खवे, भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । अनोत्तप्पी^५ भिक्खवे, भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । कुसीतो, भिक्खवे, भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । दुप्पञ्जो, भिक्खवे, भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि खो,
 १० भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो, भिक्खवे, भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । हिरीमा, भिक्खवे, भिक्खु न चवति,
 १५ पतिट्ठाति सद्धम्मे । ओत्तप्पी, भिक्खवे, भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । आरद्धविरियो, भिक्खवे, भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । पञ्जवा, भिक्खवे, भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे" ति ।

९. पठमअगारवसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेषु समन्नागतो भिक्खु अगारवो
 २० अप्पतिस्सो चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । कतमेहि पञ्चहि ? असद्धो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । अहिरिको, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । अनोत्तप्पी, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो चवति,
 २५ नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । कुसीतो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो

१. पनाहं - सी०, स्या० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. भिक्खवे भिक्खु - स्या० । ४. अनोत्तप्पी - रो० ।

नचति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । दुप्पज्जो, भिक्खवे, भिक्खु अगारखो
अप्पतिस्सो नचति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि गो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारखो अप्पतिस्सो नचति, नप्पतिट्ठाति
सद्धम्मे ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सगारखो 5 R.8
सप्पतिस्सो न चवति, पत्तिट्ठाति सद्धम्मे । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो,
भिक्खवे, भिक्खु सगारखो सप्पतिस्सो न चवति, पत्तिट्ठाति सद्धम्मे ।
हिरोमा, भिक्खवे, भिक्खु सगारखो सप्पतिस्सो न चवति, पत्तिट्ठाति
सद्धम्मे । श्रोतप्पी, भिक्खवे, भिक्खु सगारखो सप्पतिस्सो न चवति,
पत्तिट्ठाति सद्धम्मे । आरद्धविरियो, भिक्खवे, भिक्खु सगारखो सप्प- 10
तिस्सो न चवति, पत्तिट्ठाति सद्धम्मे । पञ्जवा, भिक्खवे, भिक्खु
सगारखो सप्पतिस्सो न चवति, पत्तिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि सो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सगारखो सप्पतिस्सो न चवति,
पत्तिट्ठाति सद्धम्मे” ति ।

१०. दुत्तिपप्रणारवमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारखो 15
अप्पतिस्सो अभव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं
आपज्जितुं । कतमेहि पञ्चहि ? असद्धो, भिक्खवे, भिक्खु अगारखो
अप्पतिस्सो अभव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं
आपज्जितुं । अहिरिको, भिक्खवे, भिक्खु अगारखो अप्पतिस्सो अभव्वो
इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । अनोत्तप्पी, 20
भिक्खवे, भिक्खु अगारखो अप्पतिस्सो अभव्वो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । कुसीतो, भिक्खवे, भिक्खु अगारखो
अप्पतिस्सो अभव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं
आपज्जितुं । दुप्पज्जो, भिक्खवे, भिक्खु अगारखो अप्पतिस्सो अभव्वो
इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । इमेहि गो, 25
भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारखो अप्पतिस्सो अभव्वो
इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जितुं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । हिरीमा, भिक्खवे, भिक्खु ... पे०... ओत्तप्पी, भिक्खवे, भिक्खु ... पे०... आरद्ध-विरियो, भिक्खवे, भिक्खु ... पे०... पञ्चवा, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जितुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जितुं” ति ।

सेखवलवग्गो पठमो ।

तत्सुद्धानं

सङ्घित्तं वित्तयत्तं दुक्खा^१, भत्तं सिक्खाय पञ्चमं ।
समापत्तिं च कामेसु, चवना द्वे अगारवा ति ॥

२. वलवग्गो

१. अननुस्सुतेसुत्तं

१. “पुब्बाहं, भिक्खवे, अननुस्सुतेसु धम्मेषु अभिञ्जावोसान-
पारमिप्पत्तो पटिजानामि । पञ्चिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागत-
१५ बलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति,
परिसामु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कत्तमानि पञ्च ?
सद्धावलं, हिरीवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्चावलं — इमानि
गो, भिक्खवे, पञ्च तथागतस्स तथागतबलानि येहि बलेहि समन्नागतो
तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसामु सीहनादं नदति,
२० ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति ।

२. कूटसुत्तं

३. १०

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, नेखवलानि । कत्तमानि पञ्च ?
मद्दावलं, हिरीवलं, ओत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्चावलं — इमानि

गो, भिक्षवे, पञ्च सेखयनानि । इमेसं सो, भिक्षवे, पञ्चन्नं मेरा-
वलानं एतं अग्नं एतं सङ्गाहिकं एतं सङ्घातनियं, यदिदं पञ्जावलं ।

२. “सेय्यथापि, भिक्षवे, कूटागारस्स एतं अग्नं एतं सङ्गा-
हिकं एतं सङ्घातनियं, यदिदं कूटं^१ । एवमेव गो, भिक्षवे, इमेसं
पञ्चन्नं सेखयलानं एतं अग्नं एतं सङ्गाहिकं एतं सङ्घातनियं, यदिदं^३
पञ्जावलं ।

B 9

३. “तस्मात्तिह, भिक्षवे, एवं सिक्खितव्यं — ‘सद्भावलेन
समन्नागता भविस्साम सेखवलेन, हिरीवलेन ... भ्रोत्तप्पवलेन ...
विरियवलेन... पञ्जावलेन समन्नागता भविस्साम सेखवलेना’ ति ।
एवं हि वो, भिक्षवे, सिक्खितव्यं” ति ।

10

३. सङ्घित्तमुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्षवे, वलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्भावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं, पञ्जावलं — इमानि सो,
भिक्षवे, पञ्च वलानी” ति ।

४. वित्त्यतमुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्षवे, वलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्भावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं, पञ्जावलं ।

13

२. “कतमं च, भिक्षवे, सद्भावलं ? इयं, भिक्षवे, अग्गि-
सावको सद्दो होति, सहहति तयागतस्स बोधि — ‘इति पि सो भगवा
अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो नुगतो लोकविदू अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । इदं बुच्चति,
भिक्षवे, सद्भावलं ।

B 11

20

३. “कतमं च, भिक्षवे, विरियवलं ? इयं, भिक्षवे, अग्गि-
सावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं
धम्मानं उपसम्पदाय धामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तचुरो कुसलेनु
धम्मोनु । इदं बुच्चति, भिक्षवे, विरियवलं ।

४. "कतमं च, भिक्खवे, सतिवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि
चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सतिवलं ।

५. "कतमं च, भिक्खवे, समाधिवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं
सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ; वितक्क-
विचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं
अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ; पीतिया
च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पज्जानो सुखं च कायेन
पटिसंवेदेति यं तं अरिया आचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सतिमा सुखविहारी'
ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च
पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अद्रुक्खमसुखं उपेक्खा-
सति पारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । इदं वुच्चति,
भिक्खवे, समाधिवलं ।

६. "कतमं च, भिक्खवे, पञ्ञावलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको पञ्ञवा होति उदयत्थगामिनिया पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय
निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
पञ्ञावलं । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च वलानी" ति ।

५. दट्ठव्वसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्धावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं, पञ्ञावलं । कथं च,
भिक्खवे, सद्धावलं दट्ठव्वं ? चतूसु सोतापत्तियङ्गेषु । एत्थ सद्धावलं
दट्ठव्वं । कथं च, भिक्खवे, विरियवलं दट्ठव्वं ? चतूसु सम्मप्पधानेषु ।
एत्थ विरियवलं दट्ठव्वं । कथं च, भिक्खवे, सतिवलं दट्ठव्वं ? चतूसु
सतिपट्टानेषु । एत्थ सतिवलं दट्ठव्वं । कथं च, भिक्खवे, समाधिवलं
दट्ठव्वं ? चतूसु ज्ञानेषु । एत्थ समाधिवलं दट्ठव्वं । कथं च, भिक्खवे,
पञ्ञावलं दट्ठव्वं ? चतूसु अरियसच्चेसु । एत्थ पञ्ञावलं दट्ठव्वं ।
इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च वलानी" ति ।

६. तत्तियहितमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो भिक्खु नेव अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना न सीलसम्पन्नो होति, नो परं सीलसम्पदाय समादपेति; अत्तना न समाधिसम्पन्नो होति, नो परं समाधिसम्पदाय समादपेति; 5 अत्तना न पञ्जासम्पन्नो होति, नो परं पञ्जासम्पदाय समादपेति; अत्तना न विमुत्तिसम्पन्नो होति, नो परं विमुत्तिसम्पदाय समादपेति; अत्तना न विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो होति, नो परं विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाय समादपेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु नेव अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताया" ति ।

D. 12,
R. 14

१०. चतुत्थहितमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो भिक्खु अत्तहिताय च पटिपन्नो होति परहिताय च । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, परं च सीलसम्पदाय समादपेति; अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, परं च समाधिसम्पदाय समादपेति, अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, परं च पञ्जासम्पदाय समादपेति; 15 अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, परं च विमुत्तिसम्पदाय समादपेति; अत्तना च विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो होति, परं च विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाय समादपेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु अत्तहिताय च पटिपन्नो होति परहिताय चा" ति ।

बलवग्गो दुतियो ।

तस्सुद्धानं

अननुस्सुतकूटं च, सहित्तं वित्तयेन च ।

20

दट्ठव्वं च पुन कूटं, चत्तारो पि हितेन चा ति ॥

३. पञ्चङ्गिकवग्गो

१. पठमअणारवमुत्तं

१. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु अणारवो अण्णत्तिस्सो असभागवुत्तिको 'सव्वह्माचारीमु आभिसमाचारिकं' धम्मं परिपूरेस्सती' ति

१. ५ - १० । २. अभिसमाचारिक - १० ।

अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च
अपरियोगाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति, अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि
समन्नागतो वालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, 5
सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्चूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति ।

२. "चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो'
सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-
वज्जो च विञ्चूनं, वहुं च पुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ? अनुविच्च
परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स वण्णं भासति ... अनुविच्च परियोगाहेत्वा 10
पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि
समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं
परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चूनं, वहुं च पुञ्जं
पसवती ति ।

"यो निन्दियं पसंसति, तं वा निन्दति यो पसंसियो । 15

विचिनाति मुखेन सो कलि, कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

"अप्पमत्तो अयं कलि, यो अक्खेसु घनपराजयो ।

सव्वस्सा पि सहा पि अत्तना, अयमेव महन्ततरो कलि^१ ।

यो सुगतेसु मनं पदोसये ॥

"सतं सहस्सानं निरब्बुदानं ,

छत्तिंसती^२ पञ्च च अब्बुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेति ,

वाचं मनं च पणिधाय पापकं^३ ति ॥

20 D. 910,

R. 4

४. द्रुतियखतमुत्तं

१. "चतूसु, भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो वालो अव्यत्तो
असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति सावज्जो च होति सानुवज्जो 25
च विञ्चूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति । कतमेसु चतूसु ? मातरि,
भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो वालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं

१. व्यत्तो - स्या०; व्यत्तो - रो० । २. कली - मी० । ३. छत्तिंसति - सी०;
छत्तिंस च - रो० ।

नेतं ठानं विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्मं अपरिपूरेत्वा सेखं धम्मं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'सेखं धम्मं अपरिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'सीलानि अपरिपूरेत्वा सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'सम्मादिट्ठि अपरिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

R. 15

5

२. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो सभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिकं धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्मं परिपूरेत्वा सेखं धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सेखं धम्मं परिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सीलानि परिपूरेत्वा सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सम्मादिट्ठि परिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

B. 13

10

२. वृत्तिप्रणारवसुत्तं

१. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो असभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिकं धम्मं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्मं अपरिपूरेत्वा सेखं धम्मं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'सेखं धम्मं अपरिपूरेत्वा सीलक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'सीलक्खन्धं अपरिपूरेत्वा समाधिकक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति । 'समाधिकक्खन्धं अपरिपूरेत्वा पञ्जाक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

20

२. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो सभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिकं धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्मं परिपूरेत्वा सेखं धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सेखं धम्मं परिपूरेत्वा सीलक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सीलक्खन्धं परिपूरेत्वा समाधिकक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'समाधिकक्खन्धं परिपूरेत्वा पञ्जाक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

25

R. 16

३. उपक्विकलेसमुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, जातरूपस्स उपक्विकलेसा, येहि उपक्विकलेसेहि उपक्विकलिट्ठं जातरूपं न चेव मुदु होति न च कम्मनियं न च पभस्सरं पभङ्गु च न च सम्मा उपेति कम्माय । कतमे पञ्च ? अयो, लोहं, तिपु, सीसं, सज्जं” — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च जातरूपस्स उपक्विकलेसा, येहि उपक्विकलेसेहि उपक्विकलिट्ठं जातरूपं न चेव मुदु होति न च कम्मनियं न च पभस्सरं पभङ्गु च न च सम्मा उपेति कम्माय । यतो च खो, भिक्खवे, जातरूपं इमेहि पञ्चहि उपक्विकलेसेहि विमुत्तं होति, तं होति जातरूपं मुदु च कम्मनियं च पभस्सरं च न च पभङ्गु सम्मा उपेति कम्माय । यस्सा^१ यस्सा च पिलन्धनविकतिया^२ आकङ्खति — यदि मुट्ठिकाय यदि कुण्डलाय यदि गीवेय्यकाय^३ यदि सुवण्णमालाय — तं चस्स अत्थं अनुभोति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चमे चित्तस्स उपक्विकलेसा, येहि उपक्विकलेसेहि उपक्विकलिट्ठं चित्तं न चेव मुदु होति न च कम्मनियं न च पभस्सरं पभङ्गु च न च सम्मा समाधियति आसवानं खयाय । कतमे पञ्च ? कामच्छन्दो, व्यापादो, धीनमिदं^४, उद्धञ्चकुक्कुच्चं, विचिकिच्छा — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चित्तस्स उपक्विकलेसा येहि उपक्विकलेसेहि उपक्विकलिट्ठं चित्तं न चेव मुदु होति न च कम्मनियं न च पभस्सरं पभङ्गु च न च सम्मा समाधियति आसवानं खयाय । यतो च खो, भिक्खवे, चित्तं इमेहि पञ्चहि उपक्विकलेसेहि विमुत्तं होति, तं होति चित्तं मुदु च कम्मनियं च पभस्सरं च न च पभङ्गु सम्मा समाधियति आसवानं खयाय । यस्स यस्स च अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स^५ धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

३. “सो सचे आकङ्खति — ‘अनेकविहितं इद्धिविधं पञ्चनुभवेय्यं — एको पि हुत्वा बहुधा अस्सं, बहुधा पि हुत्वा एको अस्सं; आचिभावं, तिरोभावं; तिरोकुट्टं^६ तिरोपाकारं तिरोपव्वतं असज्जमानो गच्छेय्यं, सेय्यथापि आकासे; पथविया पि उम्मुज्जनिमुज्जं करेय्यं, सेय्यथापि

१. सज्जम् — सी० । २. विष्णुमुत्तं — सी० । ३-३. यस्स कस्सचि पिलन्धनविकतिया — स्था०, रो० । ४. गीवेय्यकेन — स्था०, रो० । ५. धीनमिदं — म० । ६. तिरोकुट्टं — म० ।

ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापार्सि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो
एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो
इधूपपन्नो ति, इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं
ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

B. 16, 5
R. 19

७. “सो सचे आकह्वति — ‘दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अति-
क्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे
दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं — इमे वत भोन्तो सत्ता
कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन
समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठिकम्मसमा-
दाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना;
इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन
समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मा-
दिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं
सगं लोकं उपपन्ना ति, इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुस-
केन सत्ते पस्सेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे,
सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

८. “सो सचे आकह्वति — ‘आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति
पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्त्वा उपसम्पज्ज
विहरेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने” ति ।

४. दुस्सीलमुत्तं

१. “दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो’ होति
सम्मासमाधि; सम्मासमाधिं हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं
होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदा-
विरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाण-
दस्सनं । सेय्ययापि, भिक्खवे, रुक्खो सात्तापलासविपन्नो । तस्स पपटिका
पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तत्रो पि न पारिपूर्तिं गच्छति, केम्पु पि न
पारिपूर्तिं गच्छति, सारो पि न पारिपूर्तिं गच्छति; एवमेव सो, भिक्खवे,

R. 20

दुस्तीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो; निब्बिदाविरागे असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

B. 17

5

२. "सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतजाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो; निब्बिदाविरागे सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्ति- 10 जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका^१ पि पारिपूर्तिं गच्छति, तत्रो पि पारिपूर्तिं गच्छति, फेणु पि पारिपूर्तिं गच्छति, सारो पि पारिपूर्तिं गच्छति; एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूत- 15 जाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो; निब्बिदाविरागे सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं" ति ।

५. अनुगहितमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि अनुगहिता सम्मादिट्ठि चेतो- विमुत्तिफला च होति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला 2) च होति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च ।

२. "कतमेहि पञ्चहि ? इव, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि सीलानुगहिता च होति, सुतानुगहिता च होति, साकच्छानुगहिता च होति, समयानुगहिता च होति, विपस्सनानुगहिता च होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि अनुगहिता सम्मादिट्ठि चेतोविमुत्तिफला च 25 होति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा चा" ति ।

R. 21

ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापार्सि एवंनामो एवंगोतो एवंवणो
 एवमाहारो एवंसुखदुःखप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो
 इधूपपन्नो ति, इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं
 ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

- B. 16, 5
 R. 19
७. “सो सचे आकल्लति — ‘दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अति-
 ककन्तमानुसकेन सत्ते पस्सेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे
 दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं — इमे वत भोन्तो सत्ता
 कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन
 समन्नागता अरियाणं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टिकम्मसमा-
 10 दाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना;
 इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन
 समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियाणं अनुपवादका सम्मा-
 दिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं
 सगं लोकं उपपन्ना ति, इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्तमानुस-
 15 केन सत्ते पस्सेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे,
 सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
 पापुणाति सति सति आयतने ।

८. “सो सचे आकल्लति — ‘आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं
 पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्त्वा उपसम्पज्ज
 20 विहरेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने” ति ।

४. दुस्सीलसुत्तं

१. “दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो’ होति
 सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं
 होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूत-
 ज्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदा-
 25 विरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाण-
 दस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, सुखो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका
 पि न पारिपूर्ति गच्छति, तत्रो पि न पारिपूर्ति गच्छति, फेणु पि न
 पारिपूर्ति गच्छति, सारो पि न पारिपूर्ति गच्छति; एवमेव खो, भिक्खवे,

दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिं हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूतज्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं ।

D. 17

3

२. "सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिं हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूतज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका^१ पि पारिपूर्णि गच्छति, तत्रो पि पारिपूर्णि गच्छति, फेणु पि पारिपूर्णि गच्छति, सारो पि पारिपूर्णि गच्छति; एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिं हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूतज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं" ति ।

10

15

५. अनुगृहीतमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, अज्जेहि अनुगृहिता सम्मादिट्ठि चेतोविमुत्तिफला च होति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च ।

21

२. "कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि सीलानुगृहिता च होति, सुतानुगृहिता च होति, साकच्छानुगृहिता च होति, समथानुगृहिता च होति, विपस्सनानुगृहिता च होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अज्जेहि अनुगृहिता सम्मादिट्ठि चेतोविमुत्तिफला च होति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च" ति ।

R. 21

६. विमुत्तायतनसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, विमुत्तायतनानि यत्थ भिक्खुनो
अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति,
अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

२. “कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो सत्था धम्मं
देसेति अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नह्यचारी । यथा यथा, भिक्खवे,
तस्स भिक्खुनो सत्था धम्मं देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नह्यचारी,
तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्यपटिसंवेदी च होति धम्मपटिसंवेदी च ।
तस्स अत्यपटिसंवेदिनो धम्मपटिसंवेदिनो पामोज्जं जायति । पमुदि-
तस्स पीति जायति । पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्धकायो
सुखं वेदेति^१ । सुखिनो चित्तं समाधियति । इदं, भिक्खवे, पठमं
विमुत्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो
अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति,
अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं
देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नह्यचारी, अपि च खो यथासुतं
यथापरियत्तं धम्मं वित्त्यारेन परेसं देसेति । यथा यथा, भिक्खवे,
भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्त्यारेन परेसं देसेति तथा तथा
सो तस्मिं धम्मे अत्यपटिसंवेदी च होति धम्मपटिसंवेदी च । तस्स
अत्यपटिसंवेदिनो धम्मपटिसंवेदिनो पामोज्जं जायति । पमुदितस्स
पीति जायति । पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्धकायो सुखं
वेदेति । सुखिनो चित्तं समाधियति । इदं, भिक्खवे, दुतियं विमुत्ता-
यतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो
अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं
गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं
देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नह्यचारी, नापि यथासुतं यथापरियत्तं
धम्मं वित्त्यारेन परेसं देसेति, अपि च खो यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं

वित्त्यारेण सज्झायं करोति । यथा यथा, भिक्खवे, भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्त्यारेण सज्झायं करोति तथा तथा सो तस्मिं धम्मं अत्यपटिसंवेदी च होति धम्मपटिसंवेदी च । तस्स अत्यपटिसंवेदिनो धम्मपटिसंवेदिनो पामोज्जं जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीति-
मनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्वकायो सुखं वेदेति । सुखिनो चित्तं ५
समाधियति । इदं, भिक्खवे, ततियं विमुक्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्प-
मत्तस्स आतापिनो ... पे०... योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

B. 19

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्ठानियो सन्नह्यचारी, नापि यथासुतं यथा-
परियत्तं धम्मं वित्त्यारेण परेसं देसेति, नापि यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं 10
वित्त्यारेण सज्झायं करोति; अपि च खो यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
'चेतसा अनुवितक्केति, अनुविचारेति' मनसानुपेक्खति । यथा यथा, 23
भिक्खवे, भिक्खु यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवितक्केति
अनुविचारेति मनसानुपेक्खति तथा तथा सो तस्मिं धम्मं अत्यपटिसंवेदी
च होति धम्मपटिसंवेदी च । तस्स अत्यपटिसंवेदिनो धम्मपटिसंवेदिनो 15
पामोज्जं जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीतिमनस्स कायो
पस्सम्भति । पस्सद्वकायो सुखं वेदेति । सुखिनो चित्तं समाधियति ।
इदं, भिक्खवे, चतुत्थं विमुक्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो
पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा
आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति । 20

R. 23

६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं देसेति अञ्जतरो वा गरुट्ठानियो सन्नह्यचारी, नापि यथासुतं यथापरियत्तं
धम्मं वित्त्यारेण परेसं देसेति, नापि यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्त्यारेण
सज्झायं करोति, नापि यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवितक्केति
अनुविचारेति मनसानुपेक्खति; अपि च ख्वस्स अञ्जतरं समाधितिमित्तं 25
सुग्गहितं होति सुमनसिकत्तं सूपधारित्तं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । यथा
यथा, भिक्खवे, भिक्खुनो अञ्जतरं समाधिनिमित्तं सुग्गहितं होति
सुमनसिकत्तं सूपधारित्तं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय तथा तथा सो तस्मिं धम्मं
अत्यपटिसंवेदी च होति धम्मपटिसंवेदी च । तस्स अत्यपटिसंवेदिनो
धम्मपटिसंवेदिनो पामोज्जं जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीति- 30

मनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्वकायो सुखं वेदेति । सुखिनो चित्तं समाधियति । इदं, भिक्खवे, पञ्चमं विमुत्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा

५ अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

७. “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च विमुत्तायतनानि यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाती” ति ।

७. समाधिसुत्तं

१० १. “समाधिं, भिक्खवे, भावेय अप्पमाणं निपका पतिस्सता । समाधिं, भिक्खवे, भावयतं अप्पमाणं निपकानं पतिस्सतानं पञ्च जाणानि पच्चत्तञ्जेव उप्पज्जन्ति । कतमानि पञ्च ? ‘अयं समाधि पच्चुप्पन्नसुखो चेव आर्याति च सुखविपाको’ ति पच्चत्तञ्जेव जाणं उप्पज्जति, ‘अयं समाधि अरियो निरामिसो’ ति पच्चत्तञ्जेव जाणं उप्पज्जति, ‘अयं समाधि अकापुरिससेवितो’ ति पच्चत्तञ्जेव जाणं उप्पज्जति, ‘अयं समाधि सन्तो पणीतो पटिप्पस्सद्वलद्धो’ एकोदि-
१५ भावाधिगतो, न सङ्खारनिगग्धवारितगतो” ति पच्चत्तञ्जेव जाणं उप्पज्जति, ‘सतो खो पनाहं इमं समापज्जामि सतो बुद्धहामी’ ति पच्चत्तञ्जेव जाणं उप्पज्जति ।

२० २. “समाधिं, भिक्खवे, भावेय अप्पमाणं निपका पतिस्सता । समाधिं, भिक्खवे, भावयतं अप्पमाणं निपकानं पतिस्सतानं इमानि पञ्च जाणानि पच्चत्तञ्जेव उप्पज्जन्ती” ति ।

८. पञ्चङ्गिकसुत्तं

१. “अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स भावनं देसेस्सामि । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति ।

१. पटिप्पस्सद्वलद्धो - स्या०, रो० । २. च सत्तसारनिगग्धवारितप्पत्तो - स्या०; च सत्तसारनिगग्धवारितप्पत्तितो - सी०; च सत्तसारनिगग्धवारितप्पत्तो - रो० । ३-३. सो सो पनाहं इमं समाधिं एतेव - श्री०, स्या० ।

अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, वहुं च
अपुञ्जं पसवति । पितरि, भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो ... पे०...
तथागते, भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो ... पे०... तथागतसावके,
भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो वालो अब्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं
5 अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, वहुं च
अपुञ्जं पसवति । इमेसु खो, भिक्खवे, चतूसु मिच्छापटिपज्जमानो
वालो अब्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च
होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, वहुं च अपुञ्जं पसवति ।

2. "चतूसु, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो
10 सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-
वज्जो च विञ्जूनं, वहुं च पुञ्जं पसवति । कतमेसु चतूसु ? मातरि,
भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं
अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं,
वहुं च पुञ्जं पसवति । पितरि, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो
15 ... पे०... तथागते, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं
अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं,
वहुं च पुञ्जं पसवति । इमेसु खो, भिक्खवे, चतूसु सम्मापटिपज्ज-
मानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति,
20 अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं, वहुं च पुञ्जं
पसवती ति ।

B. 311

"मातरि' पितरि' चा पि, यो मिच्छा पटिपज्जति ।

तथागते वा^१ सम्बुद्धे, अथ वा तस्स सावके ।

वहुं च सो पसवति, अपुञ्जं तादिसो नरो ॥

R. 5

25

"ताय नं^३ अघम्मचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।

इधेव नं गरहन्ति, पेच्चापायं च गच्छति ॥

"मातरि पितरि चा पि, यो सम्मा पटिपज्जति ।

तथागते वा सम्बुद्धे, अथ वा तस्स सावके ।

वहुं च सो पसवति, पुञ्जं एतादिसो^४ नरो ॥

१-१. मातरी पितरी - गी० । २. च - सी० । ३. गी०, स्या०, रो० पोत्यकेणु
नरिष । ४. पि तादिसो - सी० ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्षू भगवतो पञ्चस्तीसु । भगवा
एतदबोच -

२. “कतमा च, भिक्षवे, अरियस्स पञ्चङ्गिकस्स सम्मा-
समाधिस्स भावना ? इध, भिक्षवे, भिक्षु विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव कायं विवेकजेन पीति- 5
सुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स किञ्चि
सव्वावतो कायस्स विवेकजेन पीतिसुखेन अप्फुटं होति । सेय्यथापि,
भिक्षवे, दक्खो न्हापको^१ वा न्हापकन्तेवासी वा कंसयाले न्हानीय-
चुण्णानि^२ आकिरित्वा उदकेन परिप्फोसकं परिप्फोसकं सन्नयेय । सायं^३
न्हानीयपिण्डि^४ स्नेहानुगता^५ स्नेहपरेता^६ सन्तरवाहिरा^७ फुटा स्नेहेन, न 10
च पग्घरिनी^८ । एवमेव खो, भिक्षवे, भिक्षु इममेव कायं विवेकजेन
पीतिसुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स
किञ्चि सव्वावतो कायस्स विवेकजेन पीतिसुखेन अप्फुटं होति ।
अरियस्स, भिक्षवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अयं पठमा भावना ।

३. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु वितक्कविचारानं वूपसमा 15
... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव कायं समाधि-
जेन पीतिसुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स
किञ्चि सव्वावतो कायस्स समाधिजेन पीतिसुखेन अप्फुटं होति ।
सेय्यथापि, भिक्षवे, उदकरहदो गम्भीरो उब्भिदोदको^९ । तस्स नेवस्स
पुरत्थिमाय दिसाय उदकस्स आयमुखं, न पच्छिमाय दिसाय उदकस्स 20
आयमुखं, न उत्तराय दिसाय उदकस्स आयमुखं, न दक्खिणाय दिसाय
उदकस्स आयमुखं, देवो च कालेन कालं सम्मा धारं नानुप्पवेच्चेय्य ।
अथ खो तम्हा व उदकरहदा सीता वारिधारा उब्भिज्जित्वा तमेव उदक-
रहदं सीतेन वारिना अभिसन्देय्य परिसन्देय्य परिपूरेय्य परिप्फरेय्य;
नास्स किञ्चि सव्वावतो उदकरहदस्स सीतेन वारिना अप्फुटं अस्स । 25
एवमेव खो, भिक्षवे, भिक्षु इममेव कायं समाधिजेन पीतिसुखेन अभि-
सन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स किञ्चि सव्वावतो

D. 21

R. 26

१. न्हापको - सी०, रो० । २. न्हानियचुण्णानि - सी०, रो०; न्हानियचुण्णानि -
स्या० । ३-३. सास्स न्हानीयपिण्डी - सी०; सास्स न्हानियपिण्डी - रो० । ४-४. सिने-
हानुगता सिनेहपरेता - स्या० । ५. समन्तरवाहिरा - स्या० । ६. पग्घरति - स्या०, रो० ।
७. उब्भितोदको - स्या० ।

कायस्स समाधिजेन पीतिसुखेन अप्फुटं होति । अरियस्स, भिक्खवे पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अयं दुतिया भावना ।

B. 22

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव कायं निप्पीतिकेन सुखेन
5 अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स किञ्चि सव्वावतो कायस्स निप्पीतिकेन सुखेन अप्फुटं होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, उप्पलितियं वा पदुमिनियं वा पुण्डरीकिनियं वा अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके संवद्धानि उदकानुगतानि अन्तो निमुग्गपोसीनि । तानि याव चग्गा याव च मूला सीतेन
10 वारिना अभिसन्नानि परिसन्नानि परिपूरानि परिप्फुटानि; नास्स किञ्चि सव्वावतं उप्पलानं वा पदुमानं वा पुण्डरीकानं वा सीतेन वारिना अप्फुटं अस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु इममेव कायं निप्पीतिकेन सुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति; नास्स किञ्चि सव्वावतो कायस्स निप्पीतिकेन सुखेन अप्फुटं होति । अरियस्स, भिक्खवे,
15 पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अयं ततिया भावना ।

R. 27

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाता ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव कायं परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन फरित्वा निसिन्नो होति; नास्स किञ्चि सव्वावतो कायस्स परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन अप्फुटं होति । सेय्यथापि, भिक्खवे,
20 पुरिसो ओदातेन वत्थेन ससीसं पारुपित्वा निसिन्नो अस्स; नास्स किञ्चि सव्वावतो कायस्स ओदातेन वत्थेन अप्फुटं अस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु इममेव कायं परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन फरित्वा निसिन्नो होति; नास्स किञ्चि सव्वावतो कायस्स परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन अप्फुटं होति । अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स
25 अयं चतुत्था भावना ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणानिमित्तं सुग्गहितं होति सुमनसिकत्तं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । सेय्यथापि, भिक्खवे, अञ्जो^१ व अञ्जं^२ पच्चवेक्खेय्य, ठितो वा निसिन्नं पच्चवेक्खेय्य, निसिन्नो वा निपन्नं पच्चवेक्खेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे,

भिक्षुनो पञ्चवेकखणानिमित्तं सुगहितं^१ होति सुमनसिकत्तं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मा-
समाधिस्स अयं पञ्चमा^२ भावना । एवं भाविते खो, भिक्खवे, भिक्षु^३
अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्हि एवं बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जा-
सच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकिरि- ५
याय, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

B. 23

७. “सेय्यथापि, भिक्खवे, उदकमणिको आधारे ठपितो पूरो उदकस्स समतित्तिको काकपेय्यो । तमेनं बलवा पुरिसो यतो यतो आवज्जेय्य^४, आगच्छेय्य उदकं” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

10 R. 28

“एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्षु एवं भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्हि एवं बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकिरियाय, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

८. “सेय्यथापि, भिक्खवे, समे भूमिभागे पोक्खरणी चतुरंसा^५ 15
आलिबद्धा पूरा उदकस्स समतित्तिका काकपेय्या । तमेनं बलवा पुरिसो यतो यतो आलि मुञ्चेय्य, आगच्छेय्य उदकं” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्षु एवं भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्हि एवं बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स 20
धम्मस्स ... पे०... सति सति आयतने ।

९. “सेय्यथापि, भिक्खवे, सुभूमियं चातुम्महापये^६ आजञ्जरयो युत्तो अस्स ठितो ओधस्तपतोदो^७ । तमेनं दक्खो योग्गाचरियो अस्स-
दम्मसारथि अभिरुहित्वा वामेन हत्येन रस्मियो गहेत्वा दक्खिणेन हत्येन पतोदं गहेत्वा येनिच्छकं यदिच्छकं सारेय्य पि पञ्चासारेय्य पि । 25
एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्षु एवं भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मा-
समाधिम्हि एवं बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकिरियाय, तत्र तत्रेव सक्खि-
भव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१. सुगत - स्या० । २. पञ्चमी - सी० । ३. सी० पोत्यके नत्थि । ४. आवट्टेय्य - स्या० । ५. चतुरस्ता - स्या०, रो० । ६. चतुमहापये - म० । ७. ओसतपतोदो - स्या० ।

R. 29

१०. "सो सचे आकङ्क्षति - 'अनेकविहितं इद्विविधं पञ्चनु-
भवेय्यं - एकोऽपि हुत्वा बहुधा अस्सं ... पे०... याव ब्रह्मलोकाऽपि कायेन
वसं वत्तेय्यं' ति, तत्र तत्रैव सखिभब्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

B. 24

११. "सो सचे आकङ्क्षति - 'दिब्बाय सोतधातुया विसुद्धाय
अतिक्कन्तमानुसिकाय उभो सद्दे सुणेय्यं - दिब्बे च मानुसे च ये दूरे
सन्तिके चा' ति, तत्र तत्रैव सखिभब्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१२. "सो सचे आकङ्क्षति - 'परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा
चेतो परिच्च पजानेय्यं - सरागं वा चित्तं सरागं चित्तं ति पजानेय्यं,
वीतरागं वा चित्तं वीतरागं चित्तं ति पजानेय्यं, सदोसं वा चित्तं ...
वीतदोसं वा चित्तं ... समोहं वा चित्तं ... वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्खित्तं
वा चित्तं ... विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा
चित्तं ... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ...
असमाहितं वा चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं अविमुत्तं
चित्तं ति पजानेय्यं' ति, तत्र तत्रैव सखिभब्वतं पापुणाति सति सति
आयतने ।

१३. "सो सचे आकङ्क्षति - 'अनेकविहितं पुब्बेनिवासं
अनुस्सरेय्यं, सेय्यथीदं - एकं पि जातिं, द्वे पि जातियो ... पे०... इति
साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं' ति, तत्र तत्रैव
सखिभब्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१४. "सो सचे आकङ्क्षति - 'दिब्बेन चक्कुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं' ति, तत्र
तत्रैव सखिभब्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१५. "सो सचे आकङ्क्षति - 'आसवानं खया अनासवं चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्त्वा उप-
सम्पज्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रैव सखिभब्वतं पापुणाति सति सति
आयतने' ति ।

६. चङ्कममुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, चङ्कमे आनिसंसा । कतमे पञ्च ?
अद्यानक्खमो होति, पद्यानक्खमो होति, अप्पावाधो होति, अस्सितं

पीतं खायितं सायितं सम्मा परिणामं गच्छति, चङ्कमाधिगतो समाधि-
चिरद्वितिको होति । इमे खो, भिक्षवे, पञ्च चङ्कमे आनिसंसा” ति ।

१०. नागितसुतं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं
चरमानो महता भिक्षुसङ्घेन सद्धि येन इच्छानङ्गलं नाम कोसलानं
ब्राह्मणगामो तदवसरि । तत्र सुदं भगवा इच्छानङ्गले विहरति इच्छा- 5
नङ्गलवनसण्डे । अस्सोसुं खो इच्छानङ्गलका^१ ब्राह्मणगहपतिका —
“समणो खलु भो गोतमो सकयपुत्तो सकयकुला पव्वजितो इच्छानङ्गलं
अनुप्पत्तो; इच्छानङ्गले विहरति इच्छानङ्गलवनसण्डे । तं खो पन
भवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दा अभुग्गतो — इति पि सो भगवा
अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो 10
पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा ति । सो इमं लोकं
सदेवकं समारकं सन्नहकं सस्समणब्राह्मणि पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्जा
सच्छिक्त्वा पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं
परियोसानकल्याणं सात्यं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं
पकासेति । साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती” ति । अथ 15
खो इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूतं
खादनीयं भोजनीयं आदाय येन इच्छानङ्गलवनसण्डो तेनुपसङ्कमिसु;
उपसङ्कमित्वा वहिद्वारकोट्टके अट्ठसु उच्चासद्महासद्दा^२ ।

२. तेन खो पन समयेन आयस्मा नागितो भगवतो उपट्ठाको
होति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं नागितं आमन्तेसि — “के पन खो”, 20
नागित, उच्चासद्महासद्दा, केवट्ठा मज्जे मच्छविलोपे^३” ति ?

“एते, भन्ते, इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका पहूतं खादनीयं
भोजनीयं आदाय वहिद्वारकोट्टके ठिता भगवन्तञ्जेव^४ उद्दिस्स भिक्षु-
सङ्घं चा” ति ।

“माहं, नागित, यसेन समागमं, मा च मया यसो । यो खो, 25

१. ० नंगलिका — सी० । २. उच्चासद्दा महासद्दा — स्या०, रो० । ३. ते —
स्या०, रो० । ४. मज्जे विलोपेन्ती — स्या०, रो० । ५. भगवन्तञ्जेव — स्या० ।

B. 26

नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोध-
सुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, यस्साहं
नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकाम-
लाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । सो तं मीब्हुसुखं मिद्धसुखं
5 लाभसक्कारसिलोकसुखं सादियेय्या” ति ।

३. “अधिवासेतु दानि, भन्ते, भगवा, अधिवासेतु सुगतो;
अधिवासनकालो दानि, भन्ते, भगवतो । येन येनेव दानि भगवा
गमिस्सति तंनिन्ना व गमिस्सन्ति” ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा
च । सेय्यथापि, भन्ते, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते यथानिन्नं उदकानि
10 पवत्तन्ति; एवमेव खो, भन्ते, येन येनेव दानि भगवा गमिस्सति, तंनिन्ना व
गमिस्सन्ति ब्राह्मणगहपतिका नेगमा चेव जानपदा च । तं किस्स
हेतु ? तथा हि, भन्ते, भगवतो सीलपञ्जाण” ति ।

R. 32

४. “माहं, नागित, यसेन समागमं, मा च मया यसो । यो
खो, नागित, नयिमस्स नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स
11 सम्बोधसुखस्स निकामलाभी अस्स अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, यस्साहं
नेक्खम्मसुखस्स पविवेकसुखस्स उपसमसुखस्स सम्बोधसुखस्स निकाम-
लाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । सो तं मीब्हुसुखं मिद्धसुखं लाभ-
सक्कारसिलोकसुखं सादियेय्य । असितपीतखायितसायितस्स खो,
नागित, उच्चारपस्सावो — एसो तस्स निस्सन्दो । पियानं खो, नागित,
20 विपरिणामञ्जयाभावा उपपज्जन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा —
एसो तस्स निस्सन्दो । असुभनिमित्तानुयोगं अनुयुत्तस्स खो, नागित,
सुभनिमित्तं पाटिकुल्यता सण्ठाति — एसो तस्स निस्सन्दो । छसु
खो, नागित, फस्सायतनेसु अनिच्चानुपस्सिनो विहरतो फस्से पाटि-
कुल्यता सण्ठाति — एसो तस्स निस्सन्दो । पञ्चसु खो, नागित,
25 उपादानकम्मन्वेमु उदयव्वयानुपस्सिनो विहरतो उपादाने पाटिकुल्यता
सण्ठाति — एसो तस्स निस्सन्दो” ति ।

५. पञ्चङ्गिकवग्गो ततियो ।

१-१. मिब्हुसुखं - स्या० । २. भन्ते भगवा - स्या०, रो० । ३. गमिस्सन्ति -
स्या०, रो० । ४-४. ० न पाटिकुल्यता - गी०; असुभनिमित्तं पाटिकुल्यता -
स्या०, ० पाटिकुल्यता - रो० ।

तत्सुदानं

द्वे अगारवुपविकलेसा, दुस्सीलानुगहितेन^१ च ।
विमुत्तिसमाधिपञ्चङ्गिका^२, चङ्कम^३ नागितेन चा ति ॥

४. सुमनवग्गो

१. सुमनसुत्तं

१. एकं समयं ... पे०... अनाथपिण्डकस्स आरामे । अथ

B. 27

खो सुमना राजकुमारी पञ्चहि रथसतेहि पञ्चहि राजकुमारिसतेहि
परिवुता येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा ५
एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो सुमना राजकुमारी भगवन्तं
एतदवोच —

२. “इधस्सु, भन्ते, भगवतो द्वे सावका समसद्धा समसीला

समपञ्जा — एको दायको, एको अदायको । ते कायस्स भेदा परं मरणा
सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्युं । देवभूतानं पन नेसं^४, भन्ते, सिया 10
विसेसो, सिया नानाकरणं” ति ?

R. 33

“सिया, सुमने,” ति भगवा अवोच — “यो सो, सुमने, दायको
सो अमुं अदायकं देवभूतो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति —
दिब्बेन आयुता, दिब्बेन वण्णेन, दिब्बेन सुखेन, दिब्बेन यसेन, दिब्बेन
आधिपतेय्येन । यो सो, सुमने, दायको सो अमुं अदायकं देवभूतो 15
समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति” ।

३. “सचे पन ते, भन्ते, ततो चुता इत्थत्तं आगच्छन्ति, मनुस्स-
भूतानं पन नेसं, भन्ते, सिया विसेसो, सिया नानाकरणं” ति ?

“सिया, सुमने,” ति भगवा अवोच — “यो सो, सुमने, दायको
सो अमुं अदायकं मनुस्सभूतो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति — 20
मानुसकेन आयुता, मानुसकेन वण्णेन, मानुसकेन सुखेन, मानुसकेन
यसेन, मानुसकेन आधिपतेय्येन । यो सो, सुमने, दायको सो अमुं अदायकं
मनुस्सभूतो समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति” ।

१. दुस्सीलानुगहेन — स्या०, रो० । २. विमुत्तिसमाधिका — स्या०, रो० ।

३. चङ्कमो — स्या०, रो० । ४. तेसं — सी० ।

४. “सचे पन ते, भन्ते, उभो अगारस्मा अनगारियं पव्वजन्ति, पव्वजितानं पन नेसं, भन्ते, सिया विसेसो, सिया नानाकरणं” ति ?

“सिया, सुमने,” ति भगवा अवोच — “यो सो, सुमने, दायको सो अमुं अदायकं पव्वजितो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति —
 5 याचितो व बहुलं चीवरं परिभुञ्जति अप्पं अयाचितो, याचितो व बहुलं पिण्डपातं परिभुञ्जति अप्पं अयाचितो, याचितो व बहुलं सेनासनं परिभुञ्जति अप्पं अयाचितो, याचितो व बहुलं गिलानप्पञ्चयभेसज्ज-
 परिकत्तारं परिभुञ्जति अप्पं अयाचितो । येहि खो पन सब्बहाचारीहि सद्धिं विहरति त्यस्स मनापेनेव बहुलं कायकम्मेन समुदाचरन्ति अप्पं
 10 अमनापेन, मनापेनेव बहुलं वचीकम्मेन समुदाचरन्ति अप्पं अमनापेन, मनापेनेव बहुलं मनोकम्मेन समुदाचरन्ति अप्पं अमनापेन, मनापेनेव बहुलं उपहारं उपहरन्ति अप्पं अमनापं । यो सो, सुमने, दायको सो अमुं अदायकं पव्वजितो समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधि-
 गण्हाती” ति ।

13 ५. “सचे पन ते, भन्ते, उभो अरहत्तं पापुणन्ति, अरहत्तप्पत्तानं पन नेसं, भन्ते, सिया विसेसो, सिया नानाकरणं” ति ?

“एत्य खो पनेसाहुं, सुमने, न किञ्चि नानाकरणं वदामि, यदिदं विमुत्तिया विमुत्ति” ति ।

६. “अच्छरियं, भन्ते, अब्भुतं, भन्ते ! यावञ्चिदं, भन्ते,
 20 अलमेव दानानि दातुं अलं पुञ्जानि कातुं; यत्र हि नाम देवभूतस्सा^१ पि उपकारानि पुञ्जानि, मनुस्सभूतस्सा पि उपकारानि^२ पुञ्जानि, पव्वजितस्सा पि उपकारानि पुञ्जानी” ति ।

“एवमेतं, सुमने ! अलं हि, सुमने, दानानि दातुं अलं पुञ्जानि कातुं ! देवभूतस्सा पि उपकारानि पुञ्जानि, मनुस्सभूतस्सा पि उप-
 25 कारानि पुञ्जानि, पव्वजितस्सा पि उपकारानि पुञ्जानी” ति ।

७. इदमवोच भगवा । इदं वत्तानं^३ सुगतो अथापरं एतदवोच सत्या —

“यथा पि चन्दो विमलो, गच्छं आकासघातुया ।

सर्व्वं तारागणे लोके, आभाय अतिरोचति ॥

१. विमुत्तं — स्या० । २. देवभूतस्स — स्या०, रो० । ३. उपकारानि — स्या० ।
 ४. वत्ता — सी०, रो० ।

“तथेव सीलसम्पन्नो, सद्धो पुरिसपुग्गलो ।
 सव्वे मच्छरित्तो लोके, चागेन अत्तिरोचति ॥
 “यथा पि मेघो थनयं, विज्जुमाली सतक्ककु ।
 थलं निन्नं च पूरेति, अभिवस्सं वसुन्धरं ॥
 “एवं दस्सनसम्पन्नो, सम्मासम्बुद्धसावको ।
 मच्छरिं अधिगण्हाति, पञ्चठानेहि^१ पण्डितो ॥
 “आयुना यससा च्चेद, वण्णेन च सुखेन च ।
 स वे भोगपरिव्यूहो^२, पेच्च सम्मे पमोदती” ति ॥

5

B. 29

२. चुन्दीसुतं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
 निवापे । अथ खो चुन्दी राजकुमारी पञ्चहि रथसतेहि पञ्चहि च 10
 कुमारिसतेहि परिवृता येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं
 अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो चुन्दी राजकुमारी
 भगवन्तं एतदवोच —

R. 35

२. “अम्हाकं, भन्ते, भाता चुन्दो नाम राजकुमारो, सो
 एवमाह — ‘यदेव सो होति इत्थी’ वा पुरिसो वा बुद्धं सरणं गतो, धम्मं 15
 सरणं गतो, सङ्घं सरणं गतो, पाणातिपाता पटिविरतो, अदिन्नादाना
 पटिविरतो, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो, मुसावादा पटिविरतो,
 सुरामेरयमज्जपमादद्धाना पटिविरतो, सो कायस्स भेदा परं मरणा
 सुगतियेव उपपज्जति, नो दुग्गति’ ति । साहं, भन्ते, भगवन्तं पुच्छामि
 — ‘कथंरूपे खो, भन्ते, सत्थरि पसन्नो कायस्स भेदा परं मरणा सुगति- 20
 येव उपपज्जति, नो दुग्गति ? कथंरूपे धम्मे पसन्नो कायस्स भेदा
 परं मरणा सुगतियेव उपपज्जति, नो दुग्गति ? कथंरूपे सङ्घे पसन्नो
 कायस्स भेदा परं मरणा सुगतियेव उपपज्जति, नो दुग्गति ? कथं-
 रूपेसु सीलेसु परिपूरकारी कायस्स भेदा परं मरणा सुगतियेव
 उपपज्जति, नो दुग्गति” ति ?

25

३. “यावता, चुन्दि, सत्ता अपदा^३ वा द्विपदा वा चतुप्पदा वा
 बहुप्पदा वा^४ रूपिनो वा अरूपिनो वा सज्जिनो वा असज्जिनो वा

१. पञ्चठानेहि — त्या० । २. भोगपरिव्यूहो — सी०, रो०; भोगपरिव्यूहो —
 त्या० । ३. भत्थी — त्या० । ४-४. अपादा वा द्विपादा वा चतुप्पादा वा — सी० ।

नेवसञ्जिनासञ्जिनो वा, तथागतो तेसं अगमक्खायति अरहं सम्मा-
सम्बुद्धो । ये खो, चुन्दि, बुद्धे पसन्ना, अग्रे ते पसन्ना । अग्रे खो पन
पसन्नानं अग्रे विपाको होति ।

४. “यावता, चुन्दि, धम्मा सङ्खता वा असङ्खता वा, विरागो
5 तेसं^१ अगमक्खायति, यदिदं — भदनिम्मदनो पिपासविनयो आलय-
समुग्धातो वट्टुपच्छेदो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं । ये
खो, चुन्दि, विरागे धम्मे पसन्ना, अग्रे ते पसन्ना । अग्रे खो पन
पसन्नानं अग्रे विपाको होति ।

५. “यावता, चुन्दि, सङ्घा वा गणा वा, तथागतसावकसङ्घो
10 तेसं अगमक्खायति, यदिदं — चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला,
एस भगवतो सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलि-
करणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । ये खो, चुन्दि, सङ्घे पसन्ना,
अग्रे ते पसन्ना । अग्रे खो पन पसन्नानं अग्रे विपाको होति ।

६. “यावता, चुन्दि, सीलानि, अरियकन्तानि सीलानि^२ तेसं
15 अगमक्खायति^३, यदिदं — अखण्डानि अच्छिद्धानि असवलानि अकम्मा-
सानि भुजिस्सानि विञ्जुप्पसत्थानि अपरामट्ठानि समाधिसंवत्तनिकानि ।
ये खो, चुन्दि, अरियकन्तेसु सीलेसु परिपूरकारिनो, अग्रे ते परिपूर-
कारिनो । अग्रे खो पन परिपूरकारीनं अग्रे विपाको होती ति ।

“अगतो वे पसन्नानं, अगं धम्मं विजानतं ।
20 अग्रे बुद्धे पसन्नानं, दक्खिणेय्ये अनुत्तरे ॥

“अग्रे धम्मे पसन्नानं, विरागूपसमे सुखे ।
अग्रे सङ्घे पसन्नानं, पुञ्जक्खेत्ते अनुत्तरे ॥

“अग्गस्मि दानं ददतं, अगं पुञ्जं पवडुति ।
अगं आयु च वण्णो च, यसो कित्ति सुखं वलं ॥

25 “अग्गस्स दाता मेघावी, अग्गधम्मसमाहितो ।
देवभूतो मनुस्सो वा, अग्गप्पत्तो पमोदती” ति ॥

१. तेसं धम्मानं — गी० । २. गी०, रपा०, रो० पोत्थवेसु नट्ठि । ३. अग्गमक्खा-
यन्ति — रपा० ।

“ताय नं धम्मचरियाय, मातापितृभ्यो पण्डिता ।
इधेयं नं परांसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

५. अनुसोतसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खावे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ।
कतमे चत्तारो ? अनुसोतगामी पुग्गलो, पटिसोतगामी पुग्गलो, ठित्तो
पुग्गलो, तिण्णो पारङ्गतो^१ यत्ते तिट्ठति ब्राह्मणो । कतमो च, भिक्खावे, ५
अनुसोतगामी पुग्गलो ? इध, भिक्खावे, एकच्चो पुग्गलो कामे च पटि-
सेवति, पापं च कम्मं करोति । अयं वुच्चति, भिक्खावे, अनुसोतगामी
पुग्गलो ।

२. “कतमो च, भिक्खावे, पटिसोतगामी पुग्गलो ? इध,
भिक्खावे, एकच्चो पुग्गलो कामे च नप्पटिसेवति, पापं च कम्मं न करोति, १०
सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुत्तो पि रुदमानो परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति । अयं वुच्चति, भिक्खावे, पटिसोतगामी
पुग्गलो ।

३. “कतमो च, भिक्खावे, ठित्तो पुग्गलो ? इध, भिक्खावे,
एकच्चो पुग्गलो पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परितग्गया ओप- १५
पातिको होति, तत्थ परिनिव्यामी, अनावसिथम्मो तस्मा लोका । अयं
वुच्चति, भिक्खावे, ठित्तो पुग्गलो ।

४. “कतमो च, भिक्खावे, पुग्गलो तिण्णो पारङ्गतो यत्ते २. ३१२
तिट्ठति ब्राह्मणो ? इध, भिक्खावे, एकच्चो पुग्गलो आसवानं राया २. ६
अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेय धम्मे समं अभिज्झा सच्चि- २०
कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, भिक्खावे, पुग्गलो तिण्णो
पारङ्गतो यत्ते तिट्ठति ब्राह्मणो । इमे सो, भिक्खावे, चत्तारो पुग्गला
सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ति ।

“ये केचि कामेनु असज्जता जना ,

अवीतरागा इध कामभोगिनां ।

पुनप्पुनं जातिजरूपगानि^२ ते^३ ,

सह्यधिपन्ना अनुसोतगामिनो ॥

१. इध चेव - सी० । २. पारङ्गी - सी० । ३-३. जातिजरूपगानि - सी० ;
जातिजरूपगानि - स्था० ; जातिजरूपगानि - रो० ।

१. एकं समयं भगवा भद्विये विहरति जातिया वने । अथ खो उग्गहो मेण्डकनत्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उग्गहो मेण्डकनत्ता भगवन्तं एतदवोच —

२. “अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय अत्तचतुत्थो 5 B. 31
भत्तं” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो उग्गहो R. 37
मेण्डकनत्ता भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभि-
वादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

३. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन पुव्वण्हसमयं
निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन उग्गहस्स मेण्डकनत्तुनो निवेसनं 10
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जस्ते आसने निसीदि । अथ खो उग्गहो
मेण्डकनत्ता भगवन्तं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि
सम्पवारेसि । अथ खो उग्गहो मेण्डकनत्ता भगवन्तं भुत्तावि ओनीत-
पत्तपाणि एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उग्गहो मेण्डकनत्ता
भगवन्तं एतदवोच — “इमा मे, भन्ते, कुमारियो पतिकुलानि गमिस्सन्ति । 15
ओवदतु तासं, भन्ते, भगवा; अनुसासतु तासं, भन्ते, भगवा, यं तासं
अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति ।

४. अथ खो भगवा ता कुमारियो एतदवोच — “तस्मात्तिह,
कुमारियो, एवं सिक्खितब्बं — ‘यस्स’ वो’ मातापितरो भत्तुनो दस्सन्ति
अत्यकामा हितेसिनो अनुकम्पका अनुकम्पं उपादाय, तस्स भविस्साम 20
पुव्वुट्ठायिनियो पच्छानिपातिनियो किङ्कारपटिस्साविनियो मनापचारि-
नियो पियवादिनियो’ ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितब्बं ।

५. “तस्मात्तिह, कुमारियो, एवं सिक्खितब्बं — ‘ये ते भत्तु
गरुनो भविस्सन्ति माता ति वा पिता ति वा समणब्राह्मणा ति वा,
ते सक्करिस्साम गरुं^१ करिस्साम मानेस्साम पूजेस्साम अब्भागते च 25
आसनोदकेन पटिपूजेस्सामा” ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितब्बं ।

६. “तस्मात्तिह, कुमारियो, एवं सिक्खितब्बं — ‘ये ते भत्तु
अवभन्तरा कम्मन्ता उण्णा ति वा कप्पासा ति वा, तत्थ दक्खा भविस्साम

१. ० खो — सी०, स्या०; यस्स — रो० । २. गरु — सी०, स्या०, रो० । ३. पूजेस्सामा
— सी० ।

B. 32

अनलसा, तत्रुपायाय वीमंसाय समन्नागता, अलं, कातुं अलं संविधातुं
ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितब्बं ।

R. 38

७. “तस्मात्तिह, कुमारियो, एवं सिक्खितब्बं — ‘यो’ सो भत्तु
अव्वन्तरो अन्तोजनो दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा, तेसं
कतं च कततो जानिस्साम अकतं च अकततो जानिस्साम, गिलानकानं
च दलावलं जानिस्साम, खादनीयं भोजनीयं चस्स’ पच्चंसेने
संविभजिस्सामा” ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितब्बं ।

८. “तस्मात्तिह, कुमारियो, एवं सिक्खितब्बं — ‘यं’ भत्ता
आहरिस्सति धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा, तं आरक्खेन
गुत्तिया सम्पादेस्साम, तत्थ च भविस्साम अधुत्ती अथेनी असोण्डी
अविनासिकायो” ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितब्बं । इमेहि खो,
कुमारियो, पच्चहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो कायस्स भेदा परं
मरणा मनापकायिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जती ति ।

15

“यो नं भरति सब्बदा, निच्चं आतापि उस्सुको ।

सब्बकामहरं पोसं, भत्तारं नातिमञ्जति ॥

“न चापि सोत्थि भत्तारं, इस्साचारेन” रोसये ।

भत्तु च गरुणो सब्बे, पटिपूजेति पण्डिता ॥

“उट्ठाहिका” अनलसा, सङ्गहितपरिज्जना ।

भत्तु मनापं चरति, सम्भतं अनुरक्खति ॥

20

“या एवं वत्तती नारी, भत्तुद्धन्दवसानुगा ।

मनापा नाम ते देवा, यत्थ सा उपपज्जती” ति ॥

४. सीहसेनापतिसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वैसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो सीहो सेनापति येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप-
सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो
खो सीहो सेनापति भगवन्तं एतदवोच — “सक्का नु खो, भन्ते, भगवा
सन्दिट्ठिकं दानफलं पञ्चापेतुं” ति ?

१. य - रो० । २. पच्चयन्तेन - सी०; पच्चयसेन - स्या० । ३. विभजिस्सामा - सी०, स्या०, रो० । ४. आरक्खाय - सी० । ५. अविनासिका - स्या० । ६. इच्छाचारेन - सी०; इस्सावादेन - रो० । ७. उट्ठाहिका - स्या० । ८-८. भत्तुमनापा - सी० । ९. स्या०. रो०. पीत्तम्भेनु नत्थि ।

33,
13

22

२. “सयका, सीहा,”^१ ति भगवा अयोच — “दायको, सीह,
दानपति वहुनो जनस्स पियो होति मनापो । यं पि, सीह, दायको
दानपति वहुनो जनस्स पियो होति मनापो, इदं पि सन्दिट्टिकं दानफलं ।

३. “पुन च परं, सीह, दायकं दानपति सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति ।
यं पि, सीह, दायकं दानपति सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति, इदं पि सन्दिट्टिकं^२
दानफलं ।

४. “पुन च परं, सीह, दायकस्स दानपतिनो कल्याणो कित्तिसहो
अभुग्गच्छति । यं पि, सीह, दायकस्स दानपतिनो कल्याणो कित्तिसहो
अभुग्गच्छति, इदं पि सन्दिट्टिकं दानफलं ।

५. “पुन च परं, सीह, दायको दानपति यं यदेव परिसं^३
उपसङ्गमति — यदि खत्तियपरिसं यदि ब्राह्मणपरिसं यदि गहपतिपरिसं
यदि समणपरिसं — विसारदो^४ उपसङ्गमति अमङ्कुभूतो । यं पि, सीह,
दायको दानपति यं यदेव परिसं उपसङ्गमति — यदि खत्तियपरिसं
यदि ब्राह्मणपरिसं यदि गहपतिपरिसं यदि समणपरिसं — विसारदो^५
उपसङ्गमति अमङ्कुभूतो, इदं पि सन्दिट्टिकं दानफलं ।

६. “पुन च परं, सीह, दायको दानपति कायस्स भेदा परं मरणा
सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जति । यं पि, सीह, दायको दानपति कायस्स
भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जति, इदं पि सम्परायिवं
दानफलं” ति ।

७. एवं वुत्ते सीहो सेनापति भगवन्तं एतदयोच — “यानिमानि,^६
भन्ते, भगवता चत्तारि सन्दिट्टिकानि दानफलानि अक्खातानि, नाहं
एत्थ भगवतो सद्धाय गच्छामि; अहं पेत्तानि जानामि । अहं, भन्ते,
दायको दानपति वहुनो जनस्स पियो मनापो । अहं, भन्ते, दायको
दानपति; मं सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति;
महं कल्याणो कित्तिसहो अभुग्गतो — ‘सीहो सेनापति दायको कारको
सङ्घुपट्ठाको’ ति । अहं, भन्ते, दायको दानपति यं यदेव परिसं उप-
सङ्गमामि — यदि खत्तियपरिसं यदि ब्राह्मणपरिसं यदि गहपतिपरिसं
यदि समणपरिसं — विसारदो उपसङ्गमामि अमङ्कुभूतो । यानिमानि,
भन्ते, भगवता चत्तारि सन्दिट्टिकानि दानफलानि अक्खातानि, नाहं

एत्थ भगवतो सद्दाय गच्छामि; अहं पेत्तानि जानामि । यं च खो मं,
भन्ते, भगवा एवमाह — ‘दायको, सीह, दानपति कायस्स भेदा परं मरणा
सुगतिं सगं लोकं उपपज्जती’ ति, एताहं न जानामि; एत्थ च पनाहं
भगवतो सद्दाय गच्छामी” ति ।

5 “एवमेतं, सीह, एवमेतं, सीह ! दायको^१ दानपति कायस्स
भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जती ति ।

“ददं पियो होति भजन्ति नं वहू,
कित्ति च पप्पोति यसो^२ च^३ वड्ढति ।
अमञ्जकुभूतो परिसं विगाहति,
10 विसारदो होति नरो अमच्छरी ॥

“तस्मा हि दानानि ददन्ति पण्डिता,
विनेय्य मच्छेरमलं सुखेसिनो ।
ते दीघरत्तं तिदिवे पत्तिट्ठिता,
देवानं सहव्यगता^४ रमन्ति ते^५ ॥

15 “कतावकासा कतकुसला इतो^६ चुता,
सयंपभा अनुविचरन्ति नन्दनं^७ ।
ते तत्थ नन्दन्ति रमन्ति मोदरे,
समप्पिता कामगुणेहि पञ्चहि ॥

20 “कत्वान वाक्यं असितस्स तादिनो,
रमन्ति^८ सगो^९ सुगतस्स सावका” ति ॥

५. दानानिसंसमुत्तं

R. 41 १. “पञ्चमे, भिक्खवे, दाने आनिसंसा । कतमे पञ्च ?
बहुनो जनस्स पियो होति मनापो; सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति; कल्याणो
D. 35 कित्तिसद्दो अभुग्गच्छति; गिहिधम्मा अनपगतो^१ होति; कायस्स
भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
25 दाने आनिसंसा ति ।

१. दायको सीह — त्या०, रो० । २-२. यत्तस्स — त्या० । ३-३. सहव्यगता
रमन्ति — सी० । ४. ततो — सी० । ५. नन्दने — त्या० । ६-६. कम्पति सज्जे — त्या० ।
७. घनपेजो — सी०, रो० ।

“ददमानोः पियो होति, सतं धम्मं अनुत्तमं ।
 सन्तो नं सदा भजन्ति, सज्जता ब्रह्मचारयो ॥
 “ते तस्स धम्मं देसेन्ति, सच्चदुक्खापनूदनं ।
 यं सो धम्मं इधज्जाय, परिनिव्वाति अनासवो” ति ॥

६. कालदानमुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, कालदानानि । कतमानि पञ्च ? 5
 आगन्तुकस्स दानं देति; गमिकस्स दानं देति; गिलानस्स दानं देति;
 दुग्भिक्खे दानं देति; यानि तानि नयसस्सानि नयफलानि तानि पठमं
 सीलवन्तेसु पतिट्ठापेति । इमानि सो, भिक्खवे, पञ्च कालदानानी ति ।
 “काले ददन्ति सप्पज्जा, वदब्बू चीतमच्छरा ।
 कालेन दिघ्नं अरियेसु, उज्जुभूतेसु तादिसु ॥ 10
 “विप्पसघ्नमना तस्स, विपुला होति दक्खिणा ।
 ये तत्थ अनुमोदन्ति, वेय्यावच्चं करोन्ति वा ।
 न तेन दक्खिणा ऊना, ते पि पुज्जस्स भागिनो ॥
 “तस्मा ददे अप्पटिवानचित्तो, यत्थ दिघ्नं महप्फलं ।
 पुज्जानि परलोकास्मि, पतिट्ठा होन्ति पाणिनं” ति ॥ 15

७. भोजनमुत्तं

१ “भोजनं, भिक्खवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकानं पञ्च
 ठानानि देति । कतमानि पञ्च ? आयुं देति, वण्णं देति, मुखं देति,
 बलं देति, पटिभानं देति । आयुं सो पन दत्वा आयुस्स भागी होति
 दिव्वस्स वा मानुसस्स वा; वण्णं दत्वा वण्णस्स भागी होति दिव्वस्स
 वा मानुसस्स वा; मुखं दत्वा मुखस्स भागी होति दिव्वस्स वा मानुसस्स 20 B. 36
 वा; बलं दत्वा बलस्स भागी होति दिव्वस्स वा मानुसस्स वा; पटिभानं
 दत्वा पटिभानस्स भागी होति दिव्वस्स वा मानुसस्स वा । भोजनं,
 भिक्खवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकानं इमानि पञ्च ठानानि देती ति ।
 “आयुदो बलदो धीरो, वण्णदो पटिभानदो ।
 सुखस्स दाता मेधावी, सुखं सो अधिगच्छति ॥ 25

“आयुं दत्त्वा बलं वण्णं, सुखं च पटिभानकं ।
दीघायुं यसवा होति, यत्थं यत्थूपपज्जती” ति ॥

८. सद्धसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, सद्धे कुलपुत्ते आनिसंसा । कतमे पञ्च ? ये ते, भिक्खवे, लोके सन्तो सप्पुरिसा ते सद्धञ्चेव पठमं अनुकम्पन्ता अनुकम्पन्ति, नो तथा अस्सद्धं; सद्धञ्चेव पठमं उपसङ्कमन्ता उपसङ्कमन्ति, नो तथा अस्सद्धं; सद्धञ्चेव पठमं पटिग्गण्हन्ता पटिग्गण्हन्ति, नो तथा अस्सद्धं; सद्धञ्चेव पठमं धम्मं देसेन्ता देसेन्ति, नो तथा अस्सद्धं; सद्धो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च सद्धे कुलपुत्ते आनिसंसा ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, सुभूमियं चातुम्महापथे महानिग्रोधो समन्ता पक्खीनं पटिसरणं होति; एवमेव खो, भिक्खवे, सद्धो कुलपुत्तो बहुनो जनस्स पटिसरणं होति भिक्खूनं भिक्खुनीनं उपासकानं उपासिकानं ति ।

“साखापत्तफलूपेतो, खन्धिमा व' महादुमो ।
मूलवा फलसम्पन्नो, पतिट्ठा होति पक्खिनं ॥

“मनोरमे आयतने, सेवन्ति नं विहङ्गमा ।
छायं छायात्थिका यन्ति, फलत्था फलभोजिनो ॥

“तथेव सीलसम्पन्नं, सद्धं पुरिसपुगलं ।
निवातवुत्ति अत्थद्धं, सोरतं सखिलं मुदुं ॥

“वीतरागा वीतदोसा, वीतमोहा अनासवा ।
पुञ्जकखेत्तानि लोकस्मि, सेवन्ति तादिसं नरं ॥

“ते तस्स धम्मं देसेन्ति, सब्बदुक्खापनूदनं ।
यं सो धम्मं इधञ्जाय, परिनिब्बाति अनासवो” ति ॥

९. पुत्तसुत्तं

१. “पञ्चमानि, भिक्खवे, ठानानि सम्पस्सन्ता मातापितरो पुत्तं इच्छन्ति कुले जायमानं । कतमानि पञ्च ? भतो वा नो

१. पटिभाणक - सी०; पटिभाणदो - स्या०; पटिभाणदो - रो० । २-३. अस्सद्धस्स सद्धस्सेव - स्या०, रो० । ३. च - मो० । ४. छायात्थिनो - सी० । ५. सुरतं - स्या० ।

भरिस्सति; किञ्चं वा नो करिस्सति; कुलवंसो चिरं ठस्सति; दायज्जं पटिपज्जिस्सति^१; अथ वा पन पेत्तानं कालञ्चुत्तानं दक्खिणं अनुप्पदस्सती ति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च ठानानि सम्पस्सन्ता मातापितरो पुत्तं इच्छन्ति कुले जायमानं ति ।

“पञ्च ठानानि सम्पस्सं, पुत्तं इच्छन्ति पण्डिता ।

5

भतो वा नो भरिस्सति, किञ्चं वा नो करिस्सति ॥

“कुलवंसो चिरं तिष्ठे, दायज्जं पटिपज्जति ।

अथ वा पन पेत्तानं, दक्खिणं अनुप्पदस्सति ॥

“ठानानेत्तानि सम्पस्सं, पुत्तं इच्छन्ति पण्डिता ।

तस्मा सन्तो सप्पुरिसा, कतञ्जू कतवेदिनो ॥

10

“भरन्ति मातापितरो, पुढ्वे कतमनुस्सरं ।

करोन्ति नेसं किञ्चानि, यथा तं गुद्वकारिणं ॥

R. 4

“ओवादकारी भतपोसी, कुलवंसं अहापयं ।

सद्धो सीलेन सम्पन्नो, पुत्तो होति पसंसियो” ति ॥

१०. महासातपुत्तसुतं

१. “हिमवन्तं, भिक्खवे, पव्वतराजं निस्साय महासाला पञ्चहि 15
वड्ढीहि वड्ढन्ति । कतमाहि पञ्चहि ? साखापत्तपलासेन वड्ढन्ति;
तचेन वड्ढन्ति; पपटिकाय^२ वड्ढन्ति; फेणुता वड्ढन्ति; सारेन वड्ढन्ति ।
हिमवन्तं, भिक्खवे, पव्वतराजं निस्साय महासाला इमाहि पञ्चहि
वड्ढीहि वड्ढन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, सद्धं कुलपुत्तं^३ निस्साय अन्तो-
जनो पञ्चहि वड्ढीहि वड्ढति । कतमाहि पञ्चहि ? सद्धाय वड्ढति; 20 B. 3
सीलेन वड्ढति; सुतेन वड्ढति, चागेन वड्ढति; पञ्जाय वड्ढति । सद्धं,
भिक्खवे, कुलपुत्तं निस्साय अन्तोजनो इमाहि पञ्चहि वड्ढीहि वड्ढती ति ।

“यथाहि पव्वतो सेलो, अरज्जस्मि ब्रहावने ।

तं स्वखा उपनिस्साय, वड्ढन्ते ते वनप्पती ॥

“तथेव सीलसम्पन्नं, सद्धं कुलपुत्तं” इमं^४ ।

B.

उपनिस्साय वड्ढन्ति, पुत्तदारा च वन्धवा ॥

१. पटिपज्जति - स्वा० । २. पपटिकाय - स्वा० । ३. कुलपुत्त - स्वा०: रो०

४. कुलपुत्त इय - सी०, रो०; कुलपुत्त इय - स्वा०

“अमञ्चा जातिसङ्घा च, ये चस्स अनुजीविनो ।
 त्यस्स सीलवतो सीलं, चागं सुचरितानि च ॥
 “पस्समानानुकुब्बन्ति, ये भवन्ति विचक्खणा ।
 इमं धम्मं चरित्वान, मग्गं सुगतिगामिनं ।
 नन्दिनो देवलोकस्मि, मोदन्ति कामकामिनो” ति ॥

5

सुमनवग्गो चतुत्थो

तत्सुद्धानं

सुमना चुन्दी उग्गहो, सीहो दानानिसंसको^३ ।
 कालभोजनसद्धा च, पुत्तसालेहि^३ ते दसा ति ॥

— ० —

५. मुण्डराजवग्गो

१. आवियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा
 10 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपति भगवा एतदवोच —
 “पट्ठिचमे, गहपति, भोगानं आदिया । कतमे पञ्च ? इध, गहपति,
 अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरिचित्तेहि सेदा-
 39 वक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि अत्तानं सुखेति पीणेति सम्मा सुखं
 परिहरति; मातापितरो मुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति; पुत्तदार-
 42 दासकम्मकरपोरिस्से^१ मुखेति पीणेति सम्मासुखं परिहरति । अयं पठमो
 भोगानं आदियो ।

२. “पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि
 भोगेहि वाहावलपरिचित्तेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
 20 मित्तामञ्जे मुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । अयं दुतियो भोगानं
 आदियो ।

३. “पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि
 भोगेहि वाहावन्परिचित्तेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि

१. मय्यं - मया० । २. दानानियमग्गो - मया० मे० । ३. अणुपुत्तं - मे० ।
 ४. पुत्तदासकम्मकरपोरिस्से - मे० ।

या ता होन्ति आपदा - ग्रगितो वा उदकतो वा राजतो वा चोरतो वा
अप्ययतो वा दायादतो - तथारूपासु आपदासु भोगेहि परियोधाय
वत्तति, सोत्थि अत्तानं करोति । अयं तत्तियो भोगानं आदियो ।

४. “पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि 5
पञ्चवर्लि कत्ता होति । आतिवर्लि, अतिथिवर्लि, पुच्चपेतवर्लि, राज-
वर्लि, देवतार्वालि - अयं चतुत्थो भोगानं आदियो ।

५. “पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि R. 46
ये ते समणब्राह्मणा मदप्पमादा पटिविरता सन्तिसोरच्चे निविट्ठा 10
एकमत्तानं दमेन्ति एकमत्तानं समेन्ति एकमत्तानं परिनिव्वापेन्ति, तथा-
रूपेसु समणब्राह्मणेसु उद्वगिकं दक्खिणं पटिट्ठापेत्ति सोवगिकं सुसविपाकं
सग्गसंवत्तनिकं । अयं पञ्चमो भोगानं आदियो । इमे खो, गहपति,
पञ्च भोगानं आदिया ।

६. “तस्स चे, गहपति, अरियसावकस्स इमे पञ्च भोगानं 13
आदिये आदियतो भोगा परिवक्खयं गच्छन्ति, तस्स एवं होति - ‘ये वत्त
भोगानं आदिया ते चाहं आदियामि भोगा च मे परिवक्खय गच्छन्ती’ ति ।
इतिस्स होति अविप्पटिसारो । तस्स चे, गहपति, अरियसावकस्स
इमे पञ्च भोगानं आदिये आदियतो भोगा अभिवड्ढन्ति, तस्स एवं B. 40
होति - ‘ये वत्त भोगानं आदिया ते चाहं आदियामि भोगा च मे अभि- 20
वड्ढन्ती’ ति । इतिस्स होति उभयेनेव अविप्पटिसारो ति ।

“भुत्ता भोगा भता भच्चा, वितिण्णा आपदासु मे ।

उद्वग्गा दक्खिणा दिट्ठा, अथो पञ्चवलीकता ।

उपट्ठिता सीलवन्तो, सञ्जता ब्रह्मचारयो ॥

“यदत्थं भोगं इच्छेय्य, पण्डितो धरमावसं ।

सो मे अत्थो अनुप्पत्तो, कत्तं अननुतापियं ॥ 25

“एतं अनुस्सरं मच्चो, अरियधम्मो छित्तो नरो ।

इधेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

२. सप्पुरित्सुत्तं

१. "सप्पुरित्सो, भिक्खवे, कुले जायमानो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; मातापितूनं अत्थाय हिताय सुखाय होति; पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; दासकम्मकरपोरिसस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; मित्तामच्चानं अत्थाय हिताय सुखाय होति; 5 समणब्राह्मणानं अत्थाय हिताय सुखाय होति ।

R. 47

२. "सेय्यथापि, भिक्खवे, महामेघो सव्वसस्सानि सम्पादेन्तो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पुरित्सो कुले जायमानो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; मातापितूनं अत्थाय हिताय सुखाय होति; पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; 10 दासकम्मकरपोरिसस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति; मित्तामच्चानं अत्थाय हिताय सुखाय होति; समणब्राह्मणानं अत्थाय हिताय सुखाय होती ति ।

15

"हितो बहुन्नं पटिपज्ज भोगे,
तं देवता रक्खति धम्मगुत्तं ।
बहुस्सुत्तं सीलवतूपपन्नं,
धम्मे ठितं न विजहाति' कित्ति ॥

B. 41

"धम्मदुं सीलसम्पन्नं, सच्चवादिं हिरीमनं ।
नेक्खं जम्बोनदस्सेव, को तं निन्दितुमरहति ।
देवा पि नं पसंसन्ति, ब्रह्मणा पि पसंसितो" ति ॥

३. इट्ठसुत्तं

20

१. ग्रय खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपति भगवा एतदवोच -

२. "पञ्चिमे, गहपति, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापो दुल्लभो लोकस्मि । क्तमे पञ्च ? आयु, गहपति, इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि; वण्णो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि; सुखं इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; यसो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि; 25

“तस्मा हि धीरो इधुपट्टितस्सती^१,
 कामे च पापे च असेवमानो ।
 सहा पि दुक्खेन जहेय्य^२ कामे,
 पटिसोत्तगामी ति तमाहु पुग्गलं ॥

5 “यो वे किलेसानि पहाय पञ्च,
 परिपुण्णसेखो अपरिहानधम्मो^३ ।
 चेतोवसिप्पत्तो समाहितिन्द्रियो,
 स वे ठितत्तो ति नरो पवुच्चत्ति ॥

10 “परोपरा यस्स समेच्च धम्मा,
 विधूपित्ता अत्यगता न सन्ति ।
 स वे^४ भुनि^५ वुसितब्रह्मचरियो,
 लोकन्तगू पारगतो ति वुच्चती” ति ॥

६. अप्पस्सुतसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिस्मि ।
 कतमे चत्तारो ? अप्पस्सुतो सुतेन अनुपपन्नो^६, अप्पस्सुतो सुतेन उपपन्नो,
 15 बहुस्सुतो सुतेन अनुपपन्नो, बहुस्सुतो सुतेन उपपन्नो । कथं च, भिक्खवे,
 पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन अनुपपन्नो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स
 पुग्गलस्स अप्पकं सुतं होति — सुत्तं गेय्यं वेय्याकरणं गाथा उदानं इति-
 वुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं । सो तस्स अप्पकस्स सुतस्स न
 अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय^७ धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति । एवं खो,
 20 भिक्खवे, पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन अनुपपन्नो ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स अप्पकं सुतं होति — सुत्तं गेय्यं वेय्या-
 करणं गाथा उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं । सो तस्स
 अप्पकस्स सुतस्स अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो
 25 होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ।

१. इधुपट्टिता सति — सी०, रो० । २. पहेय्य — रो० । ३. अपरिहान० — सी०, रो० ।

४-५. वेदग — सी०, रो० । ६. अनुपपन्नो — सी०, रो० । ७. न धम्ममञ्जाय — रो० ।

सग्गा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोक्स्मि । इमे खो, गहपति, पञ्च
धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभां लोक्स्मि ।

३. “इमेसं खो, गहपति, पञ्चन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोक्स्मि न आयाचनहेतु वा पत्थनाहेतु^१ वा पटिलाभं वदामि ।
इमेसं खो^२, गहपति, पञ्चन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं 5
लोक्स्मि आयाचनहेतु वा पत्थनाहेतु वा पटिलाभो अभविस्स, को
इध केन हायेथ ?

R. 48

४. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको आयुकामो आयुं
आयाचितुं वा अभिनन्दितुं वा आयुस्स वा पि हेतु । आयुकामेन, गहपति,
अरियसावकेन आयुसंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितत्वा । आयुसंवत्त- 10
निका हिस्स पटिपदा पटिपन्ना आयुपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो
होति आयुस्स दिव्वस्स वा मानुसस्स वा ।

५. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको वण्णकामो वण्णं
आयाचितुं वा अभिनन्दितुं वा वण्णस्स वा पि हेतु । वण्णकामेन, गहपति,
अरियसावकेन वण्णसंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितत्वा । वण्णसंवत्त- 15
निका हिस्स पटिपदा पटिपन्ना वण्णपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो
होति वण्णस्स दिव्वस्स वा मानुसस्स वा ।

६. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको सुखकामो सुखं
आयाचितुं वा अभिनन्दितुं वा सुखस्स वा पि हेतु । सुखकामेन, गहपति,
अरियसावकेन सुखसंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितत्वा । सुखसंवत्तनिका 20
हिस्स पटिपदा पटिपन्ना सुखपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो होति
सुखस्स दिव्वस्स वा मानुसस्स वा ।

B. 42

७. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको यसकामो यसं
आयाचितुं वा अभिनन्दितुं वा यसस्स वा पि हेतु^३ । यसकामेन, गहपति,
अरियसावकेन यससंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितत्वा । यससंवत्तनिका 25
हिस्स पटिपदा पटिपन्ना यसपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो होति
यसस्स दिव्वस्स वा मानुसस्स वा ।

८. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको सग्गकामो सग्गं
आयाचितुं वा अभिनन्दितुं वा सग्गानं वा पि हेतु । सग्गकामेन, गहपति,

१. न पत्थनाहेतु — स्या०; न पत्थनाहेतु — रो० । २. चे — स्या०, रो० । ३. हेतु — रो० ।

अरियसावकेन सग्गसंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितब्बा । सग्गसंवत्त-
निका हिस्स पटिपदा पटिपत्ता सग्गपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो
होति सग्गानं ति ।

“आयुं वण्णं यसं किंत्ति, सग्गं उच्चाकुलीनतं ।

5 रतियो पत्थयानेन, उळारा अपरापरा ।
अप्पमादं पसंसन्ति, पुञ्जकिरियासु पण्डिता ॥

R. 49 “अप्पमत्तो उभो अत्थे, अधिगण्हाति पण्डितो ।
दिट्ठे धम्मे च यो अत्थो, यो चत्थो सम्पराधिको ।
अत्थाभिसमया धीरो, पण्डितो ति पवुच्चती” ति ॥

४. मनापदायीसुत्तं

10 १. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
येन उग्गस्स गहपतिनो वेसालिकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । अथ खो उग्गो गहपति वेसालिको
D. 43 येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
15 निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उग्गो गहपति वेसालिको भगवन्तं
एतदबोच —

२. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं —
‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापं मे, भन्ते, सालपुप्फकं खादनीयं;
तं मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा
20 अनुकम्पं उपादाय ।

३. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं —
‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापं मे, भन्ते, सम्पन्नकोलकं^१
मूकरमंसं^२; तं मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्ग-
हेसि भगवा अनुकम्पं उपादाय ।

25 ४. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं —
‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापं मे, भन्ते, निव्वत्ततेलकं^३ नात्थिय-
साकं^४; तं मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि
भगवा अनुकम्पं उपादाय ।

१. तिष्ठेय वस्त्रम् — गी० । २-२. शण्यप्रमूररम्यतं — गी०; शण्यप्रमूररम्यतं —
त्या० । ३. निव्वत्ततेलक — गी०, री० । ४. नात्थिया शार्फ — री० ।

५. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापो मे, भन्ते, सालीनं ओदनो विचित-काळको^१ अनेकसूपो अनेकव्यञ्जनो; तं मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्पं उपादाय ।

६. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — 5 R. 50
‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापानि मे, भन्ते, कासिकानि वस्थानि; तानि मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्पं उपादाय ।

७. “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं —
‘मनापदायी लभते मनापं’ ति । मनापो मे, भन्ते, पल्लङ्को गोमकत्थतो 10
पटलिकत्थतो^२ कदलिमिगपवरपच्चत्थरणो^३ सउत्तरच्छदो उभतो लोहित-
कूपधानो^४ । अपि च, भन्ते, मयं^५ पेत्तं^६ जानाम — ‘नेत्तं भगवतो कप्पती’
ति । इदं मे, भन्ते, चन्दनफलकं अगधति अधिकसतसहस्सं; तं मे
भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा B. 44
अनुकम्पं उपादाय । अथ खो भगवा उगं गहपति वेसालिकं इमिना 15
अनुमोदनीयेन अनुमोदि —

“मनापदायी लभते मनापं,
यो उज्जुभूतेसु^७ ददाति छन्दसा ।
अच्छादनं सयनमन्नपानं^८,
नानाप्यकारानि च पच्चयानि ॥

20

“वत्तं च मुत्तं च अनुगहीतं^९,
खेतूपमे अरहन्ते विदित्वा ।
सो दुच्चजं सप्पुरिसो चजित्वा,
मनापदायी लभते मनापं” ति ॥

अथ खो भगवा उगं गहपति वेसालिकं इमिना अनु- 25
मोदनीयेन अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

८. अथ खो उगो गहपति वेसालिको अपरेण समयेण काल-
मकासि । कालङ्कतो^{१०} च उगो गहपति वेसालिको अञ्जत्तरं मनोमयं

१. दिगतकाळको — स्या०, रो० । २. पटिकत्थतो पटलिकत्थतो — रो० । ३. कादलि०
— सी० । ४. ० कुपधानो — स्या० । ५-५. मयमेत्तं — स्या० । ६. उज्जुभूतेसु — स्या०, रो० ।
७. सयनमन्नपानं — म० । ८. अनुगहीतं — सी० । ९. कासवतो — सी०, स्या०, रो० ।

काये उपपज्जि । तेन खो पन समयेन भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
ग्रनाथपिण्डकस्स आरामे । अथ खो उग्गो 'देवपुत्तो अभिक्कन्ताय
रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि ।

R. 51

5 एकमन्तं ठितं खो उग्गं देवपुत्तं भगवा एतदवोच -

“कच्चि ते, उग्ग, यथाधिप्पायो” ति ?

“तग्घ मे, भगवा, यथाधिप्पायो” ति ।

६. अथ खो भगवा उग्गं देवपुत्तं गाथाहि अज्झभासि -

“मनापदायी लभते मनापं ,

10

अग्गस्स दाता लभते पुनग्गं ।

वरस्स दाता वरत्ताभि^१ होति,

सेट्ठं ददो सेट्ठमुपेति ठानं ॥

B 45

“यो^२ अग्गदायी वरदायी, सेट्ठदायी च यो नरो ।

दीघायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

५. पुञ्ञाभिसन्दसुत्तं

15

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, पुञ्ञाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा
सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसंवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय
मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? यस्स, भिक्खवे,
भिक्खु चीवरं परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसमार्धि उपसम्पज्ज
विहरन्, अप्पमाणो तस्स पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो
सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय
सुखाय संवत्तति ।

20

२. “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु पिण्डपातं परिभुञ्जमानो ... पे०...
यस्स, भिक्खवे, भिक्खु विहारं परिभुञ्जमानो ... पे०... यस्स, भिक्खवे,
भिक्खु मञ्चपीठं परिभुञ्जमानो ... पे०... यस्स, भिक्खवे, भिक्खु
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसमार्धि
उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो
सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय

25

R. 52

१. वरत्ताभि च - त्या० । २. त्या०, रो० पोत्थनेमुं नत्थि ।

६. सम्पदासुत्तं

१. “पञ्चिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? सद्दा-
सम्पदा, सीलसम्पदा, सुतसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा — इमा
सो, भिक्खवे, पञ्च सम्पदा” ति ।

७. धनसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, धनानि । कतमानि पञ्च ? :
५ सद्दाधनं, सीलधनं, सुतधनं, चागधनं, पञ्जाधनं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, सद्दाधनं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सायको सद्दो होति, सद्दुहति तथागतस्स बोधिं — ‘इति पि सो भगवा
... पे०... सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
सद्दाधनं ।

B. 47 10

३. “कतमं च, भिक्खवे, सीलधनं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सायको पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
पटिविरतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सीलधनं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, सुतधनं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सायको बहूस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धो’ । इदं वुच्चति,
१५ भिक्खवे, सुतधनं ।

५. “कतमं च, भिक्खवे, चागधनं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सायको विगतमलमच्छेदेन चेतसा अगारं अज्झायसति मुत्तनागो पयत-
पाणि योस्सग्गस्सो याचयोगो दानसंविभागरतो । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
चागधनं ।

२० ६. “कतमं च, भिक्खवे, पञ्जाधनं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सायको पञ्जाया होति, उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समप्रागतो अरिमाय
निज्वेस्सिमाय मग्गानुत्तममग्गमग्गामिनिया । इदं वुच्चति, भिक्खवे,
पञ्जाधनं । इमानि सो, भिक्खवे, पञ्च धनानी ति ।

P. 24

२५ “दग्ग मग्ग मग्गानो, धनाना मुत्तनिट्ठिता ।
मीलं च दग्ग मग्गानां, अस्सिक्खन्तं मग्गितं ॥

“सङ्खे पसादो यस्सत्थि, उजुभूतं च दस्सनं ।
 अदलिद्दो^१ ति तं आहु, अमोघं तस्स जीवितं ॥
 “तस्मा सद्धं च सीलं च, पसादं धम्मदस्सनं ।
 अनुयुञ्जेथ मेधावी, सरं बुद्धान सासनं” ति ॥

८. ठानसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, अलब्भनीयानि ठानानि समणेन ५
 वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा भारेण वा ब्रह्मणा वा केनचि वा लोकिस्मि ।
 कतमानि पञ्च ? ‘जराधम्मं मा जीरी’ ति अलब्भनीयं ठानं समणेन
 वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा भारेण वा ब्रह्मणा वा केनचि वा लोकिस्मि ।
 ‘व्याधिधम्मं^३ मा व्याधीयी’ ति ... पे०... ‘मरणधम्मं मा मीयी’ ति ...
 ‘खयधम्मं मा खीयी’ ति ... ‘नस्सनधम्मं मा नस्सी’ ति अलब्भनीयं 10
 ठानं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा भारेण वा ब्रह्मणा वा केनचि वा
 लोकिस्मि ।

२. “अस्सुतवतो, भिक्खवे, पुथुज्जनस्स जराधम्मं जीरति ।
 सो जराधम्मे जिण्णे न इति पटिसञ्चिक्खति -- ‘न खो मय्हेवेकस्स’
 जराधम्मं जीरति, अथ खो यावत्ता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति 15
 सब्बेसं सत्तानं जराधम्मं जीरति । अहं चेव खो पन जराधम्मे जिण्णे
 सोचेय्यं किलमेय्यं परिदेवेय्यं, उरत्ताळि कन्देय्यं, सम्मोहं आपज्जेय्यं,
 भत्तं पि मे नच्छादेय्यं, काये पि दुब्बणिण्यं ओक्कमेय्यं, कम्मन्ता पि नप्प-
 वत्तेय्युं, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू’ ति । सो
 जराधम्मे जिण्णे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं 20
 आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे -- ‘अस्सुतवा पुथुज्जनो विद्धो
 सविसेन सोकसल्लेन अत्तानयेव परितापेति’ ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, अस्सुतवतो पुथुज्जनस्स व्याधिधम्मं
 व्याधीयति ... पे०... मरणधम्मं मीयति ... खयधम्मं खीयति ... नस्सन-
 धम्मं नस्सति । सो नस्सनधम्मे नट्ठे न इति पटिसञ्चिक्खति -- ‘न खो 25
 मय्हेवेकस्स नस्सनधम्मं नस्सति, अथ खो यावत्ता सत्तानं आगति गति चुति

१. अदलिद्दो - स्या० । २. जिरी - स्या० । ३-२. व्याधिधम्मं मा व्याधीयी -
 सी०, रो०; ० व्याधीयी - स्या० । ४. मिय्थी - स्या० । ५. खीयी - स्या० ।
 ६. मय्हेवेकस्स - सी० ।

उपपत्तिं सत्त्वेसं सत्तानं नस्सनधम्मं नस्सति । अहं चेव खो पन नस्सनधम्मं नट्ठे सोचेय्यं किलमेय्यं परिदेवेय्यं, उरत्ताळि^१ कन्देय्यं, सम्मोहं आपज्जेय्यं, भत्तं पि मे नच्छादेय्यं, काये पि दुब्बणिण्यं ओक्कमेय्यं, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्युं, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू^२ ति ।

५ सो नस्सनधम्मं नट्ठे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे - 'अस्सुतवा पुथुज्जनो विद्धो सवित्सेन सोकसल्लेन अत्तानंयेव परितापेति' ।

४. "सुतवतो च खो, भिक्खवे, अरियसावकस्स जराधम्मं जीरति । सो जराधम्मं जिण्णे इति पटिसञ्चिक्खति - 'न खो मय्हेवे-
१० कस्स जराधम्मं जीरति, अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्तिं सत्त्वेसं सत्तानं जराधम्मं जीरति । अहं चेव खो पन जराधम्मं जिण्णे सोचेय्यं किलमेय्यं परिदेवेय्यं, उरत्ताळि कन्देय्यं, सम्मोहं आप-
ज्जेय्यं, भत्तं पि मे नच्छादेय्यं, काये पि दुब्बणिण्यं ओक्कमेय्यं, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्युं, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू'
१५ ति । सो जराधम्मं जिण्णे न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे -
B. 49 'सुतवा अरियसावको अब्बुहि^३ सवित्सं सोकसल्लं^३, येन विद्धो अस्सुतवा पुथुज्जनो अत्तानंयेव परितापेति । असोको विसल्लो अरियसावको अत्तानंयेव परिनिब्बापेति' ।

२० ५. "पुन च परं, भिक्खवे, सुतवतो अरियसावकस्स व्याधिधम्मं व्याधीयति ... पे०... मरणधम्मं मीयति ... खयधम्मं खीयति ... नस्सन-
धम्मं नस्सति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे इति पटिसञ्चिक्खति - 'न खो मय्हेवेकस्स नस्सनधम्मं नस्सति, अथ खो यावता सत्तानं आगति गति
R. 56 चुति उपपत्तिं सत्त्वेसं सत्तानं नस्सनधम्मं नस्सति । अहं चेव खो पन
२५ नस्सनधम्मं नट्ठे सोचेय्यं किलमेय्यं परिदेवेय्यं, उरत्ताळि कन्देय्यं, सम्मोहं आपज्जेय्यं, भत्तं पि मे नच्छादेय्यं, काये पि दुब्बणिण्यं ओक्कमेय्यं, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्युं, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू'
ति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे

— 'सुतवा अरियसावको अब्बुहि सविसं सोकसल्लं, येन विद्धो अस्सुतवा पुथुज्जनो अत्तानंयेव परित्तापेति । असोको विसल्लो अरियसावको अत्तानंयेव परिनिव्वापेती' ति ।

६. "इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अलव्भनीयानि ठानानि समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा भारेण वा ब्रह्मणा वा केनचि वा 5 लोकिस्मि ति ।

"न सोचनाय परिदेवनाय^१,
अत्योध^२ लब्भा^३ अपि अप्पको पि ।
सोचन्तमेनं दुखितं विदित्वा,
पच्चत्थिका अत्तमना भवन्ति ॥

10

"यतो च खो पण्डितो आपदीसु,
न वेधती अत्यविनिच्छयञ्चू ।
पच्चत्तिकास्स दुखिता भवन्ति,
दिस्वा मुखं अविकारं पुराणं ॥

"जप्पेन मन्तेन सुभासितेन,
अनुप्पदानेन पवेणिया वा ।
यथा यथा यत्थ लभेय अत्थं,
तथा तथा तत्थ परवकमेय्य ॥

15 B. 50

"सचे पजानेय्य^४ अलव्भनेय्यो,
मया व^५ अञ्जेन वा एस अत्यो ।
असोचमानो अधिवासयेय्य,
कम्मं दब्हं किन्ति करोमि दानी" ति ॥

20

६. कोसलसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो राजा पसेनदि कोसलो^१ येन भगवा
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । 25

R. 57

१. न परिदेवनाय — स्या०, रो० । २. अत्यो इय लब्धति — स्या०; अत्यो इय लब्धा
— रो० । ३. व जानेय्य — रो० । ४. वा — स्या०, रो० । ५. कोसल — रो० ।

२. तेन^१ खो पन समयेन मल्लिका देवी कालङ्कता होति^२ ।
 अथ खो अञ्जतरो पुरिसो येन राजा पसेनदि कोसलो तेनुपसङ्कमि; उप-
 सङ्कमित्वा रञ्जो पसेनदिस्स कोसलस्स उपकण्णके आरोचेति —
 “मल्लिका देवी^३, देव^४, कालङ्कता” ति । एवं वुत्ते राजा पसेनदि
 ५ कोसलो दुक्खी दुम्भनो पत्तक्खन्धो अघोमुखो पज्झायन्तो अप्पटिभानो
 निसीदि ।

३. अथ खो भगवा राजानं पसेनदि कोसलं दुक्खि दुम्भनं पत्त-
 क्खन्धं अघोमुखं पज्झायन्तं अप्पटिभानं विदित्वा राजानं पसेनदि कोसलं
 एतदवोच — “पञ्चिमानि, महाराज, अलब्भनीयानि ठानानि समणेन
 १० वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।
 कतमानि पञ्च ? ‘जरघम्मं मा जीरी’ ति अलब्भनीयं ठानं ... पे०...
 न सोचनाय परिदेवनीय ... पे०... कम्मं दब्धं किन्ति करोमि दानी” ति ।

१०. नारदसुत्तं

B. 51

१. एकं समयं आयस्मा नारदो पाटलिपुत्ते^३ विहरति कुक्कुटा-
 रामे । तेन खो पन समयेन मुण्डस्स रञ्जो भद्दा देवी कालङ्कता
 १५ होति पिया मनापा । सो भद्दाय देविया कालङ्कताय^५ पियाय मनापाय^५
 नेव न्हायति^६ न विलिम्पति न भत्तं भुञ्जति न कम्मन्तं पयोजेति —
 रत्तिन्दिवं भद्दाय देविया सरीरे अञ्जोमुच्छित्तो । अथ खो मुण्डो राजा
 R. 58 पियकं कोसारक्खं^६ आमन्तेसि — “तेन हि, सम्म पियक, भद्दाय देविया
 सरीरं आयसाय^७ तेलदोणिया पक्खिपित्वा अञ्जिस्सा आयसाय दोणिया
 २० पटिकुज्जथ, यथा मयं भद्दाय देविया सरीरं चिरतरं पस्सेय्यामा” ति ।
 “एवं, देवा” ति खो पियको कोसारक्खो मुण्डस्स रञ्जो पटिस्सुत्वा
 भद्दाय देविया सरीरं आयसाय तेलदोणिया पक्खिपित्वा अञ्जिस्सा
 आयसाय दोणिया पटिकुज्जि ।

२. अथ खो पियकस्स कोसारक्खस्स एतदहोसि — “इमस्स खो
 २५ मुण्डस्स रञ्जो भद्दा देवी कालङ्कता पिया मनापा । सो भद्दाय देविया
 कालङ्कताय पियाय मनापाय नेव न्हायति न विलिम्पति न भत्तं भुञ्जति

१-१ मी० पोत्यके नत्थि । २-२. देव देवी — स्या०, रो० । ३. पाटलिपुत्ते — स्या० ।
 ४-४. पियापायेन — रो० । ५. न्हायति — सी० । ६. सोसारक्खं — स्या० । ७. आयसाय —
 स्या० ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन अनुप-
पन्नो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स बहुकं सुतं होति — सुत्तं
गेय्यं वेय्याकरणं गाथा उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं ।
सो तस्स बहुकस्स सुतस्स न अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म-
प्पटिपन्नो होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन ५
अनुपपन्नो ।

४. कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स बहुकं सुतं होति — सुत्तं गेय्यं वेय्या-
करणं गाथा उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं । सो तस्स
बहुकस्स सुतस्स अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो 10
होति । एवं खो , भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं ति ।

“अप्पस्सुतो पि चे होति, सीलेसु असमाहितो ।

उभयेन नं गरहन्ति, सीलतो च सुतेन च ॥

“अप्पस्सुतो पि चे होति, सीलेसु सुसमाहितो ।

15

सीलतो नं पसंसन्ति, नास्स सम्पज्जते सुतं ॥

“बहुस्सुतो पि चे होति, सीलेसु असमाहितो ।

B. 314

सीलतो नं गरहन्ति, तस्स सम्पज्जते सुतं ॥

“बहुस्सुतो पि चे होति, सीलेसु सुसमाहितो ।

R. 8

उभयेन नं पसंसन्ति, सीलतो च सुतेन च ॥

20

“बहुस्सुतं धम्मघरं, सप्पञ्जं धुद्धसावकं ।

नेक्खं जम्बोनदस्सोव, को तं निन्दितुमरहति ।

देवा पि नं पसंसन्ति, ब्रह्मणा पि पसंसितो” ति ॥

७. सोमनसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, वियत्ता विनीता विसारदा बहुस्सुता
म्मघरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं सोभेन्ति । कतमे चत्तारो ? 25
अक्खु, भिक्खवे, वियत्तो विनीतो विसारदो बहुस्सुतो धम्मघरो धम्मा-

न कम्मन्तं पयोजेति — रत्तिन्दिवं भद्राय देवियां सरीरे अज्झोमुच्छित्तो ।
कं नु खो मुण्डो राजा समणं वा ब्राह्मणं वा पयिरूपासेय्य, यस्स धम्मं
सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति !

३. अथ खो पियकस्स कोसारक्खस्स एतदहोसि — “अयं खो
आयस्मा नारदो पाटलिपुत्ते विहरति कुक्कुटारामे । तं खो पनायस्मन्तं 5
नारदं एवं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगगतो — ‘पण्डितो वियत्तो’ मेधावी
बहुस्सुतो चित्तकथी कल्याणपटिभानो बुद्धो चेव अरहा च’ । यन्नून
मुण्डो राजा आयस्मन्तं नारदं पयिरूपासेय्य, अप्पेव नाम मुण्डो
राजा आयस्मतो नारदस्स धम्मं सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति ।

४. अथ खो पियको कोसारक्खो येन मुण्डो राजा तेनुपसङ्कमि; 10
उपसङ्कमित्वा मुण्डं राजानं एतदवोच — “अयं खो, देव, आयस्मा नारदो
पाटलिपुत्ते विहरति कुक्कुटारामे । तं खो पनायस्मन्तं नारदं एवं
कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगगतो — ‘पण्डितो वियत्तो मेधावी बहुस्सुतो
चित्तकथी कल्याणपटिभानो बुद्धो चेव अरहा च’ । यदि पन देवो B. 52
आयस्मन्तं नारदं पयिरूपासेय्य, अप्पेव नाम देवो आयस्मतो नारदस्स 15
धम्मं सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति ।

“तेन हि, सम्म पियक, आयस्मन्तं नारदं पटिवेदेहि । कथं
हि नाम मादिसो समणं वा ब्राह्मणं वा विजिते वसन्तं पुब्बे अप्पटि-
संविदितो’ उपसङ्कमितव्वं मज्जेय्या” ति ! “एवं, देवा” ति खो
पियको कोसारक्खो मुण्डस्स रज्जो पटिस्सुत्वा येनायस्मा नारदो 20
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं नारदं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो पियको कोसारक्खो आयस्मन्तं नारदं
एतदवोच —

५. “इमस्स, भन्ते, मुण्डस्स रज्जो भद्रा देवी कालङ्कता
पिया मनापा । सो भद्राय देविया कालङ्कताय पियाय मनापाय नेव 25
न्हायति न विलिम्पति न भत्तं भुज्जति न कम्मन्तं पयोजेति — रत्तिन्दिवं
भद्राय देविया सरीरे अज्झोमुच्छित्तो” । साधु, भन्ते, आयस्मा नारदो
मुण्डस्स रज्जो तथा धम्मं देसेतु यथा मुण्डो राजा आयस्मतो नारदस्स
धम्मं सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति ।

“यस्सदानि, पियक, मुण्डो राजा कालं मञ्जती” ति ।

६. अथ खो पियको कोसारक्खो उट्ठायासना आयस्मन्तं नारदं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन मुण्डो राजा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा मुण्डं राजानं एतदवोच — “कतावकासो खो, देव, आयस्मत्ता नारदेन । यस्सदानि देवो कालं मञ्जती” ति ।

“तेन हि, सम्म पियक, भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेही” ति ।

“एवं, देवा” ति खो पियको कोसारक्खो मुण्डस्स रञ्जो पटिस्सुत्वा भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा मुण्डं राजानं एतदवोच — “युत्तानि खो ते, देव, भद्रानि भद्रानि यानानि । यस्सदानि देवो कालं मञ्जती” ति ।

७. अथ खो मुण्डो राजा भद्रं यानं अभिरुहित्वा भद्रेहि भद्रेहि यानेहि येन कुक्कुटारामो तेन पायासि महच्चा राजानुभावेन आयस्मन्तं नारदं दस्सनाय । यावतिका यानस्स भूमि यानेन गत्वा, याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व आरामं पाविसि । अथ खो मुण्डो राजा येन आयस्मा नारदो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं नारदं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो मुण्डं राजानं आयस्मा नारदो एतदवोच —

८. “पञ्चिमानि, महाराज, अलब्भनीयानि ठानानि समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि । कतमानि पञ्च ? ‘जराधम्मं मा जीरी’ ति अलब्भनीयं ठानं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि । ‘व्याधिधम्मं मा व्याधीयी’ ति ... ‘मरणधम्मं मा मीयी’ ति ... ‘खयधम्मं मा खीयी’ ति ... ‘नस्सनधम्मं मा नस्सी’ ति अलब्भनीयं ठानं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।

९. “अस्सुतवतो, महाराज, पुण्डुज्जनस्स जराधम्मं जीरति । सो जराधम्मे जिण्णे न इति पटिसञ्चिक्खति — ‘न खो मग्हेवेकस्स जराधम्मं जीरति, अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति

१२. “पुन च परं, महाराज, सुतवतो अरियसावकस्स व्याधि-
धम्मं व्याधीयति ... पे०... मरणधम्मं मीयति ... खयधम्मं खीयति ...
नस्सनधम्मं नस्सति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे इति पटिसञ्चिवव्वति -
‘न खो मय्हवेकस्स नस्सनधम्मं नस्सति, अथ खो यावता सत्तानं आगति
5 गति चुति उपपत्ति सव्वेसं सत्तानं नस्सनधम्मं नस्सति । अहं चैव खो
पन नस्सनधम्मं नट्ठे सोचेय्यं किलमेय्यं परिदेवेय्यं, उरत्ताळि कन्देय्यं,
सम्मोहं आपज्जेय्यं, भत्तं पि मे नच्छादेय्य, काये पि दुव्वण्णियं ओक्कमेय्य,
कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्युं, अमिक्का पि अत्तमना अस्सु, मिक्का पि दुम्मना
अस्सू’ ति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे न सोचति न किलमति न परिदेवति,
10 न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चति, महाराज -
‘सुतवा अरियसावको अब्बुहि सविसं सोकसल्लं, येन विद्धो अस्सुतवा
पुथुज्जनो अत्तानयेव परितापेति । असोको विसल्लो अरियसावको
अत्तानयेव परिनिव्वापेति’ ।

R. 62

१३. “इमानि खो, महाराज, पञ्च अलब्भनीयानि ठानानि
15 समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा
लोकस्मि ति ।

“न सोचनाय परिदेवनाय^१,
अत्थो^२ध^३ लब्भा^३ अपि अण्णको पि ।
सोचन्तमेनं दुखितं विदित्वा ,
20 पच्चत्थिका अत्तमना भवन्ति ॥

B. 55

“यतो च खो पण्डितो आपदासु ,
न वेधती अत्थविनिच्छयञ्जू ।
पच्चत्थिकास्स दुखिता भवन्ति ,
दिस्वा मुखं अविकारं पुराणं ॥

25

“जप्पेन^१ मन्तेन सुभासितेन ,
अनुप्पदानेन पवेणिया वा ।
यया यथा यत्थ लभेय अत्थं ,
तथा तथा तत्थ परक्कमेय्य ॥

१. न परिदेवनाय - स्या०, रो० । २-३. अत्थो इय सम्मति - स्या०; अत्थो
इय लब्भा - रो० । ३. जप्पेन - रो० ।

“सचे पजानेय्य^१ अलब्भनेय्यो ,
 मया व^२ अञ्जेन वा एस अत्थो ।
 असोचमानो अधिवासयेय्य ,
 कम्मं दब्धं किन्ति करोमि दानी” ति ॥

१४. एवं वुत्ते मुण्डो राजा आयस्मन्तं नारदं एतदवोच — “को 5
 नामो^३ अयं, भन्ते, धम्मपरियायो” ति ?

“सोकसल्लहरणो नाम अयं, महाराज, धम्मपरियायो” ति ।

“तग्घ, भन्ते, सोकसल्लहरणो ! इमं हि मे, भन्ते, धम्मपरियायं
 सुत्वा सोकसल्लं पहीनं” ति ।

१५. अथ खो मुण्डो राजा पियकं कोसारक्खं आमन्तेसि — 10
 “तेन हि, सम्म पियक, भद्दाय देविया सरीरं ज्ञापेय; थूपं चस्सा
 करोथ । अज्जतगो दानि मयं न्हायिस्साम चेव विलिम्पिस्साम भत्तं^४
 च^५ भुज्जिस्साम कम्मन्ते च पयोजेस्सामा” ति ।

मुण्डराजवग्गो पञ्चमो ।

R. 63

तस्सुद्धानं

आदियो सप्पुरिसो इट्ठा^६, मनापदायीभिसन्दं ।

सम्पदा च धनं ठानं, कोसलो नारदेन चा ति ॥

15

पठमो पण्णासको समत्तो ।

६. नीवरणवग्गो

१. आवरणमुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं सुमयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि —
 “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
 एतदवोच —

B. 56

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा 20
 पज्जाय दुव्वलीकरणा । कतमे पञ्च ? कामच्छन्दो, भिक्खवे, आव-

१. व जानेय्य — रो० । २. वा — स्या०, रो० । ३. नु खो — सी०, रो० । ४-५. भत्तं —
 स्या०, रो० । ६. च इट्ठा — स्या०, रो० ।

रणो नीवरणो चेतसो अज्झारुहो पञ्जाय दुव्वलीकरणो । व्यापादो, भिक्खवे, आवरणो नीवरणो चेतसो अज्झारुहो पञ्जाय दुव्वलीकरणो । योनमिद्धं, भिक्खवे, आवरणं नीवरणं चेतसो अज्झारुहं पञ्जाय दुव्वलीकरणं । उद्धच्चकुक्कुच्चं, भिक्खवे, आवरणं नीवरणं चेतसो अज्झारुहं पञ्जाय दुव्वलीकरणं । विचिकिच्छा, भिक्खवे, आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा पञ्जाय दुव्वलीकरणा । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा पञ्जाय दुव्वलीकरणा ।

३. "सो वत्त, भिक्खवे, भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय दुव्वलीकरणे अप्पहाय, अवलाय पञ्जाय दुव्वलाय अत्तत्थं वा जस्सति परत्थं वा जस्सति उभयत्थं वा जस्सति उत्तरि^१ वा मनुस्सघम्मा अलमरियञ्जाणदस्सनविसेसं सच्छिक्खरिस्सती ति नेतं ठानं विज्जति । सेय्ययापि, भिक्खवे, नदी पव्वतेय्या दूरङ्गमा^२ सीघसोता हारहारिनी । तस्सा पुरिसो उभतो नङ्गलमुखानि विवरेय्य । एवं हि सो, भिक्खवे, मज्झे नदिया सोतो विक्खित्तो विसटो व्यादिण्णो नेव दूरङ्गमो अस्स न सीघसोतो न हारहारी^३ । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत्त भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय दुव्वलीकरणे अप्पहाय, अवलाय पञ्जाय दुव्वलाय अत्तत्थं वा जस्सति परत्थं वा जस्सति उभयत्थं वा जस्सति उत्तरि वा मनुस्सघम्मा अलमरियञ्जाणदस्सनविसेसं सच्छिक्खरिस्सती ति नेतं ठानं विज्जति ।

४. "सो वत्त, भिक्खवे, भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय दुव्वलीकरणे पहाय, बलवत्तिया पञ्जाय अत्तत्थं वा जस्सति परत्थं वा जस्सति उभयत्थं वा जस्सति उत्तरि वा मनुस्सघम्मा अलमरियञ्जाणदस्सनविसेसं सच्छिक्खरिस्सती ति ठानमेतं विज्जति । सेय्ययापि, भिक्खवे, नदी पव्वतेय्या दूरङ्गमा सीघसोता हारहारिनी । तस्सा पुरिसो उभतो नङ्गलमुखानि पिदहेय्य । एवं हि सो, भिक्खवे, मज्झे नदिया सोतो अविक्खित्तो अविस्सटो अव्यादिण्णो दूरङ्गमो चेव अस्स सीघसोतो च हारहारी च । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत्त भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय दुव्वलीकरणे पहाय, बलवत्तिया पञ्जाय अत्तत्थं वा जस्सति परत्थं

वा जस्सति उभयत्थं वा जस्सति उत्तरि वा मनुस्सघम्मा अलमरिय-
जाणदस्सनविसेसं सच्छिक्करिस्सती ति ठानमेतं विज्जती” ति ।

२. अकुसलरासिसुत्तं

१. “अकुसलरासी ति, भिक्खवे, वदमानो पञ्च^१ नीवरणे
सम्मा वदमानो वदेय्य । केवलो हायं^२, भिक्खवे, अकुसलरासि यदिदं
पञ्च नीवरणा । कतमे पञ्च ? कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं,
थीनमिद्वनीवरणं, उद्वच्चकुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं ।
अकुसलरासी ति, भिक्खवे, वदमानो इमे पञ्च नीवरणे सम्मा
वदमानो वदेय्य । केवलो हायं, भिक्खवे, अकुसलरासि यदिदं पञ्च^३
नीवरणा” ति ।

R. 65

३. पधानियङ्गसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, पधानियङ्गानि । कतमानि पञ्च ? 10
इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि
सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू
अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति ।
अप्पावाधो होति अप्पातङ्को; समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो
नात्तिसीताय नाच्चुन्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय; असठो होति 15
अमायावी; यथाभूतं अत्तानं आविकत्ता सत्थरि वा विञ्जूसु वा
सब्रह्मचारीसु; आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय
कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दन्हुपरक्कमो अनिविस्सत्तधुरो
कुसलेसु धम्मेसु; पञ्जवा होति, उदयत्थगामिनिया पञ्जाय समन्ना-
गतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इमानि खो, 20
भिक्खवे, पञ्च पधानियङ्गानी” ति ।

B. 58

20

४. समयसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, असमया पधानाय । कतमे पञ्च ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु जिण्णो होति जरायाभिभूतो । अयं, भिक्खवे,
पठमो असमयो पधानाय ।

R. 66

१. इमे पञ्च — सी० । २. ह्य — सी०, रो०; चय — त्या० । ३. इमे पञ्च — त्या० ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु व्याधितो होति व्याधिनाभि-
भूतो' । अयं, भिक्खवे, दुतियो असमयो पधानाय ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, दुब्भिवक्खं होति दुस्सस्सं दुल्लभपिण्डं,
न सुकरं उज्ज्हेन पग्गहेन यापेतुं । अयं, भिक्खवे, ततियो असमयो
५ पधानाय ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, भयं होति अटविसङ्कोपो^१, चक्क-
समारुह्हा जानपदा परियायन्ति । अयं, भिक्खवे, चतुथो असमयो
पधानाय ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, सङ्घो भिन्नो होति । सङ्घे खो पन,
१० भिक्खवे, भित्ते अञ्जमञ्जं अक्कोसा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परि-
भासा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परिकखेपा च होन्ति, अञ्जमञ्जं
परिच्चजा^३ च होन्ति । तत्थ अप्पसन्ना चेव नप्पसीदन्ति, पसन्नानं च
एकञ्चानं अञ्जथत्तं होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो असमयो
पधानाय । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च असमया पधानाया ति ।

६. "पञ्चिमे, भिक्खवे, समया^४ पधानाय । कतमे पञ्च ?
१५ इध, भिक्खवे, भिक्खु दहरो होति युवा सुसु^५ काळकेसो भद्रेन योव्यनेन
समन्नागतो पठ्मेन वयसा । अयं, भिक्खवे, पठमो समयो पधानाय ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अप्पावाधो होति अप्पातङ्को,
समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नातिसीताय नाच्चुन्हाय मज्झि-
२० माय पधानक्खमाय । अयं, भिक्खवे, दुतियो समयो पधानाय ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, सुभिवक्खं होति सुसस्सं सुल्लभपिण्डं,
सुकरं उज्ज्हेन पग्गहेन यापेतुं । अयं, भिक्खवे, ततियो समयो पधानाय ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, मनुस्सा समग्गा सम्मोदमाना
अविदमाना खीरोदकीभूता अञ्जमञ्जं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता
३३ विहरन्ति । अयं, भिक्खवे, चतुथो समयो पधानाय ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, सङ्घो समग्गो सम्मोदमानो
अविदमानो एकुद्देसो फासु विहरति । सङ्घे खो पन, भिक्खवे, समग्गे न
पेव अञ्जमञ्जं अक्कोसा होन्ति, न च अञ्जमञ्जं परिभासा होन्ति,

१. भाषियानिभूतो - रो० । २. घट्ठीमकोतो - त्या०; घट्ठीमवेत्ता - रो० ।

३. परिचयना - रो० । ४. समयो - रो० । ५. गुपू - त्या० ।

न च अञ्जमञ्जं परिवर्त्तेषां होन्ति, न च अञ्जमञ्जं परिवर्त्तजा होन्ति । तत्थ अप्ससन्ना चेव पसीदन्ति, पसन्नानं च भिन्नोभावो होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो समयो पधानाय । इमे सो, भिक्खवे, पञ्च समया पधानाया" ति ।

५. मातापुत्रमुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय- १५
पिण्डकस्स आरामे । तेन सो पन समयेन सावत्थियं उभो मातापुत्ता
वस्सावासं उपगमिषु - भिक्खु च भिक्खुनी च । ते अञ्जमञ्जस्स
अभिप्पहं दस्सनकामा अहेसुं । माता पि पुत्तस्स अभिप्पहं दस्सनकामा
अहोसि; पुत्तो पि मातरं अभिप्पहं दस्सनकामो अहोसि । तेसं अभिप्पहं
दस्सना संसगो अहोसि । संसगो सति विस्सासो अहोसि । विस्सासो १०
सति ओतारो अहोसि । ते ओतिष्णचित्ता सिक्खं अपच्चवत्ताय दुब्बल्यं
अनाविकत्वा मेयुनं धम्मं पटिसेविषु ।

२. अयं सो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्गमिषु;
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिषु । एकमन्तं
निसिन्नो सो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं - "इध, भन्ते, सावत्थियं उभो १५
मातापुत्ता वस्सावासं उपगमिषु - भिक्खु च भिक्खुनी च ... मेयुनं
धम्मं पटिसेविषु" ति ।

B. ६०,
R. ६८

३. "किं नु सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो मञ्जति - 'न माता
पुत्ते सारज्जति, पुत्तो वा पन मातरी' ति ? नाहं, भिक्खवे, अञ्जं
एकरूपं पि समनुपस्सामि एवं^१ रजनीयं एवं कमनीयं एवं मदनीयं एवं २०
वन्धनीयं एवं मुच्छनीयं एवं अन्तरायकरं अनुत्तरस्स योगवत्तेमस्स अधि-
गमाय यथयिदं, भिक्खवे, इतिरूपं^२ । इतिरूपे^३, भिक्खवे, सत्ता रत्ता
गिद्धा गथिता^४ मुच्छिता अज्झोपन्ना । ते दीघरत्तं सोचन्ति इतिरूप-
वसानुगा ।

४ "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकसहं पि ... एकगन्धं पि ... २५
एकरसं पि ... एकफोदुब्बं पि समनुपस्सामि एवं रजनीयं एवं कमनीयं

१. भीमो भावो - सो० । २. यं एवं - मी० । ३. इत्थीस्स इत्थीस्से - स्था० ।
४. पविता - स्था०, सो० ।

एवं मदनीयं एवं बन्धनीयं एवं मुच्छनीयं एवं अन्तरायकरं अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अघिगमाय यथयिदं, भिक्खवे, इत्थिफोट्टुव्वं^१ । इत्थि-
फोट्टुव्वे, भिक्खवे, सत्ता रत्ता गिद्धा गथिता मुच्छिता अण्डोपघ्ना ।
ते दीघरत्तं सोचन्ति इत्थिफोट्टुव्ववसानुगा ।

५. “इत्थी, भिक्खवे, गच्छन्ती पि पुरिसस्स चित्तं परियादाय
तिट्ठति; ठिता पि ... पे०... निसिन्ना पि ... सयाना पि ... हसन्ती पि
... भणन्ती पि ... गायन्ती पि ... रोदन्ती पि ... उग्घातिता^२ पि ... मता
पि पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति । यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वद-
मानो वदेय्य — ‘समन्तपासो मारस्सा’ ति मातुगामयेव सम्मा वदमानो
१० वदेय्य — ‘समन्तपासो मारस्सा’ ति ।

R. 69

“सल्लपे असिहत्येन, पिसाचेना^३ पि सल्लपे ।
आसीविसं^४ पि आसीदे, येन दट्ठो न जीवति ॥

B. 61

“न त्वेव एको एकाय, मातुगामेन सल्लपे ।
मुट्ठस्सति ता बन्धन्ति, पेक्खितेन सितेन^५ च ॥

13

“अयो पि दुन्निवत्येन, मञ्जुना भणितेन च ।
नेसो जनो स्वासीत्तदो^६, अपि उग्घातितो मतो ॥

“पञ्च कामगुणा एते, इत्थिरूपस्मि^७ दिस्सरे ।
रूपा सद्दा रसा गन्धा, फोट्टुव्वा च मनोरमा ॥

20

“तेसं कामोघबूहानं, कामे अपरिजानतं ।
कालं गतिं भवा भवं, संसारस्मि पुरक्खता ॥

“ये च कामे परिज्जाय, चरन्ति अकुतोभया ।
ते ये पारज्झता^८ लोके, ये पत्ता आसवक्खयं” ति ॥

६. उपज्जायमुत्तं

१. मय सो मज्जातरो भिक्खु येन सको उपज्जायो तेनुपसग्गुमि;
उपसग्गुमित्वा सकं उपज्जायं एतदपोच — “एतरहि मे, भन्तो, मधुरक्ख-
१३ जागो धेव जायो, दिग्गा च मे न पक्खायन्ति, धम्मा च मं नप्पट्ठिभन्ति,

१. इत्थिफोट्टुव्वा — स्वा०; इत्थिफोट्टुव्वा — रो० । २. उग्घातिता — गी० । ३. पिसाचेन — स्वा०, रो० । ४. आसीदे — स्वा० । ५. सितेन — स्वा०, रो० । ६. स्वासीत्तदो — स्वा० । ७. इत्थिरूपस्मि — स्वा० । ८. पारज्झता — स्वा०, रो० ।

नुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं सोभेति । भिक्खुनी, भिक्खवे, वियत्ता विनीता
 विसारदा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं सोभेति ।
 उपासको, भिक्खवे, वियत्तो विनीतो विसारदो बहुस्सुतो धम्मधरो
 धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं सोभेति । उपासिका, भिक्खवे, वियत्ता
 5 विनीता विसारदा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं
 सोभेति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वियत्ता विनीता विसारदा
 बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घं सोभेन्ती ति ।

“यो होति वियत्तो च विसारदो च ,
 बहुस्सुतो धम्मधरो च होति ।
 10 धम्मस्स होति अनुधम्मचारी ,
 स तादिसो वुच्चति सङ्घसोभनो ॥

“भिक्खु च सीलसम्पन्नो, भिक्खुनी च बहुस्सुता ।
 उपासको च यो सद्धो, या च सद्धा उपासिका ।
 एते खो सङ्घं सोभेन्ति, एते हि सङ्घसोभना” ति ॥

८. विसारज्जसुत्तं

D. 315 15

R. 9

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स विसारज्जानि, येहि
 विसारज्जेहि समन्नागतो तथागतो आसमं^१ ठानं^२ पटिजानाति, परि-
 सासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि चत्तारि ?
 ‘सम्मासम्बुद्धस्स ते पटिजानतो इमे धम्मा अनभिसम्बुद्धा’ ति तत्र यत्त
 मं समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि
 20 सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती ति निमित्तमेतं, भिक्खवे, न समनुपस्सामि ।
 एतमहं^३, भिक्खवे, निमित्तं असमनुपस्सन्तो रोमप्पत्तो अभयप्पत्तो
 विसारज्जप्पत्तो विहरामि ।

२. “स्त्रीणासवस्स ते पटिजानतो इमे आसवा अपरिवत्तीणा’
 ति तत्र यत्त मं समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि
 25 वा लोकस्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती ति निमित्तमेतं, भिक्खवे, न
 समनुपस्सामि । एतमहं, भिक्खवे, निमित्तं असमनुपस्सन्तो रोमप्पत्तो
 अभयप्पत्तो विसारज्जप्पत्तो विहरामि ।

धीनमिदं च मे चित्तं परियादाय तिद्वत्ति, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरामि, अत्थि च मे धम्मेषु विचिकिच्छा” ति ।

२. अथ खो सो भिक्खु तं सद्धिविहारिकं भिक्खुं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — “अयं, 5 भन्ते, भिक्खु एवमाह — ‘एतरहि मे, भन्ते, मधुरकजातो चेव कायो, दिसा च मे’ न पक्खायन्ति, धम्मा च मं’ नप्पटिभन्ति, धीनमिदं च मे चित्तं परियादाय तिद्वत्ति, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरामि, अत्थि च मे धम्मेषु विचिकिच्छा” ति ।

३. “एवं हेतं, भिक्खु, होति इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारस्स, भोजने 10 R. 70 अमत्तञ्जुनो, जागरियं अननुयुत्तस्स, अविपस्सकस्स कुसलानं धम्मानं, पुब्बरत्तापररत्तं बोधिपक्खियानं धम्मानं भावनानुयोगं अननुयुत्तस्स विहरतो, यं मधुरकजातो चेव कायो होति, दिसा चस्स न पक्खायन्ति, धम्मा च तं नप्पटिभन्ति, धीनमिदं चस्स चित्तं परियादाय तिद्वत्ति, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरति, होति चस्स धम्मेषु विचिकिच्छा । 15 तस्मातिह ते, भिक्खु, एवं सिक्खितव्वं — ‘इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो भविस्सामि, भोजने मत्तञ्जू, जागरियं अनुयुत्तो, विपस्सको कुसलानं धम्मानं, पुब्बरत्तापररत्तं बोधिपक्खियानं धम्मानं भावनानुयोगं अनुयुत्तो विहरिस्सामी’ ति । एवं हि ते, भिक्खु, सिक्खितव्वं” ति ।

४. अथ खो सो भिक्खु भगवता^१ इमिना ओवादेन ओवदितो 20 उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो सो भिक्खु एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो नचिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्सा अनगारियं पव्वजन्ति, तदनुत्तरं — ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, 25 कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया” ति अब्भञ्जासि । अञ्जतरो पन^२ सो भिक्खु अरहत्तं अहोसि ।

५. अथ खो सो भिक्खु अरहत्तं^३ पत्तो^४ येन सको उपज्जायो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा सकं उपज्जायं एतदवोच — “एतरहि मे,

१. मं - म० । २. मे - म० । ३. भगवतो - रो० । ४. च पन - स्या०, रो० ।

५-५. अरहत्तपत्तो - स्या०, रो० ।

भन्ते, न चेव^१ मधुरकजातो कायो, दिसा च मे पक्खायन्ति, धम्मा च मं पटिभन्ति, धीनमिद्धं च मे चित्तं न परियादाय तिट्ठति, अभिरतो च ब्रह्मचरियं चरामि, नत्थि च मे धम्मेसु विचिकिच्छा” ति । अथ खो सो भिक्खु तं सद्धिविहारिकं भिक्खुं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
 5 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — “अयं, भन्ते, भिक्खु एव-
 माह — ‘एतरहि मे, भन्ते, न चेव मधुरकजातो कायो, दिसा च मे पक्खा-
 यन्ति, धम्मा च मं पटिभन्ति, धीनमिद्धं च मे चित्तं न परियादाय तिट्ठति,
 अभिरतो च ब्रह्मचरियं चरामि, नत्थि च मे धम्मेसु विचिकिच्छा” ति ।

- 10 ६. “एवं हेतं, भिक्खु, होति इन्द्रियेसु गुत्तद्वारस्स, भोजने मत्तञ्जुनो, जागरियं अनुयुत्तस्स, विपस्सकस्स कुसलानं, धम्मानं, पुब्बरत्तापररत्तं बोधिपक्खियानं धम्मानं भावनानुयोगं अनुयुत्तस्स विह-
 रतो, यं न चेव मधुरकजातो कायो होति, दिसा चस्स पक्खायन्ति, धम्मा
 B. 63 च तं पटिभन्ति, धीनमिद्धं चस्स चित्तं न परियादाय तिट्ठति, अभिरतो
 15 च ब्रह्मचरियं चरति, न चस्स होति धम्मेसु विचिकिच्छा । तस्मातिह
 वो, भिक्खवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा भविस्साम, भोजने
 मत्तञ्जुनो, जागरियं अनुयुत्ता, विपस्सका कुसलानं धम्मानं, पुब्बरत्ता-
 पररत्तं बोधिपक्खियानं धम्मानं भावनानुयोगं अनुयुत्ता विहरिस्सामा’
 ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितव्वं” ति ।

७. ठानसुत्तं

- 20 १. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, ठानानि अभिण्हं पच्चवेक्खितव्वानि,
 इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा । कत्तमानि पच्च ?
 ‘जराधम्मोम्हि, जरं अनतीतो’ ति अभिण्हं पच्चवेक्खितव्वं इत्थिया
 वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा । ‘व्याधिधम्मोम्हि, व्याधि
 अनतीतो’ ति अभिण्हं पच्चवेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन
 25 वा पव्वजितेन वा । ‘मरणधम्मोम्हि, मरणं अनतीतो’ ति अभिण्हं
 पच्चवेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।
 ‘गञ्ज्येहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो’ ति अभिण्हं पच्च-

वेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।
 'कम्मस्सकोम्हि, कम्मदायादो कम्मयोनि कम्मवन्धु कम्मपटिसरणो ।
 यं कम्मं करिस्सामि - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादो भविस्सामी'
 ति अभिण्हं पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्व-
 जितेन वा ।

5

२. "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवसं पटिच्च 'जराधम्मोम्हि, जरं
 अनतीतो' ति अभिण्हं पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन
 वा पव्वजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तानं योव्वने योव्वनमदो, येन
 मदेन मत्ता कायेन दुच्चरितं चरन्ति, वाचाय दुच्चरितं चरन्ति, मनसा
 दुच्चरितं चरन्ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो यो योव्वने 10
 योव्वनमदो सो सव्वसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इदं खो,
 भिक्खवे, अत्थवसं पटिच्च 'जराधम्मोम्हि, जरं अनतीतो' ति अभिण्हं
 पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।

३. "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवसं पटिच्च 'व्याधिधम्मोम्हि, व्याधि
 अनतीतो' ति अभिण्हं पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा 15
 पव्वजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तानं आरोग्ये आरोग्यमदो, येन
 मदेन मत्ता कायेन दुच्चरितं चरन्ति, वाचाय दुच्चरितं चरन्ति, मनसा
 दुच्चरितं चरन्ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो यो आरोग्ये
 आरोग्यमदो सो सव्वसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इदं खो,
 भिक्खवे, अत्थवसं पटिच्च 'व्याधिधम्मोम्हि, व्याधि अनतीतो' ति 20
 अभिण्हं पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।

B. 64

४. "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवसं पटिच्च 'मरणधम्मोम्हि, मरणं
 अनतीतो' ति अभिण्हं पच्चवेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा
 पव्वजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तानं जीविते जीवितमदो, येन
 मदेन मत्ता कायेन दुच्चरितं चरन्ति, वाचाय दुच्चरितं चरन्ति, मनसा 25
 दुच्चरितं चरन्ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो यो जीविते
 जीवितमदो सो सव्वसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इदं खो, भिक्खवे,
 अत्थवसं पटिच्च 'मरणधम्मोम्हि, मरणं अनतीतो' ति अभिण्हं पच्च-
 वेक्खित्तब्बं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।

R. 73

५. “किञ्च, भिक्खवे, अत्यवसं पटिच्च ‘सब्बेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो’ ति अभिण्हं पच्चवेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तानं पियेसु मनापेसु^१ यो^२ छन्दरागो येन रागेन रत्ता^३ कायेन दुच्चरितं चरन्ति, वाचाय दुच्चरितं चरन्ति, मनसा दुच्चरितं चरन्ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो यो पियेसु मनापेसु छन्दरागो सो सब्बसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इदं खो, भिक्खवे, अत्यवसं पटिच्च ‘सब्बेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो’ ति अभिण्हं पच्चवेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।

10 ६. “किञ्च, भिक्खवे, अत्यवसं पटिच्च ‘कम्मस्सकोम्हि, कम्म-
दायादो कम्मयोनि कम्मवन्धु कम्मपटिसरणो, यं कम्मं करिस्सामि —
कल्याणं वा पापकं वा — तस्स दायादो भविस्सामी’ ति अभिण्हं पच्च-
वेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ? अत्थि
भिक्खवे, सत्तानं कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं । तस्स
15 तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो सब्बसो वा दुच्चरितं पहीयति तनु वा
पन होति । इदं खो, भिक्खवे, अत्यवसं पटिच्च ‘कम्मस्सकोम्हि, कम्म-
दायादो कम्मयोनि कम्मवन्धु कम्मपटिसरणो, यं कम्मं करिस्सामि —
कल्याणं वा पापकं वा — तस्स दायादो भविस्सामी’ ति अभिण्हं पच्च-
वेक्खितव्वं इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पव्वजितेन वा ।

20 ७. “स^१ खो, सो, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चि-
यति — ‘न खो अहञ्जयेको^२ जराधम्मो जरं अनतीतो, अथ खो
यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति सब्बे सत्ता जराधम्मा जरं
अनतीता’ ति । तस्म तं ठानं अभिण्हं पच्चवेक्खतो मग्गो सञ्जायति ।
गो तं मग्गं आनेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो
25 भाववतो बहुलीकरोतो संयोजनानि सब्बसो पहीयन्ति अनुसया व्यन्ती-
होन्ति ।

८. ... न गो अहञ्जयेको व्याधिधम्मो व्याधि अनतीतो,
यय गो यावता मत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति मब्बे सत्ता व्याधि-

१-१. ४५०, १०० पौण्डरीकु मण्डि । २. मत्ता - ४५० । ३-१. मवे - १०० ।
४. अहञ्जयेको - १०० ।

धम्मा व्याधिं अनतीता ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेवखतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि सव्वसो^१ पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

६. ... न खो अहञ्जेवेको मरणधम्मो मरणं अनतीतो, 5
अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति सव्वे सत्ता मरणधम्मा मरणं अनतीता ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेवखतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि सव्वसो पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति । 10

१०. ... न खो मग्हेवेकस्स सव्वेहि पियेहि मनापेहि नाना-
भावो विनाभावो, अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति सव्वेसं सत्तानं पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेवखतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतां 15 संयोजनानि सव्वसो पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

११. ... न खो अहञ्जेवेको कम्मस्सको कम्मदायादो कम्म-
योनि कम्मबन्धु कम्मप्पटिसरणो, यं कम्मं करिस्सामि - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादो भविस्सामि; अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति सव्वे सत्ता कम्मस्सका कम्मदायादा कम्मयोनि 20 कम्मबन्धु कम्मप्पटिसरणा, यं कम्मं करिस्सन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादा भविस्सन्ती ति । तस्स तं ठानं अभिण्हं पच्चवेवखतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि सव्वसो पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ती ति । R. 75 25

“व्याधिधम्मा जराधम्मा, अथो मरणधम्मिनो ।

यथा धम्मा तथा सत्ता^२, जिगुच्छन्ति पुयुज्जना ॥

“अहं चे तं जिगुच्छेय्यं, एवं धम्मेसु पाणिंसु ।

न^३ मेतं पतिरूपस्स^४, मम एवं विहारिणो ॥

१. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २. सत्ता - स्या० । ३-३. तमेत - रो० । ४. पतिरूपस्स - स्या०, रो० ।

“सोहं एवं विहरन्तो, ज्ञत्वा धम्मं निरुपधि ।
आरोग्ये योव्वनस्मिं च, जीवितस्मिं च ये' मदा' ॥

“सव्वे मदे अभिभोस्मि, नेवखम्मं दट्ठु खेमतो ।
तस्स मे अहु उस्साहो, निव्वानं अभिपस्सतो ॥

5 “नाहं भव्वो एतरहि, कामानि पटिसेवितुं ।
अनिवत्ति भविस्सामि, ब्रह्मचरियपरायणो” ॥

८. लिच्छविकुमारकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
वेसालिं पिण्डाय पाविसि । वेसालियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं
10 पिण्डपातपटिकन्तो महावनं अज्झोगाहेत्वा अज्जतरस्मिं रुक्खमूले
दिवाविहारं निसीदि ।

2. तेन खो पन समयेन सम्बहुला लिच्छविकुमारका सज्जानि
धनूनि^१ आदाय कुक्कुरसङ्घपरिवृता महावने अनुचङ्कममाना अनुविचर-
B. 67 माना अहसंसु भगवन्तं अज्जतरस्मिं रुक्खमूले निसिघ्नं; दिस्वान^२
15 सज्जानि धनूनि निविखपित्वा कुक्कुरसङ्घं एकमन्तं उय्योजेत्वा येन
R. 76 भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा तुण्हीभूता
तुण्हीभूता पञ्जलिका भगवन्तं पयिरुपासन्ति ।

३. तेन खो पन समयेन महानामो लिच्छवि^३ महावने जङ्घा-
विहारं^४ अनुचङ्कममानो^५ अहस ते लिच्छविकुमारके तुण्हीभूते तुण्हीभूते
20 पञ्जलिके भगवन्तं पयिरुपासन्ते; दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिघ्नो
खो महानामो लिच्छवि उदानं उदानेसि — ‘भविस्सन्ति वज्जी, भवि-
स्सन्ति वज्जी’” ति !

४. “किं पन त्वं, महानाम, एवं वदेसि — ‘भविस्सन्ति वज्जी,
25 भविस्सन्ति वज्जी’” ति ?

१-१. यो मदे — स्या०, रो० । २. ब्रह्मचरियपरायणो — स्या०; ब्रह्मचरियपरायणो —
रो० । ३. धनुवानि — रो० । ४. दिस्वा — स्या०, रो० । ५. लिच्छवी — स्या० ।
६. जंपविहारं — स्या०, रो० । ७. अनुविचरमानो — स्या०, रो० ।

“इमे, भन्ते, लिच्छविकुमारका चण्डा फरुसा अपानुभा^१ ।
यानि पि तानि कुलेसु पहेणकानि^२ पहीयन्ति, उच्छू ति वा बदरा ति वा
पूवा ति वा मोदका ति वा सङ्कुलिका^३ ति वा, तानि विलुम्पित्वा विलु-
म्पित्वा खादन्ति; कुलित्थीनं पि कुलकुमारीनं पि पच्छालियं खिपन्ति ।
ते दानिमे तुण्हीभूता तुण्हीभूता पञ्जलिका भगवन्तं पयिरुपासन्ती” ति । 5

५. “यस्स कस्सचि, महानाम, कुलपुत्तस्स पञ्च धम्मा संवि-
ज्जन्ति — यदि वा रञ्जो खत्तियस्स मुद्धाभिसित्तस्स^४, यदि वा रट्ठि-
कस्स पेतनिकस्स, यदि वा सेनाय सेनापतिकस्स, यदि वा गामगामणि-
कस्स^५, यदि वा पूगगामणिकस्स, ये वा पन कुलेसु पञ्चेकाधिपञ्चं कारेन्ति,
बुद्धियेव पाटिकह्वा, नो परिहानि । 10

६. “कतमे पञ्च ? इव, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधि-
गतेहि^६ भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्म-
लद्धेहि मातापितरो सक्करोति गरं^७ करोति मानेति पूजेति । तमेनं
मातापितरो सक्कता गरुक्ता मानिता पूजिता कल्याणेन मनसा अनु-
कम्पन्ति — ‘चिरं जीव, दीघमायुं पालेही’ ति । मातापितानुकम्पितस्स, 15
महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा, नो परिहानि ।

७. “पुन च परं, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे सक्करोति गरं करोति मानेति पूजेति ।
तमेनं पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसा सक्कता गरुक्ता मानिता पूजिता 20
कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति — ‘चिरं जीव, दीघमायुं पालेही’ ति ।
पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धि-
येव पाटिकह्वा, नो परिहानि ।

८. “पुन च परं, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि 25
खेत्तकम्मन्तसामन्तसव्योहारे^८ सक्करोति गरं करोति मानेति पूजेति ।
तमेनं खेत्तकम्मन्तसामन्तसव्योहारा सक्कता गरुक्ता मानिता पूजिता

१. अपजहा ति — सी०; अण्डाभा — स्वा०; अपजहा — रो० । २. पहीयन्ति —
सी०; पहीणकानि — स्वा०; पहिणकानि — रो० । ३. सङ्कुलिका — सी०; सङ्कुलिका —
रो० । ४. मुद्धावसित्तस्स — सी० । ५. गामगामिकस्स — स्वा० । ६. उट्टानविरियाधिगतेहि —
म० । ७. गरं — स्वा०, रो० । ८. सव्योहारे — सी०, रो० ।

कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति - 'चिरं जीव, दीघमायुं पालेही' ति ।
खेत्तकम्मन्तसामन्तसव्योहारानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव
पाटिकह्वा, नो परिहानि ।

६. "पुन च परं, महानाम, कुलपुत्तो उट्ठानविरियाधिगतेहि
५ भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
यावता' बलिपटिग्गाहिका देवता सक्करोति' गरं करोति मानेति पूजेति ।
तमेनं बलिपटिग्गाहिका देवता सक्कता गरुक्ता मानिता पूजिता कल्याणेन
मनसा अनुकम्पन्ति - 'चिरं जीव, दीघमायुं पालेही' ति । देवतानु-
कम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा, नो परिहानि ।

१०. "पुन च परं, महानाम, कुलपुत्तो उट्ठानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
१० तमणब्राह्मणे सक्करोति गरं करोति मानेति पूजेति । तमेनं समण-
ब्राह्मणा सक्कता गरुक्ता मानिता पूजिता कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति -
R. 78 'चिरं जीव, दीघमायुं पालेही' ति । समणब्राह्मणानुकम्पितस्स, महानाम,
१५ कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा, नो परिहानि ।

११. "यस्स कस्सचि, महानाम, कुलपुत्तस्स इमे पञ्च धम्मा
संविज्जन्ति - यदि वा रञ्जो खत्तियस्स मुद्धाभित्तितस्स, यदि वा
B 69 रट्ठिकस्स पेत्तनिकस्स, यदि वा सेनाय सेनापतिकस्स, यदि वा गाम-
गामणिकस्स, यदि वा पूगगामणिकस्स, ये वा पन कुलेसु पच्चेकाधिपच्चं
२० कारेन्ति, बुद्धियेव पाटिकह्वा, नो परिहानी ति ।

"मातापितुकिच्चकरो, पुत्तदारहितो सदा ।
अन्तोजनस्स अत्थाय, ये चस्स अनुजीविनो ॥
"उभिघ्नं चेव अत्थाय, वदञ्छू होति सीलवा ।
आतीनं पुट्ठपेतानं, दिट्ठे धम्मे च जीवतं ॥
२५ "समणानं ब्राह्मणानं, देवतानं च पण्डितो ।
वित्तिसञ्जननो होति, धम्मेन घरमावसं ॥
"सो करित्वान कल्याणं, पुज्जो होति पसंसियो ।
इयेव नं पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती" ति ॥

६. पठमबुद्धपव्वजितसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो दुल्लभो बुद्धपव्व-
जितो । कतमेहि पञ्चहि ? दुल्लभो, भिक्खवे, बुद्धपव्वजितो निपुणो,
दुल्लभो आकप्पसम्पत्तो, दुल्लभो बहुस्सुतो, दुल्लभो धम्मकथिको,
दुल्लभो विनयधरो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतां
दुल्लभो बुद्धपव्वजितो” ति ।

5

१०. दुत्तियबुद्धपव्वजितसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो दुल्लभो बुद्धपव्व-
जितो । कतमेहि पञ्चहि ? दुल्लभो, भिक्खवे, बुद्धपव्वजितो सुयचो,
दुल्लभो सुग्गहितग्गाही, दुल्लभो पदविखणग्गाही, दुल्लभो धम्म-
कथिको, दुल्लभो विनयधरो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि
समन्नागतो दुल्लभो बुद्धपव्वजितो” ति ।

R. 79

10

नीवरणवग्गो छद्दो ।

तस्सुद्दानं

आवरणं रासि अङ्गानि, समयं^१ मातुपुत्तिका ।उपज्झा^२ ठाना लिच्छवि^३, कुमार^४ अपरा^५ दुवे ति ॥

७. सञ्ज्ञावग्गो

१. पठमसञ्ज्ञासुत्तं

१. “पञ्चिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा पञ्च ?
असुभसञ्ज्ञा^१, मरणसञ्ज्ञा, आदीनवसञ्ज्ञा^२, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा^३,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्ज्ञा^४ — इमा खो, भिक्खवे, पञ्च सञ्ज्ञा
भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमत-
परियोसाना” ति ।

B. 70

15

१. समयं च — रो० । २-२. उपज्झाट्टानकुमारा — स्या०; उपज्झाट्टाना
कुमारा — रो० । ३-३. लिच्छवी अपरे — स्या०, रो० । ४. अनिच्चसञ्ज्ञा अनतसञ्ज्ञा —
स्या० । ५. स्या० पोत्थके नल्ल । ६. पटिकूलसञ्ज्ञा — स्या०, रो० । ७. अनभिरतसञ्ज्ञा
— सी०, स्या०, रो० ।

२. वृत्तियसञ्ज्ञासुत्तं

१. “पञ्चिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा पञ्च ?
अनिच्चसञ्ज्ञा, अनत्तसञ्ज्ञा, मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा,
सब्बलोके अनभिरतिसञ्ज्ञा — इमा खो, भिक्खवे, पञ्च सञ्ज्ञा
भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमत-
परियोसाना” ति ।

R. 80

5

३. पठमवट्टिसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, वड्डीहि वड्डमानो अरियसावको अरि-
याय वड्डिया वड्डति, सारादायी च होति वरादायी च कायस्स । कत-
माहि पञ्चहि ? सद्दाय वड्डति, सीलेन वड्डति, सुतेन वड्डति, चागेन वड्डति,
पञ्जाय वड्डति — इमाहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि वड्डीहि वड्डमानो
अरियसावको अरियाय वड्डिया वड्डति, सारादायी च होति वरादायी
च कायस्सा ति ।

10

15

“सद्दाय सीलेन च यो पवड्डति,
पञ्जाय चागेन सुतेन चूभयं ।
सो तादिसो सण्णुरिसो विचक्खणो,
आदीयती सारमिघेव अत्तनो” ति ।

४. वृत्तियवड्डिसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, वड्डीहि वड्डमाना अरियसाविका
अरियाय वड्डिया वड्डति, सारादायिनी च होति वरादायिनी च कायस्स ।
कतमाहि पञ्चहि ? सद्दाय वड्डति, सीलेन वड्डति, सुतेन वड्डति, चागेन
वड्डति, पञ्जाय वड्डति — इमाहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि वड्डीहि वड्डमाना
अरियसाविका अरियाय वड्डिया वड्डति, सारादायिनी च होति वरादायिनी
च कायस्सा ति ।

B. 71

20

25

“सद्दाय सीलेन च या पवड्डति,
पञ्जाय चागेन सुतेन चूभयं ।
सा तादिसी सीलवती उपासिका,
आदीयती सारमिघेव अत्तनो” ति ॥

३. “ये खो पन ते अन्तरायिका धम्मा वुत्ता ते पटिसेवतो नालं
अन्तरायाया’ ति तत्र वत मं समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा
ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती ति निमित्तमेतं,
भिक्खवे, न समनुपस्सामि । एतमहं, भिक्खवे, निमित्तं असमनुपरसन्तो
खेमप्पत्तो अभयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि । 5

४. “यस्स खो पन ते अत्थाय धम्मो देसितो सो न निव्याति
तक्करस्स सम्मा दुक्खवखयाया’ ति तत्र वत मं समणो वा ब्राह्मणो वा
देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती
ति निमित्तमेतं, भिक्खवे, न समनुपस्सामि । एतमहं, भिक्खवे, निमित्तं
असमनुपस्सन्तो खेमप्पत्तो अभयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि । 10
इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि तथागतस्स वेसारज्जानि, येहि वेसारज्जेहि
समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति,
ब्रह्मचक्कं पवत्तेती ति ।

“ये केचिमे वादपथा पुयुस्सिता .

B. 316

यंनिस्सिता समणब्राह्मणा च ।

15

तथागतं पत्वा न ते भवन्ति ,

विसारदं वादपथातिवत्तं ॥

“यो धम्मचक्कं अभिभुय्य केवली^१ ,

पवत्तयी सव्वभूतानुकम्पी ।

तं तादिसं देवमनुस्ससेट्ठं ,

20

सत्ता नमस्सन्ति भवस्स पारयुं” ति ॥

६. तण्हुप्पादसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति । कतमे चत्तारो ? चीवरहेतु वा, भिक्खवे,
भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति; पिण्डपातहेतु वा, भिक्खवे,
भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति; सेनासनहेतु वा, भिक्खवे, 25
भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति; इतिभवाभवहेतु वा, भिक्खवे,
भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जती ति ।

R. 10

५. साकच्छसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं-
 साकच्छो सव्रह्मचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाय कथाय च आगतं पञ्हं
 व्याकत्ता होति; अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाय
 कथाय च आगतं पञ्हं व्याकत्ता होति; अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, 5
 पञ्जासम्पदाय कथाय च आगतं पञ्हं व्याकत्ता होति; अत्तना च
 विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पदाय कथाय च आगतं पञ्हं व्याकत्ता
 होति; अत्तना च विमुत्तिआणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिआणदस्सन-
 सम्पदाय कथाय च आगतं पञ्हं व्याकत्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे,
 पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलंसाकच्छो सव्रह्मचारीनं” ति । 10

R. 81

६. साजीवसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलंसाजीवो
 सव्रह्मचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना
 च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाय कथाय च कतं पञ्हं व्याकत्ता होति;
 अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाय कथाय च कतं पञ्हं
 व्याकत्ता होति; अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाय कथाय 15
 च कतं पञ्हं व्याकत्ता होति; अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्ति-
 सम्पदाय कथाय च कतं पञ्हं व्याकत्ता होति; अत्तना च विमुत्तिआण-
 दस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिआणदस्सनसम्पदाय कथाय च कतं पञ्हं
 व्याकत्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 भिक्खु अलंसाजीवो सव्रह्मचारीनं” ति । 20

B. 72

७. पठमइद्विपादसुत्तं

१. “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा पञ्च धम्मे
 भावेति, पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्वित्रं फलानं अञ्जतरं फलं
 पाटिकङ्खं - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिता ।

२. “कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपधान-
 सङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति, विरियसमाधि ... चित्तसमाधि ... 25

R. 82

वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति, उस्सोब्धिञ्जेव' पञ्चमि' । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा इमे पञ्च धम्मे भावेति, इमे पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्वित्रं फलानं ग्रञ्जतरं फलं पाटिकङ्खं - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे
5 अनागामिता' ति ।

८. दुतियइद्विपादसुत्तं

१. "पुब्बेवाहं", भिक्खवे, सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो पञ्च धम्मे भावेति, पञ्च धम्मे बहुलिमकांसि' । कतमे पञ्च ? छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति, विरिय-समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं
10 भावेति, उस्सोब्धिञ्जेव पञ्चमि । सो खो अहं, भिक्खवे, इमेसं उस्सोब्धिपञ्चमानं धम्मानं भावितत्ता बहुलीकतत्ता यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिज्जामेसि अभिञ्जा-सच्छिकिरियाय, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणि सति सति आयतने ।

B. 73

२. "सो सचे आकाङ्खि - 'अनेकविहितं इद्विविधं पञ्चनु-
15 भवेय्यं ... पे०... याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणि सति सति आयतने ।

R. 83

३. "सो सचे आकाङ्खि ... पे० ... 'आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणि सति सति
20 आयतने' ति ।

९. निब्बिदासुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता एकन्त-निब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति ।

२. "कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये
25 विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी*, सव्वलोके अनभिरत्तिस्सञ्जी",

१-१. उस्सोब्धिञ्जेव पञ्चमी - सी० । २. पुब्बाह - रो० । ३. बहुलीकांसि - सी० । ४. पटिकूलसञ्जी - स्या०, रो० । ५. अनभिरत्तसञ्जी - सी०, स्या०, रो० ।

सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता एकन्त- निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ती” ति ।

१०. आसवक्खयसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं 5 खयाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तन्ती” ति । 10

सञ्जावग्गो सत्तमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे च सञ्जा द्वे वड्डी च, साकच्छेन च साजीवं ।
इद्विपादा च द्वे वुत्ता, निव्विदा चासवक्खया ति ॥

८. योधाजीववग्गो

१. पठमचेतोविमुत्तिफलसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता चेतो- विमुत्तिफला च होन्ति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होन्ति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च । 15

“कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता चेतोविमुत्तिफला च होन्ति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्ति- 20 फला च होन्ति पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च । यतो खो, भिक्खवे,

भिक्षु चेतोविमुत्तो च होति पञ्जाविमुत्तो च होति' — अयं वुच्चति, भिक्षवे, 'भिक्षु उक्खित्तपलिघो इति पि, सङ्किण्णपरिखो' इति पि, अब्बुहेसिको इति पि, निरग्गळो इति पि, अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो विसंयुत्तो इति पि' ।

५ २. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु उक्खित्तपलिघो होति ? इध, भिक्षवे, भिक्षुनो अविज्जा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु उक्खित्तपलिघो होति ।

३. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु सङ्किण्णपरिखो होति ? इध, 10 भिक्षवे, भिक्षुनो पोन्नोभविको^३ जातिसंसारो पहीनो होति उच्छिन्न-मूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्याति अनुप्पादधम्मा । एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु सङ्किण्णपरिखो होति ।

R. 85 ४. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु अब्बुहेसिको होति ? इध, भिक्षवे, भिक्षुनो तण्हा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता 15 अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु अब्बुहेसिको होति ।

B. 75 ५. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु निरग्गळो होति ? इध, भिक्षवे, भिक्षुनो पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति उच्छिन्नमूलानि तालावत्थुकतानि अनभावङ्कतानि आर्याति अनुप्पाद- 20 धम्मानि । एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु निरग्गळो होति ।

६. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो विसंयुत्तो होति ? इध, भिक्षवे, भिक्षुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्याति अनुप्पादधम्मा । 25 एवं खो, भिक्षवे, भिक्षु अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो विसंयुत्तो होति" ति ।

२. दुतियचेतोविमुत्तिफलसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्षवे, धम्मा भाविता बहुलीकता चेतोविमुत्ति-फला च होन्ति चेतोविमुत्तिफलानिसंसा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होन्ति

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. सङ्किण्णपरिखो — स्या० । ३. पोन्नोभविको — सी० ।

पञ्चाविमुक्तिफलानिसंसा च । कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अतत्तसञ्जा, पहाणसञ्जा, विरागसञ्जा — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता चेतोविमुक्तिफला च होन्ति चेतोविमुक्तिफलानिसंसा च, पञ्चाविमुक्तिफला च होन्ति पञ्चाविमुक्तिफलानिसंसा च । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु चेतोविमुक्तो च 5 होति पञ्चाविमुक्तो च — अयं वुच्चति, भिक्खवे, 'भिक्खु उक्खित्तपलिघो इति पि, सङ्किण्णपरिखो इति पि, अब्बुहेसिको इति पि, निरग्गळो इति पि, अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो विसंयुत्तो इति पि' ।

२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता 10 अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सङ्किण्णपरिखो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो पोणोब्भविको जातिसंसारो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्याति अनुप्पादधम्मो । एवं खो, 15 भिक्खवे, भिक्खु सङ्किण्णपरिखो होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अब्बुहेसिको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो तप्हा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आर्याति अनुप्पादधम्मा । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु 20 अब्बुहेसिको होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु निरग्गळो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति उच्छिन्नमूलानि तालावत्थुकतानि अनभावङ्कतानि आर्याति अनुप्पादधम्मानि । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु निरग्गळो होति ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो 25 विसंयुत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्याति अनुप्पादधम्मो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अरियो पन्नद्वजो पन्नभारो विसंयुत्तो होती" ति ।

३. पठमधम्मविहारोसुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच - “धम्मविहारी धम्मविहारी” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, भिक्खु धम्मविहारी होती” ति ?

२. “इध, भिक्खु, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ताय धम्मपरियत्तिया दिवसं अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । अयं वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु परियत्तिवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

R. 87

३. “पुन च परं, भिक्खु, भिक्खु यथासुत्तं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेण परेसं देसेति । सो ताय धम्मपञ्जत्तिया दिवसं अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । अयं वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु पञ्जत्तिवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

४. “पुन च परं, भिक्खु, भिक्खु यथासुत्तं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेण सज्जायं करोति । सो तेन सज्जायेण दिवसं अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । अयं वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु सज्जायवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

B. 77

५. “पुन च परं, भिक्खु, भिक्खु यथासुत्तं यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति । सो तेहि धम्मवितक्केहि दिवसं अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । अयं वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु वितक्कवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

६. “इध, भिक्खु, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । सो ताय धम्मपरियत्तिया न दिवसं अतिनामेति, नापि रिञ्चति पटिसल्लानं, अनुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु धम्मविहारी होति ।

चस्स पञ्जाय अत्थं पजानाति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु धम्मविहारी
होति ।

R. 89

७. “इति खो, भिक्खु, देसितो मया परियत्तिवहुलो, देसितो
पञ्जत्तिवहुलो, देसितो सज्झायवहुलो, देसितो वितक्कवहुलो, देसितो
५ धम्मविहारी । यं खो, भिक्खु, सत्थारा करणीयं सावकानं हितेसिना
अनुकम्पकेन अनुकम्पं उपादाय, कतं वो तं मया । एतानि, भिक्खु,
स्वक्खमूलानि, एतानि सुञ्जागारानि । ज्ञायथ भिक्खु, मा पमादत्थ,
मा पच्छा विप्पटिसारिनो अहुवत्थ । अयं वो अम्हाकं अनुसासनी” ति ।

५. पठमयोधाजीवसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, योधाजीवा सन्तो संविज्जमाना
१० लोकस्मिं । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो योधाजीवो
रजग्गञ्जेव दिस्वा संसीदति विसीदति न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं
ओतरितुं । एवरूपो^१ पि^२, भिक्खवे, इधेकच्चो^३ योधाजीवो होति । अयं,
भिक्खवे, पठमो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो सहति रजग्गं;
१५ अपि च खो धजग्गञ्जेव दिस्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति,
न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो
योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो
लोकस्मिं ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो सहति रजग्गं
२० सहति धजग्गं; अपि च खो उस्सारणञ्जेव^४ सुत्वा संसीदति विसीदति,
न सन्थम्भति, न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवरूपो पि, भिक्खवे,
इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, ततियो योधाजीवो सन्तो
संविज्जमानो लोकस्मिं ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो सहति रजग्गं,
२५ सहति धजग्गं, सहति उस्सारणं^५; अपि च खो सम्पहारे हञ्जति^६
व्यापज्जति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति ।
अयं, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं ।

१-१. एवरूपो - सी० । २. एकच्चो - सी० । ३. उस्सादन पेय - सी०, रो० ।
४. उस्सादनं - रो० । ५. माहञ्जति - सी० ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो सहति रजगं,
सहति धजगं, सहति उस्सारणं, सहति सम्पहारं । सो तं सङ्गाम
अभिविजिनित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं अज्झावसति ।
एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे,
पञ्चमो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मि । इमे खो, भिक्खवे, 5
पञ्च योधाजीवा सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

६. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चमे योधाजीवूपमा पुगगला
सन्तो संविज्जमाना भिक्खूसु । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
रजगग्ग्वेव दिस्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति
ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चवत्ताय 10
हीनायावत्तति । किमस्स रजगग्गस्मि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सुणाति —
‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा कुमारी वा अभिरूपा
दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता’ ति । सो
तं सुत्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरियं
सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चवत्ताय हीनाया- 15
वत्तति । इदमस्स रजगग्गस्मि ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो रजगग्ग्वेव दिस्वा
संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं;
तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगगलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे-
कच्चो पुगगलो होति । अयं, भिक्खवे, पठमो योधाजीवूपमो पुगगलो 20
सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजगं; अपि च खो
धजगग्ग्वेव दिस्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति
ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चवत्ताय
हीनायावत्तति । किमस्स धजगग्गस्मि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न हेव 25
खो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा कुमारी
वा अभिरूपा दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता’
ति; अपि च खो सामं पस्सति इत्थि वा कुमारी वा अभिरूपं दस्सनीयं
पासादिकं परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतं । सो तं दिस्वा संसीदति

R. 91

विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति । इदमस्स धजग्गस्मि ।

- “सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्गं; अपि
5 च खो धजग्गञ्जेव दिस्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेक्कचो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्गं, सहति धजग्गं;
10 अपि च खो उस्सारणञ्जेव सुत्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति । किमस्स उस्सारणाय ? इध, भिक्खवे, भिक्खुं अरञ्जगतं वा रुक्खमूलगतं वा सुञ्जागारगतं वा मातुगामो उपसङ्गमित्वा उहसति^१ उल्लपति उज्जग्घति^२ उप्पण्ढेति^३ । सो मातु-
15 गामेन उहसियमानो उल्लपियमानो उज्जग्घियमानो उप्पण्ढियमानो संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं । सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति । इदमस्स उस्सारणाय^४ ।

- “सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्गं, सहति
20 धजग्गं; अपि च खो उस्सारणञ्जेव सुत्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेक्कचो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, ततियो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

- २५ ९. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्गं, सहति धजग्गं, सहति उस्सारणं; अपि च खो सम्पहारे हुञ्जति व्यापज्जति । किमस्स सम्पहारस्मि ? इध, भिक्खवे, भिक्खुं अरञ्जगतं वा रुक्खमूलगतं-
B. 81 वा सुञ्जागारगतं वा मातुगामो उपसङ्गमित्वा अभिनिसीदति
R. 92

१. उस्सादनं येव - सी०, रो० । २. ऊहसति - सी०, रो०; घोहसति - त्या० ।

३. उज्जग्घेति - रो० । ४. उप्पण्ढेति - त्या० । ५. उस्सादनाय - रो० ।

“तण्हादुतियो पुरिसो, दीघमद्धान संसरं ।

इत्थभावञ्जथाभावं, संसारं नातिवत्तति ॥

“एवमादीनवं जत्वा, तण्हं दुक्खस्स सम्भवं ।

वीततण्हो अनादानो, सतो भिक्खु परिव्वजे” ति ॥

१०. योगसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, योगा । कतमे चत्तारो ? काम-
योगो, भवयोगो, दिट्ठियोगो, अविज्जायोगो । कतमो च, भिक्खवे,
कामयोगो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो कामानं समुदयं च अत्थङ्गमं च
अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं नप्पजानाति । तस्स
कामानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च
यथाभूतं नप्पजानतो यो कामेसु कामरागो कामनन्दी कामस्नेहो
काममुच्छा कामपिपासा कामपरिळाहो कामज्ज्ञोसानं कामतण्हा
सानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कामयोगो । इति कामयोगो ।

२. “भवयोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भवानं
समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं
नप्पजानाति । तस्स भवानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं
च निस्सरणं च यथाभूतं नप्पजानतो यो भवेसु भवरागो भवनन्दी
भवस्नेहो भवमुच्छा भवपिपासा भवपरिळाहो भवज्ज्ञोसानं भवतण्हा
सानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, भवयोगो । इति कामयोगो भवयोगो ।

३. “दिट्ठियोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
दिट्ठीनं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च
यथाभूतं नप्पजानाति । तस्स दिट्ठीनं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं
च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं नप्पजानतो यो दिट्ठीसु दिट्ठिरागो
दिट्ठिनन्दी दिट्ठिस्नेहो दिट्ठिमुच्छा दिट्ठिपिपासा दिट्ठिपरिळाहो दिट्ठि-
ज्ज्ञोसानं दिट्ठितण्हा सानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दिट्ठियोगो ।
इति कामयोगो भवयोगो दिट्ठियोगो ।

४. “अविज्जायोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
द्यत्तं फस्सायतनानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च

अभिनिपज्जति अज्झोत्थरति । सो मातुगामेन अभिनिसीदियमानो
अभिनिपज्जियमानो अज्झोत्थरियमानो सिक्खं अपच्चवक्खाय' दुव्वल्यं
अनाविकत्वा मेयुनं धम्मं पटिसेवति । इदमस्स सम्पहारस्मि ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्गं, सहति
धजग्गं, सहति उस्सारणं, अपि च खो सम्पहारे हज्जति व्यापज्जति; 5
तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे-
कच्चो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवूपमो पुग्गलो
सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्गं, सहति धजग्गं,
सहति उस्सारणं, सहति सम्पहारं, सो तं सङ्गामं अभिविजिजित्वा विजित- 10
सङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं अज्झावसति । किमस्स सङ्गामविजयस्मि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु अरज्जगतं वा रुक्खमूलगतं वा मुज्जागारगतं
वा मातुगामो उपसङ्कमित्वा अभिनिसीदति अभिनिपज्जति अज्झोत्थ-
रति । सो मातुगामेन अभिनिसीदियमानो अभिनिपज्जियमानो अज्झो-
त्थरियमानो विनिवेठेत्वा विनिमोचेत्वा येन कामं पक्कमति । सो 15
विवित्तं सेनासनं भजति अरज्जं रुक्खमूलं पव्वतं कन्दरं गिरिगुहं सुसानं
वनपत्थं अब्भोकासं पलालपुज्जं ।

“सो अरज्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा मुज्जागारगतो
वा निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा उजुं कायं पणिघाय परिमुखं सति
उपट्ठपेत्वा । सो अभिज्जं लोके पहाय विगताभिज्जेन चेतसा विहरति, 20
अभिज्जाय चित्तं परिसोधेति; व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो
विहरति, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति;
धीनमिदं पहाय विगतधीनमिदो विहरति आलोकसज्जी सतो सम्प-
जानो, धीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति; उद्वच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो
विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्वच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति; 25
विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथङ्कथी कुसलेसु
धम्मेसु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति । सो इमे पञ्च नीवरणे
पहाय चेतसो उपविकलेसे पज्जाय दुव्वलीकरणे विविच्चेव कामेहि
... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।

B. 82

“सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे
 विगतूपक्विकलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते आसवानं
 खयञ्जाणाय चित्तं अभिनिन्नामेति । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजा-
 नाति, ‘अयं दुक्खसमुदयो’ ति यथाभूतं पजानाति, ‘अयं दुक्खनिरोधो’
 5 ति यथाभूतं पजानाति, ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं
 पजानाति, ‘इमे आसवा’ ति यथाभूतं पजानाति, ‘अयं आसवसमुदयो’
 ति यथाभूतं पजानाति, ‘अयं आसवनिरोधो’ ति यथाभूतं पजानाति,
 ‘अयं आसवनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । तस्स
 एवं जानतो एवं पस्सतो कामासवा पि चित्तं विमुच्चति, भवासवा पि
 10 चित्तं विमुच्चति, अविज्जासवा पि चित्तं विमुच्चति, विमुत्तस्मिं विमुत्त-
 मिति जाणं होति । ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,
 नापरं इत्थत्ताया’ ति पजानाति । इदमस्स सङ्गामविजयस्मि ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रज्जगं, सहति
 धज्जगं, सहति उस्सारणं, सहति सम्पहारं, सो तं सङ्गामं अभिविजित्त्वा
 15 विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं अज्झावसति; तथूपमाहं, भिक्खवे,
 इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो होति ।
 अयं, भिक्खवे, पञ्चमो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो
 भिक्खूसु । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च योधाजीवूपमा पुग्गला सन्तो
 संविज्जमाना भिक्खूसु” ति ।

६. वृत्तिर्योधाजीवसुत्तं

20 १. “पञ्चमे, भिक्खवे, योधाजीवा सन्तो संविज्जमाना
 लोक्स्मि । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो योधाजीवो असि-
 चम्मं गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूहं सङ्गामं ओत्तरति । सो
 तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे
 हुनन्ति परियापादेन्ति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो
 25 होति । अयं, भिक्खवे, पठमो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोक्स्मि ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं
 गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूहं सङ्गामं ओत्तरति । सो तस्मिं
 सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे

R. 94

उपलिक्खन्ति, तमेनं अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति । सो जातकेहि नीयमानो अप्पत्वा व जातके अन्तरामग्गे कालं करोति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोक्किम् ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं ५ गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति । सो तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे उपलिक्खन्ति, तमेनं अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति । तमेनं जातका उपट्ठहन्ति परिचरन्ति । सो जातकेहि उपट्ठहियमानो परिचरियमानो तेनेव आबाधेन कालं करोति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो १० होति । अयं, भिक्खवे, ततियो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोक्किम् ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति । सो तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे उपलिक्खन्ति, १५ तमेनं अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति । तमेनं जातका उपट्ठहन्ति परिचरन्ति । सो जातकेहि उपट्ठहियमानो परिचरियमानो वुट्ठाति तम्हा आबाधा । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोक्किम् ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं २० गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति । सो तं सङ्गामं अभिविज्जित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं अज्झा- वसति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो लोक्किम् । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च योधाजीवा सन्तो संविज्जमाना लोक्किम् । २५

६. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चमे योधाजीवूपमा पुगला सन्तो संविज्जमाना भिक्खूसु । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अज्जतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन ३०

चित्तेन अनुपट्टिताय सति या असंवृतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगामं दुन्नवत्थं वा दुप्पारुत्तं वा । तस्स तं मातुगामं दिस्वा दुन्नवत्थं वा दुप्पारुत्तं वा रागो चित्तं अनुद्वंसेति । सो रागानुद्वंसितेन चित्तेन सिक्खं अपच्चक्खाय दुब्बल्यं अनाविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवति ।

- 5 “सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति, सो तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति, तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे हनन्ति परियापादेन्ति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे-
कच्चो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, पठमो योधाजीवूपमो पुग्गलो
10 सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

- “७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
मादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन
अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनुपट्टिताय सति या असंवृतेहि
15 इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगामं दुन्नवत्थं वा दुप्पारुत्तं वा । तस्स तं मातुगामं दिस्वा दुन्नवत्थं वा दुप्पारुत्तं वा रागो चित्तं अनुद्वंसेति । सो रागानुद्वंसितेन चित्तेन परिडह्यतेव कायेन परिडह्यति चेतसा । तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं आरामं गत्वा भिक्खूनं आरोचेय्यं — राग-
परियुट्ठितोमिह’, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं’;
20 सिक्खादुब्बल्यं आविकत्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति । सो आरामं गच्छन्तो अप्पत्वा व आरामं अन्तरामग्गे सिक्खादुब्बल्यं आविकत्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।

- “सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति, सो तस्मिं सङ्गामे
25 उस्सहति वायमति, तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे उपलिवल्लन्ति, तमेनं अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति । सो जातकेहि नीयमानो अप्पत्वा व जातके अन्तरामग्गे कालं करोति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो होति ।

D. 85

अयं, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
मादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन 5
अरक्खिताय चाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनुपट्ठिताय सति या असंवुतेहि
इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगामं दुग्गित्थं वा दुप्पास्तं वा ।
तस्स तं मातुगामं दिस्वा दुग्गित्थं वा दुप्पास्तं वा रागो चित्तं अनुद्धं-
सेति । सो रागानुद्धंसितेन चित्तेन परिडव्हतेव कायेन परिडव्हति
चेतसा । तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं आरामं गत्वा भिक्खूनं आरो- 10
चेय्यं - रागपरियुट्ठितोमिह, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं
सन्धारेतुं; सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ति-
स्सामी' ति । सो आरामं गत्वा भिक्खूनं आरोचेति - 'रागपरियुट्ठि-
तोमिह, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं; सिक्खा-
दुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी' ति । 15

"तमेनं सब्रह्मचारी ओवदन्ति अनुसासन्ति - 'अप्प-
स्सादा, आवुसो, कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा', आदीनवो
एत्थ भिय्यो । अट्ठिकङ्कलूपमा' कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहु-
पायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । मंसपेसूपमा कामा वुत्ता भगवता
बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । तिणुक्कूपमा कामा 20
वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अङ्गार-
कासूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ
भिय्यो । सुपिनकूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा,
आदीनवो एत्थ भिय्यो । याचितकूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा
बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । रुक्खफलूपमा कामा वुत्ता भगवता 25
बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । असिन्नूपमा कामा
वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । सत्ति-
सूलूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ
भिय्यो । सप्पसिरूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा,

R. 97

B. 86

आदीनवो एत्य भिय्यो । अभिरमतायस्मा ब्रह्मचरिये; मायस्मा सिक्खा-
दुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ती' ति ।

“सो सव्रह्मचारीहि एवं ओवदियमानो एवं अनुसासिय-
मानो एवमाह — ‘किञ्चापि, आवुसो, अप्पस्सादा कामा वुत्ता भगवता
5 बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्य भिय्यो; अथ खो नेवाहं सक्कोमि
ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं, सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय
हीनायावत्तिस्सामी’ ति । सो सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्च-
क्खाय हीनायावत्तति ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा
10 धनुकलापं सन्नय्हित्वां वियूब्धं सङ्गामं ओत्तरति, सो तस्मिं सङ्गामे
उत्सहति वायमति, तमेनं उत्सहन्तं वायमन्तं परे उपलिखन्ति, तमेनं
अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति, तमेनं जातका उपट्ठहन्ति
परिचरन्ति । सो जातकेहि उपट्ठहियमानो परिचरियमानो तेनेव आवा-
धेन कालं करोति; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो
15 पि, भिक्खवे, इधेक्कचो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, तत्तियो योधा-
जीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं गामं वा निगमं
वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
भादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन
20 अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनुपट्ठिताय सतिथा असंवुत्तेहि
इन्द्रियेहि । सो तस्य पस्सति मातुगामं दुग्गिवत्थं वा दुप्पास्तं वा ।
तस्स तं मातुगामं दिस्वा दुग्गिवत्थं वा दुप्पास्तं वा रागो चित्तं अनुडं-
गेति । सो रागानुडंसितेन चित्तेन परिडय्हतं कायेन परिडय्हति
चेतसा । तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं आगामं गन्त्वा भिगगूनं आरो-
25 चेय्यं — रागपरियुट्ठितोमिह’, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं
सन्धारेतुं; सिक्खादुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ति-
स्सामी’ ति । सो आगामं गन्त्वा भिगगूनं आरोचेति — ‘रागपरियुट्ठि-
तोमिह, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं; सिक्खा-
दुब्बल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति ।

“तमेनं सन्नह्यचारी ओवदन्ति अनुसासन्ति - ‘अप्पस्सादा, आवुसो, कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अट्ठिकङ्कलूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । मंसपेसूपमा कामा वुत्ता भगवता ... पे०... तिणुकूपमा कामा वुत्ता भगवता ... अङ्गारकासूपमा कामा वुत्ता भगवता ... सुपिनकूपमा कामा वुत्ता भगवता ... याचित्तकूपमा कामा वुत्ता भगवता ... रुक्खफलूपमा कामा वुत्ता भगवता ... असिसूनूपमा कामा वुत्ता भगवता ... सत्तिसूलूपमा कामा वुत्ता भगवता ... सप्पसिरूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अभिरमतायस्मा ब्रह्मचरिये; मायस्मा सिक्खादुव्वल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ती’ ति ।

R. 99

“सो सन्नह्यचारीहि एवं ओवदियमानो एवं अनुसासियमानो एवमाह - ‘उस्सहिस्सामि, आवुसो, वायमिस्सामि’, आवुसो, अभिरमिस्सामि, आवुसो ! न दानाहं, आवुसो, सिक्खादुव्वल्यं आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति ।

15

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति, सो तस्मि सङ्गामे उस्सहति वायमति, तमेनं उस्सहन्तं वायमन्तं परे उपलिक्खन्ति, तमेनं अपनेन्ति; अपनेत्वा जातकानं नेन्ति, तमेनं जातका उपट्ठहन्ति परिचरन्ति । सो जातकेहि उपट्ठहियमानो परिचरियमानो वुट्ठाति तम्हा आवाधा; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगलो होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवूपमो पुगलो सन्तो संविज्जमानो भिक्खूसु ।

20

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति रक्खितेनेव कायेन रक्खिताय वाचाय रक्खितेन चित्तेन उपट्ठिताय सत्तिया संवुत्तेहि इन्द्रियेहि । सो चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तगाही होति नानुव्यञ्जनगाही । यत्वाविकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवुतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा-

B. III

दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटि-
पज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं; चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सो तेन
सहं सुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन
फोटुब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विज्जाय न निमित्तग्गाही होति
5 नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं
अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं; मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । सो
पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिकन्तो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रक्ख-
मूलं पव्वतं कन्दरं गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अब्भोकासं पलालपुञ्जं ।
10 सो अरञ्जागतो वा रक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति
पल्लङ्गं आभुजित्वा उजुं कायं पणिघाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा । सो
अभिज्झं लोके पहाय ... पे०... सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो
उपविकलेसे पञ्जाय दुव्वलीकरणे विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्थं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।

15 “सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे
विगतूपविकलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेज्जप्पत्ते आसवानं खय-
आणाय चित्तं अभिनिन्नामेति । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति
... पे०... ‘नापरं इत्यत्ताया’ ति पजानाति ।

“सेय्ययापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा
20 धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्धं सङ्गामं ओतरति, सो तं सङ्गामं अभि-
विजित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीत्तं अज्झावसति; तथूपमाहं
भिक्षवे, इमं पुगलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इवेकच्चो पुगलो
होति । अयं, भिक्षवे, पञ्चमो योधाजीवूपमो पुगलो सन्तो संविज्ज-
मानो भिक्खूनु । इमे सो, भिक्षवे, पञ्च योधाजीवूपमा पुगला सन्तो
25 संविज्जमाना भिक्खूसू” ति ।

८७. पठमअनागतभयसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्षवे, अनागतभयानि सम्पस्समानेन
अनमेय मारज्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आत्तापिना पहितत्तेन
विहरितुं अप्पत्तस्मिं पत्तिया अनयिगतस्स अधिगमाय असच्छिगतस्स

सच्छिकिरियाय । कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अहं खो एतरहि एक्को अरञ्जे विहरामि । एकं खो पनमं' अरञ्जे विहरन्तं अहिं वा मं ङसेय्य, विच्छिको वा मं ङसेय्य, सत्तपदी वा मं ङसेय्य, तेन मे अस्स कालङ्किरिया', सो ममस्स अन्तरायो; हन्दाहं विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इदं, भिक्खवे, पठमं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अहं खो एतरहि एक्को अरञ्जे विहरामि । एक्को खो पनाहं अरञ्जे विहरन्तो उपक्खलित्वा' वा पपतेय्यं, भत्तं वा मे भुत्तं व्यापज्जेय्य, पित्तं वा मे कुप्पेय्य, सेम्हं वा मे कुप्पेय्य, सत्थका वा मे वाता कुप्पेय्युं, तेन मे अस्स कालङ्किरिया, सो ममस्स अन्तरायो; हन्दाहं विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इदं, भिक्खवे, दुत्तियं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अहं खो एतरहि एक्को अरञ्जे विहरामि । एक्को खो पनाहं अरञ्जे विहरन्तो वाल्लेहि समागच्छेय्यं, सीहेन वा व्यग्घेन वा दीपिना वा अच्छेन वा तरच्छेन वा, ते मं जीविता वोरोपेय्युं, तेन मे अस्स कालङ्किरिया, सो ममस्स अन्तरायो; हन्दाहं विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इदं, भिक्खवे, तत्तियं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

R. 102

B. 90

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. विच्छिका - स्या० । ३. कालकिरिया - स्या०, खे० ।

४. उपक्खलेत्वा - स्या० ।

४. "पुनं च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चि-
 क्वति - 'अहं खो एतरहि एको अरञ्जे विहरामि । एको खो
 पनाहं अरञ्जे विहरन्तो माणवेहि समागच्छेय्यं कतकम्मेहि वा अकत-
 कम्मेहि वा, ते मं जीविता वोरपेय्युं, तेन मे अस्स कालङ्किरिया, सो
 5 ममस्स अन्तरायो; हन्दाहं विरियं' आरभाभि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
 गतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इदं, भिक्खवे,
 चतुत्थं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्प-
 मत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स
 अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

10 ५. "पुनं च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चि-
 क्वति - 'अहं खो एतरहि एको अरञ्जे विहरामि । सन्ति खो
 पनारञ्जे वाळा अमनुस्सा, ते मं जीविता वोरपेय्युं, तेन मे अस्स
 कालङ्किरिया, सो ममस्स अन्तरायो; हन्दाहं विरियं आरभाभि
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि-
 15 किरियाया' ति । इदं, भिक्खवे, पञ्चमं अनागतभयं सम्पस्समानेन
 अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि-
 किरियाय ।

६. "इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि सम्पस्समानेन
 20 अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि-
 किरियाया' ति ।

८. दुतियअनागतभयसुत्तं

R. 103 १. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, अनागतभयानि सम्पस्समानेन
 अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स
 25 पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।
 कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिक्वति -
 'अहं खो एतरहि दहरो युवा सुसु' काळकेसो भद्रेन योव्वनेन समन्नागतो

THE
AṄGUṬṬARA NIKĀYA
(CATUKKANIPĀTA & PAÑCAKANIPĀTA)

General Editor
BHIKKHU J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

1960

निस्सरणं च यथाभूतं नृपजानाति । तस्स छत्रं फस्सायतनानं समुदयं
च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं अप्पजानतो
या छसु फस्सायतनेसु अविज्जा अज्जाणं सानुसेति । अयं वुच्चति,
भिवखवे, अविज्जायोगो । इति कामयोगो भवयोगो दिट्ठियोगो अविज्जा-
योगो, संयुत्तो पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि सङ्किलेसिकेहि पो नोब्भविकेहि 5
सदरेहि दुक्खविपाकेहि आर्याति जांतिजरामरणिकेहि । तस्मा अयोग-
क्खेमी' ति वुच्चति । इमे खो, भिवखवे, चत्तारो योगा ।

५. "चत्तारोमे/ भिवखवे, विसंयोगा । कतमे चत्तारो ?
कामयोगविसंयोगो, भवयोगविसंयोगो, दिट्ठियोगविसंयोगो, अविज्जा-
योगविसंयोगो । कतमो च, भिवखवे, कामयोगविसंयोगो ? इध, 10
भिवखवे, एकच्चो कामानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं
च निस्सरणं च यथाभूतं पजानाति । तस्स कामानं समुदयं च अत्यङ्गमं
च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो कामेसु
कामरागो कामनन्दी कामस्नेहो काममुच्छा कामपिपासा कामपरिळाहो
कामज्झोसानं कामतण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिवखवे, काम- 15
योगविसंयोगो । इति कामयोगविसंयोगो ।

६. "भवयोगविसंयोगो च कथं होति ? इध, भिवखवे, एकच्चो
भवानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च
यथाभूतं पजानाति । तस्स भवानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं
च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो भवेसु भवरागो भव- 20
नन्दी भवस्नेहो^१ भवमुच्छा भवपिपासा भवपरिळाहो भवज्झोसानं
भवतण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिवखवे, भवयोगविसंयोगो ।
इति कामयोगविसंयोगो भवयोगविसंयोगो ।

७. "दिट्ठियोगविसंयोगो च कथं होति ? इध, भिवखवे,
एकच्चो दिट्ठीनं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्स- 25 R. 12
रणं च यथाभूतं पजानाति । तस्स दिट्ठीनं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं
च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो दिट्ठीसु दिट्ठिरागो
दिट्ठिनन्दी दिट्ठिस्नेहो दिट्ठिमुच्छा दिट्ठिपिपासा दिट्ठिपरिळाहो दिट्ठि-
ज्झोसानं दिट्ठितण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिवखवे, दिट्ठियोग-
विसंयोगो । इति कामयोगविसंयोगो भवयोगविसंयोगो दिट्ठियोग- 30
विसंयोगो ।

पठमेन वयसा । होति खो पन सो समयो यं इमं कार्यं जरा फुसति । जिण्णेन खो पन जराय अभिभूतेन न सुकरं बुद्धानं सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा मं सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो; हन्दाहं पटि-
कच्चेव' विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय 5
असच्छिक्तस्स सच्छिक्किरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो जिण्णको पि फासुं' विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, पठमं अनागतभयं सम्पस्स-
मानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्प-
त्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छिक्किरियाय ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिवत्ति - 'ग्रहं 10
खो एतरहि अप्पाबाधो अप्पातङ्को समवेपाकिनियां गहणिया समन्नागतो नातिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय पघानक्खमाय । होति खो पन सो समयो यं इमं कार्यं व्याधि फुसति । व्याधितेन खो पन व्याधिना' अभिभूतेन' न सुकरं बुद्धानं सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्ज-
वनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा मं सो धम्मो आगच्छति 13
अनिट्ठो अकन्तो अमनापो; हन्दाहं पटिकच्चेव विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छि-
क्किरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो व्याधितो पि फासुं विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, दुतियं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना
अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स 20
अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छिक्किरियाय ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिवत्ति -
'एतरहि खो सुभिव्वं' सुसस्सं सुलभपिण्डं, सुकरं उज्ज्वेन पगगहेन यापेतुं । होति खो पन सो समयो यं दुब्भिव्वं होति दुस्सस्सं दुल्लभपिण्डं, न सुकरं उज्ज्वेन पगगहेन यापेतुं । दुब्भिव्वे खो पन मनुस्सा येन सुभिव्वं 25
तेन सङ्गमन्ति । सत्य सङ्गणिकविहारो होति आकिण्णविहारो । सङ्ग-
णिकविहारे खो पन सति आकिण्णविहारे न सुकरं बुद्धानं सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं ।
पुरा मं सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो; हन्दाहं पटि-

१. पटिगच्चेव - सी० । २. फामु - रो० । ३-३. व्याधामिभूतेन - मी०, रो० ।

४. स्ता० पीत्यके नत्थि ।

कच्चेव विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकित्तस्स सच्छिकिरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो दुब्बिक्खे पि फासु विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, तत्तियं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं
 5 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकित्तस्स सच्छिकिरियाय ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'एतरहि खो मनुस्सा समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्जमञ्जं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति । होति खो पन सो
 10 समयो यं भयं होति अटविसङ्कोपो', चक्कसमारुह्हा जानपदा परियायन्ति । भये खो पन सति मनुस्सा येन खेमं तेन सङ्गमन्ति । तत्थ सङ्गणिकविहारो होति आकिण्णविहारो । सङ्गणिकविहारे खो पन सति आकिण्णविहारे न सुकरं बुद्धानं सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा मं सो
 15 धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो; हन्दाहं पटिकच्चेव विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकित्तस्स सच्छिकिरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो भये पि फासु विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, चतुत्थं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
 20 गतस्स अधिगमाय असच्छिकित्तस्स सच्छिकिरियाय ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'एतरहि खो सङ्घो समग्गो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु' विहरति । होति खो पन सो समयो यं सङ्घो भिज्जति । सङ्घे खो पन भित्ते न सुकरं बुद्धानं सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवन-
 25 पत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा मं सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो; हन्दाहं पटिकच्चेव विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकित्तस्स सच्छिकिरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो भित्ते पि सङ्घे फासु विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, पञ्चमं अनागतभयं सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना

अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
गतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छिकिरियाय ।

B. 93

६. “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि सम्पस्स-
मानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितुं
अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिक्तस्स सच्छि- 5
किरियाया” ति ।

६. तृतीयअनागतभयसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, अनागतभयानि एतरहि असमुप्प-
न्नानि आर्यति समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितब्बानि;
पटिवुज्झित्वा च तेसं पहाणाय वायमितब्बं । कतमानि पञ्च ?
भविस्सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू अनागतमद्धानं अभावितकाया अभावित- 10
सीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते अभावितकाया समाना
अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा अञ्जे उपसम्पादे-
स्सन्ति । ते पि न सक्खिस्सन्ति विनेतुं अधिसीले अधिचित्ते अधि-
पञ्जाय । ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावित-
चित्ता अभावितपञ्जा । ते अभावितकाया समाना अभावितसीला 15
अभावितचित्ता अभावितपञ्जा अञ्जे उपसम्पादेस्सन्ति । ते पि न
सक्खिस्सन्ति विनेतुं अधिसीले अधिचित्ते अधिपञ्जाय । ते पि भवि-
स्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा ।
इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो; विनयसन्दोसा धम्म-
सन्दोसो । इदं, भिक्खवे, पठमं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं आर्यति 20
समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितब्बं; पटिवुज्झित्वा च तस्स
पहाणाय वायमितब्बं ।

R. 106

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा 25
अञ्जेसं निस्सयं दस्सन्ति । ते पि न सक्खिस्सन्ति विनेतुं अधिसीले
अधिचित्ते अधिपञ्जाय । ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावित-

B. 94 सीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा । ते अभावितकाया समाना
अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा अञ्ञेसं निस्सयं दस्सन्ति ।
ते पि न सक्खिस्सन्ति विनेतुं अधिसीले अधिचित्ते अधिपञ्ञाय ।
ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता
5 अभावितपञ्ञा । इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो;
विनयसन्दोसा धम्मसन्दोसो । इदं, भिक्खवे, दुतियं अनागतभयं
एतरहि असमुप्पन्नं आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितब्बं;
पटिवुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितब्बं ।

R. 107 ३. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
10 अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा
अभिधम्मकथं वेदल्लकथं कयेन्ता कण्हधम्मं^१ ओक्कममाना न वुज्झि-
स्सन्ति । इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो; विनयसन्दोसा
धम्मसन्दोसो । इदं, भिक्खवे, ततियं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं
11 आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितब्बं; पटिवुज्झित्वा च
तस्स पहानाय वायमितब्बं ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा
20 ये ते सुत्तन्ता तथागतभासिता गम्भीरा गम्भीरत्था लोक्कुत्तरा सुञ्ञाता-
प्पटिसंयुक्ता, तेसु भञ्ञमानेसु न सुस्सूसिस्सन्ति^२, न सोतं ओदहि-
स्सन्ति, न अञ्ञा चित्तं उपट्ठपेस्सन्ति^३, न च ते धम्मे उग्गहेतब्बं परिया-
पुणितब्बं मज्झिस्सन्ति । ये पन ते सुत्तन्ता क्विता^४ कावेय्या चित्त-
क्खरा चित्तव्यञ्जना वाहिरका सावकभासिता, तेसु भञ्ञमानेसु
25 सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ति, अञ्ञा चित्तं उपट्ठपेस्सन्ति, ते
च धम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मज्झिस्सन्ति । इति खो, भिक्खवे,
धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो; विनयसन्दोसा धम्मसन्दोसो । इदं,
भिक्खवे, चतुत्थं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं आर्यातिं समुप्पज्जि-

१. कण्ह धम्मं — स्या०, रो० । २. सुस्सूसिस्सन्ति — स्या० । ३. उपट्ठपेस्सन्ति — स्या० ।
४. क्विता — गी०, स्या०, रो० ।

स्सति । तं वो पटिवुज्झितव्वं; पटिवुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्वं ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्ञा 5
थेरा भिक्खू बाहुलिका^१ भविस्सन्ति साथलिका ओक्कमने पुब्बङ्गमा
पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरियं आरभिस्सन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया
अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । तेसं पच्छिमा
जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जिस्सति । सापि भविस्सति बाहुलिका साथ-
लिका ओक्कमने पुब्बङ्गमा पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरियं आरभि- 10
स्सति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि-
किरियाय । इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो; विनय-
सन्दोसा धम्मसन्दोसो । इदं, भिक्खवे, पञ्चमं अनागतभयं एतरहि
असमुप्पन्नं आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितव्वं; पटि-
वुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्वं । 15

६. "इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि एतरहि
असमुप्पन्नानि^२ आर्यातिं समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितव्वानि;
पटिवुज्झित्वा च तेसं पहानाय वायमितव्वं" ति ।

१०. चतुर्थ्यअनागतभयमुत्तं

१. "पञ्चमानि, भिक्खवे, अनागतभयानि एतरहि अस-
मुप्पन्नानि आर्यातिं समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितव्वानि; 20
पटिवुज्झित्वा च तेसं पहानाय वायमितव्वं । कतमानि पञ्च ? भवि-
स्सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू अनागतमद्धानं चीवरे कल्याणकामा । ते
चीवरे कल्याणकामा समाना रिञ्चिस्सन्ति पंसुकूलिकत्तं, रिञ्चिस्सन्ति
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि; गामनिगमराजधानीसु ओस-
रित्वा वासं कप्पेस्सन्ति^३, चीवरहेतु च अनेकविहितं अनेसनं अप्पतिरूपं 25
आपज्जिस्सन्ति । इदं, भिक्खवे, षष्ठमं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं
आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितव्वं; पटिवुज्झित्वा च
तस्स पहानाय वायमितव्वं ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं पिण्डपाते कल्याणकामा । ते पिण्डपाते कल्याणकामा समाना रिञ्चिस्सन्ति पिण्डपातिकत्तं, रिञ्चिस्सन्ति अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि; गामनिगमराजधानीसु ओसरित्वा वासं कप्पेस्सन्ति जिब्हे-
 5 ग्गेन रसग्गानि परियेसमाना, पिण्डपातहेतु च अनेकविहितं अनेसनं अप्पतिरूपं आपज्जिस्सन्ति । इदं, भिक्खवे, दुतियं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं आर्याति समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितब्बं; पटिवुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितब्बं ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
 10 सेनासने कल्याणकामा । ते सेनासने कल्याणकामा समाना रिञ्चिस्सन्ति रुक्खमूलिकत्तं, रिञ्चिस्सन्ति अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि; गामनिगमराजधानीसु ओसरित्वा वासं कप्पेस्सन्ति, सेनासनहेतु च अनेकविहितं अनेसनं अप्पतिरूपं आपज्जिस्सन्ति । इदं, भिक्खवे, ततियं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं आर्याति समुप्पज्जिस्सति ।
 15 तं वो पटिवुज्झितब्बं; पटिवुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितब्बं ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं भिक्खुनीसिक्खमानासमणुद्देसेहि संसट्ठा विहरिस्सन्ति । भिक्खुनीसिक्खमानासमणुद्देसेहि संसग्गे खो पन, भिक्खवे, सति एतं पाटिकह्वं - 'अनभिरता वा ब्रह्मचरियं चरिस्सन्ति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति
 20 आपज्जिस्सन्ति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सन्ति' । इदं, भिक्खवे, चतुत्थं अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्नं आर्याति समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितब्बं; पटिवुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितब्बं ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
 25 आरामिकसमणुद्देसेहि संसट्ठा विहरिस्सन्ति । आरामिकसमणुद्देसेहि संसग्गे खो पन, भिक्खवे, सति एतं पाटिकह्वं - 'अनेकविहितं सन्निधि-कारपरिभोगं' अनुयुत्ता विहरिस्सन्ति, ओळारिकं पि निमित्तं करिस्सन्ति, पयविद्या पि हरित्तग्गे पि' । इदं, भिक्खवे, पञ्चमं अनागतभयं एतरहि

असमुप्यन्नं आरयति संमुप्यज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितव्वं; पटि-
वुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्वं ।

६. “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि एतरहि
असमुप्यन्नानि आरयति समुप्यज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितव्वानि;
पटिवुज्झित्वा च तेषां पहानाय वायमितव्वं” ति ।

B. 97

योधाजीववणो अट्टमां ।

तस्सुद्धानं

द्वे चेतोविमुत्तिफला, द्वे च धम्मविहारिणो ।

योधाजीवा च द्वे वुत्ता, चत्तारो च अनागता ति ॥

६. थेरवग्गो

१. रजनीयसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहा-
चारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च । कतमेहि
पञ्चहि ? रजनीये रज्जति, दुस्सनीये दुस्सति, मोहनीये मुहति, 10
कुप्पनीये कुप्पति, मदनीये मज्जति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं अप्पियो च होति अमनापो
च अगारु च अभावनीयो च ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु
सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि 15
पञ्चहि ? रजनीये न रज्जति, दुस्सनीये न दुस्सति, मोहनीये न
मुहति, कुप्पनीये न कुप्पति, मदनीये न मज्जति — इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति
मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

R. 111

२. वीतरागसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहा- 20
चारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च ।

B. 93

१. चेतोविमुत्ती च — स्या० । २. दुस्सनीये — नी०, स्या०, रो० । ३. कुप्पनीये — मो०,
स्या०; कोपनीये — रो० ।

कतमेहि पञ्चहि ? अवीतरागो होति, अवीतदोसो होति, अवीतमोहो होति, मक्खी च, पळासी च — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च ।

- 5 २. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्य-
चारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ?
वीतरागो होति, वीतदोसो होति, वीतमोहो होति, अमक्खी च, अपळासी
च — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु
सन्नह्यचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

३. कुहकसुत्तं

- 10 १. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्य-
चारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च । कतमेहि
पञ्चहि ? कुहको च होति, लपको च, नेमित्तिको^१ च, निप्पेसिको
च, लाभेन च लाभं निजिगीसिता^२ — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं अप्पियो च होति अमनापो
15 च अगरु च अभावनीयो च ।

- R. 112 २. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु
सन्नह्यचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि
पञ्चहि ? न च कुहको होति, न च लपको, न च नेमित्तिको, न च
निप्पेसिको, न च लाभेन लाभं निजिगीसिता — इमेहि खो, भिक्खवे,
20 पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं पियो च होति
मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

४. अस्सदसुत्तं

- B. 97 १. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्य-
चारीनं अप्पियो च होति, अमनापो च अगरु च अभावनीयो च । कतमेहि
पञ्चहि ? अस्सदो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी^३ होति,

१. निर्मित्तिको — त्या०; नेमित्तिको — रो० । २. निजिनिगिता — ती०, त्या०, रो० ।

३. अनोत्तप्पी — रो० ।

कुसीतो होति, दुप्पञ्चो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो होति, हिरीमा' होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

५. अक्खमसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? अक्खमो होति रूपानं, अक्खमो सद्धानं, अक्खमो गन्धानं, अक्खमो रसानं, अक्खमो फोट्ठवानं — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च ।

R. 113

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? खमो होति रूपानं, खमो सद्धानं, खमो गन्धानं, खमो रसानं, खमो फोट्ठवानं — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

६. पटिसम्भिसम्भदाप्पत्तसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? अत्यपटिसम्भिसम्भदाप्पत्तो होति, धम्मपटिसम्भिसम्भदाप्पत्तो होति, निरुत्तिपटिसम्भिसम्भदाप्पत्तो होति, पटिभानपटिसम्भिसम्भदाप्पत्तो' होति, यानि तानि सन्नहाचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्तुपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं संविघातुं — इमेहि

B. 100

खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा" ति ।

७. सीलवन्तसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहा-
चारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ?
5 सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो
अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहु-
स्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा भज्जे-
कल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुणं परि-
सुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता
10 वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; कल्याणवाचो
होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेल-
गळाय अत्यस्स विञ्जापनिया; चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठ-
धम्ममुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी;
आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
15 अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नहाचारीनं पियो च होति
मनापो च गरु च भावनीयो चा" ति ।

८. थेरसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहुजन-
ग्रहिताय पटिपन्नो होति बहुजनअमुखाय बहूनो जनस्स अनत्याय अहिताय
20 दुक्खाय देवमनुस्सानं । कतमेहि पञ्चहि ? थेरो होति रत्तञ्जु
चिरपच्चजितो; आतो होति यसस्सी सगहट्ठपच्चजितानं बहुजन-
परिवारो; लाभी होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिन्नानप्यच्चयभेसज्ज-
परिकमारानं; बहुस्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा
आदिकल्याणा भज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं

८. “अविज्जायोगविसंयोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो छन्नं फस्सायतनानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानाति । तस्स छन्नं फस्सायतनानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो
 5 या द्दसु फस्सायतनेसु अविज्जा अज्जाणं सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, अविज्जायोगविसंयोगो । इति कामयोगविसंयोगो भवयोग- विसंयोगो दिट्ठियोगविसंयोगो अविज्जायोगविसंयोगो, विसंयुत्तो पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि सङ्किलेसिकेहि पोणोब्भविकेहि^१ सदरेहि^२ दुक्खविपाकेहि आयतिं जातिजरामरणिकेहि । तस्मा योगक्खेमी ति वुच्चति । इमे
 10 खो, भिक्खवे, चत्तारो विसंयोगा ति ।

“कामयोगेन संयुत्ता, भवयोगेन चूभयं ।

दिट्ठियोगेन संयुत्ता, अविज्जाय पुरक्खता ॥

“सत्ता गच्छन्ति संसारं, जातिमरणगामिनो ।

ये च कामे परिज्जाय, भवयोगं च सब्वसो ॥

15 “दिट्ठियोगं समूहच्च, अविज्जं च विराजयं ।

सब्वयोगविसंयुत्ता, ते वे योगातिगा मुनी” ति ॥

भण्डगामवग्गो पठमो ।

तस्सुद्धानं

अनुबुद्धं पपतितं द्वे, खता अनुसोतपञ्चमं ।

अप्पस्सुतो च सोभनं, वेसारज्जं तण्हायोगेन ते दसा ति ॥

२. चरवग्गो

१. चरसुत्तं

१. “चरतो चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो उप्पज्जति कामवित्तक्को
 20 वा व्यापादवित्तक्को वा विहिंसावित्तक्को वा । तं चे भिक्खु अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति^३ न अनभावं गमेति, चरं पि^४,

१. पोणोब्भविकेहि - सी०, रो० । २. सदरेहि - रो० । ३. व्यन्तिकरोति - रो० ।

४. चे पि - रो० ।

केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया अप्पटि-
विद्धा^१; मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो, सो बहुजनं सद्धम्मा
बुद्धापेत्वा असद्धम्मे पतिट्ठापेति । थेरो भिक्खु रत्तञ्जू चिरपव्वजितो
इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, आतो थेरो भिक्खु यसस्सी ॥ R. 115
सगहट्ठपव्वजितानं बहुजनपरिवारो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति,
लाभी थेरो भिक्खु चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरि-
क्खारानं इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, बहुस्सुतो थेरो भिक्खु सुतधरो
सुतसन्निचयो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहुजनअहिताय पटिपन्नो होति 10
बहुजनअसुखाय बहुनो जनस्स अन्त्याय अहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहु-
जनहिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अन्त्याय हिताय
सुखाय देवमनुस्सानं । कतमेहि पञ्चहि ? थेरो होति रत्तञ्जू चिर-
पव्वजितो; आतो होति यसस्सी सगहट्ठपव्वजितानं बहुजनपरिवारो; 15
लाभी होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं;
बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झे-
कल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं
ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा
परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; सम्मादिट्ठिको होति 20
अविपरीतदस्सनो, सो बहुजनं असद्धम्मा बुद्धापेत्वा सद्धम्मे पतिट्ठापेति ।
थेरो भिक्खु रत्तञ्जू चिरपव्वजितो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति,
आतो थेरो भिक्खु यसस्सी सगहट्ठपव्वजितानं बहुजनपरिवारो इति
पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, लाभी थेरो भिक्खु चीवरपिण्डपातसेना-
सनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आप- 25
ज्जन्ति, बहुस्सुतो थेरो भिक्खु सुतधरो सुतसन्निचयो इति पिस्स
दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
गतो थेरो भिक्खु बहुजनहिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय बहुनो
जनस्स अन्त्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं” ति ।

६. पठमसेखसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? कम्मरामता, भस्सारामता, निद्वारामता, सङ्गणिकारामता, यथाविमुत्तं चित्तं न पच्चवेक्खति - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? न कम्मरामता, न भस्सारामता, न निद्वारामता, न सङ्गणिकारामता, यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ती” ति ।

१०. दुतियसेखसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, सेखो भिक्खु बहुकिञ्चो होति बहुकरणीयो वियत्तो किङ्करणीयेसु; रिञ्चति पटिसल्लानं, नानु-युञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमयं । अयं, भिक्खवे, पठमो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तति ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु अप्पमत्तकेन कम्मेन दिवसं अतिनामेति; रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतो-समयं । अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु संसट्ठो विहरति गहट्ठ-पव्वजितेहि’ अननुलोमिकेन गिहिसंसग्गेन; रिञ्चति पटिसल्लानं, नानु-युञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमयं । अयं, भिक्खवे, ततियो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु अक्कात्तेन’ गामं पविसति, मतिदिवा पटिकममति; रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमयं । अयं, भिक्खवे, चतुर्थो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु यायं कथा अभिसल्ले-
खिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा
पविवेककथा असंसगगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा
पञ्ञाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय
न निकामलाभी होति न अकिच्छलाभी^१ न अकसिरलाभी^२; रिञ्चति 5
पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अज्झत्तं चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो
धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

६. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न बहुकिञ्चो 10
होति न बहुकरणीयो वियत्तो^३ किञ्चरणीयेसु; न रिञ्चति पटिसल्लानं,
अनुयुञ्जति अज्झत्तं चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, षष्ठो धम्मो सेखस्स
भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तति ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न अप्पमतत्तेन कम्मेन
दिवसं अतिनामेति; न रिञ्चति पटिसल्लानं, अनुयुञ्जति अज्झत्तं 15
चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो अपरि-
हानाय संवत्तति ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु असंसट्ठो विहरति
गहट्ठपव्वजितेहि अननुलोमिकेन गिहिसंसग्गेन; न रिञ्चति पटिसल्लानं,
अनुयुञ्जति अज्झत्तं चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, ततियो धम्मो 20 R. 118
सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तति ।

९. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न अतिकालेन गामं
पविसति, नातिदिवा पटिक्कमति; न रिञ्चति पटिसल्लानं, अनुयुञ्जति
अज्झत्तं चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो
अपरिहानाय संवत्तति ।

25

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, सेखो भिक्खु यायं कथा अभिसल्ले-
खिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा
पविवेककथा संसगगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा

१. वीरियारम्भकथा — म० । २-२. किञ्चरणीयो कसिरलाभी — सी०, स्या०, रो० ।

३. व्यतो — स्या०; व्यतो — रो० । ४. सेय्यथीदं — म० ।

B. 104

पञ्चाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय
निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी; न रिञ्चति पटि-
सल्लानं, अनुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमथं । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो
धम्मो सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे,
5 पञ्च धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ती" ति ।
थेरवग्गो नवमो ।

तत्सुद्धानं

रजनीयो' वीतरागो, कुहकास्सद्वअक्खमा^१ ।
पटिसम्भिदा च सीलेन, थेरो सेखा परे दुवे ति ॥

१०. ककुधवग्गो

१. पठमसम्पदासुत्तं

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? सद्धा-
सम्पदा, सीलसम्पदा, सुतसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा - इमा
10 खो, भिक्खवे, पञ्च सम्पदा" ति ।

२. दुत्तियसम्पदासुत्तं

R. 119

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? सील-
सम्पदा, समाधिसम्पदा, पञ्जासम्पदा, विमुत्तिसम्पदा, विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनसम्पदा - इमा खो, भिक्खवे, पञ्च सम्पदा" ति ।

३. व्याकरणसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, अञ्जाव्याकरणानि । कतमानि
15 पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता अञ्जं व्याकरोति; पापिच्छो इच्छापकतो
अञ्जं व्याकरोति; उम्मादा चित्तक्खेपा अञ्जं व्याकरोति; अधि-
मानेन अञ्जं व्याकरोति; सम्मदेव अञ्जं व्याकरोति । इमानि
खो, भिक्खवे, पञ्च अञ्जाव्याकरणानी" ति ।

४. फासुविहारसुतं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, फासुविहारा । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चवे कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितवकं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितवक-विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्यं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जा- 5 विमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च फासुविहारा" ति ।

B. 103

५. अकुप्पसुतं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्यपटिसम्भिदाप्पत्तो^१ होति, धम्मपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, निरुत्ति- 10 पटिसम्भिदाप्पत्तो होति, पटिभानपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झतो" ति ।

R. 120

६. सुतधरसुतं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापान-स्सति^२ आसेवन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झति । कतमेहि पञ्चहि ? 15 इध, भिक्खवे, भिक्खु अप्पट्ठो होति अप्पकिच्चो सुभरो सुसन्तोसो जीवितपरिक्खारेसु; अप्पाहारो होति अनोदरिक्तं अनुयुत्तो; अप्पमिद्धो होति जागरियं अनुयुत्तो; बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सब्य-ञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्त धम्मा 20 बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापानस्सति आसेवन्तो नचिर-स्सेव अकुप्पं पटिविज्झतो" ति ।

१. अत्यपटिसम्भिदाप्पत्तो - रो० । २. आनापानसति - रो० ।

७. कथासुत्तं

B. 106

R. 121

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापान-
 स्सति भावेन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झति । कतमेहि पञ्चहि ?
 इध, भिक्खवे, भिक्खु अप्पट्ठो होति अप्पकिच्चो सुभरो सुसन्तोसो
 जीवितपरिक्खारेसु; अप्पाहारो होति अनोदरिक्तं अनुयुत्तो; अप्प-
 5 मिद्धो होति जागरियं अनुयुत्तो; यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
 विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं - अप्पिच्छकथा ...पे०... विमुत्तिआणदस्सन-
 कथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिर-
 लाभी; यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
 धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापानस्सति भावेन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं
 10 पटिविज्झती" ति ।

८. आरञ्जकसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापान-
 स्सति बहुलीकरोन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झति । कतमेहि
 पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अप्पट्ठो होति अप्पकिच्चो सुभरो
 सुसन्तोसो जीवितपरिक्खारेसु; अप्पाहारो होति अनोदरिक्तं अनुयुत्तो;
 15 अप्पमिद्धो होति जागरियं अनुयुत्तो; आरञ्जको होति पन्तसेनासनो;
 यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
 समन्नागतो भिक्खु आनापानस्सति बहुलीकरोन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं
 पटिविज्झती" ति ।

९. सीहसुत्तं

१. "सीहो, भिक्खवे, भिगराजा सायन्हसमयं आसया निवख-
 20 मति; आसया निवखमित्वा विजम्भति; विजम्भित्वा समन्ता चतुद्दि-
 अनुविलोकेति; समन्ता चतुद्दि- अनुविलोकेत्वा तिवखत्तुं सीहनार्दं
 नदति; तिवखत्तुं सीहनार्दं नदित्वा गोचराय पक्कमति । सो हत्थिस्स
 चे पि पहारं देति, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्चं; महिस्स
 चे पि पहारं देति, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्चं; गवस्स

चे पि पहारं देति, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्चं; दीपिस्स चे पि पहारं देति, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्चं; खुद्दकानं चे पि पाणानं पहारं देति अन्तमसो ससविळारानं पि, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्चं । तं किस्स हेतु ? 'मा मे योगपथो नस्सा' ति ।

B. 107

R. 122

5

२. "सीहो ति खो, भिक्खवे, तथागतस्सेतं अधिवचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स । यं खो, भिक्खवे, तथागतो परिसाय धम्मं देसेति, इदमस्स होति सीह्लादस्मि । भिक्खूनां चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्चं; भिक्खुनीनां चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्चं; उपासकानं चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्चं; उपासिकानं चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्चं; पुथुज्जनानं चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति अन्तमसो अन्नभारनेसादानं पि, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्चं । तं किस्स हेतु ? धम्मगरु, भिक्खवे, तथागतो धम्मगरवो" ति ।

10

15

१०. ककुधधेरसुतं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । तेन खो पन समयेन ककुधो नाम कोळियपुत्तो^१ आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स उपट्ठाको अधुनाकालङ्कतो अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो । तस्स एवरूपो अत्तभावपटिलाभो होति — सेय्यथापि नाम द्वे वा तीणि वा भागधकानि^२ गामक्खेत्तानि । सो तेन अत्तभावपटिलाभेन नेव^३ अत्तानं नो परं^३ व्यावाघेति ।

20

२. अथ खो ककुधो देवपुत्तो येनायस्मा महामोग्गल्लानो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो ककुधो देवपुत्तो आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच — "देवदत्तस्स, भन्ते, एवरूपं इच्छागतं

25

R. 123

B. 108

उप्पज्जि - 'अहं भिक्खुसङ्घं परिहरिस्सामी' ति । सहचित्तुप्पादा च, भन्ते, देवदत्तो तस्सा इद्धिया परिहीनो' ति । इदमवोच ककुधो देवपुत्तो । इदं वत्वा आयस्मन्तं महामोगल्लानं अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा तत्थेवन्तरधायि ।

- 5 ३. अथ खो आयस्मा महामोगल्लानो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा महामोगल्लानो भगवन्तं एतदवोच -

४. "ककुधो नाम, भन्ते, कोळियपुत्तो मम" उपट्ठाको अधुना-
कालङ्कतो अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो होति' । तस्स एवरूपो
10 अत्तभावपटिलाभो - सेय्यथापि नाम द्वे वा तीणि वा मागधकानि गाम-
क्खेत्तानि । सो तेन अत्तभावपटिलाभेन नेव अत्तानं नो परं व्याबाधेति ।
अथ खो, भन्ते, ककुधो देवपुत्तो येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो, भन्ते, ककुधो
देवपुत्तो मं एतदवोच - 'देवदत्तस्स, भन्ते, एवरूपं इच्छागतं उप्पज्जि
15 - अहं भिक्खुसङ्घं परिहरिस्सामी ति । सहचित्तुप्पादा च, भन्ते, देवदत्तो
तस्सा इद्धिया परिहीनो' ति । इदमवोच, भन्ते, ककुधो देवपुत्तो । इदं
वत्वा मं अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा तत्थेवन्तरधायी' ति ।

५. "किं पन ते, मोगल्लान, ककुधो देवपुत्तो चेतसा चेतो
परिच्च विदितो - 'यं किञ्चि ककुधो देवपुत्तो भासति सब्बं तं तथेव
20 होति, नो अञ्जया'" ति ?

"चेतसा चेतो परिच्च विदितो मे, भन्ते, ककुधो देवपुत्तो - 'यं
किञ्चि ककुधो देवपुत्तो भासति सब्बं तं तथेव होति, नो
अञ्जया'" ति ।

६. "रक्खस्सेतं, मोगल्लान, वाचं ! रक्खस्सेतं^१, मोगल्लान,
25 वाचं ! इदानीं सो मोघपुरिसो अत्तना व अत्तानं पातुकरिस्सति ।

६. "पञ्चमे, मोगल्लान, सत्थारो सन्तो संविज्जमाना
लोकरिस्मि । कतमे पञ्च ? इध, मोगल्लान, एकच्चो सत्था अपरि-
गुद्धसीलो समानो 'परिसुद्धसीलोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धं मे

B. 110

एवरूपं खो, मोगल्लान, सत्थारं सावका धम्मदेसनतो रक्खन्ति; एवरूपो च पन सत्था सावकेहि धम्मदेसनतो रक्खं पच्चासीसति ।

६. “पुन च परं, मोगल्लान, इधेकच्चो सत्था अपरिसुद्धवेय्याकरणो समानो ‘परिसुद्धवेय्याकरणोम्ही,’ ति पटिजानाति ‘परिसुद्धं मे वेय्याकरणं परियोदातं असङ्किलिट्ठं’ ति । तमेनं सावका एवं जानन्ति — ‘अयं खो भवं सत्था अपरिसुद्धवेय्याकरणो समानो परिसुद्धवेय्याकरणोम्ही,’ ति पटिजानाति ‘परिसुद्धं मे वेय्याकरणं परियोदातं असङ्किलिट्ठं’ ति । मयं चेव खो पन गिहीनं आरोचेय्याम, नास्सस्स मनापं । यं खो पनस्स अमनापं, कथं नं मयं तेन समुदाचरेय्याम — ‘सम्मन्नति खो पन चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन; यं तुमो करिस्सति तुमो व तेन पञ्जायिस्सती’ ति । एवरूपं खो, मोगल्लान, सत्थारं सावका वेय्याकरणतो रक्खन्ति; एवरूपो च पन सत्था सावकेहि वेय्याकरणतो रक्खं पच्चासीसति ।

१०. “पुन च परं, मोगल्लान, इधेकच्चो सत्था अपरिसुद्ध-
 15 ज्ञाणदस्सनो समानो ‘परिसुद्धज्ञाणदस्सनोम्ही,’ ति पटिजानाति ‘परिसुद्धं मे ज्ञाणदस्सनं परियोदातं असङ्किलिट्ठं’ ति । तमेनं सावका एवं जानन्ति — ‘अयं खो भवं सत्था अपरिसुद्धज्ञाणदस्सनो समानो परिसुद्धज्ञाणदस्सनोम्ही,’ ति पटिजानाति ‘परिसुद्धं मे ज्ञाणदस्सनं परियोदातं असङ्किलिट्ठं’ ति । मयं चेव खो पन गिहीनं आरोचेय्याम, नास्सस्स मनापं । यं खो पनस्स अमनापं, कथं नं मयं तेन समुदाचरेय्याम — ‘सम्मन्नति खो पन चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन; यं तुमो करिस्सति तुमो व तेन पञ्जायिस्सती’ ति । एवरूपं खो, मोगल्लान, सत्थारं सावका ज्ञाणदस्सनतो रक्खन्ति; एवरूपो च पन सत्था सावकेहि ज्ञाणदस्सनतो रक्खं पच्चासीसति । इमे खो,
 R. 126 20 मोगल्लान, पञ्च सत्थारो सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ।

११. “अहं खो पन, मोगल्लान, परिसुद्धसीलो समानो ‘परिसुद्धसीलोम्ही,’ ति पटिजानामि ‘परिसुद्धं मे सीलं परियोदातं असङ्किलिट्ठं’ ति । न च मं सावका सीलतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि सीलतो रक्खं पच्चासीसामि । परिसुद्धाजीवो समानो ‘परिसुद्धाजीवोम्ही,’ ति
 31 पटिजानामि ‘परिसुद्धो मे आजीवो परियोदातो असङ्किलिट्ठो’ ति ।

भिक्षवे, भिक्षु एवंभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सततं समितं कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

२. "ठितस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु
अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति, 5
ठितो पि, भिक्षवे, भिक्षु एवंभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सततं समितं
कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

३. "निसिन्नस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु
अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति, 10
निसिन्नो पि, भिक्षवे, भिक्षु एवंभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सततं
समितं कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

४. "सयानस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो जागरस्स उप्पज्जति
कामवित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे
भिक्षु अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं 15
गमेति, सयानो पि, भिक्षवे, भिक्षु जागरो एवंभूतो 'अनातापी
अनोत्तापी सततं समितं कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

५. "चरतो चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति कामवित्तको
वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु नाधिवासेति,
पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, चरं पि, भिक्षवे, भिक्षु 20
एवंभूतो 'आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहित्तो' ति
वुच्चति ।

६. "ठितस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु
नाधिवासेति, पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, ठितो 25
पि, भिक्षवे, भिक्षु एवंभूतो 'आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्ध-
विरियो पहित्तो' ति वुच्चति ।

७. "निसिन्नस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु

न च मं सावका आजीवतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि आजीवतो रक्खं पच्चासीसामि । परिसुद्धधम्मदेसनो समानो 'परिसुद्धधम्मदेसनो-म्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धा मे धम्मदेसना परियोदाता असङ्घिलिट्ठा' ति । न च मं सावका धम्मदेसनतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि धम्मदेसनतो रक्खं पच्चासीसामि । परिसुद्धवेय्याकरणो समानो 'परिसुद्धवेय्याकरणोम्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धं मे वेय्याकरणं परियो-दातं असङ्घिलिट्ठं' ति । न च मं सावका वेय्याकरणतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि वेय्याकरणतो रक्खं पच्चासीसामि । परिसुद्धजाणदस्सनो समानो 'परिसुद्धजाणदस्सनोम्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धं मे जाणदस्सनं परियोदातं असङ्घिलिट्ठं' ति । न च मं सावका जाणदस्सनतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि जाणदस्सनतो रक्खं पच्चासीसामी" ति ।

ककुधवग्गो दसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे सम्पदा व्याकरणं, फासु^१ अकुप्पपञ्चमं^२ ।

R. 127

सुत्तं कथा^३ आरज्जको^३, सीहो^३ च ककुधो दसा ति^३ ॥

दुतियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

११. फासुविहारवग्गो

१. सारज्जमुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, सेखवेसारज्जकरणा धम्मा । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सीलवा होति, बहस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, पञ्चवा होति ।

२. "यं, भिक्खवे, अस्सदस्स सारज्जं होति, सद्धस्स तं सारज्जं न होति । तस्मायं धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

३. "यं, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सारज्जं होति, सीलवतो तं सारज्जं न होति । तस्मायं धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

१-१. फासुकुप्पेन पञ्चमं - स्या०, रो० । २-२. कयञ्च अरज्जं - स्या०, रो० ।

३-३. सीहककुधेन ते दसाति - स्या०, रो० । ४. य खो - स्या० ।

४. “यं, भिक्खवे, अप्पस्सुतस्स सारज्जं होति, बहुस्सुतस्स तं सारज्जं न होति । तस्मायं धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

५. “यं, भिक्खवे, कुसीतस्स सारज्जं होति, आरद्धविरियस्स तं सारज्जं न होति । तस्मायं धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

६. “यं, भिक्खवे, दुप्पञ्चस्स सारज्जं होति, पञ्चवतो तं सारज्जं न होति । तस्मायं धम्मो सेखवेसारज्जकरणो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च सेखवेसारज्जकरणा धम्मा” ति ।

२. उत्सङ्कितसुत्तं

R. 128

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु उत्सङ्कित-परिसङ्कितो होति पापभिक्खू ति अपि अकुप्पधम्मो^१ पि^२ । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु वेसियागोचरो वा होति, विघवागोचरो वा होति, थुल्लकुमारिकागोचरो^३ वा होति, पण्डकगोचरो वा होति, भिक्खुनीगोचरो वा होति ।

B. 113

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु उत्सङ्कितपरिसङ्कितो होति पापभिक्खू ति अपि अकुप्पधम्मो पी” ति ।

३. महाचोरसुत्तं

13

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धिं पि छिन्दति, निल्लोपं पि हरति, एकागारिकं पि करोति, परिपन्ये पि तिट्ठति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो च होति, गहननिस्सितो च, बलवनिस्सितो च, भोगचागी च, एकचारी च ।

20

२. “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो नदीविदुग्गं वा निस्सितो होति पव्वतविसमं वा । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो गहननिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो तिणगहनं वा निस्सितो होति खखगहनं वा

१-१. अकुप्पधम्मो - मी०, स्या०; कुप्पधम्मो पि - रो० । २. थुल्लकुमारीगोचरो - स्या०, रो० ।

रोधं वा महावनसण्डं वा । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो गहननिस्सितो होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सितो होति । तस्स एवं होति — ‘सचे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इमे मे’ राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थं भणिस्सन्ती’ ति । सचे नं कोचि किञ्चि आह, त्यास्स राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थं भणन्ति । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति ।

R. 129

५. “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो भोगचागी होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो अद्भो होति महद्धनो महाभोगो । तस्स एवं होति — ‘सचे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इतो भोगेन पटिसन्थरिस्सामी’ ति । सचे नं कोचि किञ्चि आह, ततो भोगेन पटिसन्थरति । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो भोगचागी होति ।

10

६. “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो एकचारी होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो एकको व गहणानि^१ कत्ता होति । तं किस्स हेतु ? ‘मा मे गुय्हमन्ता वहिद्धा सम्भेदं अगमंसू’ ति । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो एकचारी होति ।

B. 114

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धिं पि छिन्दति निल्लोपं पि हरति एकागारिकं पि करोति परिपन्थे पि तिट्ठति ।

20

७. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पाप-भिक्खु खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विज्झूतं, वहुं च अपुज्झं पसवति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो च होति, गहननिस्सितो च, बलवनिस्सितो च, भोगचागी च, एकचारी च ।

25

८. “कथं च, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो होति ।

१. गेवं — खी० । २. स्या०, रो० पोत्यकेषु नत्थि । ३. निग्गहणानि — सी०, स्या०, रो० ।

R. 130

६. “कथं च, भिक्षवे, पापभिक्षु गहननिस्सितो होति ? इध, भिक्षवे, पापभिक्षु भिच्छादिट्टिको होति अन्तग्गाहिकाय दिट्ठिया समन्नागतो । एवं खो, भिक्षवे, पापभिक्षु गहननिस्सितो होति ।

१०. “कथं च, भिक्षवे, पापभिक्षु बलवनिस्सितो होति ? 5 इध, भिक्षवे, पापभिक्षु राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सितो होति । तस्स एवं होति — ‘सचे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इमे मे राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थं भणिस्सन्ती’ ति । सचे नं कोचि किञ्चि आह, त्यास्स’ राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थं भणन्ति । एवं खो, भिक्षवे, पापभिक्षु बलवनिस्सितो होति ।

११. “कथं च, भिक्षवे, पापभिक्षु भोगचागी होति ? इध, 10 भिक्षवे, पापभिक्षु लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-भेसज्जपरिक्खारानं । तस्स एवं होति — ‘सचे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इतो लाभेन पटिसन्थरिस्सामी’ ति । सचे नं कोचि किञ्चि आह, ततो लाभेन पटिसन्थरति । एवं खो, भिक्षवे, पापभिक्षु भोगचागी होति ।

D. 115 15

१२. “कथं च, भिक्षवे, पापभिक्षु एकचारी होति ? इध, भिक्षवे, पापभिक्षु एकको व पच्चन्तिमेसु जनपदेसु निवासं कप्पेति । सो तत्थ कुलानि उपसङ्कमन्तो लाभं लभति । एवं खो, भिक्षवे, पाप-भिक्षु एकचारी होति ।

20 “इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पापभिक्षु खतं उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विञ्जूनं, यद्दं च अपुञ्जं पसवती” ति ।

४. समणसुखुमालसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु समणेसु समणसुखुमालो होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु याचितो व बहलं चीवरं परिभुज्जति, अण्णं अयाचितो; याचितो व 25 बहलं पिण्डपातं परिभुज्जति, अण्णं अयाचितो; याचितो व बहलं सेनासनं परिभुज्जति, अण्णं अयाचितो; याचितो व बहलं गिलानप्पच्चयभेसज्ज-परिक्खारं परिभुज्जति, अण्णं अयाचितो । येहि सो पन सग्रहाचारीहि

सद्धिं विहरति, त्यास्स मनापेनेव बहुलं कायकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं
 अमनापेन; मनापेनेव बहुलं वचीकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन;
 मनापेनेव बहुलं मनोकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापंयेव
 उपहारं उपहरन्ति, अप्पं अमनापं । यानि खो पन तानि वेदयितानि
 पित्तसमुद्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपाति- 5
 कानि वा उतुपरिणामजानि वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि
 वा कम्मविपाकजानि वा, तानिस्स न बहुदेव उप्पज्जन्ति । अप्पावाधो
 होति, चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकाम-
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं खया अनासवं
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा 10
 उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
 गतो भिक्खु समणेषु समणसुखुमालो होति ।

२. “यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘समणेषु
 समणसुखुमालो’ ति, ममेव तं, भिक्खवे, सम्मावदमानो वदेय्य — ‘समणेषु
 समणसुखुमालो’ ति । अहं हि’, भिक्खवे, याचितो व बहुलं चीवरं 15 D. 116
 परिभुञ्जामि, अप्पं अयाचितो; याचितो व बहुलं पिण्डपातं परि-
 भुञ्जामि, अप्पं अयाचितो; याचितो व बहुलं सेनासनं परिभुञ्जामि,
 अप्पं अयाचितो; याचितो व बहुलं गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिवस्सरं
 परिभुञ्जामि, अप्पं अयाचितो । येहि खो पन भिक्खूहि सद्धिं विहरामि,
 ते मं मनापेनेव बहुलं कायकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मना- 20
 पेनेव बहुलं वचीकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापेनेव बहुलं
 मनोकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्पं अमनापेन; मनापंयेव उपहारं उप-
 हरन्ति, अप्पं अमनापं । यानि खो पन तानि वेदयितानि — पित्तसमु-
 द्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपातिकानि
 वा उतुपरिणामजानि वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि 25
 वा कम्मविपाकजानि वा — तानि मे न बहुदेव उप्पज्जन्ति ।
 अप्पावाधोहमस्मि, चतुस्रं खो पनस्मि ज्ञानानं आभिचेतसिकानं^१
 दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी^४ अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
 आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरामि ।

R. 132

१. रो० पोत्यके नत्थि । २-२. खो पन — सी०; स्या०, रो० पोत्यकेमु नत्थि ।
 ३. अभिचेतसिकान — रो० । ४. निकामलाभी होमि — सी० ।

“यं हि तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘समणेषु समणसुखुमालो’ ति, ममेव तं, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘समणेषु समणसुखुमालो’” ति ।

५. फासुविहारसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, फासुविहारा । कतमे पञ्च ? इध,
 5 भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठितं होति सन्नह्यचारीसु आवि
 चेव रहो च, मेत्तं वचीकम्मं ... मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठितं होति सन्नह्य-
 चारीसु आवि चेव रहो च । यानि तानि सीलानि अखण्डानि अच्छिद्धानि
 असबलानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विञ्जुप्पसत्थानि अपरामद्धानि
 10 समाधिसंवत्तनिकानि, तथारूपेहि सीलेहि सीलसामञ्जगतो विहरति
 सन्नह्यचारीहि आवि चेव रहो च । यायं दिट्ठि अरिया निय्यानिका
 निय्याति तक्करस्स सम्मा दुक्खक्खयाय, तथारूपाय दिट्ठिया दिट्ठि-
 सामञ्जगतो विहरति सन्नह्यचारीहि आवि चेव रहो च । इमे खो,
 भिक्खवे, पञ्च फासुविहारा” ति ।

६. आनन्दसुत्तं

B 117

१. एकं समयं भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे ।
 15 अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा
 भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा
 आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

२. “कितावता नु खो, भन्ते, भिक्खु सङ्घे^१ विहरन्तो फासुं^२
 विहरेय्या” ति ?

R. 133 20

“यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना^३ सीलसम्पन्नो होति, नो
 परं अधिसीले सम्पवत्ता^४; एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे
 विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ।

३. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु सङ्घे
 विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ?

१-१. भिक्खुसङ्घो — स्या०, रो० । २. फासु — रो० । ३. अत्तना च — रो० ।
 ४. सम्पवत्ता होति — रो० ।

“सिया, आनन्द ! यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-
सम्पन्नो होति, नो परं अधिसीले सम्पवत्ता; अत्तानुपेक्खी च होति,
नो परानुपेक्खी; एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासुं
विहरेय्या” ति ।

४. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु सङ्घे 5
विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ?

“सिया, आनन्द ! यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-
सम्पन्नो होति, नो परं अधिसीले सम्पवत्ता; अत्तानुपेक्खी च होति, नो
परानुपेक्खी; अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जातकेन नो परितस्सति;
एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति । 10

५. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु सङ्घे
विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ?

“सिया, आनन्द ! यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-
सम्पन्नो होति, नो परं अधिसीले सम्पवत्ता; अत्तानुपेक्खी च होति,
नो परानुपेक्खी; अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जातकेन नो परि- 15
तस्सति; चतुन्नं च^१ ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं
निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी; एत्तावता^२ पि खो,
आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ।

६. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु
सङ्घे विहरन्तो फासुं विहरेय्या” ति ? 20

“सिया, आनन्द ! यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-
सम्पन्नो होति, नो परं अधिसीले सम्पवत्ता; अत्तानुपेक्खी च होति,
नो परानुपेक्खी; अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जातकेन^३ नो
परितस्सति; चतुन्नं च ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं
निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी; आसवानं^४ च^५ 25
खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा
सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति; एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु
सङ्घे विहरन्तो फासुं विहरेय्य ।

B. 118

20

R. 134

25

१. आनन्दा ति भगवा अवोच - स्या०, रो० । २-२. चतुन्नं - रो० । ३-३. एतावता
खो - स्या०, रो० । ४. अपञ्जातिकेन - स्या०, रो० । ५-५. आसवानं - सी०, रो० ।

“इमंहा चाहं, आनन्द, फासुविहारा अञ्जो फासुविहारो उत्तरितरो वा पणीततरो वा नत्थी ति वदामी” ति ।

७. सीलसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जाकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलसम्पन्नो होति, समाधिसम्पन्नो होति, पञ्जासम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिआणदस्सनसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जाकखेत्तं लोकस्सा” ति ।

८. असेखसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जाकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि, पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्जाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिआणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जाकखेत्तं लोकस्सा” ति ।

९. चातुद्दिसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु चातुद्दिसो होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसग्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसान-कल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिमुद्धं ग्रहाचरियं अभिवदन्ति,

तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता^१ वचसा परिचिता मनसानु-
पेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; सन्तुट्ठो होति इत्तरीतरचीवरपिण्ड-
पातसेनासनगिलानप्यन्वयभेसज्जपरिक्खारेन^२; चतुन्नं ज्ञानानं आभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी; आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति 5
दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि,
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु चातुद्दिसो होती” ति ।

१०. अरञ्जसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं अरञ्ज-
वनपत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । कतमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा- 10
पदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; आरद्धविरियो
विहरति थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु; चतुन्नं
ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति
अकिच्छलाभी अकसिरलाभी; आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति
पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज 15
विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
अलं अरञ्जवनपत्यानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

फासुविहारवग्गो एकादसमो ।

तस्सुदानं

सारज्जं सङ्कितो चोरो, सुखुमाल^३ फासु पञ्चमं ।
आनन्द सीलासेखा^४ च^५, चातुद्दिसो अरञ्जेन चा ति ॥

१२. अन्धकविन्दवग्गो

१. कुलूपकसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको^१ भिक्खु 20
कुलेसु अप्पियो च होति अमनापो च अग्रह च अभावनीयो च । कतमेहि

१. धता - स्या०, रो० । २. इत्तरीतरेण० - स्या० । ३. सुखुमाल - स्या०, रो० ।
४-४. सीलसेखिया - स्या०, रो० । ५. कुलूपको - स्या०, रो० ।

पञ्चहि ? असन्धवविस्सासी^१ च होति, अनिस्सरविकप्पी च, विस्स-
ट्ठुपसेवी^२ च, उपकण्णकजप्पी च, अतियाचनको च । इमेहि खो,
भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्षु कुलेसु अपियो
च होति अमनापो च अगुरु च अभावनीयो च ।

- 5 २. “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्षु
कुलेसु पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ?
न असन्धवविस्सासी च होति, न अनिस्सरविकप्पी च, न विस्सट्ठुपसेवी
R. 137 च, न उपकण्णकजप्पी च, न अतियाचनको च । इमेहि खो, भिक्षवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्षु कुलेसु पियो च होति मनापो
10 च गरु च भावनीयो चा” ति ।

२. पच्छासमणसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो पच्छासमणो न
आदातव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? अतिदूरे वा गच्छति अच्चासन्ने
B. 121 वा, न पत्तपरियापन्नं गण्हति^३, आपत्तिसामन्ता भणमानं न निवारति,
भणमानस्स अन्तरन्तरा कथं ओपातेति, दुप्पञ्चो होति जळो एळमूगो ।
15 इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पच्छासमणो न
आदातव्वो ।

२. “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो पच्छासमणो आदा-
तव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? नातिदूरे गच्छति न अच्चासन्ने, पत्तपरिया-
पन्नं गण्हति, आपत्तिसामन्ता भणमानं निवारति, भणमानस्स न अन्त-
20 रन्तरा कथं ओपातेति, पञ्जवा होति अजळो अनेळमूगो । इमेहि
खो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पच्छासमणो आदातव्वो” ति ।

३. सम्मासमाधिमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अभव्वो
सम्माममाधि उपगम्पज्ज विहरितुं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भित्तवे,
भिक्षु भक्कमो होति रूपानं, अक्कमो सद्धानं, अक्कमो गन्धानं, अक्कमो

१. धम्मपुनरिवाणी - गी० । २. विस्सट्ठुपसेवी - गी०; प्पट्ठुपसेवी - द्वा०;
प्पट्ठुपसेवी - रो० । ३. गण्हति - द्वा०, रो० ।

नाधिवासेति, पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, निसिन्नो
पि, भिक्खवे, भिक्खु एवंभूतो 'आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्ध-
विरियो पहितत्तो' ति वुच्चति ।

1. 321

५ द. "सयानस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो जागरस्स
उप्पज्जति कामवितक्को वा व्यापादवितक्को वा विहिंसावितक्को वा ।
२. 14 तं चे भिक्खु नाधिवासेति, पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं
गमेति, सयानो^१ पि, भिक्खवे, भिक्खु जागरो एवंभूतो 'आतापी
ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहितत्तो' ति वुच्चती ति ।

10.

"चरं वा यदि वा तिट्ठं, निसिन्नो उद^२ वा सयं ।

यो वितक्कं वितक्केति, पापकं गेहनिस्सितं ॥

"कुम्मगाप्पटिपन्नो^३ सो, मोहनेय्येसु मुच्छित्तो ।

अभव्वो तादिसो भिक्खु, फुट्ठं सम्बोधिमुत्तमं ॥

"यो च चरं वा तिट्ठं वा, निसिन्नो उद वा सयं ।

वितक्कं समयित्वान, वितक्कूपसमे रतो ।

15

भव्वो सो तादिसो भिक्खु, फुट्ठं सम्बोधिमुत्तमं" ति ॥

२. सीलसुत्तं

20

१. "सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा, पाति-
मोक्खसंवरसंवृता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु भय-
दस्साविनो । समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसु । सम्पन्नसीलानं वो,
भिक्खवे, विहरतं सम्पन्नपातिमोक्खानं पातिमोक्खसंवरसंवृतानं विहरतं
आचारगोचरसम्पन्नानं अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावीनं समादाय सिक्खतं
सिक्खापदेसु किमस्स उत्तरि^४ करणीयं ?

25

२. "चरतो चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो अभिज्झाव्यापादो विगतो
होति, योनमिद्धं^५ ... उदच्चकुक्कुच्चं ... विचिकिच्छा पहीना होति,
आरद्धं होति विरियं असल्लीनं, उपट्ठिता सति असम्मूढा, पस्सद्धो कायो
आरद्धो, समाहितं चित्तं एकगं, चरं पि, भिक्खवे, भिक्खु एवंभूतो
'आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहितत्तो' ति वुच्चति ।

१. सयानो - रो० । २. उदा - रो० । ३. कुम्मगं पटिपन्नो - सी० ; कुम्मग-
पटिपन्नो - रो० । ४. उत्तरि - सी०, रो० । ५. योनमिद्ध - म० । ६. होन्ति - रो० ।

रसानं, अक्खमो फोदुब्बानं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितुं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितुं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपानं, खमो सद्धानं, खमो गन्धानं, खमो रसानं, खमो फोदुब्बानं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भव्वो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितुं” ति ।

R. 138

४. अन्यकविन्दसुतं

१. एकं समयं भगवा मगधेसु विहरति अन्यकविन्दे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धं खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच —

२. “ये ते, आनन्द, भिक्खू नवा अचिरपव्वजिता अधुनागता इमं धम्मविनयं, ते वो, आनन्द, भिक्खू पञ्चसु धम्मेसु समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा । कतमेसु पञ्चसु ? ‘एथ तुम्हे, आवुसो, सीलवा होथ, पातिमोक्खसंवरसंवुता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणु- मत्तेसु वज्जेसु भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसू’ ति — इति पातिमोक्खसंवरे समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा ।

B. 122

३. “एथ तुम्हे, आवुसो, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा विहरथ आरक्ख- सतिनो निपक्कसतिनो, सारक्खितमानसा सतारक्खेन चेतसा समन्ना- गता’ ति — इति इन्द्रियसंवरे समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा ।

20

४. “एथ तुम्हे, आवुसो, अप्पभस्सा होथ, भस्से परियन्तकारिनो’ ति — इति भस्सपरियन्ते समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा ।

५. “एथ तुम्हे, आवुसो, आरज्जका होथ, अरज्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवथा’ ति — इति कायवूपकासे समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा ।

25

६. “एथ तुम्हे, आवुसो, सम्मादिट्ठिका होथ सम्मादस्सनेन समन्नागता’ ति — इति सम्मादस्सने समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठा-

पेतव्वां । ये ते, आनन्द, भिक्खू नवा अचिरपव्वजिता अधुनागता इमं धम्मविनयं, ते वो, आनन्द, भिक्खू इमेसु पञ्चसु धम्मेसु समादपेतव्वा निवेसेतव्वा पतिट्ठापेतव्वा” ति ।

५. मच्छरिनीसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
5 निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरिनी होति,
कुलमच्छरिनी होति, लाभमच्छरिनी होति, वण्णमच्छरिनी होति,
धम्ममच्छरिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
गता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
10 निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरिनी होति,
न कुलमच्छरिनी होति, न लाभमच्छरिनी होति, न वण्णमच्छरिनी
होति, न धम्ममच्छरिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ति ।

६. वण्णतासुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
15 निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा वण्णा-
रहस्स अवण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने
पसादं उपदंसेति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने अप्पसादं
उपदंसेति, सट्ठादेव्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
20 धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा
प्रवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
110 वण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने अप्पसादं
उपदंसेति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति,

सद्वादेयं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
गता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे" ति ।

७. इस्सुकिनीमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा ९
वण्णारहस्स अवण्णं भासति, इस्सुकिनी च होति, मच्छरिनी च, सद्वा-
देयं" विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता
भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा १०
अवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
वण्णं भासति, अनिस्सुकिनी च होति, अमच्छरिनी च, सद्वादेयं न
विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी
यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे" ति ।

, D. 121

८. मिच्छादिद्विकमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं १५
निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा वण्णा-
रहस्स अवण्णं भासति, मिच्छादिद्विका च होति, मिच्छासङ्कुप्पा च,
सद्वादेयं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता
भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२०

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथा-
भतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अविनुच्च परियोगाहेत्वा वण्णा-
रहस्स वण्णं भासति, सम्मादिद्विका च होति, सम्मासङ्कुप्पा च, सद्वादेयं
न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता २५
भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे" ति ।

R. 141

६. मिच्छावाचासुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स अवण्णं भासति, मिच्छावाचा च होति, मिच्छाकम्मन्ता च,
5 सद्वादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्ना-
गता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा
अवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
10 वण्णं भासति, सम्मावाचा च होति, सम्माकम्मन्ता च, सद्वादेय्यं न
विनिपातेति । इमेहि खो भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी
यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ति ।

१०. मिच्छावायामसुत्तं

B. 125

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
15 गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स अवण्णं भासति, मिच्छावायामा च होति, मिच्छासतिनी
R. 142 च, सद्वादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि
समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
20 निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा
अवण्णारहस्स अवण्णं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
वण्णं भासति, सम्मावायामा च होति, सम्मासतिनी च, सद्वादेय्यं न
विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागता
भिक्खुनी यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ति ।

अन्धकविन्दवग्गे द्वादसमो ।

तत्सुदानं

कुलूपको पञ्चासमणो, समाधिअन्धकविन्दं ।

मच्छरी वण्णना इस्सा, दिट्ठिवाचाय वायमा' ति ॥

१३. गिलानवग्गो

१. गिलानसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन गिलान-
साला तेनुपसङ्गमि । अद्दसा खो भगवा अञ्जतरं भिक्खुं दुव्वलं गिला- ३
नकं; दिस्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्खू
आमन्तेसि —

२. “यं कञ्चि^१, भिक्खवे, भिक्खुं^२ दुव्वलं गिलानकं पञ्च
धम्मा न विजहन्ति, तस्सेतं पाटिकह्वं — ‘नचिरस्सेव आसवानं खया
अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छि- 10
कत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सती” ति^३ । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सब्वलोके
अनभिरतसञ्जी, सब्वसह्कारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो
पनस्स अज्झतं सूपट्ठिता होति । यं कञ्चि, भिक्खवे, भिक्खुं दुव्वलं
गिलानकं इमे पञ्च धम्मा न विजहन्ति, तस्सेतं पाटिकह्वं — ‘नचिरस्सेव 15
आसवानं खया ... पे०... सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सती” ति ।

B. 126

R. 143

२. सतिसूपट्टितसुत्तं

१. “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा पञ्च
धम्मे भावेति पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विन्नं फलानं अञ्जतरं
फलं पाटिकह्वं — दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिता ।
कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अज्झत्तञ्जेव सति सूपट्ठिता 20
होति धम्मानं उदयत्यगामिनिया पञ्जाय, असुभानुपस्सी काये विहरति,

१. वायमो — स्या० । २. किञ्चि — म०, सी०, रो० । ३. सी०, त्या०, रो० पोत्यकेमु
नत्थि । ४-४. विहरिस्सति — स्या०, रो० ।

आहारे पटिकूलसञ्जी^१, सब्वलोके अनभिरतसञ्जी, सब्वसङ्गारेसु
अनिच्चानुपस्सी । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा
इमे पञ्च धम्मे भावेति इमे पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विन्नं फलानं
अञ्जतरं फलं पाटिकल्लं – दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे
5 अनागामिता^२” ति ।

३. पठमउपट्ठाकमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठाको^३
होति । कतमेहि पञ्चहि ? असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं न
जानाति, भेसज्जं नप्पटिसेविता होति, अत्यकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स
न यथाभूतं आवाधं आविकत्ता होति अभिक्कमन्तं वा अभिक्कमती ति
B. 127 10 पटिक्कमन्तं वा पटिक्कमती ति ठितं वा ठितो ति, उप्पन्नानं सारीरिकानं
वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं^३ खरानं कटुकानं असातानं अमनापानं पाण-
R. 144 हरानं अनधिवासकजातिको होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठाको होति ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो गिलानो सूपट्ठाको
10 होति । कतमेहि पञ्चहि ? सप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं जानाति,
भेसज्जं पटिसेविता होति, अत्यकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूतं आवाधं
आविकत्ता होति अभिक्कमन्तं वा अभिक्कमती ति पटिक्कमन्तं वा
पटिक्कमती ति ठितं वा ठितो ति, उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं
तिब्बानं खरानं कटुकानं असातानं अमनापानं पाणहरानं अधिवासक-
20 जातिको होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
गिलानो सूपट्ठाको होती” ति ।

४. दुतियउपट्ठाकमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको
नालं गिलानं उपट्ठातुं । कतमेहि पञ्चहि ? नप्पटिवलो होति भेसज्जं
संविधातुं; सप्पायासप्पायं न जानाति, असप्पायं उपनामेति, सप्पायं
25 अपनामेति; आमिसन्तरो गिलानं उपट्ठाति, नो मेत्तचित्तो; जेगुच्छी

१. पटिकूलसञ्जी – स्था०, रो० । २. दुपट्ठाको – स्था०, रो० । ३. तिप्पानं –
सी० ।

होति उच्चारं वा पस्सावं वा वन्तं वा खेळं वा नीहरितुं; नप्पटिवलो
होति गिलानं कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं
समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
गिलानुपट्ठाको नालं गिलानं उपट्ठातुं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको 5
अलं गिलानं उपट्ठातुं । कतमेहि पञ्चहि ? पटिवलो होति भेसज्जं
संविधातुं; सप्पायासप्पायं जानाति, असप्पायं अपनामेति, सप्पायं उपना-
मेति; मेत्तचित्तो गिलानं उपट्ठाति, नो आमिसन्तरो; अजेगुच्छी होति
उच्चारं वा पस्सावं वा वन्तं वा खेळं वा नीहरितुं; पटिवलो होति गिलानं
कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । 10
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको अलं
गिलानं उपट्ठातुं” ति । R. 145

५. पठमअनायुस्सामुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा अनायुस्सा । कतमे पञ्च ?
असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं न जानाति, अपरिणतभोजी च होति,
अकालचारी च होति, अग्रहचारी च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा 15
अनायुस्सा ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा आयुस्सा । कतमे पञ्च ?
सप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं जानाति, परिणतभोजी च होति, काल-
चारी च होति, ब्रह्मचारी च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा
आयुस्सा” ति । 20

६. दुत्तियअनायुस्सामुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा अनायुस्सा । कतमे पञ्च ?
असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं न जानाति, अपरिणतभोजी च होति,
दुस्सीलो च, पापमित्तो च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा अनायुस्सा ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा आयुस्सा । कतमे पञ्च ?

सप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं जानाति, परिणतभोजी च होति, सीलवा च, कल्याणमित्तो च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा आयुस्ता” ति ।

७. वपकासमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नालं सङ्गम्हा वपकासितुं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, कामसङ्कप्पबहुलो च विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नालं सङ्गम्हा वपकासितुं ।

10 २. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं सङ्गम्हा वपकासितुं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन गिलानप्पच्चय-
B. 129 भेसज्जपरिक्खारेन, नेक्खम्मसङ्कप्पबहुलो च विहरति । इमेहि खो,
15 भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं सङ्गम्हा वपकासितुं” ति ।

८. समणसुखसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, समणदुक्खानि । कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन,
20 असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च समणदुक्खानि ।

२. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, समणसुखानि । कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, सन्तुट्ठो
25 होति इतरीतरेन गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अभिरतो च ब्रह्म-चरियं चरति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च समणसुखानी” ति ।

६. परिकुप्पसुतं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, आपायिका नेरयिका परिकुप्पा अते-
किच्छा । कतमे पञ्च ? माता जीविता वोरोपिता होति, पिता जीविता
वोरोपितो होति, अरहं जीविता वोरोपितो होति, तथागतस्स द्दुट्ठेन
चित्तेन लोहितं उप्पादितं होति, सद्धो भिन्नो होति । इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च आपायिका नेरयिका परिकुप्पा अतेकिच्छा” ति ।

5

१०. व्यसनसुतं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, व्यसनानि । कतमानि पञ्च ?
जातिव्यसनं, भोगव्यसनं, रोगव्यसनं, सीलव्यसनं, दिट्ठिव्यसनं । न,
भिक्खवे, सत्ता जातिव्यसनहेतु वा भोगव्यसनहेतु वा रोगव्यसनहेतु
वा कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।
सीलव्यसनहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता दिट्ठिव्यसनहेतु वा कायस्स भेदा 10
परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति । इमानि खो,
भिक्खवे, पञ्च व्यसनानि ।

R. 147

D. 130

२. “पञ्चिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? जाति-
सम्पदा, भोगसम्पदा, आरोग्यसम्पदा, सीलसम्पदा, दिट्ठिसम्पदा । न,
भिक्खवे, सत्ता जातिसम्पदाहेतु वा भोगसम्पदाहेतु वा आरोग्यसम्पदा- 15
हेतु वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति । सील-
सम्पदाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता दिट्ठिसम्पदाहेतु वा कायस्स भेदा परं
मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति । इमा खो, भिक्खवे, पञ्च
सम्पदा” ति ।

गिलानवग्गो तेरसमो ।

तत्सुद्धानं

गिलानो सत्तिसूप्पट्ठि^१, द्वे उपट्ठाका दुवायुसा ।
वपकाससमणसुखा^२, परिकुप्पं^३ व्यसनेन चा^४ ति ॥

20

१. अरहा - स्या० । २. सत्तिसूप्पट्ठान - रो० । ३. अवप्पकासदुग्गत्तानि - स्या०,
रो० । ४-४. परिकुप्पो च सम्पदा - स्या०, रो० ।

१४. राजवग्गो

१. पठमचक्कानुवत्तनसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो राजा चक्कवत्ती धम्मेनेव चक्कं वत्तेति^१; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं^२ केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, राजा चक्कवत्ती अत्थञ्जू च होति, धम्मञ्जू च, मत्तञ्जू च, कालञ्जू च, परिसञ्जू च । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो राजा चक्कवत्ती धम्मेनेव चक्कं पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना ।

R. 148

D 131

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मेनेव अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो अत्थञ्जू, धम्मञ्जू, मत्तञ्जू, कालञ्जू, परिसञ्जू । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मेनेव अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तेति; तं होति धम्मचक्कं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि” ति ।

२. दुत्तिपचक्कानुवत्तनसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो चक्कवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो पितरा पवत्तितं चक्कं धम्मेनेव अनुप्पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो चक्कवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो अत्थञ्जू च होति, धम्मञ्जू च, मत्तञ्जू च, कालञ्जू च, परिसञ्जू च । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो चक्कवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो पितरा पवत्तितं चक्कं धम्मेनेव अनुप्पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना ।

३. “ठितस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिदं ... उद्धच्चकुक्कुच्चं ... विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्धं होति विरियं असल्लीनं, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकगं, ठितो पि, भिक्खवे, भिक्खु एवंभूतो ‘आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहितत्तो’ ति वुच्चति । 5

B. 322

४. “निसिन्नस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिदं ... उद्धच्चकुक्कुच्चं ... विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्धं होति विरियं असल्लीनं, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकगं, निसिन्नो पि, भिक्खवे, भिक्खु एवंभूतो ‘आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहितत्तो’ 10 R. 15 ति वुच्चति ।

५. “सयानस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो जागरस्स अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिदं ... उद्धच्चकुक्कुच्चं ... विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्धं होति विरियं असल्लीनं, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकगं, सयानो पि, 15 भिक्खवे, भिक्खु जागरो एवंभूतो ‘आतापी ओत्तापी सततं समितं आरद्धविरियो पहितत्तो’ ति वुच्चती ति ।

“यतं चरे यतं तिट्ठे, यतं अच्छे यतं सये ।

यतं सम्मिञ्जये भिक्खु, यतमेनं पसारये ॥

“उद्धं तिरियं अपाचीनं, यावत्ता जगतो गति ।

20

समवेक्खिता च धम्मनं, खन्धानं उदयव्वयं” ॥

“चेतोसमयसामीचिं, सिक्खमानं सदा सतं ।

सततं पहितत्तो ति, आहु भिक्खुं तथाविधं” ति ॥

३. पधानसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सम्मप्पधानानि । कतमानि त्तारि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मनं 25 अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगग्हति षड्हति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मनं पहानाय छन्दं जनेति

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो सारिपुत्तो तथागतेन अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं सम्मदेव अनुप्पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, सारिपुत्तो अत्थञ्जू, धम्मञ्जू, मत्तञ्जू, कालञ्जू, परिसञ्जू । 5 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो सारिपुत्तो तथागतेन अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं सम्मदेव अनुप्पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि” ति ।

३. धम्मराजासुत्तं

१. “यो पि सो, भिक्खवे, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्म- 10 B. 132 राजा, सो पि न अराजकं चक्कं वत्तेती” ति । एवं वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — “को पन, भन्ते, रञ्जो चक्कवत्तिस्स धम्मिकस्स धम्मरञ्जो राजा” ति ? “धम्मो, भिक्खू” ति भगवा अवोच ।

२. “इध, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्म- 15 ञ्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति संविदहति अन्तोजनस्मि ।

३. “पुन च परं, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचाय- 20 मानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति संविदहति खत्तियेसु अनुयन्तेसु^१ वलकायस्मि ब्राह्मणगहपतिकेसु नेगमजानपदेसु समणब्राह्मणेसु भिगपक्खीसु । स खो सो, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्मा- 25 धिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति संविदहित्वा अन्तोजनस्मि धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति संविदहित्वा खत्तियेसु अनुयन्तेसु वलकायस्मि ब्राह्मण-

गहपतिक्केमु नेगमजानपदेसु समणव्राह्मणेसु मिगपवलीसु धम्मेनेव चक्कं पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं केनचि मनुस्सभूतेन पच्चत्तियकेन पाणिना ।

४. “एवमेव सो, भिक्खु, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मज्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहति भिक्खूमु — ‘एवरूपं कायकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं कायकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपं वचीकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं वचीकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपं मनोकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं मनोकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपो आजीवो सेवितव्वो, एवरूपो आजीवो न सेवितव्वो; एवरूपो गामनिगमो सेवितव्वो, एवरूपो गामनिगमो न सेवितव्वो’ ति ।

B. 133

५. “पुन च परं, भिक्खु, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मज्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहति भिक्खुनीमु’ ... पे०... उपासकेसु ... पे०... उपासिकासु — ‘एवरूपं कायकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं कायकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपं वचीकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं वचीकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपं मनोकम्मं सेवितव्वं, एवरूपं मनोकम्मं न सेवितव्वं; एवरूपो आजीवो सेवितव्वो, एवरूपो आजीवो न सेवितव्वो; एवरूपो गामनिगमो सेवितव्वो, एवरूपो गामनिगमो न सेवितव्वो’ ति । स खो सो,

R. 151

- भिक्खु, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मज्जेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गहं करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहत्वा भिक्खूसु, धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहत्वा भिक्खुनीसु, धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहत्वा उपासकेसु, धम्मिकं रक्खावरणगुत्तिं संविदहत्वा उपासिकासु धम्मेनेव अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तेति; तं होति चक्कं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकास्मि” ति ।

४. यसंदिशंसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो राजा खत्तियो मुद्दावसित्तो यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, सकस्मियेव विजिते विहरति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, राजा खत्तियो मुद्दावसित्तो उभतो सुजातो होति मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पिता- 5
महयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन; अङ्गो होति महद्धनो महा-
भोगो परिपुण्णकोसकोट्टागारो; बलवा खो पन होति चतुरङ्गिनिया
सेनाय समन्नागतो अस्सवाय औवादपटिकराय; परिणायको खो पनस्स
होति पण्डितो वियत्तो मेधावी पटियलो अतीतानागतपच्चुप्पन्ने अत्ये
चिन्तेतुं; तस्सिमे चत्तारो धम्मा यसं परिपाचेन्ति । सो इमिना
यसपञ्चमेन^१ धम्मेन समन्नागतो यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, सकस्मि- 10 B. 131
येव विजिते विहरति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, भिक्खवे, होति
विजितावीनं ।

२. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, विमुत्तचित्तो व^२ विहरति । कतमेहि
पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो 15
विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय
सिक्खति सिक्खापदेसु - राजा व खत्तियो मुद्दावसित्तो^३ जातिसम्पन्नो;
बहुस्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा
मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परि-
सुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता 20
वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा - राजा व
खत्तियो मुद्दावसित्तो अङ्गो महद्धनो महाभोगो परिपुण्णकोसकोट्टागारो;
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु -
राजा व खत्तियो मुद्दावसित्तो बलसम्पन्नो; पञ्जवा होति उदयत्य- 25
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खवसय-
गामिनिया - राजा व खत्तियो मुद्दावसित्तो परिणायकसम्पन्नो; तस्सिमे
चत्तारो धम्मा विमुत्तिं परिपाचेन्ति । सो इमिना विमुत्तिपञ्चमेन धम्मेन

१. व्यतो - स्या०; व्यतो - रो० । २. पञ्चमेन - सी० । ३. सी०, रो० पाल्येनु
नत्थि । ४. मुद्दावसित्तो - स्या० ।

समन्नागतो यस्सं यस्सं दिसायं विहरति विमुत्तचित्तो व विहरति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, भिक्खवे, होति विमुत्तचित्तानं” ति ।

५. पठमपत्यनासुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो खत्तियस्स मुद्दावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो रज्जं पत्येति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो खत्तियस्स मुद्दावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो उभतो सुजातो होति मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन; अभिरूपो होति दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो; मातापितूनं पियो होति मनापो; नेगमजानपदस्स पियो होति मनापो; यानि तानि रज्जं खत्तियानं मुद्दावसित्तानं सिप्पट्टानानि^१ हत्थिस्मि वा अस्सस्मि वा रथस्मि वा धनुस्मि वा थरुस्मि^२ वा^३ तत्थ सिक्खितो होति अनवयो ।

“तस्स एवं होति — ‘अहं खोम्हि उभतो सुजातो मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । कस्माहं रज्जं न पत्येय्यं ! अहं खोम्हि अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो । कस्माहं रज्जं न पत्येय्यं ! अहं खोम्हि मातापितूनं पियो मनापो । कस्माहं रज्जं न पत्येय्यं ! अहं खोम्हि नेगमजानपदस्स पियो मनापो । कस्माहं रज्जं न पत्येय्यं ! अहं खोम्हि यानि तानि रज्जं खत्तियानं मुद्दावसित्तानं सिप्पट्टानानि हत्थिस्मि वा अस्सस्मि वा रथस्मि वा धनुस्मि वा थरुस्मि वा, तत्थ^३ सिक्खितो अनवयो । कस्माहं रज्जं न पत्येय्यं’ ति ! इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो खत्तियस्स मुद्दावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो रज्जं पत्येति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु आसवानं खयं पत्येति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मा-सम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद् अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । अप्पावाधो होति अप्पातङ्को,

समवेपाकिनिया गृह्णिया समन्नागतो नात्तिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झि-
माय पधानक्खमाय; असठो होति अमायावी, यथाभूतं अत्तानं आविक्कता
सत्यरि वा विञ्जुमु वा सन्नहाचारीमु; आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मनं पहानाय, कुसलानं धम्मनं उपसम्पदाय, थामवा
दण्हपरक्कमो अनिक्खित्तपुरो कुसलेमु धम्मेमु; पञ्चावा होति १
उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा
दुक्खक्खयगामिनिया ।

“तस्स एवं होति - ‘अहं खोमिह सद्धो, सद्धाणि तया-
गतस्स बोधि - ‘इति पि सो भगवा अरहं सम्माराम्बुद्धो ... पे०... सत्था
देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्यं ! 10 R. 151
अहं खोमिह अप्पावाधो अप्पातद्धो समवेपाकिनिया गृह्णिया समन्नागतो
नात्तिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय । कस्माहं आसवानं
खयं न पत्येय्यं ! अहं खोमिह असठो अमायावी यथाभूतं अत्तानं आवि-
क्कता सत्यरि वा विञ्जुमु वा सन्नहाचारीमु । कस्माहं आसवानं
खयं न पत्येय्यं ! अहं खोमिह आरद्धविरियो विहरामि अकुसलानं 15
धम्मनं पहानाय, कुसलानं धम्मनं उपसम्पदाय, थामवा दण्हपरक्कमो
अनिक्खित्तपुरो कुसलेसु धम्मेमु । कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्यं !
अहं खोमिह पञ्चावा उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय
निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । कस्माहं आसवानं खयं
न पत्येय्यं’ ति ! इमेहि सो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो 20
भिक्खु आसवानं खयं पत्येती” ति ।

६. द्वितीयपत्यनामुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रज्जो सत्तियस्स
मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो ओपरज्जं पत्येति । कतमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्खवे, रज्जो सत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो उभतो
नुजातो होति मातितो च पितितो च, संनुद्धगृह्णिको, याव सत्तना पिता- 25
महयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन; अभिस्सो होति दस्सनीयो
पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो; मातापितूनं पियो

होति मनापो, वलकायस्स पियो होति मनापो; पण्डितो होति वियत्तो मेधावी पटिवलो अतीतानागतपच्चुप्पन्ने अत्थे चिन्तेतुं ।

“तस्स एवं होति — ‘अहं खोम्हि उभतो सुजातो मात्तितो च पित्तितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अविखत्तो
 5 अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । कस्माहं ओपरज्जं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोवखरताय समन्नागतो । कस्माहं ओपरज्जं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि मातापितूनं पियो मनापो । कस्माहं ओपरज्जं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि वलकायस्स पियो मनापो । कस्माहं ओपरज्जं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि पण्डितो वियत्तो मेधावी
 10 पटिवलो अतीतानागतपच्चुप्पन्ने अत्थे चिन्तेतुं । कस्माहं ओपरज्जं न पत्थेय्यं’ ति ! इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो ओपरज्जं पत्थेति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आसवानं खयं पत्थेति । कत्तमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 11 सीलद्धा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पट्ठिविद्धा; चतूसु सत्तिपट्टानेसु सुप्पट्ठित्त-चित्तो होति; आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु; पञ्चवा होति, उदयत्यगामिनिया पञ्चाय समन्नागतो
 20 अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया ।

“तस्स एवं होति — ‘अहं खोम्हि सीलवा, पातिमोवखसंव-संवुतो विहरामि आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खामि सिक्खापदेसु । कस्माहं आसवानं खयं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि बहुस्सुतो सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा
 25 मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ्यं^१ सव्यञ्जनं^२ केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिंवदन्ति, तथारूपा मे धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पट्ठिविद्धा । कस्माहं आसवानं खयं न पत्थेय्यं ! अहं खोम्हि चतूसु सत्तिपट्टानेसु सुप्पट्ठित्त-

१. सुपट्ठित्तचित्तो — मी०, स्या०; सुपट्ठित्तचित्तो — रो० । २-२. सत्त्वा व्यञ्जना - ती० ।

चित्तो । कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्यं ! अहं खोमिह आरद्ध-
 विरियो विहरामि अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उप-
 सम्पदाय, धामवा दब्धपरककमो अनिखित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु ।
 कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्यं ! अहं खोमिह पञ्चवा उदयत्य-
 गामिनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख- 5 R. 156
 कल्यगामिनिया । कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्यं' ति ! इमेहि खो,
 भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आसवानं खयं पत्येती' ति ।

७. अप्पंमुपत्तिसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, अप्पं रत्तिया सुपन्ति, बहू जग्गन्ति ।
 कतमे पञ्च ? इत्थी, भिक्खवे, पुरिसाधिप्पाया अप्पं रत्तिया सुपति,
 बहू जग्गन्ति । पुरिसो, भिक्खवे, इत्थाधिप्पायो अप्पं रत्तिया सुपति, 10
 बहू जग्गन्ति । चोरो, भिक्खवे, आदानाधिप्पायो अप्पं रत्तिया सुपति,
 बहू जग्गन्ति । राजा, भिक्खवे, राजकरणीयेसु युत्तो अप्पं रत्तिया
 सुपति, बहू जग्गन्ति । भिक्खु, भिक्खवे, विसंयोगाधिप्पायो अप्पं रत्तिया
 सुपति, बहू जग्गन्ति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च अप्प रत्तिया सुपन्ति,
 बहू जग्गन्ती' ति । 15

८. भत्तादकमुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो नागो
 भत्तादको च होति ओकासफरणो च जण्डसारणो च सलाकग्गाही"
 रज्जो नागो त्वेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे,
 रज्जो नागो अक्खमो होति ख्पानं, अक्खमो सद्धानं, अक्खमो गन्धानं,
 अक्खमो रसानं, अक्खमो फोद्वानं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि 20
 अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो नागो भत्तादको च ओकासफरणो च
 जण्डसारणो च सलाकग्गाही च, रज्जो नागो त्वेव सङ्गं गच्छति ।
 २. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
 भत्तादको च होति, ओकासफरणो च मञ्चपीठमद्दो" च सलाकग्गाही

१. राजमुत्तो - रो० । २. जण्डसारणो - मी०; मण्डुगारणो - म्या०; सण्डगारणो -
 रो० । ३. सलाकग्गाही - रो० । ४. वे होति - म्या०, रो० । पीठमद्दो - मी०, म्या०,
 रो० ।

R. 157

च, भिक्खु त्वेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रूपानं, अक्खमो सद्धानं, अक्खमो गन्धानं, अक्खमो रसानं, अक्खमो फोटुब्बानं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भत्तादको च होति ओकासफरणो च मञ्चपीठमद्दो
5 च सलाकगाही च, भिक्खु त्वेव सङ्गं गच्छती" ति ।

६. अक्खमसुत्तं

B. 139

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो न राजारहो होति न राजभोग्गो, न रञ्जो अङ्गं त्वेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति रूपानं, अक्खमो सद्धानं, अक्खमो गन्धानं, अक्खमो रसानं, अक्खमो फोटुब्बानं ।
10 २. "कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति रूपानं ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिकायं वा दिस्वा अस्सकायं वा दिस्वा रथकायं वा दिस्वा पत्तिकायं वा दिस्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति रूपानं ।

15

३. "कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति सद्धानं ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिसद्दं वा सुत्वा अस्ससद्दं वा सुत्वा रथसद्दं वा सुत्वा पत्तिसद्दं वा सुत्वा भेरिपणवसङ्खतिणवनिष्ठाद-
सद्दं वा सुत्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति सद्धानं ।

20

R. 158

४. "कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति गन्धानं ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो ये ते रञ्जो नागा अभिजाता सङ्गामावचरा तेसं मुत्तकरीसस्स गन्धं घायित्वा संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति गन्धानं ।

25

५. "कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति रसानं ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो एकस्सा वा तिणोदकदत्तिया विमानितो द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा तिणोदकदत्तीहि

विमानितो संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं
ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो अवखमो होति रसानं ।

६. "कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अवखमो होति फोटुब्बानं ?
इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो एकेन वा सरवेगेन विद्धो,
द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा सरवेगेहि विद्धो संसीदति
विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो,
भिक्खवे, रञ्जो नागो अवखमो होति फोटुब्बानं ।

D. 140

"इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो
नागो न राजारहो होति न राजभोगो न रञ्जो अङ्गं त्वेव सङ्गं
गच्छति ।

10

७. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु
न आहुनेय्यो होति न पाहुनेय्यो न दक्खिणेय्यो न अञ्जलिकरणीयो न
अनुत्तरं पुञ्जक्खत्तं लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु अवखमो होति रूपानं, अवखमो सद्धानं, अवखमो गन्धानं, अवखमो
रसानं, अवखमो फोटुब्बानं ।

15

८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति रूपानं ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा रजनीये रूपे सारज्जति, न सक्कोति
चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति रूपानं ।

९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति सद्धानं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सोतेन सहं सुत्वा रजनीये सद्दे सारज्जति, न
सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति
सद्धानं ।

20

R. 159

१०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति गन्धानं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु घानेन गन्धं घायित्वा रजनीये गन्धे सारज्जति,
न सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो
होति गन्धानं ।

25

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अवखमो होति रसानं ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु जिह्वाय रसं सायित्वा रजनीये रसे सारज्जति, न

सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रसानं ।

१२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति फोट्टव्वानं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कायेन फोट्टव्वं फुसित्वा रजनीये फोट्टव्वे सारज्जति,
5 न सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो
होति फोट्टव्वानं ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
न आहुनेय्यो होति न पाहुनेय्यो न दक्खिण्यो न अञ्जलिकरणीयो
न अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं लोकस्स ।

B. 141 10

१३. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो नागो
राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं त्वेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि
पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति रूपानं, खमो
सद्धानं, खमो गन्धानं, खमो रसानं, खमो फोट्टव्वानं ।

१४. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति रूपानं ?
15 इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिकायं वा दिस्वा अस्सकायं
वा दिस्वा रथकायं वा दिस्वा पत्तिकायं वा दिस्वा न संसीदति न विसी-
दति, सन्धम्भति सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो
नागो खमो होति रूपानं ।

R. 160 20

१५. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति सद्धानं ?
इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिसद्दं वा सुत्वा अस्ससद्दं
वा सुत्वा रथसद्दं वा सुत्वा पत्तिसद्दं वा सुत्वा भेरिपणवसङ्घतिणव-
निन्नादसद्दं वा सुत्वा न संसीदति न विसीदति, सन्धम्भति सक्कोति सङ्गामं
ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति सद्धानं ।

१६. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति गन्धानं ?
25 इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो ये ते रज्जो नागा अभिजाता
सङ्गामावचरा तेसं मुत्तकरीसस्स गन्धं घायित्वा न संसीदति न विसीदति,
सन्धम्भति सक्कोति सङ्गामं ओतरितुं । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो
नागो खमो होति गन्धानं ।

१७. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो खमो होति रसानं ?
30 इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो एक्किस्सा वा तिणोदकदत्तिया

वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति; अनुष्पन्नानं कुस-
लानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं
पगगण्हाति पदहति; उष्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति । इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि सम्मप्पधानानी ति ।

“सम्मप्पधाना मारधेय्याभिभूता”,
ते असिता जातिमरणभयस्स पारगू ।
ते तुसिता जेत्वा मारं सवार्हिनि^३ ते अनेजा,
सव्वं नमुचिवलं उपातिवत्ता ते सुखिता” ति ॥

४. संवरसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, पधानानि । कतमानि चत्तारि ?
संवरप्पधानं, पहानप्पधानं, भावनाप्पधानं, अनुरक्खणाप्पधानं । कतमं
च, भिक्खवे, संवरप्पधानं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु^१ चक्खुना रूपं^२ दिस्वा
न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेनं चक्खु-
न्द्रियं असंवुत्तं विहरन्तं । अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा
अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खु-
न्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं सुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा
... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोढुव्वं फुसित्वा ... मनसा धम्मं
विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही, यत्त्वाधिकरणमेनं
मनिन्द्रियं असंवुत्तं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा
अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये
संवरं आपज्जति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, संवरप्पधानं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, पहानप्पधानं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अन-
भावं गमेति; उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... पे०... उप्पन्नं विहिंसावितक्कं
... पे०... उप्पन्नं पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति विनो-

१. मारधेय्याभिभूतो - रो० । २. सवार्हं - ती०, रो० । ३. भिक्खुतो - रो० ।
४. रो० पाठके नष्टि ।

विमानितो द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा तिणोदकदत्तीहि
विमानितो न संसीदति न विसीदति, सन्यम्भति सक्कोति सङ्गमं
श्रोतरितुं । एवं सो, भिक्षवे, रज्जो नागो समो होति रसानं ।

१८. "कथं च, भिक्षवे, रज्जो नागो समो होति फोदुब्बानं ?
इध, भिक्षवे, रज्जो नागो सङ्गमगतो एकेन वा सरवेगेन विद्धो, ३
द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा सरवेगेहि विद्धो न संसीदति न
विसीदति, सन्यम्भति सक्कोति सङ्गमं श्रोतरितुं । एवं सो, भिक्षवे,
रज्जो नागो समो होति फोदुब्बानं ।

"इमेहि सो, भिक्षवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो ३
रज्जो नागो राजारहो होति राजभोगो, रज्जो अङ्गं त्वेव सङ्गं १०
गच्छति ।

१९. "एवमेव सो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकणीयो अनुत्तरं
पुञ्जस्सेत्तं लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु
समो होति रूपानं, समो सद्धानं, समो गन्धानं, समो रसानं, समो १५ R. 161
फोदुब्बानं ।

२०. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु समो होति रूपानं ? इध,
भिक्षवे, भिक्षु चक्षुणा रूपं दिस्वा रजनीये रूपे न सारज्जति, सक्कोति
चित्तं समादहितुं । एवं सो, भिक्षवे, भिक्षु समो होति रूपानं ।

२१. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु समो होति सद्धानं ? इध, २०
भिक्षवे, भिक्षु सोतेन सहं नुत्वा रजनीये सद्दे न सारज्जति, सक्कोति
चित्तं समादहितुं । एवं सो, भिक्षवे, भिक्षु समो होति सद्धानं ।

२२. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु समो होति गन्धानं । इध,
भिक्षवे, भिक्षु धानेन गन्धं धायित्वा रजनीये गन्धे न सारज्जति,
सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं सो, भिक्षवे, भिक्षु समो होति २५
गन्धानं ।

२३. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु समो होति रसानं ? इध,
भिक्षवे, भिक्षु जिह्वाय रसं सायित्वा रजनीये रसे न सारज्जति,
सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं सो, भिक्षवे, भिक्षु समो होति
रसानं ।

२४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति फोटुब्बानं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु कायेन फोटुब्बं फुसित्वा रजनीये फोटुब्बे न सारज्जति, सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति फोटुब्बानं ।

5 “इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्सा” ति ।

१०. सोतमुत्तं

B. 143 १. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रज्जो नागो राजारहो होति राजभोग्गो, रज्जो अङ्गं त्वेव सङ्खं गच्छति । कतमेहि
10 पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सोता च होति, हन्ता च, रक्खिता च, खन्ता च, गन्ता च ।

R. 162 २. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो सोता होति ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो यमेनं हत्थिदम्मसारथि^१ कारणं कारेति — यदि वा कतपुब्बं यदि वा अकतपुब्बं — तं अट्ठि^२ कत्वा^३ मनसि कत्वा
15 सव्वं चेतसा समन्नाहरित्वा ओहितसोतो भुणाति । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो नागो सोता होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो हत्थि पि हनति^४, हत्थारुहं^५ पि हनति, अस्सं पि हनति, अस्सारुहं पि हनति, रथं पि हनति, रथिकं^६ पि
20 हनति, पत्तिकं पि हनति । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो नागो हन्ता होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, रज्जो नागो रक्खिता होति ? इध, भिक्खवे, रज्जो नागो सङ्गामगतो रक्खति पुरिमं कायं, रक्खति पच्छिमं कायं, रक्खति पुरिमे पादे, रक्खति पच्छिमे पादे, रक्खति सीसं,
25 रक्खति कण्णे, रक्खति दन्ते, रक्खति सोण्डं, रक्खति वाल्घिं, रक्खति हत्थारुहं । एवं खो, भिक्खवे, रज्जो नागो रक्खिता होति ।

१. हत्थिदम्मसारथी — सी० । २-२. अट्ठिकत्वा — सी०, स्या०, रो० । ३. हन्ति — सी०, रो० । ४. हत्थारुहं — स्या०, रो० । ५. रथारुहं — रो० ।

५. "कथं च, भिक्षवे, रज्ज्वो नागो सन्ता होति ? इध, भिक्षवे, रज्ज्वो नागो सङ्गामगतो समो होति सत्तिणहारानं असिण-
हारानं उमुण्हारानं फरसुण्हारानं भेरिणवसद्धतिणवनिन्नादसद्धानं ।
एवं खो, भिक्षवे, रज्ज्वो नागो सन्ता होति ।

६. "कथं च, भिक्षवे, रज्ज्वो नागो गन्ता होति ? इध, ३
भिक्षवे, रज्ज्वो नागो यमेनं हत्थिदम्मसारथि दिसं पेसेति - यदि वा
गतपुब्बं यदि वा अगतपुब्बं - तं सिप्पमेव गन्ता होति । एवं सो,
भिक्षवे, रज्ज्वो नागो गन्ता होति ।

"इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रज्ज्वो
नागो राजारहो होति राजभोगो, रज्ज्वो अङ्गं त्वेव सद्धं गच्छति । 10

७. "एवमेव खो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं
पुञ्जक्खेतं लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु
सोता च होति, हन्ता च, रक्खिता च, खन्ता च, गन्ता च । D. 111 R. 163

८. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु सोता होति ? इध, भिक्षवे, 15
भिक्षु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने अट्ठि कत्वा मनसि कत्वा
सब्बं चेतसा समन्नाहरित्वा ओहितसोतो धम्मं सुप्पाति । एवं सो,
भिक्षवे, भिक्षु सोता होति ।

९. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु हन्ता होति ? इध, भिक्षवे,
भिक्षु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति, पजहति विनोदेति हनति' 20
व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति; उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... पे०... उप्पन्नं
विहिंसावितक्कं ... पे०... उप्पन्नुप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति,
पजहति विनोदेति हनति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । एवं सो,
भिक्षवे, भिक्षु हन्ता होति ।

१०. "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु रक्खिता होति ? इध, भिक्षवे, 25
भिक्षु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही ।
यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंयुतं विहरन्तं अभिज्ज्ञादोभनस्सा पापका
अकुसला धम्मा अन्वास्तवेय्यं, तस्स संवराय पटिपज्जति; रक्खति
चक्खुन्द्रियं; चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सद्धं नुत्वा ... धानेन

गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोटुब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति; रक्खति 5 मनिन्द्रियं; मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु रक्खता होति ।

११. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय ङसमकस- वातातपसिंरिसपसम्फस्सानं^१; दुरुत्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्प- 10 न्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं खरानं कटुकानं असात्तानं अमनापानं पाणहरानं अधिवासकजातिको होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु खन्ता होति ।

B. 145 R. 164 १२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु या सा दिसा अगतपुब्बा इमिना दीधेन अद्धुना, यदिदं सब्बसङ्गार- 15 समथो सब्बपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं, तं खिप्पञ्चेव गन्ता होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा” ति ।

राजवग्गो चतुद्दसमो ।

तत्सुद्धानं

चककानुवत्तना राजा, यस्संसिदं द्वे चेव^३ पत्थना ।

अप्पंसुपति भत्तादो^३, अक्खमो च सोतेन^४ चा ति ॥

१५. तिकण्डकीवग्गो

१. अवजानातिसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे पञ्च ? दत्वा अवजानाति, संवासेन अवजानाति, आधेय्यमुखो^५ होति, लोलो होति, मन्दो^६ मोमूहो होति^६ ।

१. ० गरीसप ० - य० । २. च - स्या०, रो० । ३. भत्तादा - स्या०, रो० । ४. सोतवेन - स्या०; सोतरा - रो० । ५. आदिप्यमुखो - सी०; आदिप्यमुखो - स्या०; आदिप्यमुखो - रो० । ६-६. होति मोमूहो - सी० ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो दत्त्वा अवजानाति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलस्स देति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-भेसज्जपरिक्खारं । तस्स एवं होति — ‘अहं देमि; अयं पटिग्गणाती’ ति । तमेनं दत्त्वा अवजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो दत्त्वा अवजानाति ।

5

B. 146

R. 163

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो संवासेन अवजानाति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं संवसति द्वे वा तीणि वा वस्सानि । तमेनं संवासेन अवजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो संवासेन अवजानाति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आधेय्यमुखो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो परस्स वण्णे वा अवण्णे वा भासियमाने तं खिप्पञ्जेव अधिमुच्चिता’ होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो आधेय्य-मुखो होति ।

10

५. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो लोलो’ होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो इत्तरसद्धो होति इत्तरभत्ती इत्तरपेमो इत्तरप्पसादो’ । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो लोलो होति ।

15

६. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो मन्दो मोमूहो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कुसलाकुसले धम्मे न जानाति, सावज्जानवज्जे धम्मे न जानाति, हीनप्पणीते धम्मे न जानाति, कण्हसुक्कसप्पटिभागे धम्मे न जानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो मन्दो मोमूहो होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि’ ति ।

20

२. आरभतिसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो आरभति च विप्पटिसारी च होति; तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

25

२. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो आरभति, न विप्पटि-सारी होति; तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

१. अपिमुज्जितो — स्या० । २. सोळो — स्या० । ३. इत्तरपसादो — स्या० ।

R. 166

३. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो न आरभति, विप्पटिसारी होति; तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

B. 147

४. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो न आरभति न विप्पटिसारी होति; तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

५. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुगलो न आरभति न विप्पटिसारी होति; तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

६. “तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो आरभति च विप्पटिसारी च होति, तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति, सो एवमस्स वचनीयो — ‘आयस्मतो खो आरम्भजा’ आसवा संविज्जन्ति, विप्पटिसारजा आसवा पवड्ढन्ति, साधु वतायस्मा आरम्भजे आसवे पहाय विप्पटिसारजे आसवे पटिविनोदेत्वा चित्तं पञ्जं च भावेतु^१; एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती’ ति ।

७. “तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो आरभति न विप्पटिसारी होति, तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति, सो एवमस्स वचनीयो — ‘आयस्मतो खो आरम्भजा आसवा संविज्जन्ति, विप्पटिसारजा आसवा न पवड्ढन्ति, साधु यतायस्मा आरम्भजे आसवे पहाय चित्तं पञ्जं च भावेतु; एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती’ ति ।

८. “तत्र, भिक्खवे, व्यायं पुगलो न आरभति विप्पटिसारी होति, तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति, सो एवमस्स वचनीयो — ‘आयस्मतो खो आरम्भजा आसवा न संविज्जन्ति, विप्पटिसारजा आसवा पवड्ढन्ति, साधु वतायस्मा विप्पटिसारजे आसवे

R. 167

१. पापका — पा०; आरम्भजा — रो० । २. भावेतु — मी०, रो० ।

पटिविनोदेत्वा चित्तं पञ्चं च भावेतु; एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती' ति ।

६. "तत्र, भिक्खवे, द्वायं पुंगलो न आरभति न विप्पटिसारी होति, तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उपपन्ना पापका अकुसला घम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति, सो एवमस्स वचनोयो - 'आयस्मतो खो आरम्भजा आसवा न संविज्जन्ति, विप्पटिसारजा आसवा न पवड्डन्ति, सावु वतायस्मा चित्तं पञ्चं च भावेतु; एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती' ति ।

"इति खो, भिक्खवे, इमे चत्तारो पुगला अमुना पञ्चमेन पुगलेन एवं ओवदियमाना एवं अनुसात्तियमाना अनुपुब्बेन आसवानं खयं पापुणन्ती' ति ।

३. सारन्ददमुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
वेसालिं पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानं लिच्छवि-
सतानं सारन्ददे चेत्तिये सन्निस्तिन्नानं सन्निपत्तितानं अयमन्तराकथा उद-
पादि - "पञ्चसं रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेसं
पञ्चसं ? हत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, अस्सरतनस्स
पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, मणिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि,
इत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, गहपतिरतनस्स पातुभावो
दुल्लभो लोकस्मि । इमेसं पञ्चसं रतनानं पातुभावो दुल्लभो
लोकस्मि" ति ।

२. अथ खो ते लिच्छवी मग्गे पुरिसं ठपेसुं - "यदा त्वं,
अम्मो पुरिस, पस्सेय्यासि भगवन्तं, अथ अम्हाकं आरोचेय्यासी" ति ।
अइसा खो सो पुरिसो भगवन्तं दूस्तो व आगच्छन्तं; दिस्वानं येन ते
लिच्छवी तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा ते लिच्छवी एतदवोच - "अयं
सो, भन्ते, भगवा गच्छति" अरहं सम्मासम्बुद्धो; यस्सदानि कालं
मज्जाया" ति ।

१. पेससु - स्या० । २. यथा - सी०, रो० । ३. भगवन्तं आगच्छन्तं - सी०, स्या०,
रो० । ४. दिस्वा - सी०, रो० । ५-६. भोचो भगवा आगच्छति - सी०; भगवा आगच्छति
- स्या० ।

३. अथ खो ते लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अटुंसु । एकमन्तं ठिता खो ते लिच्छवी भगवन्तं एतदवोचुं — “साधु, भन्ते”, येन सारन्ददं चेतियं तेनुपसङ्कमतु अनुकम्पं उपादाया” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन ।

B. 149 5 अथ खो भगवा येन सारन्ददं चेतियं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा ते लिच्छवी एतदवोच — “काय नुत्थ, लिच्छवी, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना, का च पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति ?

“इध, भन्ते, अम्हाकं सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं अयमन्तराकथा
10 उदपादि — ‘पञ्चन्नं रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेसं पञ्चन्नं ? हत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, अस्सरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, मणिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, इत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, गहपत्तिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । इमेसं पञ्चन्नं रतनानं पातुभावो दुल्लभो
15 लोकस्मि” ति ।

४. “कामाधिमुत्तानं वत, भो^१, लिच्छवीनं^२ कामयेव आरब्भ अन्तराकथा उदपादि । पञ्चन्नं, लिच्छवी, रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेसं पञ्चन्नं ? तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसेता^३
R. 169 20 पुगलो दुल्लभो लोकस्मि, तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विज्जाता पुगलो दुल्लभो लोकस्मि, तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विज्जाता^४ धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो पुगलो दुल्लभो लोकस्मि, कतञ्चू कतवेदी पुगलो दुल्लभो लोकस्मि । इमेसं खो, लिच्छवी, पञ्चन्नं रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि” ति ।

४. तिकण्डकीसुत्तं

25 १. एकं समयं भगवा साकेत्ते विहरति तिकण्डकीवने । तत्र खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि — “भिक्षवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्षू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

१. भन्ते भगवा — गी०, स्या०, रो० । २-३. वो० — सी०; वो लिच्छवी — ग्या० ।
४. विज्जाता — ग्या० । ५. विज्जातासु — गी०, रो० ।

२. "साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन कालं अप्पटिकूले' पटि-
कूलसञ्जी' विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन कालं पटिकूले
अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन कालं
अप्पटिकूले च पटिकूले च पटिकूलसञ्जी विहरेय्य । साधु, भिक्खवे,
भिक्खु कालेन कालं पटिकूले च अप्पटिकूले च अप्पटिकूलसञ्जी विह-
रेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन कालं पटिकूलं च अप्पटिकूलं
च तदुभयं अभिनिवज्जेत्वा उपेक्खको विहरेय्य सतो सम्पजानो ।

३. "किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च अप्पटिकूले
पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? 'मा मे रजनीयेसु धम्मेसु रागो उदपादी'
ति - इदं खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च अप्पटिकूले पटिकूल-
सञ्जी विहरेय्य ।

४. "किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च पटिकूले अप्पटि-
कूलसञ्जी विहरेय्य ? 'मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो उदपादी' ति -
इदं खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च पटिकूले अप्पटिकूलसञ्जी
विहरेय्य ।

५. "किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च अप्पटिकूले
च पटिकूले च पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? 'मा मे रजनीयेसु धम्मेसु
रागो उदपादि, मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो उदपादी' ति - इदं खो,
भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च अप्पटिकूले च पटिकूले च पटिकूल-
सञ्जी विहरेय्य ।

६. "किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च पटिकूले च
अप्पटिकूले च अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? 'मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु
दोसो उदपादि, मा मे रजनीयेसु धम्मेसु रागो उदपादी' ति - इदं खो,
भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च पटिकूले च अप्पटिकूले च अप्पटि-
कूलसञ्जी विहरेय्य ।

७. "किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्यवसं पटिच्च पटिकूलं च
अप्पटिकूलं च तदुभयं अभिनिवज्जेत्वा उपेक्खको विहरेय्य ? 'सतो
सम्पजानो मा मे क्वचिन्' कथंचि किञ्चन' रजनीयेसु धम्मेसु रागो

१-१. अप्पटिकूले पटिकूलसञ्जी - सी०, त्या०, रो० । २. क्व च - सी०,
रो० । ३. क्वचिन् - सी०, त्या०, रो० । ४. किञ्चन - सी०, रो०; किञ्चिन् - त्या० ।

उदपादि, मा मे क्वचनि कत्थचि किञ्चनं दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो
 उदपादि, मा मे क्वचनि कत्थचि किञ्चनं मोहनीयेसु धम्मेसु मोहो
 उदपादी' ति - इदं खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवसं पटिच्च पटिकूलं च
 अप्पटिकूलं च तदुभयं अभिनिवज्जेत्वा उपेक्खको विहरेय्य सतो
 ५ सम्पजानो" ति ।

५. निरयसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी
 होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्ज-
 पमादद्वायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 १० यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्ना-
 दाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा
 पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादद्धाना पटिविरतो होति । इमेहि
 १५ खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं
 सग्गे" ति ।

६. मित्तसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु मित्तो न
 सेवितव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? कम्मन्तं कारेति, अधिकरणं आदि-
 यति, पामोक्खेसु भिक्खूसु पटिविरुद्धो होति, दीघचारिकं अनवत्थचारिकं '
 २० अनुयुत्तो विहरति, नप्पटिवत्तो होति कालेन कालं धम्मिया कथाय
 सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
 धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु मित्तो न सेवितव्वो ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु मित्तो
 सेवितव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? न कम्मन्तं कारेति, न अधिकरणं
 २५ आदियति, न पामोक्खेसु भिक्खूसु पटिविरुद्धो होति, न दीघचारिकं

देति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, पहान-
प्पधानं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, भावनाप्पधानं ? इध, भिक्खवे,
भिक्खुः सतिसम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोध-
निस्सितं वोस्सग्गपरिणामि, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं भावेति ... विरिय- 5 B. 324
सम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं
भावेति ... समाधिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खासम्बोज्झङ्गं भावेति
विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सग्गपरिणामि । इदं
वुच्चति, भिक्खवे, भावनाप्पधानं ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधानं ? इध, भिक्खवे, 10 R. 17
भिक्खु उप्पन्नं भट्ठकं समाधिनिमित्तं अनुरक्खति अट्ठिकसञ्जं पुट्ठवक-
सञ्जं विनीलकसञ्जं विच्छिद्दकसञ्जं उद्धुमातकसञ्जं । इदं
वुच्चति, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधानं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि
पधानानी ति ।

“संवरो च पहानं च, भावना अनुरक्खणा ।

15

एते पहाना चत्तारो, देसितादिच्चवन्धुना ।

येहि भिक्खु इधात्तापी, खयं दुक्खस्स पापुणे^१ ति^२ ॥

५. पञ्जतिमुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, अगपञ्जत्तियो । कतमा
चतस्सो ? एतदग्गं, भिक्खवे, अत्तभावीनं यदिदं — राहु असुरिन्दो ।
एतदग्गं, भिक्खवे, कामभोगीनं यदिदं — राजा मन्धाता । एतदग्गं, 20
भिक्खवे, आधिपतेय्यानं यदिदं — मारो पापिमा । सदेवके, भिक्खवे,
लोके समारके सव्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय तथा-
गतो अगमक्खायति अरहं सम्मासम्बुद्धो । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो
अगपञ्जत्तियो ति ।

“राहुग्गं अत्तभावीनं, मन्धाता कामभोगिनं^३ ।

25

मारो आधिपतेय्यानं, इद्धिया यस्सा^४ जलं ॥

१. विनीलकसञ्ज विपुव्वकसञ्जं — सी०, रो० । २-२. पापुणोति — रो० । ३. काम-
भोगीनं — रो० । ४. यस्सा — रो० ।

अनयत्यचारिकं अनुयुक्तो विहरति, पट्टिद्यलो होति कालेन कानं धम्मिया
कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु मित्तो सेवितव्यो” ति ।

७. असप्पुरिसवानुसुतं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, असप्पुरिसदानानि । कतमानि
पञ्च ? असक्कच्चं देति, अचित्तीकत्वा देति, असहत्था देति, अप- ५
विद्वं देति, अनागमनदिट्ठिको देति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च
असप्पुरिसदानानि ।

२. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सप्पुरिसदानानि । कतमानि
पञ्च ? सक्कच्चं देति, चित्तीकत्वा देति, सहत्था देति, अनपविद्वं ८
देति, आगमनदिट्ठिको देति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सप्पुरिस- 10
दानानी” ति ।

B. 152,
R. 172

८. सप्पुरिसदानुसुतं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सप्पुरिसदानानि । कतमानि
पञ्च ? सद्धाय दानं देति, सक्कच्चं दानं देति, कालेन दानं देति,
अनुगगहितचित्तो दानं देति, अत्तानं च परं च अनुपहञ्च दानं देति ।

२. “सद्धाय खो पन, भिक्खवे, दानं दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स 11
दानस्स विपाको निव्वत्तति, अद्धो च होति महद्धनो महाभोगो, अभिरूपो
च होति दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो ।

३. “सक्कच्चं खो पन, भिक्खवे, दानं दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स
दानस्स विपाको निव्वत्तति, अद्धो च होति महद्धनो महाभोगो । ये 20
पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा
कम्मकरा ति वा, ते पि सुस्सूसन्ति’ सोतं ओदहन्ति अञ्जा चित्तं
उपट्ठपेन्ति ।

४. “कालेन खो पन, भिक्खवे, दानं दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स
दानस्स विपाको निव्वत्तति, अद्धो च होति महद्धनो महाभोगो; काला-
गता चस्स अत्था पचुरा’ होन्ति ।

25

१. अचित्ति कत्वा - स्या०; अचित्ति कत्वा - रो० । २. अविद्वं - स्या० ।
३. सुस्सूसन्ति - स्या० । ४. पचिपू - स्या० ।

५. “अनुगगहितचित्तो खो पन, भिक्खवे, दानं दत्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निव्वत्तति, अड्ढो च होति महद्धनो महाभोगो; उळ्ळारेसु च पञ्चसु कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति ।

R. 173

६. “अत्तानं च परं च अनुपहच्च खो पन, भिक्खवे, दानं
5 दत्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निव्वत्तति, अड्ढो च होति महद्धनो महाभोगो; न चस्स कुतोचि भोगानं उपघातो आगच्छति अगितो वा उदकतो वा राजतो वा चोरतो वा अप्पियतो वा दायादतो वा । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सप्पुरिसदानानी” ति ।

६. पठमसमयविमुत्तसुत्तं

B. 153

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो
10 परिहानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? कम्मरामता, भस्सारामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता, यथाविमुत्तं चित्तं न पच्चवेक्खति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरि-
15 हानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? न कम्मरामता, न भस्सारामता, न निहारामता, न सङ्गणिकारामता, यथाविमुत्तं चित्तं पच्चवेक्खति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ती” ति ।

१०. दुतियसमयविमुत्तसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परि-
20 हानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? कम्मरामता, भस्सारामता, निहारामता, इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता, भोजने अमत्तञ्जुता । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरि-
हानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? न कम्मरामता, न भस्सारामता,
25 न निहारामता, इन्द्रियेषु गुत्तद्वारता, भोजने मत्तञ्जुता । इमे

खो, भिक्खवे, पञ्च घम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहोनाय संवत्तन्ती" ति ।

तिकण्डकीवग्गो पञ्चदसमो ।

तस्सुद्धानं

दत्त्वा अवजानाति आरभति च, सारन्दद तिकण्ड'निरयेन च ।

मित्तो असप्पुरिससप्पुरिसेन, समयविमुत्तं अपरे द्वे ति ॥

ततियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

१६. सद्धम्मवग्गो

१. पठमसम्मत्तनियामसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं 5 D. 154
अभव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
कथं परिभोति, कथिकं परिभोति, अत्तानं परिभोति, विविक्खत्तचित्तो
धम्मं सुणाति, अनेकगचित्तो अयोनिसो च^१ मनसि करोति । इमेहि^३
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभव्वो
नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । 10

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं R. 175
भव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
न कथं परिभोति, न कथिकं परिभोति, न अत्तानं परिभोति, अविविक्खत्त-
चित्तो धम्मं सुणाति, एकगचित्तो योनिसो च मनसि करोति । इमेहि
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भव्वो नियामं 15
ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं" ति ।

२. दुतियसम्मत्तनियामसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं
अभव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
कथं परिभोति, कथिकं परिभोति, अत्तानं परिभोति, दुप्पञ्जो होति

१. तिकण्डकि — सी०, स्या०, रो० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. इमे — म० ।

जळो एळमूगो, अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं
 5 भव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
 न कथं परिभोति, न कथिकं परिभोति, न अत्तानं परिभोति, पञ्जवा
 B. 155 होति अजळो अनेळमूगो, न अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमेहि
 खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भव्वो नियामं
 ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं” ति ।

३. तत्तियसम्मत्तनियामसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं
 10 अभव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
 मक्खी धम्मं सुणाति मक्खपरियुद्धितो, उपारम्भचित्तो^१ धम्मं सुणाति
 R. 176 रन्धगवेसी, धम्मदेसके आहतचित्तो होति खिलजातो^२, दुप्पञ्ओ
 होति जळो एळमूगो, अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमेहि खो,
 15 भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्मं अभव्वो
 नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं
 भव्वो नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं । कतमेहि पञ्चहि ?
 अमक्खी धम्मं सुणाति न मक्खपरियुद्धिते, अनुपारम्भचित्तो धम्मं
 20 सुणाति न रन्धगवेसी, धम्मदेसके अनाहतचित्तो होति अखिलजातो,
 पञ्जवा होति अजळो अनेळमूगो, न अनञ्जाते अञ्जातमानी होति ।
 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्मं भव्वो
 नियामं ओक्कमितुं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं” ति ।

४. पठमसद्धम्मसम्मोससुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-
 25 धानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू न सक्कच्चं

१. न उपारम्भचित्तो — स्या० । २. गीलजातो — म० ।

धम्मं सुणन्ति, न सक्कच्चं धम्मं परियापुणन्ति, न सक्कच्चं धम्मं धारेन्ति,
न सक्कच्चं धातानं धम्मानं अत्थं उपपरिक्खन्ति, न सक्कच्चं अत्थ-
मञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जन्ति । इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च धम्मा सद्वम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ति ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय ५
अनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू
सक्कच्चं धम्मं सुणन्ति, सक्कच्चं धम्मं परियापुणन्ति, सक्कच्चं धम्मं
धारेन्ति, सक्कच्चं धातानं धम्मानं अत्थं उपपरिक्खन्ति, सक्कच्चं
अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जन्ति । इमे खो,
भिक्खवे, पञ्च धम्मा सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय १०
संवत्तन्ती” ति ।

B. 126

R. 177

५. दुतियसद्वम्मसम्मोससुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा सद्वम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-
धानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू धम्मं न
परियापुणन्ति – सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं,
अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । अयं, भिक्खवे, पठमो धम्मो सद्वम्मस्स सम्मोसाय १५
अन्तरधानाय संवत्तति ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
न वित्थारेण परेसं देसेन्ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्वम्मस्स
सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं २०
न वित्थारेण परं वाचेन्ति । अयं, भिक्खवे, ततियो धम्मो सद्वम्मस्स
सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
न वित्थारेण सज्झायं करोन्ति । अयं, भिक्खवे, चतुथो धम्मो सद्व-
म्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

25

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
न चेतसा अनुवितक्केन्ति अनुविचारेन्ति मनसानुपेक्खन्ति । अयं,

भिक्षवे, पञ्चमो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्षवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ति ।

६. “पञ्चिमे, भिक्षवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय
5 अनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्षवे, भिक्षू
धम्मं परियापुणन्ति — सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गायं, उदानं, इतिवुत्तकं,
R. 178 जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं । अयं, भिक्षवे, पठमो धम्मो सद्धम्मस्स
ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

B. 157 ७. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
10 वित्त्यारेण परेसं देसेन्ति । अयं, भिक्षवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स
ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

८. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
वित्त्यारेण परं वाचेन्ति । अयं, भिक्षवे, ततियो धम्मो सद्धम्मस्स
ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

15 ९. “पुन ख परं, भिक्षवे, भिक्षू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
वित्त्यारेण सज्झायं करोन्ति । अयं, भिक्षवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स
ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

१०. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षू यथासुतं यथापरियत्तं धम्मं
चेतसा अनुवितक्केन्ति अनुविचारेन्ति मनसानुपेक्खन्ति । अयं, भिक्षवे,
20 पञ्चमो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
संवत्तति । इमे खो, भिक्षवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया
असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तन्ती” ति ।

६. ततियसद्धम्मसम्मोससुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्षवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-
धानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्षवे, भिक्षू दुग्गहितं
25 सुत्तन्तं परियापुणन्ति दुन्निक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । दुन्निक्खित्तस्स,
भिक्षवे, पदव्यञ्जनस्स अत्यो पि दुन्नयो होति । अयं, भिक्षवे, पठमो
धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू दुव्वचा होन्ति, दोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता, अक्खमा अप्पदक्खिणग्गाहिनो अनुसासन्ति ।
अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते न सक्कच्चं सुत्तन्तं परं वाचेन्ति; 5
तेसं अच्चयेन छिन्नमूलको सुत्तन्तो होति अप्पटिसरणो । अयं, भिक्खवे,
ततियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

R. 179

४. "पुन च परं, भिक्खवे, थेरा भिक्खू बाहुलिका' होन्ति
साथलिका ओक्कमने पुव्वङ्गमा पविवेके निक्खित्तवुरा, न विरियं
आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स 10 B 158
सच्छिकिरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । सा
पि होति बाहुलिका साथलिका ओक्कमने पुव्वङ्गमा पविवेके निक्खित्त-
धुरा, न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय
असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो
सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति । 15

५. "पुन च परं, भिक्खवे, सङ्घो भिन्नो होति । सङ्घे खो
पन, भिक्खवे, भिन्ने अञ्जमञ्जं अक्कोसा च होन्ति, अञ्जमञ्जं
परिभासा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परिकखेपा च होन्ति, अञ्जमञ्जं
परिचचजना' च होन्ति । तत्थ अप्पसन्ना चैव नप्पसीदन्ति, पसन्नानं
च एकच्चानं अञ्जयत्तं होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो धम्मो 20
सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ति ।

६. "पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय
अनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू
सुग्गहितं सुत्तन्तं परियापुणन्ति सुनिक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । सुनि- 25
क्खित्तस्स, भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि सुनयो होति । अयं,
भिक्खवे, षष्ठो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
संवत्तति ।

R. 180

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू सुवचा^१ होन्ति सोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता, खमा पदविखण्णाहिनो अनुसासन्ति ।
अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तर-
धानाय संवत्तति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
धम्मधरा विनयधरा भातिकाधरा, ते सक्कच्चं सुत्तन्तं^२ परं वाचेन्ति ।
तेसं अच्चयेन न छिन्नमूलको सुत्तन्तो होति सप्पटिसरणो । अयं, भिक्खवे,
ततियो धम्मो सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, थेरा भिक्खू न बाहुलिका होन्ति
न साथलिका, ओक्कमने निक्खित्तधुरा पविवेके पुव्वङ्गमा; विरियं^३
आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स
सच्छिकिरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । सा
पि होति न बाहुलिका न साथलिका, ओक्कमने निक्खित्तधुरा पविवेके
पुव्वङ्गमा, विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय
असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो
सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, सङ्खो समगो सम्मोदमानो अविवदमानो
एकुद्देसो फासुं^४ विहरति । सङ्खे खो पन, भिक्खवे, समगो न चैव
अञ्जमञ्जं अक्कोसा होन्ति, न च अञ्जमञ्जं परिभासा होन्ति,
न च अञ्जमञ्जं परिखेपा होन्ति, न च अञ्जमञ्जं परिच्चजना
होन्ति । तत्थ अप्पसन्ना चैव पसीदन्ति, पसन्नानं च भिय्योभावो होति ।
अयं, भिक्खवे, पञ्चमो धम्मो सद्वम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तर-
धानाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा सद्वम्मस्स ठितिया
असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तन्ती^५ ति ।

७. दुक्कयासुत्तं

R. 181 25

१. "पञ्चन्नं, भिक्खवे, पुग्गलानं कथा दुक्कया पुग्गले^१
पुग्गलं उपनिधाय । कतमेसं पञ्चन्नं ? अस्सद्वस्स, भिक्खवे, सद्दाकथा

१. सुवचा - सी०, रो०; सुवचा - स्या० । २. मी०, स्या०, रो० पोत्यवेमु नत्ति ।
३. वीरियं - म० । ४. फासु - सी०, रो० । ५. पुग्गलं - सी०, रो० ।

दुक्कथा; दुस्सीलस्स सीलकथा दुक्कथा; अप्पस्सुतस्स वाहुसच्चकथा
दुक्कथा; मच्छरिस्स चागकथा दुक्कथा; दुप्पञ्जस्स पञ्जाकथा
दुक्कथा ।

२. “कस्मा च, भिक्खवे, अस्सदस्स सद्धाकथा दुक्कथा ?
अस्सद्वो, भिक्खवे, सद्धाकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति ५
व्यापज्जति पतित्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । तं
किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, सद्धासम्पदं अत्तनि न समनुपस्सति,
न च लभति ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा अस्सदस्स सद्धाकथा
दुक्कथा ।

३. “कस्मा च, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलकथा दुक्कथा ? १०
दुस्सीलो, भिक्खवे, सीलकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति
व्यापज्जति पतित्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति ।
तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, सीलसम्पदं अत्तनि न समनु-
पस्सति न च लभति ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा दुस्सीलस्स
सीलकथा दुक्कथा ।

B. 160

15

४. “कस्मा च, भिक्खवे, अप्पस्सुतस्स वाहुसच्चकथा दुक्कथा ?
अप्पस्सुतो, भिक्खवे, वाहुसच्चकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति
व्यापज्जति पतित्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति ।
तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, सुतसम्पदं अत्तनि न समनुपस्सति,
न च लभति ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा अप्पस्सुतस्स २०
वाहुसच्चकथा दुक्कथा ।

५. “कस्मा च, भिक्खवे, मच्छरिस्स चागकथा दुक्कथा ?
मच्छरी, भिक्खवे, चागकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति
व्यापज्जति पतित्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति ।
तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, चागसम्पदं अत्तनि न समनुपस्सति २५
न च लभति ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा मच्छरिस्स चागकथा
दुक्कथा ।

R. 162

६. “कस्मा च, भिक्खवे, दुप्पञ्जस्स पञ्जाकथा दुक्कथा ?
दुप्पञ्जो, भिक्खवे, पञ्जाकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति

१. मच्छरिस्स - सो०, रो० । २. सम्पत्ति - सो० । ३. पीतिपामुज्ज - सो०,
स्वा०, रो० ।

व्यापज्जति पतित्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, पञ्जासम्पदं अत्तनि न समनुपस्सति, न च लभति ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा दुप्पञ्जस्स पञ्जा-
कथा दुक्कथा । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं पुगलानं कथा दुक्कथा
५ पुगले पुगलं उपनिधाय ।

७. "पञ्चन्नं, भिक्खवे, पुगलानं कथा सुकथा पुगले पुगलं
उपनिधाय । कतमेसं पञ्चन्नं ? सद्धस्स, भिक्खवे, सद्धाकथा सुकथा;
सीलवतो सीलकथा सुकथा; बहुस्सुतस्स बाहुसच्चकथा सुकथा; चाग-
वतो चागकथा सुकथा; पञ्जवतो पञ्जाकथा सुकथा ।

10 ८. "कस्मा च, भिक्खवे, सद्धस्स सद्धाकथा सुकथा ? सद्धो,
भिक्खवे, सद्धाकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न व्यापज्जति
न पतित्थीयति न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । तं किस्स
हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, सद्धासम्पदं अत्तनि समनुपस्सति लभति च
ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा सद्धस्स सद्धाकथा सुकथा ।

15 ९. "कस्मा च, भिक्खवे, सीलवतो सीलकथा सुकथा ?
सीलवा, भिक्खवे, सीलकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति
B. 161 न व्यापज्जति न पतित्थीयति न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च
पातुकरोति । तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, सीलसम्पदं अत्तनि
समनुपस्सति, लभति च ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा सीलवतो
20 सीलकथा सुकथा ।

१०. "कस्मा च, भिक्खवे, बहुस्सुतस्स बाहुसच्चकथा सुकथा ?
बहुस्सुतो, भिक्खवे, बाहुसच्चकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न
R. 183 कुप्पति न व्यापज्जति न पतित्थीयति न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च
पातुकरोति । तं किस्स हेतु ? तं हि खो, भिक्खवे, सुतसम्पदं अत्तनि
25 समनुपस्सति, लभति च ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा बहुस्सुतस्स
बाहुसच्चकथा सुकथा ।

११. "कस्मा च, भिक्खवे, चागवतो चागकथा सुकथा ?
चागवा, भिक्खवे, चागकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न
व्यापज्जति न पतित्थीयति न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति ।

“उद्धं तिरियं अपाचीनं, यावता जगतो गति ।
सदेवकस्स लोकस्स, बुद्धो अण्णो^१ पवुच्चती” ति ॥

६. सोखुम्मसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सोखुम्मानि । कतमानि चत्तारि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपसोखुम्मेन समन्नागतो होति परमेन; तेन च
B. 325 5 रूपसोखुम्मेन अञ्जं रूपसोखुम्मं उत्तरितरं वा पणीततरं वा न समनु-
पस्सति; तेन च रूपसोखुम्मेन अञ्जं रूपसोखुम्मं उत्तरितरं वा पणीततरं
R. 18 वा न पत्थेति । वेदनासोखुम्मेन समन्नागतो होति परमेन; तेन च
वेदनासोखुम्मेन अञ्जं वेदनासोखुम्मं उत्तरितरं वा पणीततरं वा न
समनुपस्सति; तेन च वेदनासोखुम्मेन अञ्जं वेदनासोखुम्मं उत्तरितरं
10 वा पणीततरं वा न पत्थेति । सञ्जासोखुम्मेन समन्नागतो होति परमेन;
तेन च सञ्जासोखुम्मेन अञ्जं सञ्जासोखुम्मं उत्तरितरं वा पणीततरं
वा न समनुपस्सति; तेन च सञ्जासोखुम्मेन अञ्जं सञ्जासोखुम्मं
उत्तरितरं वा पणीततरं वा न पत्थेति । सङ्खारसोखुम्मेन समन्नागतो
होति परमेन; तेन च सङ्खारसोखुम्मेन अञ्जं सङ्खारसोखुम्मं उत्तरितरं
15 वा पणीततरं वा न समनुपस्सति; तेन च सङ्खारसोखुम्मेन अञ्जं
सङ्खारसोखुम्मं उत्तरितरं वा पणीततरं वा न पत्थेति । इमानि खो,
भिक्खवे, चत्तारि सोखुम्मानि ति ।

“रूपसोखुम्मत्तं जत्वा, वेदनानं च सम्भवं ।
सञ्जा यतो समुदेति, अत्थं गच्छति यत्थ च ।
20 सङ्खारे परतो जत्वा, दुक्खतो नो च अत्ततो ॥
“स वे^२ सम्मद्दसो भिक्खु, सन्तो सन्तिपदे रत्तो ।
धारेति अन्तिमं देहं, जेत्वा मारं सवाहिनि^३” ति ॥

७. पठमअगगितिसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अगगतिगमनानि । कतमानि
चत्तारि ? छन्दागतिं गच्छति, दोसागतिं गच्छति, मोहागतिं गच्छति,
25 भयागतिं गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अगगतिगमनानी ति ।

तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, चागसम्पदं अत्तनि समनुपस्सति, लभति च ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा चागवतो चागकथा सुकथा ।

१२. “कस्मा च, भिक्खवे, पञ्जवतो पञ्जाकथा सुकथा ? पञ्जवा, भिक्खवे, पञ्जाकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न व्यापज्जति न पतित्थीयति न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । ५ तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, पञ्जासम्पदं अत्तनि समनुपस्सति लभति च ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा पञ्जवतो पञ्जाकथा सुकथा । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चत्तं पुग्गलानं कथा सुकथा पुग्गले पुग्गलं उपनिधाया” ति ।

८. सारज्जसुतं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सारज्जं १० ओक्कन्तो होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो होति, दुपञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सारज्जं ओक्कन्तो होति ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु विसारदो १५ B. 162 होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सीलवा होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि १८ R. 184 खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु विसारदो होती” ति ।

९. उदायीसुतं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी महत्तिया निहि- २० परिसाय परिवुतो धम्मं देसेन्तो निसिन्नो होति । अद्दसा खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं उदायि महत्तिया निहिपरिसाय परिवुतं धम्मं देसेन्तं निसिन्नं । दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच — “आयस्मा, भन्ते, उदायी महत्तिया निहिपरिसाय २३ परिवुतो धम्मं देसेती” ति ।

१. दिस्वान — सी०, स्था० । २. देसेन्तो निहिन्ने — स्था० ।

२. “न खो, आनन्द, सुकरं परेसं धम्मं देसेतुं । परेसं, आनन्द, धम्मं देसेन्तेन पञ्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा परेसं धम्मो देसेतब्बो । कतमे पञ्च ? ‘अनुपुब्बि’ कथं कथेस्सामी’ ति परेसं धम्मो देसेतब्बो ; ‘परियायदस्सावी कथं कथेस्सामी’ ति परेसं धम्मो देसेतब्बो ; ‘अनुदयत्तं’^१ 5 पटिच्च कथं कथेस्सामी’ ति परेसं धम्मो देसेतब्बो ; ‘न आमिसन्तरो कथं कथेस्सामी’ ति परेसं धम्मो देसेतब्बो ; ‘अत्तानं च परं च अनुपहृच्च कथं कथेस्सामी’ ति परेसं धम्मो देसेतब्बो । न खो, आनन्द, सुकरं परेसं धम्मं देसेतुं । परेसं, आनन्द, धम्मं देसेन्तेन इमे पञ्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा परेसं धम्मो देसेतब्बो” ति ।

१०. दुप्पटिविनोदयसुत्तं

- 10 १. “पञ्चिमे, भिक्खवे, उप्पन्ना दुप्पटिविनोदया^३ । कतमे पञ्च ? उप्पन्नो रागो दुप्पटिविनोदयो, उप्पन्नो दोसो दुप्पटिविनोदयो, 15 उप्पन्नो मोहो दुप्पटिविनोदयो, उप्पन्नं पटिभानं दुप्पटिविनोदयं, उप्पन्नं गमिकचित्तं दुप्पटिविनोदयं । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च उप्पन्ना दुप्पटिविनोदया” ति ।

सद्धम्मवग्गो सोळसमो ।

तत्सुद्धानं

- 15 तयो सम्मत्तनियामा^४, तयो सद्धम्मसम्मोसा ।
दुक्कथा चेव^५ सारज्जं^६, उदायिदुब्बिनोदया ति ॥

१७. आघातवग्गो

१. पठमआघातपटिविनयसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो सव्वसो पटिविनेतब्बो । कतमे पञ्च ? यस्मि, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, मेत्ता तस्मि पुग्गले भावेतब्बा ; एवं

१-१. धानुपुब्बिकथ - सी० ; धनुपुब्बिकथं - स्था०, रो० । २. अनुदयत्तं - स्था० ।
३. दुप्पटिविनोदयो - सी०, स्था०, रो० । ४. सद्धम्मनियामा - सी०, स्था०, रो० ।
५-५. सारज्जं चेव - सी०, रो० ।

तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, करुणा तस्मिं पुग्गले भावेतव्वा; एवं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, उपेक्खा तस्मिं पुग्गले भावेतव्वा; एवं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, असतिअमनसिकारो तस्मिं 5 R. 186 पुग्गले आपज्जितव्वो; एवं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, कम्मस्सकता तस्मिं पुग्गले अधिद्धातव्वा — 'कम्मस्सको अयमायस्मा कम्मदायादो कम्मयोनि कम्म-वन्धु कम्मप्पटिसरणो, यं कम्मं करिस्सति कल्याणं वा पापकं वा तस्स दायादो भविस्सती' ति; एवं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । 10 इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आघातपटिविनया, यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो सब्बसो पटिविनेतव्वो' ति ।

२. दुतियआघातपटिविनयसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पञ्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच — 15

२. "पञ्चमे, आवुसो, आघातपटिविनया यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो सब्बसो पटिविनेतव्वो । कतमे पञ्च ? इधावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति परिसुद्धवचीसमाचारो; एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धवचीसमाचारो होति परिसुद्धकायसमाचारो; 20 एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो ।* इध, पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति अपरिसुद्धवचीसमाचारो, लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं; एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति अपरिसुद्धवचीसमाचारो, न च लभति 25 कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं; एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो परिसुद्धकाय-

B. 164

R. 187

समाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो, लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं; एवरूपे पि, आवुसो, पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ।

३. “तत्रावुसो, व्यायं पुग्लो अपरिसुद्धकायसमाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो, कथं तस्मिं पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ? सेय्यथापि, आवुसो, भिक्खु पंसकूलिको रथियाय नन्तकं दिस्वा वामेन पादेन निगग्घित्वा^१ दक्खिणेन पादेन पत्थरित्वा^२, यो तत्थ सारो तं परिपातेत्वा आदाय पक्कमेय्य; एवमेव ख्वावुसो, व्यायं^३ पुग्लो अपरिसुद्धकायसमाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो, यास्स अपरिसुद्धकायसमाचारता न सास्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा, या च ख्वास्स^४ परिसुद्धवचीसमाचारता सास्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा । एवं तस्मिं पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ।

४. “तत्रावुसो, व्यायं पुग्लो अपरिसुद्धवचीसमाचारो परिसुद्धकायसमाचारो, कथं तस्मिं पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ? सेय्यथापि, आवुसो, पोक्खरणी सेवालपणकपरियोनद्धा । अथ पुरिसो आगच्छेय्य धम्माभित्तो धम्मपरेतो किलन्तो तसितो पिपासितो । सो तं पोक्खरणिं ओगाहेत्वा उभोहि हत्थेहि इति^५ चित्तिं च^६ सेवालपणकं अपविदूहित्वा अञ्जलिना पिवित्वा पक्कमेय्य । एवमेव खो, आवुसो, व्यायं पुग्लो अपरिसुद्धवचीसमाचारो परिसुद्धकायसमाचारो, यास्स अपरिसुद्धवचीसमाचारता न सास्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा, या च ख्वास्स परिसुद्धकायसमाचारता सास्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा । एवं तस्मिं पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ।

५. “तत्रावुसो, व्यायं पुग्लो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, कथं तस्मिं पुग्ले आघातो पटिविनेतव्वो ? सेय्यथापि, आवुसो, परित्तं गोपदे^७ उदकं । अथ पुरिसो आगच्छेय्य धम्माभित्तो धम्मपरेतो किलन्तो तसितो पिपासितो । तस्स एवमस्स — ‘इदं खो परित्तं गोपदे उदकं । सचाहं अञ्जलिना वा पिविस्सामि भाजनेन वा खोभेस्सामि पि तं लोळेस्सामि^८’ पि तं अपेय्यं पि तं करिस्सामि । यन्नूनाहं

१. निगग्घित्वा — सी०, स्या०, रो० । २. वित्तारेत्वा — सी०, रो० । ३. व्यायं — सी० ।

४. ख्वास्स — स्या० । ५-६. स्या० पोत्थके नस्ति । ७. गोपदे — सी०, स्या० ।

८. लोळेस्सामि — स्या० ।

चतुक्कुण्डिको^१ निपतित्वा गोपीतकं पिवित्वा पक्कमेय्य^२ ति । सो चतुक्कुण्डिको निपतित्वा गोपीतकं पिवित्वा पक्कमेय्य । एवमेव खो, आवुसो, व्यायं पुगलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, यास्स अपरिसुद्धकायसमाचारत्ता न सास्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा; या पिस्स अपरिसुद्ध-
वचीसमाचारत्ता न सा पिस्स तस्मिं समये मनसि कातव्वा । यं च खो
सो लभति कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, तमेवस्स^३ तस्मिं
समये मनसि कातव्वं । एवं तस्मिं पुगले आघातो पटिविनेतव्वो ।

R. 109

D. 166

६. “तत्रावुसो, व्यायं पुगलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो न^४ च लभति^५ कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो
पसादं, कथं तस्मिं पुगले आघातो पटिविनेतव्वो ? सेय्यथापि, आवुसो,
पुरिसो आवाधिको दुक्खितो बाह्गिलानो अद्धानमग्गप्पटिपन्नो । तस्स
पुरतो पिस्स दूरे गामो पच्छतो पिस्स दूरे गामो । सो न लभेय्य सप्पा-
यानि भोजनानि, न लभेय्य सप्पायानि भेसज्जानि, न लभेय्य पतिरूपं
उपट्ठाकं, न लभेय्य गामन्तनायकं । तमेनं अञ्जतरो पुरिसो पस्सेय्य
अद्धानमग्गप्पटिपन्नो । सो तस्मिं पुरिसे कारुञ्जयेव उपट्ठापेय्य, अनुद्दय-
येव^६ उपट्ठापेय्य, अनुकम्पयेव उपट्ठापेय्य — ‘अहो वत्तायं पुरिसो लभेय्य
सप्पायानि भोजनानि, लभेय्य सप्पायानि भेसज्जानि, लभेय्य पतिरूपं
उपट्ठाकं, लभेय्य गामन्तनायकं ! तं किस्स हेतु ? मायं पुरिसो इधेव
अनयव्यसनं आपज्जी^७ ति !! एवमेव खो, आवुसो, व्यायं पुगलो
अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो न च लभति कालेन
कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, एवरूपे^८ पि^९, आवुसो, पुगले कारुञ्ज-
येव उपट्ठापेतव्वं अनुद्दयायेव उपट्ठापेतव्वा अनुकम्पायेव उपट्ठापेतव्वा —
‘अहो वत अयमायस्मा कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेय्य,
वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेय्य, मनोदुच्चरितं पहाय मनो-
सुचरितं भावेय्य ! तं किस्स हेतु ? मायं आयस्मा कायस्स भेदा परं
मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जी^{१०} ति ! एवं तस्मिं
पुगले आघातो पटिविनेतव्वो ।

१. चतुक्कुण्डिको — सी०; चतुक्कुण्डिको — स्था०, चतुक्कुण्डिको — रो० । २. तदेवस्स — सी०, स्था०, रो० । ३-३. न लभति — स्था० । ४. अनुद्दययेव — स्था०, रो० । ५. आपज्जती — सी०, रो० । ६-६. एवरूपे — रो० । ७. उपपज्जती — सी०, रो० ।

R. 190

७. “तत्रावुसो, व्यायं पुग्गलो परिसुद्धकायसमाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, कथं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतव्वो? सेय्यथापि, आवुसो, पोक्खरणी अच्चोदका^१ सातोदका^२ सीतोदका^३ सेतका^४ सुपत्तिथा^५ रमणीया

B. 167

- 5 नानारुक्खेहि सञ्छन्ना । अयं पुरिसो आगच्छेय्य धम्माभित्तो धम्म-
परेतो किलन्तो तसितो पिपासितो । सो तं पोक्खरणिं ओगाहेत्वा
न्हात्वा च पिपित्वा च पञ्चुत्तरित्वा तत्थेव रुक्खच्छायाय निसीदेय्य वा
निपज्जेय्य वा । एवमेव खो, आवुसो, व्यायं पुग्गलो परिसुद्धकायसमाचारो
परिसुद्धवचीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो
10 पसादं, या^१ पिस्स परिसुद्धकायसमाचारता सा पिस्स तस्मिं समये मनसि
कातव्वा; या पिस्स परिसुद्धवचीसमाचारता सा पिस्स तस्मिं समये
मनसि कातव्वा; यं पि लभति^५ कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं,
तं पिस्स तस्मिं समये मनसि कातव्वं । एवं तस्मिं पुग्गले आघातो
पटिविनेतव्वो । समन्तपासादिकं, आवुसो, पुग्गलं आगम्म चित्तं
15 पसीदति ।

“इमे खो, आवुसो, पञ्च आघातपटिविनया, यत्थ भिक्खुनो
उप्यन्नो आघातो सब्बसो पटिविनेतव्वो” ति ।

३. साकच्छसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो
भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
20 पञ्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

R. 191

२. “पञ्चहावुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलं साकच्छो
सन्नह्मचारीनं । कतमेहि पञ्चहि? इधावुसो, भिक्खु अत्तना च
सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाकथाय च आगतं पञ्हं व्याकत्ता होति;
अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाकथाय च आगतं पञ्हं
25 व्याकत्ता होति; अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाकथाय
च आगतं पञ्हं व्याकत्ता होति; अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्ति-

१-१. अच्चोदिका सातोदिका सीतोदिका — सी० । २-२. सेतोदिका मुपतिट्ठा
— स्मा० रो० । ३. यं — सी० । ४. सो लभति — सी०, स्मा०, रो० ।

सम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं व्याकृता होति; अतना च विमुत्तिज्जाण-
दस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिज्जाणदस्सनसम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं
व्याकृता होति । इमेहि खो, आवुसो, *पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु अलं साकच्छो सव्रह्मचारीनं” ति ।

४. साजीवसुतं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षू आमन्तेसि ... पे०... 5 D. 169
एतदवोच - “पञ्चहि, आवुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अलंसाजीवो
सव्रह्मचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इधावुसो, भिक्षु अतन्ना च
सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं व्याकृता होति;
अतना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं
व्याकृता होति; अतना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाकथाय 10
च आगतं पञ्चं व्याकृता होति; अतना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्ति-
सम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं व्याकृता होति; अतना च विमुत्तिज्जाण-
दस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिज्जाणदस्सनसम्पदाकथाय च आगतं पञ्चं
व्याकृता होति । इमेहि खो, आवुसो, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु अलंसाजीवो सव्रह्मचारीनं” ति । 15

५. पञ्चपुच्छासुतं.

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षू आमन्तेसि ... पे०...
एतदवोच - “यो हि कोचि, आवुसो, परं पञ्चं पुच्छति, सब्बो सो
पञ्चहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेन । कतमेहि पञ्चहि ? मन्दत्ता
मोमूहत्ता^१ परं पञ्चं पुच्छति, पापिच्छो इच्छापकतो परं पञ्चं पुच्छति,
परिभवं परं पञ्चं पुच्छति, अञ्जातुकामो^२ परं पञ्चं पुच्छति, अय 20
वा पनेवंचित्तो^३ परं पञ्चं पुच्छति - ‘सचे मे पञ्चं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरि-
स्सति इच्चेतं कुसलं, नो चे” मे पञ्चं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरिस्सति अह-
मस्स सम्मदेव व्याकरिस्सामी’ ति । यो हि कोचि, आवुसो, परं पञ्चं
पुच्छति, सब्बो सो इमेहि पञ्चहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेन । अहं

१. कठ - त्या०, रो० । २. मोमूहत्ता - सी० । ३. जातुकामो - त्या० ।

४. पट्ठपन्तो - सी०, रो० । ५. च - त्या० ।

खो पनावुसो, एवंचित्तो परं पञ्हं पुच्छामि— ‘सचे मे पञ्हं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरिस्सति इच्चेतं कुसलं, नो चे मे पञ्हं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरिस्सति, अहमस्स सम्मदेव व्याकरिस्सामी’” ति ।

६. निरोधसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि ... पे०...

B. 169

५ एतदवोच — “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो पञ्ञा-
सम्पन्नो सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या^१ पि वुट्ठहेय्या^२ पि — अत्येतं
ठानं । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्ञं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव कवळी-
काराहारभक्खानं^३ देवानं सहव्यतं^४ अञ्ञतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — अत्येतं ठानं” ति ।

10

२. एवं वुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —
“अट्ठानं खो एतं, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो यं सो भिक्खु अति-
क्कम्मेव कवळीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्ञतरं मनोमयं कायं
उपपन्नो सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — नत्येतं
ठानं” ति ।

R. 193 15

दुतियं पि खो ... पे०... ततियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो
भिक्खू आमन्तेसि — “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो
पञ्ञासम्पन्नो सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि —
अत्येतं ठानं । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्ञं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
कवळीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्ञतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
२० सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — अत्येतं ठानं” ति ।

ततियं पि खो आयस्मा उदायी आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतद-
वोच — “अट्ठानं खो एतं, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो यं सो भिक्खु
अतिक्कम्मेव कवळीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्ञतरं मनोमयं
कायं उपपन्नो सञ्ञावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि —
२५ नत्येतं ठानं” ति ।

३. अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि — “याव-
वत्तियकं^५ पि खो मे आयस्मा उदायी पटिक्कोसति, न च मे कोचि भियसु

१-१. गुणारम्भेय्य पि वुट्ठहेय्य — धी०, स्वा०, रो० । २. कवळीकाराहारभक्खानं —
धी०, स्वा०, रो० । ३. सहव्यतं — रो० । ४. यावत्तियं — धी०, स्वा०, रो० ।

अनुमोदति । यन्नूनाहं येन भगवा तेनुपसङ्गमेय्य” ति । अथ खो
 आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं
 अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारि-
 पुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो
 पञ्जासम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — 5
 अत्येतं ठानं । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
 कवलीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — अत्येतं ठानं” ति ।

B. 170

४. एवं वुत्ते आयस्मा उदायी आमस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —
 “अट्ठानं खो एतं, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो यं सो भिक्खु अति- 10
 प्कम्मेव कवलीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं
 कायं उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि —
 नत्येतं ठानं” ति ।

दुतियं पि खो ... प०... ततिय पि खो आयस्मा सारिपुत्तो
 भिक्खू आमन्तेसि — “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो 15
 पञ्जासम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि —
 अत्येतं ठानं । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
 कवलीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि — अत्येतं ठानं” ति ।

R. 191

ततियं पि खो आयस्मा उदायी आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतद- 20
 वोच — “अट्ठानं खो एतं, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो यं सो भिक्खु
 अतिक्कम्मेव कवलीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं
 कायं उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि —
 नत्येतं ठानं” ति ।

५. अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि — “भगवतो 25
 पि सो मे सम्मुखा आयस्मा उदायी यावततियकं पटिक्कोसति, न च मे
 कोचि भिक्खु अनुमोदति । यन्नूनाहं तुण्ही अस्स” ति । अथ खो
 आयस्मा सारिपुत्तो तुण्ही अहोसि ।

६. अथ खो भगवा आयस्मन्तं उदायि आमन्तेसि — “कं
 पन त्वं, उदायि, मनोमयं कायं पच्चेसी” ति ?

30

“ये ते, भन्ते, देवा अरूपिनो सञ्जामया” ति ।

“किं नु खो तुय्हं, उदायि, वालस्स अव्यत्तस्स भणितेन ! त्वं
पि नाम भणितव्वं मञ्जासी” ति ! अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं
आमन्तेसि - “अत्थि नाम, आनन्द, थेरं भिक्खुं विहेसियमानं अण्डु-
पेक्खिस्सथ । न हि नाम, आनन्द, कारुञ्जं पि भविस्सति थेरम्हि
भिक्खुम्हि विहेसियमानम्ही” ति ।

७. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “इध, भिक्खवे,
भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो पञ्जासम्पन्नो सञ्जावेदयित-
तिरोधं समापज्जेय्या पि वुट्ठहेय्या पि - अत्थेतं ठानं । नो चे दिट्ठेव धम्मे
अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव कवल्लीकाराहारभक्खानं देवानं सहव्यतं
अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो सञ्जावेदयिततिरोधं समापज्जेय्या
पि वुट्ठहेय्या पि - अत्थेतं ठानं” ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वानं
सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

८. अथ खो आयस्मा आनन्दो अचिरपक्कन्तस्स भगवतो
येनायस्मा उपवानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपवानं
एतदवोच - “इधावुसो उपवान, अञ्जे थेरे” भिक्खू विहेसेन्ति ।
मयं तेन न मुच्चाम” । अनच्छरियं खो, पनेतं आवुसो उपवान, यं भगवा
सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो एतदेव आरब्ध उदाहरेय्य यथा
आयस्मन्त्येवेत्थ उपवानं पटिभासेय्य । इदमेव अम्हाकं सारज्जं
ओक्कन्तं” ति ।

९. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो
येन उपट्ठानत्ताला तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि ।
निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं उपवानं एतदवोच -

“क्त्तीहि नु खो, उपवान, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु
सत्तहचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च” ति ?

“पञ्चहि, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सत्तहचारीनं
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । क्तमेहि पञ्चहि ?
इध, भन्ते, थेरो भिक्खु सीनवा होति ... पे०... समादाय सिनराति

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं अतिवत्तति ।
निहीयति तस्स यसो, काळपवखेव चन्दिमा” ति ॥

८. दुतियअगत्तिसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, नागत्तिगमनानि । कत्तमानि चत्तारि ? न छन्दार्गत्तिं गच्छति, न दोसार्गत्तिं गच्छति, न मोहार्गत्तिं गच्छति, न भयार्गत्तिं गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि नागत्ति-
गमनानी ति ।

B. 326

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं नातिवत्तति ।
आपूरति तस्स यसो, सुक्कपवखेव चन्दिमा” ति ॥

९. ततियअगत्तिसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अगत्तिगमनानि । कत्तमानि चत्तारि ?
छन्दार्गत्तिं गच्छति, दोसार्गत्तिं गच्छति, मोहार्गत्तिं गच्छति, भयार्गत्तिं 10 R. 19
गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अगत्तिगमनानि ।

२. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, नागत्तिगमनानि । कत्तमानि चत्तारि ? न छन्दार्गत्तिं गच्छति, न दोसार्गत्तिं गच्छति, न मोहार्गत्तिं गच्छति, न भयार्गत्तिं गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि नागत्ति-
गमनानी ति ।

15

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं अतिवत्तति ।

निहीयति तस्स यसो, काळपवखेव चन्दिमा ॥

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं नातिवत्तति ।

आपूरति तस्स यसो, सुक्कपवखेव चन्दिमा” ति ॥

१०. भत्तुद्देसकमुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभतं 20
निक्खित्तो एवं निरये ! कत्तोहि चतूहि ? छन्दार्गत्तिं गच्छति, दोसा-
र्गत्तिं गच्छति, मोहार्गत्तिं गच्छति, भयार्गत्तिं गच्छति — इमेहि खो,
भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये ।

सिक्खापदेसु; बहुसुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा^१; कल्याण-
वाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय
अनेलगलाय^२ अत्थस्स विज्जापनिया; चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं
दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी;
आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि 5
खो, भन्ते, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा^३ ति ।

B. 172

R. 195

१०. “साधु साधु, उपवान ! इमेहि खो, उपवान, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं पियो च होति मनापो च
गरु च भावनीयो च । इमे चे, उपवान, पञ्च धम्मा थेरस्स भिक्खुनो 10
न संविज्जेय्युं, तं सन्नह्यचारी न सक्करेय्युं न गरुं करेय्युं न मानेय्युं न
पूजेय्युं खण्डिच्चेन पालिच्चेन वलित्तचत्ताय^४ । यस्मा च खो, उपवान,
इमे पञ्च धम्मा थेरस्स भिक्खुनो संविज्जन्ति, तस्मा तं सन्नह्यचारी
सक्करोन्ति गरुं^५ करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ती” ति ।

७. चोदनासुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “चोदकेन, 15
आवुसो, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन पञ्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा^६
परो चोदेतब्बो । कतमे पञ्च ? कालेन वक्खामि, नो अकालेन;
भूतेन वक्खामि, नो अभूतेन; सण्हेन वक्खामि, नो फरुसेन; अत्थसंहितेन
वक्खामि, नो अनत्थसंहितेन; मेत्तचित्तो^७ वक्खामि, नो दोसन्तरो^८ ।
चोदकेन, आवुसो, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन इमे पञ्च धम्मे अज्झत्तं 20
उपट्ठापेत्वा परो चोदेतब्बो ।

२. “इधाहं, आवुसो, एकज्जं पुगलं पस्सामि अकालेन चोदिय-
मानं नो कालेन कुपितं, अभूतेन चोदियमानं नो भूतेन कुपितं, फरुसेन
चोदियमानं नो सण्हेन कुपितं, अनत्थसंहितेन चोदियमानं नो अत्थ-
संहितेन कुपितं, दोसन्तरेन चोदियमानं नो मेत्तचित्तेन कुपितं । 25

१. सुप्पटिविद्धो — सी०, रो० । २. अनेलगलाय — स्या० । ३. वलित्तचत्ताय —
स्या० । ४. गरु — सी०, स्या०, रो० । ५. उपट्ठापेत्वा — रो० । ६. मेत्तचित्तेन — सी०, रो० ।
७. दोसन्तरेन — सी०, रो० ।

R. 197

D. 173

३. "अधम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि अविप्पटिसारो उपदहातव्वो" — 'अकालेनायस्मा चुदितो नो कालेन, अलं ते अविप्पटिसाराय; अभूतेनायस्मा चुदितो नो भूतेन, अलं ते अविप्पटिसाराय; फरुसेनायस्मा चुदितो नो सण्हेन, अलं ते अविप्पटिसाराय; अनत्थसंहितेनायस्मा चुदितो नो अत्थसंहितेन, अलं ते अविप्पटिसाराय; दोसन्तरेनायस्मा चुदितो नो मेत्तचित्तेन, अलं ते अविप्पटिसाराया' ति । अधम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि अविप्पटिसारो उपदहातव्वो ।

४. "अधम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातव्वो — 'अकालेन ते, आवुसो, चोदितो' नो कालेन, अलं ते विप्पटिसाराय; अभूतेन ते, आवुसो, चोदितो नो भूतेन, अलं ते विप्पटिसाराय; फरुसेन ते, आवुसो, चोदितो नो सण्हेन, अलं ते विप्पटिसाराय; अनत्थसंहितेन ते, आवुसो, चोदितो नो अत्थसंहितेन, अलं ते विप्पटिसाराय; दोसन्तरेन ते, आवुसो, चोदितो नो मेत्तचित्तेन, अलं ते विप्पटिसाराया' ति । अधम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातव्वो । तं किस्स हेतु ? यथा न अञ्जो पि भिक्खु अभूतेन चोदेतव्वं मञ्जेय्या ति ।

५. "इध पनाहं, आवुसो, एकच्चं पुगलं पस्सामि कालेन चोदियमानं नो अकालेन कुपितं, भूतेन चोदियमानं नो अभूतेन कुपितं, सण्हेन चोदियमानं नो फरुसेन कुपितं, अत्थसंहितेन चोदियमानं नो अनत्थसंहितेन कुपितं, मेत्तचित्तेन चोदियमानं नो दोसन्तरेन कुपितं ।

६. "धम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातव्वो — 'कालेनायस्मा चुदितो नो अकालेन, अलं ते विप्पटिसाराय; भूतेनायस्मा चुदितो नो अभूतेन, अलं ते विप्पटिसाराय; सण्हेनायस्मा चुदितो नो फरुसेन, अलं ते विप्पटिसाराय; अत्थसंहितेनायस्मा चुदितो नो अनत्थसंहितेन, अलं ते विप्पटिसाराय; मेत्तचित्तेनायस्मा चुदितो नो दोसन्तरेन, अलं ते विप्पटिसाराया' ति । धम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातव्वो ।

L. 193

७. “धम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि अवि-
 ष्पटिसारो उपदहातव्वो — ‘कालेन ते, आवुसो, चोदितो नो अकालेन,
 अलं ते अविष्पटिसाराय; भूतेन ते, आवुसो, चोदितो नो अभूतेन,
 अलं ते अविष्पटिसाराय; सण्हेन ते, आवुसो, चोदितो नो फस्सेन, अलं ते
 अविष्पटिसाराय; अत्यसंहितेन ते, आवुसो, चोदितो नो अनत्यसंहितेन,
 अलं ते अविष्पटिसाराय; मेत्तचित्तेन ते, आवुसो, चोदितो नो दोसन्तरेन,
 अलं ते अविष्पटिसाराया’ ति । धम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो
 इमेहि पञ्चहाकारेहि अविष्पटिसारो उपदहातव्वो । तं किस्स हेतु ?
 यथा अज्जो पि भिक्खु भूतेन चोदितव्वं मज्जेय्या ति ।

B. 174

८. “चुदितेन, आवुसो, पुग्गलेन द्वीसु धम्मेसु पतिट्ठातव्वं —
 सच्चे च, अकुप्पे च । मं चे पि’, आवुसो, परे चोदेय्युं कालेन वा अकालेन
 वा भूतेन वा अभूतेन वा सण्हेन वा फस्सेन वा अत्यसंहितेन वा अनत्य-
 संहितेन वा मेत्तचित्ता वा दोसन्तरा वा, अहं पि द्वीमुयेव धम्मेसु पतिट्ठ-
 हेय्यं — सच्चे च, अकुप्पे च । सच्चे जानेय्यं — ‘अत्येसो मयि धम्मो’ ति,
 ‘अत्थी,’ ति नं वदेय्यं — ‘संविज्जतेसो मयि धम्मो’ ति । सच्चे जानेय्यं —
 ‘नत्येसो मयि धम्मो’ ति, ‘नत्थी’ ति नं वदेय्यं — ‘नेसो धम्मो मयि संवि-
 ज्जती’ ति ।

15

“एवं पि खो ते, सारिपुत्त, वुच्चमाना अथ च पनिधेकच्चे
 मोघपुरिसा न पदविखणं गण्हन्ती” ति ।

९. “ये ते, भन्ते, पुग्गला अस्सद्धा जीविकत्था न सद्धा अगारस्मा
 अनगारियं पव्वजिता सठा मायाविनो केतविनो’ उद्धता उन्नत्ता^१ चपला
 मुखरा विकिण्णवाचा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारा भोजने अमत्तञ्चुनो जागरियं
 अननुयुत्ता सामञ्जे अनपेक्खवन्तो सिक्खाय न तिव्वगारवा बाहुलिका
 सायलिका ओक्कमने पुव्वङ्गमा पविवेके निक्खित्तधुरा कुसीता हीन-
 विरिया मुटुस्सत्तिनो असम्पजाना असमाहिता विव्वन्तचित्ता दुप्पञ्जा
 एळमूगा, ते मया एवं वुच्चमाना न पदविखणं गण्हन्ति ।

20 R. 199

१०. “ये पन ते, भन्ते, कुलपुत्ता सद्धा अगारस्मा अनगारियं
 पव्वजिता असठा अमायाविनो अकेतविनो अनुद्धता अनुन्नत्ता अचपला
 अमुखरा अविकिण्णवाचा इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा भोजने मत्तञ्चुनो जाग-

B. 175

१-१. पञ्चहि — स्या० । २. केटुभिन्नी — सी०, स्या०, रो० । ३. उन्नत्ता —
 सी०, रो० ।

समाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतज्जाण-
दस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूतज्जाणदस्सनविपन्नस्स
हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे असति
निव्विदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति ५
सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदा-
विरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिज्जाण-
दस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, खल्लो, साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका 10
पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि पारिपूर्तिं गच्छति ।
एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति यथाभूतज्जाणदस्सनं; यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदा- 15
विरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्ति-
ज्जाणदस्सनं” ति ।

R. 201

६. खिप्पनिसन्तिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं
कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो 20
खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. “किंतावता नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खु खिप्पनिसन्ति
च होति, कुसलेसु धम्मेषु मुग्गहितग्गाही च, बहुं च गण्हाति, गहितं चस्स
नप्पमुस्सती” ति ?

“आयस्मा खो आनन्दो बहुस्सुतो । पटिभातु आयस्मन्तंयेव 25
आनन्द” ति ।

“तेनहावुसो सारिपुत्त, मुणाहि, सावुकं मनसि करोहि;

B. 177

भासिस्सामी” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मतो
आनन्दस्स पच्चस्सोसि । आयस्मा आनन्दो एतदवोच—

३. “इधावुसो सारिपुत्त, भिक्खु अत्थकुसलो च होति, धम्म-
कुसलो च, व्यञ्जनकुसलो च, निरुत्तिकुसलो च, पुब्बापरकुसलो च ।
५ एत्तावता खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खु खिप्पनिसन्ति च होति कुसलेसु
धम्मेसु, सुगगहितग्गाही च, बहं च गण्हाति, गहितं चस्स नप्प-
मुस्सती” ति ।

४. “अच्छरियं, आवुसो ! अब्भुतं, आवुसो !! याव सुभासितं
चिदं आयस्मता आनन्देन । इमेहि च मयं पच्चहि धम्मेहि समन्नागतं
१० आयस्मन्तं आनन्दं धारेम — ‘आयस्मा आनन्दो अत्थकुसलो धम्मकुसलो
व्यञ्जनकुसलो निरुत्तिकुसलो पुब्बापरकुसलो’ ति ।

१०. भद्दजिसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसि-
तारामे । अथ खो आयस्मा भद्दजि येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्दि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं
१५ सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिघ्नं
खो आयस्मन्तं भद्दजि आयस्मा आनन्दो एतदवोच —

२. “किं नु खो, आवुसो भद्दजि, दस्सनानं अग्गं, किं सबनानं
अग्गं, किं सुखानं अग्गं, किं सञ्ज्ञानं अग्गं, किं भवानं अग्गं” ति ?

“अत्थावुसो, ब्रह्मा अभिभू अनभिभूतो अञ्जदत्थुदसो
२० वसवत्ती, यो तं ब्रह्मानं पस्सति, इदं दस्सनानं अग्गं । अत्थावुसो, आभ-
स्सरा नाम देवा मुखेन अभिसन्ना परिसन्ना । ते वदाचि करहचि उदानं
उदानेन्ति — ‘अहो सुखं, अहो सुखं’ ति ! यो तं सहं सुणाति, इदं सबनानं
अग्गं । अत्थावुसो, सुभकिण्हा नाम देवा । ते सन्तयेव तुसिता सुखं
पटियेदेन्ति, इदं सुखानं अग्गं । अत्थावुसो, आकिञ्चञ्जायतनूपगा
२५ देवा, इदं सञ्ज्ञानं अग्गं । अत्थावुसो, नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनू-
पगा देवा, इदं भवानं अग्गं” ति ।

३. “समेति खो इदं आयस्मतो भद्दजिस्स, यदिदं बहुना^१
जनेना” ति ?

“आयस्मा खो, आनन्दो, बहुस्सुतो । पटिभातु आयस्मन्तंयेव आनन्दं” ति ।

“तेनहावुसो भद्दिजि, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
स्सामी” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा भद्दिजि आयस्मतो
आनन्दस्स पच्चस्सोसि । आयस्मा आनन्दो एतदवोच — 5

४. “यथा पस्सतो खो, आवुसो, अनन्तरा आसवानं खयो होति,
इदं वस्सनानं अगं । यथा सुणतो अनन्तरा आसवानं खयो होति, इदं
सवनानं अगं । यथा सुखितस्स अनन्तरा आसवानं खयो होति, इदं
सुखानं अगं । यथा सज्झिस्स अनन्तरा आसवानं खयो होति, इदं
सज्झानं अगं । यथा भूतस्स अनन्तरा आसवानं खयो होति, इदं भवानं 10
अगं” ति ।

आघातवग्गो सत्तरसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे आघातविनया, साकच्छा साजीवतो पञ्च ।

पुच्छा निरोधो चोदना, सीलं निसन्ति भद्दिजी ति ॥

— ० —

१८. उपासकवग्गो

१. सारज्जसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — 15
“भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको सारज्जं
ओक्कन्तो होति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी
होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसाधादी होति, सुरामेरयमज्जपमाद- 20
ट्टायी होति । इमेहि सो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो उपासको
सारज्जं ओक्कन्तो होति ।

३. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको
विसारदो होति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविस्तो होति,

अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो होती" ति ।

२. विसारदसुत्तं

- 5 १. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको अवि-
सारदो अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति
...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो उपासको अविसारदो अगारं अज्झावसति ।

- 10 २. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो
अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो
होति... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो,
भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो अगारं
अज्झावसती" ति ।

३. निरयसुत्तं

- 15 १. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको
यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती
होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

- 20 २. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं
निक्खित्तो एवं सगो । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो
होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो
भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं
सगो" ति ।

४. वेरसुत्तं

B. 183

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
25 निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपति भगवा एतदवोच-

२. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति ।

R. 205

5

३. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति ।

10

४. “यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।

15

५. “यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे० ... यं, गहपति, कामेसुमिच्छाचारी ... पे० ... यं, गहपति, मुसावादी ... पे० ... यं, गहपति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी सुरामेरयमज्जपमादट्ठानपच्चया दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होती ति ।

20

“यो पाणमतिपातेति, मुसावादं च भासति ।

25 B. 181

लोके अदिन्नं आदियति, परदारं च गच्छति ॥

“सुरामेरयपानं च, यो नरो अनुयुज्जति ।

अप्पहाय पञ्च वेरानि, दुस्सीलो इति वुच्चति ॥

“कायस्स भेदा दुप्पज्जो, निरयं सोपपज्जति ।

यो पाणं नातिपातेति, मुसावादं न भासति ॥

30

अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो होती" ति ।

२. विसारदसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको अविसारदो अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको अविसारदो अगारं अज्झावसति ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति... पे०...सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो अगारं अज्झावसती" ति ।

३. निरयसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

४. वेरसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच-

B. 327

२. "चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभतं निक्खित्तो
 5 एवं सग्गे ति ।

"ये केचि कामेसु असञ्जता जना ,
 अधम्मिका होन्ति अधम्मगारवा ।
 छन्दा दोसा मोहा च भया गामिनो ,
 परिसाकसदो^१ च पनेस वुच्चति ॥
 10 "एवं हि वुत्तं समणेन जानत्ता ,
 तस्मा हि ते सप्पुरिसा पसंसिया ।
 धम्मे ठिता ये न करोन्ति पापकं ,
 न^२ छन्दा न मोहा^३ न भया च गामिनो ।
 "परिसाय मण्डो^४ च पनेस वुच्चति ,
 15 एवं हि वुत्तं समणेन जानत्ता" ति ॥

चरवग्गो दुतियो ।

तस्सुद्धान

चरं सीलं पधानानि^५, संवरं पञ्जत्तिपञ्चमं
 सोखुम्मं^६ तयो अगती, भत्तुद्देसेन ते दसा ति ॥

३. उरुवेलवग्गो

१. पठमउरुवेलसुत्तं

R. 20

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
 अनायपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -
 20 "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं ।
 भगवा एतदवोच -

१. परिक्खसावो - सी०, रो० । २-२. न छन्दा दोसा - मी०, रो० । ३. मन्दो - रो० । ४. पयान - रो० । ५. सुगुम्मं - रो० ।

२. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति ।

R. 205

5

३. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति ।

10

४. “यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।

15

५. “यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे० ... यं, गहपति, कामेसुमिच्छाचारी ... पे० ... यं, गहपति, मुसावादी ... पे० ... यं, गहपति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी सुरामेरयमज्जपमादट्ठानपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होती ति ।

20

“यो पाणमतिपातेति, मुसावादं च भासति ।

25 B. 181

लोके अदिन्नं आदियति, परदारं च गच्छति ॥

“सुरामेरयपानं च, यो नरो अनुमुज्जति ।

अप्पहाय पञ्च वेरानि, दुस्सीलो इति वुच्चति ॥

“कायस्स भेदा दुप्पज्जो, निरयं सोपपज्जति ।

यो पाणं नातिपातेति, मुसावादं न भासति ॥

30

अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो होती" ति ।

२. विसारदसुत्तं

R. 204

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको अविसारदो अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको अविसारदो अगारं अज्झावसति ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो अगारं अज्झावसति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति... पे०...सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको विसारदो अगारं अज्झावसती" ति ।

३. निरयसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति ...पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि खो भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

४. वेरसुत्तं

B. 183

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गृहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गृहपतिं भगवा एतदवोच -

२. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरयं च उपपज्जति ।

R. 205

३. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातं, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति ।

10

४. “यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।

15

५. “यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे० ... यं, गहपति, कामेसुमिच्छाचारी ... पे० ... यं, गहपति, मुसावादी ... पे० ... यं, गहपति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी सुरामेरयमज्जपमादट्ठानपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होती ति ।

20

“यो पाणमतिपातेति, मुसावादं च भासति ।
लोके अदिन्नं आदियति, परदारं च गच्छति ॥

B. 181

“सुरामेरयपानं च, यो नरो अनुयुज्जति ।
अप्पहाय पञ्च वेरानि, दुस्सीलो इति वुच्चति ॥
“कायस्स भेदा दुप्पज्जो, निरयं सोपपज्जति ।
यो पाणं नातिपातेति, मुसावादं न भासति ॥

30

“लोके अदिन्नं नादियति, परदारं न गच्छति ।
 सुरामेख्यानं च, यो नरो नानुयुञ्जति ॥
 “पहाय पञ्च वेरानि, सीलवा इति वुञ्चति ।
 कायस्स भेदा सप्पञ्चो, सुगतिं सोपपज्जती” ति ॥

५. चण्डालसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको उपासक-
 चण्डालो च होति उपासकमलं च उपासकपतिकुट्टो’ च । कतमेहि
 पञ्चहि ? अस्सदो होति; दुस्सीलो होति; कोतूहलमङ्गलिको’ होति,
 मङ्गलं पञ्चेति नो कम्मं; इतो च वहिद्धा दक्खिणेय्यं गवेसति; तत्थ
 च पुब्बकारं करोति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 १० उपासको उपासकचण्डालो च होति उपासकमलं च उपासक-
 पतिकुट्टो च ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको उपासक-
 रतनं च होति उपासकपदुमं च उपासकपुण्डरीकं’ च । कतमेहि पञ्चहि ?
 सदो होति; सीलवा होति; अकोतूहलमङ्गलिको होति, कम्मं पञ्चेति
 १५ नो मङ्गलं; न इतो वहिद्धा दक्खिणेय्यं गवेसति; इध च पुब्बकारं
 करोति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको
 उपासकरतनं च होति उपासकपदुमं च उपासकपुण्डरीकं चा’ ति ।

६. पीतिसुत्तं

१. अथ सो अनायपिण्डको गहपति पञ्चमत्तेहि उपासकस्तेहि
 परिवुतो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा
 २० एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्यं सो अनायपिण्डकं गहपतिं भगवा
 एतदपोच —

२. “तुम्हे’ सो, गहपति, भिक्खुसङ्घं पञ्चुपट्ठिता चीवरपिण्ड-
 पातसेनासनगिलानप्यञ्चयभेसज्जपरिकमारेण । न सो, गहपति,
 तावत्तेनेव तुट्ठि करणीया — ‘मयं भिक्खुसङ्घं पञ्चुपट्ठिता चीवरपिण्ड-

१. उपासकपतिकुट्टो — पी०, एवा०, रो० । २. अकोतूहलमङ्गलिको — पी०, एवा०,
 रो० । ३. उपासकपदुमं — रो० । ४. तुम्हेति — पी० ।

पातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेना' ति । तस्मातिह, गहपति,
एवं सिक्खितव्वं — 'किन्ति मयं कालेन कालं पविवेकं पीति उपसम्पज्ज
विहरेय्यामा' ति ! एवं हि वो, गहपति, सिक्खितव्वं' ति ।

३. एवं वुत्ते आर्यस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच —
“अच्छरियं, भन्ते, अब्भुतं, भन्ते ! याव सुभासितं चिदं, भन्ते, भगवता — 5
'तुम्हे खो, गहपति, भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिलान-
प्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । न खो, गहपति, तावत्केनेव तुट्ठि करणीया
— मयं भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चय-
भेसज्जपरिक्खारेना ति । तस्मातिह, गहपति, एवं सिक्खितव्वं — किन्ति 10
मयं कालेन कालं पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरेय्यामा ति ! एवं
हि वो, गहपति, सिक्खितव्वं' ति । यस्मि, भन्ते, समये अरियसावको
पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चस्स ठानानि तस्मि समये न
होन्ति । यं पिस्स कामूपसंहितं^१ दुक्खं दोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि समये
न होति । यं पिस्स कामूपसंहितं सुखं सोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि समये
न होति । यं पिस्स अकुसलूपसंहितं^२ दुक्खं दोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि समये 15
न होति । यं पिस्स अकुसलूपसंहितं सुखं सोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि
समये न होति । यं पिस्स कुसलूपसंहितं दुक्खं दोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि
समये न होति । यस्मि, भन्ते, समये अरियसावको पविवेकं पीति
उपसम्पज्ज विहरति, इमानिस्स^३ पञ्च^४ ठानानि तस्मि समये न
होन्ती" ति । 20

४. “साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्मि, सारिपुत्त, समये
अरियसावको पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चस्स ठानानि
तस्मि समये न होन्ति^५ । यं पिस्स कामूपसंहितं दुक्खं दोमनस्सं, तं पिस्स
तस्मि समये न होति । यं पिस्स कामूपसंहितं सुखं सोमनस्सं, तं पिस्स
तस्मि समये न होति । यं पिस्स अकुसलूपसंहितं दुक्खं दोमनस्सं, तं 25
पिस्स तस्मि समये न होति । यं पिस्स अकुसलूपसंहितं सुखं सोमनस्सं,
तं पिस्स तस्मि समये न होति । यं पिस्स कुसलूपसंहितं दुक्खं दोमनस्सं,
तं पिस्स तस्मि समये न होति । यस्मि, सारिपुत्त, समये अरियसावको

१. कामूपसंहितं — स्या० । २. अकुसलूपसंहितं — स्या० । ३-३. इमानि
पञ्चस्स — स्या० । ४. होति — सी० ।

पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरति, इमानिस्स' पञ्च ठानानि तस्मि
समये न होन्ती" ति ।

७. वणिज्जासुत्तं

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, वणिज्जा उपासकेन अकरणीया ।
कतमा पञ्च ? सत्थवणिज्जा, सत्तवणिज्जा, मंसवणिज्जा, मज्ज-
५ वणिज्जा, विसवणिज्जा - इमा खो, भिक्खवे, पञ्च वणिज्जा उपासकेन
अकरणीया" ति ।

८. राजासुत्तं

१. "तं किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुतं
वा - 'अयं पुरिसो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो ति' ।
तमेनं राजानो गहेत्वा पाणातिपाता वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा
१० पव्वाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती" ति ?

"नो हेतं, भन्ते" ।

- "साधु, भिक्खवे, मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न
सुतं - 'अयं पुरिसो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो ति ।
तमेनं राजानो गहेत्वा पाणातिपाता वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा
१५ पव्वाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती" ति । अपि च, स्वास्स तमेव^३
पापकम्मं^४ पवेदेन्ति^५ - 'अयं पुरिसो इत्थिं वा पुरिसं वा जीविता
बोरोपेसी" ति । तमेनं राजानो गहेत्वा पाणातिपातहेतु हनन्ति वा
२० बन्धन्ति वा पव्वाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ति । अपि नु तुम्हेहि
एवरूपं दिट्ठं वा सुतं वा" ति ?

२. "दिट्ठं च नो, भन्ते, सुतं च सुय्यिस्सति^६ चा" ति ।

२. "तं किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुतं
वा - 'अयं पुरिसो अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो ति ।
तमेनं राजानो गहेत्वा अदिन्नादाना वेरमणिहेतु^७ हनन्ति वा बन्धन्ति
वा पव्वाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती" ति ?

१. इमानेत्य - सी० । २. होती ति - सी०; होति - स्या०, रो० । ३-३.
तयेव पापक कम्मं - सी०; तदेव पापकम्म - स्या० । ४. पवेदयन्ति - सी०; पवेदेति -
स्या० । ५. बोरोपेसी - स्या० । ६. सुय्यिस्सति - सी०, रो० । ७. वेरमणीहेतु - सी०,
स्या०, रो० ।

“नो हेतं भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे ! मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न सुतं—
‘अयं पुरिसो अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो ति । तमेनं
राजानो गहेत्वा अदिन्नादाना वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बा-
जेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती’ ति । अपि च ख्वास्स तमेव पापकम्मं 5
पवेदेन्ति — ‘अयं पुरिसो गामा वा अरञ्जा वा अदिघ्नं थेय्यसङ्घातं
आदयी’ ति । तमेनं राजानो गहेत्वा अदिन्नादानहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति
वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ति । अपि नु तुम्हेहि एवरूपं
दिट्ठं वा सुतं वा” ति ?

“दिट्ठं च नो, भन्ते, सुतं च सुय्यिस्सति चा” ति ।

10

३. “तं किं मञ्जय, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुतं
वा — ‘अयं पुरिसो कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटि-
विरतो ति । तमेनं राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिहेतु
हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” ।

15

“साधु, भिक्खवे ! मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न
सुतं—‘अयं पुरिसो कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो
ति । तमेनं राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिहेतु हनन्ति
वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती’ ति । अपि च
ख्वास्स तमेव पापकम्मं पवेदेन्ति — ‘अयं पुरिसो परित्थीसु परकुमारीसु 20
चारित्तं आपज्जी’ ति । तमेनं राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारहेतु
हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ति । अपि
नु तुम्हेहि एवरूपं दिट्ठं वा सुतं वा” ति ?

R. 210

“दिट्ठं च नो, भन्ते, सुतं च सुय्यिस्सति चा” ति ।

४. “तं किं मञ्जय, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुतं वा 25
— ‘अयं पुरिसो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो ति । तमेनं राजानो
गहेत्वा मुसावादा वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा
यथापच्चयं वा करोन्ती” ति ?

B. 185

“नो हेतं, भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे ! मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न सुतं-
 ‘अयं पुरिसो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो ति । तमेनं राजानो
 गहेत्वा मुसावादा वेरमणिहेतु हनन्ति वा वन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा
 यथापच्चयं वा करोन्ती’ ति । अपि च स्वास्स तमेव पापकम्मं पवेदेन्ति
 5 — ‘अयं पुरिसो गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा मुसावादेन अत्थं पभञ्जी’
 ति । तमेनं राजानो गहेत्वा मुसावादहेतु हनन्ति वा वन्धन्ति वा पब्बा-
 जेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ति । अपि नु तुम्हेहि एवरूपं दिट्ठं वा
 सुतं वा” ति ?

“दिट्ठं च नो, भन्ते, सुतं च सुय्यिस्सति चा” ति ।

10 ५. “तं किं मञ्जय, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुतं
 वा — ‘अयं पुरिसो सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं पहाय सुरामेरयमज्जपमाद-
 ट्ठाना पटिविरतो ति । तमेनं राजानो गहेत्वा सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
 वेरमणिहेतु हनन्ति वा वन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा
 करोन्ती’ ति ?

15 “नो हेतं, भन्ते” ।

R. 211 “साधु, भिक्खवे ! मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठं न सुतं -
 ‘अयं पुरिसो सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं पहाय सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
 पटिविरतो ति । तमेनं राजानो गहेत्वा सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
 वेरमणिहेतु हनन्ति वा वन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ती’
 20 ति । अपि च स्वास्स तमेव पापकम्मं पवेदेन्ति — ‘अयं पुरिसो सुरा-
 मेरयमज्जपमादट्ठानं अनुयुत्तो इत्थि वा पुरिसं वा जीविता वोरोपेसि’;
 अयं पुरिसो सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं अनुयुत्तो गामा वा अरञ्जा वा
 अदिन्नं येय्यसङ्घातं आदिधि^३; अयं पुरिसो सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं
 अनुयुत्तो परित्थीसु परकुमारीसु चारित्तं आपज्जि^४; अयं पुरिसो सुरामेरय-
 25 मज्जपमादट्ठानं अनुयुत्तो गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा मुसावादेन
 अत्थं पभञ्जी ति । तमेनं राजानो गहेत्वा सुरामेरयमज्जपमादट्ठान-
 हेतु हनन्ति वा वन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चयं वा करोन्ति ।
 अपि नु तुम्हेहि एवरूपं दिट्ठं वा सुतं वा” ति ?

“दिट्ठं च नो, भन्ते, सुतं च सुय्यिस्सति चा” ति ।

१-१. मञ्जयती ति - छी०; मञ्जयति - स्या०; मञ्जयिषि - रो० । २. वोरोपेसि -
 स्या० । ३. आदिधि - छी०, स्या० । ४. आपज्जति - छी०, स्या० ।

६. गिहिसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति पञ्चमत्तेहि उपासकसत्तेहि परिवुतो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि - “यं कञ्चि”, सारिपुत्त, जानेय्याथ गिहि ओदातवसनं पञ्चसु सिक्खापदेसु संवुतकम्मन्तं चतुन्नं^१ आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं^२ निकामलाभि अकिच्छलाभि अकसिरलाभि, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय - ‘खीणनिरयोमिह खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्ति-विसयो’^३ खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोतापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ ति ।

B. 186

२. “कतमेसु पञ्चसु सिक्खापादेसु संवुतकम्मन्तो होति ? इध, सारिपुत्त, अरियसावको पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिग्धा-दाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । इमेसु पञ्चसु सिक्खापदेसु संवुतकम्मन्तो होति ।

10

R. 212

३. “कतमेसं चतुन्नं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ? इध, सारिपुत्त, अरियसावको बुद्धे अव्वेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । अयमस्स पठमो आभिचेतसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुदस्स चित्तस्स विमुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय ।

20

४. “पुन च परं, सारिपुत्त, अरियसावको धम्मे अव्वेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पञ्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । अयमस्स दुतियो आभिचेतसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुदस्स चित्तस्स विमुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय ।

25

५. “पुन च परं, सारिपुत्त, अरियसावको सङ्खे अव्वेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो उज्जुप्पटिपन्नो

B. 187

१. किञ्चि - सी० । २. चतुन्नं च - सी०, रो० । ३. खीणपित्तविषयो - रो० ।

R. 213

- भगवतो सावकसङ्घो आयप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो सामीचिप्पटि-
पन्नो भगवतो सावकसङ्घो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ट पुरिस-
पुगला एस भगवतो सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्यो
अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकखेतं लोकस्सा' ति । अयमस्स ततियो
5 आभिचेतसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुद्धस्स
चित्तस्स विसुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय ।

६. "पुन च परं, सारिपुत्त, अरियसावको अरियकन्तेहि सीलेहि
समन्नागतो होति अखण्डेहि अच्छिद्देहि असवलेहि अकम्मात्तेहि भुजिस्तेहि
विञ्जुप्पसत्येहि अपरामद्देहि' समाधिसंवत्तनिकेहि । अयमस्स चतुत्थो
10 आभिचेतसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुद्धस्स चित्तस्स
विसुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय । इमेसं चतुप्पं
आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी ।

७. "यं कञ्चि, सारिपुत्त, जानेय्याथ गिहि ओदातवसनं -
15 इमेसु पञ्चसु सिक्खापदेसु संवृतकम्मन्तं, इमेसं च चतुप्पं आभिचेतसिकानं
दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभि अकिच्छलाभि अकसिरलाभि, सो
आकल्लमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य - 'खीणनिरयोमिह खीण-
तिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोतापन्नो-
हमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो' ति ।

- 20 "निरयेसु भयं दिस्वा, पापानि परिवज्जये ।
अरियधम्मं समादाय, पण्डितो परिवज्जये ॥
"न हिसे पाणभूतानि, विज्जमाने परक्कमे ।
मुसा च न भणे जानं, अदिन्नं न परामसे ॥
"सेहि दारेहि सन्तुट्ठो, परदारं च नारमे^१ ।
25 मेरयं वारुणि जन्तु, न पिवे चित्तमोहनि ॥
"अनुत्सरेय्य सम्मुद्धं, धम्मं चानुवितक्कये ।
अव्यापज्झं हि तं चित्तं, देवलोकाय भावये ॥
"उपट्ठिते^२ देय्यधम्मो, पुञ्जत्यस्स जिगीसतो^३ ।
सन्तेसु पठमं दिन्ना, विपुला होति दक्खिणा ॥

D. 189

१. स्या० पोत्यके नत्थि । २. आरये - म०, रो० । ३. उपट्ठिते - स्या० ।
४. जिगिषतो - सी०, स्या०, रो० ।

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
Nepali Khapara,
Post Box No. 75,
Varanasi,
(India)

२. “एकमिदाहं, भिक्खवे, समयं उरुवेलायं विहरामि नज्जा नेरञ्जराय तीरे अजपालनिग्रोधे पठमाभिसम्बुद्धो । तस्स मय्हं, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवित्तवको उदपादि — ‘दुवखं खो अगारवो विहरति अण्णत्तिस्सो । किं नु खो अहं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं’ ति ?

३. “तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘अपरिपूरस्स खो अहं सीलक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा अत्तना सीलसम्पन्नतरं, यमहं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं ।

‘अपरिपूरस्स खो अहं समाधिक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा अत्तना समाधि- सम्पन्नतरं, यमहं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं ।

‘अपरिपूरस्स खो अहं पञ्जाक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा अत्तना पञ्जा- सम्पन्नतरं, यमहं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं ।

‘अपरिपूरस्स खो अहं विमुत्तिक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा अत्तना विमुत्ति- सम्पन्नतरं, यमहं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं’ ति ।

४. “तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘यन्नूनाहं ख्वायं धम्मो मया अभिसम्बुद्धो तमेव धम्मं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं’ ति ।

५. “अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति मम चेतसा चेतोपरि- वित्तकमञ्जाय — सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं

"सन्तो हवे पवक्खामि, सारिपुत्त सुणोहि मे ।
 इति कण्हासु सेतासु, रोहिणीसु हरीसु वा ॥
 "कम्मासासु सरूपासु, गोसु पारेवतासु' वा ।
 यासु कासुचि एतासु, दन्तो जायति पुङ्गवो ॥
 "धोरुहो बलसम्पन्नो, कल्याणजवनिकमो ।
 तमेव भारे युञ्जन्ति, नास्स वण्णं परिवसरे ॥
 "एवमेव मनुस्सेसु, यस्मिं किस्मिञ्चि' जातिये ।
 खत्तिये ब्राह्मणे वेस्से, सुद्धे चण्डालपुक्कुसे ॥
 "यासु कासुचि एतासु, दन्तो जायति सुव्वतो ।
 धम्मट्ठो सीलसम्पन्नो, सच्चवादी हिरीमनो ॥
 "पहीनजातिमरणो, ब्रह्मचरियस्स केवली ।
 पन्नभारो विसंयुत्तो, कत्तकिच्चो अनासवो ॥
 "पारगू सब्बधम्मनं, अनुपादाय निव्वुतो ।
 तस्मिं च विरजे खेत्ते, विपुला होति दक्खिणा ॥
 "वाला च अविजानन्ता, दुम्मेधा अस्सुताविनो ।
 वहिद्धा ददन्ति' दानानि, न हि सन्ते उपासरे ॥
 "ये च सन्ते उपासन्ति, सप्पञ्चे धीरसम्मते ।
 सद्धा च नेसं सुगते, मूलजाता पतिट्ठिता ॥
 "देवलोकं च ते यन्ति, कुले वा इध जायरे ।
 अनुपुब्बेन निब्बानं, अधिगच्छन्ति पण्डिता" ति ॥

5

10

15

20

१०. गवेषीसुतं

१. एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरति महता भिक्खु-
 सङ्घेन सद्धि । अद्दसा खो भगवा अद्धानमग्गप्पटिपन्नो अञ्जतरस्मि
 पदेसे महत्तं सालवनं; दिस्वान' मग्गा ओक्कम्म येन तं सालवनं तेनुप-
 सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं सालवनं अञ्जोगाहेत्वा अञ्जतरस्मि पदेसे
 सितं पात्वाकासि ।

B. 129

23

१. पारापतासु - रो० । २. कस्मिचि - सी०; कस्मिञ्चि - स्या०; कस्मिञ्च - रो० ।
 ३. दन्ति - सी०, स्या०, रो० । ४. दिस्वा - सी०, रो० ।

२. अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि - “को नु खो हेतु को पञ्चयो भगवतो सितस्स पातुकम्माय ? न अकारणेन तयागता सितं पातुकरोन्ती” ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच - “को नु खो, भन्ते, हेतु को पञ्चयो भगवतो सितस्स पातुकम्माय ? न अकारणेन तयागता सितं पातुकरोन्ती” ति ।

३. “भूतपुब्बं, आनन्द, इमस्मि पदेसे नगरं अहोसि इदं चैव फीतं च बहुजनं आकिण्णमनुस्सं । तं खो पनानन्द, नगरं कस्सपो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो उपनिस्साय विहासि’ । कस्सपस्स खो पनानन्द, भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स गवेसी’ नाम उपासको अहोसि सीलेसु अपरिपूरकारि । गवेसिना खो, आनन्द, उपासकेन पञ्चमत्तानि उपासक-सत्तानि पटिदेसितानि समादपितानि अहेसुं सीलेसु अपरिपूरकारिनो । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अहं खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता, अहं चम्हि सीलेसु अपरिपूरकारी, इमानि च’ पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु अपरिपूरकारिनो । इच्चेतं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं; हन्दाहं अतिरेकाया’ ति ।

४. “अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासक-सत्तानि तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तानि पञ्च उपासकसत्तानि एतद-वोच - ‘अज्जतग्गे मं आयस्मन्तो सीलेसु परिपूरकारि धारेया’ ति ! अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं एतदहोसि - ‘अय्यो खो गवेसी अम्हाकं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी सीलेसु परिपूरकारी भविस्सति । किमङ्गं पन मयं’ ति ! अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासकसत्तानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्कमिस्सु; उपसङ्कमित्वा गवेसि उपासकं एतदवोचुं - ‘अज्जतग्गे अय्यो गवेसी इमानि पि’ पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु परिपूरकारिनो धारेतू’ ति । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अहं खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता, अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी, इमानि पि पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु परिपूरकारिनो । इच्चेतं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं; हन्दाहं अतिरेकाया’ ति !

१. विहरति - स्या० । २. गवेसी - स्या० । ३. अनुकारी - सी० । ४. पि - स्या० । ५. किमङ्ग - सी०, रो० । ६. सी०, रो० पाठ्येभ्यु नत्थि ।

५. “अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासकसतानि तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तानि पञ्च उपासकसतानि एतदवोच - ‘अज्जतग्गे मं आयस्मन्तो ब्रह्मचारि धारेय आराचारि विरतं मेथुना गामधम्मा’ ति । अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं एतदहोसि - ‘अय्यो खो गवेसी अम्हाकं बहूपकारो पुब्बज्जमो 5 समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी ब्रह्मचारी भविस्सति आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । किमङ्गं पन मयं’ ति ! अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासकसतानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्गमिसु; उपसङ्गमित्वा गवेसि उपासकं एतदवोचुं - ‘अज्जतग्गे अय्यो गवेसी इमानि पि पञ्च उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो धारेतु आराचारिनो विरते’ मेथुना 10 गामधम्मा’ ति । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अहं खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बज्जमो समादपेता । अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी । इमानि पि पञ्च उपासकसतानि सीलेसु परिपूरचारिनो । अहं चम्हि ब्रह्मचारी आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । इमानि पि पञ्च उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो आरा- 15 चारिनो विरता मेथुना गामधम्मा । इच्चेतं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं; हन्दाहं अतिरेकाया’ ति ।

६. “अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासकसतानि तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तानि पञ्च उपासकसतानि एतदवोच - ‘अज्जतग्गे मं आयस्मन्तो एकभत्तिकं धारेय रत्तूपरते’ 20 विरतं विकालभोजना’ ति । अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं एतदहोसि - ‘अय्यो खो गवेसी’ बहूपकारो पुब्बज्जमो समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी एकभत्तिको भविस्सति रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना । किमङ्गं पन मयं’ ति ! अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासकसतानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा गवेसि उपासकं 25 एतदवोचुं - ‘अज्जतग्गे अय्यो गवेसी इमानि पि पञ्च उपासकसतानि एकभत्तिके धारेतु रत्तूपरते विरते विकालभोजना’ ति । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अहं खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बज्जमो समादपेता । अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी ।

B. 191

R. 217

१. न मयं - सी० । २. विरता - म० । ३. सतु० - सी०, स्या० । ४. गवेसी अम्हाक - सी०, ये०; गवेसी अम्हाकं - स्या० ।

इमानि पि पञ्च उपासकसतानि सीलेसु परिपूरकारिनो । अहं चम्हि
 ब्रह्मचारी आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । इमानि पि पञ्च
 उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो आराचारिनो विरता मेथुना गामधम्मा ।
 अहं चम्हि एकभक्तिको रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना । इमानि पि
 5 पञ्च उपासकसतानि एकभक्तिका रत्तूपरता विरता विकालभोजना ।
 इच्चेतं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं; हन्दाहं अतिरेकाया' ति ।

७. "अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन कस्सपो भगवा
 अरहं सम्मासम्बुद्धो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा कस्सपं भगवन्तं अरहन्तं
 सम्मासम्बुद्धं एतदवोच - 'लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पव्वज्जं
 10 लभेय्यं उपसम्पदं' ति । अलत्थ खो, आनन्द, गवेसी उपासको कस्सपस्स
 भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स सन्तिके पव्वज्जं, अलत्थ उपसम्पदं ।
 अचिरूपसम्पन्नो खो पनानन्द, गवेसी भिक्खु एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो
 आतापी पहितत्तो विहरत्तो नचिरस्सेव - यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव
 अगारस्मा अनगारियं पव्वजन्ति, तदनुत्तरं - ब्रह्मचरियपरियोसानं
 15 विट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । 'खीणा
 जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया' ति
 अब्भञ्जासि । अब्भजतरो च पनानन्द, गवेसी भिक्खु अरहतं अहोसि ।

८. "अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चअं उपासकसतानं एतदहोसि -
 'अय्यो खो गवेसी अम्हाकं वहुपकारो पुव्वज्जमो समादपेता । अय्यो हि
 B. 192 20 नाम गवेसी केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्चादेत्वा
 अगारस्मा अनगारियं पव्वजिस्सति । किमज्झं पन मयं' ति ! अथ खो,
 आनन्द, तानि पञ्च उपासकसतानि येन कस्सपो भगवा अरहं सम्मा-
 R. 218 सम्बुद्धो तेनुपसङ्गमिमु; उपसङ्गमित्वा कस्सपं भगवन्तं अरहन्तं सम्मा-
 सम्बुद्धं एतदवोचुं - 'लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पव्वज्जं,
 25 लभेय्याम उपसम्पदं' ति । अलभिमु खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासक-
 सतानि कस्सपस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स सन्तिके पव्वज्जं,
 अलभिमु उपसम्पदं ।

९. "अथ खो, आनन्द, गवेस्सिस्स भिक्खुनो एतदहोसि - 'अहं
 खो इमस्स अनुत्तरस्स विमुत्तिगुरास्स निकामतानी होमि' अकिञ्छतानी

अकसिरलाभी । अहो वतिमानि पि पञ्च भिक्खुसतानि इमस्स अनुत्तरस्स विमुत्तिसुखस्स निकामलाभिनो अस्सु अकिच्छलाभिनो अकसिरलाभिनो ति । अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च भिक्खुसतानि वूपकट्ठा^१ अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरन्ता नचिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्सा अनगारियं पव्वजन्ति, तदनुत्तरं — ब्रह्मचरियपरियोसानं^२ दिट्ठेव धम्मं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सु । 'खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया' ति अभिञ्जासु ।

१०. "इति खो, आनन्द, तानि पञ्च भिक्खुसतानि गवेसी-पमुखानि उत्तरुत्तरि^३ पणीतपणीतं वायममाना अनुत्तरं विमुत्ति^४ सच्छाकंसु । तस्मातिह, आनन्द, एवं सिक्खितव्वं — 'उत्तरुत्तरि पणीत-पणीतं वायममाना अनुत्तरं विमुत्ति' सच्छिकरिस्सामा' ति । एवं हि वो, आनन्द, सिक्खितव्वं" ति ।

उपासकवग्गो अट्ठारसमो ।

तस्सुदानं

सारज्जं विसारदो निरयं, वेरं चण्डालपञ्चमं ।
पीति वणिज्जा राजानो, गिही चैव गवेसिना^५ ति ॥

R. 219

15

१६. अरञ्जवग्गो

१. आरञ्जिकमुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, आरञ्जिका^१ । कतमे पञ्च ? मन्दत्ता भोमूहत्ता आरञ्जिको होति, पापिच्छो इच्छापकतो आरञ्जिको होति, उम्मादा चित्तवखेपा आरञ्जिको होति, वणिणतं बुद्धेहि बुद्धसावकेही ति आरञ्जिको होति, अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविवेकयेव निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय^२ आरञ्जिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आरञ्जिका । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं आरञ्जिकानं खायं आरञ्जिको अपिच्छतं-

B. 193

१. एकेका वूपकट्ठा — त्या० । २. उत्तरुत्तरि — सी०, त्या०, रो० । ३. विमुत्ति-
मुखं — सी० । ४. गवेसिना — त्या० । ५. आरञ्जिका — सी०, त्या०, रो० ।

येव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखंयेव निस्साय पविवेकंयेव निस्साय इदमत्थितंयेव निस्साय आरञ्जिको होति, अयं इमेसं पञ्चन्नं आरञ्जिकानं अग्गो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो च ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो’ तत्थ अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे, इमेसं पञ्चन्नं आरञ्जिकानं ग्वायं आरञ्जिको अप्पिच्छत्तंयेव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखंयेव निस्साय पविवेकंयेव निस्साय इदमत्थितंयेव निस्साय आरञ्जिको होति, अयं इमेसं पञ्चन्नं आरञ्जिकानं अग्गो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो चा’” ति ।

२. चीवरसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, पंसुकूलिका । कतमे पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता पंसुकूलिको होति ... पे०... इदमत्थितंयेव निस्साय पंसुकूलिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पंसुकूलिका” ति ।

३. रुक्खमूलिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, रुक्खमूलिका । कतमे पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता रुक्खमूलिको होति ... पे०... इदमत्थितंयेव निस्साय रुक्खमूलिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च रुक्खमूलिका” ति ।

४. सोसानिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, सोसानिका । कतमे पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता सोसानिको होति ... पे०... इदमत्थितंयेव निस्साय सोसानिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च सोसानिका” ति ।

५. अट्ठोकासिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, अट्ठोकासिका ... पे०... इमं खो, भिक्खवे, पञ्च अट्ठोकासिका” ति ।

६. नेसज्जिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, नेसज्जिका ... पे०... नेसज्जिका” ति ।

७. यथासन्यत्तिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, यथासन्यत्तिका ... पे०... यथासन्य-
त्तिका” ति ।

८. एकासनिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, एकासनिका ... पे०... एकासनिका”
ति ।

5

९. खलुपच्छाभत्तिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, खलुपच्छाभत्तिका ... पे०... खलुपच्छा-
भत्तिका” ति ।

१०. पत्तपिण्डकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, पत्तपिण्डका । कतमे पञ्च ?
मन्दत्ता मोमूहत्ता पत्तपिण्डको होति, पापिच्छो इच्छापक्तो पत्तपिण्डको
होति, उम्मादा चित्तवलेपा पत्तपिण्डको होति, ‘वणिणं बुद्धेहि बुद्ध- 10
सावकेही’ ति पत्तपिण्डको होति, अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्ठियेव
निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविचेकयेव निस्साय इदमत्थितयेव
निस्साय पत्तपिण्डको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पत्तपिण्डका ।
इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं पत्तपिण्डकानं व्यायं पत्तपिण्डको अप्पिच्छतं-
येव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविचेकयेव 15
निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय पत्तपिण्डको होति, अयं इमेसं पञ्चन्नं
पत्तपिण्डकानं अण्णो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो च ।

B. 195

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो तत्थ अगमवखायति;
एवमेव खो, भिक्खवे, इमेसं पञ्चन्नं पत्तपिण्डकानं व्यायं पत्तपिण्डको 20
अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय

R. 221

पविवेकयेव निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय पत्तपिण्डको होति, अयं
इमेसं पञ्चन्नं पत्तपिण्डकानं अग्गो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च
पवरो चा" ति ।

अरञ्जवग्गो एकूनवीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

अरञ्जं चीवरं^१ रुक्ख, सुसानं अब्भोकासिकं^२ ।
नेसज्जं सन्थतं एकासनिकं^३, खलुपच्छापिण्डकेन चा ति ॥

5

— ० —

२०. ब्राह्मणवग्गो

१. सोणमुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, पोराणा ब्राह्मणधम्मा एतरहि सुनखेसु
सन्दिस्सन्ति, नो ब्राह्मणेसु । कतमे पञ्च ? पुब्बे सुदं, भिक्खवे, ब्राह्मणा
ब्राह्मणियेव गच्छन्ति, नो अब्राह्मणि । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा
ब्राह्मणि पि गच्छन्ति, अब्राह्मणि पि गच्छन्ति । एतरहि, भिक्खवे,
10 सुनखा सुनखियेव गच्छन्ति, नो असुनखि । अयं, भिक्खवे, पठमो
पोराणो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सन्ति, नो ब्राह्मणेसु ।

R. 222

D. 196

२. "पुब्बे सुदं, भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि उत्तुनियेव गच्छन्ति,
नो अनुत्तुनि । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि उत्तुनि पि गच्छन्ति,
अनुत्तुनि पि गच्छन्ति । एतरहि, भिक्खवे, सुनखा सुनखि उत्तुनियेव
15 गच्छन्ति, नो अनुत्तुनि । अयं, भिक्खवे, दुतियो पोराणो ब्राह्मणधम्मो
एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सन्ति, नो ब्राह्मणेसु ।

३. "पुब्बे सुदं, भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि नेव किणन्ति^४ नो
विविकणन्ति, सम्पियेनेव संवासं संवन्धाय^५ सम्पवत्तेन्ति । एतरहि,
भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि किणन्ति पि विविकणन्ति पि, सम्पियेन^६ पि^७
20 संवासं संवन्धाय सम्पवत्तेन्ति । एतरहि, भिक्खवे, सुनखा सुनखि नेव
किणन्ति नो विविकणन्ति, सम्पियेनेव संवासं संवन्धाय सम्पवत्तेन्ति ।

१. पगुपिण्ड च - वी०; पगु - रो० । २. अब्भोकासिक - त्या०, रो० । ३. एक -
त्या०; एकासिका - वी०, रो० । ४. कीणन्ति - त्या० । ५. सन्वन्धाय - सी०, रो०
६-७. सम्पियेनेव - त्या० ।

अयं, भिक्खवे, ततियो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु ।

४. “पुब्बे सुदं, भिक्खवे, ब्राह्मणा न सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । ५ एतरहि, भिक्खवे, सुनखा न सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु ।

५. “पुब्बे सुदं, भिक्खवे, ब्राह्मणा सायं सायमासाय पातो पातरासाय भिक्खं परियेसन्ति । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा यावदत्थं १० उदरावदेहकं भुञ्जित्वा अवसेसं आदाय पक्कमन्ति । एतरहि, भिक्खवे, सुनखा सायं सायमासाय पातो पातरासाय भिक्खं परियेसन्ति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पोराना ब्राह्मणधम्मा एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सन्ति, नो ब्राह्मणेसू” ति । १५

२. दोणब्राह्मणसुतं

१. अथ खो दोणो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमिन्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीत्ति-सारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो दोणो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

R. 223

२. “सुतं भेतं, भो गोतम - ‘न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे २० B. 197 बुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेती’ ति । तयिदं, भो गोतम, तथेव । न हि भवं गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे बुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिदं, भो गोतम, न सम्पन्नमेवा” ति ।

25

“त्वं पि नो, दोण, ब्राह्मणो पटिजानासी” ति ?

“यं हि तं, भो गोतम, सम्मा वदमानो वदेय्य - ‘ब्राह्मणो उभतो सुजातो - मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पिता-

महयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन, अज्झायको^३ मन्तधरो, तिण्णं वेदानं पारगू सनिघण्डुकेटुभानं साक्खरप्पभेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको वेय्याकरणो लोकायतमहापुरिसलक्खणेसु अनवयो^४ ति, ममेव तं, भो गोतम, सम्मा वदमानो वदेथ । अहं हि, भो गोतम, ब्राह्मणो उभतो सुजातो — मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन, अज्झायको मन्तधरो, तिण्णं वेदानं पारगू सनिघण्डुकेटुभानं साक्खरप्पभेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको वेय्याकरणो लोकायतमहापुरिसलक्खणेसु अनवयो^५ ति ।

R. 224

“ये खो, ते दोण, ब्राह्मणानं पुव्वका इसयो^६ मन्तानं कत्तारो 10^४ मन्तानं पवत्तारो, येसमिदं एतरहि ब्राह्मणा पोरणं मन्तपदं गीतं पवुत्तं समिहितं तदनुगायन्ति तदनुभासन्ति भासितमनुभासन्ति सज्झायित-मनुसज्झायन्ति वाचितमनुवाचेन्ति, सेय्यथीदं^७ — अट्ठको, वामको, वामदेवो, वेस्सामित्तो, यमदग्गि^८, अज्झीरसो, भारद्वाजो, वासेट्ठो, कस्सपो, भगु; त्यास्सु^९ मे पञ्च ब्राह्मणे पञ्जापेन्ति — ब्रह्मसमं, देवसमं, मरियादं, 15 सम्भिन्नमरियादं, ब्राह्मणचण्डालयेव पञ्चमं । तेसं त्वं दोण, कतमो^{१०} ति ?

“न खो मयं, भो गोतम, पञ्च^{११} ब्राह्मणे जानाम, अथ खो मयं ब्राह्मणा त्वेव जानाम । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अहं इमे पञ्च ब्राह्मणे जानेय्यं^{१२} ति ।

B. 198

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणोहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि- 20 स्सामी^{१३} ति । “एवं भो” ति खो दोणो ब्राह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “कयं च, दोण, ब्राह्मणो ब्रह्मसमो होति ? इध, दोण, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति — मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । सो 25 अट्ठचत्तालीसवस्सानि^{१४} कोमारं^{१५} ब्रह्मचरियं^{१६} चरति मत्ते अधीयमानो । अट्ठचत्तालीसवस्सानि कोमारं ब्रह्मचरियं चरित्वा मत्ते अधीयित्वा आचरियस्स आचरियधनं परियेसति धम्मेनेव, नो अधम्मेन । तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न गोरक्खेन न

R. 225

१. अनुपक्कुट्ठो — स्या० । २. अज्झायिको — स्या० । ३. इसयो — स्या० । ४. सेय्यथीदं — य० । ५. यमदग्गी — सी० । ६. त्यास्सु — स्या०, रो० । ७. इमे पञ्च — सी०, स्या०, रो० । ८. अट्ठचत्तालीसवस्सानि — सी०, स्या० । ९-११. कोमार — सी०, रो० ।

पसारयेय्य, पसारितं वा वाहं सम्मिञ्जेय्य, एवमेव — ब्रह्मलोके अन्तरहितो मम पुरतो पातुरहोसि । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति एकसं उत्तरा-सङ्गं करित्वा दक्खिणं जाणुमण्डलं पथवियं निहन्त्वा येनाहं तेनञ्जलि पणामेत्वा मं एतदवोच — ‘एवमेतं भगवा, एवमेतं सुगत ! ये पि ते, भन्ते, अहेसुं अतीतमद्धानं अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा ते पि भगवन्तो धम्मं-येव सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरिंसु; ये पि ते, भन्ते, भवि-स्सन्ति अनागतमद्धानं अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा ते पि भगवन्तो धम्मंयेव सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरिस्सन्ति; भगवा पि, भन्ते, एतरहि अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मंयेव सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरतू’ ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति । इदं वत्वा अथापरं एतदवोच —

‘ये च अतीता सम्बुद्धा, ये च बुद्धा अनागता ।
यो चेतरेहि सम्बुद्धो, बहूनां सोकतासनो ॥
‘सब्बे सद्वम्मगरुणो, विहंसु विहरन्ति च ।
अथो पि विहरिस्सन्ति, एसा बुद्धान धम्मता ॥
‘तस्मा हिं अत्तकामेन, महत्तमभिकङ्खता ।
सद्वम्मो गरुकातव्वो, सरं बुद्धान सासनं’ ति ॥

६. “इदमवोच, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति । इदं वत्वा मं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेवन्तरघायि । अथ ख्वाहं, भिक्खवे, ब्रह्मणो च अज्जेसनं विदित्वा अत्तनो च पतिरूपं य्वायं धम्मो मया अभि-सम्बुद्धो तमेव धम्मं सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहासि । यतो च खो, भिक्खवे, सङ्खो पि महत्तेन समन्नागतो, अथ मे सङ्खे पि गारवो” ति ।

२. दुतियउरुवेलसुत्तं

R. 22

१. “एकमिदाहं, भिक्खवे, समयं उरुवेलायं विहरामि नज्जा नेरञ्जराय तीरे अजपालनिग्रोधे पठमाभिसम्बुद्धो । अथ खो, भिक्खवे, सम्बहुला ब्राह्मणा जिण्णा बुद्धा महल्लका अद्दगता वयोअनुप्पत्ता येनाहं तेनुपसङ्गमिंसु; उपसङ्गमित्वा मया सद्धि सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं

१. बुद्धा — स्या० । २. मम — सी० ।

इस्सत्येन^१ न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवलं भिक्खाचरियाय कपालं अनतिमञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियघनं निय्यादेत्वा^२ केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्यानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अन्-
गारियं पव्वजति । सो एवं पव्वजितो समानो मेत्तासहगतेन चेतसा
एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं^३, इति ५
उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन^४
चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा
विहरति । करुणा ... पे०... मुदिता ... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं
दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो
तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा १०
विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति ।
सो इमे चत्तारो ब्रह्मविहारे भावेत्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं
ब्रह्मलोकं उपपज्जति । एवं खो, दोण, ब्राह्मणो ब्रह्मसमो होति ।

४. “कथं च, दोण, ब्राह्मणो देवसमो होति ? इध, दोण,
ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति — मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, १५
याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । सो
अट्ठचत्तालीसवस्सानि कोमारं ब्रह्मचरियं चरति मन्ते अधीयमानो ।
अट्ठचत्तालीसवस्सानि कोमारं ब्रह्मचरियं चरित्वा मन्ते अधीयित्वा
आचरियस्स आचरियघनं परियेसति धम्मनेव, नो अघम्मेन । तत्थ
च, दोण, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न गोरक्खेन न इस्स- २०
त्येन न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवलं भिक्खाचरियाय कपालं
अनतिमञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियघनं निय्यादेत्वा दारं
परियेसति धम्मनेव, नो अघम्मेन । R. 226

“तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कयेन न^१ विक्कयेन, ब्राह्मणि-
येव उदकूपस्सट्ठं^२ । सो ब्राह्मणियेव गच्छति, न खत्तियिं न वेस्सिं न २५
सुहिं न चण्डालिं न नेसादिं न वेनिं^३ न रथकारिं न पुक्कुसिं गच्छति,
न गम्भिनिं गच्छति, न पायमानं गच्छति, न अनुत्तिं गच्छति । कस्मा
च, दोण, ब्राह्मणो न गम्भिनिं गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो गम्भिनिं
गच्छति, अतिमीब्धजो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा ।

१. नीयादेत्वा — रो० । २. चतुर्थं — सी० । ३. नो — सी० । ४. उदकूपस्सट्ठं —
स्या० । ५. वेण — सी०, स्या०, रो० ।

तस्मा, दोण, ब्राह्मणो न गम्भिर्नि गच्छति । कस्मा च, दोण, ब्राह्मणो न पायमानं गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो पायमानं गच्छति, असुचि-
पटिपील्लितो^१ नाम सो होति माणवको वा माणविका वा । तस्मा,
दोण, ब्राह्मणो न पायमानं गच्छति । कस्मा च दोण, ब्राह्मणो न अनु-
५ तुनिं गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो अनुतुनिं गच्छति तस्स सा होति
ब्राह्मणी नेव कामत्या न दवत्या न रतत्या, पजत्या व ब्राह्मणस्स ब्राह्मणी
होति । सो मेथुनं उप्पादेत्वा केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्यानि
अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पव्वजति । सो एवं पव्वजितो समानो
विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो
R. 227 10 इमे चत्तारो ज्ञाने भावेत्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं
उपपज्जति । एवं खो, दोण, ब्राह्मणो देवसमो होति ।

५. “कथं च, दोण, ब्राह्मणो मरियादो होति ? इध, दोण,
ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति — मासितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको,
याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्टो जातिवादेन । सो
१५ अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमारं ब्रह्मचरियं चरति मन्ते अधीयमानो ।
अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमारं ब्रह्मचरियं चरित्वा मन्ते अधीयित्वा
B. 200 आचरियस्स आचरियधनं परियेसति धम्मेनेव, नो अधम्मेन । तत्थ
च, दोण, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न गोरक्खेन न इस्सत्येन
न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवलं भिक्खाचरियाय कपालं अनति-
२० मञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियधनं नित्यादेत्वा दारं परिये-
सति धम्मेनेव, नो अधम्मेन ।

“तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कयेन न विक्कयेन, ब्राह्मणि-
येव उदकूपस्सट्ठं । सो ब्राह्मणियेव गच्छति, न खत्तियिं न वेस्सिं न
सुट्ठिं न चण्डालिं न नेसादिं न वेणिं न रथकारिं न पुक्कुसिं गच्छति, न
२५ गम्भिर्नि गच्छति, न पायमानं गच्छति, न अनुतुनिं गच्छति । कस्मा च,
दोण, ब्राह्मणो न गम्भिर्नि गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो गम्भिर्नि
गच्छति, अतिमीन्हजो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा ।
तस्मा, दोण, ब्राह्मणो न गम्भिर्नि गच्छति । कस्मा च, दोण, ब्राह्मणो
न पायमानं गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो पायमानं गच्छति, असुचि-
३० पटिपील्लितो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा । तस्मा, दोण,

अभिवक्तुं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

३. सङ्गारवसुत्तं

१. अथ खो सङ्गारवो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सङ्गारवो ५
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — “को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो,
येन कदाचि दीधरत्तं सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव
असज्जायकता ? को पन, भो गोतम, हेतु को पच्चयो, येन कदाचि
दीधरत्तं असज्जायकता पि मन्ता पटिभन्ति, पगेव सज्जायकता” ति ?

२. “यस्मिं, ब्राह्मण, समये कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति 10
कामरागपरतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्प-
जानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं
पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, उभयत्थं पि तस्मिं समये
यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, दीधरत्तं सज्जायकता पि मन्ता नप्पटि-
भन्ति, पगेव असज्जायकता । सेव्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो संसट्ठो लासाय 15
वा हल्लिद्धिं वा नीलिया वा मज्जिजट्ठाय वा । तत्थ चक्खुमा पुरिसो
सकं मुखतिमित्तं पच्चवेवत्तमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य ।
एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति
कामरागपरतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्प-
जानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, 20
परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न
पस्सति, दीधरत्तं सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्जायकता ।

३. “पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये व्यापादपरियुद्धितेन
चेतसा विहरति व्यापादपरतेन, उप्पन्नस्स च व्यापादस्स निस्सरणं यथा-
भूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न 23
पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्प-
जानाति न पस्सति, दीधरत्तं सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव

- असज्ज्ञायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्निना सन्ततो उक्कु-
 धितो^१ उसुमकजातो^२ । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सक्कं मुखनिमित्तं पच्च-
 वेक्खमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति व्यापादपरेतेन, उप्पन्नस्स
 5 च व्यापादस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये
 यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं
 समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, दीघरत्तं सज्ज्ञायकता पि मन्ता
 नप्पट्ठिभन्ति, पगेव असज्ज्ञायकता ।

४. “पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये थीनमिद्धपरियुद्धितेन^१
 10 चेतसा विहरति थीनमिद्धपरेतेन, उप्पन्नस्स च थीनमिद्धस्स निस्सरणं
 यथाभूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न
 पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्प-
 15 जानाति न पस्सति, दीघरत्तं सज्ज्ञायकता पि मन्ता नप्पट्ठिभन्ति, पगेव
 असज्ज्ञायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो सेवालपणकपरियोनद्धो ।
 तत्थ चक्खुमा पुरिसो सक्कं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं नप्प-
 20 जानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये थीनमिद्धपरि-
 युद्धितेन चेतसा विहरति थीनमिद्धपरेतेन, उप्पन्नस्स च थीनमिद्धस्स
 निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं
 नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये
 25 यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति । दीघरत्तं सज्ज्ञायकता पि मन्ता नप्पट्ठि-
 भन्ति, पगेव असज्ज्ञायकता ।

५. “पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये उद्धच्चकुक्कुच्चपरि-
 युद्धितेन चेतसा विहरति उद्धच्चकुक्कुच्चपरेतेन, उप्पन्नस्स च उद्धच्च-
 कुक्कुच्चस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये
 30 यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं
 समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, दीघरत्तं सज्ज्ञायकता पि मन्ता
 नप्पट्ठिभन्ति, पगेव असज्ज्ञायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो याते-
 ग्गिं चत्थितो भन्तो उग्गिजागो । तत्थ पग्गुमा पुरिसो सक्कं मुग्गनिमित्तं

पच्चवेक्खमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव सो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये उद्धच्चकुवकुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति उद्धच्चकुवकुच्च-
 परेतेन, उप्पन्नस्स च उद्धच्चकुवकुच्चस्स निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति,
 अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं पि
 ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, ५
 दीघरत्तं सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्झायकता ।

R. 233

६. “पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये विचिकिच्छापरियुद्धितेन
 चेतसा विहरति विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं
 यथाभूतं नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति
 न पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्प- 10
 जानाति न पस्सति, दीघरत्तं सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव
 असज्झायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो आदिलो लुब्धितो कलली-
 भूतो अन्धकारे निक्खित्तो । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सक्कं मुखनिमित्तं
 पच्चवेक्खमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव सो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छा- 15
 परेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति,
 अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थं पि
 ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति,
 दीघरत्तं सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्झायकता ।

७. “यस्मिं च सो, ब्राह्मण, समये न कामरागपरियुद्धितेन 20 B. 205
 चेतसा विहरति न कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं
 यथाभूतं पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति,
 परत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, उभयत्थं पि तस्मिं
 समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, दीघरत्तं असज्झायकता पि मन्ता
 पटिभन्ति, पगेव सज्झायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो असंसट्ठो 25
 लाखाय वा हल्लिद्धिया^१ वा नीलिया वा मज्झिद्धाय वा । तत्थ चक्खुमा
 पुरिसो सक्कं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं पजानेय्य पस्सेय्य ।
 एवमेव सो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति
 ... पे०... ।

R. 234

८. "पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... पे०... सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्निना असन्ततो अनुक्कुधितो अनुसुमकजातो' । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सकं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं पजानेय्य पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... पे०... ।

R. 235 ९. "पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये न धीनमिद्वपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... पे०... सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न सेवालपणकपरियोनद्धो । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सकं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं पजानेय्य पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न धीनमिद्वपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... पे०... ।

१०. "पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये न उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... पे०... सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न वातेरितो न चलितो न भन्तो न ऊमिजातो । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सकं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं पजानेय्य पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति... पे०... ।

R. 236 ११. "पुन च परं, ब्राह्मण, यस्मिं समये न विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति न विचिकिच्छापरेतेन, उपपन्नाय च विचिकिच्छापनिस्सरणं यथाभूतं पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, परत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, दीघरत्तं असज्जायकता पि मन्ता पटिभन्ति, पगेव सज्जायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अच्छो विप्पसन्नो अनाविलो आलोके निव्विस्तो । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सकं मुखनिमित्तं पच्चवेक्खमानो यथाभूतं पजानेय्य पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति न विचिकिच्छापरेतेन, उपपन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, परत्थं पि ... पे०... उभयत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति पस्सति, दीघरत्तं असज्जायकता पि मन्ता पटिभन्ति, पगेव सज्जायकता ।

१२. "अयं खो, ब्राह्मण, हेतु अयं पच्चयो, येन कदाचि दीघरत्तं

सज्ज्ञायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्ज्ञायकता । अयं पन, ब्राह्मण, हेतु अयं पच्चयो, येन कदाचि दीघरत्तं असज्ज्ञायकता पि मन्ता पटिभन्ति, पगेव सज्ज्ञायकता” ति ।

१३. “अभिव्वक्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतगो पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

४. कारणपालीमुक्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं^१ विहरति महावने कूटागार-
सालायं । तेन खो पन समयेन कारणपाली ब्राह्मणो लिच्छवीनं कम्मन्तं
कारेति । अद्दसा खो कारणपाली ब्राह्मणो पिङ्गियानि ब्राह्मणं दूरतो व
आगच्छन्तं; दिस्वा पिङ्गियानि ब्राह्मणं एत्तदवोच —

R. 237

२. “हन्द, कुतो नु भवं पिङ्गियानी आगच्छति दिवा दिवस्सा” 10
ति ?

“इतोहं^२, भो, आगच्छामि समणस्स गोतमस्स सत्तिका” ति ।

“तं किं मञ्जति भवं, पिङ्गियानी, समणस्स गोतमस्स पञ्जा-
वेय्यत्तियं ? पण्डितो मञ्जे” ति ?

“को चाहं, भो, को च समणस्स गोतमस्स पञ्जावेय्यत्तियं 15
जानिस्सामि ! सो पि नूनस्स तादिसो व, यो समणस्स गोतमस्स पञ्जा-
वेय्यत्तियं जानेय्या” ति !

“उळाराय खलु भवं, पिङ्गियानी, समणं गोतमं पसंसाय
पसंसती” ति ।

“को चाहं, भो, को च समणं गोतमं पसंसिस्सामि ! 20 B. 207
पसत्थप्पसत्थो^३ व^४ सो भवं गोतमो सेट्ठो देवमनुस्सानं” ति ।

“किं पन भवं, पिङ्गियानी, अत्यवसं सम्पस्समानो समणे
गोतमे एवं अभिप्पसन्नो” ति ?

“सेय्यथापि, भो, पुरिसो अग्गरसपरितित्तो न अञ्जेसं हीनानं
रसानं पिहेति; एवमेव खो, भो, यतो यतो तस्स भेतो गोतमस्स धम्मं 25
सुणाति — यदि सुत्तसो, यदि गेय्यसो, यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुत-
धम्मसो — ततो ततो न अञ्जेसं पुत्थुसमणब्राह्मणप्पवादानं^५ पिहेति ।

१. वेसालियं — सी० । २. इपासं — स्वा० । ३-३. पसत्थप्पसत्थो च — स्वा०;
पसत्थप्पसत्थो व — पे० । ४. पुत्थुसमणप्पवादानं — स्वा० ।

“सेय्यथापि, भो, पुरिसो जिघच्छादुव्वल्यपरेतो मधुपिण्डकं अधि-
गच्छेय्य । सो यतो यतो सायेय, लभतेव सादुरसं असेचनकं; एवमेव खो,
भो, यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्मं सुणाति – यदि सुत्तसो, यदि
गेय्यसो, यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुतधम्मसो – ततो ततो लभतेव
5 अत्तमनत्तं, लभति चेतसो पसादं ।

“सेय्यथापि, भो, पुरिसो चन्दनघटिकं अधिगच्छेय्य –
हरिचन्दनस्स वा लोहितचन्दनस्स वा । सो^१ यतो यतो धायेय –
यदि मूलतो, यदि मज्झतो, यदि अगगतो – अधिगच्छतेव सुरभिगन्धं
असेचनकं; एवमेव खो, भो, यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्मं
10 सुणाति – यदि सुत्तसो, यदि गेय्यसो, यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुत-
धम्मसो – ततो ततो अधिगच्छति पामोज्जं^२ अधिगच्छति सो-
मनस्सं ।

“सेय्यथापि, भो, पुरिसो आवाधिको दुक्खितो बाब्हगिलानो ।
तस्स कुसलो भिसक्को ठानसो आवाधं नीहरेय्य; एवमेव खो, भो,
15 यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्मं सुणाति – यदि सुत्तसो, यदि गेय्यसो,
यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुतधम्मसो – ततो ततो सोकपरिदेवदुवल-
दोमनस्सुपायासा अब्भत्थं गच्छन्ति ।

“सेय्यथापि, भो, पोक्खरणी अच्चोदका^३ सातोदका सीतोदका
सेतका^४ सुपत्तित्था^५ रमणीया । अथ पुरिसो आगच्छेय्य धम्माभित्तो
20 धम्मपरेतो किलन्तो तसितो पिपासितो । सो तं पोक्खरणिं ओगाहेत्वा
न्हात्वा च पिपित्वा^६ च सब्बदरथकिलमथपरिळाहं पटिप्पस्सम्भेय्य ।
एवमेव खो, भो, यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्मं सुणाति – यदि
सुत्तसो, यदि गेय्यसो, यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुतधम्मसो – ततो
ततो सब्बदरथकिलमथपरिळाहा पटिप्पस्सम्भन्तो^७ ति ।

25 ३. एवं वुत्ते कारणपाली ब्राह्मणो उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं
करित्वा दक्खिणं^१ जाणुमण्डलं^२ पथवियं निहत्त्वा येन भगवा तेनञ्जलिं
पणामेत्वा तिक्खत्तुं उदानं उदानेसि – . . .

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. पामुज्जं – स्या०, रो० । ३. अच्चोदिका – सी० ।
४-५. सेतोदका सुपत्तिट्ठा – स्या०, रो० । ६. पीत्वा – सी० । ६-६. दक्खिण० – सी०,
स्या०, रो० ।

कथं सारणीयं' वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिंशु । एकमन्तं निसिन्ना
 रो, भिक्खवे, ते ब्राह्मणा मं एतदवोचुं — 'सुतं मेतं, भो गोतम — न सम्मणो
 गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुणत्ते अभिवादेति
 वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेतीति । तयिदं, भो गोतम, तयेय ।
 न हि भयं गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुणत्ते ५
 अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिदं, भो
 गोतम, न सम्पन्नमेवा' ति ।

२. "तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि — 'नयिमे' आयस्मन्तो
 जानन्ति धेरं वा धेरकरणे वा धम्मो' ति । वुद्धो चे पि, भिक्खवे, होति
 आसीतिको वा नायुतिको वा वस्ससतिको वा जातिया । सो च होति १०
 अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अचम्मवादी अविनयवादी, अनि-
 धानवर्ति वाचं भासिता अकालेन अनपदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं ।
 अथ सो सो वालो धेरो त्वेव सद्धं गच्छति ।

३. "दहरो चे पि, भिक्खवे, होति युवा मुमुकाळकेसो भद्रेन"
 योव्वनेन समन्नागतो पठमेन वयसा । सो च होति कालवादी भूतवादी ॥
 अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी निधानवर्ति वाचं भासिता कालेन
 सापदेसं परियन्तवर्ति अत्यसंहितं । अथ सो सो पण्डितो धेरो त्वेव'
 सद्धं गच्छति ।

४. "चत्तारोमे, भिक्खवे, धेरकरणा धम्मा । कतमे चत्तारो ?
 इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति २०
 आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वर्ज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति
 सिक्खापदेसु, बहुत्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदि- २५
 कल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरि-
 पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स' धम्मा बहुत्सुता होन्ति
 धाता' वचसा परिचिता मनसानुपेक्षिता, दिट्ठिया सुण्णटिचिद्धा, चतुप्पं २५
 ज्ञानानं आभिचेतसिकानं' दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति
 अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं सया अनासवं चेतोविमुत्ति
 पज्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिवत्वा उपसम्पज्ज
 विहरति । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो धेरकरणा धम्मा ति ।

B. १११

R. २३

१. सारणीयं — सी०, स्वा०, रो० । २. न व न मे — मी०, रो०; न च इमे — स्वा० ।
 ३. नायुतिको — स्वा०, रो० । ४. अनिदानवर्ति — रो० । ५. भद्रेन — मी०, रो० । ६. देव
 — रो० । ७. उपास्स — सी०, रो० । ८. वजा — मी०, स्वा०, रो० । ९. अग्नि — रो० ।

“नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्सा ति ॥

४. “अभिवक्तं, भो पिङ्गियानि, अभिवक्तं, भो पिङ्गियानि !

सेय्यथापि, भो पिङ्गियानि, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य पटिच्छन्नं वा 5

विवरेय्य, मूब्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य अन्धकारे वा तेलपज्जोतं

R. 239

धारेय्य – चक्खुमतो रूपानि दक्खन्ती ति; एवमेवं भोता पिङ्गियानिना^१

अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं, भो पिङ्गियानि, तं भवन्तं

गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भवं

पिङ्गियानी धारेतु, अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति । 10

५. पिङ्गियानीसुतं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-

सालायं । तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानि लिच्छविसत्तानि भगवन्तं

पयिरुपासन्ति । अप्पेकच्चे लिच्छवी नीला होन्ति नीलवण्णा नीलवत्था

नीलालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी पीता होन्ति पीतवण्णा पीतवत्था

पीतालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी लोहितका होन्ति लोहितकवण्णा 15

लोहितकवत्था लोहितकालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी ओदाता होन्ति

B. 209

ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा । त्यास्सुदं^२ भगवा अति-

रोचति वण्णेन चैव यससा च ।

२. अथ खो पिङ्गियानी ब्राह्मणो उट्ठायासना एकसं उत्तरासङ्गं

करित्वा येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा भगवन्तं एतदवोच – “पटिभाति 20

मं, भगवा, पटिभाति मं, सुगता” ति ।

“पटिभातु तं पिङ्गियानी” ति भगवा अवोच । अथ खो

पिङ्गियानी ब्राह्मणो भगवतो सम्मुखा सारुप्पाय गाथाय अभित्यवि –

“पदुमं^३ यथा कोकनदं^४ सुगन्धं ,

पातो सिया फुल्लमवीतगन्धं ।

25

अङ्गीरसं पस्स विरोचमानं ,

तपन्तमादिच्चमिवन्तलिवस्से” ति ॥

१. तेलपज्जोत – स्या०, रो० । २. पिङ्गियानिना – रो० । ३. त्यास्सुद – स्या०, रो० । ४. पदं – स्या० । ५. कोकनुद – स्या० ।

R. 240

३. अथ खो ते लिच्छवी पञ्चहि उत्तरासङ्गसतेहि पिङ्गियानि
ब्राह्मणं अच्चादेसुं । अथ खो पिङ्गियानी ब्राह्मणो तेहि पञ्चहि उत्तरा-
सङ्गसतेहि भगवन्तं अच्चादेसि ।

४. अथ खो भगवा ते लिच्छवी एतदवोच — “पञ्चन्नं, लिच्छवी,
५ रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेसं पञ्चन्नं ? तथागतस्स
अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । तथागतप्प-
वेदितस्स धम्मविनयस्स देसेता पुगलो दुल्लभो लोकस्मि । तथागतप्प-
वेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विज्जाता पुगलो दुल्लभो लोकस्मि ।
तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विज्जाता धम्मानुधम्म-
१० प्पटिपन्नो पुगलो दुल्लभो लोकस्मि । कतञ्चू कतवेदी पुगलो दुल्लभो
लोकस्मि । इमेसं खो, लिच्छवी, पञ्चन्नं रतनानं पातुभावो दुल्लभो
लोकस्मि” ति ।

६. महासुपिनसुत्तं

B. 210

१. “तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स वोधिसत्तस्सेव सतो पञ्च महासुपिना पातुर-
१५ हेसुं । कतमे पञ्च ? तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स
पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स वोधिसत्तस्सेव सतो अयं महापथवी^१
महासयनं अहोसि, हिमवा पव्वतराजा विव्वोहनं^२ अहोसि, पुरत्थिमे
समुद्दे वामो हत्थो ओहितो अहोसि, पच्छिमे समुद्दे दक्खिणो हत्थो
ओहितो अहोसि, दक्खिणे समुद्दे उभो पादा ओहिता अहेसुं । तथा-
२० गतस्स भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स
वोधिसत्तस्सेव सतो अयं पठमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

R. 211

२. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स
पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स वोधिसत्तस्सेव सतो तिरिया नाम
तिगजाति नाभिया जग्गन्त्वा नभं आहच्च ठिठा अहोसि । तथागतस्स,
२५ भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स
वोधिसत्तस्सेव गतो अयं दुत्तियो महासुपिनो पातुरहोसि ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो सेता किमी कण्ह-
सीसा पादेहि उस्सविकत्वा अगगनखतो^१ याव जाणुमण्डला पटिच्छादेसुं ।
तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभि-
सम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अयं ततियो महासुपिनो पातुरहोसि । 5

४. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो चत्तारो सकुणा
नानावण्णा चतूहि दिसाहि आगन्त्वा पादमूले निपत्तिवा सब्वसेता
सम्पज्जिसु । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अयं चतुत्थो महासुपिनो 10
पातुरहोसि ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो पुब्बेव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो महतो मीब्धपब्बतस्स
उपरि चङ्कमति अलिप्पमानो^२ मीब्धेन । तथागतस्स, भिक्खवे,
अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव 15
सतो अयं पञ्चमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

६. “यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अयं महापथवी
महासयनं अहोसि, हिमवा पब्बतराजा विब्बोहनं अहोसि, पुरत्थिमे
समुद्दे वामो हत्थो ओहितो अहोसि, पच्छिमे समुद्दे दक्खिणो हत्थो ओहितो 20
अहोसि, दक्खिणे समुद्दे उभो पादा ओहिता अहेसुं; तथागतेन, भिक्खवे,
अरहता सम्मासम्बुद्धेन अनुत्तरा सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धा । तस्सा^३
अभिसम्बोधाय अयं षष्ठो महासुपिनो पातुरहोसि ।

७. “यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो तिरिया नाम 25
तिणजाति नाभिया उगगन्त्वा नभं आहच्च ठिता अहोसि; तथागतेन,
भिक्खवे, अरहता सम्मासम्बुद्धेन अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो अभि-
सम्बुज्झित्वा याव देवमनुस्सेहि सुप्पकासितो । तस्स अभिसम्बोधाय
अयं दुतियो महासुपिनो पातुरहोसि ।

१. सी०, स्वा०, रो० पोत्वकेसु नत्थि । २. अलिप्पमानो — सी० । ३. तस्स —
स्वा०, रो० ।

८. "यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो सेता किमी कण्ह-
सीसा पादेहि उस्सक्कित्वा याव जाणुमण्डला पटिच्छादेसुं; वहु, भिक्खवे,
गिही ओदातवसना तथागतं पाणुपेता^१ सरणं गता । तस्स अभि-
५ सम्बोधाय अयं ततियो महासुपिनो पातुरहोसि ।

९. "यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो चत्तारो सकुणा नानावण्णा चतूहि दिसाहि आगत्वा पादमूले निपत्तित्वा सब्वसेता सम्पज्जिमु;
चत्तारोमे, भिक्खवे, वण्णा खत्तिया ब्राह्मणा वेस्सा सुहा ते
१० तथागतप्पवेदिते धम्मविनये अगारस्मा अनगारियं पव्वजित्वा अनुत्तरं विमुत्तिं सच्छिक्करोन्ति । तस्स अभिसम्बोधाय अयं चतुथो महासुपिनो पातुरहोसि ।

१०. "यम्पि, भिक्खवे, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो महतो मीब्बहपव्वतस्स
D. 212 15 उपहपरि चङ्कमति अलिप्पमानो मीब्बहेन; लाभी, भिक्खवे, तथागतो चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिखारानं, तं^२ तथागतो अगयितो^३ अमुच्छित्तो अनज्जोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिमुञ्जति । तस्स अभिसम्बोधाय अयं पञ्चमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

२० ११. "तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो इमे पञ्च महानुपिना पातुरहेसुं^४ ति ।

७. यस्ससुत्तं

R. 213 १. "पञ्चिमे, भिक्खवे, यस्सस्स अन्तराया, यं नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तानं चत्तु^५ न कमति । क्तमे पञ्च ? उपरि,
२५ भिक्खवे, आकासे तेजोपातु पकुण्ति । तेन उप्पन्ना मेया पटिगिगच्छन्ति । अयं, भिक्खवे, पठमो यस्सस्स अन्तरायो, यं नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तानं चत्तु न^६ कमति^७ ।

१. पापु ३ - मी०, ४२०, ४०० । २. उत्त ४ - मी०, ४२०, ४०० । ३. यमा ४३१ - ४२०, ४०० । ४. चत्तु - ४२० । ५-२. अरहन्ति - मी०, ४००; अरहन्ति - ४२० ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, उपरि आकासे वायोधातु पकुप्पति । तेन उप्पन्ना मेघा पटिविगच्छन्ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो वस्सस्स अन्तरायो, यं नेमिन्ता न जानन्ति, यत्थ नेमिन्तानं चक्खु न कमति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, राहु असुरिन्दो पाणिना उदकं सम्पटि-
च्छित्वा^१ महासमुद्दे छड्ढेति । अयं, भिक्खवे, ततियो वस्सस्स अन्त- 5
रायो, यं नेमिन्ता न जानन्ति, यत्थ नेमिन्तानं चक्खु न कमति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, वस्सवलाहका देवा^२ पमत्ता होन्ति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो वस्सस्स अन्तरायो, यं नेमिन्ता न जानन्ति, यत्थ नेमिन्तानं चक्खु न कमति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, मनुस्सा अघम्मिका होन्ति । अयं, 10
भिक्खवे, पञ्चमो वस्सस्स अन्तरायो, यं नेमिन्ता न जानन्ति, यत्थ नेमिन्तानं चक्खु न कमति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च वस्सस्स अन्तराया, यं नेमिन्ता न जानन्ति, यत्थ नेमिन्तानं चक्खु न कमती” ति ।

८. वाचासुतं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागता वाचा सुभासिता होति, नो दुग्भासिता, अनवज्जा च अननुवज्जा च^३ विञ्जूनं । कतमेहि 15
पञ्चहि ? कालेन च भासिता होति, सञ्चा च भासिता होति, सण्हा च भासिता होति, अत्थसहिता च भासिता होति, मेत्तचित्तेन च भासिता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागता वाचा सुभा-
सिता होति, नो दुग्भासिता, अनवज्जा च अननुवज्जा च विञ्जूनं” ति ।

B. 213

R. 244

९. कुलसुतं

१. “यं, भिक्खवे, सीलवन्तो पव्वजिता कुलं उपसङ्कमन्ति, 20
तत्थ मनुस्सा पञ्चहि ठानेहि बहं पुञ्जं पसवन्ति । कतमेहि पञ्चहि ? यस्मि, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पव्वजिते कुलं उपसङ्कमन्ते मनुस्सा^४ दिस्वा चित्तानि पसादेन्ति^५, सगगसंवत्तनिकं, भिक्खवे, तं कुलं तस्मि समये पटिपदं^६ पटिपन्नं होति ।

१. पटिच्छित्वा — सी०, स्या०, रो० । २. देवपुत्ता — स्या० । ३. स्या० पोत्यके नत्थि । ४. यस्मि — सी०, रो० । ५. मनुस्सान् — स्या० । ६. पसीदन्ति — स्या० । ७. स्या० पोत्यके नत्थि ।

२. "यस्मि, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पव्वजिते कुलं उपसङ्क-
मन्ते मनुस्सा पच्चुट्टेन्ति अभिवादेन्ति आसनं देन्ति, उच्चाकुलीन-
संवत्तनिकं, भिक्खवे, तं कुलं तस्मि समये पटिपदं पटिपन्नं होति ।

३. "यस्मि, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पव्वजिते कुलं उपसङ्क-
मन्ते मनुस्सा मच्चेरमलं पटिविनेन्ति^१, महसक्खसंवत्तनिकं, भिक्खवे,
तं कुलं तस्मि समये पटिपदं पटिपन्नं होति ।

४. "यस्मि, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पव्वजिते कुलं उपसङ्कमन्ते
मनुस्सा यथासत्ति^२ यथाबलं संविभजन्ति, महाभोगसंवत्तनिकं, भिक्खवे,
तं कुलं तस्मि समये पटिपदं पटिपन्नं होति ।

५. "यस्मि, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पव्वजिते कुलं उपसङ्कमन्ते
मनुस्सा परिपुच्छन्ति परिपञ्चन्ति धम्मं सुणन्ति, महापञ्जासंवत्तनिकं^३,
भिक्खवे, तं कुलं तस्मि समये पटिपदं पटिपन्नं होति । यं^४, भिक्खवे,
सीलवन्तो पव्वजिता कुलं उपसङ्कमन्ति, तत्थ मनुस्सा इमेहि पञ्चहि
ठानेहि वहुं पुञ्जं पसवन्ती" ति ।

R. 245

१०. निस्सारणीयमुत्तं

B. 214 15

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, निस्सारणीया" धातुयो । कतमा^१
पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामं^२ मनसिकरोतो कामेसु चित्तं
न पक्खन्दति नप्पसीदति^३ न सन्तिट्ठति न विमुच्चति । नेक्खम्मं लो
पनस्स मनसिकरोतो नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुयुट्ठितं सुविमुत्तं सुवि-
संयुत्तं कामेहि; ये च कामपञ्चया उपपज्जन्ति आसवा विघातपरिच्छाहा,
मुत्तो सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति । इदमक्खातं कामानं निस्सरणं ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो व्यापादं मनसिकरोतो
व्यापादे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति ।
अव्यापादं गो पनस्स मनसिकरोतो अव्यापादे चित्तं पक्खन्दति पसीदति
नन्तिट्ठति विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुयुट्ठितं सुविमुत्तं

१. पटिविनेन्ति - गी०, रो० । २. यथासत्ति - रो० । ३. महापञ्जा - गी०,
त्या०, रो० । ४-६. यस्मि भिक्खवे समये - गी०, त्या०, रो० । ७. निस्सारणीया - रो० ।
८. पञ्चमा - गी० । ९. कामे - गी०, त्या० । १०. न पसीदति - त्या० । ११. मुत्तं - रो० ।

सुविसंयुतं व्यापादेन; ये च व्यापादपञ्चया उपपज्जन्ति आसवा विघात-
परिष्ठाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति । इदमक्खातं व्या-
पादस्स निस्सरणं ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो विहेसं मनसिकरोतो
विहेसाय चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति । 5
अविहेसं खो पनस्स मनसिकरोतो अविहेसाय चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुवि-
मुत्तं सुविसंयुत्तं विहेसाय; ये च विहेसापञ्चया उपपज्जन्ति आसवा
विघातपरिष्ठाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति । इदमक्खातं
विहेसाय निस्सरणं । 10

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो रूपं^१ मनसिकरोतो
रूपे^२ चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति । अरूपं
खो पनस्स मनसि करोतो अरूपे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुविमुत्तं सुविसंयुत्तं
रूपेहि; ये च रूपपञ्चया उपपज्जन्ति आसवा विघातपरिष्ठाहा, मुत्तो 15
सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति । इदमक्खातं रूपानं निस्सरणं ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो सक्कायं मनसिकरोतो
सक्काये चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति ।
सक्कायनिरोधं खो पनस्स मनसिकरोतो सक्कायनिरोधे चित्तं पक्खन्दति
पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं 20
सुविमुत्तं सुविसंयुत्तं सक्कायेन; ये च सक्कायपञ्चया उपपज्जन्ति
आसवा विघातपरिष्ठाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति ।
इदमक्खातं सक्कायस्स निस्सरणं ।

६. “तस्स कामनन्दी^३ पि नानुसेति, व्यापादनन्दी पि नानु-
सेति, विहेसानन्दी पि नानुसेति, रूपनन्दी पि नानुसेति, सक्कायनन्दी पि 25
नानुसेति कामनन्दिया पि अननुसया, व्यापादनन्दिया पि अननुसया,
विहेसानन्दिया पि अननुसया, रूपनन्दिया पि अननुसया, सक्कायनन्दिया
पि अननुसया । अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु निरनुसयो^४, अच्छेच्छि^५

१. रूपे - स्या० । २. रूपेणु - स्या० । ३. कामनन्दि - सी०, स्या०, रो० ।

४-५. निरातयो अच्चेज्जि - स्या०; ० अच्छेज्जि - रो० ।

तण्हं, विवत्तयि' संयोजनं, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि
दुक्खस्स । इमा खो, भिक्खवे, पञ्च निस्सारणीया घातुयो" ति ।

ब्राह्मणवग्गो वोसतिमो ।

तस्सुद्धानं

R. 247

सोणो दोणो सङ्गारवो, कारणपाली च पिङ्गियानी ।

सुपिना च वस्सा वाचा, कुलं निस्सारणीयेन^२ चा ति ॥

चतुत्थो पण्णासको समत्तो

२१. किमिलवग्गो^३

१. किमिलसुत्तं

B. 216 5

१. एकं समयं भगवा किमिलायं^४ विहरति वेळुवने^५ । अथ
खो आयस्मा किमिलो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भग-
वन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा
किमिलो भगवन्तं एतदवोच -

२. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन तथागते परिनिव्वुते
10 सद्धम्मो न चिरट्ठित्तिको होती" ति ?

"इध, किमिल, तथागते परिनिव्वुते भिक्खू भिक्खुनियो
उपासका उपासिकायो सत्यरि अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, धम्मं
अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, सङ्खे अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा,
सिक्खाय अगारवा विहरन्ति अप्पतिस्सा, अञ्जमञ्जां अगारवा
15 विहरन्ति अप्पतिस्सा । अयं खो, किमिल, हेतु अयं पच्चयो, येन
तथागते परिनिव्वुते सद्धम्मो न चिरट्ठित्तिको होती" ति ।

३. "को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन तथागते परिनिव्वुते
सद्धम्मो चिरट्ठित्तिको होती" ति ?

"इध, किमिल, तथागते परिनिव्वुते भिक्खू भिक्खुनियो उपा-
20 सका उपासिकायो सत्यरि सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, धम्मं सगारवा

१. वावत्तयि - यी०; विवट्ठमि - स्वा०, रो० । २. निस्सारणीयेन - सी०;
निस्सारणीयेन - स्वा०, रो० । ३. किमिलवग्गो - स्वा० । ४. किमिलाय - सी०, रो० ।
५. नेपेत्तुवने - सी० ।

विहरन्ति सप्पत्तिस्सा, सङ्खे सगारवा विहरन्ति सप्पत्तिस्सा, सिक्खाय सगारवा विहरन्ति सप्पत्तिस्सा, अञ्जमञ्जं सगारवा विहरन्ति सप्पत्तिस्सा । अयं खो, किमिल, हेतु अयं पच्चयो, येन तथागते परिनिव्वुते सद्धम्मो चिरद्वित्तिको होती” ति ।

२. धम्मस्सवनसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, आनिसंसा धम्मस्सवने । कतमे 5 R.248 पञ्च ? अस्सुतं मुणाति, सुतं परियोदापेति, कङ्खं वित्तरति, दिट्ठि उजुं करोति, चित्तमस्स पसीदति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा धम्मस्सवने” ति ।

३. अस्साजानीपसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो 10 B. 217 अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं त्वेव सङ्खं गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? अज्जवेन, जवेन, मद्देवेन, खन्तिया, सोरञ्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं त्वेव सङ्खं गच्छति ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु 15 आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जा-क्खेतं लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? अज्जवेन, जवेन, मद्देवेन, खन्तिया, सोरञ्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जा-क्खेतं लोकस्सा” ति । 20

४. बलसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि पञ्च ? सद्धावलं, हिरिवलं, अत्तप्पवलं, विरियवलं, पञ्जावलं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च बलानी” ति ।

१. परिप्यादपेति — सी०, स्पा०, रो० । २. विहरति — स्पा०, रो० । ३. भद्रो — रो० । ४. अज्जवेन — स्पा० । ५. हीरिवल — स्पा० । ६. विरियवल — म० ।

५. चेतोखिलसुत्तं

R. 249

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, चेतोखिला । कतमे पञ्च ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न
सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कङ्कति विचिकिच्छति
नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय
5 सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय
सातच्चाय पधानाय, अयं पठमो चेतोखिलो ।

B. 218

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मे कङ्कति ... पे०... सङ्के
कङ्कति ... पे०... सिक्खाय कङ्कति ... पे०... सन्नहाचारीसु कुपितो होति
अनत्तमनो आहतचित्तो खिलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहा-
10 चारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खिलजातो, तस्स चित्तं
न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न
नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतो-
खिलो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतोखिला” ति ।

६. विनिबन्धसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, चेतसो विनिबन्धा । कतमे पञ्च ?
15 इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु^१ अवीतरागो^२ होति अविगतच्छन्दो अविगत-
पेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो । यो सो, भिक्खवे,
भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपेमो अविगत-
पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनु-
20 योगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पठमो चेतसो विनिबन्धो ।

R. 250

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति ... पे०...
रूपे अवीतरागो होति ... पे०... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा सेय्य-
नुत्तं पस्ससुखं^३ मिद्धसुखं अनुयुत्तो विहरति ... पे०... अञ्जतरं देव-
निकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति — ‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा
25 तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा’ ति ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं

"यो उद्धतेन चित्तेन, सम्पं च बहु भासति ।
असमाहितसङ्कप्पो, असद्वम्मरतो मगो ।
आरा सो थावरय्यम्हा, पापदिट्ठि अनादरो ॥

5 "यो च सीलेन सम्पन्नो, सुतवा पटिभानवा ।
सज्जतो धीरो^१ धम्मेसु^२, पज्जायत्य^३ विपस्सति ॥

"पारगू सव्वधम्मानं, अखिलो पटिभानवा ।
पहीनजातिमरणो, ब्रह्मचरियस्स केवली ॥

"तमहं वदामि थेरो ति, यस्स नो सन्ति आसवा ।
आसवानं खया भिक्खु, सो थेरो ति पवुच्चती" ति ॥

३. लोकसुत्तं

10 "१. "लोको, भिक्खवे, तथागतेन अभिसम्बुद्धो । लोकस्मा
तथागतो विसंयुत्तो । लोकसमुदयो, भिक्खवे, तथागतेन अभिसम्बुद्धो ।
लोकासमुदयो तथागतस्स पहीनो । लोकनिरोधो, भिक्खवे, तथागतेन
B. 332 अभिसम्बुद्धो । लोकनिरोधो तथागतस्स सच्छिद्यतो । लोकनिरोध-
गामिनी पटिपदा, भिक्खवे, तथागतेन अभिसम्बुद्धा^१ । लोकनिरोध-
15 गामिनी पटिपदा तथागतस्स भाविता ।

२. "यं, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सन्नहकस्स
सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं
R. 24 परिपेसितं अनुविचरितं मनसा, सव्वं तं तथागतेन अभिसम्बुद्धं ।
तस्मा 'तथागतो' ति वुच्चति ।

20 ३. "यं च, भिक्खवे, रत्तिं तथागतो अनुत्तरं^४ सम्मासम्बोधिं^५
अभिसम्बुज्जति यं च रत्तिं अनुपादिसेसाय^६ निब्बानघातुया^७ परिनिब्बा-
यति, यं एतस्मि अन्तरे भासति लपति निहिंसति सव्वं तं तथेव होति,
नो अज्जथा । तस्मा 'तथागतो' ति वुच्चति ।

४. "यथावादी, भिक्खवे, तथागतो तथाकारी, यथाकारी
25 तथावादी । इति यथावादी तथाकारी, यथाकारी तथावादी । तस्मा
'तथागतो' ति वुच्चति ।

१-१. धीरधम्मेषु - सी०; धिरधम्मेषु - त्या० । २. पज्जायत्य - रो० । ३. अभि-
सम्बुद्धो - रो० । ४-४, ५-५. सी०, त्या० रो० पोत्यकेमु नत्ति ।

वरति — 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्ज्जतरो वा' ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतसो विनिवन्धो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसो विनिवन्धा" ति ।

5

७. यागुसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा यागुया । कतमे पञ्च ? खुद्दं^१ पटिहनति, पिपासं पटिविनेति, वातं अनुलोमेति, वत्थि सोधेति, आम्रावसेसं पाचेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा यागुया" ति ।

D. 219

८. दन्तकट्टसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दन्तकट्टस्स अखादने । कतमे पञ्च ? अचक्खुस्सं, मुखं दुग्गन्धं होति, रसहरणियो न विसुज्झन्ति, चित्तं सेम्हं भत्तं परियोनधति^२, भत्तमस्स नच्छादेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दन्तकट्टस्स अखादने ।

10

२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा दन्तकट्टस्स खादने । कतमे पञ्च ? चक्खुस्सं, मुखं न दुग्गन्धं होति, रसहरणियो विसुज्झन्ति, पित्तं सेम्हं भत्तं न परियोनधति, भत्तमस्स छादेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा दन्तकट्टस्स खादने" ति ।

15

९. गीतस्सरसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा आयतकेन गीतस्सरेन धम्मं भणन्तस्स । कतमे पञ्च ? अत्तना^३ पि^४ तस्मिं सरे सारज्जति, परे पि तस्मिं सरे सारज्जन्ति, गहपतिका पि उज्झायन्ति — 'यथेव मयं गायाम, एवमेव खो^५ समणा सकयपुत्तिया गायन्ती' ति, सरकुत्ति पि निकामयमानस्स समाधिस्स भङ्गो होति, पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा आयतकेन गीतस्सरेन धम्मं भणन्तस्सा" ति ।

R. 251

20

१. खुद्दं — सी०, रो० । २. परियोनधति — सी०, रो०; परियोनधति — स्या० ।
३-४. अत्तापि — स्या० । ५-६. एवमेविमे — सी०, स्या०, रो० ।

१०. मुट्टस्सतिसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, आदीनवा मुट्टस्सतिसस्स असम्पजानस्स निहं ओक्कमयतो^१ । कतमे पञ्च ? दुक्खं सुपत्ति, दुक्खं पटिवुज्झति, पापकं सुपिणं पस्सति, देवता न रक्खन्ति, असुचि मुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मुट्टस्सतिसस्स असम्पजानस्स निहं ओक्कमयतो ।

५ २. “पञ्चमे, भिक्खवे, आनिसंसा उपट्ठितस्सतिसस्स सम्प-
जानस्स निहं ओक्कमयतो । कतमे पञ्च ? सुखं सुपत्ति, सुखं पटि-
वुज्झति, न पापकं सुपिणं पस्सति, देवता रक्खन्ति, असुचि न मुच्चति ।
इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा उपट्ठितस्सतिसस्स सम्पजानस्स निहं
ओक्कमयतो” ति ।

किमिलवग्गो एकवीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

१० किमिलो धम्मस्सवनं, आजानीयो^२ बलं खिलं ।
विनिवन्धं यागु कट्ठं, गीतं मुट्टस्सतिना^३ चा ति ॥

२२. अक्कोसकवग्गो

१. अक्कोसकसुत्तं

१. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसकपरिभासको अरियूप-
वादी^४ सन्नहचारीनं^५, तस्स पञ्च आदीनवा पाटिकह्वा । कतमे
पञ्च ? पाराजिको वा होति छिन्नपरिवन्धो^६, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं
१५ आपत्ति आपज्जति, बान्हं वा रोगात्तद्धं फुसति, सम्मूब्धो कालं करोति,
कायस्स भेदा परं भरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसकपरिभासको अरियूपवादी सन्नह-
चारीनं, तस्स इमे पञ्च आदीनवा पाटिकह्वा” ति ।

१. ओक्कमयो - सी०, स्या० । २. आजानी च - सी०, स्या०, रो० । ३. मुट्ट-
स्सतिपि - स्या० । ४. अरियूपवादी - स्या० । ५. ब्रह्मचारीनं - रो० । ६. छिन्नपरिवन्धो -
सी०, स्या०, रो० ।

२. भण्डनकारकसुतं

१. "यो सो, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको, तस्स पञ्च आदीनवा पाटिकङ्का । कतमे पञ्च ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, पापको कित्सदो अब्भुगच्छति, सम्मूढो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको, तस्स इमे पञ्च आदीनवा पाटिकङ्का" ति ।

३. सीलसुतं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो पमादाधिकरणं महति भोगजानि निगच्छति । अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । B. 221

२. "पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स पापको कित्सदो अब्भुगच्छति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । 10

३. "पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो यञ्जदेव परिसं उपसङ्कमति — यदि खत्तियपरिसं, यदि ब्राह्मणपरिसं, यदि गृहपतिपरिसं, यदि समणपरिसं — अविसारदो उपसङ्कमति मङ्कुभूतो । अयं, भिक्खवे, ततियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । R. 253

४. "पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो सम्मूढो कालं करोति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । 20

५. "पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

६. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा सीलवतो सीलसम्पदाय । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, सीलवा सीलसम्पन्नो अप्पमादाधिकरणं महन्तं भोगक्खन्वं अधिगच्छति । अयं, भिक्खवे, पठमो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स कल्याणो कित्तिसदो अब्भुगच्छति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, सीलवा सीलसम्पन्नो यज्जादेव परिसं उपसङ्कमति - यदि खत्तियपरिसं, यदि ब्राह्मणपरिसं, यदि गहपतिपरिसं, यदि समणपरिसं - विसारदो उपसङ्कमति अमङ्कुभूतो । अयं भिक्खवे, ततियो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय ।

B. 222

९. "पुन च परं, भिक्खवे, सीलवा सीलसम्पन्नो असम्मूब्धो कालं करोति । अयं, भिक्खवे, चतुथो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, सीलवा सीलसम्पन्नो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा सीलवतो सीलसम्पदाया" ति ।

R. 254

४. बहुभाणिसुत्त

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा बहुभाणिस्मि पुग्गले । कतमे पञ्च ? मुसा भणति, पिसुणं भणति, फरुसं भणति, सम्फप्पलापं भणति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा बहुभाणिस्मि पुग्गले ।

२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा मन्तभाणिस्मि पुग्गले । कतमे पञ्च ? न मुसा भणति, न पिसुणं भणति, न फरुसं भणति, न सम्फप्पलापं भणति, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा मन्तभाणिस्मि पुग्गले" ति ।

५. पठमअक्खन्तिमुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अक्खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, वेरवहुलो च होति, वज्जवहुलो च, सम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अक्खन्तिया ।

२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स पियो होति मनापो, न वेरवहुलो होति, न वज्जवहुलो, असम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा खन्तिया" ति ।

६. दुतियअक्खन्तिमुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अक्खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, लुहो च होति, विप्पटिसारी च, सम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अक्खन्तिया ।

10 R. 255

B. 223

२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स पियो होति मनापो, अलुहो च होति, अविप्पटिसारी च, असम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा खन्तिया" ति ।

15

७. पठमअपासादिकमुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अपासादिके । कतमे पञ्च ? अत्ता पि अत्तानं उपवदति, अनुविच्च विञ्जू गरहन्ति, पापको कित्तिसदो अब्भुगच्छति, सम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अपासादिके ।

20

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा पासादिके । कतमे पञ्च ? अत्ता पि अत्तानं न उपवदति, अनुविच्च विञ्जू पसंसन्ति, कल्याणो कित्तिसदो अभुगच्छति, असम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च ३ आनिसंसा पासादिके” ति ।

८. दुतियअपासादिकसुत्तं

R. 256

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अपासादिके । कतमे पञ्च ? अप्पसन्ना नप्पसीदन्ति, पसन्नानं च^१ एकच्चानं अञ्जयत्तं होति, सत्थु-सासनं अकतं^२ होति, पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति, चित्तमस्स नप्पसीदति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अपासादिके ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा पासादिके । कतमे पञ्च ? अप्पसन्ना पसीदन्ति, पसन्नानं च भिय्योभावो होति, सत्थुसासनं कतं होति, पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति, चित्तमस्स पसीदति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा पासादिके” ति ।

९. अगिसुत्तं

B. 224

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अगिस्मि । कतमे पञ्च ? १५ अचक्खुस्सो, दुब्बलकरणो, दुब्बलकरणो, सङ्गणिकापवड्ढनो^३, तिरच्छानकथापवत्तनिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अगिस्मि” ति ।

१०. मधुरासुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मधुरायं । कतमे पञ्च ? विसमा, वहुरजा, चण्डसुनखा^४, वाळयक्खा^५, दुल्लभपिण्डा — इमे खो, २० भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मधुरायं” ति ।

अवकोसकवग्गो वायीसत्तिमो ।

१. एया० पोत्थके नयि । २. न वत्तं — एया० । ३. सङ्गणिकापवड्ढनो — सी० । ४. चण्डा गुत्ता — सी० । ५. वाययक्खा — एया० ।

तस्सुहानं

अक्कोसभण्डनसीलं, बहुभाणी^१ द्वे अखन्तियो ।

R. 257

अपासादिका द्वे वुत्ता, अग्गिस्मि मधुरेन चा ति ॥

— ० —

२३. दीघचारिकवग्गो

१. पठमदीघचारिकसुतं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दीघचारिकं अनवत्थ-
चारिकं अनुयुत्तस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? अस्सुतं न सुणाति, सुतं
न परियोदापेति, सुतेनेकच्चेन अविसारदो होति, गाब्हं^२ रोगातङ्कं फुसति, 5
न च मित्तवा होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दीघचारिकं
अनवत्थचारिकं अनुयुत्तस्स विहरता ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा समवत्थचारे । कतमे
पञ्च ? अस्सुतं सुणाति, सुतं परियोदापेति, सुतेनेकच्चेन विसारदो
होति, न गाब्हं रोगातङ्कं फुसति, मित्तवा च होति । इमे खो, भिक्खवे, 10
पञ्च आनिसंसा समवत्थचारे” ति ।

२. द्वितीयदीघचारिकसुतं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दीघचारिकं अनवत्थ-
चारिकं अनुयुत्तस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? अनधिगतं नाधिगच्छति,
अधिगता परिहायति, अधिगतेनेकच्चेन अविसारदो होति, गाब्हं रोगा-
तङ्कं फुसति, न च मित्तवा होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा 15
दीघचारिकं अनवत्थचारिकं अनुयुत्तस्स विहरतो ।

B. 225

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा समवत्थचारे । कतमे
पञ्च ? अनधिगतं अधिगच्छति, अधिगता न परिहायति, अधिगतेने-
कच्चेन विसारदो होति, न गाब्हं रोगातङ्कं फुसति, मित्तवा च होति ।
इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा समवत्थचारे” ति । 20

३. अतिनिवाससुत्तं

R. 258

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अतिनिवासे^१ । कतमे पञ्च ? बहुभण्डो होति बहुभण्डसन्निचयो, बहुभेसज्जो होति बहुभेसज्जसन्निचयो, बहुकिच्चो होति बहुकरणीयो व्यत्तो^२ किङ्करणीयेसु, संसट्ठो विहरति गहट्ठपव्वजितेहि अननुलोमिकेन गिहिसंसग्गेन, तम्हा
 ५ च आवासा पक्कमन्तो सापेक्खो पक्कमति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अतिनिवासे ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा समवत्थवासे । कतमे पञ्च ? न बहुभण्डो होति न बहुभण्डसन्निचयो, न बहुभेसज्जो होति न बहुभेसज्जसन्निचयो, न बहुकिच्चो होति न बहुकरणीयो न^३ व्यत्तो
 १० किङ्करणीयेसु, असंसट्ठो विहरति गहट्ठपव्वजितेहि अननुलोमिकेन गिहिसंसग्गेन, तम्हा च आवासा पक्कमन्तो अनपेक्खो पक्कमति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा समवत्थवासे”^४ ति ।

४. मच्छरीसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अतिनिवासे । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरी होति, कुलमच्छरी होति, लाभमच्छरी
 १५ होति, वण्णमच्छरी होति, धम्ममच्छरी होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अतिनिवासे ।

B. 226

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा समवत्थवासे । कतमे पञ्च ? न आवासमच्छरी होति, न कुलमच्छरी होति, न लाभमच्छरी होति, न वण्णमच्छरी होति, न धम्ममच्छरी होति । इमे खो, भिक्खवे,
 २० पञ्च आनिसंसा समवत्थवासे” ति ।

५. पठमकुलूपकसुत्तं

R. 259

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कुलूपके” । कतमे पञ्च ? अनामन्तचारे आपज्जति, रहो निसज्जाय आपज्जति, पटिच्छन्ने आसने आपज्जति, मातुगामस्स उत्तरि^१ छप्पञ्चवाचाहि धम्मं देसेन्तो

१. अभिनिवासे - स्या० । २. व्यत्तो - सी०; अय्यत्तो - स्या०; अय्यत्तो - रो० ।
 ३. स्या०, रो० पौत्पवेसु नत्थि । ४. समवत्थनिवासे - स्या० । ५. कुलूपके - सी०;
 कुलूपके - स्या०, रो० । १. उत्तरि - रो० ।

आपज्जति, कामसङ्कप्पवहुलो विहरति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
आदीनवा कुलूपके” ति ।

६. दुतियकुलूपकसुतं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कुलूपकस्स भिक्खुनो
अतिवेलं कुलेसु संसट्ठस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? मातुगामस्स
अभिण्हदस्सन्तं, दस्सने सत्ति संसग्गे, संसग्गे सत्ति विस्सासो, विस्सासे 5
सत्ति ओतारो, ओतिण्णचित्तस्सेतं पाटिकह्वं — ‘अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं
चरिस्सति अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति आपज्जिस्सति सिक्खं वा
पञ्चक्खाय हीनायावत्तिस्सति’ । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा
कुलूपकस्स भिक्खुनो अतिवेलं कुलेसु संसट्ठस्स विहरतो” ति ।

७. भोगसुतं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा भोगेसु । कतमे पञ्च ? 10
अग्गिसाधारणा भोगा, उदकसाधारणा भोगा, राजसाधारणा भोगा,
चोरसाधारणा भोगा, अप्पियेहि दायदेहि साधारणा भोगा । इमे
खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा भोगेसु ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा भोगेसु । कतमे पञ्च ?
भोगे निस्साय अत्तानं सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, मातापितरो 15
सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे
सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, मित्तामच्च सुखेति पीणेति
सम्मा सुखं परिहरति, समणब्राह्मणेसु उद्वगिकं दक्खिणं पत्तिट्ठापेति 20
सोवगिकं सुखविपाकं सम्मसंवत्तनिकं । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
आनिसंसा भोगेसू” ति ।

D. 227

20

८. उत्सूरभक्तसुतं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा उत्सूरभक्ते कुले । कतमे
पञ्च ? ये ते अतिथी पाहुना, ते न कालेन पटिपूजेन्ति ; या ता वलि-
पटिग्गाहिका देवता, ता न कालेन पटिपूजेन्ति ; ये ते समणब्राह्मणा
एकभक्तिका रत्तूपरता^१ विरता विकासभोजना, ते न कालेन पटिपूजेन्ति ;

R. 260

१. रत्तूपरता — स्था० ।

दासकम्मकरपोरिस्सा विमुखा कम्मं करोन्ति; तावतकंयेव असमयेन भुत्तं अनोजवन्तं होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा उत्सूरभत्ते कुले ।

२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा समयभत्ते कुले । कतमे पञ्च ? ये ते अतिथी पाहुना, ते कालेन पटिपूजेन्ति; या ता बलिपटिग्गाहिका देवता, ता कालेन पटिपूजेन्ति; ये ते समणब्राह्मणा एकभत्तिका रत्तूपरता विरता विकालभोजना, ते कालेन पटिपूजेन्ति; दासकम्मकरपोरिस्सा अविमुखा कम्मं करोन्ति; तावतकंयेव समयेन भुत्तं अोजवन्तं होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा समयभत्ते कुले" ति ।

६. पठमकण्हसप्पसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कण्हसप्पे । कतमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धो, सभीरु, सप्पटिभयो, मित्तदुग्भी - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा कण्हसप्पे । एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चिमे आदीनवा मातुगामे । कतमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धो, सभीरु, सप्पटिभयो, मित्तदुग्भी - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मातुगामे" ति ।

१०. दुतियकण्हसप्पसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कण्हसप्पे । कतमे पञ्च ? कोधनो, उपनाही, घोरविसो, दुजिब्हो, मित्तदुग्भी - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा कण्हसप्पे ।

२. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चिमे आदीनवा मातुगामे । कतमे पञ्च ? कोधनो, उपनाही, घोरविसो, दुजिब्हो, मित्तदुग्भी । तत्रिदं, भिक्खवे, मातुगामस्स घोरविसता - येभ्य्येन, भिक्खवे, मातुगामो तिच्चरागो । तत्रिदं, भिक्खवे, मातुगामस्स दुजिब्हता - येभ्य्येन, भिक्खवे, मातुगामो पिण्णवाचो । तत्रिदं, भिक्खवे, मातुगामस्स मित्तदुग्भिता - येभ्य्येन, भिक्खवे, मातुगामो अतिचारिणी । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मातुगामे" ति ।

दीपवाटिरत्तण्णो तेषीरात्तिमो ।

५. “सदेवके, भिक्खवे, लोके समारके सन्नह्यके सस्समणब्राह्म-
णिया पजाय सदेवमनुस्साय तथागतो अभिभू अनभिभूतो अञ्जदत्थुदसो
वसवत्ती । तस्मा ‘तथागतो’ ति वुच्चति ।

“सद्वं लोकं अभिञ्जाय, सद्वं लोके यथातथं ।

सद्वं लोकं विसंयुत्तो, सद्वलोके अनूपयो” ॥

5

“स वे सव्वाभिभू धीरो, सव्वगन्थप्पमोचनो ।

फुट्ठस्स परमा सन्ति, निव्वानं अकुतोभयं ॥

“एस खीणासवो बुद्धो, अनीघो छिन्नसंसयो ।

सव्वकम्मक्खयं पत्तो, विमुत्तो उपधिसङ्खये ॥

“एस’ सो भगवा बुद्धो, एस सीहो अनुत्तरो ।

10

सदेवकस्स लोकस्स, ब्रह्मचक्कं पवत्तयी ॥

“इति देवा मनुस्सा च, ये बुद्धं सरणं गता ।

सङ्गम्म तं नमस्सन्ति, महन्तं वीतसारदं ॥

“दन्तो दमयतं सेट्ठो, सन्तो समयतं इसि ।

B. 333

मुत्तो मोचयतं अग्गो, तिण्णो तारयतं वरो ॥

15

“इति हेतं नमस्सन्ति, महन्तं वीतसारदं ।

सदेवकस्मि लोकस्मि, नत्थि मे” पटिपुगलो” ति ॥

४. काळकारामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा साकेते विहरति काळकारामे । तत्र
खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते
भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

20

२. “यं, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सन्नह्यकस्स
सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं
पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तमहं जानामि ।

R. 25

३. “यं, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सन्नह्यकस्स
सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं 25

होन्ति वाता^१ वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटि-
विद्धा ; कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्ना-
गतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय^२ अत्यस्स विञ्ञापनिया ; चतुन्नं ज्ञानानं
आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी ; आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञा-
विमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति ।
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
सव्रह्मचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा^३ ति ।

३. सोभनसुत्तं .

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
R. 263 10 आवासं सोभेति । कतमेहि पञ्चहि ? सीलवा होति ... पे०... समा-
दाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुत्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटि-
विद्धा; कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्ना-
गतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्ञापनिया; पटिवलो होति
उपसङ्गमन्ते^३ धम्मिया कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तेजेतुं सम्प-
15 हंसेतुं; चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकाम-
लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु आवासं सोभेती^३ ति ।

४. बहूपकारसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको
भिक्खु आवासस्स बहूपकारो होति । कतमेहि पञ्चहि ? सीलवा होति
20 ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुत्सुतो होति ... पे०...
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; खण्डफुल्लं पटिसङ्करोति; महा खो पन भिक्खु-
नद्धो अभिक्खन्तो नानावेरज्जका भिक्खू गिहीनं उपसङ्गमित्वा आरो-
पेति — ‘महा सो, आवुसो, भिक्खुसङ्घो अभिक्खन्तो नानावेरज्जका
भिक्खू, करोय पुञ्ञानि, समयो पुञ्ञानि कातुं’ ति; चतुन्नं ज्ञानानं
25 आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छ-

१. पञा - पी०, एवा०, टी० । २. अनेलगलाय - एवा०, टी० । ३. उपसङ्गमन्ते -
एवा० ।

लाभी अकसिरलाभी । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु आवासस्स बहूपकारो होतो" ति ।

५. अनुकम्पसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु गिहीनं^१ अनुकम्पति । कतमेहि पञ्चहि ? अधिसीले^२ समा-
दपेति; धम्मदस्सने निवेसेति; गिलानके उपसङ्कमित्वा सति उप्पा-
देति - 'अरहगतं आयस्मन्तो सति उपट्ठापेया' ति; महा खो पन
भिक्खुसङ्घो अभिक्कन्तो नानावेरज्जका भिक्खू गिहीनं उपसङ्कमित्वा
आरोचेति - 'महा खो, आवुसो, भिक्खुसङ्घो अभिक्कन्तो नानावेर-
ज्जका भिक्खू, करोथ पुञ्ञानि, समयो पुञ्ञानि कातुं' ति; यं खो
पनस्स भोजनं देन्ति लूखं वा पणीतं वा तं अत्तना परिभुञ्जति, सद्दा-
देय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
आवासिको भिक्खु गिहीनं अनुकम्पती" ति ।

R. 264

६. पठमअवण्णारहसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति; अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति; अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
अप्पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति; अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति; सद्दादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो,
भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं
निक्खित्तो एवं निरये ।

B. 231

20

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स वण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने
अप्पसादं उपदंसेति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं

25

उपदंसेति; सद्वादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

७. दुतियअवण्णारहसुत्तं

R. 265

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको
 5 भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
 अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति; अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति; आवासमच्छरी होति आवास-
 पल्लिगेधी; कुलमच्छरी होति कुलपल्लिगेधी; सद्वादेय्यं विनिपातेति ।
 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 10 यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
 गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णा-
 15 रहस्स वण्णं भासति; न आवासमच्छरी होति न आवासपल्लिगेधी; न
 कुलमच्छरी होति न कुलपल्लिगेधी; सद्वादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि
 खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं
 निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

८. ततियअवण्णारहसुत्तं

D. 232

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
 20 अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति; अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति; आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी
 होति; लाभमच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
 समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 25 यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
 गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा

वण्णारहस्स वण्णं भासति; न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

६. पठममच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी होति; लाभमच्छरी होति; वण्णमच्छरी होति; सद्वादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति; न वण्णमच्छरी होति; सद्वादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

१०. वृत्तिपमच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी होति; लाभमच्छरी होति; वण्णमच्छरी होति; धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति; न वण्णमच्छरी होति; न धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

आवासिकवग्गो चतुवोसत्तिमो ।

उपदंसेति; सद्भादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

७. दुतियअवण्णारहसुत्तं

R. 263

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको
 5 भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
 अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति; अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति; आवासमच्छरी होति आवास-
 पलिगेधी; कुलमच्छरी होति कुलपलिगेधी; सद्भादेय्यं विनिपातेति ।
 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 10 यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
 गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णा-
 रहस्स वण्णं भासति; न आवासमच्छरी होति न आवासपलिगेधी; न
 15 कुलमच्छरी होति न कुलपलिगेधी; सद्भादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि
 खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं
 निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

८. ततियअवण्णारहसुत्तं

D. 232

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
 20 अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति; अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति; आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी
 होति; लाभमच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
 समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
 25 यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
 गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्णं भासति; अनुविच्च परियोगाहेत्वा

वण्णारहस्स वण्णं भासति; न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

६. पठममच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी होति; लाभमच्छरी होति; वण्णमच्छरी होति; सद्भादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति; न वण्णमच्छरी होति; सद्भादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

१०. दुतियमच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति; कुलमच्छरी होति; लाभमच्छरी होति; वण्णमच्छरी होति; धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति; न कुलमच्छरी होति; न लाभमच्छरी होति; न वण्णमच्छरी होति; न धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

आवाचिकवग्गो चतुवोसतिनो ।

४. पठममनोदुच्चरितसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मनोदुच्चरिते ... पे० ... ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा मनोसुचरिते । कतमे

पञ्च ? अत्ता पि अत्तानं न उपवदति; अनुविच्च विञ्जू पसंसन्ति; कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगच्छति; असम्मूहो कालं करोति; कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च 5 आनिसंसा मनोसुचरिते” ति ।

R. 268

५. दुत्तियदुच्चरितसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दुच्चरिते । कतमे पञ्च ?

अत्ता पि अत्तानं उपवदति; अनुविच्च विञ्जू गरहन्ति; पापको कित्तिसद्दो अब्भुगच्छति; सद्धम्मा बुद्धाति; असद्धम्मे पतिट्ठाति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दुच्चरिते ।

10

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा सुचरिते । कतमे पञ्च ?

अत्ता पि अत्तानं न उपवदति; अनुविच्च विञ्जू पसंसन्ति; कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगच्छति; असद्धम्मा बुद्धाति; सद्धम्मे पतिट्ठाति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा सुचरिते” ति ।

६. दुत्तियकायदुच्चरितसुत्तं

१. पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कायदुच्चरिते ... पे०... । 15

पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा कायसुचरिते ... पे०... ।

७. दुत्तियवचीदुच्चरितसुत्तं

१. पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा वचीदुच्चरिते ... पे० ... ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा वचीसुचरिते ... पे०... ।

८. दुत्तियमनोदुच्चरितसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मनोदुच्चरिते ... पे०... ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा मनोसुचरिते । कतमे

पञ्च ? अत्ता पि अत्तानं न उपवदति; अनुविच्च विञ्जू पसंसन्ति;

B. 235 .

30

कल्याणो कित्सहो अब्भुगच्छति; असद्धम्मा वुद्धाति; सद्धम्मे पतिट्ठाति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा मनोसुचरिते" ति ।

६. सिवथिकसुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, आदीनवा सिवथिकाय" । कतमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धा, सप्पटिभया, वाळानं^१ अमनुस्सानं आवासो,
5 बहुनो जनस्स आरोदना — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा सिवथिकाय ।

२. "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चमे आदीनवा सिवथिकूपमे पुगगले । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगगलो असुचिना कायकम्मेन समन्नागतो होति; असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतो होति;
10 असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतो होति । इदमस्स असुचिताय वदामि । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, सिवथिका असुचि; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगगलं वदामि ।

३. "तस्स असुचिना कायकम्मेन समन्नागतस्स, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतस्स, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतस्स पापको
15 कित्सहो अब्भुगच्छति । इदमस्स दुग्गन्धताय वदामि । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, सिवथिका दुग्गन्धा; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगगलं वदामि ।

४. "तमेनं असुचिना कायकम्मेन समन्नागतं, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतं, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतं पेसला सन्नहाचारी आरका परिवज्जन्ति" । इदमस्स सप्पटिभयस्मिं वदामि । सेय्यथापि
20 सा, भिक्खवे, सिवथिका सप्पटिभया; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगगलं वदामि ।

५. "सो असुचिना कायकम्मेन समन्नागतो, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतो, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतो सभागेहि पुगगलेहि सद्धिं संवसति । इदमस्स वाळावासस्मिं^२ वदामि । सेय्यथापि
B. 236 25 सा, भिक्खवे, सिवथिका वाळानं अमनुस्सानं आवासो; तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुगगलं वदामि ।

१. सीवथिकाय — सी०, स्या०, रो० । २. वाळानं — स्या० । ३. परिवज्जन्ति — स्या०, रो० । ४. वाळावसस्मिं — स्या०; वाळावसपरिभ — रो० ।

पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तमहं अब्भञ्जासि । तं तथा-
गतस्स विदितं, तं तथागतो न उपट्ठासि ।

४. “यं, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सब्रह्मकस्स
सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं
५ परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तमहं न जानामी ति वदेय्यं, तं
ममस्स मुसा ।

५. “यं, भिक्खवे ... प०... तमहं जानामि च न च जानामी
ति वदेय्यं, तम्पस्स^१ तादिसमेव ।

६. “यं, भिक्खवे ... पे०... तमहं नेव जानामि न न जानामी
१० ति वदेय्यं, तं ममस्स कलि ।

७. “इति खो, भिक्खवे, तथागतो दट्ठा दट्ठव्वं, दिट्ठं न मञ्जाति,
अदिट्ठं न मञ्जाति, दट्ठव्वं न मञ्जाति, दट्ठारं न मञ्जाति; सुत्वा^२
३ सोत्तव्वं, सुतं न मञ्जाति, असुतं^३ न मञ्जाति, सोत्तव्वं न मञ्जाति,
सोत्तारं^४ न मञ्जाति; सुत्वा मोत्तव्वं, मुतं न मञ्जाति, अमुतं न मञ्जाति,
१५ मोत्तव्वं न मञ्जाति, मोत्तारं न मञ्जाति; विञ्जात्वा विञ्जातव्वं,
विञ्जातं न मञ्जाति, अविञ्जातं न मञ्जाति, विञ्जातव्वं न मञ्जाति,
विञ्जातारं^५ न मञ्जाति । इति खो, भिक्खवे, तथागतो दिट्ठसुतमुत-
विञ्जातव्वेसु धम्मेषु तादीयेव^६ तादी । तम्हा च पन तादिम्हा अञ्जो
तादी उत्तरितरो वा पणीततरो वा नत्थी ति वदामी ति ।

२० “यं किञ्चि दिट्ठं व सुतं मुतं वा ,
अञ्जोसितं सच्चमुतं परेसं ।
न तेषु तादी सयसंवुत्तेसु ,
सच्चं मुसा^७ वा पि परं दहेय्य ॥

२१ “एतं च सत्त्वं^८ पटिकच्च^९ दिस्वा ,
अञ्जोसिता यत्थ पजा विसत्ता ,
जानामि पस्सामि तथेव एतं
अञ्जोसितं नत्थि तथागतानं” ति ॥

१. तंप्पिस्स - स्या० । २. सुता - सी०, स्या० । ३. असुतं - स्या० । ४. सुतानं -
स्या० । ५. विञ्जातानं - स्या० । ६. तादीयेव - स्या०; तादीयेव - रो० । ७. मुसा -
रो० । ८. पटिकच्च - सी०, रो० ।

६. "तमेनं असुचिना कायकम्मेन समन्नागतं, असुचिना वची-
कम्मेन समन्नागतं, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतं पेसला सन्नहाचारी
दिस्वा खीयधम्मं" आपज्जन्ति - 'अहो वत्त नो दुक्खं ये मयं एवहपेहि
पुगलेहि सद्धि संवसामा' ति ! इदमस्स आरोदनाय वदामि । सेय्यथापि
सा, भिक्खवे, सिवथिका बहुतो जनस्स आरोदना; तथूपमाहं, भिक्खवे, 5
इमं पुगलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा सिवथिकूपमे
पुगले" ति ।

१०. पुगलपसादसुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, आदीनवा पुगलपसादे । कतमं
पञ्च ? यस्मिं, भिक्खवे, पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो होति, सो तथा-
रूपं आपत्तिं आपन्नो होति यथारूपाय आपत्तिया सङ्घो उक्खिपति । 10
तस्स एवं होति - 'यो खो म्यायं पुगलो पियो मनापो सो सङ्घेन उक्खित्तो'
ति । भिक्खूसु अप्पसादवहुलो होति । भिक्खूसु अप्पसादवहुलो समानो
अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे भिक्खू अभजन्तो सद्धम्मं न सुणाति ।
सद्धम्मं असुणन्तो सद्धम्मा परिहायति । अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो
पुगलपसादे । 15

२. "पुन च परं, भिक्खवे, यस्मिं पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो
होति, सो तथारूपं आपत्तिं आपन्नो होति यथारूपाय आपत्तिया सङ्घो
अन्ते निसीदापेति । तस्स एवं होति - 'यो खो म्यायं पुगलो पियो मनापो
सो सङ्घेन अन्ते निसीदापितो' ति । भिक्खूसु अप्पसादवहुलो होति ।
भिक्खूसु अप्पसादवहुलो समानो अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे 20
भिक्खू अभजन्तो सद्धम्मं न सुणाति । सद्धम्मं असुणन्तो सद्धम्मा परि-
हायति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो पुगलपसादे ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, यस्मिं पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो
होति, सो दिसापक्कन्तो होति ... पे०... सो विव्वन्तो होति ... पे०...
सो कालङ्कतो होति । तस्स एवं होति - 'यो खो म्यायं पुगलो पियो 25
मनापो सो कालङ्कतो' ति । अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे भिक्खू
अभजन्तो सद्धम्मं न सुणाति । सद्धम्मं असुणन्तो सद्धम्मा परिहायति ।

अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो पुग्गलप्पसादे । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा पुग्गलप्पसादे' ति ।

दुच्चरितवग्गो पञ्चवीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

R. 271

दुच्चरितं कायदुच्चरितं, वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं ।

चतूहि परे द्वे सिवयिका, पुग्गलप्पसादेन चा ति ॥

पञ्चमो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

२६. उपसम्पादावग्गो

१. उपसम्पादेतव्वसुत्तं

B. 238 5

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतव्वं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति; असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति; असेखेन पञ्जाक्खन्धेन समन्नागतो होति; असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति; असेखेन विमुत्तिज्जाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतव्वं" ति ।

२. निस्सयसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति ... पे०... असेखेन विमुत्तिज्जाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमेहि ... पे०... निस्सयो दातव्वो" ति ।

३. सामणेरसुत्तं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणोरो उपट्ठापेतव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति; असेखेन समाधिक्खन्धेन ... असेखेन

पञ्चाक्खन्धेन ... असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन ... असेखेन विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महेहि
समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्ठापेतव्वो” ति ।

४. पञ्चमच्छरियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, मच्छरियानि । कतमानि पञ्च ?
आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्म- 5
मच्छरियं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च मच्छरियानि । इमेसं खो,
भिक्खवे, पञ्चन्नं मच्छरियानं एतं पटिकुट्टं, यदिदं धम्ममच्छरियं” ति ।

R. 272

५. मच्छरियप्पहानसुत्तं

१. “पञ्चन्नं, भिक्खवे, मच्छरियानं पहानाय समुच्छेदाय
ब्रह्मचरियं वुस्सति । कतमेसं पञ्चन्नं ? आवासमच्छरियस्स पहानाय
समुच्छेदाय ब्रह्मचरियं वुस्सति; कुलमच्छरियस्स ... लाभमच्छ- 10
रियस्स ... वण्णमच्छरियस्स ... धम्ममच्छरियस्स पहानाय समुच्छेदाय
ब्रह्मचरियं वुस्सति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं मच्छरियानं पहानाय
समुच्छेदाय ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ।

B. 249

६. पठमज्ञानसुत्तं

१. “पञ्चिमे^१, भिक्खवे, धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठमं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरितुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, 15
लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मो पहाय^२ भव्वो पठमं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरितुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं,
लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे, 20
पञ्च धम्मो पहाय भव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं” ति ।

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. पटिकुट्टं — स्वा०; पतिकुट्टं — सी०, रो० ।
३. पञ्च — स्या० । ४. पहानाय — सी० ।

७-१३. दुतियज्ञानसुत्तादिसत्तकं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो दुतियं ज्ञानं ... पे०... अभव्वो ततियं ज्ञानं ... अभव्वो चतुत्थं ज्ञानं ... अभव्वो सोतापत्तिफलं ... अभव्वो सकदागामिफलं ... अभव्वो अनागामिफलं ... अभव्वो अरहत्तं सच्चिकातुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्चिकातुं ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो दुतियं ज्ञानं ... पे०... भव्वो ततियं ज्ञानं ... भव्वो चतुत्थं ज्ञानं ... भव्वो सोतापत्तिफलं ... भव्वो सकदागामिफलं ... भव्वो अनागामिफलं ... भव्वो अरहत्तं सच्चिकातुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो अरहत्तं सच्चिकातुं” ति ।

१४. अपरपठमज्ञानसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुतं अकतवेदितं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुतं अकतवेदितं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं” ति ।

१५-२१. अपरदुतियज्ञानसुत्तादिसत्तकं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं ... सोतापत्तिफलं ... सकदागामिफलं

... अनागामिफलं ... अरहत्तं सच्छिकातुं । कतमे पञ्च ? आवास-
मच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुतं
अकतवेदितं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय भव्वो अरहत्तं
सच्छिकातुं ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो दुतियं ज्ञानं ... 5
ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं ... सोतापत्तिफलं ... सकदागामिफलं ...
अनागामिफलं ... अरहत्तं सच्छिकातुं । कतमे पञ्च ? आवास-
मच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुतं
अकतवेदितं — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो अरहत्तं
सच्छिकातुं” ति ।

उपसम्पदावगो छवीसतिमो ।

10

२७. सम्मुतिपेय्यालं

१. भत्तुद्देसकमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको न
सम्मन्नितव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? छन्दागतिं गच्छति, दोसागतिं गच्छति,
मोहागतिं गच्छति, भयागतिं गच्छति, उद्दिट्ठानुद्दिट्ठं न जानाति —
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको न
सम्मन्नितव्वो ।

R. 274

B. 241

15

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको सम्मन्नि-
तव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं
गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, उद्दिट्ठानुद्दिट्ठं
जानाति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको
सम्मन्नितव्वो ति ।

20

३. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको सम्मतो^१
न पेसेतव्वो ... पे०... सम्मतो पेसेतव्वो ... वालो वेदितव्वो ... पण्डितो
वेदितव्वो ... खतं उपहतं अत्तानं परिहरति ... अक्खतं अनुपहतं अत्तानं
परिहरति ... यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ... यथाभतं निक्खित्तो एवं

१. न सम्मन्नितव्वो सम्मतो पि — सी०, स्या० ।

संगे । कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, उद्दिष्टानुद्दिष्टं जानाति - इमेहि स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुदेसको ययाभतं निक्खित्तो एवं संगे" ति ।

२-१४. सेनासनपञ्जापकसुत्तादि

5 १. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सेनासनपञ्जापको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... पञ्जत्तापञ्जत्तं न जानाति ... पे०... सेना-सनपञ्जापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... पञ्जत्तापञ्जत्तं जानाति ... पे०... ।

२. सेनासनगाहापको* न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं
10 न जानाति ... पे०... सेनासनगाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता-गहितं जानाति ... पे०...* ।

३. भण्डागारिको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गुत्तागुत्तं न जानाति ... भण्डागारिको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गुत्तागुत्तं जानाति ... पे०... ।

R. 275 15 ४. चीवरपटिग्गाहको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं न जानाति ... चीवरपटिग्गाहको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता-गहितं जानाति ... पे०... ।

B. 242 ५. चीवरभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं न जानाति ... चीवरभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं जानाति ... पे०... ।

20 ६. यागुभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... यागुभाजको सम्मन्नि-तब्बो ... पे०... ।

७. फलभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... फलभाजको सम्मन्नि-तब्बो ... पे०... ।

८. खज्जकभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं
25 न जानाति ... खज्जकभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं जानाति ... पे०... ।

-. रो० पोटव्हेः नटिथ । १. पञ्जत्तापञ्जत्त - सी०, रया०, ।

६. अप्पमत्तकविस्सज्जको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... विस्स-
ज्जिताविस्सज्जितं न जानाति ... अप्पमत्तकविस्सज्जको सम्मन्नितब्बो
... पे०... विस्सज्जिताविस्सज्जितं जानाति ... ।

१०. साट्ठियग्गाहापको^१ न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता-
गहितं न जानाति ... साट्ठियग्गाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता- 5
गहितं जानाति ... ।

११. पत्तग्गाहापको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं न
जानाति ... पत्तग्गाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं जानाति... ।

१२. आरामिकपेसको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... आरामिक-
पेसको सम्मन्नितब्बो ... पे०... । 10

१३. सामणेरपेसको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... सामणेरपेसको
सम्मन्नितब्बो ... पे०... ।

सम्मतो न पेसेतब्बो ... पे०... सम्मतो पेसेतब्बो ... पे०... ।

सामणेरपेसको वालो वेदितब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ...
खतं उपहतं अत्तानं परिहरति ... अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति ... 15
यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ... यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे ।
कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं गच्छति, न
मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, पेसितापेसितं जानाति । इमेहि
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सामणेरपेसको यथाभतं
निक्खित्तो एवं सग्गे” ति । 20

सम्मुतिपेय्यात्वं निट्ठितं ।

२८. सिक्खापदपेय्यात्वं

१. भिक्खुसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं
निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणात्तिपाती होति,
अदिन्नादायी होति, अब्रह्मचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरय-

१. साट्ठियग्गाहापको - सी०, स्या०, रो० ।

सग्रे । कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, उद्दिट्ठानुद्दिट्ठं जानाति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्रे” ति ।

२-१४. सेनासनपञ्जापकसुत्तादि

५ १. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो सेनासनपञ्जापको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... पञ्जात्तापञ्जात्तं न जानाति ... पे०... सेनासनपञ्जापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... पञ्जात्तापञ्जात्तं जानाति ... पे०... ।

१० २. सेनासनगाहापको* न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं न जानाति ... पे०... सेनासनगाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं जानाति ... पे०...* ।

३. भण्डागारिको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गुत्तागुत्तं न जानाति ... भण्डागारिको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गुत्तागुत्तं जानाति ... पे०... ।

R. 275 15 ४. चीवरपटिग्गाहको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं न जानाति ... चीवरपटिग्गाहको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं जानाति ... पे०... ।

B. 242 ५. चीवरभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं न जानाति ... चीवरभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं जानाति ... पे०... ।

20 ६. यागुभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... यागुभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... ।

७. फलभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... फलभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... ।

25 ८. खज्जकभाजको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं न जानाति ... खज्जकभाजको सम्मन्नितब्बो ... पे०... भाजिताभाजितं जानाति ... पे०... ।

-. रो० पीतवके नत्थि । १. पञ्जात्तापञ्जात्तं — सी०, स्या०, ।

६. अप्पमत्तकविस्सज्जको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... विस्स-
ज्जिताविस्सज्जितं न जानाति ... अप्पमत्तकविस्सज्जको सम्मन्नितब्बो
... पे०... विस्सज्जिताविस्सज्जितं जानाति ... ।

१०. साट्ठियग्गाहापको^१ न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता-
गहितं न जानाति ... साट्ठियग्गाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहिता- 5
गहितं जानाति ... ।

११. पत्तग्गाहापको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं न
जानाति ... पत्तग्गाहापको सम्मन्नितब्बो ... पे०... गहितागहितं जानाति ... ।

१२. आरामिकपेसको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... आरामिक-
पेसको सम्मन्नितब्बो ... पे०... । 10

१३. सामणेरपेसको न सम्मन्नितब्बो ... पे०... सामणेरपेसको
सम्मन्नितब्बो ... पे०... ।

सम्मतो न पेसेतब्बो ... पे०... सम्मतो पेसेतब्बो ... पे०... ।

सामणेरपेसको वालो वेदितब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ...
खतं उपहृतं अत्तानं परिहरति ... अक्खतं अनुपहृतं अत्तानं परिहरति ... 15
यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ... यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे ।
कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं गच्छति, न
मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, पेसितापेसितं जानाति । इमेहि
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सामणेरपेसको यथाभतं
निक्खित्तो एवं सग्गे” ति । 20

सम्मतिपेय्यालं निट्ठितं ।

२८. सिक्खापदपेय्यालं

१. भिक्षुसुतं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं
निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपात्तो होति,
अदिन्नादायी होति, अब्रह्मचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरय-

B. 243

मज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, अब्रह्मचरिया पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२-७. भिक्खुनीसुत्तादि

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी ... पे०... सिक्खमाना ... सामणेरो’ ... सामणेरी ... उपासको’ ... उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपातिनी होति, अदिन्नादायिनी होति, कामेसुमिच्छाचारिनी होति, मुसावादिनी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरता होति, अदिन्नादाना पटिविरता होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता होति, मुसावादा पटिविरता होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ति ।

८. आजीवकसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आजीवको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, अब्रह्मचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आजीवको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये” ति ।

५. ब्रह्मचरियसुत्तं

१. “नयिदं, भिक्खवे, ब्रह्मचरियं वुस्सति जनकुहनत्थं, न जनलपनत्थं, न लाभसक्कारसिलोकानिसंसत्थं, न इतिवादप्पमोवखानिसंसत्थं, न ‘इति मं जनो जानातू’ ति । अथ खो इदं, भिक्खवे, ब्रह्मचरियं वुस्सति संवरत्थं प्हानत्थं विरागत्थं निरोधत्थं ति ।

“संवरत्थं प्हानत्थं, ब्रह्मचरियं अनीतिहं ।

5

अदेसयि सो भगवा, निब्बानोगघगामिनं ।

एस मग्गो महन्तेहि, अनुयातो महेसिभि’ ॥

“ये च तं पटिपंज्जन्ति, यथा बुद्धेन देसितं ।

दुक्खस्सन्तं करिस्सन्ति, सत्थुसासनकारिनो” ति ॥

६. कुहसुत्तं

१. “ये ते, भिक्खवे, भिक्खू कुहा थद्धा लपा सिङ्गी उन्नळा 10 B. 335
असमाहिता, न मे ते, भिक्खवे, भिक्खू मामका । अपगता च ते, भिक्खवे,
भिक्खू इमस्मा धम्मविनया, न च ते इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि
वेपुल्लं आपज्जन्ति । ये च खो ते, भिक्खवे, भिक्खू निक्कुहा निल्लपा
धीरा अत्थद्धा सुसमाहिता, ते खो मे, भिक्खवे, भिक्खू मामका । अनप-
गता च ते, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मा धम्मविनया । ते च इमस्मिं 15
धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जन्ती ति ।

“कुहा थद्धा लपा सिङ्गी, उन्नळा असमाहिता ।

न ते धम्मे विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते ॥

“निक्कुहा निल्लपा धीरा, अत्थद्धा सुसमाहिता ।

ते वे धम्मे विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते” ति ॥

20

७. सन्तुष्टिसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अप्पानि च सुलभानि च, तानि
च अनवज्जानि । कतमानि चत्तारि ? पंसुकूलं, भिक्खवे, चीवरानं
अप्पं च सुलभं च, तं च अनवज्जं । पिण्डयालोपो, भिक्खवे, भोज-

R. 27

६-१७. निगण्ठसुतादि

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्तागतो निगण्ठो ... मुण्ड-
सावको ... जटिलको ... परिव्वाजको ... मामण्डिको ... तेदण्डिको ...
आरुद्धको^१ ... गोतमको ... देवधम्मिको यथाभूतं निविस्सत्तो एवं
निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति
... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्महि समन्तागतो देवधम्मिको यथाभूतं निविस्सत्तो एवं निरये" ति ।
सिक्खापदपेय्यालं निद्रुतं ।

R. 217

२६. रागपेय्यालं

१. "रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? असुमसज्जा, मरणसज्जा, आदीनवसज्जा, आहारे
पटिकूलसज्जा^२, सब्बलोके अनभिरत्तसज्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ज्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

10

२. "रागस्स भिक्खवे, अभिज्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? अनिच्चसज्जा, अनत्तसज्जा, मरणसज्जा, आहारे
पटिकूलसज्जा, सब्बलोके अनभिरत्तसज्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ज्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

३. "रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।¹⁵
कतमे पञ्च ? अनिच्चसज्जा, अनिच्चे दुक्खसज्जा, दुक्खे अनत्त-
सज्जा, पहानसज्जा, विरागसज्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय
इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

R. 245

४. "रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चि-
न्द्रियं - रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

20

५. "रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्भावलं, विरियवलं, सत्तिवलं, समाधिवलं, पञ्चा-
वलं - रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

R. 278

मज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सगो । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविस्तो
 5. होति, अदिन्नादाना पटिविस्तो होति, अन्नहाचरिया पटिविस्तो होति, मुसावादा पटिविस्तो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविस्तो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभतं निक्खित्तो एवं सगो” ति ।

२-७. भिक्खुनीसुत्तादि

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी ... पे०...
 10 सिक्खमाना ... सामणेरो’ ... सामणेरी ... उपासको’ ... उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपातिनी होति, अदिन्नादायिनी होति, कामेसुमिच्छाचारिनी होति, मुसावादिनी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।
 15 २. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सगो । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविस्ता होति, अदिन्नादाना पटिविस्ता होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्ता होति, मुसावादा पटिविस्ता होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविस्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता
 20 उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सगो” ति ।

८. आजीवकसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आजीवको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, अन्नहाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 25 आजीवको यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये” ति ।

६-१७. निगण्ठसुत्तादि

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो निगण्ठो ... मुण्ड-
सावको ... जटिलको ... परिव्वाजको ... मागण्डिको ... तेदण्डिको ...
आरुद्धको ... गोतमको ... देवधम्मिको यथाभतं निविस्सतो एवं
निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति
... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इमेहि सो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो देवधम्मिको यथाभतं निविस्सतो एवं निरये” ति ।
सिक्खापदपेय्यालं निर्द्धितं ।

R. 277

२६. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आदीनवसञ्जा, आहारे
पटिकूलसञ्जा^१, सब्बलोके अनभिरतसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।

10

२. “रागस्स भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे
पटिकूलसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्त-
सञ्जा, प्हानसञ्जा, विरागसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय
इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।

15 B. 245

४. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जि-
न्द्रियं - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।

III

५. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्धावलं, विरियवलं, सत्तिवलं, समाधिवलं, पञ्जा-
वलं - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।

R. 278

१. अविधदको - रो० । २. पटिकूलसञ्जा - सी०, स्पा०, रो० ।

- ६-८५०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
 पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
 पटिनिस्सग्गाय पञ्च^१ धम्मा भावेतब्बा । दोसस्स ... मोहस्स ...
 कोधस्स ... उपनाहस्स ... मक्खस्स ... पुलासस्स^२ ... इस्साय ...
 ५ मच्छरियस्स ... मांयाय ... साठेय्यस्स^३ ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ...
 मानस्स ... अतिमानस्स ... मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय ... परि-
 ञ्जाय ... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ...
 निरोधाय ... चागाय ... पटिनिस्सग्गाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा । कतमे
 पञ्च ? सद्धावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिबलं, पञ्चावलं -
 १० पमादस्स, भिक्खवे, पटिनिस्सग्गाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा” ति ।
 रागपेय्यालं निट्ठितं ।

तत्सुदानं

अभिञ्जाय परिञ्जाय परिक्खयाय, पहानाय खयाय वयेन च ।

विरागनिरोधा चागं च, पटिनिस्सग्गो इमे दसा ति ॥

पञ्चकनिपातो निट्ठितो ।

तत्रिवं वगुद्दानं

B. 246

- सेखवलं वलं चेव, पञ्चङ्गिकं च सुमनं ।
 मुण्डनीवरणं^४ च सञ्जं^५ च, योधाजीवं च अट्ठमं ॥
 १५ धेरं ककुधफासुं च, अन्धकविन्द-द्वादसं^६ ।
 गिलानराजतिकण्डं, सद्धम्माधातुपासकं ॥
 अरञ्जब्राह्मणं चेव, किमिलक्कोसकं^७ तथा ।
 दीधाचारावासिकं च, दुच्चरितूपसम्पदं ति ॥

—:०:—

१. इमे पञ्च - सी०, रो० । २. पुलासस्स - रया०, रो० । ३. साठेय्याय -
 रया०, रो० । ४-५. मुण्डनीवरणपञ्चा - सी०; मुण्डनीवरणपञ्च - रो० । ६. द्वादसं
 - पी० । ७. किमिल - रो० ।

वित्तोत्पदानं

अनुषकमणिका

अ	अनुषकं अनुषकं अनुषकविपाकं कर्म	२४५, २४७-२४९	अट्टको	४६८, ४७२
अकनिट्टगामिनो		१४१	अट्टिको मग्गो, परिपो	३७
अकखणवेधी, भिक्खु		१८२	अट्ट, पुरिसपुग्गला	३७, ६०, ३०२
अकखन्तिमा, पञ्च भादीनवा		४६३	अट्टसत्तं, तण्हाविचरितं	२२६
अकखमा, पटिपदा		१६१, १६२	अट्टारस, तण्हाविचरितानि	२२५, २२६
अगतिगमनानि, चत्तारि		२०, २१	अट्टिकसञ्जं	१६
अगपञ्जत्तियो, चतरसो		१६	अतिपिबल	७२
अगप्यसादा, चत्तारो		६३	अतिनिवासे, पञ्च भादीनवा	४६६
अगानि, चत्तारि		१४७	अतिमीळ्हा, भाणविका	४६६, ४७०
अगाभा		१४७	अतिमीळ्हा, भाणवको	४६६, ४७०
अगालीको		१४७	अतीतानि, छत्तिस् तण्हाविचरितानि	२२६
अगिपज्जोती		१४७	अत्तना, अदिघादायी	२६८
अगिप्यभा		१२७	- अभिज्जालु	२७०
अगिभयं		१६२	- कामेसुमिच्छाचारी	२६८
अगिबेस्सो		४६४	- पाणातिपाती	२६८
अगिस्मि, पञ्च भादीनवा		१४७	- पिसुणवाचो	२६६
अग्गोभासो		४६८, ४७२	- फहसवाचो	२७०
अज्झीरसो		८४, ८५	- म्यापप्रचित्तो	२७०
अचिन्तेम्यानि, चत्तारि		८४	- मिच्छादिट्ठिको	२६६
अचिन्तेम्या, लोकचिन्ता		८४	- मुसावादी	२७०
अचिन्तेम्यो, कम्मविपाको		८४	- सम्फप्पत्तायी	१६८
- मायिस्स ज्ञानविसयो		८४	अत्तभावपटित्ताभा, चत्तारो	१६
- बुद्धानं बुद्धविसयो		८४	अत्तभावीनं, राहुग्गं	३५
अन्दरिया अन्गुता धम्मा, चत्तारो		१३६, १३६, १४०	अत्तसम्मापणिधि	१२७
अन्दरियो अन्गुतो धम्मो, चतुत्थो		१३७, १३८	अत्तानुवादभयं	२४५
- तत्तियो		१३७, १३८	अत्यकवि	३५
- दुत्तियो		१३७, १३८	अत्यचरिया	४०२, ४०३
- पठमो		१६४	अत्यञ्जु	१०१
अजातसत्तु, राजा मागधो		२७, ४४८	अत्यहिताय, पुग्गलो	७३
अज्जदत्तपुदसो, तपागतो		३७६	अत्यिमुखं	१०२
अज्जाब्बाकरणानि, पञ्च			अत्युपपरिक्खी	५, ६
			अननुवज्जो	३२
			अनभिज्ज्ञा, धम्मपदं धम्मज्ज	२७, ४४८
			अनभिभूतो, तपागतो	

अनरियवोहारा, चत्तारो	२६०, २६१	अप्पमतकविस्तज्जको	५११
अनवज्जवलं	१५०	अप्पमाणो, धम्मो	७७
अनवज्जमुखं	७३, ७४	- बुद्धो	७७
अनवज्जो	५, ६, १४३	- सद्धो	७७
अनागतभयानि, पञ्च	३६०, ३६२, ३६७, ३६८	अप्पमादो, करणीयो चतूहि ठानेहि	१२४
अनागतभयं, चतुर्थं	३६४, ३६६	अप्पवज्जो, पुग्गलो	१४३
- ततियं	३६४, ३६६	अप्पस्सुतो, सुतेन अनुपपन्नो, पुग्गलो	८
- दुतियं	३६२, ३६६	- उपपन्नो, पुग्गलो	८
- पञ्चमं	३६४, ३६७	अप्पानि च सुलभानि च, चत्तारि	२६
- षष्ठं	३६३, ३६४	अप्पमुत्तमं	८
अनागतानि, तप्पाविचरितानि छात्तिंस	२२६	अप्पोकसिका, पञ्च	४६४
अनागामिकलं	५११	अप्पापादो, धम्मपदं अगज्जं	३२
अनागामी	१६६	अभयो, तिच्छवि	२१३
अनापिण्डकस्स आरामे, जेतवने	२२, ४६, ५३, ७६, १०७, २१६, २७३, २८६, ३१०, ३१६, ३२१, ३२७, ३३१, ४४६	अभिज्ज्ञा, परिज्ज्ञेय्या, धम्मा	२६१
अनापिण्डको, गहपति	६७-६९, ७३, ३१०, ३१२, ४५०, ४५२, ४५७	- पहातब्बा, धम्मा	२६२
अनापुस्सा धम्मा, पञ्च	३६६	- भावेतब्बा, धम्मा	२६२
अनिकट्ठकापो निकट्ठचित्तो, पुग्गलो	१४४, १४५	- सच्चिकातब्बा, धम्मा	२६२
अनुपसमारामा	१३८	अभिज्ज्ञावोसानपारमिपत्तो	२८०
अनुक्खणाप्पधान	१८, १९, ७८	अभिभू, तयागतो	२७, ४४८
अनुवीतधामी, पुग्गलो	७	अम्मानि, चत्तारि	१११
अन्तराकथा	२१०	अम्भूपमा पुग्गला, चत्तारो	११२, ११३
अन्तरा च उक्कट्टं अन्तरा च सेतव्य	४०	अयोगसत्त्वो	१३
- सवुर अन्तरा च वेरज्ज	६०	अरहतं	५११
अन्तरापपरिनिव्यायिस्स	१४२	अरियपरिसेवना, चतस्सो	२६२
अन्तरायिका, धम्मा	११	अरियवोहारा, चत्तारो	२६०; २६१
अन्यकविन्दे, भगधेसु	३६३	अरियवत्ता अगज्ज्ञा, चत्तारो	३०
अपण्णकम्पटिपदं	८०, ८१	अरियवच्चेषु, चतुसु	२८२
अपरिमुद्धकायसमाचारा	२१४	अरियसावको, चतूहि धम्मोहि समभागतो	६८
अपरिमुद्धमनोसमाचारा	२१४	- पञ्चहि वद्धीहि वद्धमानो	३४२
अपरिमुद्धवपीसमाचारा	२१४	अरियसाविका, पञ्चहि वद्धीहि वद्धमाना	३४२
अपरिमुद्धाजीवा	२१४	अरियो, अट्टङ्गिको मग्गो	३७
अपासादिके, पञ्च आदीनवा	४६३, ४६४	अतन्मनीयानि ठानानि, पञ्च	३१६, ३२०, ३२६
अपिमुणा वाचा	१४६	अविज्जागता	१३८
		अविज्जापञ्चया	२१२
		अविज्जायोगविसयोयो	१३, १४
		अविज्जायोगो	१२
		अविज्जासवा	३५४
		अविनिपातधम्मो	२४३
		अविनिपातारो, पञ्चहाकारेहि	४४४

असह्यारपरिनिव्यायी, पुंगलो
असद्वम्मा, चत्तारो
असद्वम्मो, कोधगस्ता न सद्वम्मगस्ता
- मक्खगस्ता न सद्वम्मगस्ता
- लाभगस्ता न सद्वम्मगस्ता
- सक्कारगस्ता न सद्वम्मगस्ता

१६४
४६
४६
४६
४६
४६

४२३
२३१-२३६

८१, ८२, २३१-२३६

३२६
३३०

३३०
३३०

३३०
३२६

४७०
४७०

३४१, ३४२
१६

६६
६६

११७
४५

७६, ७७
७६

७६
७६

७६
७७

७७

२०४, २०५
४४८

११७
११६

४३४
५१४

३४१, ३४२
४६०, ४६१

आधिपतेय्यानं एतदगं, मारो १६
आनण्यसुखं ७३
आनन्दचेतिये, भोमनगरे १७८
आनन्दो, आयस्मा ८७, १५३, १६६, १७२,
१७८, २०८, ३६३, ४३३,
४४२, ४४७, ४४८, ४६०

आनापानस्सति ३७८
आनिसंसा, चत्तारो १६७, २५६

- धम्मस्सवने, पञ्च ४८७
- पञ्च ३०८

- यागुया, पञ्च ४८६
आनिसंसो, चतुर्यो १६६

- ततियो १६६
- दुतियो १६६

- पठमो १६६
आपतिभयानि, चत्तारि २५५, २५७

आपायिका नेरयिका, पञ्च ४०१
आभस्सरा, देवा १३२, १३५, ४४८

आभ्रा, चतस्सो १४७
आभिचेतसिका विट्ठयम्ममुखविहारो, चत्तारो ४५७,

४५८
आभिचेतसिको विट्ठयम्ममुखविहारो, चतुर्यो ४५८

- ततियो ४५८
- दुतियो ४५७

- पठमो ४५७
आमो आमवण्णी, पुगलो ११२

- पक्कवण्णी, पुगलो ११२
आयतकेन गीतस्सरेण धम्मं भणन्तस्स पञ्च आदीनवा ४८६

आयस्मा, आनन्दो ८७, १५३, १६६, १७२,
१७८, २०८, ३६३, ४३३,
४४२, ४४७, ४४८, ४६०

- उदयो ४३३, ४६०, ४४१
- उपवाणो १७३

- किमित्तो ४८६
- नामित्तो २६७

- नारदो ३२२, ३२३
- महाकोट्टिको १७१, १७२

- महामोग्गत्तानो १६३, १६४, २१०,
३७६, ३८०

आ

आकारपरिवितक्केन २०४, २०५
आकिञ्चञ्जायतनूपगा, देवा ४४८
आगतविषो च पोरविषो च, पुगलो ११७
- न पोरविषो, पुगलो ११६
आघातपटविनया, पञ्च ४३४
आजीवको, पञ्चहि धम्मेहि समघागतो ५१४
आदीनवसञ्जा ३४१, ३४२
आदीनवा पाटिकह्वा, पञ्च ४६०, ४६१

आयस्मा, मालुव्यपुत्तो	२६३	उज्जे कुले पञ्चाजातो, पुगलो	६०
— राहुलो	१७५	उज्जयो, बाह्यो	४४
— विसाखो, पञ्चालपुत्तो	५३, ५४	उद्दानफनूपजीवी, पुगलो	१४२
— सारिपुत्तो ८६, १५२, १६३, १६४, १६८,		उण्णतुण्णतो, पुगलो	६१
१७०, १७१, ४३५, ४३८,		उण्णतीणतो, पुगलो	६१
४४१, ४४६, ४४७, ४५३		उण्णनामी	७७
आयुप्पमाण, चत्तारो कप्पा	१३३	उत्तानो उत्तानोभासो, पुगलो	१११
— द्वे कप्पा	१३२	— गम्भीरोभासो, पुगलो	११०
— पञ्च कप्पसत्तानि	१३३, १३५	उदकमयं	१२७
आयुस्सा घम्मा, पञ्च	३६६	उदकरहदा, चत्तारो	११०
आरञ्जिका, पञ्च	४६३	उदकरहद्वपमा पुगला, चत्तारो	११०, १११
आरद्धविरियो, पहितत्तो	१७	उदानं	८
आरामिकपेसको	५१३	उदायी, आयस्मा	४३३, ४४०, ४४१
आरद्धिको	५१५	उदञ्चकुक्कुञ्चनीवरणं	३२६
आलयारामा	१३८	उदञ्चकुक्कुञ्चं	७१
आलोका, चत्तारो	१४७	उद्धमात्तकसञ्जं	१६
आवट्टनि, मायं	२०४, २०७	उद्धंतीतस्स	१४१
आवट्टभयं	१२६, १३१	उपको, मण्डिकापुत्तो	१६३, १६४
आवरणा, पञ्च	३२७, ३२८	उपपत्तिपटिताभियानि, समयोजनानि	१४१, १४२
आवासमच्छरियं	५०६	उपवत्तने, मल्लानं सालवने	८३
आसवनिरोधगामिनी, पटिपदा	२२४	उपवाणो, आयस्मा	१७३, ४४२, ४४३
आसवनिरीधो	२२४	उपासकचण्डालो	४५२
आसवसमुदयो	२२४	उपासकपरिस्ता, भत्तिता	१३६
आसवा	२२४	उपासको, गवेसी	४६०, ४६१
आसीविसुपमा पुगला, चत्तारो	११६	— वियत्तो विनीतो	१०
आहारे पटिकूलसञ्जा	३४१, ३४२	उपासिका, सुज्जुतरा	१७५
		— पञ्चहि घम्मेहि समन्नागता	५१४
		— वियत्ता विनीता	१०
		— वेळुकण्डी नन्दमाता	१७५
		उपासिकापरिस्ता, भत्तिता	१४०
		उपेक्खासहणत्वेन चेतसा, पुगलो	१३५
		उण्णन्ना दुप्पटिविनोदया, पञ्च	४३४
		उण्णलवण्णा, भिस्तुनी	१७४
		उमत्तोतोहितकूपधानो	३१५
		उह्वेसायं	२३, २४
		उत्सारणाय, किमस्स	३५२
		उत्सूरयत्ते कुले, पञ्च धादीनवा	४६७, ४६८
		ऊ	
उग्गहो, मेण्डकनत्ता	३०३	ऊमिभयं	१२६, १३०
उग्गो, गह्वरि	१६२, ३१६, ३१५		
— देगुग्गो	३१६		

ए

एकागारिको	२२०
एकासोपिको	२२०
एकासनिका, पञ्च	४६५
एण्ययकं	१२८
एतदगां, प्रतभावीनं	१६
— प्राधिपतेय्यानं	१६
— कामभोगीनं	१६
एरकवत्तिकं	१२८
एहिपस्सिका	२११, २१२
एळेय्यो, राजा	१६२

ओ

ओणतुणतो, पुगल्लो	६१
ओणतौणतो, पुगल्लो	६१
ओत्तप्पबलं	१५६, १६०, १६५, १७३, २७४, २८०—२८३
ओदनो, विचितकाळको	३१५
ओपनेधिका	२११, २१२
ओपपातिको	६३
ओभासा, चत्तारो	१४७
ओरम्भागियानि सयोजनानि, पञ्च	६३, १४१, १५६

क

ककुधो, कोळियपुत्तो	३७६, ३८०
— देवपुत्तो	३७६, ३८०
कण्हसप्पे, पञ्च प्रादीनवा	४६८
कण्हमुक्कं कण्हमुक्कविपाकं, कम्मं	२४५—२४१
कण्हं कण्हविपाकं, कम्मं	२४५, २४७—२४१
कतञ्जु, पुगल्लो	४८०
कतवेदो, पुगल्लो	४८०
कदलमिणपवरपच्चत्तरणो	३१५
कपिलवत्थुस्मि, निप्रोधारामे	२१०
कण्ठसा असत्थेय्यानि, चत्तारि	१५०, १५१
कम्बोज	८७
कम्मानि, चत्तारि	२४५, २४७—२४१
कम्मं, प्रकण्हं अमुक्कं	२४५, २४७—२४१
— कण्हमुक्कं	२४५, २४६, २४८—२४१
— कण्हं कण्हविपाकं	२४५, २४७—२४१
— मुक्कं मुक्कविपाकं	२४५, २४७—२४१
क०२—६६	

करुणासङ्गतं चेतना	१३५
कत्तन्दकनिवापो, वेळुत्तने	३८, १८३, १८१, ३०१
कल्याणधम्मो कल्याणधम्मतरौ, कतमो	२३८, २३६
कल्याणधम्मो, कतमो	२३८, २३६
कल्याणं कल्याणतरौ, कतमो	२३६, २३७
कल्याणो, कतमो	२३६, २३७
कम्परो, भगवा	६६२, ४६८, ४७२
कहापणकं	१२८
कामच्छन्दनीवरणं	३२६
कामभोगिसेय्या	२५६
कामयोगवित्तयोगो	१३
कामयोगो	१२
कामवित्तको	१८
कामा, प्रज्ञारकामूपमा	३५७, ३५६
— मट्टिककूपमा	३५७, ३५६
— अणसादा	३५७—३५६
— अस्मिन्नुपमा	३५७, ३५६
— तिगुन्नुपमा	३५७, ३५६
— भगवन्नुपमा	३५७, ३५६
— वाचितकूपमा	३५७, ३५६
— इत्थकूपमा	३५७, ३५६
— सत्तिवन्नुपमा	३५७, ३५६
— सण्णिरूपमा	३५७, ३५६
— सुगिनकूपमा	३५७, ३५६
कामानं निस्सरणं	४८८
कामामवा	३५८
कामेसना	४३
कायदुक्खरिते, पञ्च प्रादीनवा	४०८
कायसमारम्भपच्चया	२११
कायिको, रोगो	१५१
कायो, आहारसम्भूतो	१५३
— तण्हासम्भूतो	१५८
— मानसम्भूतो	१५८
— भेयुजसम्भूतो	१५८
कारणानी, आह्वानो	४७७
कातञ्जु	६०२, ४०३
कान्तानानि, पञ्च	३०७
काता, चत्तारो	१८८
कावेन, चम्पसाकञ्ज	१८८
— चम्पसकञ्ज	१४८

चतस्रो, अगणपञ्चातियो	१६	चत्वारि, पुरिसयुगानि	३७, ६०
- ग्ररियपरियेसना	२६२	- वेमानि	२२६, २२७
- आभा	१४७	- बलानि	१४६, २६६
- दक्खिणा, विसुद्धियो	८५	- ब्राह्मणसञ्चानि	१८८
- पटिपदा	१५७-१६२	- भयानि	१२७, १२६
- पभा	१४७	- वचीदुच्चरितानि	१४८, २४२
- मूसिका	११३	- वचीसुचरितानि	१४६
- समाधिभावना	४६	- सङ्गहवत्थूनि	३५, २६२
चतुर्थ, ज्ञानं	४४, १६६, २०६, २८२	- मम्मपधानानि	१७
चतुर्थ, ज्ञानानं	२५, ६२	- सुज्जानि अधिगमनीयानि	७३, ७४
- धम्मानं	३	- सुविद्वरविद्वरानि	५३
चतुरङ्गिनी, सेना	४०५	- सोपुम्मानि	२०
चतुसु, ग्ररियसञ्चेसु	२८२	- सवैजनीयानि, ठानानि	१२६, १२७
- मिच्छापटिपज्जमानो	५	चत्तारो, अगणपरादा	३७
- सम्मापटिपज्जमानो	६	- अच्चरिया अम्भुता, धम्मा	१३६, १३६, १४०
- सोतापत्तियङ्गेषु	२८२	- अत्तभावपटिलाभा	१६८
चत्तहि ठानेहि अस्पमादो, करणीयो	१२४	- अनरियवोहरा	२६०, २६१
- धम्मेहि असमन्नागतो	४	- अम्भूपमा पुग्गला	११२
- समन्नागतो	४, ७५, ८७, ८६, ११७, ११६, २४०	- ग्ररियवोहरा	२६०, २६१
- पटिसम्भवाहि समन्नागतो, भिक्खु	१४६	- ग्ररियवत्ता अगणञ्जा	३०
चत्तारि, अगणितगमनानि	२०, २१	- अत्तद्धम्मा	४६
- अगणानि	८३	- अतिसंसा	१६७, २५४
- अचिन्तेय्यानि	८४, ८५	- आलोका	१४७
- अय्यानि च गुत्तमानि च	२६	- उदकरहदा	११०
- अन्वानि	१११	- उदकरहदूपमा, पुग्गला	११०, १११
- अहिराजकुलगानि	७६, ७७	- ओभारा	१४७
- इन्द्रियानि	१४६	- काला	१८८
- कप्पस्म अमह्वेय्यानि	१५०, १५१	- कुम्भा	१०६
- कम्मानि	२४५, २४७, २४६, २४१	- कुम्भूपमा पुग्गला	१०६
- चक्कानि	३५	- चन्द्रिमसुरियानं उपरिकलेसा	५५
- ठानानि	६६-६८, १२४, २००, २०३	- चित्तविपल्लाना	५४
- तयागतस्स वेमारज्जानि	१०, ११	- तण्डुपादा	११, २६३
- धम्मपदानि	३२, ३३	- वेरकरणा, धम्मा	२५
- नागतिगमनानि	२१	- विट्ठिविपल्लाना	५४
- पञ्चव्याकरणाणि	४८	- धम्मवविता	१४५
- पत्तकम्मानि	७१	- धम्मा	६६, ७०, १५५, १५७, २६१, ४०५
- पयानानि	१८, ७८	- पञ्जाबुद्धिया	२६०
- पारिसुद्धिपधानियङ्गानि	२०८, २१०	- भावेतव्या	२७१, २७२
		- वचित्तविपल्लाना	५४

चत्वारो, नदिद्विपल्लासा	५४	वीवरभाजको	५१२
- नसञ्जाविपल्लासा	५४	घुन्दी, राजकुमारी	३०१
- पञ्जोतो	१४७, १४८	घुन्दी, राजकुमारो	३०१
- पञ्चजित्सन रोगा	१५१	घेतसिको, रोगो	१५१
- परिमदूसना	२३६	घेतसो धारकसो, करणीयो	१२५
- परिससोभना	२४०	- विनिबन्धा, पञ्च	४८८
- पुगला ७-६, ४८, ४९, ७५, ७६, ८६, ९१, ९३-९८, १३६, १४२-१४४, १७७, २१६, ४१६		- विनिबन्धो, चतुर्थो	४८८
- पुञ्जामिसन्दा	५७-५९	- ततियो	४८८
- बलीघद्दा	११४	- दुतियो	४८८
- बलीबद्धूपमा, पुगला	११४	- पञ्चमो	४८६
- भद्रा अस्ताजानीया	१२०, १२१	- पठमो	४८८
- पुरिमाजानीया	१२१	घेतोखिला, पञ्च	४८८
- महापदेसा	१७८, १८१	घेतोखिलो, चतुर्थो	४८८
- योगा	१२, १३	- ततियो	४८८
- एक्या	११५	- दुतियो	४८८
- द्वात्रूपमा, पुगला	११५, ११६	- पञ्चमो	४८८
- यलाहका	१०७, १०८	- पठमो	४८८
- यलाहकूपमा पुगला	१०७	घेतोवसिपत्तो, देवपरिसायं	१६७-१६९
- वादी	१४५	वीरमयं	१२७
- विसंयोगा	१३, १४	छ	
- यद्धं सोमेन्ति	९	छत्तिष, तण्हाविचरितानि	२२६
- मीच्छारणीया, धम्मा	१६४, १६५	छन्नं, फस्मायतनानं	१७१
- मञ्ज्याविपल्लासा	५४	छ, मततविहार	२१२
- मद्धमा	४९	ज	
- ममगत्राह्मणानं उपविशन्नेगा	५६	जटियको	५१५
- मारा	१४९	जरामयं	१२७
- मन्नाद	६१-६३	जबो	५०, ५२
पन्दिमगुरियानं उपविशन्नेसा, धम्मा	५५	जागुम्मीवि, ब्राह्मणो	१८४, १८५
- महिका	५५	जातकं	८
- उपाविशन्नेगो, पुमो	५६	जातक्याग उपविशन्नेसा, पञ्च	२८६
- उट्टु	५५	जातिमयं	१२७
बागगमसा, पठमा	७०	जानिया, बने	१०१
विज्जापरिमुद्धिसानिपद्दं	२०८, २०९	जेगन्ने, छायापनिष्ठिक्क धाममे	२२, ४९, ५१, ७१, २१६, २७१, २८८, ३१०, ३१६, ३२१, ३२७, ३३१, ४४८
विज्जिप्पिप्पसागा, चत्वारो	५४	जीर्ण जीर्णिराजको, पुगली	८८, ९०
विज्जो, पठमि	१७५	- मयराजको, पुगली	८८, ९०
विज्जावदि	२४५		
वीरवर्णीकं	१२८		
वीरवर्णीकपट्ठो	२१२		

जोतिमालिकं

अ

ज्ञानानं, चतुष्टयं

ज्ञानं, चतुष्टयं

- तत्तिथं

- दुतियं

- पठमं

अ

जातिर्बाल

ठ

ठानकुसलो, भिक्षु

ठानानि, चत्तारि

- पञ्च

ठित्तो, पुगलो

ठित्तिभागिया, सञ्ज्ञा

त

तण्हा, इत्तिमवामवहेतु

- चीवरहेतु

- पिण्डपातहेतु

- सेनासतहेतु

तण्हाविचरितानि, भट्टारस

- छत्तिंस

तण्हाविचरितं, भट्टसत्तं

तण्हुप्पादा, चत्तारो

तत्तिथं, धानं

तयागतसेम्मा

तयागतस्म तयागतवत्तानि, पञ्च

तयागतस्स वेसारज्जानि, चत्तारि

तयागतो

तपोनिगुच्छामल्लीना, समणब्राह्मणा

तपोनिगुच्छावादा, समणब्राह्मणा

तपोनिगुच्छानारा, समणब्राह्मणा

समो जोतिपरायणो, पुगलो

- तमपरायणो, पुगलो

तिण्णो पारङ्गतो, पुगलो

तिरिया, बोधिसत्तस्सिव सतो

१२८

तीणि, संयोजनानि

तीरे, नज्जा नेरञ्जराय

तुच्छो पिहितो, पुगलो

- विवटो, पुगलो

तुमिता, देवा

तेदण्डिको

तोदेय्यो, ब्राह्मणो

थ

थामो वेदित्तवो, चापदामु

थीनमिदनीवरण

थीनमिदं

थेरकरणा घम्मा, चत्तारो

थेरो भिनपु, पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो ३६६-३७३

द

दक्खिणा विमुद्धियो, चत्तसो

दण्डभयं

दन्तकट्टस्स भखादने, पञ्च भादीनवा

- खादने पञ्च भानिसंसा

दमा, पटिपदा

दानफलं, सन्दिट्टिकं

- सम्परायिकं

दाने भानिसंसा, पञ्च

दानं

दायको, पटिगाहकारं

दिट्ठधम्मसुखविहारानं

दिट्ठिनिव्यानकखत्तिया

दिट्ठिपारिसुद्धिपधानियङ्ग

दिट्ठियोगविसपीणो

दिट्ठियोगो

दिट्ठिविपत्तासा, चत्तारो

दीधवारिकं धनुमुत्तस्स, पञ्च भादीनवा

दुक्खनिरोवगामिनी, पटिपदा

दुक्खनिरोधो

दुक्खसमुदयो

दुक्खा पटिपदा, विष्णामिञ्जा

- दन्वामिञ्जा

दुक्खं

दुग्गातिभयं

६३, २५३

२३, २४

१०६

१०६, ११०

४४८

५१५

१६१, १६२

२००-२०२

३२६

७१

२५

३६६-३७३

८५

१२७, १२८

४८६

४८६

१६१, १६२

३०५

३०५

३०६

३५

३०७

६२

२०४, २०५

२०८, २०९

१३

१२

५४

४६५

१०८, २२४

१०८, २२४

१०८, २२४

१५७-१६४

१५७-१६४

१०८, २२४

१२७-१२८

दुच्चरिते, पञ्च आदीनवा	५०४, ५०५
दुतियं ज्ञानं	१३२, १६६, २८२
दुस्तीलस्स सीलविपत्तिया आदीनवा, पञ्च	४६१
— आदीनवो, चतुर्यो	४६१
— ततियो	४६१
— दुतियो	४६१
— पञ्चमो	४६१
— पठमो	४६१
दूपट्टाको, गिलानो	३६८
दूरेपाती, भिक्खु	१८२
देवतावलि	७२
देवदत्तं	७७
देवधम्मिको	५१५
देवपुत्तो, जग्गो	३१६
— रोहितस्सो	४६, ५१
देवसमो, ब्राह्मणो	४६६
देवा, आकिञ्चपञ्चायतनूपगा	४४८
— ब्राम्हस्सरा	१३२, १३५, ४४८
— सुसिता	४४८
— बह्मकायिका	१३२, १३४
— सुद्धावासा	१३४, १३६
— सुभकिण्हा	१३३, १३५, ४४८
देवी, भद्दा	३२२
— मल्लिका	२१६, २१७, ३२२
देवो धनुरपरिवारो, पुग्गलो	६६
— देवपरिवारो, पुग्गलो	६६
देसेना, पुग्गलो	४८०
दोणी, ब्राह्मणो	४०, ४६७
दोसवेपुल्लत्तं	१५२
द्वागारिको	२२०
द्वालोपिको	२२०
द्वे, रोगा	१५१

ध

धजग्गस्मि	३५१
धनानि, पञ्च	३१८
धम्मवयिका, धत्तारो	१४५
धम्मञ्जु	४०२, ४०३
धम्मपदानि, धत्तारि	३२, ३३

धम्मपदं अगगञ्जं, अनभिज्ज्ञा	३२
— अव्यापादो	३२
— सम्मासति	३२
— सम्माममाधि	३२
धम्ममच्छरियं	५०६
धम्मा, अकुसला	२०४, २०५
— अनवज्जा	२०७
— अभिज्ज्ञा, परिज्जेय्या	२६१
— पहातब्बा	२६२
— भावेतब्बा	२६२
— सच्चिक्कतब्बा	२६२
— कायेन सच्चिक्करणीया	१६४, १६५
— कुसला	२०७
— चक्खुना सच्चिक्करणीया	१६४, १६५
— चत्तारो	६६, ७०, १५५, १५७, २६०, २६१, २७१, २७२
— पञ्च	३१२, ३४५, ३६७, ४२४
— पञ्चाय सच्चिक्करणीया	१६४, १६५
— विञ्जुगरहिता	२०४, २०५
— विञ्जुप्पसत्था	२०७
— सत्तिया सच्चिक्करणीया	१६४, १६५
— समत्ता समादिग्धा	२०४, २०५, २०७
— सावज्जा	२०४, २०५
— सोतानुपाता	१६७, १६८
धम्मनुधम्मपटिपत्तो	१०२
धम्मो, आभिममाचारिको	२८५
— चतुर्यो	६६
— चागसम्पदा	७०
— ततियो	६६
— दुतियो	६६
— पञ्चासम्पदा	७०
— पठमो	६६
— सद्धासम्पदा	७०
— मीलमम्पदा	७०
— मेयो	२८५
धारवजातिको	१०२

न

नकुवमाता, गहपतानी	६५
-------------------	----

नचित्तविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	पञ्च, अलम्बनीयानि ठानानि	३१६, ३२०, ३२६
नज्जा मेरज्जराय, तीरे	२३, २४	— असप्पुरिसदानानि	४२३
नदिट्ठिविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	— असमया पञ्चानाय	३२६
नयहेतु	२०४, २०५	— आघातपटिविनया	४३४
नसञ्जाविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	— आदीनवा, अक्खन्तिवा	४६३
नागतियमनानि, चत्तारि	२१	— अग्निस्मि	४६४
नागितो, आयस्मा	२६७	— अतिनिवासे	४६६
नारदो, आयस्मा	३२२, ३२३	— अपासादिके	४६३, ४६४
नालिपसाकं	३१४	— आयतकं गीतस्सरेन...	४८६
नाविन्दकी	१६२	— उस्सूरभत्ते कुले	४६७, ४६८
निकट्टकापो, अनिकट्टचित्तो, पुग्गलो	१४४, १४५	— कग्गहमज्जे	४६८
— निकट्टचित्तो पुग्गलो	१४४, १४५	— कायदुच्चरिते	५०४
निगण्ठसावको, यप्पो सक्को	२१०, २११, २१३	— कुलूपके	४६६, ४६७
निप्रोधारामे, कपिलवत्थुस्मि	२१०	— दन्तवट्टस्म अत्तादने	४८६
निब्बत्ततेलक	३१४	— दीघचारिकं अनुदुत्तस्स	४६५
निद्वेघमागिया, सञ्जा	१७८	— दुच्चरिते	५०४, ५०५
निरग्गळ	४५	— दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया	४६१
निरारम्भं, यज्जं	४८४	— पुग्गलप्पसादे	५०७
निस्सारणीया धातुयो, पञ्च	३२६	— बहुभाषिस्मि पुग्गले	४६२
नीवरणा, पञ्च	१०७, १०८	— भोगेमु	४६७
नेव गज्जिता नो वस्मिता, पुग्गलो	१०१	— मवुरायं	४६४
नेवत्तहिताय, पुग्गलो	११५	— मनोदुच्चरिते	५०५
नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो, पुग्गलो	११५	— मातुगामे	४६८
नेयसञ्जानासञ्जामतनूपागा, देवा	१६६, ४४८	— भुट्टस्सत्तिस्स, असम्पज्जानस्स	४६०
नेयसञ्जानासञ्जामतनूपागा, देवा	१६६	— वचीदुच्चरिते	५०४
नेवागतविंसो न धोरविंसो, पुग्गलो	११७	— सिवधिवाय	५०६
नेसावकुले पञ्चजाती, पुग्गलो	८६	— सिवधिकूपमे पुग्गले	५०७
प		— आनिसंसा, उपट्ठितस्सत्तिस्स, सम्पज्जानस्म	४६०
पक्को, आभवणी, पुग्गलो	११२	— खन्तिया	४६३
— पक्कवणी, पुग्गलो	११२, ११३	— दन्तकट्टस्स खादने	४८६
पच्चुप्पन्नानि, तण्हाविचरितानि, छत्तिस्स	२२६	— धम्मस्सवने	४८७
पञ्चनिक, कोळियान निगमो	६६	— पासादिके	४६४
पञ्चोता, चत्तारो	१४७, १४८	— भोगेमु	४६७
पञ्च, अञ्जाव्याकरणानि	३७६	— मनोमुचरिते	५०५
— अनागतभयानि	३६०, ३६२, ३६३, ३६७, ३६८	— मन्तभाषिस्मि, पुग्गले	४६२
— अण्प रतिमा सुपन्ति	४०६	— यागुया	४८६
— अम्भोनासिका	४६४	— मङ्गे, कुगपुत्ते	३०८
		— नमवभत्ते, कुने	४६८

पञ्च भानिसंसा, समवत्यचारे	४६५	पञ्च, भोगानं आदिषा	३१०
— समवत्यचारे	४६६	— मच्छरियाणि	५०६
— सीलवतो सीलसम्पदाय	४६२	— महासुपिना	४८२
— मुचरिते	५०४, ५०५	— यथासन्धितिका	४६५
— आयायिका, नेरपिका	४०१	— योधाजीवा	३५०
— आरञ्जिका	४६३, ४६४	— योधाजीवूपमा, पुगला	३५१, ३५५, ३६०
— आवरणा	३२७, ३२८	— स्वस्वमूलिका	४६५
— इन्द्रियानि	१५८-१६०, १६५	— वणिज्जा	४५४
— उपादानवत्तन्धा	४७	— वस्सस्त भन्तराया	४८२, ४८३
— उप्पसा दुप्पटिविनोदया	४३४	— विमुत्तापतनानि	२६०, २६२
— धौरग्मागियानि, संयोजनानि	६३	— सञ्जा	३४१, ३४२
— कालदानानि	३०७	— सम्पुरिसदानानि	४२३, ४२४
— खलुपच्छामलिका	४६५	— समणदुक्खानि	४००
— चङ्कुमे भानिसंसा	२६६	— समणसुत्तानि	४००
— वेतमो विनिबन्धा	४८८	— समया पधानाय	३३१
— वेतौखिला	४८८	— सम्पदा	३१८, ३७६, ४०१
— जातरूपस्स उपविकलेसा	२८६	— सहधम्मिका	२७५
— ठानानि	३०७, ३०८, ३३४	— सेखवसानि	१५६, १६०, १६५, २७३, २८०-२८३
— तपागतस्स बलानि	२८०	— सेलवेसारज्जकरणा, धम्मा	३८३, ३८४
— दाने भानिसंसा	३०६	— सोसानिका	४६४
— धनानि	३१८	पञ्चमं पुगलानं कया, दुक्कया	४३०
— धम्मा	३१२, ३४५, ४२४	— सुक्कया	४३२
— धनामुत्ता	३६६	पञ्चवर्ति	७२
— धापुत्ता	३६६	पञ्चहाकारेहि, भविष्यत्तिसारी	४४४
— भावेत्तया	५१५, ५१६	— विष्पटिसारी	४४४
— मङ्गलम्स सम्मोगाय	४२६	पञ्चहि वड्डीहि, वट्टमाना, भरियसायिका	३४२
— गेगस्स भिक्खुतो परिहानाय	३७४-३७६	— वट्टमानो, भरियसायिको	३४२
— निम्मारणीया धानुयी	४८४	पञ्चानुत्तो, धावस्मा विहातो	५१, ५४
— नीवरणा	३२७-३२८	पञ्जामा	८३
— नेमाज्जरा	४६५	पञ्जापज्जोतो	१४७
— पत्तापिण्डका	४६५	पञ्जापभा	१४७
— पत्तापिण्डानि	३२६	पञ्जावर्त	१५२, १६०, १६५, २६६, २७३, २७४, २८०-२८२
— पुगला	४१६, ४१७	पञ्जामा	१४७
— पुञ्जाभिगन्ता	३१६	पञ्जाप्रांको	१४७
— पीसाला, बाह्मकपम्पा	४६६	पञ्जा नदिपत्ता, मावक्काम	२००, २०२
— पामुत्ता	३७७, ३७८	पञ्जागगगा, वक्काम	७७
— वत्तानि	४८७	पञ्जामा	१६६
— वत्तमानि	४०१		
— वत्ता १, वत्ता २	४५१		

पञ्चिन्द्रियं	१५८-१६०, १६५	परिभाषा मण्डो	२२
पञ्चुत्तरं, ब्रह्मचरियं	२५८, २५९	परिसुद्धकायसमाचारो, पुगलो	४३८
पञ्चोभासो	१४७	परिसुद्धजाणदस्सनी	३८२, ३८३
पञ्चव्याकरणानि, चत्तारि	४८	परिसुद्धधम्मदेसनी	३८१, ३८२
पञ्चो, एकसंख्याकरणीयो	४८	परिसुद्धवेय्याकरणो	३८२, ३८३
- ठपनीयो	४८	परिसुद्धसीलो	३८०, ३८२
- परिपुच्छाव्याकरणीयो	४८	परिसुद्धाजीवो	३८१
- विभज्जव्याकरणीयो	४८	पलालपीडकं	१२८
पटितकल्यतो	३१५	पतिघपरिवत्तिकं	१२८
पटिपदा, अक्खमा	१६१, १६२	पल्लङ्को	३१५
- खमा	१६१, १६२	पसेनदि कोसलो, राजा	३२१, ३२२
- चतस्सो	१५७-१६२	पहानप्पचान	१८, १९, ७८
- दमा	१६१, १६२	पाटलिपुत्ते विहरसि, मायस्मा नारदो	३२२
- समा	१६१, १६२	पापधम्मो न पापधम्मतरो	२३८, २३९
पटिमानकवि	२४५	पापधम्मो	२३८, २३९
पटिसद्धानबलं	१५०	पापभिक्षु, एकचारी	३८५, ३८६
पटिसीतगामी, पुगलो	७	- गहननिस्सितो	३८५, ३८६
पठमं ज्ञान	१६६, २८२	- बरावनिस्सितो	३८५, ३८६
पण्डितो, महापञ्चो	१६०	- भोगचागी	३८५, ३८६
पतिरूपदेसवासो	३५	- विसमनिस्सितो	३८५
पत्तकम्मानि, चत्तारि	७१	पापिमा, भारो	१९
पत्तग्गाहापको	५१३	पापेन पापतरो	२३६, २३७
पत्तपिण्डका, पञ्च	४६५	पापो	२३६, २३७
पचानानि, चत्तारि	१८, ७८	परिसुद्धिपधानियङ्गानि, चत्तारि	२०८, २१०
पधानियङ्गानि, पञ्च	३२९	पासादिके, पञ्च भानिससा	४६४
पव्वज्जा, अन्नमोकासो	२२२	पिङ्गियानी, ब्राह्मणो	४७७
पव्वतराजं, हिमवन्तं	३०९	पिण्डयातापो	२९
पव्वत्ते, गिस्सकूटे	३२, ७७, १८७, १९३	पियको, कोसारवलो	३२३, ३२४
पभा, चतस्सो	१४७	पिसुणा वाचा	१४८
परगवघण्डो, पुगलो	११४	पिहितो, तुच्छो	१०९
परहिताय, पुगलो	१०१	- पूरो	१०९
परानुवादभयं	१२७, १२८	पुक्कुसकुले पञ्चजातो, पुगलो	८९
परिव्वाजकारणे, सिप्पिनिकातीरे	३२	पुगलप्पसादे भादीनवा, पञ्च	५०७
परिव्वाजको	५१५	पुगलप्पसादे भादीनवो, चतुत्थो	५०७
- पोतिलयो	१०५	- ततियो	५०७
- सकुलुदायी	१८७	- दुतियो	५०७
परिसद्वचना, चत्तारो	२३९	- पञ्चमो	५०८
परिसोभना, चत्तारो	२४०	- षष्ठो	५०७
परिसाकसटो	२२	पुगला, अम्बूपमा	११३

पुगला आसीविमूषमा, चत्तारो	११६	पुगलो, गम्भीरो गम्भीरोभासो	१११
- चत्तारो ७, ६, ४८, ४६, ७५,		- गहपतिमहासालकुले पञ्चाजातो	६०
७६, ८६, ६१, ६४-६६,		- घोरविशो न आगतविशो	११७
६८, १०५, १३६, १४२-१४४,		- घोसप्पमाणो घोसप्पसन्नो	७५
१७७, २१६, ४१६		- चण्डालकुले पञ्चाजातो	८६
- पञ्च	४१६, ४१७	- जोति जोतिपरायणो	८६, ६०
पुगलो, घतन्तपो	२१६-२२१	- तमपरायणो	८६, ६०
- अत्यहिताय	१०१	- ठित्तो	७
- अनवज्जो	१४३	- तमो जोतिपरायणो	८६
- अनिकट्टकायो, अनिकट्टचित्तो	१४४, १४५	- तमपरायणो	८६, ६०
- निकट्टचित्तो	१४४, १४५	- तिण्णो पारङ्गुतो	७
- अनुसीतगामी	७	- तुच्छो पिहितो	१०६
- अप्पवज्जो	१४३	- विवटो	११०
- अप्पस्तुतो होति, सुतेन अनुपपन्नो	८	- दत्ता भवजानाति	४१७
- उपपन्नो	८	- देवो असुरपरिवारो	६६
- असद्धारपरिनिव्वायी	१६४	- देवपरिवारो	६६
- असुरो, असुरपरिवारो	६६	- देसेता	४८०
- देवपरिवारो	६६	- धम्मप्पमाणो धम्मप्पसन्नो	७५
- आगतविशो च घोरविशो च	११७	- न पञ्जागह	१४४
- न घोरविशो	११६	- पञ्जाधिपतेर्यो	१४४
- आधेम्मसुतो	४१७	- समाधाधिपतेर्यो	१४४
- आमो आमवण्णी	११२	- समाधिगह	१४४
- परवण्णी	११२	- सीलगह	१४४
- उगटितञ्जु	१४२	- सीसाधिपतेर्यो	१४४
- उच्च कुले पञ्चाजातो	६०	- निकट्टकायो, अनिकट्टचित्तो	१४४, १४५
- उट्ठानफणुपजीवी	१४२	- निकट्टचित्तो	१४४, १४५
- उत्तानी, उत्तानीभासो	१११	- नीचे कुले पञ्चाजातो	८६
- गम्भीरीभासो	११०	- नेदयो	१४२
- उदेसमागहणेन चेतमा	१३५	- नेव गज्जता नो वसितता	१०७, १०८
- वनञ्जु	४८०	- नेवत्तन्तरो होति	२१६, २२३, २२५
- वनवेदी	४८०	- नेवत्तहिनाय	१०१
- वग्गाह तूपजीवी	१४२	- नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो	११५
- वदमागहणेन चेतमा	१३५	- नेवागतविशो न घोरविशो	११७
- कोपगह न गदम्मगह	४८	- नेमादकृत्वे पञ्चाजातो	८६
- गतिममहागापकुले पञ्चाजातो	६०	- पवणो आमवण्णी	११२
- गट्ठिका च बग्गिका च	१०७, १०८	- पवणवण्णी	११२, ११३
- नो बग्गिका	१०७, १०८	- पटिषोसगामी	७
- गम्भीरी उतात्तानीभासो	१११	- पदतरां	१४२
		- परगवचण्डो	११५

पुगलो, परन्तपो	२१६, २२०	पुगलो, सरागो	७६
- परहिताप	१०१	- ससङ्खारपरिनिब्बावी	१६४
- पुक्कुसकुले पच्चाजातो	८६	- सारो केगुपरिवारो	११६
- पूरो पिहितो	११०	- सारपरिवारो	११५, ११६
- विवटो	१०६	- सावज्जो	१४३
- फेग्गु केगुपरिवारो	११५	- सीलेसु न परिपूरकारी	१४३
- सारपरिवारो	११५, ११६	- परिपूरकारी	१४४
- बहुस्मुतो सुतेन अनुपपन्नो	६	- संवासेन अवज्जानाति	४१७
- उपपन्नो	६	पुञ्जाभिसन्दा, चत्तारो	५७-५६
- ब्राह्मणमहासालकुले पच्चाजातो	६०	- पञ्च	३१६
- मन्त्रगह, न सद्धम्मगह	४८	पुञ्जाभिमन्दो, चतुर्यो	६०
- मन्दी	४१७	- सतियो	६०
- मुत्तप्पटिभानो	१४२	- दुतियो	५६
- भेत्तासहगतेन चेतसा	१३४	- पठमो	५६
- रथकारकुले पच्चाजातो	८६	पुब्बपेतबालि	७२
- रूपप्पमाणी रूपप्पसन्नो	७५	पुम्बारामे, मिगारमातुपासादे	१६५
- लाभगह, न सद्धम्मगह	४८	पुब्बे च कत्तपुञ्जता	३५
- लाभो अज्जसत्तं चेतोसमपस्स	६७	पुरिसपुगला, अट्ट	६०, ३०२
- लूत्तप्पमाणी लूत्तप्पसन्नो	७५	पुरिसमेधं	४५
- लोलो	४१७	पुरिसयुमानि, चत्तारि	३७, ६०
- वज्जबहुलो	१४३	पुल्लवकसञ्ज	१६
- वस्सिता नो गज्जिता	१०७, १०८	पूतिमुत्तं भेसज्जान	३०
- विञ्जाता	४८०	पूरो पिहितो, पुगलो	१०६, ११०
- विपञ्चितञ्जु	१४२	- विवटो, पुगलो	१०६
- वेनगुले पच्चाजातो	८६	पेतसेय्या	२५६
- सक्कारगह, न सद्धम्मगह	४८	पेमानि, चत्तारि	२२६, २२७
- सगवचण्डो	११४, ११५	पेम्मवज्जं	३५
- सदीतो	७६	पोतलियो, परिब्बाजको	१०५
- सद्धम्मगह, न कीप्पगह	४८	पीराणा ब्राह्मणधम्मो, पञ्च	४६६
- न मन्त्रगह	४८	पीराणो ब्राह्मणधम्मो, चतुर्यो	४६७
- न लाभगह	४८	- सतियो	४६७
- न सक्कारगह	४८	- दुतियो	४६६
- समणपट्टमो	६१-६५	- पञ्चमो	४६७
- समणपुण्डरीको	६१-६५	- पठमो	४६६
- समणमचत्तो	६१-६५	पंसुकूलिना, पञ्च	४६४
- समणेषु समणसुसुमालो	१४३	पंसुकूलं	२६
- समाधिस्मि न परिपूरकारी	७६	फ	
- समानो	७६	फस्सा वाचा	१४८
- समोहो		फलमाजको	५१२

फस्सायतनानं, छत्रं	१७१
फासुविहारा, पञ्च	३७७, ३७८
फेगु फेगुपरिवारो, पुगलो	११५
— सारपरिवारो, पुगलो	११५, ११६

व

वलानि, चत्तारि	१४६, १५०, २६६
— पञ्च	४८७
वलिस्समसिकं	१२८
वलीवहा, चत्तारो	११४
वलीवद्वपमा, पुगला, चत्तारो	११४, ११५
बहुभाणिस्मि पुगले आदीनवा, पञ्च	४६२
बहुस्सुत्तो, सुतेन अनुपपन्नो, पुगलो	६
— उपपन्नो, पुगलो	६
वाहिपी, सद्धिवाहारिको	२५४
वाधिसत्तो	१३६, १३७
व्याधिभयं	१२७
व्यापादनीवरणं	३२६
व्यापादवित्तको	१४
व्यापादस्स निस्सरणं	४८५
ब्रह्मवायिका, देवा	१३२, १३४
ब्रह्मचरियेसना	४३
ब्रह्मसमो, ब्राह्मणो	४६८, ४६९
ब्राह्मणचण्डालो, ब्राह्मणो	४७१, ४७२
ब्राह्मणपरिसा, अतिसा	१४०
ब्राह्मणमहासालकुले पञ्चाजातो	६०
ब्राह्मणमच्छानि, चत्तारि	१८८, १८९
ब्राह्मणो, उज्जयो	४४
— कारणपाली	४७७
— जागुस्तीणि	१८४, १८५
— सोदेम्यो	१६१, १६२
— होणो	४०, ४६७, ४७२
— देवसमो	४६६
— पिङ्गयानी	४७७
— ब्रह्मसमो	४६८, ४६९
— ब्राह्मणचण्डालो	४७१, ४७२
— मरियादो	४७०, ४७१
— वग्गपारी ३८, १८३, १८४, १६१, १६३	
— सद्धारो	४७३

ब्राह्मणो, सम्मिन्नमरियादो	४७१
— सिखायोगत्त्वानो	२४७

भ

भगवतो भावकसङ्घो, उज्जुप्पटिपन्नो	६०
— ज्ञायप्पटिपन्नो	६०
— सामीचिप्पटिपन्नो	६०
— सुप्पटिपन्नो	६०
भगवा, कस्सपो	४६२
भगु	४६८, ४७२
भग्गेसु विहरति, भगवा	६५
भण्डगामे	३
भण्डागारिको	५१२
भत्तुदेसको	२१, ५११
भद्दा, देवी	३२२
भद्दिने विहरति, भगवा	३०३
भद्दिपो, विच्छवि	२०३, २०७
भद्दा अस्साजानीया, चत्तारो	१२०, १२१
— पुरिसाजानीया, चत्तारो	१२१, १२२
भद्दो अस्साजानीयो, चतुत्थो	१२०
— तत्तियो	१२०
— दुत्तियो	१२०
— पठमो	१२०
— पुरिसाजानीयो, चतुत्थो	१२०, १२२
— वत्तियो	१२०, १२२
— दुत्तियो	१२०, १२२
— पठमो	१२०, १२२
भयानि, चत्तारि	१२७, १२६, १३२
— पञ्च	४५१
भवग्यं	८३
भवपटिलाभियानि, संयोजनानि	१४१, १४२
भवयोगवित्तयोगो	१३
भवधीपो	१२
भवासवा	३५४
भवेसना	४३
भाद्धाजो	४६८, ४७२
भावनाप्पधानं	१८, १६, ७८
भावनाबलं	१५०
भित्तु, धम्मज्जवेपी	१८२

अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु पोराणे
अग्गञ्जे अरियवंसे ठितो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन
सेनासनेन, इतरीतरसेनासनसन्तुट्ठिया च वण्णवादी, न च सेनासनहेतु
अनेसनं अप्पतिरूपं आपज्जति, अलद्धा च सेनासनं न परितस्सति, लद्धा 5
च सेनासनं अगधितो अमुच्छित्तो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी
निस्सरणपञ्चो परिभुज्जति; ताय च पन इतरीतरसेनासनसन्तुट्ठिया
नेवत्तानुक्कंसेति, नो परं वम्भेति । यो हि तत्थ दक्खो अनलसो
सम्पजानो पटिस्सतो, अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु पोराणे अग्गञ्जे
अरियवंसे ठितो ।

10

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु भावनारामो होति भावना-
रतो, पहानारामो होति पहानरतो; ताय च पन भावनारामताय
भावनारतिया पहानारामताय पहानरतिया नेवत्तानुक्कंसेति, नो परं
वम्भेति । यो हि तत्थ दक्खो अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अयं वुच्चति,
भिक्खवे, भिक्खु पोराणे अग्गञ्जे अरियवंसे ठितो । इमे खो, भिक्खवे, 15
चत्तारो अरियवंसा अग्गञ्जा रत्तञ्जा वंसञ्जा पोराणा असङ्किण्णा
असङ्किण्णपुब्बा, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्ठा समणेहि
आह्मणेहि विञ्जूहि ।

B. 337

५. “इमेहि च पन, भिक्खवे, चतूहि अरियवंसेहि समन्नागतो
भिक्खु पुरत्थिमाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न तं अरति 20
सहति; पच्छिमाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न तं अरति
सहति; उत्तराय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न तं अरति
सहति; दक्खिणाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न तं
अरति सहति । तं किस्स हेतु ? अरतिरतिसहो हि, भिक्खवे, धीरो ति ।

“नारति सहति धीरं, नारति धीरं सहति ।

25

धीरो च अरतिं सहति, धीरो हि अरतिस्सहो” ॥

“सव्वकम्मविहायीनं^१, पनुण्णं को निवारये ।

नेवखं जम्बोनदस्सेव, को तं निन्दितुमरहति ।

देवा पि नं पसंसन्ति, ब्रह्मणा पि पसंसितो” ति ॥

R. 29

भिक्षु, भवसम्भो	४११, ४१२	भिक्षु, बलसम्भो	२६५, २६६
- भवस्सुतो	४३३	- ब्रह्मप्यतो	१६६
- भव्युद्देशिको	३४६, ३४७	- भोजने मत्तञ्जू	४२
- भवियप्यतो	१६६	- महतो कायस्स पदालेता	१८२
- भवियो, पप्रदजो	३४६, ३४७	- भित्तो न सेवितब्बो	४२२
- भव्यजो	२७५, २७८, २७९, ४३३	- सेवितब्बो	४२२
- भविरिको	२७९	- रक्खिता	४१५
- भानेञ्जप्यतो	१६६	- वण्णसम्भो	२६५, २६६
- भारज्जको	३६१, ३६२	- वित्तकवहुलो	३४८, ३४९
- भारद्वयिरियो	२७९	- सङ्किण्णपरिलो	३४६, ३४७
- भारोहपरिणाहसम्भो	२६५, २६६	- सञ्जायवहुलो	३४८, ३४९
- इन्द्रियेणु गुत्तङ्गारो	४२	- सङ्को	२७५, २७९, २८०
- उक्खित्तपत्तियो	३४६	- समवयसट्ठेसनो	४३, ४४
- उदयव्ययानुपत्ती	४७	- सारज्जं श्रीकन्तो	४३३
- धोत्तप्पी	२७९, २८०	- सीलवा	४२, ८१
- कुलूपको	३६१, ३६२	- सोता	१२३, ४१५
- कुसीवो	२७८, २७९, ४३३	- हन्ता	१२३, ४१५
- सन्ता	१२४, ४१६	- हिदीमा	२७९, २८०
- समो	४१३, ४१४	भिक्षुनिपरिसा	१३९, १४०
- गन्ता	१२४, ४१६	भिक्षुनी, उण्णलवण्णा	१७४
- जवसम्भो	२६५, २६६	- लोमा	१७४
- ठानकुसलो	१८२	- वियत्ता, विनीता	१०
- दुप्पज्जो	२७९, ४३३	भिक्षुपरिसा, प्रतित्ता	१३९, १४०
- दुस्सीलो	४३३	भेसज्जिका, पञ्च	४६५
- दूरेपाती	१८२	भोगनगरे विहरति, भगवा	१७८
- देवप्यतो	१६६	भोगसुख	७३
- धम्मविहारी	३४८, ३५०	भोगानं आदिया, पञ्च	३१०
- निरगगळो	३४६, ३४७	- भावियो, पत्तुत्थो	३११
- पञ्चविहारी	४८३	- पत्तियो	३११
- धम्महि समग्रागलो	८०, ८१, २७५,	- पञ्चमी	३१०
- धम्महि समग्रागलो	३४३, ३७७, ३८४	- पञ्चमी	३११
	३८६, ३८७, ४६६	- पञ्चमी	३१०
	५००-५०३	भोगेसु आदीनवा, पञ्च	४६७
	३४८, ३४९	- आनिसंसा, पञ्च	४६७
- पञ्चासिबहुलो	२७९, २८०	भोजपुत्तो	५०
- पञ्चाया	४४		
- पत्तिलीलो	४३		
- पनुण्णपञ्चकसञ्चो	३४८, ३४९		
- परियत्तिबहुलो	४३, ४४		
- पस्सद्वकामसङ्गारो			

म

मगधमहामत्तो वस्सकारो, ब्राह्मणो ३८, १८३, १८४, १८९, १८९

मगधेषु विहरति, भगवा	३६३
मच्छरिपानि, पञ्च	५०६
मण्डिकापुत्ती, उपकी	१६३, १६४
मत्तञ्जू	४०२, ४०३
मधुराय, पञ्च आदीनवा	४६४
मनोदुच्चरिते, पञ्च आदीनवा	५०५
मनोसमारम्भपञ्चया	२१२
मनोसुचरिते, पञ्च, आदीनवा	५०५
मन्तभाणिस्मि पुरगते, पञ्च आनिसंसा	४६२
मन्तभासा	१४६
मन्वाता, राजा	१६
मरणभयं	१२७
मरणसञ्ज्ञा	३४१, ३४२
मरियादौ, ब्राह्मणौ	४७०, ४७१
मल्लानं सालवने, उपवसन्ते	८३
मल्लिका, देवी	२१६, २१७, ३२२
महती कायस्स पदावेता, भिक्खु	१८२
महाकोट्टिको, भायस्मा	१८२
महाचोरो, एकचारी	३८५
— गहननिस्सितो	३८४
— पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो	३८४
— बलवनिस्सितो	३८५
— भोगचागी	३८५
— विसमनिस्सितो	३८४
महानामो, लिच्छवि	३३८
महापदेसा, चत्तारो	१७८, १८१
महापदेसो, चतुत्थो	१८१
— तटिप्यो	१८०
— दुट्ठिप्यो	१८०
— पठमी	१७६
महामोगल्लानो भायस्मा	१६३, १६४, २१०, ३७६, ३८०
महावने, कूटागारसालार्यं	२०३, २१३, ३०४, ३१४, ३३८, ३६७, ४१६, ४७७, ४७६
महामुपिना, पञ्च	४८२
महामुपिनो, चतुःषो	४८१, ४८२
— तटिप्यो	४८१, ४८२
— दुट्ठिप्यो	४८०, ४८१

महासुपिनो, पञ्चमो	४८१, ४८२
— पठमो	४८०, ४८१
मागण्डिको	५१५
माणवो, सौणकायनो	२४७
मातुगामे, पञ्च आदीनवा	४६८
मातुगामो, भक्कोधनो	२१७, २१८
— इस्तुकी	८७
— कोधनो	८७, २१७
— दुप्पञ्जो	८७
— दुब्बण्णो	२१८
— भच्छरी	८७
मानारामा	१३८
मार्य, भावट्टर्णि	२०४, २०७
मारो, पापिमा	१६
मालुक्यपुत्तो धायस्मा	२६३
मिगदाये, सुसुमारगिरे भेसकळायने	६५
मिगारमातुपासावे, पुब्बारामे	१६५
मिच्छापटिपण्णमावो, चत्तुसु	५
मुट्टस्सत्तिस्स, पञ्च आदीनवा	४६०
मुण्डसावको	५१५
मुण्डो, राजा	३२२, ३२३, ३२७
मुदितासहपतेन चेतसा	१३५
मुसावादो	१५८
मूसिका	७७, ११३
मूसिकूपमा पुत्थसा, चत्तारो	११३
मेण्डकनत्ता, खमहो	३०३
मेत्तासहपतेन चेतसां	१३५
मोम्मल्लो	१६२
मोहवेपुल्लत्तं	१५२
घ	
ययासन्न्यतिका, पञ्च	४६५
यमको	१६२
यमदग्गि	४६८, ४७२
यागुवाजको	५१२
योगा, चत्तारो	१२, १३
योषाजीवा, पञ्च	३५०
योषाजीवपमा पुत्थसा, पञ्च	३५१

योवाजीवूपमो पुगलो, चतुर्थो
- ततियो
- दुतियो
- पञ्चमो
- षष्ठो

योवाजीवो

- चतुर्थो
- ततियो
- दुतियो
- पञ्चमो
- षष्ठो

३५३, ३५६
३५२, ३५८
३५२, ३५७
३५४, ३६०
३५१, ३५६
१८१
३५०, ३५५
३५०, ३५५
३५०, ३५५
३५१, ३५५
३५०, ३५४

स्वस्तमूलिका, पञ्च
स्वस्तमूल, सेनासन
स्वस्वा, चत्तारो
स्वस्वूपमा पुगला, चत्तारो
रूपमा
रूपसोखुम्भं
रूपस्व अत्यङ्गमो
- समुदयो
रूपान् निस्सरणं
रूप
रोगा, ङे
रोहितस्वो, इति
- देवपुस्तो

४६४
३०
११५
११५, ११६
८३
२०
४७, ६५
४७, ६५
४८५
४७, ६५
१५१
५०
४६, ५१, ५२

रजगर्गसि

रज्जो भस्साजानीयो, पञ्चहि भज्जेहि
समभागती

- नागो, भक्खमो
- खन्ता
- खमो
- गन्ता
- राजारो
- सीता
- हुन्ता

रथकारकुले पञ्चाजातो, पुगलो
रागवेपुस्तत्तं
राजकुमारी, बुन्दी
राजकुमारी, बुन्दी
राजगहे विहरति, भगवा

३५१
४८७
४१०
१२३, ४१५
४१२, ४१३
१२३, ४१५
४१५
१२२, ४१४
१२३, ४१४
८६
१५२
३०१
३०१
३२, ३८, १८३, १८७,
१६०, १६३, ३०१
७२
१२७
१६२
३२१, ३२२
१६
१६४
३२३, ३२७
१६२
१६
१७५

ल
लाममच्छरियं
लाभी, भज्जत्तं चेतोसमयस्स
लिच्छवि, भमयो
- भ द्वियो
- महानामो
- साळ्हो

५०६
६७
२१३
२०३, २०७
३३८
२१३, २१४

व

ववीदुच्चरितानि, चत्तारि
ववीदुच्चरिते, आदीनवा पञ्च
ववीसमारम्भपञ्चया
ववीमुच्चरितानि, चत्तारि
वज्रवह्नो, पुगलो
वज्जीमु विहरति, भगवा
वणिज्जा, पञ्च
वण्णमच्छरियं
वने, जातिया
वप्पो, सक्को निगण्ठसावको
वसाहका, चत्तारो
वसाहकूपमा, पुगला
वसवत्ती, देवा
वस्सकारो ब्राह्मणो, मगधमहामत्तो
वस्सस्स भन्तराया, पञ्च

१४८, २४२
५०४
२११
१४६, २४२
१४२
३
४५४
५०६
३०३
२१०, २११, २१३
१०७, १०८
१०७
१७
३८, १८३,
१८४, १८१, १८३
४८२, ४८३

रामपुत्ते, समणे
राहु, असुरिन्दो
राहुलो, आयस्मा

सञ्ज्ञा, ठित्तिभागिया-	१७८	सण्पुरिसेन सण्पुरिसत्तरो	२३१-२३६
- निब्बेधभागिया	१७८	सण्पुरिसो	२३१-२३६
- पञ्च	३४१, ३४२	- अयं भवं	८२
- विसेसभागिया	१७८	- चतूहि वम्महि समभागतो	८२
- हानभागिया	१७८	सम्बल्लोके अनभिरत्तिसञ्ज्ञा	३४१, ३४२
सञ्ज्ञाय, अत्यङ्गमो	४७	समणदुक्खानि, पञ्च	४००
- समुदयो	४७	समणपदुमो, पुग्गलो	६१-६५
सञ्ज्ञाविपल्लासा, चत्तारो	५४	समणपुण्डरीको, पुग्गलो	६१-६५
सञ्ज्ञासोबुम्मं	२०	समणब्राह्मणान उपविकलेसा, चत्तारो	५६
सण्हा, वाचा	१४६	- उपविकलेसो, चतुत्थो	५६
सततविहारा, छ	२१२	- तत्तियो	५६
सतपदी	७७	- दुत्तियो	५६
सताधिपतेय्यं, ब्रह्मचरियं	२५८, २५९	- पठमो	५६
सतिन्द्रियं	१४६, १५८-१६०, १६५	समणमचलो, पुग्गलो	६१-६५
सतिबलं	१४६, १५०, २६६	समणमुत्थानि, पञ्च	४००
सतुप्पादो, दन्धो	१६७, १८८	समणमु समणमुत्थानो, पुग्गलो	६१-६५
सत्तागारिको	२२०	समणो, गीतमो	२०४
सत्तालोपिको	२२०	- दुत्तियो	२५३
सवेवकस्स लोक्कस्स भग्नो, बुद्धो	२०	- पठमो	२५३
सद्धम्मस्स ठित्तिया अस्सम्मोसाय, चतुत्थो धम्मो	१५७	समयभत्ते कुले, पञ्च आनिसंसा	४६८
- तत्तियो धम्मो	१५७	समया पधानाय, पञ्च	३३१
- दुत्तियो धम्मो	१५७	समयो पधानाय, चतुत्थो	३३०
- पठमो धम्मो	१५६	- तत्तियो	३३०
- सम्मोसाय, चतुत्थो धम्मो	१५६, ४२७	- दुत्तियो	३३०
- तत्तियो धम्मो	१५६, ४२७	- पञ्चमो	३३१
- दुत्तियो धम्मो	१५६, ४२७	- पठमो	३३०
- पञ्च धम्मा	४२६	समवत्थचारे, पञ्च आनिसंसा	४६५
- पञ्चमो धम्मो	४२८	समवत्थवासे, पञ्च आनिसंसा	४६६
- पठमो धम्मो	१५५, ४२७	समाधिगम	८३
	४६	समाधिनिद्रियं	१४६, १५८-१६०, १६५
सद्धम्मा, चत्तारो	४६	समाधिबलं	१४६, १५०, २६६, २८२
सद्धम्मो, सद्धम्मगस्ता न कोयगस्ता	४६	समाधिभावना, चतस्सो	४६
- न मवसगस्ता	४६	समाधिसारो	१४६
- न सामगस्ता	४६	समानत्तता	३५
- न सबकारगस्ता	४६	समा, पटिपदा	१६१, १६२
सद्धाबलं	१५६, १६०, १६५, २७३, २८०-२८३	सम्पदा, पञ्च	३१८, ३७६, ४०१
सद्धासम्पदा	७०	सम्पन्नकोलक	३१४
सद्धिन्द्रिय	१४६, १५८-१६०, १६५	सम्पन्नसोता	१६
सन्धागारं	२२१	सम्पहारास्म	३५२
सणुब्बदेवत्तानि	७४	सम्पत्ततापो	१४८
सण्पुरिसावस्सयो	३५		

गुविद्वरविद्वरानि, पञ्च

गुविद्वरविद्वरे, चतुर्थ

— तत्तियं

— दुतियं

— पञ्चमं

— षष्ठमं

गुमुमुकाभयं

गुमुमुकारगिरे, भेगद्व्यायने भिगदागे

गुमुमुकं

गुमुमुकां, गिलातो

शेखबलानि, पञ्च

१२६, १३१

६५

३१४

३६८

१५६, १६०, १६५,

२७३, २८०-२८३

३८३, ३८४

३७४-३७६

३७६, ३७५

३७५, ३७५

३७५, ३७५

३७५, ३७५

६१

३०४

५१२

५१२

२५६, २६०

गोमुम्मानि, चत्वारि

गोनेम्भं नेगिम्भं, मं तीहारेन

गोमद्वयनी, माभरो

गोमानुपता, धम्मा

गोतापठिम्भं

गोतापठित्तुमु, चतुर्गु

गोतापथो

गोतापिन्ता, पञ्च

गोतापिन्ता, उतापिन्तापिन्ताभिपानि

— धोरम्माभिपानि

— तीणि

— भवपटिताभिपानि

गवरणधानं

गंरागा, चत्वारो

गंनुगम्भन्तो

गनेजनीमानि ठानानि, चत्वारि

ह

हत्थकी, पाळाकी

हत्थपण्णोत्तिकं

हानभागिया, उक्का

हिमपा, पम्मासावा

हिरिवर्ग

२०

२००, २०१

२४३

१६७, १६८

५१०

२८२

८६, २५३

४६६

१४१, १६२

१६१, १६२

६३, २५३

१६१, १६२

१८, ७८

११-६३

६५३

१२६, १२७

१७५

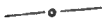
१२८

१७८

१०६

१५६, १६०, १६५,

२७३, २८०-२८३

गायायो

भगवतो वे पसामानं

भगवत्ति दानं दत्तं

भगवत्त दाता मेपावी

भग्गे धम्मो पसामानं

भग्गेज्जा च गा रो च

भग्गतं प न जानाति

भग्गतं प पजानाति

भग्गात्त पपुरा होन्ति

भग्गे पि दुभियस्सेन

भग्गानि भग्गता ति

३८, ३०२

३८, ३०२

३८, ३०२

३८, ३०२

४५

७५

७५

६७, ६४-६६

३३२

३३

भनत्थं परिवज्जेति

भननिज्जानु बिहरेय्य

भनवज्जेन गुदुम्भ

भनित्थं निज्जज्जनी

भनुम्भरेय्य भन्नुत्तं

भन्नासरेन धोन्ता

भन्नारेहि ने मेत्तं

भन्नामलो धर्नं इति

भन्नामलो उनी धत्थे

भन्नामलो निम्भु

४८

१२

१०

५५

६२८

२७

७७

२

३१६

६३

अप्यस्सुतो पि चे होति	६	एस सो भगवा बुद्धो	२७
अव्यापन्नो सदा सत्तो	३४	प्रोवादनकारी भतपोसी	३०६
अव्यापिको होति सत्तं समागमो	५३	कतावकासा कतकुसला	३०६
अभिसङ्खतं निरारम्भं	४६	कत्वान वाक्यं असितस्स	३०६
अमच्चा जातिसङ्गा च	३१०	कम्मासागु सल्लपासु	४५६
अविज्जानिवृत्ता पोसा	५७, ७६	कामयोयेन संयुता	१४
अवीतिवत्ता सक्कायं	३७	कामेसना भवेसना	४४५
अस्समेवं पुरिसमेवं	४५	कायस्स भेदा दुप्पज्जो	४५१
अहं चे तं जिगुच्छेय्यं	३३७	काले ददन्ति मप्पञ्जा	३०७
अनण्यमुखं आत्मान	७४	कुम्ममप्यटिपन्नो सी	१६
आयुदो बलदो धीरो	३०७	कुलवसी चिर तिट्ठे	३०६
आयुना यससा चेव	३०१	कुहा पढा लपा सिङ्गी	२६
आयु दत्ता वत्तं वण्णं	३०८	कोपमवखण्णं भिक्खू	४२
आयु वण्णं यसं किंति	३१४	गमनेन न पत्तञ्जो	५१, ५२
इति देवा मनुस्सा च	२७	गिहिसामीचिपटिपदं	६८
इति बुद्धो अभिज्जाय	४	गुप्तं चे तरमानानं	६०
इति हेतं नमस्सन्ति	२७	चत्तं च मुत्तं च अनुगमहीतं	३१५
इष धम्मं चरित्वान	६२, ६४ - ६६	चरं वा यदि वा तिष्ठं	१६
उट्ठाहिका अनलसा	३०४	धेतोसमपसामीचि	१७
उद्धं तिरिथं अपाधीनं	१७, २०	छन्दा दोषा भुया मोहा	२१
उपट्ठिते देव्यधम्मे	४५८	जप्पेन मन्तेन सुभासितेन	३२१, ३२६
उभित्रं चेव अत्थाय	३४०	ठानानेतानि सम्पस्स	३०६
उभो च होन्ति दुस्सीला	६२, ६४	तण्हादुतियो पुरिसो	१२
उभो सद्धा वदब्बू च	६२, ६४ - ६६	तथेव सीलसम्पद्यो	३०१, ३०८, ३०६
एकंसवचनं एकं	४८	तमहं वदामि धेरो ति	२६
एतादिष यज्जमनुस्सरता	६७	तस्मा ददे अप्पटिबानचित्तो	३०७
एते उपक्किसेसा बुत्ता	५७	तस्मा सद्ध च सील च	६०, ३१६
एते च सङ्गहा नास्तु	३५	तस्मा ह वै लोकिविदू सुमेधो	५१, ५३
एवं अनुत्तरं भन्वो	७३, ३११	तस्मा हि अत्तकामेन	२४
एतं च सल्लं पटिकम्ब दिस्वा	२८	तस्मा हि दानानि ददन्ति पण्डिता	३०६
एतं यजित्वा मेधावी	४६	तस्मा हि धीरो इधुपट्ठितस्सती	८
एतं यजेय मेधावी	४५	तस्मा हि ने नमस्सेय्य	७५
एवमादीनवं आत्वा	१२	ताय नं धम्मचरियाय	६, ७
एवमेव मनुस्सेसु	८०, ४५६	ताय न पारिचरियाय	७५
एवं दस्सनसम्पन्नो	३०१	ते तस्म धम्मं देसेन्ति	३०८
एवं नरं अन्नदपानवत्थद	५६, ३१७	ते योगयुत्ता मारस्स	५५
एव विहारी आतापी	४३	नेसं कामोपबूद्धान	३२२
एवं हि वृत्तं धमणेन जानता	२२	तेनं मुत्त्वान सप्पञ्जा	५५
एव सीपागवो बुद्धो	२७	ददमानो पियो होति	३०७

ददं पिप्यो होति भजन्ति नं बहू

दन्तो दमयतं सेट्टो

दानं च येम्यवज्जं च

दिट्ठियोगं समूहञ्च

दुरासदो दुप्पसहो

देवलोहं च ते यन्ति

धम्मद्वं सीलसम्पन्नं

धोरद्धो वलसम्पन्नो

न चापि तोरिय भत्तारं

न त्वेव एको एकाय

नभं च दूरे पयवी च दूरे

न सोचनाय परिदेयनाय

न हिमे पाणभूतानि

नाभासमानं जानन्ति

नारति सहति धीरं

नाहं भन्वो एतच्छिहं

निस्सुहा निल्लपा धीरा

निरपेगु भवं दिस्वा

पञ्च कामगुणा एते

पञ्च ठानानि सम्पत्तां

पतिको यतं येमे

पदुमं यया कोकनारं गुगर्णं

परिमाय मण्डो च पनेस बुच्चति

परोपरा यस्तु समेच्च धम्मा

पस्समानानुकुम्बन्ति

पहाय पञ्च वेरानि

पहीनजातिमरणो

पाणाहिपातो अदिभादानं

पारगुं सन्धपम्मानं

पुण्डरीकं यया वग्गु

फनं ये कदंति हन्ति

यहुस्सुतो पि चे होति

यहुरगुतं धम्मपर

माता प धविजानन्ता

न्याधिधम्मा जराधम्मा

ब्रह्मा ति मातापितरो

भरन्ति मातापितरो

भारामे जोतामे धम्मं

भिवग्गु च सीलमपन्नो

३०६

२७

३५

१४

४८

४५६

३१२

४५६

३०४

३३२

५३

३२१, ३२६

४५८

५४

३१

३३८

२६

४५८

३३२

३०६

३५

४७६

२२

८

३१०

४५२

४५६

७५

२६, ४५६

४१

७८

६

६

४५६

३३७

७४

३०६

५४

१०

भुत्ता भोगा भुता भञ्जा

मग्गामग्गस्स कुसलो

मनापदायी लगते मनापं

मनोरमे आयतने

महोदधिं अपरिमित महासरं

भातरि पितरि चा पि

मातापितुकिञ्चकरो

या मं प्रापादको हिसिं

यज्जे वा यदि वा सज्जे

यतो च सो पण्डितो प्रापदामु

यत चरे यतं तिट्ठे

यया पि चन्दो विमलो

यया पि मेघो धनयं

यया हि पव्वतो सेलो

यदत्थ भोगं इच्छेम्य

यदा च बुद्धा लोकास्सि

यदा बुद्धो धम्मिज्जाय

यस्मा च सत्तहे एते

यस्तु सदा तपायते

या एव वत्तती नारी

यागु कामुचि एतागु

ये केचि कामेसु असज्जता जना

ये केचिमे वादपया पुपुस्सिता

ये च अतीता सम्मुद्धा

ये च कामे परिज्जाय

ये च तं पटिपज्जन्ति

ये च यज्जा निरारम्भा

ये च रूपे पमानिगु

ये च सद्धम्मगक्को

ये च सन्तो उपायन्ति

ये चस्त धम्मा भवताता

येन देवूपपत्यस्स

ये पि दीघायुका देवा

यो भग्गदामी यरदामी

यो उद्धतेन चित्तेन

यो च चरं वा तिट्ठं वा

यो च तेषं तत्थ तत्थ

यो च सीत्तेन सम्पयो

यो धम्मचक्रं धम्मिभुम्य केयली

७२, ३११

४०

३१५, ३१६

३०८

५६, ३१७

६

३४०

७७

४६

३२१, ३२६

१७

३००

३०१

३०६

७३, ३११

५५

३७

३६

६०

३०४

४५६

७, २२

११

२४

३३२

२६

४५

७५

४६

४५६

३०

४१

३७

३१६

२६

१६

४८

२६

११

यो निन्दितं पश्यति	५	सर्वे मदे अभिभोसि	३३८
यो न भवति स्वयदा	३०४	सर्वे सता सर्वे पाणा	७७
यो पाणमतिपातेति	४११	सर्वे सद्धम्मगल्हो	२४
यो वे किलेसानि पहाय पञ्च	८	सर्वं लोकं अभिञ्ज्याय	२७
यो वेदि सर्वसत्तानं	४०	समणानं ब्राह्मणानं	३४०
यो सञ्जतानं परदत्तभोजिनं	६७, ६८	सम्मप्यशाना भारघेय्याभिभूता	१८
यो होति वियत्तो च विसारदो च	१०	सत्त्वपे असिहत्वेन	३३२
यं किञ्चिद्विदुं य मुनं मुत वा	२८	स ये सन्तो सतो भिक्खु	४४
रागजं दोसजं चा पि	७६	स ये सव्वाभिभू धीरो	२७
रागदोसपरिक्कट्ठा	१७	स ये सम्मद्दो भिक्खु	२०
राहुणं प्रसभावीनं	१६	साक्षापत्तफूपेतो	३०८
रूपासंखुम्मत्तं जलवा	२०	सामिको सीलया होति	६२, ६४
गोके अदिमं नादियति	४१२	सामिको होति दुस्स लो	६२, ६४
विणसुधमना तस्स	३०७	सारता रजनीयेसु	७६
विरूपकनेहि मे मेतं	७७	सीले पविट्ठितो भिक्खु	४३
वियट्ठज्जरा ये लोके	४६	सीलं समाधि पञ्जा च	३
वीतरागा वीतदोसा	३०८	सुरामेरपपानं च	४५१
मरुतायं च निरोपं च	३७	गुरं पिबन्ति मेरयं	५७
मरुताय लोकास्मि परोपरानि	४८	मुनद्वयं भोजनं या ददाति	६७
मत्तु गदादो यत्तरिण	६०, ३१६	मुत्तवं मुयिट्ठं मुणत्तं	४६
मये पदानेस्य प्रमन्ननेस्यो	३२१, ३२७	सेहि दारेहि सन्तुदो	४५८
यनं सहस्रानं निरब्जुदानं	५	यो आयुदायी यणदायी	६७, ६८
यत्ता गच्छन्ति संसारं	१४	यो करिस्वान कल्याणं	३४०
यदाय सीलिनं च या पयडुति	३४२	यो ई एवं विहृत्तो	३३८
यदाय सीलिनं च यो पयडुति	३४२	संवरयं पहानरयं	२६
यन्तो ह वे पयसामि	४५६	संवरो च पहानं च	१६, ७६
यम्भसामिहावीनं	३१	हिती बद्धं पटिपग्ग भोगे	११२
यम्भसामिहावीनं	४४		

उपमायो

येस्यपाणि, धावुगो, परिणं मोनं उदकं ...	४३६
येस्यपाणि, धावुगो, पुण्णिो दुत्तिगो बद्धयिमानो ...	१२७
येस्यपाणि, धावुगो, योमपरत्थो यच्छोदरा माओदरा मीओदरा ...	४३८
येस्यपाणि, धावुगो, योमपरत्थो मेरातरपकरत्थोमज्जा ...	१३६
येस्यपाणि, धावुगो, जिस्सु पमुद्धुत्तं रविदाय मत्तिरुं दाया ...	१३६
येस्यपाणि, धावुगो, दग्गो मायात्तामगिपयो ...	२८८, १६६
येस्यपाणि, धावुगो, दग्गो मायात्तामगिपयो ...	२८६, १६७
येस्यपाणि, दग्गो मायात्तामगिपयो ...	२८६

६. धम्मपदसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, धम्मपदानि अगगञ्जानि रत्तञ्जानि वंसञ्जानि पोराणानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । कत्तमानि चत्तारि ? अनभिज्झा, भिक्खवे, धम्मपदं अगगञ्जं रत्तञ्जं वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

२. “अव्यापादो, भिक्खवे, धम्मपदं अगगञ्जं रत्तञ्जं वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

B. 338 10

३. “सम्मासति, भिक्खवे, धम्मपदं अगगञ्जं रत्तञ्जं वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

४. “सम्मासमाधि, भिक्खवे, धम्मपदं अगगञ्जं रत्तञ्जं वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि धम्मपदानि अगगञ्जानि रत्तञ्जानि वंसञ्जानि पोराणानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूही ति ।

“अनभिज्झालु विहरेय्य, अव्यापन्नेन चेतसा ।
सतो एकगचित्तस्स, अज्झत्तं सुसमाहितो” ति ॥

20

१०. परिव्वाजकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति मिज्झकूटे पव्वते । तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिव्वाजका सिप्पिनिकातीरे’ परिव्वाजकारामे पटिवसन्ति, सेय्यथीदं’ अन्नभारो वरधरो’ सकुलुदायो च परिव्वाजको अञ्जे च अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिव्वाजका । अथ खो भगवा सायन्हसमयं’ पटिसल्लाना

25

१. सिप्पिनिका तीरे - सी०, रो०; सिप्पिनिका तीरे - स्था० । २. सेय्यथीदं - म० ।
३. वरधरो - स्था० । ४. सायन्हसमयं - सी०, स्था०, रो० ।

सेय्ययापि नदी पञ्चनेय्या दूरङ्गमा सीपसीता ...	३२८
सेय्ययापि नाम दब्बहय्या धनुग्गहो सिनित्तो ...	५०, ५२
सेय्ययापि नाम द्वे वा तीणि वा भागधिकानि गामकरोत्तानि ...	३७६, ३८०
सेय्ययापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेति, सपत्तमारो व डेति ...	२२३
सेय्ययापि नाम पुरत्थिमा समुद्दं पच्चिमो समुद्दो ...	५०
सेय्ययापि नाम वलवा पुरितो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारय्य ...	२३
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो भग्गिना असन्ततो ...	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो भग्गिना सन्ततो उक्कुधितो ...	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो भग्गो विप्पसथो भनाविलो ...	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो असंसट्ठो लात्ताय वा हल्लिहिया वा ...	४७५
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो भविलो सुळितो कलसीभूतो ...	४७५
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न वातेरितो न भन्तो न चत्तिं ...	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न सेवालपणकपरियोदो ...	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो वातेरितो भन्तो चत्तिं ...	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो सेवालपणकपरियोदो ...	४७३
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो संसट्ठो लात्ताय वा हल्लिहिया वा ...	४१
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उप्पल वा पदुमं वा पुण्डरीकं वा ...	१६४
सेय्ययापि, भन्ते, उम्मुज्जवेव महत्ता पासेन बधेय्य ...	२६८
सेय्ययापि, भन्ते, मुल्लफुत्तितके देवे वस्सन्ते यथानिधं ...	२१३
सेय्ययापि, भन्ते, पुरितो उदकमणिको अस्तपणिय पंसिंय्य ...	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, भग्गो व भग्गं पच्चवेरलेय्य ...	७८
सेय्ययापि, भिक्खवे, अस्ततरी अस्तवधाय गम्भ गण्हाति ...	६८
सेय्ययापि, भिक्खवे, आदित्तवेलो वा आदित्तसीलो वा ...	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, उदकमणिको भाषारे ठपितो ...	२६३
सेय्ययापि, भिक्खवे, उदकरहदो गम्भीरो उग्गिदोदको ...	१४८
सेय्ययापि, भिक्खवे, उपरिपञ्चते मुल्लफुत्तितके देवे वस्सन्ते ...	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, उप्पलिनियं वा पदुमिनियं वा ...	७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, कदली अस्तवधाय फन देति ...	२८१, २८३
सेय्ययापि, भिक्खवे, कूटागारस्स एतं ग्रामं एतं सज्जाहिकं ...	१०८, ४६४, ४६५
सेय्ययापि, भिक्खवे, गवा खीरं, खीरमहा दधि ...	२०२, २०३
सेय्ययापि, भिक्खवे, चक्खुमा पुरितो उदकरहदस्स तीरे ठितो पत्तेय्य ...	२४५
सेय्ययापि, भिक्खवे, चोर प्रागुचारि गहेत्वा रज्जो दस्सेय्यु ...	१००
सेय्ययापि, भिक्खवे, धवात्तात् उभतो पदितं ...	१७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेकवस्सगणिका ...	२६३
सेय्ययापि, भिक्खवे, न्हापको वा न्हापकन्तेवासी वा ...	२७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, देहरो कुमारो मन्दो उत्तावसेय्यको ...	१६६
सेय्ययापि, भिक्खवे, द्वे सहायका पंसुकीळमा ...	७८
सेय्ययापि, भिक्खवे, नळो अस्तवधाय फनं देति ...	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, पुरितो थोदात्तेन वत्थेन ससीमं पारुपित्वा ...	

सेय्ययापि, भिक्षवे, पुरिसो काळवत्थं परिधाय केते पकिरित्वा ...	२५६, २५७
सेय्ययापि, भिक्षवे, पुरिसो कुसलो भेरिसइस्स ...	१६७
— षट्सइस्स ...	१६८
सेय्ययापि, भिक्षवे, पुरिसो लेपगतेन हत्येन सागं गण्हेय्य ...	१७६
सेय्ययापि, भिक्षवे, पुरिसो मुद्धेन हत्येन साखं गण्हेय्य ...	१७६
सेय्ययापि, भिक्षवे, महामेघो सव्यसस्तानि सम्पादेत्तो ...	३१२
सेय्ययापि, भिक्षवे, महासमुद्धे न मुकरं उदक्कस्स पमार्णं गहेत्तुं ...	५८, ३१७
सेय्ययापि, भिक्षवे, रज्जो खत्तिवस्स मुद्धावधितस्स जेट्ठो पुत्तो आगिसेको ...	६१
सेय्ययापि, भिक्षवे, वपुका यज्जदेव रत्तं वा दिव्यं वा ...	८२
सेय्ययापि, भिक्षवे, वेळु भत्तवधाय कलं देति ...	७७
सेय्ययापि, भिक्षवे, सग्गे भूमिभागे पोक्खरणीं चतुरंता ...	२६५
सेय्ययापि, भिक्षवे, सुभूमियं चातुम्महापये आज्ज्जरयो युत्तो ...	२६५
सेय्ययापि, भिक्षवे, सुभूमियं चातुम्महापये महानिम्भो ...	३०८
सेय्ययापि, भो, अग्निं सुचिं पि ड्हति, असुचिं पि ड्हति ...	४७२
सेय्ययापि, भो गौतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य ...	१०६, ४७६
सेय्ययापि, भो, पुरिसो अग्गरसपरितित्तो न अज्जेतां हीमानं रत्तानं पिहेत्ति ...	४७७
सेय्ययापि, भो, पुरिसो आवाधिको दुक्खितो वाळ्हगित्तानो ...	४७८
सेय्ययापि, भो, पुरिसो चन्दनपटिकं अधिगच्छेय्य ...	४७८
सेय्ययापि, भो, पुरिसो त्रिषच्छादुब्बत्थपरेतो ...	४७८
सेय्ययापि, भो, पोक्खरणीं अज्जोदका सातोदका सीतोदका ...	४७८
सेय्ययापि मनुस्सा, एकच्चे च देवा, एकच्चे च विनिपातिका	२४६, २४८
सेय्ययापि, वप्प, घूर्णं पटिच्च छाया पज्जायति ...	२१२
सेय्ययापि सत्ता नेरयिका ...	२४८
सेय्ययापि सा, भिक्षवे, मूत्तिका गार्धं कत्ता च वसिता च ...	११४
— गार्धं कत्ता नो वसिता ...	११३
— नेव गार्धं कत्ता नो वसिता ...	११४
— वसिता होति नो गार्धं कत्ता ...	११३
सेय्ययापि सा, भिक्षवे, सिवधिका असुचिं ...	५०६
— दुग्गन्धा ...	५०६
— बाळानं अभनुस्सानं आवासी ...	५०६
— सप्पटिभया ...	५०६
सेय्ययापि, साळ्ह, पुरिसो नदि तरित्तुकामो तिण्ह कुठारि आदाय वनं पविसेय्य ...	२१४, २१५
सेय्ययापि, साळ्ह, योधावीवो अक्खववेवी ...	२१६
— दूरेपाती ...	२१६
— बहूनि चापि कण्डवित्रकानि ...	२१५
— महत्तो कायस्स पदालेता ...	२१६
सेय्ययापि भो, भिक्षवे, आसीविसी आगतविसी च पोरविसी च ...	११७
— आगतविसी च पोरविसी ...	११६

सेय्ययापि सो, भिक्खवे, उदकरहदो उत्तानो उत्तानीभासो ...	१११
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, उदकरहदो उत्तानो गम्भीरोभासो ...	१११
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, उदकरहदो गम्भीरो उत्तानोभासो ...	१११
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, उदकरहदो गम्भीरो गम्भीरोभासो ...	१११
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, कुम्भो सुच्छो विवटो ...	११०
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो विवटो ...	११०
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो विवटो ...	११५
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, बलीबहो परमवचण्डो ...	११४, ११५
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, बलीबहो सगवचण्डो ...	१२२
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो धट्ठिवेषविद्धो ...	१२१
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो जम्मवेषविद्धो ...	१२१
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो पवोदच्छाय दिस्वा ...	१२१
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो लोमवेषविद्धो ...	३५६, ३५८-३६०
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, योषाजीवो असिचम्मं गहेत्वा ...	३५२-३५४
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, योषाजीवो सहति रज्जमं ...	११५
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, क्वयो फेणु फेणुपरिवारो ..	११६
— फेणु सारपरिवारो .	११६
— सारो फेणुपरिवारो ..	११६
— सारो सारपरिवारो ...	१०८
सेय्ययापि सो, भिक्खवे, बलाहको गज्जिता च वस्सिता च .	१०८
— गज्जिता नो वस्सिता .	१०८
— नेव गज्जिता नो वस्सिता ..	१०८
— वस्सिता, नो गज्जिता ...	१०८

सुद्धिपण्णं

विट्ठे	पन्तिथं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो	विट्ठे	पन्तिथं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
८	१६	अप्पसुतो	अप्पसुतो	६०	२३	वरञ्जं	वेरञ्जं
८	(प्रयो)	वेदग	वेदगु	६१	१७	० मिच्छारी	० मिच्छाचारी
१०	२	० धम्मपटिपन्ना	० धम्मपटिपन्ना	६४	२६	सम्मसीलव्वता	समसील०
१६	२३	० कुकुच्च	० कुवकुच्चं	६८	२२	अरियासावको	अरियसावको
१६	४	० निस्सतं	० निस्सत	७६	२६	सम	समं
२२	(सिरो)	तस्सुदान	तस्सुदानं	८०	१५	मनुसेम्म	मनुस्सेमु
"	(प्रयो)	गुलुम्म	गुलुम	"	१८	पञ्चम	पञ्चमं
३५	१०	वसं	वसे	६०	१७	पहूत०	पहूत०
३६	४	सङ्कप्पं	सङ्कप्प	१२०	६	सविज्जमानो	संविज्जमानो
४४	१८	सगवन्त	सगवन्त	१२२	८	सारीरकाहि	सारीरिकाहि
५०	८	जायति	जीयति	१३७	२८	० तिमिसा	० तिमिसा

पिठ	पन्तिपं	अमुद्धपाठो	मुद्धपाठो	पिठ	पन्तिपं	अमुद्धपाठो	मुद्धपाठो
१३६	६, १३	आनन्दा	आनन्दो	३२८	८	इम	इमे
१७२	२३	असेसविरानिरोवा	०विरानिरोधा	३२९	१५	नाच्चुग्हाय	नाच्चुग्हाय
१८०	२१	आवासे	आवासे	३३०	१६	"	"
१८६	२६	धम्मरो	धम्मवरो	३३३	१७	जागरिय	जागरियं
२०५	१७	तक्कहत्तु	तक्कहत्तु	३३७	२०	कम्मयोनि	कम्मयोनी
२०६	१०	अमोहो	अमोहो	३३७	२१	कम्मवन्धु	कम्मवन्धू
२०८	७	दाघरत्तं	दीघरत्तं	३५१	२	सङ्गाम	राङ्गामं
२१३	१६	जावित ०	जीवित ०	३६५	१३	अधिचित्त	अधिचित्तै
२१७	७	काघना	कोघना	३८६	१५	अपञ्जाकत्तेन	अपञ्जातकेन
२२३	३	इत्थि	इत्थि-	४१०	५	सङ्घं	सङ्घं
२४८	२२	मनासङ्खार	मनोसङ्खारं	४५०	१६	पाणतिपाता	पाणातिपाता
२५४	२	सालेन	सालेन	४५४	१२	भिक्षव, नव	भिक्षवे, नव
३०६	१४	देवानं	देवानं	४५८	२१	प्ररियधम्मं	प्ररियधम्मं
३०८	(सिरो)	२०८	३०८	४७३	२४	० परतेव	० परतेन
"	१२	उपासि	उपासि-	४७६	७	चक्खुमन्तो	चक्खुमन्तो
३१०	८	एक	एकं	४८८	६	० चित्ती	० चित्ती
३२४	(सिरो)	२२४	३२४	४९३	१	कतम	कतमे
				४९५	७	विहरता	विहरतो

प्रकाशक : भिक्षु जगदीश काश्यप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल,
विहार, नालन्दा (पटना)

मुद्रक : श्री कृष्णचन्द्र बेरी, विद्यामन्दिर प्रेस (प्राइजेट) लिमिटेड,
डो० १५/२४, मानमन्दिर, पाराणसी-१.

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life ? Why should I live ? Why should I do anything ? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death ?" Nijinsky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote : "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death ? This is the *problem of religion*.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *tṛṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

वृद्धितो येन सिप्पिनिकातीरं परिव्वाजकारामो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-
मित्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । 'निसज्ज खो भगवा ते परिव्वाजके
एतदवोच -

२. "चत्तारिमानि, परिव्वाजका, धम्मपदानि अग्गञ्जानि
रत्तञ्जानि वंसञ्जानि पोराणानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, 5 R. 30
न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्ठाणि समणेहि ब्राह्मणेहि
विञ्जूहि । कतमानि चत्तारि ? अनभिज्झा, परिव्वाजका, धम्म-
पदं अग्गञ्जं रत्तञ्जं वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं,
न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्ठं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।
अव्यापादो, परिव्वाजका, धम्मपदं ... पे०... सम्मासति, परिव्वाजका, 10
धम्मपदं ... पे०... सम्मासमाधि, परिव्वाजका, धम्मपदं अग्गञ्जं रत्तञ्जं
वंसञ्जं पोराणं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति,
अप्पटिकुट्ठं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि खो, परिव्वाजका,
चत्तारि धम्मपदानि अग्गञ्जानि रत्तञ्जानि वंसञ्जानि पोराणानि
असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, 15
अप्पटिकुट्ठाणि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

B. 339

३. "यो खो, परिव्वाजका, एवं वदेय्य - 'अहमेतं अनभिज्झं
धम्मपदं पच्चक्खाय अभिज्झालुं कामेसु तिब्बसाराणं समणं वा ब्राह्मणं
वा पञ्जापेस्सामी' ति, तमहं तत्थ एवं वदेय्यं - 'एतु वदतु व्याहरतु
पस्सामिस्सानुभावं' ति । सो वत, परिव्वाजका, अनभिज्झं धम्मपद 20
पच्चक्खाय अभिज्झालुं कामेसु तिब्बसाराणं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्जा-
पेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति ।

४. "यो खो, परिव्वाजका, एवं वदेय्य - 'अहमेतं अव्यापादं
धम्मपदं पच्चक्खाय व्यापन्नचित्तं पटुट्ठमनसङ्कप्पं समणं वा ब्राह्मणं वा
पञ्जापेस्सामी' ति, तमहं तत्थ एवं वदेय्यं - 'एतु वदतु व्याहरतु 25
पस्सामिस्सानुभावं' ति । सो वत, परिव्वाजका, अव्यापादं धम्मपदं
पच्चक्खाय व्यापन्नचित्तं पटुट्ठमनसङ्कप्पं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्जा-
पेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति ।

५. "यो खो, परिव्वाजका, एवं वदेय्य - 'अहमेतं सम्मासति
धम्मपदं पच्चक्खाय मुट्ठस्सति असम्पजानं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्जा- 30

पेस्सामी' ति, तमहं तत्थ एवं वदेय्यं - 'एतु वदतु व्याहरतु' पस्सामिस्सानुभाव' ति । सो वत्त, परिव्वाजका, सम्मासति धम्मपदं पच्चवक्खाय मुट्ठस्सति असम्पजानं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्ञापेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति ।

६. "यो खो, परिव्वाजका, एवं वदेय्य - 'अहमेतं सम्मासमाधि धम्मपदं पच्चवक्खाय असमाहितं विव्वन्तचित्तं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्ञापेस्सामी' ति, तमहं-तत्थ एवं वदेय्यं - 'एतु वदतु व्याहरतु पस्सामिस्सानुभाव' ति । सो वत्त, परिव्वाजका, सम्मासमाधि धम्मपदं पच्चवक्खाय असमाहितं विव्वन्तचित्तं समणं वा ब्राह्मणं वा पञ्ञापेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति ।

७. "यो खो, परिव्वाजका, इमानि चत्तारि धम्मपदानि गरहितव्वं पटिवकोसितव्वं मञ्ञेय्य, तस्स दिट्ठेव धम्मे चत्तारो सहधम्मिका वादानुपाता गारय्हा ठाना आगच्छन्ति । कतमे चत्तारो ? अनभिज्झं चे भवं धम्मपदं गरहति पटिवकोसति, ये च हि अभिज्झालू कामेसु तिव्वसाराणा समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पासंसा । अव्यामनसङ्कप्पा समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पासंसा । सम्मासति च भवं धम्मपदं गरहति पटिवकोसति, ये च हि मुट्ठस्सती असम्पजाना समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पासंसा । सम्मासमाधि च भवं धम्मपदं गरहति पटिवकोसति, ये च हि असमाहिता विव्वन्तचित्ता समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पासंसा ।

८. "यो खो, परिव्वाजका, इमानि चत्तारि धम्मपदानि गरहितव्वं पटिवकोसितव्वं मञ्ञेय्य, तस्स दिट्ठेव धम्मे इमे चत्तारो सहधम्मिका वादानुपाता गारय्हा ठाना आगच्छन्ति । ये पि ते परिव्वाजका अहेसुं उक्कला वस्सभञ्ञा अहेतुक्वादा अकिरियवादा नत्थिक्वादा, ते पि इमानि चत्तारि धम्मपदानि न गरहितव्वं न पटिवकोसितव्वं अर्माञ्जिमु । तं किस्स हेतु ? निन्दाव्यारोसनउपारम्भया ति ।

"अव्यापन्नो सदा सतो, अज्झत्तं सुसमाहितो ।

अभिज्झा विनये सिक्खं, अप्पमत्तो ति वुच्चती" ति ॥

उत्तरेलवग्गो ततियो ।

तस्सुद्धानं

द्वे उरुवेला लोको कालको^१, ब्रह्मचरियेन पञ्चमं ।
कुहं सन्तुट्ठि वंसो^२ च^३, धम्मपदं परिव्वाजकेन चा ति ॥

४. चक्कवग्गो

१. चक्कसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, चक्कानि, येहि समन्नागतानं देवमनुस्सानं चतुचक्कं वत्तति^३, येहि समन्नागता देवमनुस्सा नचिरस्सेव महन्तत्तं वेपुल्लत्तं पापुणन्ति भोगेसु । क्तमानि चत्तारि ? पतिरूप-
देसवासो^४, सप्पुरिसावस्सयो^५, अत्तसम्मापणिधि, पुब्बे च कतपुञ्जता —
इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि चक्कानि, येहि समन्नागतानं देवमनुस्सानं चतुचक्कं वत्तति, येहि समन्नागता देवमनुस्सा नचिरस्सेव महन्तत्तं वेपुल्लत्तं पापुणन्ति भोगेसु ति ।

B. 311,
R. 32

“पतिरूपे वस देसे, अरियमित्तकरो^६ सिया ।
सम्मापणिधिसम्पन्नो, पुब्बे पुञ्जकतो नरो ।
धञ्जं धनं यसो कित्ति, सुखञ्चेतंधिवत्तती” ति ॥

10

२. सङ्गहसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सङ्गहवत्थूनि । क्तमानि चत्तारि ? दानं, पेय्यवज्जं, अत्थचरिया, समानत्तता — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि सङ्गहवत्थूनी ति ।

15

“दानं च पेय्यवज्जं च, अत्थचरिया च या इध ।
समानत्तता च धम्मेसु, तत्थ तत्थ यथारहं ।
एते खो सङ्गहा लोके, रथस्साणीव यायतो ॥
“एते च सङ्गहा नास्सु, न माता पुत्तकारणा ।
लभेय मानं पूजं वा, पिता वा पुत्तकारणा” ॥

20

१. कालिको — सी०, रो० । २-२. वचसो — सी० । ३. पवत्तति — स्या० ।
४. पतिरूप० — स्या०, रो० । ५. सप्पुरिसूपस्सयो — सी०, स्या०, रो० । ६. अरिय-
चित्तकरो — सी० । ७. पुत्तकारणा — रो० ।

“यस्मा च सङ्गहे” एते, समवेक्षन्ति पण्डिता ।
तस्मा महत्तं पप्पोन्ति, पासंसा च भवन्ति ते” ति ॥

३. सीहनादसुत्तं

B. 342,
R. 33

१. “सीहो, भिक्खवे, मिगराजा सायन्हसमयं आसया निवत्त-
मति । आसया निवत्तमित्वा विजम्भति । विजम्भित्वा समन्ता
चतुर्दिसा अनुविलोकेति । समन्ता चतुर्दिसा अनुविलोकेत्वा तिक्खत्तुं
सीहनादं नदति । तिक्खत्तुं सीहनादं नदित्वा गोचराय पक्कमति ।
ये खो पन ते, भिक्खवे, तिरच्छानगता पाणा सीहस्स मिगरञ्जो नदतो
सद्दं सुणन्ति, ते येभ्य्येन भयं संवेगं सन्तासं आपज्जन्ति । विलं विला-
सया पविसन्ति, उदकं उदकासया पविसन्ति, वनं वनासया पविसन्ति,
आकासं पक्खिनो मज्जन्ति । ये पि ते, भिक्खवे, रञ्जो नागा गाम-
निगमराजधानीसु दब्धेहि वरत्तेहि बन्धनेहि बद्धा, ते पि तानि बन्धनानि
सञ्छिन्दित्वा सम्पदालेत्वा भीता मुत्तकरीसं चजमाना येन वा तेन वा
पलायन्ति । एवं महिद्धिको खो, भिक्खवे, सीहो मिगराजा तिरच्छान-
गतानं पाणानं, एवं महेसक्खो एवं महानुभावो ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, यदा तथागतो लोके उप्पज्जति
अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद् अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा, सो धम्मं देसेति -
‘इति सक्कायो, इति सक्कायसमुदयो, इति सक्कायनिरोधो, इति सक्काय-
निरोधगामिनी पटिपदा’ ति । ये पि ते, भिक्खवे, देवा दीघायुका
वण्णवन्तो सुखवहुता उच्चैसु विमानेसु चिरट्टितिका, ते पि तथागतस्स
धम्मदेसनं सुत्वा येभ्य्येन भयं संवेगं सन्तासं आपज्जन्ति - ‘अनिच्चा
वत किर, भो, भयं समाना निच्चम्हा ति अमज्झिम्हु; अद्दुवा वत
किर, भो, भयं समाना धुवम्हा ति अमज्झिम्हु; असस्सता वत किर,
भो, भयं समाना सस्सतम्हा ति अमज्झिम्हु’ । भयं किर, भो, अनिच्चा
अद्दुवा असस्सता सक्कायपरियापघा’ ति । एवं महिद्धिको खो, भिक्खवे,
तथागतो सदेवकस्स लोकस्स, एवं महेसक्खो एवं महानुभावो ति ।

१. सङ्गहा - सी०, त्या०, रो० । २-२. दकं दवातया - सी०, रो० । ३. पुत्तम्मा -
रो० । ४. अमज्झिम्हा - त्या० ।

“यदा बुद्धो अभिञ्जाय, धम्मचक्कं पवत्तयी ।
सदेवकस्स लोकस्स, सत्था अप्पटिपुग्गलो ॥

R. 34

“सक्कायं च निरोधं च, सक्कायस्स च सम्भवं ।
अरियञ्चट्ठङ्गिकं मग्गं, दुक्खूपसमगाभिनं ॥

B. 343

“ये पि दीघायुका देवा, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
भीता सन्तासमापादुं, सीहस्सेवितरे मिगा ॥

5

“अवीतिवत्ता सक्कायं, अनिच्चा किर भो मयं ।
सुत्वा अरहतो वाक्यं, विप्पमुत्तस्स तादिनो” ति ॥

४. पसादसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, अग्गप्पसादा । कतमे चत्तारो ?

यावता, भिक्खवे, सत्ता अपदा वा द्विपदा वा चतुप्पदा वा बहुप्पदा वा 10
रूपिनो वा अरूपिनो वा सञ्जिन्नो वा असञ्जिन्नो वा नेवसञ्जि-
न्नासञ्जिन्नो वा, तथागतो तेसं अग्गमवक्खायति अरहं सम्मासम्बुद्धो ।
ये, भिक्खवे, बुद्धे पसन्ना, अग्गे ते पसन्ना । अग्गे खो पन पसन्नानं अग्गो
विपाको होति ।

२. “यावता, भिक्खवे, धम्मा सङ्गता, अरियो अट्ठङ्गिको 15
मग्गो तेसं अग्गमवक्खायति । ये, भिक्खवे, अरिये अट्ठङ्गिके मग्गे पसन्ना,
अग्गे ते पसन्ना । अग्गे खो पन पसन्नानं अग्गो विपाको होति ।

३. “यावता, भिक्खवे, धम्मा सङ्गता वा असङ्गता वा, विरागो
तेसं धम्मनं अग्गमवक्खायति, यदिदं मदनिम्मदनो पिपासविनयो 20
आलयसमुग्धातो वट्ठुपच्छेदो तण्हावखयो विरागो निरोधो निब्बानं ।
ये, भिक्खवे, विरागो धम्मे पसन्ना, अग्गे ते पसन्ना । अग्गे खो पन
पसन्नानं अग्गो विपाको होति ।

४. “यावता, भिक्खवे, सङ्घा वा गणा वा, तथागतसादकसङ्घो
तेसं अग्गमवक्खायति, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला 30
एस भगवतो सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दविक्षणेय्यो अञ्जलि-
करणीयो अनुत्तरं पुञ्जवक्खेतं लोकस्स । ये, भिक्खवे, सङ्घे पसन्ना,
अग्गे ते पसन्ना । अग्गे खो पन पसन्नानं अग्गो विपाको होति । इमे
खो, भिक्खवे, चत्तारो अग्गप्पसादा ति ।

B. 344,
R. 35

“अगतो वे पसन्नानं, अगं धम्मं विजानतं ।
 अगो बुद्धे पसन्नानं, दक्खिण्ये अनुत्तरे ॥
 “अगो धम्मे पसन्नानं, विरागूपसमे सुखे ।
 अगो संद्धे पसन्नानं, पुञ्ञवखेत्ते अनुत्तरे ॥
 5 अग्गस्मि दानं ददत्तं, अग्गं पुञ्ञं पवव्वुत्ति ।
 अग्गं आयु च वण्णो च, यसो कित्ति सुखं वलं ॥
 “अग्गस्स दाता मेधावी, अग्गधम्मसमाहितो ।
 देवभूतो मनुस्सो वा, अग्गप्पत्तो पमोदती” ति ॥

५. वस्सकारमुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे ।
 10 अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोवि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
 यीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो वस्सकारो
 ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्तं एतदवोच -

२. “चतूहि खो मयं, भो गोतम, धम्मेहि समन्नागतं महापञ्ञं
 15 महापुरिसं पञ्ञापेम । कतमेहि चतूहि ? इध, भो गोतम, बहुस्सुतो
 होति तस्स तस्सेव सुतजातस्स तस्स तस्सेव खो पन भासितस्स अत्थं
 जानाति - ‘अयं इमस्स भासितस्स अत्थो, अयं इमस्स भासितस्स अत्थो’
 ति । सतिमा खो पन होति चिरकत्तं पि चिरभासितं पि सरित्ता अनु-
 स्सरित्ता यानि खो पन तानि गहट्टकानि किङ्करणीयानि, तत्थ दवखो
 20 होति अनलसो, तथुपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं संविघातुं ।
 इमेहि खो मयं, भो गोतम, चतूहि धम्मेहि समन्नागतं महापञ्ञं
 महापुरिसं पञ्ञापेम । सच्चे मे, भो गोतम, अनुमोदितत्त्वं अनुमोदतु
 मे भवं गोतमो; सच्चे पन मे, भो गोतम, पटिवकोसितत्त्वं पटिवकोसतु
 मे भवं गोतमो” ति ।

D. 315

R. 36 25

३. “नेव खो त्याहं, ब्राह्मण, अनुमोदामि न पटिवकोसामि ।
 चतूहि ग्यो अहं, ब्राह्मण, धम्मेहि समन्नागतं महापञ्ञं महापुरिसं पञ्ञा-
 पेमि । कतमेहि चतूहि ? इध, ब्राह्मण, बहुजनहिताय पटिपन्नो होति
 बहुजनमुपाय; बहुस्स जनता अरिये आये पटिट्ठापिता, यदिदं पत्त्याप-

धम्मता कुसलधम्मता । सो यं वितवकं आकङ्क्षति वितवकेतुं तं वितवकं
 वितवकेति, यं वितवकं नाकङ्क्षति वितवकेतुं न तं वितवकं वितवकेति;
 यं सङ्कप्पं आकङ्क्षति सङ्कप्पेतुं तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेति, यं सङ्कप्पं नाकङ्क्षति
 सङ्कप्पेतुं न तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेति । इति चेतोवसिप्पत्तो होति वितवक-
 पथेसु । चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकाम- 5
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । आसवानं खया अनासवं
 चेतोविमुत्तिं पञ्ञाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । नेव खो त्याहं, ब्राह्मण, अनुमोदामि न पनं
 पटिक्कोसामि । इमेहि खो अहं, ब्राह्मण, चतूहि धम्मेहि समन्नागतं
 महापञ्ञं महापुरिसं पञ्ञापेमी” ति । 10

४. “अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! याव सुभा-
 सितं चिदं भोता गोतमेन । इमेहि च मयं, भो गोतम, चतूहि धम्मेहि
 समन्नागतं भवन्तं गोतमं धारेम; भवं हि गोतमो बहुजनहिताय पटिपन्नो
 बहुजनसुखाय; बहु ते जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिदं कल्याण-
 धम्मता कुसलधम्मता । भवं हि गोतमो यं वितवकं आकङ्क्षति वितवकेतुं 15
 तं वितवकं वितवकेति, यं वितवकं नाकङ्क्षति वितवकेतु न तं वितवकं
 वितवकेति, यं सङ्कप्पं आकङ्क्षति सङ्कप्पेतुं तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेति, यं सङ्कप्पं
 नाकङ्क्षति सङ्कप्पेतुं न तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेति । भवं हि गोतमो चेतो-
 वसिप्पत्तो वितवकपथेसु । भवं हि गोतमो चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं
 दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । 20
 भवं हि गोतमो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्ञाविमुत्तिं
 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति ।

५. “अद्दा खो त्याहं, ब्राह्मण, आसज्ज उपनीय वाचा भासिता ।
 अपि च, त्याहं व्याकरिस्सामि — ‘अहं हि, ब्राह्मण, बहुजनहिताय पटि-
 पन्नो बहुजनसुखाय; बहु मे जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिदं 25
 कल्याणधम्मता कुसलधम्मता । अहं हि, ब्राह्मण, यं वितवकं आकङ्क्षामि
 वितवकेतुं तं वितवकं वितवकेमि, यं वितवकं नाकङ्क्षामि वितवकेतुं न
 तं वितवकं वितवकेमि, यं सङ्कप्पं आकङ्क्षामि सङ्कप्पेतुं तं सङ्कप्पं सङ्क-
 प्पेमि, यं सङ्कप्पं नाकङ्क्षामि सङ्कप्पेतुं न तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेमि । अहं
 हि, ब्राह्मण, चेतोवसिप्पत्तो वितवकपथेसु । अहं हि, ब्राह्मण, चतुन्नं 30

ज्ञानानं अभिचेतसिकानं^१ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी । अहं हि, ब्राह्मण, आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मं सयं अभिञ्जा सच्चिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरामी ति ।

- 5 “यो वेदि सव्वसत्तानं, मच्चुपासप्पमोचनं^२ ।
हितं देवमनुस्सानं, जायं धम्मं पकासयि ।
यं वे दिस्वा च सुत्वा च, पसीदन्ति^३ बहू जना^४ ॥
“मग्गामग्गस्स कुसलो^५, कत्तकिच्चो^६ अनासवो^७ ।
बुद्धो अन्तिमसारीरो, महापञ्जो महापुरिसो ति बुच्चती” ति ॥

६. दोणसुत्तं

- 10 १. एकं समयं भगवा अन्तरा च उक्कट्ठं अन्तरा च सेतव्यं अद्धान-
मगप्पटिपन्नो होति । दोणो पि सुदं ब्राह्मणो अन्तरा च उक्कट्ठं अन्तरा
च सेतव्यं अद्धानमगप्पटिपन्नो होति । अद्दसा खो दोणो ब्राह्मणो
भगवतो पादेसु चक्कानि सहस्सारानि सनेमिकानि सनाभिकानि सव्वा-
कारपरिपूरानि; दिस्वानस्स एतदहोसि — “अच्छरियं वत, भो, अद्भुतं
15 वत, भो ! न वत्तिमानि मनुस्सभूतस्स पदानि भविस्सन्ती” ति !!
अथ खो भगवा मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मि खखमूले निसीदि
पल्लङ्गं आभुजित्वा उज्जुं कायं पणिधाय परिमुसं सति उपट्ठपेत्वा ।
अथ खो दोणो ब्राह्मणो भगवतो पदानि अनुगच्छन्तो अद्दसा^८ भगवन्तं
अञ्जतरस्मि खखमूले निसिअं पासादिकं पसादनीयं सन्तिन्द्रियं सन्त-
20 मानसं उत्तमदमयसमयमनुप्पत्तं दन्तं गुत्तं संयतिन्द्रियं नायं । दिस्वान
येन भगवा तेनुपसद्धमि; उपसद्धमित्वा भगवन्तं एतदवोच —

२. “देवो नो भवं भविस्सती” ति ?

“न एो अहं, ब्राह्मण, देवो भविस्सामी” ति ।

“गन्धव्वो नो भवं भविस्सती” ति ?

- 25 “न एो अहं, ब्राह्मण, गन्धव्वो भविस्सामी” ति ।

“यक्खो नो भवं भविस्सती” ति ?^१

“न खो अहं, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी” ति ।

“मनुस्सो नो भवं भविस्सती” ति ?

“न खो अहं, ब्राह्मण, मनुस्सो भविस्सामी” ति ।

३. “देवो नो भवं भविस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो 5
अहं, ब्राह्मण, देवो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘गन्धब्बो नो भवं भविस्सती’
ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, ब्राह्मण, गन्धब्बो भविस्सामी’ ति
वदेसि । ‘यक्खो नो भवं भविस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न
खो अहं, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘मनुस्सो नो भवं
भविस्सती’ ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, ब्राह्मण, मनुस्सो भवि- 10
स्सामी’ ति वदेसि । अथ को चरहि भवं भविस्सती’ ति ?

४. “येसं खो अहं, ब्राह्मण, आसवानं अप्पहीनत्ता देवो भवेय्यं,
ते मे आसवा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्यति
अनुप्पादधम्मा । येसं खो अहं, ब्राह्मण, आसवानं अप्पहीनत्ता गन्धब्बो
भवेय्यं ... यक्खो भवेय्यं ... मनुस्सो भवेय्यं, ते मे आसवा पहीना उच्छिन्न- 15
मूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कता आर्यति अनुप्पादधम्मा । सेय्य-
धापि, ब्राह्मण, उप्पलं वा पदुमं वा पुण्डरीकं वा उदके जातं उदके संवड्ढं
उदका अच्चुग्गम्म तिट्ठति अनुपलित्तं उदकेन; एवमेव खो अहं,
ब्राह्मण, लोके जातो लोके संवड्ढो लोकं अभिभुय्य विहरामि अनुपलित्तो
लोकेन । बुद्धो ति मं, ब्राह्मण, घारेही ति । 20

“येन देवूपपत्यस्स, गन्धब्बो वा विहङ्गमो ।

यक्खत्तं येन गच्छेय्यं, मनुस्सत्तं च अब्वजे^१ ।

ते मय्हं, आसवा खीणा, विद्वस्ता विनळीकता ॥

“पुण्डरीकं यथा वग्गु^१, तोयेन नुपलिप्पति ।

नुपलिप्पामि लोकेन, तस्मा बुद्धोस्मि ब्राह्मणा” ति ॥ 25

७. अपरिहानियसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो परि-
हानाय निब्बानस्सेव सन्तिके । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१. भदजे — सी०; अब्वजे — स्या० । २. उगं — स्या० ।

सीलसम्पन्नो होति, इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति, भोजने मत्तञ्जू होति, जागरियं अनुयुत्तो होति ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सीलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति पातिभोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचार-
5 गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु मयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-
पदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सीलसम्पन्नो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-
10 दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं; चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति ।
सोत्तेन सद्दं सुत्वा ... धानेन गन्धं घायित्वा ... जिब्हाय रसं सायित्वा ...
कायेन फोट्टुव्वं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विज्जाय न निमित्तग्गाही
होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं
R. 40 15 अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं; मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । एवं
खो, भिक्खवे, भिक्खु इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति ।

D 349 ४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु भोजने मत्तञ्जू होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु पटिसङ्गा योनिसो आहारं आहारेति — नैव दवाय
20 न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय; यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया
यापनाय विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरियानुग्गाहाय । इति पुराणं च वेदं
पटिहङ्गाभि, नवं च वेदं न उप्पादेस्सामि, याथा च मे भविस्सति, अन-
वज्जता च फासुविहारो चा’ ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु भोजने
मत्तञ्जू होति ।

25 ५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जागरियं अनुयुत्तो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु दिवसं चङ्कुमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मेहि
चित्तं परिसोधेति; रत्तिया पठमं यामं चङ्कुमेन निसज्जाय आवरणीयेहि
धम्मेहि चित्तं परिसोधेति; रत्तिया मज्झिमं यामं दक्खिणेन पस्सेन
सीहसेय्यं कप्पेति, पादे पादं अच्चाघाय, सतो सम्पजानो उद्दानसज्जं

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *at tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇis or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Aḍinnādānā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Kāmesu micchācārā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Musāvādā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Surāmerayamajja-pamādaṭṭhānā

veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's *pañcaśīla* we will develop patience, courage, love

दोमनस्सानं अथङ्गमा' अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पस्सदकायसङ्खारो
होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पतिलीनो होति ? इध, भिक्खवे,
5 भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अन-
भावङ्गतो आर्याति अनुप्पादघम्मो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पति-
लीनो होति । पनुण्णपच्चेकसच्चो, भिक्खवे, भिक्खु 'समवयसद्वेसनो
पस्सदकायसङ्खारो पतिलीनो' ति वुच्चती ति ।

R. 42

10 "कामेसना भवेसना, ब्रह्मचरियेसना सह ।
इति सच्चपरामासो, दिट्ठिद्वाना समुत्सया ॥
"सब्बरागविरत्तस्स, तण्हाक्खयविमुत्तिनो^१ ।
एसना पटिनिस्सट्ठा, दिट्ठिद्वाना समूहता ॥
"स वे सन्तो सतो भिक्खु, पस्सद्वो अपराजितो ।
मानाभिसमया^२ बुद्धो, पतिलीनो ति वुच्चती" ति ॥

६. उज्जयमुत्तं

B. 331 15

१. अथ खो उज्जयो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उज्जयो ब्राह्मणो
भगवन्त एतदवोच - "भवं पि नो गोतमो यज्जं वण्णेती" ति ?

२. "न खो अहं, ब्राह्मण, सब्बं यज्जं वण्णेमि; न पनाहं, ब्राह्मण,
20 सब्बं यज्जं न वण्णेमि । यथारूपे खो, ब्राह्मण, यज्जे गावो हज्जन्ति,
अजेळका हज्जन्ति, कुक्कुटसूकरा हज्जन्ति, विविधा पाणा सङ्घातं
आपज्जन्ति; एवरूपं खो अहं, ब्राह्मण, सारम्भं यज्जं न वण्णेमि । तं
किस्स हेतु ? एवरूपं हि, ब्राह्मण, सारम्भं यज्जं न उपसङ्कमन्ति
अरहन्तो वा अरहत्तमग्गं वा समापन्ना ।

23 ३. "यथारूपे च खो, ब्राह्मण, यज्जे नेव गावो हज्जन्ति, न
अजेळका हज्जन्ति, न कुक्कुटसूकरा हज्जन्ति, न विविधा पाणा सङ्घातं

१. अत्यगमा - स्वा०, रो० । २. तण्हस्सय० - सी०, स्वा०, रो० । ३. मार्तभ-
समया - रो० ।

आपज्जन्ति; एवरूपं खो अहं, ब्राह्मण, निरारम्भं यञ्जं वण्णेमि, यदिदं निच्चदानं अनुकुलयञ्जं । तं किस्स हेतु ? एवरूपं हि, ब्राह्मण, निरारम्भं यञ्जं उपसङ्कमन्ति अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा समापन्ना ति ।

“अस्समेधं पुरिस्समेधं, सम्मापासं वाजपेय्यं निरग्गळं” ।

R. 43

महायञ्जा महारम्भा^१, न ते होन्ति महप्फला ॥

5

“अजेळका च गावो च, विविधा यत्थ हञ्जरे ।

न तं सम्मग्गता यञ्जं, उपयन्ति महेसिनो ॥

“ये च यञ्जा निरारम्भा, यजन्ति^२ अनुकुलं^३ सदा ।

अजेळका च गावो च, विविधा नेत्थ हञ्जरे ।

तं च सम्मग्गता यञ्जं, उपयन्ति महेसिनो ॥

10

“एतं यजेथ मेधावी, एसो यञ्जो महप्फलो ।

B. 352

एतं हि यजमानस्स, सेय्यो होत्ति न पापियो ।

यञ्जो च विपुलो होत्ति, पसीदन्ति च देवता” ति ॥

१०. उदायीमुत्तं

१. अथ खो उदायी ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमि^१त्वा भगवता ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो उदायी ब्राह्मणो भगवन्तं 15 एतदवोच — “भवं पि नो गोतमो यञ्जं वण्णेती” ति ?

२. “न खो अहं, ब्राह्मण, सव्वं यञ्जं वण्णेमि; न पनाहं, ब्राह्मण, सव्वं यञ्जं न वण्णेमि । यथारूपे खो, ब्राह्मण, यञ्जे गावो हञ्जन्ति, अजेळका हञ्जन्ति, कुक्कुटसूकरा हञ्जन्ति, विविधा पाणा सङ्घातं आपज्जन्ति; एवरूपं खो अहं, ब्राह्मण, सारम्भं यञ्जं न वण्णेमि । तं 20 किस्स हेतु ? एवरूपं हि, ब्राह्मण, सारम्भं यञ्जं न उपसङ्कमन्ति अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा समापन्ना ।

३. “यथारूपे च खो, ब्राह्मण, यञ्जे नेव गावो हञ्जन्ति, न अजेळका हञ्जन्ति, न कुक्कुटसूकरा हञ्जन्ति, न विविधा पाणा सङ्घातं आपज्जन्ति; एवरूपं खो अहं, ब्राह्मण, निरारम्भं यञ्जं वण्णेमि, यदिदं 25 निच्चदानं अनुकुलयञ्जं । तं किस्स हेतु ? एवरूपं हि, ब्राह्मण,

१. निरग्गळं — सी०, रो० । २. रो० पोत्थक नत्ति । ३-३. यज त्वनुकुलं — स्वा०; यजन्ति अनुकुलं — रो० ।

निरारम्भं यज्जं उपसङ्गमन्ति अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा
समापन्ना ति ।

R. 44

“अभिसङ्गतं निरारम्भं, यज्जं कालेन कप्पियं ।
तादिसं उपसंयन्ति, सज्जाता ब्रह्मचारयो ॥

5

“विवट्छदा^१ ये लोके, वीतिवत्ता कुलं गतिं ।
यज्जमेतं पसंसन्ति, बुद्धा यज्जस्स^२ कोविदा ॥

B. 353

10

“यज्जे वा यदि वा सद्धे, हव्यं^३ कत्वा यथारहं ।
पसन्नचित्तो यजति, सुखेत्ते ब्रह्मचारिसु ॥

“सुहुतं सुयिट्ठं सुप्पत्तं, दक्खिण्येसु यं कत्तं ।
यज्जो च विपुलो होति, पसीदन्ति च देवता ॥

“एतं^४ यजित्वा मेघावी, सद्धो मुत्तेन चेतसा ।
अध्यावज्झं^५ सुखं लोकं, पण्डितो उपपज्जती” ति ॥

चक्कवग्गो चतुत्थो ।

तत्सुद्धानं

चक्को सङ्गहो^६ सीहो पसादो, वस्सकारेण पञ्चमं ।

दोणो^७ अपरिहानियो पत्तिलीनो^८,

15

उज्जयो उदायिना^९ ते दसा ति ॥

—०—

५. रोहितस्सवग्गो

१. समाधिभावनासुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, समाधिभावना । कतमा
चतस्सो ? अत्थि, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता दिट्ठ-
धम्मसुखविहाराय संवत्तति; अत्थि, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता
बहुलीकता आणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति; अत्थि, भिक्खवे, समाधि-
20 भावना भाविता बहुलीकता सत्तिसम्पज्जज्जाय संवत्तति; अत्थि, भिक्खवे,
समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तति ।

१. विपत्तच्छदा - सी०, रो० । २. पुज्जस्स - सी०, त्या०, रो० । ३. हव्यं -
सी०; हुज्जं - त्या०; नव्यं - रो० । ४. एव - सी०, त्या०, रो० । ५. धन्यायस्स - सी०
ग्या०; धम्मसुखं - रो० । ६. सुद्धानो - रो० । ७. लोके - सी०, रो० ।
८. पत्तिलीनेन - सी०, रो० । ९. उदायेन - त्या० ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता दिट्ठधम्मसुखविहाराय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता दिट्ठधम्मसुखविहाराय संवत्तति ।

R. 45

5

३. “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता ज्ञाणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आलोक-सञ्जं मनसि करोति, दिवासञ्जं अधिद्वति — यथा दिवा तथा रत्ति, यथा रत्ति तथा दिवा । इति विवटेन चेतसा अपरियोनद्धेन सप्पभासं चित्तं भावेति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता ज्ञाणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ।

II 354

10

४. “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता सतिसम्पज्जञ्जाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो विदिता वेदना उप्पज्जन्ति, विदिता उपट्ठहन्ति, विदिता अब्भत्थं गच्छन्ति; विदिता सञ्जा ... पे०... विदिता वितक्का उप्पज्जन्ति, विदिता उपट्ठहन्ति, विदिता अब्भत्थं गच्छन्ति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता सतिसम्पज्जञ्जाय संवत्तति ।

15

५. “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चमु उपादान-क्खन्धेषु उदयव्वयानुपत्तसी विहरति — ‘इति रूपं, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्यङ्गमो’; इति वेदना, इति वेदनाय समुदयो, इति वेदनाय अत्यङ्गमो; इति सञ्जा, इति सञ्जाय समुदयो, इति सञ्जाय अत्यङ्गमो; इति सङ्खारा, इति सङ्खारानं समुदयो, इति सङ्खारानं अत्यङ्गमो; इति विञ्जाणं, इति विञ्जाणस्स समुदयो, इति विञ्जाणस्स अत्यङ्गमो’ ति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तति । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो समाधिभावना । इदं च पन मेतं, भिक्खवे, सन्धाय भासितं पारायने पुण्णकपण्हे —

25

“सङ्घाय लोकस्मि परोपरानि”,
यस्मिञ्जितं नत्थि कुहिञ्चि लोके ।
सन्तो विधूभो अनियो निरासो,
अतारि सो जातिजरं ति ब्रूमी” ति ॥

R. 46

२. पञ्हुव्याकरणसुत्तं

B. 355 5

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, पञ्हुव्याकरणानि । कतमानि
चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, पञ्हु एकांसव्याकरणीयो; अत्थि,
भिक्खवे, पञ्हु विभज्जव्याकरणीयो; अत्थि, भिक्खवे, पञ्हु पटि-
पुच्छाव्याकरणीयो; अत्थि, भिक्खवे, पञ्हु ठपनीयो । इमानि खो,
भिक्खवे, चत्तारि पञ्हुव्याकरणानी ति ।

10

“एकांसवचनं एकं, विभज्जवचनापरं ।
ततियं पटिपुच्छेय्य, चतुत्थं पन ठापये ॥

“यो च तेसं” तत्थ तत्थ, जानाति अनुधम्मत्तं ।
चतुपञ्हुस्स कुसलो, आहु भिक्खुं तथाविधं ॥

15

“दुरासदो दुप्पसहो, गम्भीरो दुप्पधंसियो ।
अथो अत्थे अनत्थे च, उभयस्स होति कोविदो ॥

“अनत्थं परिवज्जेति, अत्थं गण्हाति पण्डितो ।

अत्थाभिसमया धीरो, पण्डितो ति पवुच्चती” ति ॥

३. पठमकोधगरसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
कतमे चत्तारो ? कोधगरं न सदम्मगरं, भवस्सगरं न सदम्मगरं, लाभ-
20 गरं न सदम्मगरं, सक्कारगरं न सदम्मगरं । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

२. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।
कतमे चत्तारो ? सदम्मगरं न कोधगरं, सदम्मगरं न भवस्सगरं, सदम्म-
गरं न लाभगरं, सदम्मगरं न सक्कारगरं ।

३. इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ति ।

R. 47

“कोधमक्खगरू भिक्खू, लाभसवकारगारवा ।

न ते धम्मो विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते ॥

“ये च सद्वम्मगरूनो, विहंसु विहरन्ति च ।

5 D. 356

ते वे धम्मो विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते” ति ॥

४. दुतियकोधगरूसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, असद्वम्मा । कतमे चत्तारो ?

कोधगरूता न सद्वम्मगरूता, मक्खगरूता न सद्वम्मगरूता, लाभगरूता न सद्वम्मगरूता, सवकारगरूता न सद्वम्मगरूता । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो असद्वम्मा ।

10

२. “चत्तारोमे, भिक्खवे, सद्वम्मा । कतमे चत्तारो ? सद्वम्म-

गरूता न कोधगरूता, सद्वम्मगरूता न मक्खगरूता, सद्वम्मगरूता न लाभगरूता, सद्वम्मगरूता न सवकारगरूता । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो सद्वम्मा ति ।

“कोधमक्खगरू भिक्खू, लाभसवकारगारवो ।

15

सुखेत्ते पूतिवीजं व, सद्वम्मो न विरूहति ॥

“ये च सद्वम्मगरूनो, विहंसु विहरन्ति च ।

ते वे धम्मो विरूहन्ति, स्नेहान्वयमिवोसधा” ति ॥

५. रोहितस्ससुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-

पिण्डकस्स आरामे । अथ खो रोहितस्सो देवपुत्तो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो^१ केवलकणं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो रोहितस्सो देवपुत्तो भगवन्तं एतदवोच —

20

१. स्नेहमन्वायमिवोसधा — सी०, स्या०, रो० । २. अभिक्कन्तवण्णा — रो० ।

R. 48

२. “यत्थ खो, भन्ते, न जायति न जीयति^१ न मीयति न चवति न उपपज्जति, सक्का नु खो सो^२, भन्ते, गमनेन लोकस्स अन्तो^३ जातुं वा दट्ठुं वा पापुणितुं वा” ति ?

B. 357

“यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न चवति
५ न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं^४ दट्ठेय्यं पत्तेय्यं^५
ति वदामी” ति ।

३. “अच्छरियं, भन्ते, अब्भुतं, भन्ते ! याव सुभासितं चिदं,
भन्ते, भगवता — ‘यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति
न चवति न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं दट्ठेय्यं
१० पत्तेय्यं ति वदामी’ ति ।

४. “भूतपुब्बाहं, भन्ते, रोहितस्सो नाम इसि अहोसि भोजपुत्तो
इद्धिमा वेहासङ्गमो । तस्स मय्हं, भन्ते, एवरूपो जवो अहोसि, सेय्य-
थापि नाम दब्धम्म^१ धनुग्गहो सिक्खितो कतहत्थो कतूपासनो लहुकेन
असनेन अप्पकसिरेन तिरियं तालच्छायं^२ अतिपातेय्य । एवरूपो पदवीति-
१५ हारो अहोसि, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा समुद्दा पच्छिमो समुद्दो ।
तस्स मय्हं, भन्ते, एवरूपेन जवेन समन्नागतस्स एवरूपेन च पदवीति-
हारो एवरूपं इच्छागतं उप्पज्जि — ‘अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापु-
णिस्सामी’ ति । सो खो अहं, भन्ते, अञ्जत्रेव असितपीतखायित-
सायिता अञ्जत्र उच्चारपस्सावक्कम्मा अञ्जत्र निदाकिलमथपटि-
२० विनोदना वस्ससतायुको वस्ससतजीवी वस्ससतं गन्त्वा अप्पत्त्वा वं^३
लोकस्स अन्तं अन्तरायेवं^४ कालङ्कतो^५ ।

५. “अच्छरियं, भन्ते, अब्भुतं, भन्ते ! याव सुभासितं चिदं,
भन्ते, भगवता — ‘यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न
चवति न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं दट्ठेय्यं पत्तेय्यं
२५ ति वदामी” ति ।

६. “यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न चवति
न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं दट्ठेय्यं पत्तेय्यं” ति

१. त्रिम्बिनि — रो० । २. नो — रो० । ३. घन — रो० । ४-५. जातं नुम
प्राप्तं — रो० । ६. दब्धम्म — गो०, ग्या०, रो० । ७. नावच्छाति — रो० । ८. १-
रो० । ९-८. घनरा नावच्छाति — रो० ।

वदामि । न चाहं, आवुसो, अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं दुक्खस्स अन्त-
किरियं वदामि । अपि चाहं, आवुसो, इमस्मिंथेव व्याममत्ते कळेवरे^१
ससञ्जिअम्हि^२ समनके लोकं च पञ्जापेमि लोकसमुदयं च लोकनिरोधं
च लोकनिरोधगामिनिं च पटिपदं ति ।

“गमनेन न पत्तव्वो, लोकस्सन्तो कुदाचनं ।

5 R. 49

न च अप्पत्वा लोकन्तं, दुक्खा अत्थि पमोचनं ॥

“तस्मा ह वे लोकविदू सुमेधो ,

B. 358

लोकन्तगू वुसितब्रह्मचरियो ।

लोकस्स अन्तं समितावि जत्वा ,

नासीसती^३ लोकमिमं परं चा” ति ॥

10

६. दुतियरोहितस्समुत्तं

१. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि -

“इमं, भिक्खवे, रत्ति रोहितस्सो देवपुत्तो अभिवक्ताय रत्तिया अभि-
वक्कन्तवण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुपसङ्गमि; उप-
सङ्गमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो,
भिक्खवे, रोहितस्सो देवपुत्तो मं एतदवोच - ‘यत्थ नु खो, भन्ते, न 15
जायति न जीयति न मीयति^४ न चवति न उपपज्जति^५, सक्का नु खो
सो, भन्ते, गमनेन लोकस्स अन्तो^६ ज्ञातुं वा दट्ठुं वा पापुणितुं वा’ ति ?
एवं वुत्ते अहं, भिक्खवे, रोहितस्सं देवपुत्तं एतदवोच^७ - ‘यत्थ खो,
आवुसो, न जायति न जीयति^४ न मीयति^५ न चवति न उपपज्जति, नाहं
तं गमनेन लोकस्स अन्तं ज्ञातेय्यं^८ दट्ठेय्यं पत्तेय्यं^९ ति वदामी’ ति । 20
एवं वुत्ते, भिक्खवे, रोहितस्सो देवपुत्तो मं एतदवोच - ‘अच्छरियं, भन्ते,
अवभुतं, भन्ते ! याव सुभासितं चिदं, भन्ते, भगवता - यत्थ खो,
आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाहं
तं गमनेन लोकस्स अन्तं ज्ञातेय्यं दट्ठेय्यं पत्तेय्यं ति वदामि ।

१. कळेवरे - सी०; कळेवरे - रो० । २. सञ्जिअम्हि - रो० । ३. नासिसती -

सी०; नासिसति - रो० । ४. भिय्यति - सी०, स्या० । ५. उपपज्जति - सी०, रो० ।

६. अन्तं - स्या०, रो० । ७. एतदवोच - रो० । ८. जिय्यति - सी०, स्या० । ९-९. ज्ञातेय्यं

दट्ठेय्यं पत्तेय्यं - सी०, स्या०, रो० ।

२. 'भूतपुब्बाहं, भन्ते, रोहितस्सो नाम इसि अहोसि भोजपुत्तो इद्धिमा वेहासङ्गमो । तस्स मय्हं, भन्ते, एवरूपो जवो अहोसि, सेय्य-
 थापि नाम दब्धधम्मा' धनुग्गहो सिक्खितो कतहत्थो कतूपासमो^१
 लहुकेन असनेन अप्पकसिरेन तिरियं तालच्छायं' अतिपातेय्य । एवरूपो
 पदवीतिहारो अहोसि, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा समुद्दा पच्छिमो समुद्दो ।
 तस्स मय्हं, भन्ते, एवरूपेन जवेन समन्नागतस्स एवरूपेन च पदवीतिहारेण
 एवरूपं इच्छागतं उपपज्जि - अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिस्सामी
 ति । सो खो अहं, भन्ते, अञ्जत्रेव असितपीतखायितसायिता अञ्जत्र
 उच्चारपस्सावकम्मा अञ्जत्र निद्दाकिलमथपटिविनोदना वस्ससत्तायुको
 वस्ससत्तजीवी वस्ससत्तं गत्वा अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरायेव
 कालङ्कतो^५ ।

३. 'अच्छरियं, भन्ते, अबभुतं, भन्ते ! याव सुभासितं चिदं,
 भन्ते, भगवता - यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति
 न चवति न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं दद्वेय्यं
 पत्तेय्यं ति वदामी' ति । एवं वुत्ते अहं, भिक्खवे, रोहितस्सं देवपुत्तं
 एतदवोचं - 'यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न
 चवति न उपपज्जति, नाहं तं गमनेन लोकस्स अन्तं जातेय्यं दद्वेय्यं
 पत्तेय्यं ति वदामी ति । न चाहं, आवुसो, अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं
 दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि । अपि चाहं, आवुसो, इमस्मिमेव व्याममत्ते
 सस्सेवरे' सस्सज्जिम्हि सुमनके लोकं च एज्जापेमि लोकसमुदयं च
 लोकनिरोधं च लोकनिरोधगामिनिं च पटिपदं ति ।

'गमनेन न पत्तव्वो, लोकस्सन्तो कुदाचनं ।

न च अप्पत्वा लोकन्तं, दुक्खा अत्थि पमोचनं ॥

२५ 'तस्मा हवे लोकविद् सुमेधो,
 लोकन्तगू वुसितब्रह्मचरियो ।
 लोकस्स अन्तं समितावि जत्वा,
 नासीसती' लोकमिमं परं चा' ति ॥

१. दब्धधम्मो - सी०, स्या०, रो० । २. कतूपासमो - सी०, स्या०, रो० । ३. ताल-
 छादि - रो० । ४. कालकतो - स्या०, रो० । ५. क्लेवरे - रो० । ६. नासिमति -
 सी०, स्या०, रो० ।

and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish

७. सुविदूरसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सुविदूरविदूरानि । कतमानि चत्तारि ? नभं च, भिक्खवे, पथवी च; इदं पठमं सुविदूरविदूरे । ओरिमं च, भिक्खवे, तीरं समुद्दस्स पारिमं च^१; इदं दुतियं सुविदूरविदूरे । यतो च, भिक्खवे, वेरोचनो अब्भुदेति यत्थ च अत्थमेति^२; इदं ततियं सुविदूरविदूरे । सतं च, भिक्खवे, धम्मो असतं च धम्मो; इदं चतुत्थं सुविदूरविदूरे । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि सुविदूरविदूरानी ति ।

U. 360

“नभं च दूरे पथवी च दूरे,
पारं समुद्दस्स तदाहु दूरे ।
यतो च वेरोचनो अब्भुदेति,
पभङ्करो यत्थ च अत्थमेति ।
ततो हवे दूरतरं^३ वदन्ति,
सतं च धम्मं असतं च धम्मं ॥

R. 51

10

“अव्यायिको” होति सतं समागमो,
यावा^४ पि तिट्ठेय्य तथेव होति ।
खिप्पं हि वेति असतं समागमो,
तस्मा सतं धम्मो^५ असन्नि आरका” ति ॥

15

८. विशालसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा विशालो पञ्चाल-
पुत्तो^१ उपट्ठानसालायं भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति
समुत्तेजेति सम्पहंसेति, पोरिया वाचाय विस्सट्ठाय अनेलगलाय^२ अत्थस्स
विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताय । अथ खो भगवा सायन्ह-
समयं^३ पटिसल्लाना वुट्ठितो येन उपट्ठानसाला तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-
मित्वा पञ्चस्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि—

20

१. नभा - रो० । २. सुविदूरविदूर - रो० । ३. च तीरं - सी०, स्वा०,
रो० । ४. अत्थमेति - स्वा० । ५. अव्यायिको - रो० । ६. याव - सी०, स्वा०, रो० ।
७. धम्मा - स्वा० । ८. पञ्चालपुत्तो - सी०, स्वा०, रो० । ९. अनेलगलाय - रो०;
अनेलगलाय - स्वा० । १०. सायन्हसमयं - स्वा०, रो० ।

२. “को नु खो, भिक्खवे, उपट्ठानसालायं भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्पहंसेति पोरिया वाचाय विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय’ अनिस्सिताया” ति ?

५ “आयस्मा, भन्ते, विसाखो^१ पञ्चालपुत्तो उपट्ठानसालायं भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति^२ समादपेति समुत्तेजेति^३ सम्पहंसेति पोरिया वाचाय विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताया” ति ।

३. अथ खो भगवा आयस्मन्तं विसाखं पञ्चालपुत्तं एतदवोच —
 १० “साधु साधु, विसाख ! साधु खो त्वं, विसाख, भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि पोरिया वाचाय विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताया ति ।

“नाभासमानं जानन्ति, मिस्सं” वालेहि पण्डितं ।

भासमानं च जानन्ति, देसेन्तं अमतं पदं ॥

१५ “भासये जोतये धम्मं, पगणहे इसिन् धजं ।
 सुभासितधजा इसयो, धम्मो हि इसिन् धजो” ति ॥

६. विपल्लासमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, सञ्जाविपल्लासा चित्तविपल्लासा दिट्ठिविपल्लासा । कतमे चत्तारो ? अनिच्चे, भिक्खवे, निच्चं ति सञ्जाविपल्लासो चित्तविपल्लासो दिट्ठिविपल्लासो; दुक्खे”, भिक्खवे
 २० मुखं” ति सञ्जाविपल्लासो चित्तविपल्लासो दिट्ठिविपल्लासो; अन-
 त्तिनि, भिक्खवे, अत्ता ति सञ्जाविपल्लासो चित्तविपल्लासो दिट्ठि-
 विपल्लासो; असुमे, भिक्खवे, सुभं ति सञ्जाविपल्लासो चित्तविपल्लासो
 दिट्ठिविपल्लासो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो सञ्जाविपल्लासा चित्त-
 विपल्लासा दिट्ठिविपल्लासा ।

२५ २. “चत्तारोमे, भिक्खवे, नसञ्जाविपल्लासा नचित्तविप-
 ल्लासा नदिट्ठिविपल्लासा । कतमे चत्तारो ? अनिच्चे, भिक्खवे,

१. परियापण्णाय — सी० । २. सासो — सी० । ३. मन्दस्सेति समुत्तेजेति — रो० ।

४. विस्सं — सी० । ५-५. अद्भुते भिक्खवे दुस्तं — रो० ।

अनिच्चं ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो;
 दुक्खे, भिक्खवे, दुक्खं ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठि-
 विपल्लासो; अनत्तनि, भिक्खवे, अनत्ता ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्त-
 विपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो; असुभे, भिक्खवे, असुभं ति नसञ्जा-
 विपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो । इमे खो, भिक्खवे, 5 B. 362
 चत्तारो नसञ्जाविपल्लासा नचित्तविपल्लासा नदिट्ठिविपल्लासा ति ।

“अनिच्चे निच्चसञ्जिनो, दुक्खे च सुखसञ्जिनो ।
 अनत्तनि च अत्ता ति, असुभे सुभसञ्जिनो ।
 मिच्छादिट्ठिहता सत्ता, खित्तचित्ता विसञ्जिनो ॥

“ते योगयुत्ता मारस्स, अयोगक्खेमिनो जना । 10
 सत्ता गच्छन्ति संसारं, जातिमरणगामिनो ॥

“यदा च वुद्धा लोकस्मि, उप्पज्जन्ति पभङ्गुरा ।
 ते इमं धम्मं पक्कासेन्ति, दुक्खूपसमगामिनं ॥

“तेसं सुत्वान सप्पञ्जा, सचित्तं पच्चलद्धा ते ।
 अनिच्चं अनिच्चतो दक्खुं, दुक्खमद्वक्खु दुक्खतो ॥ 15

“अनत्तनि अनत्ता ति, असुभं अनुभतद्दसुं ।
 सम्मादिट्ठिसमादाना, सब्बं दुक्खं उपच्चगुं” ति ॥

१०. उपविकलेसमुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, चन्दिमसुरियानं उपविकलेसा, येहि
 उपविकलेसेहि उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न
 विरोचन्ति । कतमे चत्तारो ? अब्भा”, भिक्खवे, चन्दिमसुरियानं उप- 20
 विकलेसा, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति
 न भासन्ति न विरोचन्ति ।

२. “महिका”, भिक्खवे, चन्दिमसुरियानं उपविकलेसा, येन
 उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न
 विरोचन्ति ।

१. मिच्छादिट्ठिहता - सी०, रो० । २-२. तेमं - सी०, स्या० । ३. पच्चलत्थु - सी०,
 स्या०, रो० । ४-४. सब्बदुक्खमुपच्चग - रो० । ५. अब्भं - रो० । ६. उपविकलेसो -
 रो० । ७. महिया - स्या०, रो० ।

३. “धूमो रजो, भिक्खवे, चन्दिमसुरियानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

४. “राहु, भिक्खवे, असुरिन्दो चन्दिमसुरियानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो चन्दिमसुरियानं उपविकलेसा, येहि उपविकलेसेहि उपविकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

५. “एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारोमे समणब्राह्मणानं उपविकलेसा, येहि उपविकलेसेहि उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । कतमे चत्तारो ? सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा सुरं पिबन्ति मेरयं, सुरामेरयपाता अप्पटिविरता । अयं, भिक्खवे, पठ्मो समणब्राह्मणानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

६. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा मेथुनं धम्मं पटिसेवन्ति, मेथुनस्मा धम्मा अप्पटिविरता । अयं, भिक्खवे, द्दुतियो समणब्राह्मणानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

७. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा जातरूपरजतं सादियन्ति, जातरूपरजतपटिगहणा अप्पटिविरता । अयं, भिक्खवे, ततियो समणब्राह्मणानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

८. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा मिच्छाजीवेन जीवन्ति, मिच्छाजीवा अप्पटिविरता । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो समणब्राह्मणानं उपविकलेसो, येन उपविकलेसेन उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो समणब्राह्मणानं उपविकलेसा, येहि उपविकलेसेहि उपविकलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ती ति ।

“रागदोसपरिविकट्टा^१, एके समणब्राह्मणा ।
 अविज्जानिवुत्ता पोसा, पियरूपाभिनन्दिनो ॥
 “सुरं पिवन्ति मेरयं, पटिसेवन्ति मेथुनं ।
 रजतं जातरूपं च, सादियन्ति अविद्सू^२ ।
 मिच्छाजीवेन जीवन्ति, एके समणब्राह्मणा ॥
 “एते उपविकलेसा वुत्ता, वुद्धेनादिच्चवन्धुना ।
 येहि उपविकलेसेहि^३, एके समणब्राह्मणा ।
 न तपन्ति न भासन्ति, असुद्धा सरजा मगा^४ ॥
 “अन्धकारेण ओनद्धा, तण्हादासा सनेत्तिका ।
 वड्ढेन्ति कटसिं घोरं, आदियन्ति पुनवभव^५” ति ॥

5

B. 364

10

रोहितस्सवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुद्धानं

समाधिपञ्हा द्वे कोधा, रोहितस्सापरे दुवे ।
 सुविद्दूरविसाखविपल्लासा^६, उपविकलेसेन ते दसा ति ॥
 पठमो पण्णासको समत्तो ।

६. पुञ्जाभिसन्दवग्गो

१. पठमपुञ्जाभिसन्दसुतं

१. सार्वत्थिनिदानं । चत्तारोमे, भिक्खवे, पुञ्जाभिसन्दा कुसला-
 भिसन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसंवत्तनिका इट्ठाय
 कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? यस्स, 15
 भिक्खवे, भिक्खु चीवरं परिमुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसमाधि उप-
 सम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो
 सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय
 मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति ।

B. 365

१. रागदोसपटिविकट्टा - स्या०; रागदोसपटिविकट्टा - रो० । २. अविद्सू - स्या० ।
 ३. उपविकलिट्टा - सी०; उपविकलिट्टा - रो० । ४. मगा - रो० । ५. ० विसाखा विपल्लासो -
 स्या०; सुदूरविसाखो विपल्लासो - रो० ।

२. “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु पिण्डपातं परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसर्माधि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्संवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति ।

R. 55 5 ३. “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु सेनासनं परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसर्माधि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्संवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति ।

४. “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिवत्तारं
10 परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसर्माधि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्संवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुञ्ञाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुखस्साहारा सोवगिका सुखविपाका सग्संवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय
15 सुखाय संवत्तन्ति ।

५. “इमेहि च पन, भिक्खवे, चतूहि पुञ्ञाभिसन्देहि कुसलाभिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकरं पुञ्ञस्स पमाणं गहेतुं — ‘एत्तको पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुखविपाको सग्संवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय
20 संवत्तती’ ति । अथ खो असह्मथेय्यो^१ अप्पमेय्यो महापुञ्ञाक्खन्धो त्वेव सह्मथं^२ गच्छति ।

६. “सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दे न सुकरं उदकस्स पमाणं गहेतुं — ‘एत्तकानि उदकाब्हकानी ति वा, एत्तकानि उदकाब्हकसत्तानी ति वा, एत्तकानि उदकाब्हकसहस्सानी ति वा, एत्तकानि उदकाब्हकसत्त-
25 सहस्सानी ति वा’, अथ खो असह्मथेय्यो अप्पमेय्यो महाउदकक्खन्धो त्वेव सह्मथं गच्छति; एवमेव खो, भिक्खवे, इमेहि चतूहि पुञ्ञाभिसन्देहि कुसलाभिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकरं पुञ्ञस्स पमाणं गहेतुं — ‘एत्तको पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो

१. म०, गी० पोत्थनेसु नास्ति । २. अगत्तेय्यो - सी०, त्या०, रो० । ३. गत्तं - सी०, त्या०, रो० ।

सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तती' ति, अथ खो असङ्खयेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्जवत्तन्धो त्वेव' सङ्खयं गच्छती ति ।

“महोदधिं अपरिमितं महासरं ,
बहुभेरवं रतनवरानमालयं^१ ।
नज्जो यथा नरगणसङ्घसेविता^२ ,
पुयू सवन्ती^३ उपयन्ति सागरं ॥

5

R. 56

“एवं नरं अन्नदपानवत्थदं ,
सेय्यानि सज्जत्थरणस्स दायकं ।
पुञ्जस्स धारा उपयन्ति पण्डितं ,
नज्जो यथा वारिवहा व सागरं” ति ॥

10

२. दुतियपुञ्जाभिसन्दसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुख-
स्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसंवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मना-
पाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे,
अरियसावको बुद्धे अवैच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘इति पि सो
भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । अयं, भिक्खवे,
पठमो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुख-
विपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय
संवत्तति ।

15 B. 367

20

२. “पुन च परं, भिक्खवे, अरियसावको धम्मो अवैच्चप्पसादेन
समन्नागतो होति — ‘स्वाक्खातो भगवत्ता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको
एहिप्पस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । अयं,
भिक्खवे, दुतियो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको
सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय
संवत्तति ।

25

१. तेव — रो० । २. रतनगणानमानयं — सी०, स्या०, रो० । ३. मच्छगण-
सङ्घसेविता — स्या० । ४. मवन्ति — रो० ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, अरियसावको सङ्खे अवैच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, आयप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ
5 पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्खो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्ञवखेतं लोकस्सा' ति । अयं, भिक्खवे, ततियो पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति ।

R. 57 10 ४. "पुन च परं, भिक्खवे, अरियसावको अरियकन्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति अखण्डेहि अच्चिद्धेहि^१ असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विञ्जुप्पसत्थेहि^२ अपरामट्ठेहि समाधिसंवत्तनिकेहि । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो पुञ्ञाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुञ्ञाभिसन्दा कुसलाभि-
15 सन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसंवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ती ति ।

B 368

"यस्स सद्धा तथागते, अचला सुप्पत्तिट्ठिता ।
सीलं च यस्स कल्याणं, अरियकन्तं पसंसितं ॥
"सङ्खे पसादो यस्सत्थि, उजुभूतं च दस्सनं ।
20 अदलिद्दो ति तं^३ आहु, अमोघं तस्स जीवितं ॥
"तस्मा सद्धं च सीलं च, पसादं धम्मदस्सनं ।
अनुयुञ्जेथ मेधावी, सरं बुद्धान सासनं" ति ॥

३. पठमसंवासमुत्तं

१. एकं समयं भगवा अन्तरा च मधुरं अन्तरा च वेरञ्जं^४ अद्धानमग्गप्पटिपन्नो होति । सम्बहुला पि खो गहपती च गहपतानियो
25 च अन्तरा च मधुरं अन्तरा च वेरञ्जं अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति ।
अथ खो भगवा मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मि खल्लमूले^५ निसीदि ।

१. अचिद्धेहि - रो० । २. विञ्जुप्पसत्थेहि - स्वा०; विञ्जुप्पट्ठेहि - रो० ।
३. रो० पोत्थकेनत्थि । ४. वेरञ्ज - रो० । ५. ० पञ्चम पात्रे - रो० ।

अहंसंखो गहपती च गहपतानियो च भगवन्तं अञ्जतरस्मिं ख्वस्समूले
निसिन्नं । दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमिन्त्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो ते गहपती च
गहपतानियो च भगवा एतदवोच -

२. “चत्तारोमे, गहपतयो, संवासा । कत्तमे चत्तारो ? छवो 5
छवाय सद्धि संवसति, छवो देविया सद्धि संवसति, देवो छवाय सद्धि
संवसति, देवो देविया सद्धि संवसति ।

३. “कथं च, गहपतयो, छवो छवाय सद्धि संवसति ? इध, R. 58
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छाचारी
मुसावादी सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमलपरि- 10
युद्धितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसकपरिभासको समणब्राह्म-
णानं; भरिया पिस्स होति पाणातिपातिनी अदिन्नादायिनी कामेसुमिच्छा-
चारिणी मुसावादिनी सुरामेरयमज्जपमादट्ठायिनी दुस्सीला पापधम्मा
मच्छेरमलपरियुद्धितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसिकपरिभासिका
समणब्राह्मणानं । एवं खो, गहपतयो, छवो छवाय सद्धि संवसति । 15

४. “कथं च, गहपतयो, छवो देविया सद्धि संवसति ? इध, B. 369
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छाचारी
मुसावादी सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमल-
परियुद्धितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसकपरिभासको समण-
ब्राह्मणानं, भरिया^१ ख्वस्स होति पाणातिपाता पटिविरता अदिन्नादाना 20
पटिविरता कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता मुसावादा पटिविरता सुरा-
मेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरता सीलवती कल्याणधम्मा विगतमल-
मच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनक्कोसिकपरिभासिका समण-
ब्राह्मणानं । एवं खो, गहपतयो, छवो देविया सद्धि संवसति ।

५. “कथं च, गहपतयो, देवो छवाय सद्धि संवसति ? इध, 25
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाता पटिविरतो अदिन्नादाना पटि-
विरतो कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो मुसावादा पटिविरतो सुरामेरय-
मज्जपमादट्ठाना पटिविरतो सीलवा कल्याणधम्मो विगतमलमच्छेरेन
चेतसा अगारं अज्झावसति अनक्कोसिकपरिभासको समणब्राह्मणानं;

भरिया ख्वस्स होति पाणातिपातिनी ... पे०... सुरामेरयमज्जपमाद-
ट्ठायिनी दुस्सीला पापघम्मा मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं
अज्झावसति अवकोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणानं । एवं खो,
गहपतयो, देवो छ्वाय सद्धि संवसति ।

- 5 ६. "कथं च, गहपतयो, देवो देविया सद्धि संवसति ? इध,
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाता पटिविरत्तो ... पे०... सीलवा
कल्याणधम्मो विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनवकोसक-
परिभासको समणब्राह्मणानं; भरिया पिस्स होति पाणातिपाता पटि-
विरत्ता ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरत्ता सीलवती कल्याण-
10 धम्मा विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनवकोसिकपरि-
भासिका समणब्राह्मणानं । एवं खो, गहपतयो, देवो देविया सद्धि
संवसति । इमे खो गहपतयो चत्तारो संवासा ति ।

R. 59

"उभो च होन्ति दुस्सीला, कदरिया परिभासका ।
ते होन्ति जानिपतयो, छ्वा संवासमागता ॥

B 970 15

"सामिको होति दुस्सीलो, कदरियो परिभासको ।
भरिया सीलवती होति, वदञ्जू वीतमच्छरा ।
सा पि देवी संवसति, छ्वेन पतिना सह ॥

20

"सामिको सीलवा होति, वदञ्जू वीतमच्छरो ।
भरिया होति दुस्सीला, कदरिया परिभासिका ।
सा पि छ्वा संवसति, देवेन पतिना सह ॥

"उभो सद्धा वदञ्जू च, सञ्जता धम्मजीविनो ।
ते होन्ति जानिपतयो, अञ्जमञ्जं पियंवदा ॥

"अत्यासं पचुरा होन्ति, फासुकं^१ उपजायति ।
अमिता दुम्मना होन्ति, उभिन्नं समसीलिनं ॥

25

"इध धम्मं चरित्वान, समसीलव्वता उभो ।
नन्दिनो देवलोकस्मि, मोदन्ति कामकामिनो" ति ॥

४. वृत्तियसंवाससुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, संवासा । कतमे चत्तारो ? छवो छ्वाय सद्धि संवसति, छवो देविया सद्धि संवसति, देवो छ्वाय सद्धि संवसति, देवो देविया सद्धि संवसति ।

२. "कथं च, भिक्खवे, छवो छ्वाय सद्धि संवसति । इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छाचारी ५ मुसावादी पिसुणवाचो फरुसवाचो सम्फप्पलापी अभिज्झालु व्यापन्न-चित्तो मिच्छादिट्ठिको दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अवकोसकपरिभासको समणब्राह्मणानं; भरिया पिस्स होति पाणातिपातिनी अदिन्नादायिनी कामेसुमिच्छाचारिनी मुसा-वादिनी पिसुणवाचा फरुसवाचा सम्फप्पलापिनी अभिज्झालुनी व्यापन्न- १० चित्ता मिच्छादिट्ठिका दुस्सीला पापधम्मा मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अवकोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणानं । एवं खो, भिक्खवे, छवो छ्वाय सद्धि संवसति ।

R. 60

३. "कथं च, भिक्खवे, छवो देविया सद्धि संवसति ? इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाता ... पे०.. मिच्छादिट्ठिको दुस्सीलो १५ पापधम्मो मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अवकोसक-परिभासको समणब्राह्मणानं; भरिया ह्वस्स होति पाणातिपाता पटि-विरता अदिन्नादाना पटिविरता कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता मुसावादा पटिविरता पिसुणाय वाचाय पटिविरता फरुसाय वाचाय पटिविरता सम्फप्पलापा पटिविरता अनभिज्झालुनी अव्यापन्नचित्ता सम्मादिट्ठिका २० सीलवती कल्याणधम्मा विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनवकोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणानं । एवं खो, भिक्खवे, छवो देविया सद्धि संवसति ।

B. 371

४. "कथं च, भिक्खवे, देवो छ्वाय सद्धि संवसति ? इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाता पटिविरतो अदिन्नादाना पटिविरतो २५ कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो मुसावादा पटिविरतो पिसुणाय वाचाय पटिविरतो फरुसाय वाचाय पटिविरतो सम्फप्पलापा पटिविरतो अनभि-ज्झालु अव्यापन्नचित्तो सम्मादिट्ठिको सीलवा कल्याणधम्मो विगत-

मलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनवकोसकपरिभासको समण-
ब्राह्मणानं; भरिया ख्वस्म होति पाणातिपातिनी ... पे०... मिच्छादिट्ठिका
दुस्सीला पापधम्मा मच्छेरमलपरियुद्धितेन चेतसा अगारं अज्झावसति
अवकोसकपरिभासिका समणब्राह्मणानं । एवं खो, भिक्खवे, देवो
5 छवाय सद्धि संवसति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, देवो देविया सद्धि संवसति ? इध,
भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाता पटिविरतो ... पे०... सम्मादिट्ठिका
सीलवा कल्याणधम्मो^१ विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति
अवकोसकपरिभासको समणब्राह्मणानं; भरिया पिस्स होति पाणाति-
10 पाता पटिविरता ... पे०... सम्मादिट्ठिका सीलवती कल्याणधम्मा विगत-
मलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनवकोसकपरिभासिका समण-
ब्राह्मणानं । एवं खो, भिक्खवे, देवो देविया सद्धि संवसति । इमे खो,
भिक्खवे, चत्तारो संवासा ति ।

“उभो च होन्ति दुस्सीला, कदरिया परिभासका ।
ते होन्ति जानिपतयो, छवा संवासमागता ॥

“सामिको होति दुस्सीलो, कदरियो परिभासको ।
भरिया सीलवती होति, यदञ्जू^२ धीतमच्छरा ।
सा पि देवी संवसति, छवेन पतिना सह ॥

“सामिको सीलवा होति, यदञ्जू धीतमच्छरो ।
भरिया होति दुस्सीला, कदरिया परिभासिका ।
सा पि छवा संवसति, देवेन पतिना सह ॥

“उभो गद्दा यदञ्जू च, सज्जेता धम्मजीपिनो ।
ते होन्ति जानिपतयो, षज्जमज्जं पिपयसा ॥

“अत्थायं पचुया होन्ति, पागुक्कं उपजायन्ति ।
प्रमिता दुम्भना होन्ति, उभिन्नं मग्गोत्ति ॥

“इध धम्मं परिगान, मग्गभीनय्ज्जता उभो ।
नन्दिनो देवनोर्म्मदिन, मोदन्ति कामनोर्म्मनो” ॥ ॥

R. 61 15

B. 372

20

23

५. पठमसमजीवीसुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा भग्गोसु विहरति सुंसुमारगिरे^१
 भेसकळावने^२ मिंगदाये । अथ खो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्त-
 चीवरमादाय येन नकुलपितुनो गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उप-
 सङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो नकुलपिता च गहपति
 नकुलमाता च गहपतानी येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा 5
 भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्नो खो
 नकुलपिता गहपति भगवन्तं एतदवोच —

२. “यतो मे, भन्ते, नकुलमाता गहपतानी दहरस्सेव दहरा
 आनीता, नाभिजानामि नकुलमातरं गहपतानि मनसा पि अतिचरिता,
 कुतो पन कायेन ! इच्छेय्याम मयं, भन्ते, दिट्ठे चेव धम्मे अञ्जमञ्जं 10
 पस्सितुं अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सितुं” ति । नकुलमाता पि
 खो गहपतानी भगवन्तं एतदवोच — “यतोहं, भन्ते, नकुलपितुनो गहपतिस्स
 दहरस्सेव दहरा आनीता, नाभिजानामि नकुलपितरं गहपति मनसा
 पि अतिचरिता, कुतो पन कायेन ! इच्छेय्याम मयं, भन्ते, दिट्ठे चेव B. 373
 धम्मे अञ्जमञ्जं पस्सितुं अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सितुं” ति । 15

३. “आकह्वेय्युं चे, गहपतयो, उभो जानिपतयो दिट्ठे चेव
 धम्मे अञ्जमञ्जं पस्सितुं अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सितुं उभो
 व^३ अस्सु समसद्धा समसीला समचागा समपञ्जा, ते दिट्ठे चेव^४ धम्मे
 अञ्जमञ्जं पस्सन्ति अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सन्ती ति ।

“उभो सद्धा वदञ्जू च, सञ्जता धम्मजीविनो । 20
 ते होन्ति जानिपतयो, अञ्जमञ्जं पियंवदा ॥

“अत्थासं पचुरा होन्ति, फासुकं^५ उपजायति ।
 अमिता दुम्मना होन्ति, उभिन्नं समसीलिनं ॥

“इध धम्मं चरित्वान, समसीलव्वता उभो ।
 नन्दिनो देवलोकास्मि, मोदन्ति कामकामिनो” ति ॥ 25

१. सुंसुमारगिरे — म० । २. भेसकळावने — सी०, रो० । ३. च — सी०, रो० ।

४. एव — रो० । ५. वासत्थ — रो० ।

६. दुतियसमजीवीसुत्तं

१. “आकल्लेय्युं चे, भिक्खवे, उभो जानिपतयो दिट्ठे चेव धम्मे अञ्जमञ्जं पस्सितुं अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सितुं उभो व अस्सु समसद्धा समसीला समचागा समपञ्जा, ते दिट्ठे चेव धम्मे अञ्जमञ्जं पस्सन्ति अभिसम्परायं च अञ्जमञ्जं पस्सन्ती ति ।

5 “उभो सद्धा वदञ्जु च, सञ्जाता धम्मजीविनो ।
ते होन्ति जानिपतयो, अञ्जमञ्जं पियंवदा ॥

“अत्यासं पचुरा होन्ति, फासुकं उपजायति ।
अमिता दुम्भना होन्ति, उभिन्नं समसीलिनं ॥

10 “इध धम्मं चरित्वान, समसीलव्वता उभो ।
नन्दिनो देवलोकस्मि, मोदन्ति कामकामिनो” ति ॥

७. सुप्पवासासुत्तं

B. 374 R. 63 15 १. एकं समयं भगवा कोळियेसु विहरति पञ्जनिकं^१ नाम कोळियानं^२ निगमो । अथ सो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्त-
चीवरमादाय येन सुप्पवासाय कोळियधीतुया^३ निवेसनं तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । अथ सो सुप्पवासा कोळिय-
धीता भगवन्तं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्येसि सम्प-
वारेसि । अथ सो सुप्पवासा कोळियधीता भगवन्तं भुत्तावि ओनीत-
पत्तपाणि एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं सो सुप्पवासं कोळिय-
धीतरं भगवा एतदवोच -

20 २. “भोजनं, सुप्पवासे, देन्ती अरियसाविका पटिग्गाहकानं चत्तारि ठानानि देति । क्तमानि चत्तारि ? आयुं देति, वण्णं देति, सुखं देति, वनं देति । आयुं सो पन दत्वा आयुस्स भागिनी होति दिव्वरस वा मानुसस्स वा । वण्णं दत्वा वण्णस्स भागिनी होति दिव्वरस वा मानुसस्स वा । सुखं दत्वा सुखस्स भागिनी होति दिव्वरस वा मानुसस्स वा । वनं दत्वा वनस्स भागिनी होति दिव्वरस वा मानुसस्स वा ।

१. मज्जेम-मी०, रो०; पग्गवे-म्या० । २. कोनियानं - म्या० । ३. कोनिय-
धीताय - म्या०; कोळियधाय - रो० ।

भोजनं, सुप्पवासे, देन्ती अरियसाविकां पटिग्गाहकानं इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

“सुसङ्खतं भोजनं या ददाति,
सुचिं पणीतं रससा उपेतं ।
सा दक्खिणा उज्जुगतेसु दिक्षा,
चरणूपपन्नेसु^१ महग्गतेसु ।
पुञ्जेन पुञ्जं संसन्दमाना,
महप्फला लोकविदून् वणिग्गता ॥

“एतादिसं यज्जमनुस्सरन्ता,
ये वेदजाता विचरन्ति लोके ।
विनेय्य मच्छेरमलं समूलं,
अनिन्दिता सग्गमुपेन्ति ठानं” ति ॥

८. सुवत्सुतं

१. अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपतिं भगवा एतदवोच —

२. “भोजनं, गहपति, ददमानो अरियसावको पटिग्गाहकानं
चत्तारि ठानानि देति । कतमानि चत्तारि ? आयुं देति, वण्णं देति,
सुखं देति, वलं देति । आयुं खो पन दत्वा आयुस्स भागी होति दिव्वस्स
वा मानुसस्स वा । वण्णं दत्वा ... सुखं दत्वा ... वलं दत्वा वलस्स भागी
होति दिव्वस्स वा मानुसस्स वा । भोजनं, गहपति, ददमानो अरियसावको
पटिग्गाहकानं इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

“यो सज्जतानं परदत्तभोजिनं,
कालेन सक्कच्च ददाति भोजनं ।
चत्तारि ठानानि अनुप्पवेच्छति,
आयुं च वण्णं च सुखं वलं च ॥

“सो आयुदायी वण्णदायी^२, सुखं^३ वलं ददो^४ नरो ।
दीपायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

१. चरणोपपन्नेसु — स्या०, रो० । २. वलदायी — सी०, स्या०, रो० । ३-४. सुखं
वण्णं ददो — स्या०; सुखवण्णददो — रो० ।

६. भोजनसुत्तं

१. “भोजनं, भिक्खवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकानं चत्तारि^१
ठानानि देति । कतमानि चत्तारि ? आयुं देति, वण्णं देति, सुखं देति,
बलं देति । आयुं खो पन दत्त्वा आयुस्स भागी होति दिव्वस्स वा मानु-
सस्स वा । वण्णं दत्त्वा ... सुखं दत्त्वा ... बलं दत्त्वा बलस्स भागी होति
५ दिव्वस्स वा मानुसस्स वा । भोजनं, भिक्खवे, ददमानो दायको पटि-
ग्गाहकानं इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

“यो सज्जतानं परदत्तभोजनं ,
कालेन सक्कच्च ददाति भोजनं ।
चत्तारि ठानानि अनुप्पवेच्छति ,
१० आयुं च वण्णं च सुखं बलं च ॥

“सो आयुदायी वण्णदायी, सुखं बलं ददो तरो ।
दीघायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

१०. गिहिसामीचिसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्त्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
१५ निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपतिं भगवा एतदवोच -

२. “चतूहि खो, गहपति, धम्मेहि समन्नागतो अरियासावको
गिहिसामीचिपटिपदं पटिपन्नो होति यसोपटिलाभिनि^१ सग्गसंवत्तनिकं ।
कतमेहि चतूहि ? इध, गहपति, अरियासावको भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्टितो
होति चौवरेण, भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्टितो होति पिण्डपातेन, भिक्खुसङ्घं
२० पच्चुपट्टितो होति सेनासनेन, भिक्खुसङ्घं पच्चुपट्टितो होति गिहान-
प्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण । इमेहि खो, गहपति, चतूहि धम्मेहि समन्ना-
गतो अरियासावको गिहिसामीचिपटिपदं पटिपन्नो होति यसोपटि-
लाभिनि सग्गसंवत्तनिकं ति ।

“गिहिसामीचिपटिपदं, पटिपज्जन्ति पण्डिता ।
सम्मग्गते सीलवन्ते, चौवरेण उपट्टिता ॥

पिण्डपातसयनेन, गिलानप्पच्चयेन च ।
 तेसं दिवा च रत्तो च, सदा पुञ्ञं पवड्ढति ।
 सगं च कमतिट्ठानं, कम्मं कत्वान भद्दकं" ति ॥
 पुञ्ञाभिसन्दवग्गो छड्ढो ।

तस्सुद्धानं

द्वे पुञ्ञाभिसन्दा, द्वे च संवासा समजीविनो ।
 सुप्पवासा सुदत्तो च, भोजनं गिहिसामिची' ति ॥

5

७. पत्तकम्मवग्गो

१. पत्तकम्मसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसित्तं खो अनाथपिण्डकं गहपति भगवा एतदवोच -

२. "चत्तारो मे, गहपति, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा
 लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? भोगा मे उपपज्जन्तु सहधम्मोना ति, 10
 अयं पठमो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि ।

३. "भोगे लद्धा सहधम्मेन यसो मे^३ आगच्छतु^३ सह जातीहि
 सह उपज्जायेही ति, अयं दुतियो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो
 लोकस्मि ।

४. "भोगे लद्धा सहधम्मेन यसं लद्धा सह जातीहि सह 15
 उपज्जायेहि चिरं जीवामि दीघमायुं पालेमी ति, अयं ततियो धम्मो इट्ठो
 कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि ।

५. "भोगे लद्धा सहधम्मेन यसं लद्धा सह जातीहि सह उपज्जा-
 येहि चिरं जीवित्वा दीघमायुं पालेत्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं
 सगं लोकं उपपज्जामी' ति, अयं चतुत्थो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो 20
 दुल्लभो लोकस्मि । इमे खो, गहपति, चत्तारो धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा
 दुल्लभा लोकस्मि ।

१. गिही सामीविना - रो० । २-२. मं अञ्जुमाच्छतु - स्वा०, रो० । ३. दीघमदायु -
 रो० । ४. उपपज्जामी - रो० ।

६. “इमेसं खो, गहपति, चतुञ्चं धम्मानं इद्धानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं लोकास्मि चत्तारो धम्मा पटिलाभाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? सद्दासम्पदा, सीलसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा ।

७. “कतमा च, गहपति, सद्दासम्पदा ? इध, गहपति, अरिय-
 5 सावको सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधिं — ‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्भसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । अयं वुच्चति, गहपति, सद्दासम्पदा ।

८. “कतमा च गहपति सीलसम्पदा ? इध, गहपति, अरिय-
 10 सावको पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सुरामेरयमज्जपमाद-
 ङ्गाना पटिविरतो होति । अयं वुच्चति, गहपति, सीलसम्पदा ।

९. “कतमा च, गहपति, चागसम्पदा ? इध, गहपति, अरिय-
 सावको विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगारं अज्जावसति मुत्तचागो पयत-
 पाणि वोस्सगरतो याचयोगो दानसंविभागरतो । अयं वुच्चति, गहपति,
 15 चागसम्पदा ।

१०. “कतमा च, गहपति, पञ्जासम्पदा ? अभिज्ज्ञा-
 विसमलोभाभिभूतेन, गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्चं करोति, किच्चं
 अपराधेति । अकिच्चं करोन्तो किच्चं अपराधेन्तो यसा च सुखा च
 धंसति । व्यापादाभिभूतेन, गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्चं करोति,
 20 किच्चं अपराधेति । अकिच्चं करोन्तो किच्चं अपराधेन्तो यसा च सुखा
 च धंसति । धीनमिद्धाभिभूतेन, गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्चं
 करोति किच्चं अपराधेति । अकिच्चं करोन्तो किच्चं अपराधेन्तो यसा
 च सुखा च धंसति । उद्धच्चकुक्कुच्चाभिभूतेन, गहपति, चेतसा विहरन्तो
 अकिच्चं करोति, किच्चं अपराधेति । अकिच्चं करोन्तो किच्चं अपरा-
 25 धेन्तो यसा च सुखा च धंसति । विचिकिच्चाभिभूतेन, गहपति, चेतसा
 विहरन्तो अकिच्चं करोति, किच्चं अपराधेति । अकिच्चं करोन्तो
 किच्चं अपराधेन्तो यसा च सुखा च धंसति ।

११. “स खो सो, गहपति, अरियसावको अभिज्ज्ञाविसमलोभो
 चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा अभिज्ज्ञाविसमलोभं चित्तस्स
 30 उपविकलेसं पजहति । व्यापादो चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा

व्यापादं चित्तस्स उपविकलेसं पजहति । थीनमिद्वं चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा थीनमिद्वं चित्तस्स उपविकलेसं पजहति । उद्धच्चकुक्कुच्चं चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा उद्धच्चकुक्कुच्चं चित्तस्स उपविकलेसं पजहति । विचिकिच्छा चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा विचिकिच्छं चित्तस्स उपविकलेसं पजहति ।

१२. “यतो च खो, गहपति, अरियसावकस्स’ अभिज्झाविसमलोभो चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा अभिज्झाविसमलोभो चित्तस्स उपविकलेसो पहीनो होति । व्यापादो चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा व्यापादो चित्तस्स उपविकलेसो पहीनो होति । थीनमिद्वं चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा थीनमिद्वं चित्तस्स उपविकलेसो पहीनो होति । उद्धच्चकुक्कुच्चं चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा उद्धच्चकुक्कुच्चं चित्तस्स उपविकलेसो पहीनो होति । विचिकिच्छा चित्तस्स उपविकलेसो ति, इति विदित्वा विचिकिच्छा चित्तस्स उपविकलेसो पहीनो होति । अयं वुच्चति, गहपति, अरियसावको महापञ्जो पुथुपञ्जो आपातदसो पञ्जासम्पन्नो । अयं वुच्चति, गहपति, पञ्जासम्पदा । इमेसं खो, गहपति, चतुन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं लोकिस्मि इमे चत्तारो धम्मा पटि-
लाभाय संवत्तन्ति ।

B. 379

१३. “स खो सो, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधि-
गतेहि भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविस्सत्तेहि धम्मिकेहि धम्म-
लद्धेहि चत्तारि पत्तकम्मानी’ कत्ता होति । कतमानि चत्तारि ? इध
गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरि-
चितेहि सेदावविस्सत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि अत्तानं सुखेति पीणेति
सम्मा सुखं परिहरति । मातापितरो सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परि-
हरति । पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परि-
हरति । मित्तामच्चे सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । इदमस्स
पठमं ठानगतं’ होति पत्तगतं आयतनसो परिभुत्तं ।

१. अरियसावको - रो० । २. आपातदसो - सी०, स्था०, रो० । ३. कम्मानी -
रो० । ४. ठानं गत - स्था०, रो० ।

R. 68

१४. "पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधि-
गतेहि भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
या ता होन्ति आपदा अग्गितो वा उदकतो वा राजतो वा चोरतो वा
अप्पियतो वा दायादतो वा, तथारूपासु आपदासु^१ परियोधाय संवत्तति^२ ।
५ सोत्थि अत्तानं करोति । इदमस्स दुतियं ठानगतं होति पत्तगतं आयतनसो
परिभुत्तं ।

१५. "पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि
भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
पञ्चवर्लि कत्ता होति - जातिवर्लि, अतिथिवर्लि, पुब्बपेतवर्लि, राज-
१० वर्लि, देवतावर्लि । इदमस्स ततियं ठानगतं होति पत्तगतं आयतनसो
परिभुत्तं ।

१६. "पुन च परं, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि
भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि ये
ते समणब्राह्मणा मदप्पमादा पटिविरता खन्तिसोरच्चे निविट्ठा एक-
१५ मत्तानं दमेन्ति, एकमत्तानं समेन्ति, एकमत्तानं परिनिब्बापेन्ति, तथा-
रूपेसु समणब्राह्मणेसु उद्धगिकं दक्खिणं पटिट्ठापेति सोवगिकं सुख-
विपाकं सम्गसंवत्तनिकं । इदमस्स चतुत्थं ठानगतं होति पत्तगतं
आयतनसो परिभुत्तं ।

B. 380

१७. "स खो सो, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधि-
२० गतेहि भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्म-
लद्धेहि इमानि चत्तारि पत्तकम्मानि कत्ता होति । यस्स कस्सचि,
गहपति, अञ्जत्र इमेहि चतूहि पत्तकम्मेहि भोगा परिवसयं गच्छन्ति, इमे
वुच्चन्ति, गहपति, भोगा अट्ठानगता अपत्तगता अनायतनसो परिभुत्ता ।
यस्स कस्सचि, गहपति, इमेहि चतूहि पत्तकम्मेहि भोगा परिवसयं
२५ गच्छन्ति, इमे वुच्चन्ति, गहपति, भोगा ठानगता पत्तगता आयतनसो
परिभुत्ता ति ।

"भुत्ता भोगा भता^३ भच्चा, वित्तिण्णा आपदासु मे ।

उद्धग्गा दक्खिणा दिन्ना, अथो पञ्चवत्ती^४ कत्ता ।

उपट्ठिता सीलयन्तो, सञ्जता ब्रह्मचार्यो ॥

१. भोगेहि - रो० । २. यत्ति - रो० । ३. भता - स्या० ।
४. पञ्चवत्ती - रो० ।